GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 7 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/681 13.05.2025
ÖZCOŞKUN İNŞAAT VE TURİZM TİC. SAN. LTD. ŞTİ.

002 2021/3842 13.05.2025
NAZIM ŞAFAK KORKMAZ (2)

003 2021/6080 13.05.2025
ALİ KAYA

004 2021/7144 13.05.2025
ABULIKEMU HELILI

005 2021/11242 13.05.2025
OSMAN ÇALIŞKAN

006 2021/13937 13.05.2025
AHMET BAŞDAŞ

007 2021/21945 13.05.2025
YUNUS AYDIN

008 2021/25439 13.05.2025
MEHMET KAPLAN

009 2021/29738 13.05.2025
ŞÜKRİYE BÜTÜN

010 2021/29944 13.05.2025
EROL GÜNGÖR

011 2021/52741 13.05.2025
ALİ YAĞIZ

012 2021/55951 13.05.2025
MURAT ÖZKAN VE DİĞERLERİ

013 2021/60479 13.05.2025
DEVLET ASLAN

014 2022/20938 13.05.2025
DENİZ BAYRAKTAR

015 2022/34154 13.05.2025
MEHMET SALİH EROL

016 2022/45083 13.05.2025
MEHMET ALTUNTAŞ (2)

017 2022/51992 13.05.2025
İPEK BANU KARACA VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

018 2022/73504 13.05.2025
MEHMET BOĞAKAN

019 2022/85888 13.05.2025
FAHRİ OLGUN

020 2022/87699 13.05.2025
İLYAS ERDEM

021 2022/89315 13.05.2025
İBRAHİM KOYUNCU

022 2022/89478 13.05.2025
ÖMER ÇELİK

023 2022/89512 13.05.2025
SERDAR ALTAN

024 2022/105760 13.05.2025
B.A. (2)

025 2023/4349 13.05.2025
DİREN YURTSEVER

026 2023/8548 13.05.2025
ABDULHADİ OĞUZ VE DİĞERLERİ

027 2023/13280 13.05.2025
SONER KARTOP

028 2023/59257 13.05.2025
ABDURRAHİM TANYERİ

029 2023/77218 13.05.2025
BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİCARET A.Ş.

030 2023/91124 13.05.2025
FIRAT CAN ARSLAN

031 2019/2903 14.05.2025
İLYAS YILDIZ

032 2019/10415 14.05.2025
OSMAN ÖZDEMİR

033 2019/42527 14.05.2025
AFİFE ARSLANOĞLU VE DİĞERLERİ

034 2020/11189 14.05.2025
ERDEM CEM ERGÜL

İçindekiler - devam

035 2020/11918 14.05.2025
AMİNE CAĞLI VE HÜSAMETTİN CELALETTİNOĞLU

036 2020/22728 14.05.2025
TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. (6)

037 2020/25062 14.05.2025
MEMNUNE KÖSE VE SALİH ŞİLELİ

038 2020/25833 14.05.2025
Y.K.

039 2020/33234 14.05.2025
İBRAHİM DURGUT

040 2020/35437 14.05.2025
AYDIN AY

041 2021/2077 14.05.2025
DÜZGÜN DOĞAN

042 2021/5154 14.05.2025
A.M.K.

043 2021/5835 14.05.2025
F.A.

044 2021/11463 14.05.2025
ÖZKAN DOKUZLARDAN

045 2021/15458 14.05.2025
NİYAZİ CANDAN VE DİĞERLERİ

046 2021/18518 14.05.2025
ÖMER TEKİN

047 2021/22380 14.05.2025
ELİF ÖZTÜRK

048 2021/27025 14.05.2025
FETİ SİR

049 2021/29090 14.05.2025
BURAK KAÇMAZER

050 2021/33805 14.05.2025
AHMET BEKTAŞ VE DİĞERLERİ

051 2021/35183 14.05.2025
MAHMUT ERDEM VE MELESE ERDEM

İçindekiler - devam

052 2022/12862 14.05.2025
N.K.A.A.

053 2022/22017 14.05.2025
NURCAN ÇELİK VE DİĞERLERİ

054 2022/84095 14.05.2025
ULAŞ DİL

055 2022/84845 14.05.2025
HÜSNİYE LALEK VE DİĞERLERİ

056 2022/89481 14.05.2025
MAZLUM GÜLER

057 2022/89493 14.05.2025
RAMAZAN GEÇİKEN

058 2022/89497 14.05.2025
MEHMET ALİ ERTAŞ

059 2022/89500 14.05.2025
LEZGİN AKDENİZ

060 2022/89502 14.05.2025
REMZİYE ANDAN

061 2022/89505 14.05.2025
SUAT DOĞUHAN

062 2022/89621 14.05.2025
MEHMET ŞAHİN

063 2022/89627 14.05.2025
ABDURRAHMAN ÖNCÜ

064 2022/90242 14.05.2025
HECİ UYSAL

065 2022/100171 14.05.2025
SELÇUK AKBULUT

066 2022/100579 14.05.2025
İSMAİL BAKAÇ

067 2022/102809 14.05.2025
A.H.D.

068 2022/103730 14.05.2025
MEHMET ÖZTOP (2)

İçindekiler - devam

069 2022/103758 14.05.2025
EKREM BAYRAKTAR

070 2022/106879 14.05.2025
BEKİR DÖNMEZ

071 2020/5754 15.05.2025
MUSA ÖZALP

072 2021/142 15.05.2025
AYDIN ÇİÇİN

073 2022/44255 15.05.2025
MURAT TOKAR

074 2022/62422 15.05.2025
NECATİ COŞKUN

075 2019/13805 27.05.2025
VEDAT DOĞAR

076 2019/23821 27.05.2025
ABDULLAH SAĞLAM VE DİĞERLERİ

077 2020/13037 27.05.2025
BEKİR ÇELİK

078 2020/15739 27.05.2025
İSA ŞEHİRLİ

079 2020/30629 27.05.2025
ŞEYDA ERŞAHAN EROĞLU

080 2020/38164 27.05.2025
İSMAİL YILMAZ

081 2020/39937 27.05.2025
ABDURRAHMAN GÖRKEN VE DİĞERLERİ

082 2021/21342 27.05.2025
HACI AHMET YAŞARTÜRK VE GÖKCEN AKŞİT

083 2021/28287 27.05.2025
HAYRETTİN DÖNMEZ

084 2021/31417 27.05.2025
AYSEL TUFAN

085 2021/33640 27.05.2025
EMRE TÜRK

İçindekiler - devam

086 2021/42842 27.05.2025
BURAK AKIN (2)

087 2021/53176 27.05.2025
MUSTAFA ÇABUK VE REMZİYE ÇABUK

088 2021/53214 27.05.2025
G.T. VE DİĞERLERİ

089 2022/7015 27.05.2025
ABDULLAH BALTUK VE DİĞERLERİ

090 2022/15541 27.05.2025
GÜLSÜM MUSLU

091 2022/20699 27.05.2025
HATİCE KAPLAN

092 2022/56987 27.05.2025
T.T.

093 2022/66069 27.05.2025
Ç.A.

094 2022/74624 27.05.2025
ERHAN ARSLAN

095 2022/78183 27.05.2025
SONGÜL KÖSE

096 2022/82341 27.05.2025
KAMİLE KANDAL VE KIYASETTİN CÜHEYLAN

097 2022/89299 27.05.2025
BİLAL YILDIZ VE VEYSİ YILDIZ

098 2022/89488 27.05.2025
ROHAT BULUT

099 2022/103754 27.05.2025
HASAN HÜSEYİN ÖZAN

100 2022/108288 27.05.2025
RİFAT SERDAROĞLU

ÖZCOŞKUN İNŞAAT VE TURİZM TİC. SAN. LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/681 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZCOŞKUN İNŞAAT VE TURİZM TİC. SAN. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/681)

Karar Tarihi: 13/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 24/12/2025 - 33117

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Özcoşkun İnşaat ve Turizm Tic. San. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Özlem KAYAPINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tağşiş veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürünlerin istasyonda bulundurulduğu gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, lisanslı akaryakıt istasyonu işletmecisidir ve bir akaryakıt dağıtım şirketinin bayisi konumundadır.

3. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna (EPDK) bağlı ekipler tarafından 2/11/2011 tarihinde başvurucunun işlettiği akaryakıt istasyonunda yapılan denetimde altı adet tabanca ve iki adet yer altı tankından alınan numunelerin geçerli olmasına karşılık tabancalar ile bağlantılı olmayan bir adet yer üstü tankından alınan numunenin ulusal marker cihazı ile yapılan kontrolde geçersiz çıkması üzerine numuneler analiz için Orta Doğu Teknik Üniversitesi Petrol Araştırma Merkezine (Petrol Araştırma Merkezi) gönderilmiştir. Petrol Araştırma

Merkezi tarafından numuneler üzerinde yapılan inceleme sonucunda 8/12/2011 tarihinde rapor düzenlenmiş, anılan raporda petrolün %40-50 oranında solvent yağ karışımı içerdiği, parlama noktası ve kükürt değerler açısından standartlara aykırı olduğu tespit edilmiştir.

4. EPDK, başvurucunun yazılı savunmasını almıştır. Başvurucu savunmasında 2002 yılında şirket yetkilileri hakkında yapılan soruşturma kapsamında numune alınan tankın mühürlendiğini, o tarihten sonra da kesinlikle kullanılmadığını ileri sürmüştür. EPDK 20/10/2012 tarihinde, başvurucunun akaryakıt istasyonunda tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürün bulundurmak suretiyle 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 8. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi ile 17/6/2004 tarihli ve 25495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği'nin 38. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı hareket ettiğinden bahisle, aynı Kanun'un 19. maddesi uyarınca 147.933 TL idari para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

A. İptal Davası Süreci

5. Başvurucu 5/3/2013 tarihinde Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul) kararı ile aleyhine tesis edilen idari para cezasının iptali istemiyle Ankara 8. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde; numune alınan tankın 2002 yılında Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sırasında yapılan denetim sonrasında mühürlendiğini, şirket yetkilisi M.C. hakkında açılan kamu davası sonucunda beraat kararı verildiğini, anılan kararın temyiz incelemesinde olup henüz kesinleşmediğini, aynı yakıt tankının 2003 yılında denetlenmesi sonucu alınan numune nedeniyle M.C. hakkında 10/6/1930 tarihli ve 1705 sayılı Ticarette Tağşişin Men'i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Hakkında Kanun'a muhalefet ettiği gerekçesiyle dava açıldığını, davanın şirket yetkilisi M.C.nin para cezasına mahkûmiyeti ile sonuçlandığını belirtmiştir. Başvurucu; yapılan soruşturma sonucunda tankın içinde kalan motorinin satışa sunulmadığını ve öylece durduğunu, 2011 yılında alınan ve işleme esas teşkil eden numunenin mühürlü olan tanktan mühür kırılmak suretiyle elde edildiğini ileri sürmüştür.

6. İdare Mahkemesi 22/4/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi; kararının gerekçesinde, bayilik lisansı sahibi olan davacı Şirkete ait akaryakıt istasyonundaki pompadan, 5015 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca gerçekleştirilen denetim sonucu 2/11/2011 tarihinde alınan akaryakıt numuneleri üzerinde Petrol Araştırma Merkezince yapılan analizin neticesinde motorine %40-50 civarında solvent yağ karıştığı, akaryakıtın parlama noktası ve kükürt değerleri açısından da standartlara aykırı olduğunun tespit edildiğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi, söz konusu akaryakıtın teknik düzenlemelere uygun olmadığının akredite laboratuvar analizi sonucu düzenlenen rapor ile saptanması neticesinde 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi uyarınca ve anılan maddenin dördüncü fıkrası hükmü gözönünde bulundurularak idari para cezası uygulanmasına ilişkin uyuşmazlık konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmadığını değerlendirmiştir.

7. İdare Mahkemesi ayrıca başvurucunun numune alınan tankın 2002 yılında yapılan denetim sonrasında mühürlendiği, tankın içindeki motorinin de satışa sunulmadığı ve öylece kaldığı, 2011 yılında alınan ve işleme esas teşkil eden numunenin mühürlü olan tanktan mühür kırılmak suretiyle elde edildiği iddialarına değinmiş, bu iddialara itibar edilmediğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi olay günü tutulan ve işyeri sahibinin de imzası bulunan İşyeri Arama, Araştırma, Tespit, Elkoyma ve Yediemin Teslim Tutanağı'nda mühürlerin ezik olduğunun, bir fonksiyonlarının bulunmadığının, mühürlere müdahale edilmeden rahatlıkla

kapının açılabildiğinin, ayrıca numune alınan tanka bağlı vanalı dolum-boşaltım düzeneğinin bulunduğunun ve bu düzeneğin çalışır durumda olduğunun tespit edildiğini, bu nedenle başvurucunun iddiasına itibar edilmediğini açıklamıştır.

8. Başvurucu, İdare Mahkemesinin kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; temyiz dilekçesinde petrol istasyonunda yer altı ve yer üstü tanklarının bulunduğunu, 2002-2003 yıllarında sınır ticareti ile faturalı olarak satın aldıkları motorinin yer üstü tankına doldurulup satıldığını, o tarihte marker denilen katkı maddesinin katılmadığını, motorinin bir kısmı satıldıktan sonra Van Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yapıldığını, tanktan alınan numune nedeniyle M.C. hakkında dava açıldığını, yakıt tankının mühürlendiğini belirtmiştir. Başvurucu 2/11/2011 tarihindeki denetimde ise akaryakıtın satışa sunulduğu pompalarla ilgisi olmayan mühürlü tankta denetim yapıldığını, mührün de denetimi yapan kişiler tarafından kırıldığını, alınan numunede marker bulunmadığının tespit edildiğini, haksız şekilde idari para cezası verildiğini, eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile davanın reddine karar verildiğini ifade etmiştir. Danıştay Onüçüncü Dairesi (Danıştay) 10/12/2019 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğunu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen sebeplerin kararın bozulmasını gerektirir nitelikte olmadığını belirterek kararın onanmasına oyçokluğu ile karar vermiştir. Karşıoy yazısında 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca idari para cezasını gerektiren hâllerin gerçekleştiğinin Kurul tarafından resen belirlenmesi veya bu konuda ihbar ve şikâyetlerin intikal etmesi üzerine doğrudan soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için ön araştırma yapılmasına karar verilmesi zorunlu olmasına rağmen ön araştırma veya soruşturma yapılmadan idari para cezası uygulanmasına ilişkin Kurul kararında hukuka uygunluk bulunmadığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu 4/3/2020 tarihinde karar düzeltme kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu karar düzeltme talebinde bulunduğu dilekçede; temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü hususlara tekrar değindikten sonra marker uygulamasının 2007 yılında başladığını, yer üstü silo tankındaki yakıtın 2000-2002 yılları arasında satın alındığını belirtmiştir. Başvurucu 2/11/2011 tarihinde yapılan denetlemede alınan numunenin ulusal marker seviyesinin geçersiz çıktığı iddiası ile şirket ortakları aleyhine yapılan ceza yargılaması sonucunda beraat kararı verildiğini, bu sonuçtan anlaşılacağı üzere numune alınan tankın üzerinde oynama yapılmadığını ifade etmiştir. Başvurucu dilekçesinde ayrıca Danıştayın temyiz incelemesi sonucunda verilen kararın karşıoy yazısında değinilen ön araştırma veya soruşturma yapılmadan aleyhine idari para cezası uygulanmasına ilişkin Kurul kararında hukuka uygunluk bulunmadığının belirtildiğini de ileri sürmüştür. Danıştayca 14/10/2020 tarihinde karar düzeltme nedenlerinin bulunmadığı gerekçesiyle istemin reddine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 1/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

B. Ceza Soruşturması Süreci

11. Petrol Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen raporun ardından İncesu Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu Şirketin ortakları hakkında 7/9/2012 tarihinde 5015 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan iddianame düzenlenerek İncesu Asliye Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) kamu davası açılmıştır.

12. Ceza Mahkemesi keşif yapmış, keşif sonrası alınan 4/6/2014 tarihli bilirkişi raporunda

tank ve bağlı teşkilatta tespit tarihinde herhangi bir faaliyet olmadığı, tankın ve bağlı teşkilatın mühürlü olduğu, üzerinde bulunan yağ donması, kirlenme ve korozyon durumu dikkate alınarak uzun süredir kullanılmadığının tespit edildiği, tank içinde meydana gelen azalmanın ise yakıtın uçmasından kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

13. Ceza Mahkemesi 16/7/2014 tarihinde bilirkişi raporunu ve savunmaları dikkate alarak atılı suçun işlendiğine yönelik yeterli şüphe elde edilmediği gerekçesiyle şirket yetkililerinin beraatlerine karar vermiştir. Anılan karar 23/10/2019 tarihinde Yargıtayca onanarak kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu Şirket; 2002 yılında mühürlenen tanktan alınan numune ile aleyhine para cezası uygulandığını, idari para cezasının iptali istemiyle açtığı iptal davasının şirket yetkilisinin mührün gevşemiş olabileceğine dair itirazları yok sayılarak reddedildiğini, mührün gevşek ve ezik olduğu tespitinin şirket yetkilisinin imzasının bulunduğu denetim anında tutulan tutanakta yer aldığının İdare Mahkemesinin gerekçesinde belirtildiğini, temyiz başvurusunun gerekçesiz olarak reddedildiğini ifade etmiştir. Başvurucu; karar düzeltme dilekçesine şirket yetkililerinin beraat ettiklerine dair kararı eklediğini, idari para cezası verilmesine ilişkin fiilin ceza yargılamasına konu edilip yetkililerin beraatine karar verilmesinin değerlendirilmediğini, şirket yetkilileri hakkında yürütülen ceza yargılaması sırasında alınan bilirkişi raporunda söz konusu tankın mühürlü olduğu ve uzun süredir kullanılmadığının tespit edildiğinin ifade edildiğini, yetkililerin bu sebeple beraat ettiğini ancak idari para cezasının iptali istemiyle açtığı iptal davasında bu durumun dikkate alınmadığını, esasa etkili iddia ve itirazlarının karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; EPDK Hukuk Dairesi Başkanlığı ndan temin edilen görüş ve ilgili belgelerin, başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği belirtilmiştir. Anılan görüşte özetle olay günü düzenlenen Tespit Tutanağı'ndan söz edilmiş, tutanakta etrafı tel örgülü yer üstü tankı ve tankın yanında küçük bir bölümün bulunduğunun, bölümün giriş kapısı ile tel örgünün demirini birbirine bağlayan ve üzeri okunmayan mührün müdahale edilmeden kapanıp açılabildiğinin, bölümün içinde tanka ait boru bağlantıları ile akaryakıt dolumu ve boşaltımı yapabilecek motorun çalışır vaziyette olduğunun belirtildiği hususlarına değinilmiştir. Ayrıca Ceza Mahkemesi tarafından verilen beraat kararlarının İdare Mahkemesi tarafından dikkate alınmadığı şikâyeti ile ilgili olarak ceza yaptırımı ve idari yaptırımların hukuksal niteliği itibarıyla birbirinden farklı olduğu, ceza yaptırımı uygulanmamasının -idari yaptırım gerektiren eylemin varlığı hâlinde- idari yaptırımı engellemeyeceği belirtilmiştir.

16. Başvurucu Şirket, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarına benzer beyanlarda bulunmuştur.

17. Başvurucunun şikâyetinin özü, idari para cezası uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin olduğundan anılan kapsamda inceleme yapılmıştır.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. İdari para cezası uygulanmasıyla başvurucunun mal varlığında eksilmeye yol açıldığı kuşkusuz olduğuna göre bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır (benzer

yöndeki değerlendirmeler için bkz. Orhan Gürel [2. B.], B. No: 2015/15358, 24/5/2018, § 43).

20. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

21. Somut olayda tağşiş veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürünlerin istasyonda bulundurulduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Söz konusu müdahaleyle enerji piyasasıyla ilgili düzenlemelerin ihlal edilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu durumda başvuru konusu olaydaki müdahalenin amacı dikkate alındığında müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mars Sinema Turizm ve Sportif Tesisler İşletmeciliği A.Ş. [2. B.], B. No: 2017/23849, 10/10/2018, § 48).

22. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

23. Kurul kararında başvurucuya yönelik olarak "tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürünlerin akaryakıta katılması ve istasyonda bulundurulması" eylemi ile 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ihlal edildiği değerlendirilmiş; yaptırımı ise 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendine dayanarak uygulanmıştır. Başvuruya konu idari para cezasının dayanağı olan kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

24. Başvurucuya uygulanan idari para cezasının dayanağı olan kanuni düzenlemelerle akaryakıt kaçakçılığının önlenerek piyasaya güvenilir ve kaliteli akaryakıt temininin amaçlandığı anlaşılmıştır. Akaryakıt kaçakçılığının önlenmesi amacıyla lisans sahiplerine yükümlülükler yüklenmesinin ve bu yükümlülüklerin ihlali hâlinde yaptırım uygulanmasının

kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

25. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

26. Başvurucu; EPDK tarafından yapılan denetimde altı tabanca ve iki yer altı tankından alınan numunelerin geçerli olmasına karşılık tabancalar ile bağlantılı olmayan bir adet yer üstü tankından alınan numunenin analizi sonucunda standartlara aykırı olduğunun tespit edildiğini, söz konusu numunenin alındığı tankın 2002 yılında yapılan denetim sonrasında mühürlendiğini, tankın içinde kalan motorinin de satışa sunulmadığını ve öylece durduğunu, 2011 yılında alınan ve işleme esas teşkil eden numunenin mühürlü olan tanktan mühür kırılmak suretiyle alındığını ileri sürmüştür. Başvurucu; şirket yetkililerinin ceza yargılaması sonucunda beraat ettiğini, karar düzeltme dilekçesinde beraat kararını sunmasına rağmen bunun değerlendirilmediğini iddia etmiştir.

27. Başvurucu Şirket, akaryakıt istasyonunda tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürün bulundurma eylemini gerçekleştirmediğini ileri sürmüştür. Nitekim ceza yargılaması sırasında Ceza Mahkemesi tarafından alınan bilirkişi raporunda standartlara uygun olmayan akaryakıt numunesinin alındığı tankın kullanılmadığı tespiti bulunmaktadır.

28. İdare Mahkemesi, idari para cezasının iptali talebinin reddine dair kararda başvurucu Şirketin akaryakıt istasyonunda tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıta katılabilecek ürün bulundurma eylemini gerçekleştirmediğini iddia ettiğini ancak bu iddialara itibar edilmediğini gerekçesinde belirtmiştir. İdare Mahkemesi gerekçesinde EPDK yetkilileri tarafından yapılan denetim sonucunda mühürlerin ezik olduğunun ve fonksiyonlarının bulunmadığının, mühürlere müdahale edilmeden rahatlıkla kapının açılabildiğinin, ayrıca numune alınan tanka bağlı vanalı dolum boşaltım düzeneğinin bulunduğunun ve bu düzeneğin çalışır durumda olduğunun tespit edildiğini, bu tespitler nedeniyle başvurucunun iddialarına itibar etmediğini açıklamıştır.

29. İdare Mahkemesinin 22/4/2014 tarihli iptal davasının reddi kararından sonra 16/7/2014 tarihinde Ceza Mahkemesince bilirkişi raporu ve savunmaları dikkate alınarak atılı suçun işlendiğine yönelik yeterli şüphe elde edilmediği gerekçesiyle şirket yetkililerinin beraatlerine karar verilmiştir.

30. Başvurucu Şirket, başvuru formunda şirket yetkilileri hakkında yapılan ceza yargılaması sırasında alınan bilirkişi raporunda yakıt tankı ve bağlı teşkilatında kullanım tespit edilmediği sonucuna ulaşıldığını, şirket yetkililerinin bu sebeple beraat ettiğini belirtmiş ancak idari yargı mercilerince bu durumun tartışılmadan farklı sonuca ulaşıldığından şikâyet etmiştir.

31. Başvurucu, temyiz incelemesi sonucu verilen kararın gerekçesiz olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, temyiz dilekçesinde dava dilekçesindekine benzer yakınmalarda bulunmuş; Danıştay da İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğunu belirterek temyiz isteminin reddine ve İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar

vermiştir. Başvurucu 4/3/2020 tarihinde karar düzeltme kanun yoluna da başvurmuş, karar düzeltme talebinde bulunduğu dilekçesinde şirket yetkilileri hakkında beraat kararı verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, karar düzeltme incelemesinde söz konusu beraat kararına değinilmediğinden yakınmaktadır. Nitekim Danıştayca karar düzeltme isteminin reddine dair kararda başvurucunun dilekçesinde ileri sürdüğü nedenlerin karar düzeltme nedenlerine uymadığı belirtilmiş, başkaca bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun idari yaptırımın iptali istemiyle açtığı iptal davasında ileri sürdüğü, uyuşmazlığın esasının karara bağlanmasında etkili olabilecek iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ayrıca ve açıkça tartışılmadığı anlaşılmaktadır.

32. Bu bilgiler ışığında İdare Mahkemesinin kanaatini tam olarak ortaya koyması için gerekli olan ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmaması nedeniyle başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına yönelik usuli güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu tespit edilmiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2013/606, K.2014/552) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZIM ŞAFAK KORKMAZ (2)

B. No: 2021/3842 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZIM ŞAFAK KORKMAZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/3842)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Nazım Şafak KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve uzaktan öğretim programının uygulandığı bir fakültede öğrenci olan başvurucunun internet erişimli bir bilgisayar vasıtasıyla ders takibi yapma talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden görüş yazısı istenmiş, Genel Müdürlük görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Genel Müdürlüğün görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Kırıkkale F Tipi

Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) tutuklu olarak bulunmaktadır. Ayrıca başvurucu, girdiği sınavı kazanarak 2020-2021 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (Fakülte) Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümüne girdiğini ve bu bölümün öğrencisi olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, anılan programın bir uzaktan öğretim programı olduğunu da açıklamıştır.

7. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu idaresine başvurarak kayıtlı olduğu programın derslerinin internet üzerinden uzaktan öğretim sistemi ile yürütüldüğünü belirtmiş ve internete erişimi olan bir bilgisayar kullanma talebinde bulunmuştur.

8. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 7/10/2020 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu kararında; başvurucu hakkında eğitim gördüğü üniversiteye yazılan yazıya verilen cevapta canlı derslere katılımın zorunlu olmadığının ifade edildiğini, ders dokümanlarının Ceza İnfaz Kurumu tarafından temin edilebildiğini, ayrıca güvenlik zafiyetinin mevcut olabileceğini belirtmiştir.

9. Başvurucu, söz konusu karara karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 15/10/2020 tarihli kararla Ceza İnfaz Kurumu kararında yer alan gerekçelere benzer gerekçelerle şikâyetin reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 17/11/2020 tarihinde "itiraza konu kararlarda usul ve yasaya aykırı herhangi bir yön bulunmadığından" başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 30/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 67. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

13. 5275 sayılı Kanun'un "Eğitim programları" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır.

(2) Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek

öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar."

14. 5275 sayılı Kanun'un "Öğretimden yararlanma" başlıklı 76. maddesinin olayların yaşandığı dönemdeki hâli şöyledir:

"(1) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ve sınavlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

15. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Eğitim ve öğretim ile eğitim programları" başlıklı 88. maddesi ile olayların yaşandığı dönemdeki "Öğretimden yararlanma" başlıklı 89. maddesi şöyledir:

"MADDE 88- (1) Kurumlarda eğitim ve öğretim; hükümlüye yeni ve olumlu davranışlar kazandırmayı hedefleyen ve bu amacı gerçekleştirmek üzere beden, zihin, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir biçimde gelişmiş bir yapıya, özgür ve bilimsel düşünceye, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan hakları ve onuruna saygılı, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, bilgi, yetenek, beceri ve davranışlarını geliştirmek, birlikte çalışma ve iş görme alışkanlığı kazandırarak yaşama hazırlamak, kendilerinin geçim ve mutluluklarını sağlayacak faaliyetleri içeren hizmetlerin bütünüdür.

(2) Hükümlüye, kurumda bulunduğu süre içinde, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak eğitim programları uygulanır.

(3) Eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar.

(4) Eğitim programları, hükümlünün, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, ceza süresi, yetenekleri ve kültür durumuna uygun olarak hazırlanır.

MADDE 89- (1) Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

(2) Hükümlülere okuma-yazma öğretilmesi, örgün veya yaygın öğretim kurumları aracılığıyla, kuruma gelmeden önce eksik kalan eğitimlerinin tamamlattırılması ve öğrenimlerini devam ettirilmesi sağlanır.

(3) İlköğretim ara sınıflarından terk olanlardan, örgün eğitim çağını geçirmiş on beş ve daha üst yaşlarda bulunan her hükümlünün yaygın eğitime devam etmesi teşvik edilir. "

16. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından 5275 sayılı Kanun gereğince ceza infaz kurumlarında genç ve yetişkin hükümlü ve tutuklulara uygulanacak eğitim ve iyileştirme çalışmalarına ilişkin usul ve esasları göstermek, mevzuatın uygulanmasını kolaylaştırmak, uygulamada ortaya çıkan sorunları gidermek amacıyla hazırlanan 27/7/2007 tarihli ve 46/1 sayılı Genelge'nin (Genelge) "Eğitim-Öğretim Çalışmaları" başlıklı Dördüncü Bölümü'nde ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların yararlanabileceği eğitim-öğretim imkânlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı ile Bakanlık arasında imzalanan protokol uyarınca ceza infaz kurumlarında

kadrolu öğretmenler tarafından okuma yazma bilmeyen tutuklu ve hükümlülere "Yetişkin I. ve II. Kademe Eğitimi Başarı Kursları" verileceği öngörülmüştür. Aynı bölümde ayrıca tutuklu ve hükümlülerin açık ilköğretim okulu, açık öğretim lisesi ve açık öğretim fakültelerine de kayıt yaptırarak buradaki öğretim imkânlarından yararlanabilecekleri, bu kapsamdaki sınavların ise belli ceza infaz kurumlarında oluşturulan sınav merkezlerinde yüz yüze gerçekleştirileceği öngörülmüş ve sınav merkezi olmayan kurumlarda kalan tutuklu ve hükümlülerin sınav için nakledilmeleri de düzenlenmiştir.

17. Anılan Genelge'nin bahsedilen Dördüncü Bölümü'nde yükseköğretimin de tutuklu ve hükümlülerin yararlanabileceği bir öğretim çeşidi olarak kabul edildiği ve "Yüksek Öğretim Çalışmaları" başlığı altında düzenlendiği görülmektedir. İlgili kısım şöyledir:

"(1) Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam ederken tutuklanan veya hüküm giyen öğrencilerin ya da ceza infaz kurumundayken üniversite sınavını kazanan hükümlü ve tutukluların kapalı ceza infaz kurumlarından, okullarının kabul etmesi durumunda, dış güvenlik görevlisi muhafazasında, açık ceza infaz kurumlarından iç güvenlik görevlisi nezaretinde ara, yıl sonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına katılmaları sağlanacaktır. Talebi olması hâlinde okullarının kabul etmesi koşuluyla kayıt dondurma işlemi yapılması için girişimlerde de bulunulacaktır.

(2) Öğrencinin sınava gireceği yere sevk edilmesi için gerekli süre de dikkate alınarak, sınavdan en az on gün önce akademik takvim, öğrenci belgesi ve öğrencinin dilekçesi bir üst yazıyla Genel Müdürlüğün Eğitim Birimine fakslanacaktır.

...

(4) Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler, kurumla aynı Büyükşehir belediyesi veya belediye sınırları içinde olan herhangi bir yüksek öğretim kurumunda okuma hakkını kazandıklarında, okullarının kabul etmesi hâlinde, talepleri doğrultusunda, okullarına devam etmeleri ve örgün eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır. Açık ceza infaz kurumu hükümlülerinin okullarına devam etmeleri sağlanırken aşağıdaki kurallara uyulacaktır:

...

(5) Uzaktan eğitime katılacak öğrenciler, personel nezaretinde internetten yararlandırılacaklardır."

18. 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun "Örgün ve yaygın eğitim" başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"Türk milli eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki anabölümden kurulur.

Örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar.

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. "

19. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasının (u) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

" u) Yükseköğretim Eğitim Türleri: Yükseköğretimde eğitim - öğretim türleri örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitimdir.

(1) Örgün Eğitim: Öğrencilerin, eğitim - öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim - öğretim türüdür.

(2) Açık Eğitim: Öğrencilere radyo, televizyon ve eğitim araçları vasıtasıyla yapılan bir eğitim - öğretim türüdür.

(3) Dışarıdan Eğitim (Ekstern Eğitim): Yükseköğretimin belirli dallarında, devam zorunluluğu olmaksızın sadece yarı yıl içi ve sonu sınavlarına katılma zorunluluğu bulunan bir eğitim - öğretim türüdür. Bu eğitimi izleyen öğrenciler ortak zorunlu dersler ile gerekli görülen bazı dersleri, ilgili yükseköğretim kurumlarınca mesai saatleri dışındaki uygun saatlerde düzenlenecek derslerde alırlar.

(4) Yaygın Eğitim: Toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir eğitim - öğretim türüdür. "

20. 2547 sayılı Kanun'un "Diploma alma, ders kredilerinin hesaplanması, öğrencilik haklarından yararlanma ve sınavlar" başlıklı 44. maddesinin (e) bendinin ilgili kısmı şöyledir:

"e. Yükseköğretim Kurulu kararı üzerine yükseköğretim kurumlarında; öğretim elemanı ve öğrencilerin aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın, bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak öğretim faaliyetlerinin planlandığı ve yürütüldüğü önlisans, lisans ve lisansüstü uzaktan öğretim programları açılabilir. Uzaktan öğretim programlarının açılabileceği alanlar, uzaktan öğretim yoluyla verilecek dersler ve kredi miktarları, ders materyallerinin hazırlanması, sınavlarının yapılma şekli, yükseköğretim kurumları arasında bu amaçla yapılacak protokoller ile uzaktan öğretime ilişkin diğer hususlar, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir. "

21. Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar" adlı Genelge'nin ilgili maddeleri şöyledir:

"4 - (1) Bu Usul ve Esasların uygulanmasında;

...f) Uzaktan öğretim: Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin öğretim elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın eşzamanlı ve/veya eşzamansız biçimde verildiği öğretimi, (Değişik:24.09.2020 tarihli YÖK Genel Kurul)

5- (1) Yükseköğretim kurumlarının; ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde diploma programları ile senatoları tarafından uygun görülmesi halinde, birinci ve ikinci öğretim programlarındaki bazı dersler uzaktan öğretim yoluyla verilebilir. (Değişik:24.09.2020 tarihli YÖK Genel Kurul)

(2) Uzaktan öğretim programları ile uzaktan öğretim yoluyla verilmesi uygun görülen dersler, eşzamanlı ve/veya eşzamansız olarak çevrimiçi ve/veya çevrimdışı teknolojilerle verilir. Öğretim, yüz yüze ders ve uygulamalarla da desteklenebilir. (Değişik:24.09.2020 tarihli YÖK Genel Kurul)

7- (1) Uzaktan öğretimde her ders ya da dersin şubesinde öğrenci sayısı ön lisans programında 200, lisans programında 150, yüksek lisans programında ise 50 öğrenci ile sınırlıdır. Bu sınırlar aşıldığında birden fazla şube açılabilir ancak bir öğretim elemanı en fazla iki şube yürütebilir. Birinci ve ikinci öğretim programlarında uzaktan öğretimle

yürütülen dersler için bu sınırlar uygulanmaz. Dersler, eşzamanlı ve/veya eşzamansız araçlarla öğrenciler arasında etkileşim kurularak öğretim elemanı tarafından verilir. (Değişik; 15.04.2015 tarihli YÖK Yürütme Kurulu) (Değişik:24.09.2020 tarihli YÖK Genel Kurul)

8- (1) Uzaktan öğretim yapılmasına karar verilen ön lisans, lisans ve yüksek lisans programlarına, yükseköğretim kurumlarına öğrenci yerleştirmeye ilişkin genel esaslara göre öğrenci kabul edilir.

12- (1) Uzaktan öğretim programlarında yürütülen dersler ile örgün öğretim programlarında uzaktan öğretim yoluyla yürütülen derslere ilişkin ölçme değerlendirme faaliyetleri, yüz yüze gözetimli olarak, yükseköğretim kurumlarının senatolarınca onaylanan müfredat programı uyarınca belirlenen ölçme değerlendirme yöntemleri (ödev, proje, uygulama, yazılı, sözlü vb.) kullanılarak veya merkezi bir sınav şeklinde gerçekleştirilebilir. (Değişik; 18.08.2022 tarihli YÖK Genel Kurulu'nda verilen yetkiye dayanarak 14.09.2022 tarihli YÖK Yürütme Kurulu)

(2) Ara sınavlar, dönem sonu sınavları ile bütünleme sınavlarının yüz yüze gözetimli olarak yapılması esastır. Bu sınavların nerede ve ne şekilde yapılacağı ile temel olarak belirlenen sınavlara ek olarak sözlü sınav, performans, proje, tez ve portfolyo gibi ölçme değerlendirme yöntemlerinden hangilerinin uygulanacağına, öğretimi sürdüren ilgili birimin önerisi üzerine senato tarafından karar verilir. (Değişik; 18.08.2022 tarihli YÖK Genel Kurulu'nda verilen yetkiye dayanarak 14.09.2022 tarihli YÖK Yürütme Kurulu)

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11/1/2006 tarihli ve (2006) 2 sayılı Avrupa Ceza İnfaz Kurumu Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı'nın 1/7/2020 tarihinde gözden geçirilmiş hâlindeki "Eğitim" başlıklı ilgili kısmı şöyledir:

"28.1 Her ceza infaz kurumu, mahpusların beklentilerini de dikkate alarak, bireysel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere onlara mümkün olabildiğince kapsayıcı eğitim programları sağlamaya çalışmalıdır.

28.2 Okuma yazma bilmeyen veya dört işlem yapamayanlar ile temel ya da mesleki eğitim almamış mahpuslara öncelik verilmelidir.

28.3 Genç ve özel ihtiyaç sahibi mahpusların eğitimine özel dikkat gösterilmelidir.

28.4 Ceza infaz kurumlarında sağlanan eğitimlerden yararlanan mahpuslar, buralarda çalışanlardan daha düşük bir statüye sahip olmamalı ve eğitim faaliyetlerine katılmaları nedeniyle malî yönden veya başka bir konuda dezavantajlı duruma düşürülmemelidirler.

28.5 Her kurumda mahpusların yararlanması için eğlendirici ve eğitsel kaynak, kitap ve diğer materyallerle yeterli bir biçimde donatılmış bir kütüphane bulunmalıdır.

28.6 Mümkün olabilen her durumda, ceza infaz kurumu kütüphanesi toplumdaki kütüphane hizmetleriyle işbirliği yapılarak düzenlenmelidir.

28.7 Uygulanabildiği ölçüde mahpusların eğitimi;

a. Tahliyelerinden sonra da herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın öğrenim ve mesleki eğitimlerine devam edebilmeleri amacıyla ülkenin öğretim ve meslekî eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde gerçekleştirilmeli ve

b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının himayesinde olmalıdır."

23. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 18/1/1989 tarihli ve (89)12 sayılı "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Eğitim" konulu tavsiye kararında üye ülkelerce benimsenmesi önerilen temel ilkeler şu şekilde belirlenmiştir:

"1. Bütün hükümlü ve tutukluların, meslekî eğitim, yaratıcı ve kültürel faaliyetler, bedensel eğitim, spor, sosyal eğitim ve kütüphane tesislerini ihtiva edecek şekilde tasarlanmış bir eğitime sahip olması sağlanacaktır.

2. Hükümlü ve tutuklulara verilecek eğitimin, dış dünyada aynı yaş gruplarına sağlanan eğitimle aynı olması sağlanacak ve öğrenme fırsatlarının alanı olabildiğince geniş tutulacaktır.

3. Ceza infaz kurumlarında eğitim; kişinin sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarını akılda tutarak onu bir bütün hâlinde geliştirmeyi hedefleyecektir.

4. Ceza infaz kurumları sisteminin yönetimine katılanların ve ceza infaz kurumlarını yönetenlerin hepsi eğitimi mümkün olabildiğince daha fazla destekleyecek ve kolaylaştıracaktır.

5. Hükümlü ve tutukluların, eğitimin bütün yönlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmek için her türlü çaba gösterilecektir.

6. Ceza infaz kurumları eğitimcilerinin, uygun yetişkin eğitim metotlarını benimsemelerinin sağlanması için geliştirme programları temin edilecektir.

7. Özel zorlukları olan hükümlü ve tutuklulara ve özellikle okuma yazma problemi olanlara özel itina gösterilecektir.

8. Meslekî eğitim, bireyin daha geniş olarak geliştirilmesine olduğu kadar, iş piyasasındaki ihtiyaçlar da dikkate alınarak düzenlenecektir.

9. Hükümlü ve tutuklular haftada en az bir kez, iyi düzenlenmiş bir kütüphaneye gidebilmelidir.

10. Hükümlü ve tutukluların beden eğitimi çalışmaları yapmaları ve spor faaliyetlerine katılmaları teşvik edilmelidir.

11. Yaratıcı ve kültürel faaliyetlere önemli bir rol verilecektir. Çünkü bu faaliyetler hükümlü ve tutukluların kendilerini ifade etmelerinde ve geliştirmelerinde özel bir potansiyele sahiptir.

12. Sosyal eğitim, topluma geri dönmesini kolaylaştırmak amacıyla, hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarındaki günlük yaşamını idare etmesini sağlayacak uygulanabilir unsurları içine almalıdır.

13. Mümkün olan her durumda hükümlülerin ceza infaz kurumları dışında eğitime katılmasına izin verilmelidir.

14. Eğitimin ceza infaz kurumları içerisinde verilmesi gereken hâllerde, kurum dışından da destek alınmalıdır.

15. Hükümlü ve tutukluların salıverilme sonrasında da eğitimlerine devam etmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

16. Hükümlü ve tutukluların uygun eğitim almalarını sağlayacak malî kaynak, alet, donanım

ve öğretim personeli hazır bulundurulmalıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

25. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; öğrencisi olduğu Fakültenin derslerinin internet üzerinden uzaktan öğretim sistemi ile yürütüldüğünü ancak kendisine Ceza İnfaz Kurumu tarafından uzaktan öğretimin gereklerine dair hiçbir imkânın sağlanmadığını, basılı kaynaklara ulaşamadığını, uzaktan öğretimden yararlanmaya yönelik talebinin hukuka aykırı bir şekilde reddedildiğini belirtmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; başvurucunun eğitim hakkının ihlal edildiği iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları ile yargı mercilerinin gerekçelerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

30. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün görüş yazısında; kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü/tutukluların 5275 sayılı Kanun'un "Öğretimden yararlanma" başlıklı 76. maddesine göre yaygın eğitimden yararlanabileceğinin belirtildiği, uzaktan da olsa örgün eğitim kapsamındaki çevrim içi derslere katılımın ise yürürlükteki mevzuat uyarınca mümkün olmadığı, "uzaktan" adlı bir eğitim-öğretim tarzının olmadığı, örgün veya yaygın yahut açık/ekstern türdeki öğretimin uzaktan ya da yüz yüze verilebileceği ifade edilmiştir. Genel Müdürlük; 46/1 sayılı Genelge'nin (bkz. § 16) kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü/tutuklulara uzaktan eğitim imkânı vermediğini, bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'daki sınırlamayı belli bir ölçüde esnettiğini, kapalı ceza infaz kurumundaki hükümlü/tutukluların yaygın eğitim niteliğinde olmayıp örgün eğitim niteliğindeki yüksek öğretime belli kısıtlamalarla da olsa devam etmelerine imkân sağladığını, 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesindeki tanımlar dikkate alındığında mevcut eğitim türünün dışarıdan (ekstern) eğitim niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

2. Değerlendirme

31. Başvurucunun iddialarının özü, eğitimini devam ettirmek amacıyla internete erişimi olan bir bilgisayara ulaşma talebinin reddine yöneliktir. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim

hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 77).

32. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

34. Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

35. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

36. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde hükümlü ve tutuklular için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasındaki yerinin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

37. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi, yasalar uyarınca hükümlü ve tutuklulara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan da bahsedilemeyeceğini, ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiğini zira tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla anılan kararda, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda açık ve uzaktan eğitim fakültesinde -uzaktan öğretim programları kapsamında- öğrenci olduğunu belirten başvurucu; adı geçen Fakültenin eğitim için gerekli olan materyalleri elektronik ortamda sunduğunu, ayrıca basılı kitap vermediğini, derslerin internet üzerinden canlı olarak takip edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle internete erişimi olan bir bilgisayar kullanmak istediğini fakat Ceza İnfaz Kurumunca bu talebinin hukuka aykırı şekilde reddedildiğini ifade ederek eğitim hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

39. Ceza İnfaz Kurumu, başvurucunun talebine istinaden ilgili Yükseköğretim Kurumuna yazı yazarak canlı derslere katılım zorunluluğunun bulunup bulunmadığına dair bilgi istemiştir. İlgili yazıya verilen cevapta "uzaktan öğretim programlarında canlı derslere katılım zorunluluğu bulunmadığı" belirtilmiştir. Akabinde Ceza İnfaz Kurumu idaresi; başvurucu yönünden yaptığı değerlendirmede gerek canlı derslere devam zorunluluğu olmadığı gerek eğitim materyallerinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından temin edilerek başvurucuya ulaştırılabildiği gerekse Ceza İnfaz Kurumunun yapısından dolayı başvurucunun uzaktan öğretim sınıflarına çıkarılmasının güvenlik zafiyetine yol açacağı gerekçelerine dayanarak başvurucunun talebini reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği de benzer gerekçelerle başvurucunun şikâyetini reddetmiştir.

40. Öncelikle 5275 sayılı Kanun'da, ceza infaz kurumlarında internet kullanımının yalnızca eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında ve idarenin takdir yetkisi içinde mümkün olduğu öngörülmüştür (bkz. § 12). 5275 sayılı Kanun'da öngörülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin kapsamı ise idarenin çıkardığı yönetmelik ve genelge şeklindeki düzenleyici işlemlerle somutlaştırılmıştır (Mehmet Al [1. B.], B. No: 2021/6664, 6/10/2021, § 40).

41. Bahsedilen düzenleyici işlemlere bakıldığında idarenin bu konuda uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen tavsiye niteliğindeki temel ilkeleri (bkz. §§ 22, 23) de dikkate alarak ceza infaz kurumlarındaki eğitim ve iyileştirme faaliyetlerini ayrıntılı bir şekilde açıkladığı görülmektedir. Bu kapsamda tutuklu ve hükümlülerin eğitimi konusundaki öncelik okuma yazma gibi temel eğitim ihtiyaçlarından dahi yoksun kalmış mahpuslara tanınmış ve ceza infaz kurumlarında kadrolu öğretmenler görevlendirilerek bu ihtiyacın giderilmesi öngörülmüştür. Bunun yanında hem açık hem kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutukluların infaz kurumu dışındaki yaşamlarında eğitimleri yönünden oluşabilecek dezavantajın asgari seviyeye çekilebilmesi amacıyla açık ilköğretim okulu, açık öğretim lisesi ve açık öğretim fakültelerine kayıt yaptırarak yaygın öğretim kapsamındaki bu imkânlardan yararlanabilecekleri, sınavlarının ise belli ceza infaz kurumlarında oluşturulan sınav merkezlerinde yüz yüze gerçekleştirileceği belirtilmiş; sınav merkezi olmayan kurumlarda kalan tutuklu ve hükümlülerin sınav için nakledilmeleri de düzenlenmiştir. Başka bir deyişle bir kısım yaygın öğretimden, tutuklu ve hükümlülerin yararlanması konusunda ilgili düzenleyici işlemler doğrultusunda bir planlama yapılmış ve organizasyonu gerçekleştirilmiştir (bkz. §§ 16, 17).

42. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'da kapalı ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin örgün eğitime devamları konusunda bir düzenleme bulunmamakta, yalnızca yaygın eğitime devamlarının sağlanacağı öngörülmektedir (bkz. § 14). Bu kapsamda uzaktan da olsa örgün eğitim kapsamındaki derslerin çevrim içi katılım yoluyla sağlanması söz konusu eğitimi örgün eğitim vasfından çıkarmayacaktır. Aynı zamanda Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce çıkartılan 46/1 sayılı Genelge ile uzaktan öğretim programlarında öğrenci olan tutuklu ve hükümlülerin personel nezaretinde internetten yararlandırılmalarına yönelik imkânın açık ceza infaz kurumlarında bulunanlara yönelik olduğu görülmektedir.

43. Yönetmelik ve Genelge şeklindeki düzenleyici işlemlerin uzaktan öğretim metoduyla gerçekleştirileceği öngörülerek açılan eğitim programlarına devam eden tutuklu ve hükümlülere internet kullanarak öğrenimlerine devam etme imkânı sunduğu görülmektedir. Bununla birlikte -gerek 2547 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gerek 5275 sayılı Kanun'un kapalı ceza infaz kurumlarında yalnızca yaygın öğretimden yararlanılabileceğine ilişkin hükümleri gerekse de 46/1 sayılı Genelge hükümleri bir arada değerlendirildiğinde- düzenleyici işlemlerle tanınan bu imkânın kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da örgün eğitim kapsamında öğrenci olan hükümlü ve tutuklulara uzaktan öğretim kapsamındaki programlara katılma imkânı verdiğini kabul etmek mümkün değildir. Yine Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazıda da uzaktan öğretimin bir örgün eğitim türü olduğu ve kapalı ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlüler yönünden ilgili mevzuat hükümleri gereği bu öğretim türünden yararlanmalarının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların örgün eğitim kapsamındaki uzaktan öğretim imkânından faydalanmalarına yönelik ceza infaz kurumlarına pozitif yükümlülük getiren bir mevzuatın bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve örgün eğitimden yararlanan hükümlü ve tutuklulara aldıkları eğitime ilişkin sınavlara katılım konusunda ilgili mevzuatta bazı imkânların tanınmış olduğunu da vurgulamak gerekir.

44. Altını çizmek gerekirse Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim hakkı ve yasal düzenlemeler her mahkûmun ülkedeki eğitim faaliyetlerinin tamamına katılmasını güvence altına almamıştır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 79). Somut olayda da kapalı ceza infaz kurumunda bulunan tutuklunun örgün eğitim kapsamında ve uzaktan öğretim metodu uygulanan fakültelerdeki ders materyallerine farklı yollarla ulaşması mümkündür. Bu nedenle bu ders materyallerine internet bağlantısı olan bir bilgisayar aracılığıyla ulaşılmasını zorunluluk olarak kabul etmek de mümkün değildir. Aksinin kabulü ceza infaz kurumlarına, uzaktan eğitim fakültelerine kayıtlı hükümlü ve tutukluların eğitiminin devamı için zorunlu olmayan ders materyallerine ulaşmalarını sağlamak amacıyla ciddi bir organizasyon içine girme yükümlülüğü de getirecektir.

45. Tüm bu açıklamalardan hareketle somut olayda kapalı ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun uzaktan öğretim yöntemiyle de olsa örgün eğitimden yararlanmasının mümkün olmadığı, uzaktan öğretim faaliyetlerinin sadece bilgisayar üzerinden yapılmadığı, canlı derslere katılımın zorunlu olmadığı, diğer ders materyalleri ile birlikte yürütülmesinin mümkün olduğu, diğer ders materyallerine ise başka yollardan temin etmek suretiyle ulaşma imkânının var olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda bahsi geçen hususlar ile Ceza İnfaz Kurumunun güvenliği olgusunu dikkate alan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin başvurucuya internet imkânı olan bir bilgisayar temin etmemesinin ve buna ilişkin ileri sürülen gerekçelerin Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak değerlendirilemeyeceği kabul edilmelidir.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KAYA

B. No: 2021/6080 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6080

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6080)

Karar Tarihi: 13/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Ali KAYA

Vekili : Av. Zehra YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, konuttaki aramanın ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesinden kaynaklanan zararın tazmin edilmemesi nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. 2021/25972 numaralı bireysel başvurunun kişi ve konu yönünden hukuki irtibatı olması nedeniyle mevcut bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, anılan başvuru dosyasının kapatılmasına ve incelemenin bu başvuru üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

6. Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve suçluyu kayırma suçları kapsamında Kars Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan soruşturmada Kars Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 1/9/2019 tarihli kararıyla başvurucunun yurt dışına çıkmama ve konutu terk etmeme suretiyle adli kontrol altına alınmasına karar verilmiştir. Başvurucu 5/11/2019 tarihinde sunduğu dilekçe ile adli kontrol tedbirine ilişkin yükümlülüğü yerine getirdiği adresin yatağa bağımlı annesinin aynı ilde bulunan ikamet adresiyle değiştirilmesini talep etmiştir. Söz konusu talep Hâkimliğin 7/11/2019 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve adli kontrol tedbirinin uygulanmasına başvurucunun annesinin ikametgâhında devam edilmesine karar verilmiştir.

7. Başsavcılık tarafından başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin yakalanması ve gözaltına alınması, suç unsurlarının elde edilmesi amacıyla şüphelilerin belirtilen adreslerinde eş zamanlı arama ve elkoyma tedbirlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun ikamet adresinde 1/2/2020 tarihinde gerçekleştirilen arama esnasında tutulan ve başvurucunun imzası ile hazırun olarak nitelendirilen iki kişinin imzasını içeren Yakalama, Gözaltına Alma, Arama ve Elkoyma Tutanağı'nda; başvurucunun belirtilen ikamet adresine gidildiği, ''Polis, kapıyı açın'' şeklinde defaten ikazda bulunulmasına rağmen kapının açılmaması üzerine özel kuvvet unsurları tarafından koçbaşıyla zor kullanılarak hazırun eşliğinde ikametgâha girildiği, başvurucunun evde olmaması üzerine cep telefonuyla arandığı ve ikametgâhına gelmesi üzerine gözaltına alındığı, yapılan aramanın akabinde bazı eşyalara el konulduğu belirtilmiştir. Ayrıca aramanın sona ermesinin ardından başvurucuya herhangi bir zararın olup olmadığının sorulduğu, başvurucunun koçbaşıyla kırılan kapı dışında zararı olmadığını söylediği tutanakta ifade edilmiştir. Arama ve elkoymaya ilişkin verilen karar, Hâkimlik tarafından uygun görülerek aynı gün onanmıştır.

8. Başvurucu, aynı soruşturma kapsamında hakkında konutu terk etmeme şeklinde verilen ve uygulanan adli kontrol kararı olmasına rağmen konutuna zor kullanılarak girilmesi nedeniyle aramanın ölçüsüz şekilde gerçekleştirildiğini belirterek uğradığı maddi ve manevi zararların tazmin edilmesi talebiyle Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır. 30/6/2020 tarihinde sunduğu dava dilekçesinde; konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol kararının annesinin ikamet ettiği adreste uygulanmasına yönelik talebinin arama kararından önce Hâkimlik tarafından kabul edildiğini, boş olduğu bilinen konutuna gece vakti orantısız şekilde güç kullanılarak girildiğini, çilingirden yardım alınmadığını, aramanın icrasından önce iki kişinin hazır bulundurulmadığını, aramanın sona ermesinden sonra iki kişinin imzasının alındığını dile getirmiştir. Başvurucu; koçbaşıyla kırılan kapının maddi zarara yol açtığını ve bu şekilde gerçekleştirilen aramanın dar sosyal çevresinde bilinmesi nedeniyle itibarının zedelendiğini ifade ederek zararları karşılığında lehine 2.000 TL maddi, 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir. Davalı idare tarafından sunulan savunma dilekçesinde ve Başsavcılığın mütalaasında davanın reddine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

9. Mahkemenin 23/12/2020 tarihli kararıyla maddi tazminat talebi yönünden kesin olarak, manevi tazminat talebi yönünden ise istinaf kanun yolu açık olmak üzere davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Başvurucu hakkında suç işleme amacıyla kurulan örgüte üye olma ve suçluyu kayırma

suçlarından kamu davası açıldığı, derdest olan yargılamanın kamu güvenliği gerekçesiyle Erzurum'a nakledildiği, aramanın ölçüsüz şekilde gerçekleştirildiği iddiasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında tazminat talep edilebilmesi için asıl davada hüküm verilmesinin gerekli olmadığı belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin konutlarında suç ve suç unsurları ile birlikte yakalanabilmesi amacıyla başvurucunun belirtilen adresinde arama yapılması gerektiği, şüphelilerin kaçma ihtimalleri olduğu, sağlıklı şekilde delil elde edilebilmesi için gecikmesinde sakınca bulunan hâl kapsamında eş zamanlı operasyon yürütüldüğü, arama kararının icrası sırasında konutun kapısının açılmaması hâlinde koçbaşı ile içeri girilmesinin ülke genelinde bir uygulama olduğu ifade edilmiştir. Başvurucuya ait konutun kapısının açılmaması üzerine koçbaşı kullanıldığı, operasyonun eş zamanlı olması, arama yapılmasında aciliyet bulunması ve suç unsurlarının ele geçirilebilmesi gerekliliği nedeniyle kapının koçbaşı ile kırılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir.

iii. Arama kararlarının icrasında konuttaki eşyalara zarar verilmediği sürece kapının koçbaşı kullanılarak açılmasından kaynaklanan zararlardan idarenin sorumlu tutulamayacağına ilişkin olarak Yargıtay 12. Ceza Dairesince verilen emsal karar doğrultusunda Hazine aleyhine açılan maddi ve manevi tazminat talepli davanın reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

10. Maddi tazminat yönünden kesin şekilde verilen karara karşı başvurucu, manevi tazminat yönünden istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Karar, usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesince 18/2/2021 tarihinde onanmıştır.

11. Başvurucu, maddi tazminat yönünden kesin olarak verilen kararı 2/1/2021 tarihinde öğrenmiştir.

12. Öte yandan Erzurum 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçu yönünden başvurucunun beraatine, suçluyu kayırma suçu yönünden mahkûmiyetine 22/12/2023 tarihinde karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanıkla ilgili arama" başlıklı 116. maddesi şöyledir:

"1) Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Arama kararı" başlıklı 119. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. ...

(3) Arama tutanağına işlemi yapanların açık kimlikleri yazılır.

(4) Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur. ..."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında özel hayatın eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavram olduğunu belirtmektedir. Özel hayata saygı hakkı alt kategorisinde geçen özel hayat kavramını AİHM oldukça geniş yorumlamakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapılmaktan özellikle kaçınmaktadır (Koch/Almanya, B. No: 497/09, 19/7/2012, § 51). Bununla birlikte Sözleşme'nin denetim organlarının içtihatlarında bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi ve gerçekleştirmesi ve kişisel bağımsızlık kavramlarının özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde temel alındığı görülmektedir (Sıdabras ve Džıautas/Litvanya, B. No: 55480/00, 59330/00, 27/7/2004, § 43; K.A. ve A.D./Belçika, B. No: 42758/98, 45558/99, 17/2/2005, § 83; Pretty/Birleşik Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 61; Chrıstıne Goodwın/Birleşik Krallık [BD], B. No: 28957/95, 11/7/2002, § 90).

18. Özel hayata saygı hakkına kamu makamlarının keyfî şekilde müdahale etmelerinin önlenmesi, Sözleşme'nin 8. maddesi ile sağlanan güvenceler kapsamında yer alır. AİHM, özel hayata saygı hakkı kapsamındaki bir menfaate devletin müdahale ettiğini tespit ettiğinde Sözleşme'nin 8. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen koşulları inceler. Buna göre kamu makamlarının müdahalesinin yasal bir dayanağı olup olmadığı, anılan fıkrada yer alan meşru amaçlara dayalı olup olmadığı, demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığı araştırılır (Dudgeon/Birleşik Krallık [GK], B. No: 7525/76, 22/10/1981, § 43; Olsson/İsveç (No.1) [GK], B. No: 10465/83, 24/3/1988, § 59; De Souza Ribeiro/Fransa [BD], B. No: 22689/07, 13/12/2012, § 77).

19. AİHM'e göre ceza soruşturmasında arama ve elkoyma yetkilerinin kullanılması meşru olmakla birlikte başvuruya konu olayın şartları çerçevesinde bu tedbirlere yerinde, yeterli gerekçelerle ve orantılı olarak başvurulması gerekir. Bu konu değerlendirilirken özellikle arama izninin verildiği sırada başka bir delilin varlığı gibi şartlar, arama izninin içeriği ve kapsamı, arama sırasında bağımsız gözlemcilerin bulunup bulunmadığı, aramanın

gerçekleştirilme biçimi ve aramadan etkilenen kişinin işi ve itibarına yönelik olan etkinin boyutu gibi hususlar gözönüne alınmalıdır (Chappell/İngiltere, B. No: 10461/83, 30/3/1989, § 60; Buck/Almanya, B. No: 41604/98, 28/4/2005, § 45).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; hakkında verilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol kararının uygulandığı adresin ve tüm iletişim bilgisinin soruşturma makamlarında mevcut olduğunu, adli kontrol tedbirinin de arama tedbirinin de aynı soruşturma kapsamında verildiğini, adli kontrol kararının uygulanmaya devam etmesi nedeniyle boş olduğu bilinmesine rağmen kapının koçbaşıyla kırılarak konutuna girilmesinin aramayı ölçüsüz kıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca Arama Tutanağı'nda imzaları bulunan iki kişinin aramanın sona ermesinden sonra hazır edildiğini, gerekli olmamasına rağmen aramanın gece vakti yapıldığını, kapıyı açmak için çilingir gibi bir meslek erbabından yardım alınmadığını iddia etmiştir. Aramanın gerçekleştirilmesiyle yeni bir delil elde edilmediğini, aramayı gerçekleştirilen kamu görevlilerinin özensiz ve orantısız yaklaşımı nedeniyle kapısının kırıldığını, yargılama sürecinde tanıklarının dinlenmediğini, ret kararında tutarlı ve yeterli bir gerekçe bulunmadığını belirterek özel hayata saygı, konut dokunulmazlığı ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın "Konut dokunulmazlığı" başlıklı 21. maddesi şöyledir:

"Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün konutunun ölçüsüz şekilde aranmasına ve oluşan zararlarının tazminine yönelik olduğu anlaşıldığından başvurunun Anayasa'nın 21. maddesinde düzenlenen konut dokunulmazlığı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

26. Konut kavramı genellikle özel yaşamın ve aile yaşamının geliştiği, maddi olarak belirlenmiş yer olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan konut kavramı işyerlerini de kapsamakta; bu bağlamda bir kişinin mesleğini sürdürdüğü bürosu, özel bir kişinin işlettiği şirketin faaliyetlerinin yürütüldüğü kayıtlı merkezi, tüzel kişilerin kayıtlı merkezleri, şubeleri ve diğer işyerleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bütünüyle işe özgülenmiş yerler konut kavramı kapsamında görülemez (Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, § 133; Mehmet Taşdemir [1. B.], B. No: 2013/3436, 18/5/2016, § 55; Ayşegül Çengel Kömür ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/56228, 23/6/2020, § 44).

27. Arama ise suçu önlemek amacıyla suç işlenmeden önce veya suç işlendikten sonra delillerin elde edilmesi ve/veya sanığın veya şüphelinin yakalanabilmesi için bireylerin bazı temel haklarının sınırlandırılmasına sebep olacak şekilde yürütülen bir koruma tedbiridir (AYM, E.2005/43, K.2008/143, 18/9/2008). Koruma tedbirleri, soruşturma ve kovuşturma sürecinde bir temel hakkı hükmün kesinleşmesinden önce kısıtlayan, geçici, gecikemez ve kural olarak hâkim kararını gerektiren tedbirlerdir. Koruma tedbiri kararlarının kişilerin bireysel başvuru kapsamındaki haklarından bir veya daha fazlasının ihlal edilmesi sonucunu doğurması mümkündür (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, § 17; Ayşegül Çengel Kömür ve diğerleri, § 45).

28. Arama ile konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliği gibi başlıca temel haklar sınırlandırılmış olur (AYM, E.2005/43, K.2008/143, 18/9/2008). Somut olayda, başvurucuya ait olup konut olduğu açık olan yerin aranmasının başvurucunun konut dokunulmazlığı hakkına müdahale teşkil ettiği anlaşılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Bu kapsamda yukarıda anılan müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığının Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşulları yönünden incelenmesi gerekir.

i. Kanunilik

31. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün yani müdahalenin hukuki bir temelinin olup olmadığıdır (Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36). Somut olayda gerçekleştirilen arama tedbirinin 5271 sayılı Kanun'un 116. ve 119. maddeleri

temelinde yürütüldüğü görülmüştür. Arama kararının ve icrasının anılan düzenlemelere dayandığı anlaşıldığından başvurucunun konut dokunulmazlığı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

32. Somut olayda başvurucunun konutundaki arama suç örgütüne üye olma ve suçluyu kayırma suçları kapsamında yürütülen bir soruşturmada suç delillerinin ele geçirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun konut dokunulmazlığı hakkına yönelen müdahalenin kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi şeklindeki sınırlama sebeplerine uygun olduğu değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

33. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

34. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

35. Bundan başka koruma tedbiri ile yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Orantılılık, sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret eder. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

36. Anayasa Mahkemesi, koruma tedbirleriyle temel hak ve özgürlüklere yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma kriteri bağlamında ne şekilde bir değerlendirme yapılması gerektiğine ilişkin ilkelerini Hülya Kar kararında detaylı bir biçimde açıklamıştır (Hülya Kar, §§ 21-46; benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, §§ 91-109). Öncelikle Anayasa Mahkemesi, arama kararının konut dokunulmazlığı hakkına müdahalesi bağlamında hukukiliğini incelerken bir ceza hâkimi gibi hareket ederek iddia edilen suçun işlenip işlenmediğine yönelik bir inceleme yapmayacak; bu inceleme arama kararının tatbik edildiği anda görünüşte bir haklılığın bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinden ibaret olacaktır (Hasan Akboğa, § 104; benzer değerlendirmeler için bkz. Hülya Kar, § 24; Ayşegül Çengel Kömür ve diğerleri, § 56).

37. Ayrıca sonradan tamamlanan soruşturma neticesinde herhangi bir suça ve suç unsuruna rastlanmaması nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi veya yargılama sonucunda beraat kararı verilmesi arama kararını otomatik olarak hukuka aykırı hâle getirmez. Arama kararının gerekliliği bağlamında yapılacak denetimde suçun işlenip işlenmediği değil kamu makamlarının müdahalesinin ilk bakışta haklılık taşıyıp taşımadığı gözetilmeli ve bu çerçevede aramanın yapıldığı tarihteki koşullara bakılmalıdır (Hasan Akboğa, §§ 107-109).

38. Öte yandan arama tedbirinin hüküm kesinleşmeden önce temel hak ve hürriyetlere müdahale eden veya onları sınırlayan bir koruma tedbiri olması nedeniyle karar alma aşamasında sınırlarının belirlenmesi ve belirlenen sınırlar dâhilinde kalınarak uygulanması ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir. Bu bağlamda arama kararına dayanak oluşturan delilleri değerlendirmede karar merciinin belli bir takdir yetkisi olduğu söylenebilse de arama kararında aramanın kapsamı ile nedenlerinin denetime imkân verecek şekilde gösterilmesi, arama kararının kişilerin itibarına etkileri de gözetilerek temel hak ve hürriyetlere en az müdahaleyi gerektirecek şekilde uygulanması gerektiği unutulmamalıdır (Ayşegül Çengel Kömür ve diğerleri, § 59).

39. Ayrıca koruma tedbirlerinden kaynaklanan zararlar söz konusu olduğunda zararın yeterli ve adil şekilde tazminine yönelik adımların atılması da ölçülülük ilkesinin bir gereğidir. Kamusal makamlar koruma tedbirinden kaynaklanan olağanın ötesindeki bir zararı tedbirin muhatabını daha ağır bir külfet altına sokmayacak şekilde adil biçimde karşılamakla ve bu taleple açılan davalarda ölçülülük ilkesini gözeterek yargılamalar yapmakla yükümlüdür. Bu bağlamda mahkemelerin koruma tedbirlerinden kaynaklanan bir zararın oluşması durumunda ihlali gidermeyi temin edecek şekilde yargılama yürütmesi, ilgili ve yeterli gerekçelerle sonuca gitmesi beklenir.

40. Neticede konut dokunulmazlığı hakkına yapılan bir müdahale (somut olayda arama kararı) zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Demokratik bir toplumda suç işlenmesinin önlenmesinin, suçluların ve suç delillerinin tespitinin ve nihayetinde tespit edilen suçluların cezalandırılmasının kamu düzeninin sağlanması, üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından büyük önem taşıdığı açıktır. Bu itibarla şüphelilerin yakalanması, suç delillerinin elde edilmesi ve bu delillere el konulması amacıyla usule ilişkin yükümlülükler yerine getirilerek şüphelinin üstünde ya da aracında olduğu gibi konutunda veya işyerinde de arama yapılması mümkündür.

42. Somut olayda suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve suçluyu kayırma suçu kapsamında Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturmada 1/9/2019 tarihinde başvurucu hakkında yurt dışına çıkmama ve konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol kararları verilmiştir. Başvurucunun konutu terk etmeme tedbirine ilişkin yükümlülüğü yerine getirdiği süreçte ileri sürdüğü adres değişikliği talebi Hâkimliğin 7/11/2019 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Böylece söz konusu adli kontrol tedbirinin başvurucunun annesinin ikametgâhında uygulanmasına devam edilmiştir.

43. Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılık, başvurucunun da aralarında olduğu

şüphelilerin konutlarında eş zamanlı arama yapılmasına ve şüphelilerin gözaltına alınmasına karar vermiştir. Başvurucu hakkında devam eden konutu terk etmeme tedbirinin uygulanmasına devam edildiği 1/2/2020 tarihinde gerçekleştirilen arama esnasında başvurucunun konutunun kapısı koçbaşıyla kırılmış ve bu suretle arama işlemi gerçekleştirilmiştir. Arama kararının gerekçesinde örgütlü suç kapsamında çok sayıda şüphelinin bulunduğu bir soruşturma dosyasında şüphelilerin konutlarında suç ve suç unsurları ile birlikte yakalanabilmesi ve delil toplanması gayesiyle hareket edildiği belirtildiğine göre arama kararına dayanak yapılan gerekçelerin haklılık taşıdığı söylenebilir.

44. Bununla birlikte söz konusu arama kararının icrasından yaklaşık beş ay kadar önce aynı soruşturma kapsamında başvurucu hakkında konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol kararı verildiği, anılan adli kontrol kararının uygulandığı adresin başvurucunun annesinin ikametgâhı olarak belirlenmesine ilişkin talebin ilgili hâkimlikçe kabul edildiği, arama tarihi itibarıyla konutu terk etmeme tedbirinin uygulanmasına devam edildiği hususları birlikte dikkate alındığında başvurucunun konutunda bulunmadığının ilgili kolluk güçlerince bilinmesi konusunda haklı bir beklenti içinde olduğu kabul edilmelidir.

45. Arama kararının icrasının akabinde başvurucuya ulaşıldığında gece vakti olmasına rağmen derhâl konutuna geldiği, böylece üzerine düşen makul yükümlülükleri yerine getirdiği görülmüştür. Bu hususlara rağmen kolluk güçlerince daha az zarara neden olabilecek yöntemlere başvurulmadan, boş olduğu bilinebilir olan konutun kapısının koçbaşı kullanılarak kırılması ve ortaya çıkan maddi zararın tümüyle başvurucunun üzerine bırakılması tedbirin belirlenen sınırlar dâhilinde kalınarak uygulanması konusundaki gereklilikle bağdaşmamaktadır. Kaldı ki devam eden soruşturma safahatı incelendiğinde başvurucu yönünden acil şekilde konutta arama yapılmasını gerekli kılan herhangi bir delil ya da gerekçenin de ilgili yargı mercilerince ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

46. Dolayısıyla arama kararının icrasının muhataplarının itibarına olan etkileri de gözetilerek temel hak ve hürriyetlere en az müdahaleyi gerektirecek şekilde uygulanması konusundaki gerekliliğin somut olayda yerine getirilmediği değerlendirilmiştir. Bu durumda ölçülülük ilkesinin bir gereği olarak koruma tedbirlerinden kaynaklanan zarar, yeterli ve adil şekilde tazmin edilmelidir. Tazmin talebiyle açılan davada ise bir yargı içtihadına atıfla arama sırasında koçbaşı kullanılarak konutun kapısının kırılmasından kaynaklanan maddi zarardan idarenin sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle maddi tazminat yönünden davanın reddine karar verilmiştir. Söz konusu kararda başvurucunun somut durumu değerlendirilmemiş, farklı koşullar dikkate alınarak verilen ve tazmin taleplerini kategorik bir yaklaşımla reddeden bir yargı kararı üzerinden genel ve soyut bir gerekçeyle sonuca gidilmiştir.

47. Ayrıca arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle başvurucunun ileri sürdüğü itibar kaybından kaynaklanan manevi zararın tazmin edilmesine ilişkin talep hakkında ilgili yargı mercilerince hiçbir değerlendirme yapılmadığı ve başvurucunun iddialarının irdelenmediği, başvurucunun açıkça ileri sürmesine rağmen söz konusu talebinin incelendiğini ortaya koyan herhangi bir gerekçenin yargı kararlarında yer almadığı anlaşılmıştır.

48. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde aramanın ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesine ve başvurucunun uğradığı zararın kaçınılmaz olandan ağır olmasına rağmen maddi zararın giderilmediği, manevi tazminat talebinin ise incelenmediği

anlaşılmıştır. Bu bağlamda, yargılama makamlarınca maddi ve manevi zararın tazmin edilmesini ve külfetin yalnızca başvurucuya bırakılmamasını temin edecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçeler ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Neticede orantılı olmayan söz konusu yaklaşım nedeniyle bahse konu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 21. maddesinde güvence altına alınan konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu, maddi ve manevi zararının tazmin edilmesi amacıyla açtığı davada Başsavcılık tarafından sunulan mütalaanın kendisine tebliğ edilmediğini belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruda konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

51. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve toplam 10.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

53. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 21. maddesinde güvence altına alınan konut dokunulmazlığı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin konut dokunulmazlığı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/138, K.2020/240) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 975,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.975,20 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABULIKEMU HELILI

B. No: 2021/7144 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABULIKEMU HELILI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7144)

Karar Tarihi: 13/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Abulıkemu HELILI

Vekili : Av. Ahmet UYGUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm tarafından Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1990 doğumlu bir erkek olup Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşıdır.

7. Başvurucu 4/1/2018 tarihinde İstanbul İl Göç İdare Müdürlüğüne uzun dönem ikamet izni başvurusunda bulunmuştur. Görevli memurlar tarafından GÖÇNET Sistemi üzerinden yapılan sorgulama neticesinde başvurucu hakkında G-87 (genel güvenlik) tahdit kodu ile giriş yasağı olduğu, başvurucunun Türkiye'ye 26/9/2016 tarihinde giriş yaptığı, çıkışının ise olmadığı, vize ihlali yaptığı tespit edilmiştir.

8. İstanbul Valiliği 2/6/2018 tarihinde başvurucunun 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (e) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesine ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında bir ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, Doğu Türkistan uyruklu bir Çin vatandaşı olup ülkesinde yaşadığı politik baskı ve zulüm nedeniyle ülkesinden kaçarak ailesi ile birlikte Türkiye'ye sığındığını ve sınır dışı kararının hiçbir somut delile dayanmadan verildiğini ileri sürmüştür. Çin Halk Cumhuriyeti'nin Müslüman Uygur Türklerine uyguladığı zulüm ve baskıların kamuoyunun malumu olduğunu öne süren başvurucu; namaz kıldığı, oruç tuttuğu, dinî gerekliliklerini yerine getirdiği için zulüm gördüğünü, eşiyle çocuğu Türkiye'de uzun dönem ikamet izni ile kaldığı için sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün bozulacağını iddia etmiştir.

10. İdare Mahkemesince 17/12/2020 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden, davacının en son 26/9/2016 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanı'ndan ülkemize giriş yaptığı, davalı idarece yapılan değerlendirme sonucunda davacının kamu düzeni ve güvenliği açısından tehdit oluşturduğu ve vize ihlali yaptığından bahisle 6458 sayılı Kanunun 54/1-(d, e) maddesi uyarınca sınır dışı edilmesine karar verildiği, bu işlemin iptali istemiyle bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

Uyuşmazlıkta, kamu güvenliğini tehdit ettiği değerlendirilen davacı hakkında konulan ’G-87’ genel güvenlik tahdit kaydının (giriş yasağının) bulunduğu, G-87 tahdit kaydının iptali istemiyle açılan davada Ankara 1. İdare Mahkemesi'nin 25/6/2020 tarih ve E.2020/376, K.2020/1246 sayılı kararıyla davanın reddine karar verildiği ve bu kararın Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi'nin 10/9/2020 tarih ve E.2020/2524, K.2020/1223 sayılı kararıyla onanarak kesinleştiği, Devletin hükümranlık yetkisi uyarınca ülke için tehlike oluşturacağı kanaatine varılan yabancıları sınır dışı etme yetkisinin olduğu dikkate alındığında davacı hakkında oluşan makul şüphe olgusunun sınır dışı etme kararının tesisi için yeterli nitelikte bulunduğu, davacının ülkemize en son 26/9/2016 tarihinde giriş yaptığı, bu tarihten itibaren ikamet izni almadan yaşadığı ve vize ihlalinde bulunduğu anlaşıldığından 6458 sayılı Kanunun 54/1-(d, e) maddesi uyarınca davacının sınır dışı edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

11. Başvurucu, nihai hükmü 15/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

13. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla hâli şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

14. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d)Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

e)Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

..."

15. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Yaşam hakkı" başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur..."

17. Sözleşme'nin "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikâyetlerle ilgili ilkesel yaklaşımı için bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 38.

19. AİHM, M.A. ve diğerleri/Bulgaristan (B. No: 5115/18, 20/2/2020) başvurusunda, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nden (Sincan) Müslüman Uygur olan başvuruculların Çin'e gönderilmeleri hâlinde kötü muamele veya ölüm riskiyle karşılaşıp karşılaşmayacaklarını incelemiştir. Yaptığı incelemede AİHM, öncelikle Sincan'da Uygur'lara yönelik devlet politikalarının son yıllarda giderek sertleştiğini ve milyonlarca Uygur'un yeniden eğitim kamplarında zorla alıkonulduğunu tespit etmiş ve bu kamplarda kötü muamele, işkence ve zorla çalıştırma gibi uygulamaların olduğuna dair uluslararası raporlar ile örgütlerin raporlarına atıfta bulunmuştur. Kararda Çin'in terörle mücadele söylemi altında keyfî tutuklamalar yaptığını ve bireylerin etnik veya dinî kimlikleri nedeniyle ağır hapis cezalarına mahkûm edildiğini özellikle belirtmiştir. AİHM, başvuruculların da bu bağlamda terör örgütüyle bağlantılı olduğu iddiasının geri gönderilmeleri hâlinde ciddi sonuçlar doğurabileceğini değerlendirmiştir. Karara göre başvuruculların Çin'den kaçmaları ve terörle bağlantılı olmakla suçlanmaları, sınır dışı edilmeleri hâlinde keyfî gözaltı, işkence hatta idam cezası riskini artırmaktadır. AİHM, Bulgar makamlarının başvuruculların geçmişini ve Çin'deki potansiyel tehlikeleri yeterince değerlendirmediğini belirlemiştir. Bilhassa başvuruculların daha önce Çin'de zulme uğramadıkları veya normal bir hayat sürdükleri yönündeki iddiaların -mevcut insan hakları ihlalleri gözönüne alındığında- yetersiz olduğunu vurgulamıştır. İnsan hakları örgütlerinin raporlarına göre yurt dışına çıkan ve sonradan ülkelerine geri gönderilen Uygurların önemli bir kısmının gözaltına alındığı, bazı durumlarda ortadan kaybolduğu veya ölüm cezasına mahkûm edildiği belgelenmiştir. Bu bağlamda başvuruculların sınır dışı edilmelerinin ciddi bir tehlike oluşturacağı sonucuna varmıştır. Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerinin ihlal edildiğine ilişkin söz konusu kararda Sincan'da insan hakları ihlallerine dair insan hakları örgütleri ve uluslararası kuruluşların raporları ile bazı ülkelerin yetkili makamlarınca hazırlanmış raporlara yer verilmiştir (anılan kararda bkz. §§ 46-54). Raporlarda dikkat çeken hususlar şunlardır:

"...

B. Birleşik Krallık Hükûmet Raporu

47. Kasım 2018'de yayımlanan Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı Ülke Politikası ve ‘Devlete Muhalefet’ başlıklı Bilgi Notu Sincan'daki durum hakkında şu bilgileri içermektedir:

2.4.30 Bağımsızlığı destekleyen veya desteklediği düşünülen ya da aşırıcılığı teşvik eden Uygurların ve diğer Müslüman azınlık gruplarının tutuklandığı, gözaltına alındığı, işkence gördüğü ve bazı durumlarda infaz edildiği bildirilmektedir. Nisan 2017'den bu yana yetkililer binlerce Uygur ve diğer Müslümanı gözaltına aldı ve onları işkence ve diğer kötü muamele riski altında oldukları yeniden eğitim kamplarında ‘vatanseverlik eğitimine’ tabi tutmaya zorladı. Başlangıçta bu uygulamalar kısa süreliydi, ancak şimdi insanların açık uçlu bir süre için alıkonulduğu görülüyor. Kaç kişinin uzun süreli gözaltında tutulduğuna dair herhangi bir veri bulunmamakla birlikte tahminler on binler ile bir milyon arasında

değişmektedir...

2.4.31 Yetkililer bölgedeki çok çeşitli davranışları 'aşırılıkçı' faaliyetlerle bağlantılı olarak görmekte ve bunun din, kültür ve dil de dâhil olmak üzere Uygur kimliğinin tehdit edici olmayan ifadelerini de içerebildiği görülmektedir. Yetkililerin, yurtdışında ailesi olan veya yurtdışına seyahat eden Uygurlara ve Sincan'daki diğer Müslüman etnik azınlıklara karşı da son derece şüpheci olma eğiliminde olduğuna dair raporlar bulunmaktadır...

2.4.32 Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin bağımsızlığını [destekleyen] veya desteklediği düşünülen ve yetkililerin dikkatini çeken veya çekmesi muhtemel olan kişiler veya geri döndüğünde bir ‘yeniden eğitim kampına’ kapatılacağını gösterebilen bir Uygur veya Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nden başka bir Müslüman zulüm ve/veya ciddi zarar görme riski altındadır.

C. Birleşik Devletler Hükûmet Raporları

48. Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığının Mart 2019 tarihinde yayımlanan Çin'deki İnsan Hakları Uygulamaları Hakkında 2018 Ülke Raporunda, Sincan'a ilişkin şunlar ifade edilmektedir:

Hükûmetin ‘Çinlileştirme’ kampanyası, etnik Uygurların serbestçe seyahat etme veya seyahat belgesi alma imkânlarının kısıtlanması; Sincan'da daha fazla gözetim ve silahlı polis varlığı; ve kültürel ve dinî uygulamalara yönelik yasal kısıtlamalar da dâhil olmak üzere etnik temelli hareket kısıtlamaları ile sonuçlanmıştır...

Xinhua'ya [Çin'in resmî haber ajansı] göre 2017 yılında Sincan hükümeti ayrıca ‘aşırıcılığı kontrol altına alma ve ortadan kaldırma’ çabalarını kodlayan yeni ‘Radikalleşmeden Arındırma Yönetmelikleri’ni uygulamaya koydu. Aşırıcılığın geniş tanımı, 2017'den bu yana 800.000 ila muhtemelen iki milyondan fazla Uygur, etnik Kazak ve diğer Müslümanların vatanseverlik aşılamak ve dinî ve etnik kimliklerini silmek için tasarlanmış ‘eğitim yoluyla dönüşüm’ merkezlerinde veya toplama kamplarında gözaltına alınmasıyla sonuçlandı. Bu kişiler arasında yurtdışında okuyan ya da çalışanlardan Çin'e dönmeleri emredilenler de vardı. Uluslararası medya, merkezlerdeki güvenlik görevlilerinin bazı tutuklulara kötü muamele ettiğini, işkence yaptığını ve öldürdüğünü bildirdi...

Toplama kampları dışında hükûmet, azınlıkların kültür, dil ve dinî kimliklerini ifade etmelerine yönelik ciddi kısıtlamalar getirmiş, ‘anormal’ sakal bırakma, kamuya açık yerlerde peçe takma, sigara ve alkolü aniden bırakma gibi hükûmetin ‘aşırılık’ işareti olarak gördüğü davranışları yasaklayan yönetmelikler çıkarmıştır. Yönetmelikler çocuklara isim verilirken bazı İslami isimlerin kullanılmasını yasakladı ve çocuklara din eğitimi verilmesine cezalar getirdi. Yetkililer ‘hane halkı araştırmaları’ ve ‘ev ziyaretleri’ gerçekleştirmiş, yetkililer veya gönüllüler Uygurların evlerinde zorla yaşamış ve aileleri ‘aşırıcılık’ belirtileri açısından izlemiştir....

Uygurlar ve diğer dinî azınlıklar, bölücülük ve devlet güvenliğini tehlikeye atma suçlamalarıyla uzun hapis cezalarına mahkûm edilmeye ve bazı durumlarda adil yargılama olmaksızın idam edilmeye devam etti. Güvenilir kaynaklara göre hükûmet, mevcut tesislerdeki kapasite fazlasını hafifletmek için Sincan'da yeni cezaevleri inşa etti...

Hükûmet yabancı ülkelere ülkeyi terk eden Uygurları geri göndermeleri veya vize vermemeleri için baskı yaptı ve geri gönderilen Uygurlar geri döndüklerinde hapis ve kötü muamele riskiyle karşı karşıya kaldı. Zorla ülkelerine geri gönderilen bazı Uygurlar Çin'e

vardıktan sonra ortadan kayboldu. Yurtdışında eğitim gören Uygurların aile üyelerine de öğrencileri Çin'e dönmeye ikna etmeleri için baskı yapıldı ve geri dönen öğrenciler gözaltına alındı ya da yeniden eğitim kamplarına katılmaya zorlandı...

49. Dışişleri Bakanlığının, Eylül 2018'de yayımlanan Terörizm Hakkında 2017 Ülke Raporları, Sincan'daki durumu şu şekilde tanımlamıştır:

Terörizm, ayrılıkçılık ve aşırıcılığı iç istikrarı tehdit eden ‘üç şeytani güç’ olarak nitelendiren Çin, iç terörle mücadele çabalarını artırmaya devam etti ve terörle mücadele için daha fazla bölgesel işbirliği çağrısında bulundu. Mart-Nisan [2018] aylarında Çin, Sincan'da Uygur ve diğer Müslüman etnik grupları hedef alan ve yetkililerin ‘ayrılıkçı, aşırılıkçı ve terörist faaliyetler’ olarak tanımladıkları faaliyetlerin kökünü kazımayı amaçladığı bildirilen büyük bir güvenlik kampanyası başlattı. Kampanya, sayıları binlerle ifade edilen gözaltıların yanı sıra geleneksel polisiye tedbirlerin yoğun bir şekilde kullanılmasını, yüksek teknolojili gözetim ve izleme sistemlerinin devreye sokulmasını, DNA ve diğer biyometrik verilerin gönülsüz bir şekilde toplanmasını ve camilerin kapatılmasını içeriyordu.

Çin'in birincil terörle mücadele odağı, Pekin'in Doğu Türkistan İslami Hareketi'ne (DTİM) atfettiği etnik Uygur aşırılık yanlıları olmaya devam etti. Çin, DTİM'in Çin'de aktif olduğuna dair bağımsız bilgi olmamasına rağmen, Sincan'daki şiddetin çoğundan DTİM'in sorumlu olduğunu savunuyor. Çin'in terörizm tehdidine verdiği tepkiyi, liderliğinin ayrılıkçı veya Çin Toplum Partisi için siyasi olarak yıkıcı olduğunu düşündüğü faaliyetleri bastırmasından ayırt etmek zor olmuştur. Ayrılıkçı ya da yıkıcı olduğu iddia edilen endişelere yanıt olarak Çin, daha sıkı güvenlik kontrolleri, seyahat kısıtlamaları ve dinî uygulamalara getirilen sınırlamalar da dâhil olmak üzere Sincan'daki güvenlik ve gözetim faaliyetlerini yoğunlaştırdı...

Çin, sınırlarının ötesinde, benzer şekilde geniş bir ‘aşırıcılık’ tanımı yapan ve insan hakları endişelerini dile getiren ülkelerle güvenlik ve terörle mücadele işbirliği arayışına girdi. Örneğin Mısırlı yetkililer, Çin hükümetinin Mısır'daki Uygur öğrencilerin Çin'e dönmesi yönündeki emrini takiben Temmuz ayında en az 34 Çin uyruklu Uygur'u tutukladı ve sınır dışı etti. Geri dönen Uygurların yeniden eğitim kamplarına gönderildiği ve burada en az iki kişinin öldüğü bildirildi.

50. Dışişleri Bakanlığı'nın Ekim 2018'de yayımladığı 2018 Terörizm Ülke Raporlarında buna ek olarak şu ifadeler yer almaktadır:

Önceki yıllara göre kayda değer bir değişim gösteren Çin, ‘yeni aşırıcılıkla mücadele politikaları’ sayesinde 2018 yılında Sincan'da hiçbir şiddet içeren terör olayının meydana gelmediğini açıkladı ve böylece Pekin'in Sincan'daki baskıcı kampanyasını alenen meşrulaştırmış oldu.

Ekim ayında, Sincan bölgesel hükûmeti mevcut yönetmelikleri değiştirerek yetkililerin aşırıcılıktan şüphelenilen kişileri ‘radikalleştirmek’ için ‘mesleki beceri eğitim merkezlerini’ kullanabileceğini belirtti. Uydu görüntüleri analizi, görgü tanıklarının ifadeleri ve insan hakları grupları, hapishane ile tutarlı olarak jiletli tel, nöbetçi kuleleri ve tek çıkış noktalarının kullanıldığını belgelemektedir. Önceki kurallar meslek merkezlerine atıfta bulunmuyordu ve değişiklik geriye dönük olarak Uygurların ve Sincan'daki diğer azınlıkların 2017'de başlayan toplu gözaltılarına yasal kılıf sağladı... Uluslararası basında da kamplardaki aşırı kalabalık nedeniyle Uygurların toplu olarak Çin'in iç bölgelerine nakledildiğine dair haberler çıkmaya başladı ve bu tesislerdeki işkence ve ölümler de dâhil

olmak üzere acımasız gözaltı koşulları anlatıldı.

D. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Raporları

51. İnsan Hakları İzleme Örgütü de 2018 Dünya Raporu'nda Sincan'daki durum hakkında yorumda bulunmuştur:

Yetkililer Uygurların yurtdışı bağlantılarını giderek daha fazla kısıtladı ve cezalandırdı. Ekim 2016'dan bu yana yetkililer Sincan'da ikamet edenlerin pasaportlarını keyfî olarak geri aldı. Yaklaşık Nisan 2017'den bu yana yetkililer binlerce Uygur ve diğer Müslümanı keyfî olarak 'vatanseverlik' eğitimine tabi tutuldukları merkezlerde alıkoydu.

Yetkililer ayrıca Mısır da dâhil olmak üzere yurtdışında okuyan Uygur öğrencilerin Sincan'a dönmelerini emretti ve Temmuz ayında Mısırlı yetkililer, muhtemelen Çin'in emriyle, dönmeyenleri topladı. Eylül ayına kadar yaklaşık 20 Uygur zorla Sincan'a geri gönderilirken 12'si serbest bırakıldı. Geri dönenlerden bazıları gözaltına alındı; bir Sincan mahkemesi, Mısır'ın El-Ezher Üniversitesinden doktora derecesiyle döndükten sonra İslam alimi H.T.yi 10 yıl hapis cezasına mahkûm etti.

52. Kuruluş, 2019 Dünya Raporu'nda aşağıdaki ek yorumlarda bulunmuştur:

Dinî uygulamalar üzerinde daha önce görülmemiş düzeyde kontrol uygulayan yetkililer, bölgede İslam'ın uygulanmasını fiilen yasakladılar...

Hükûmet, Türki Müslümanların yurtdışındaki insanlarla iletişim kurmasını yasakladı ve ülke dışında yaşayan bazı Uygurlara ve etnik Kazaklara Çin'e dönmeleri için baskı yaparken, diğerlerinden yurtdışındaki yaşamları hakkında ayrıntılı kişisel bilgi vermelerini istedi.

53. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Sincan'daki durumla ilgili olarak Eylül 2018'de yayımladığı ‘İdeolojik virüslerin kökünü kazımak: Çin'in Sincan Müslümanlarına yönelik baskı kampanyası’ başlıklı raporda şu ifadelere yer verilmiştir:

Yetkililer, Sincan'da istikrar ve güvenliğin korunması ve terörist ve aşırılık yanlısı olarak görülenlere ‘kesin’ ve ‘derinlemesine’ bir şekilde ‘saldırmak’ adına sert muameleyi haklı göstermeye çalıştılar. Sincan yetkilileri bu sorunların kökeninde Türki Müslümanların ‘sorunlu fikirleri’ olduğunu iddia ediyor. Bu fikirler, yetkililerin aşırı dinî dogmalar olarak tanımladıkları şeylerin yanı sıra, İslami, Türki, Uygur veya Kazak olsun, Han Çinli olmayan herhangi bir kimlik duygusunu da içeriyor. Yetkililer bu tür inanç ve yakınlıkların ‘düzeltilmesi’ veya ‘ortadan kaldırılması’ gerektiğinde ısrar etmektedir.

Sincan yetkilileri, aralarında Kazakistan, Türkiye, Malezya ve Endonezya'nın da bulunduğu ‘26 hassas ülke’den oluşan resmî bir listeyle bağlantısı olan kişileri hedef alarak yabancı bağlantıları cezalandırılabilir bir suç hâline getirmiştir. Bu ülkelere giden, aileleri olan ya da oradaki insanlarla iletişim kuran kişiler sorgulandı, gözaltına alındı ve hatta yargılanıp hapsedildi...

Çin hükûmetinin Sincan'da İslam'ın uygulanmasına yönelik kısıtlamaları dünyadaki en katı ve en kapsamlı kısıtlamalar arasında yer alıyor... Çin hükûmeti, bölgedeki terörizm ve aşırıcılığı ortadan kaldırmak için gerekli olduğunu düşündüğü birçok baskıcı önlemi haklı göstermeye çalışmıştır...

Çin hükûmeti, DTİM'i ve Uygurların bağımsızlığını barışçıl bir şekilde savunanlar da dâhil olmak üzere diğer Uygur örgütlerini ve bireylerini terörist olarak etiketlemek için yabancı hükûmetler ve hükûmetler arası kuruluşlar nezdinde lobi faaliyetlerine devam etmekte ve

Sincan'da terörle mücadele çabaları olduğunu söylediği konularda yabancı işbirliği arayışına girmektedir. Örneğin Nisan 2018'de Uygur hakları aktivisti D... İ...'nın bir BM forumuna akreditasyonunu ‘terörist’ olduğu iddiasıyla engellemeye çalışmış ancak başaramamıştır.

Sincan'da, başta 2014'teki Urumçi pazar bombalaması olmak üzere bir dizi şiddet olayı ve 2013'te Pekin'de ve 2014'te Kunming'de Uygurlara atfedilen şiddet olayları rapor edilmiştir. Bu ve diğer şiddet olaylarıyla ilgili raporların çoğu, olayları genellikle önceden planlanmış saldırılar, genellikle de terörizm olarak tanımlamaktadır. Çin hükûmeti bu olayların bazılarından DTİM gibi yabancı grupları sorumlu tutsa da bu grupların varlığı, gücü ve tehdit düzeyi tartışılmaktadır...

Sert Darbe Kampanyası kapsamında Çinli yetkililer keyfî gözaltı uygulamalarını artırdı. Polis tarafından gözaltına alınan kişiler önce sorgulanıyor, ardından ya gözaltı merkezlerine naklediliyor ya da doğrudan siyasi eğitim kamplarına götürülüyor. Gözaltı merkezlerinde yargılanmadan önce tutuluyorlar; suçlu bulunmayan ve hapis cezasına mahkûm edilmeyenler siyasi eğitim kamplarına gönderiliyor ya da serbest bırakılıyor.

Gözaltına alınanlar, gözaltı merkezlerinde dayak, tavana ve duvara asılma ve uzun süre prangaya vurulma gibi işkence ve kötü muamele gördüklerini anlattılar...

54. Uluslararası Af Örgütü'nün 2017-2018 Yıllık Raporu'na göre:

Mayıs ayında, Çin makamlarının Sincan'da yurtdışında eğitim gören tüm Uygurları Çin'e dönmeye zorlamak için bir politika başlattığına dair basında haberler yer aldı. Türkiye'de eğitim gören ancak Sincan'a geri dönen altı Uygur'a tanımlanmamış suçlamalarla 5 ila 12 yıl arasında değişen hapis cezaları verildi. Nisan ayında Çinli yetkililer Mısır'daki bazı öğrencilerin akrabalarını Mayıs ayına kadar eve dönmeye zorlamak için gözaltına aldı. Geri dönenlerden bazılarının işkence gördüğü ve hapsedildiği yönünde raporlar alındı. Temmuz ayında Mısırlı yetkililer Mısır'da bulunan ve çoğunluğunu Uygurların oluşturduğu yüzlerce Çin vatandaşını kitlesel bir şekilde toplamaya başladı. Bunlardan en az 22 Uygur zorla Çin'e geri gönderildi.

Mısır'da iki yıl eğitim gördükten sonra 2015 yılında Çin'e dönen Uygur kadın B... A... Mart ayında gözaltına alındı ve Haziran ayında gizli bir yargılamanın ardından yedi yıl hapse mahkûm edildi."

20. AİHM A.B. ve Y.W./Malta (B. No: 2559/23, 4/2/2025) başvurusunda başvuruculların Çin'e sınır dışı edilmeleri durumunda dinî inançları (Müslümanlık) ve etnik kökenleri (Uygur) nedeniyle kötü muameleye maruz kalacakları iddiasını incelemiştir. Kararda, Sincan'da Müslüman Uygurlara yönelik baskı politikalarının uluslararası kuruluşlar tarafından belgelendiğini vurgulamış; özellikle Uygur kökenli kişilerin zorla alıkonulma, işkence, kötü muamele, keyfî gözaltı ve zorunlu çalışma gibi ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalabileceğini belirtmiştir. AİHM, başvuruculların Uygur etnik kimliği ve Müslüman dinî aidiyetleri nedeniyle Çin'e dönüşlerinde özel bir risk altında olabileceklerini değerlendirmiştir. Bunun yanında başvuruculların Çin'den ayrılarak Malta'da eğitim görmelerini de önemli bir bireysel etken olarak ele almış, Çin makamlarının yurt dışında eğitim gören Uygurları potansiyel tehdit olarak algılayabileceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda başvuruculların yurt dışındaki faaliyetleri nedeniyle Çin'e döndüklerinde baskıya uğrama ihtimallerinin gözardı edilemeyeceğini ifade etmiştir. AİHM ayrıca başvuruculların iltica taleplerinin 2016 yılında değerlendirilip 2017 yılında reddedildiğini fakat sınır dışı kararlarının ancak 2022 yılında gündeme geldiğini açıklamış, bu süre zarfında Çin'deki

insan hakları durumunun kötüleştiğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle ilk değerlendirmelerin güncelliğini yitirdiğini ve sınır dışı işleminin yeni bir risk analizi gerektirdiğini belirtmiştir. Ayrıca Çin'de güvenli bir iç bölgeye yerleştirilme olasılığının belirsizliğini vurgulayarak başvuruculların geri döndüklerinde herhangi bir bölgeye güvenli şekilde yerleşip yaşayabileceklerine dair somut bir güvence bulunmadığını değerlendirmiştir. Sonuç olarak başvuruculların Çin'e sınır dışı edilmesi hâlinde ciddi risklerle karşı karşıya kalabileceklerini ve ulusal makamların bu riskleri gereğince değerlendirmediğini belirterek Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Söz konusu kararda yer alan ve Sincan'daki insan hakları ihlallerini belgeleyen raporların bir kısmı şöyledir:

"...

1. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi [BMİHYKO]

31. [BMİHYKO'nın] Sincan'daki insan hakları sorunlarına ilişkin 31 Ağustos 2022 tarihli en son değerlendirmesine göre:

139. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde, yurtdışında çeşitli ülkelerde yaşayan Uygur toplumu üyelerinin, uluslararası hukukun geri gönderme yasağını ihlal ederek zorla geri gönderildiklerine veya Çin'e zorla geri gönderilme riski altında olduklarına dair güvenilir bilgiler alınmıştır. BM Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi ve Özel Prosedürler de dâhil olmak üzere BM insan hakları mekanizmaları, Uygurların Çin'e zorla geri gönderildiklerine dair haberlerle ilgili endişelerini dile getirmiş ve bu tür durumlarda hem Çin'in hem de üçüncü ülkelerin insan hakları ve mülteci hukuku yükümlülüklerini hatırlatmıştır...

...

142. ... Sincan'daki insan hakları durumunun genel değerlendirmesi ışığında, Uygurlara ve Sincan'daki diğer Müslüman azınlıklara ev sahipliği yapan ülkeler, geri göndermeme ilkesinin ihlaline yönelik gerçek risklerin söz konusu olduğu her durumda, bu kişileri zorla geri göndermekten kaçınmalıdır.

...

153. [BMİHYKO], uluslararası topluma, bu tavsiyelerin ardından Sincan bölgesinde insan haklarının korunması ve geliştirilmesinin güçlendirilmesine yönelik çabaları desteklemesini tavsiye eder. Devletler ayrıca, geri gönderilme riski altında olan Uygur ve diğer ağırlıklı olarak Müslüman azınlık mensuplarını Çin'e geri göndermekten kaçınmalı ve mağdurlara bulundukları Devletlerde tıbbi ve psiko-sosyal destek de dâhil olmak üzere insani yardım sağlamalıdır.

...

III. DİĞER MALZEMELER

33. Safeguard Defenders isimli kuruluş tarafından hazırlanan ve başvuranlar tarafından iç hukuktaki yargılamalarda sunulan, en son kurumsal tespit ve eylemlerin özeti şu şekildedir:

a. Avrupa Birliği

22 Mart 2021 tarihinde Avrupa Konseyi, dünyanın çeşitli ülkelerinde ciddi insan hakları ihlalleri ve suistimallerinden sorumlu on bir kişi ve dört kuruluşa kısıtlayıcı tedbirler getirdi. Hedef alınan ihlaller arasında, özellikle Çin'in Sincan bölgesindeki Uygurlara yönelik geniş

çaplı keyfî gözaltılar yer almaktadır.

Avrupa Birliği, 22 Nisan 2022 tarihli '2021 Dünya'da İnsan Hakları ve Demokrasi (ülke raporları)' raporunda şu ifadelere yer vermektedir: Sincan'da hükûmet, geniş bir siyasi yeniden eğitim kampı ağına sahip olmayı sürdürmüş, yaygın gözetim faaliyetleri yürütmüş ve inanç veya din özgürlüğü de dâhil olmak üzere temel özgürlüklerin kullanımına ve Uygurlar ile diğer azınlıklara mensup kişilere yönelik sistematik kısıtlamalar uygulamıştır. Zorla kısırlaştırma ve doğum kontrolü, ailelerin ayrılması ile cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarının da bildirildiği belirtilmiştir. Çin'in Sincan politikasını yaşamış kişilerle yapılan görüşmelere ve açık kaynaklı bilgilerin analizine dayanan raporlar, Çin'in Sincan'daki politikalarını ‘insanlığa karşı suçlar’ olarak tanımlamıştır.

9 Haziran 2022 tarihinde Avrupa Parlamentosu, Sincan polis dosyaları da dâhil olmak üzere, Sincan'daki insan hakları durumuna ilişkin kararında insanlığa karşı işlenmeye devam eden suçları ve ciddi bir soykırım riskini kınamıştır.

...

F. Uygur Mahkemesi ile diğer güvenilir ve bağımsız soruşturma organları ve araştırma kuruluşları, Çin'in Uygurlar ve diğer etnik Türk halklarına yönelik ciddi ve sistematik insan hakları ihlallerinin işkence, insanlığa karşı suçlar ve soykırım teşkil ettiği sonucuna varmıştır; ABD Hükûmeti ile ABD, Kanada, Birleşik Krallık, Hollanda, Belçika, Fransa, Litvanya, Çekya ve İrlanda'daki yasama organları da benzer değerlendirmelerde bulunmuştur.

G. 2017 yılından bu yana çeşitli sivil toplum kuruluşları, Çin'in Sincan'da Uygurlar, Kazaklar ve çoğunluğu Müslüman olan diğer etnik grupları kitlesel olarak gözaltına alma politikasını sürdürdüğünü defalarca raporlamıştır.

H. Uygurlara yönelik ağır insan hakları ihlalleri, Çin'in iç ve dış politikalarında giderek artan baskıcı ve saldırgan tutumunun bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

1. Çin Halk Cumhuriyeti'nde Uygur topluluğuna yönelik olarak, kitlesel sınır dışı etme, siyasi endoktrinasyon, ailelerin ayrılması, din özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar, kültürel tahribat ve yaygın gözetim uygulamaları dâhil olmak üzere yürütülen sistematik baskıcı ve vahşi yöntemleri en güçlü ifadelerle kınar.

2. Uygur çocuklarının ailelerinden koparılması ve doğumların engellenmesine yönelik uygulamalara ilişkin güvenilir kanıtların insanlığa karşı suçlar teşkil ettiğini ve ciddi bir soykırım riski oluşturduğunu ifade eder; Çin makamlarını, devlet destekli zorla çalıştırma ve kitlesel zorunlu kısırlaştırma programlarını tamamen durdurmaya ve Uygur nüfusu içerisinde doğumların önlenmesine yönelik zorla kürtaj ve doğum kontrol ihlallerine yaptırım gibi tüm uygulamalara derhâl son vermeye çağırır.

3. Terörizm veya aşırılık iddialarına dayalı olarak verilen aşırı ve keyfî mahkûmiyet kararlarına ilişkin ciddi endişelerini dile getirir; Çin'in yeniden eğitim kamplarında kadınlara yönelik sistematik tecavüz, cinsel istismar ve işkence iddialarından duyduğu kaygıyı da ifade eder.

...

c. Birleşmiş Milletler

10 Haziran 2022 tarihinde, BM İnsan Hakları sistemindeki bağımsız uzmanlardan oluşan en

büyük organ olan yirmi dört BM Özel Prosedürü bir kez daha şu açıklamayı yapmıştır: '2017'den bu yana, Sincan'da Uygurların ve diğer Müslüman azınlıkların haklarının din veya inanç temelinde ve ulusal güvenlik ve aşırıcılığı önleme bahanesiyle yaygın bir şekilde ihlal edildiğine dair endişelerimizi defalarca dile getirdik. Özel Raportörler tarafından İnsan Hakları Konseyi'ne sunulan çeşitli raporlarda da bu ve benzeri konular defalarca gündeme getirilmiştir.'

19 Temmuz 2022 tarihinde, nedenleri ve sonuçları da dâhil olmak üzere köleliğin çağdaş biçimleri konusunda BM Özel Raportörü Tomoya Obokata, etnik, dinî ve dilsel azınlık topluluklarına mensup kişileri etkileyen köleliğin çağdaş biçimleri konusunda BM Genel Kuruluna sunduğu raporda şunları belirtmiştir:

...

23. Özel Raportör, paydaşlar tarafından yapılan başvurular, bağımsız akademik araştırmalar, açık kaynaklar, mağdurların ifadeleri, paydaşlarla yapılan istişareler ve Hükûmet tarafından sağlanan açıklamalar dâhil olmak üzere mevcut bilgilerin bağımsız bir değerlendirmesine dayanarak, Sincan'da tarım ve imalat gibi sektörlerde Uygur, Kazak ve diğer etnik azınlıklar arasında zorla çalıştırmanın meydana geldiği sonucuna varmanın makul olduğunu düşünmektedir. Devlet tarafından yetkilendirilmiş iki farklı sistem mevcuttur: (a) azınlıkların alıkonulduğu ve işe yerleştirildiği mesleki beceri eğitim ve öğretim merkezi sistemi; ve (b) ihtiyaç fazlası kırsal işçilerin ikincil veya üçüncül sektör işlerine aktarıldığı işgücü transferi yoluyla yoksulluğun azaltılması sistemi...

24. Bu programlar, Hükûmetin iddia ettiği gibi, azınlıklar için istihdam fırsatları yaratabilir ve gelirlerini artırabilirken, Özel Raportör, etkilenen topluluklar tarafından yapılan işin gönülsüz niteliğine işaret eden zorla çalıştırma göstergelerinin birçok durumda mevcut olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, aşırı gözetim, kötü yaşam ve çalışma koşulları, hapsetme yoluyla hareketin kısıtlanması, tehditler, fiziksel ve/veya cinsel şiddet ve diğer insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleler de dâhil olmak üzere, zorla çalıştırma sırasında etkilenen işçiler üzerinde uygulanan yetkilerin niteliği ve kapsamı gözönüne alındığında, bazı durumlar insanlığa karşı bir suç olarak köleleştirme anlamına gelebilir. ...

d. Diğer

9 Aralık 2021 tarihinde, kapsamlı duruşmalar ve dokümantasyonun ardından, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin bir parçası ve S.M.nin davasının baş savcısı olan Sir G.N. başkanlığındaki bağımsız Uygur Mahkemesi kararını Westminster Kilise Evi'nde verdi. Uygur Mahkemesinin kararında:

...

180. Çin'e atfedilebilecek Uygurlara yönelik işkence makul şüphenin ötesinde tespit edilmiştir.

181. Çin'e atfedilebilecek insanlığa karşı suçlar, makul şüphenin ötesinde şu eylemlerle tespit edilmiştir: sınır dışı etme veya zorla nakletme; hapis veya diğer ciddi fiziksel özgürlükten mahrum bırakma; işkence; tecavüz ve diğer cinsel şiddet; zorla kısırlaştırma; zulüm; zorla kaybetme; ve diğer insanlık dışı eylemler.

190. Buna göre, Mahkeme, kamuya açık olarak dinlenen kanıtlara dayanarak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Sincan'daki Uygurların önemli bir bölümünü yok etmeyi amaçlayan doğumları önlemeye yönelik tedbirler uygulayarak soykırım işlediğine makul şüphenin

ötesinde ikna olmuştur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

.

B. Yaşam Hakkı ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; Uygur Türklerine karşı uygulanan baskı, zulüm ve asimilasyon politikaları ile kültürel ve dinî baskılar nedeniyle ülkesini terk ederek ailesiyle birlikte Türkiye'ye sığındığını, sınır dışı edilmesi hâlinde insan onuruna yakışmayacak muameleye ve ölüm cezasına maruz kalma tehlikesinin olduğunu belirterek yaşam hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

26. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A., § 54).

27. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve

hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşı karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

28. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

29. Yabancı; sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının, etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırma konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (A.A. ve A.A., §§ 66-69).

30. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A., §§ 62-64).

31. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

32. Başvurucunun sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal

edildiği iddiasıyla yaptığı ve sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeleri gösterdiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü kural olarak başvurucuya, doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

33. Anılan değerlendirmeler kuşkusuz sınır dışı edileceği ülkede gerçek bir ölüm riskiyle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler gösteren yabancılar için de geçerlidir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Beyanına göre başvurucu, Uygur kökenli bir Müslüman'dır ve Çin'de Uygur Türklerine karşı uygulanan baskı, zulüm ve asimilasyon politikalarına dayanamayarak ülkesini terk edip Türkiye'ye sığınmıştır. Başvurucu, geri gönderilmesi durumunda Uygur kökenli bir Müslüman olması nedeniyle Çin'de kötü muamele riskiyle karşılaşacağını ileri sürmüştür.

35. İlgili hukukta yer verilen uluslararası raporlara (bkz. §§ 19, 20) bakıldığında Çin'in Sincan bölgesinde uygulanan politikaların bu bireylerin etnik ve dinî kimlikleri nedeniyle kitlesel olarak hedef alınmalarına ve geri gönderilmeleri hâlinde ciddi insan hakları ihlalleriyle karşılaşmalarına yol açabilecek nitelikte olduğu yönündeki tespit ve değerlendirmelere yer verildiği görülmüştür. Bu durumda Çin'deki koşulların nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır. Ne var ki İdare Mahkemesi başvurucunun bireysel koşullarını, menşe ülkedeki güncel insan hakları durumunu ve uluslararası raporları dikkate almaksızın karar vermiş; geri gönderilmesi hâlinde maruz kalabileceği riske ilişkin özenli ve titiz bir değerlendirme yapmamıştır. Dolayısıyla başvurucuya ölüm ve kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvenceleri sağlanmamıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

37. Başvurucu; hakkında sınır dışı etme kararı verilirken eşi ve çocuğuyla ilgili hiçbir işlem yapılmadığını, sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün bozulacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Sınır dışı etme işlemi nedeniyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varıldığından aile hayatına saygı hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı kararının uygulanmaması yönünde tedbir kararı verildiği (bkz. § 3) dikkate alındığında ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması başvurucuya yeterli giderim sağlayacaktır. Bu nedenle başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2020/328, K.2020/2379) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ÇALIŞKAN

B. No: 2021/11242 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11242

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ÇALIŞKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11242)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Osman ÇALIŞKAN

Vekili : Av. Sezen GÖNENÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, isim ve soyisim değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Aynı zamanda Gürcistan vatandaşı olan başvurucu; atalarının Osmanlı-Rus savaşı sonrasında Gürcistan'dan Türkiye'ye göç ettiğini, akrabalarının hâlen Batum'da Mzhavanadze soyadını kullandıklarını ve Türkiye'deki sülalesinin de Mzhavanadze olarak tanındığını belirterek isminin Osman Çalışkan soy isminin ise Mzhavanadze olarak değiştirilmesi istemiyle Akçaabat 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ad ve soyad düzeltilmesi davası açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde ayrıca Batum'da Uluslararası Yatırımcılar Derneği Başkanlığı görevini yürüttüğünü, sık sık buraya gidip geldiğini, çevresinde Osman Çalışkan Mzhavanadze olarak tanındığını ve tüm yazışmalarını bu soyadını kullanarak yaptığını ifade etmiştir.

3. Mahkeme 2/12/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; öncelikle başvurucunun Gürcüce konuşabilmesinin, Gürcü kültürüyle ilgilenmesinin ve Batum'da dernek başkanlığı yapmasının soyadı değişikliği için haklı bir neden oluşturmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun çevresinde ve yazışmalarında Mzhavanadze soyadını

kullandığına ilişkin dosyaya sunduğu bilgi ve belgelerin yüksek yargı içtihadına göre başvurucuya bir hak kazandırmayacağının altı çizilmiştir. Bunun yanında başvurucunun sahip olduğu Çalışkan soyadının tercih edilir, saygın ve kelime anlamı itibarıyla iş hayatında güzel bir intiba uyandırabilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir. Son olarak kolluk araştırmasında başvurucunun Çalışkan soyadıyla tanınmasına ve tanık beyanlarında Mzhavanadze soyadının yanı sıra Çalışkan soyadının da bilinir olduğuna dikkat çekilmiştir. Nihayetinde başvurucunun soyadının Mzhavanadze olarak değiştirilmesinin hukuka aykırı olacağı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

4. Başvurucu tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İstinaf dilekçesinde; dava dilekçesine ek olarak başvurucunun Gürcistan vatandaşlığının bulunduğuna, uzun yıllar Gürcistan Cumhuriyeti Trabzon Başkonsolosluğunda görev yaptığına yer verilerek yabancı bir dilde soyadı almayı yasaklayan bir düzenlemenin bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Mahkemesi) 9/2/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda; Mahkeme kararının 24/12/1934 tarihli ve 2891 sayılı Soyadı Nizamnamesi'nin sırasıyla 5. ve 7. maddelerinde yer verilen "yabancı ırk ve ulus adları soyadı olarak kullanılamaz" ve "yeni takılan soyadları Türk dilinden alınır" hükümleri gözetilerek verildiği, yapılan değerlendirmenin Yargıtay içtihadıyla uyumlu olduğu, davada tüm delillerin toplandığı, kanunun olaya uygulanmasında ve gerekçede hata edilmediği ve ihtilafın doğru olarak tanımlandığı belirtilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 10/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; atalarının Batum'dan Türkiye'ye göç ettiğini, akrabalarının Batum'da Mzhavanadze soyadını kullandığını, Türkiye'de yaşayan sülalesinin de Mzhavanadze olarak tanındığını, aynı zamanda Gürcistan vatandaşı olduğunu ve ileri düzeyde Gürcüce bildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Gürcü kültürüyle özel olarak ilgilendiğini, Batum'daki bir dernekte başkanlık yaptığını ve yasal olarak başka bir dilde soyadı almasını engelleyen bir düzenleme bulunmadığını belirtmiştir. Nihayetinde söz konusu açıklamalarına rağmen adının Osman Çalışkan, soyadının ise Mzhavanadze olarak değiştirilmesi talebinin reddedildiğini belirten başvurucu; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkınının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30; Hacı Ahmet Eskikanbur [2. B.], B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 27; Carlos Hakan Pıles Puıg ve Lucas Pıles Puıg [1. B.], B. No: 2020/8845, 15/3/2023, § 10; H.K. [GK], B. No: 2019/42944, 17/6/2021, § 33).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesinin Aslan Faruk Toprak ve Hacı Ahmet Eskikanbur kararlarında; ad ve soyadı değişikliği taleplerinin ileri sürülebilmesine ve incelenmesine olanak sağlayan idari ya da yargısal başvuru yollarının kamusal makamlarca oluşturulması, kapsamı belirli ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde uygun görülen taleplerin karşılanması gerektiği belirtilmiştir (Aslan Faruk Toprak [2. B.], B. No: 2013/2957, 24/3/2016, § 39; Hacı Ahmet Eskikanbur, § 33; Carlos Hakan Pıles Puıg ve Lucas Pıles Puıg, § 12). Söz konusu kararlarda; nüfus kayıtlarının yalnızca ulusal ölçekte değil uluslararası tüm işlemlerde doğru ve çelişki oluşturmayacak şekilde tutulmasının kamusal makamların görev ve sorumluluğunda olduğuna, Türkiye Cumhuriyeti devletinin taraf olduğu Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonu bünyesindeki 14 No.lu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme'nin (14 No.lu Sözleşme) ad ve soyadların yazılışında birliğin sağlanması, farklı ülkelerdeki birbiriyle uyumlu olmayan nüfus kayıtlarının düzeltilmesi ve çelişkilerin giderilmesi konusunda kanuni bir çerçeve sunduğuna dikkat çekilmiştir. Nihayetinde ilgili başvurularda 14 No.lu Sözleşme kapsamında bir değerlendirme yapılması mümkünken bu yönde bir inceleme yapılmadığından ölçülü ve adil bir denge kurulmadığı sonucuyla özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Aslan Faruk Toprak, §§ 58-69; Hacı Ahmet Eskikanbur, §§ 33-44).

12. Ancak mevcut başvuruda Türkiye'nin taraf olduğu 14 No.lu Sözleşmeye Gürcistan'ın taraf olmadığı görülmektedir. Bunun yanında başvuru dosyasına sunulan pasaport kaydına göre başvurucunun vatandaşlığı bulunan Gürcistan'da da soyadının Chalıskan olduğu ve resmî olarak Mzhavanadze soyadını kullanmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda gerek uluslararası yükümlülükler ve gerekse kayıt uyumsuzluğu bağlamında idari veya yargısal makamları harekete geçirecek koşulların oluştuğu söylenemez.

13. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi; kimliğin belirlenmesindeki en önemli unsurlardan olan ismin vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kişinin mevcut statüsünü etkilemesi muhakkak olduğundan kişinin isminin korunması ve kamu düzenini bozmadığı müddetçe değiştirilmesine imkân tanınması yönünde devletin pozitif yükümlülüklerinin bulunduğunu değerlendirmiştir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, somut olayın özellikleri gözönünde bulundurularak idari ve yargısal karar vericiler tarafından kişilerin bu yöndeki makul taleplerinin karşılanmasını veya taleplerin reddi durumunda buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmasını gerektirir (Hacı Ahmet Eskikanbur, § 32; H.K., § 36).

14. Kamunun üstün yararının söz konusu olduğu istisnai durumlarda isim değişikliğine ilişkin taleplerin kabul edilmemesi makul karşılanabilir. Ancak bu gibi hâllerde de kamu makamları buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe sunmalıdır. İdari ve yargısal makamlar her durumda bireyin ismini değiştirebilmesindeki kişisel yarar ile kamu menfaatleri arasında adil bir denge kurmalıdır. Bununla birlikte başvurucunun haklı nedenlerini ortaya koyma ve buna ilişkin delillerini mahkemeye sunma yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmelidir. Haklı nedenin bulunup bulunmadığını anayasal güvenceleri de dikkate alarak değerlendirmek derece mahkemelerinin görevidir (Turgay Karaca [2. B.], B. No: 2018/34343, 27/1/2021, §§ 36, 46; H.K., §§ 40, 41). Bu bağlamda nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinin temel unsuru olan soyadına ilişkin meselelerin değerlendirilmesinde de anılan mercilerin ilgili ve yeterli gerekçe sunma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir.

15. Somut olayda başvurucu, iş ve özel hayatında hâlihazırda Mzhavanadze kelimesini soyadı olarak kullandığını ve Gürcistan ile olan bağlarını gerekçe göstererek soyadı değiştirme talebinde bulunmuştur. Başvuru dosyasına sunulan bilgiler -tanık beyanları ve yazışmalar- ile haricî araştırmalardan -sosyal medya, haberler- elde edilen bulgulara göre başvurucunun yıllardır Osman Çalışkan ad ve soyadının ardından Mzhavanadze kelimesini soyadı olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda başvurucunun almak istediği soyadının çevresinde belirli bir ölçüde bilinir hâle geldiğini kabul etmek gerekir. Öte yandan toplum yaşamını düzenleyen hukuk kurallarına uymanın bir gereği olarak kamusal makamlarca kişilere ait çeşitli bilgilerin başta nüfus kütükleri olmak üzere kayıt altına alındığı ve söz konusu nüfus kütüklerinin kamu düzeninin temel dayanaklarından birini oluşturduğu gözetildiğinde sözü edilen bilinirliğin otomatik olarak başvurucunun ilgili talebinin karşılanmasını gerektirmeyeceği de açıktır (nüfus bilgilerinin kamu düzeniyle ilişkisi için bkz. Abdullah Yılmaz [1. B.], B. No: 2018/33702, 15/3/2022, § 36).

16. Ancak somut olayda yargı mercileri, Çalışkan soyadının muteber bir anlama sahip olduğunu, fiilî olarak farklı bir soyadını kullanmanın başvurucuya bir hak kazandırmayacağını ve Soyadı Nizamnamesi'nde yeni soyadının Türk dilinden alınması gerektiğini vurgulamanın dışında Mzhavanadze kelimesinin neden soyadı olarak kullanılamayacağına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca başvurucunun Gürcistan ile olan bağlarını -dil, kültür, iş- soyadı değişikliği için haklı bir neden olarak kabul etmeyen yargı mercileri, mevcut durumun neden isim değişikliği için yeterli olmadığını ve değişiklik talebinin reddinin kamusal menfaat çerçevesindeki gerekliliklerini yeterli gerekçeyle ortaya koymamıştır. Dolayısıyla somut olayda yukarıda belirtilen bağlamlarda isim değişikliğinden beklenen kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil bir dengeleme yapıldığı söylenemeyecektir.

17. Bununla birlikte Mahkemenin tanıklarca başvurucunun Mzhavanadze olarak tanındığının belirtilmesine rağmen salt bu kimselerin Çalışkan soyadından da haber olduklarını beyan etmelerini ve kolluk tutanağında başvurucunun Çalışkan soyadıyla bilindiğinin belirtilmesini değerlendirerek çevresel tanınırlık üzerine bir inceleme ve gerekçelendirme yaptığı gözönüne alındığında başvurucunun iddialarının karşılandığı da söylenemez. Son olarak başvurucu soyadı değişikliği talebinin yanı sıra mevcut soyadı olan Çalışkan kelimesinin ikinci isim olarak nüfus kayıtlarına işlenmesi talebinde bulunmuşsa da mahkemelerce bahse konu talebe ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Buna göre somut olayın koşullarında, başvurucunun haklı nedenini ortaya koymak bakımından üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip getirmediğine ya da ortaya konulan nedenlerin yeterli olup olmadığına ilişkin mahkeme gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. H.K., § 49).

18. Neticede isim değişikliği konusunda çatışan menfaatlerin dengelenmesine yönelik somut başvuru özelinde değerlendirme yapılmaması ve ret kararının anayasal güvenceleri gözeten ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Turgay Karaca, §§ 48, 49).

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat

talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Akçaabat 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/292, K.2020/321) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BAŞDAŞ

B. No: 2021/13937 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BAŞDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13937)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Ahmet BAŞDAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumundaki haftalık yirmi dakikalık telefonla görüşme hakkının ikiye bölünerek kullanılması talebinin reddedilmesinin aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olma suçundan hükümlü olarak Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Türkiye'de ilk kez 11/3/2020 tarihinde görüldüğü açıklanan COVID-19'un pandemiye dönüşmesi üzerine oluşturulan Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararları doğrultusunda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce (Genel Müdürlük) Başsavcılıklara gönderilen 14/3/2020 tarihli yazı ile mahpusların açık ve kapalı görüş haklarının kullanımı ikinci bir yazıya kadar ertelenmiştir. Genel Müdürlükçe 27/3/2020, 11/4/2020, 30/4/2020, 15/5/2020 tarihlerinde Başsavcılıklara gönderilen yazılarda da kısıtlamanın aynı şekilde uygulanmasına devam edileceği ifade edilmiştir (Yunus Bulut [1. B.], B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 6).

4. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), anılan tedbirleri gözeterek 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 74. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi uyarınca tutuklu ve hükümlülere "haftada bir kez, bir telefon numarasıyla ve on dakikayı geçmemek üzere" kullandırılan telefonla görüşme hakkına ek olarak aynı fıkrada yer alan "hastalık gibi zaruri hâllerde görüşme süresi ve sayısının artırılabileceği" hükmüne istinaden haftalık bir telefonla görüşme hakkı daha tanımıştır. İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 2/11/2020 tarihinde hükümlü ve tutukluların haftalık telefon ile görüşme sürelerinin birleştirilerek yirmi dakika olacak şekilde tek seferde kullandırılacağı yönünde karar almıştır. Kurul gerekçesinde, Genel Müdürlüğün 14/3/2020 tarihli yazısına değinerek COVID-19 salgın hastalık nedeniyle aylık yaptırılan kapalı ve açık görüşlerin durdurulması nedeniyle hükümlü ve tutuklulara haftalık yaptırılan on dakikalık telefon görüşmelerinin tek seferde yirmi dakika olarak yaptırılmasına karar verildiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu, Kurul kararına karşı Antalya 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 23/11/2020 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde, COVID-19 salgın hastalık nedeniyle açık ve kapalı görüşlerin durdurulması sebebiyle haftada bir kez on dakika olan telefon görüşmesinin yirmi dakikaya çıkarılmasının haftada ikiye bölünerek onar dakika olacak şekilde ayrı ayrı eşi ve çocuklarına uygulanmasını talep etmiştir.

6. İnfaz Hâkimliği 29/12/2020 tarihli kararıyla şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Yönetmelik'in 74. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi uyarınca hükümlülere telefonla görüşme hakkı kapsamında ek on dakika görüşme imkânının getirildiğini, süre ve sayı olarak artırım düzenlenmesinin öngörüldüğünü, sadece süre yönünden artırıma gidildiğini, görüşme sayısı yönünden ise artırım yapılmadığını, bu sebeple görüşme süresinin bölünemeyeceğini ifade etmiştir. İnfaz Hâkimliği gerekçesinde yer alan Yönetmelik'in "Telefonla görüşme hakkı" başlıklı 74. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendinde "Hükümlüler görüşebilecekleri yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada bir kez ve bir telefon numarasıyla bağlantı kurarak kesintisiz görüşme yapabilir. Herhangi bir nedenle görüşme gerçekleşememişse daha önceden bildirilen numaralardan bir diğeriyle görüşebilir. Konuşma süresi görüşme başladığı andan itibaren on dakikayı geçemez. Deprem, salgın hastalık, doğal afet gibi zaruri hâllerde Bakanlık kararı ile telefon ile görüşme süresi ve sayısı artırılabilir." düzenlemesi mevcuttur.

7. Başvurucunun bu karara itirazı Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 18/1/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararının gerekçesinde; Kurul ve İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 25/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu, ceza infaz kurumunda haftalık tek seferde yirmi dakikalık telefonla görüşme süresi uygulamasının ikiye bölünerek ayrı ayrı çocukları ve eşiyle kullanılması talebinin

reddedilmesinin aile hayatına saygı hakkı ile eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; idarenin uygulamasının meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı, başvurucunun hakları ile ceza infaz kurumu güvenlik ve düzeninin sağlanması bakımından diğerlerinin hakları arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediği ve bu anlamda kararların ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğinin incelenmesinde ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 40).

15. Hükümlü ve tutukluların haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının sınırlanması, Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Öte yandan aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır. Devletin bu önlemleri alması pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olsa da kamu düzeninin ve kurum güvenliğinin sağlanması yönündeki meşru amaç doğrultusunda ve makul bir gerekliliğin olması durumunda, gerekçeleri ilgili ve yeterli şekilde açıklanarak belirli bir süre boyunca söz konusu pozitif yükümlülüğün karşılanmaması da olağan kabul edilebilir. Ancak aile hayatına saygı hakkının gereklerinin mümkün olan ilk fırsatta yerine getirilmesi ve mahpusların ailesiyle olan temasının hızlı şekilde yeniden sağlanması bir gerekliliktir (Hüseyin Ekinci [1. B.], B. No: 2016/38867, 3/7/2019, § 56; Mehmet Bayram [2. B.], B. No: 2020/34255, 15/11/2023, § 12).

16. Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı bakımından devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılması mümkün olmadığından her iki durum yönünden de aynı ilkeler geçerlidir. Buna göre aile hayatına saygının gereklerinin devletin negatif veya pozitif yükümlülükleri çerçevesinde incelenmesinde en önemli nokta, bireyin hukuki menfaati ile kamu menfaati arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının belirlenmesidir (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 42; Serpil Toros [2. B.], B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 94).

17. Bu bağlamda tutuklu ya da hükümlünün aile hayatını sürdürmesini sağlamaya yeterli olacak şekilde yakın derecedeki aile bireyleriyle asgari düzeyde bir iletişim ve temas kurması her durumda sağlanmalıdır. Böylesi bir yükümlülüğün yerine getirilmesi ve tedbirler alınması, aile hayatına saygı hakkı kapsamında devletten beklenen asgari bir gerekliliktir. Birtakım teknik ya da fiziki olanakların bulunmaması, tutuklu ya da hükümlünün ailesiyle asgari şekilde iletişim ve temas kuramamasına gerekçe olarak gösterilemez. Zira mahpusun ailesiyle iletişim kurması her durumda mutlaka yüz yüze

görüştürülmesi anlamına gelmemektedir (Hüseyin Ekinci, § 57). Devlet, bu asgari iletişimin sağlanması konusundaki yükümlülüğünü gerektiğinde uygun vasıtalar aracılığıyla da yerine getirebilir (Hüseyin Ekinci, § 64; Mehmet Bayram, § 13).

18. Somut olayda, COVID-19 salgın hastalık nedeniyle aylık yaptırılan kapalı ve açık görüşlerin durdurulması nedeniyle hükümlü ve tutuklulara haftalık yaptırılan on dakikalık telefon görüşmelerinin Kurul kararıyla tek seferde haftalık yirmi dakika olarak yaptırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, haftalık tek seferde yirmi dakikalık telefonla görüşme uygulamasının ikiye bölünerek onar dakika olacak şekilde ayrı ayrı eşi ve çocuklarına uygulanmasını talep etmiştir.

19. İnfaz Hâkimliği, Yönetmelik'in 74. maddesinin ikinci fıkrasının (f) bendi gereği hükümlülere telefonla görüşme hakkı kapsamında Kurul kararıyla ek on dakika görüşme imkânının getirildiği, sadece süre yönünden artırıma gidildiği, görüşme sayısı yönünden ise takdir yetkisi kapsamında artırım yapılmadığı gerekçesiyle başvurucunun haftalık telefonla görüşme süresinin bölünemeyeceğini belirterek başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Başvurucu, Genel Müdürlük tarafından gönderilen cevabı yazı içeriğinden de anlaşılacağı üzere İnfaz Kurumunda haftalık telefon ile görüşme hakkından da yararlanmıştır.

20. Bu durumda telefon ile görüş hakkını kullanamadığı veya süre yönünden sınırlandırıldığına ilişkin bir iddiası bulunmayan başvurucunun haftada bir telefonla görüşme hakkına sahip olarak aile fertleriyle doğrudan temasını sürdürme imkânından yararlandığı da dikkate alındığında idare ile yargı mercilerinin söz konusu uygulamanın haklılığını gösterecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçe sunduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucuya aile hayatını sürdürmesini sağlamaya yeterli olacak şekilde yakın derecedeki aile bireyleriyle asgari düzeyde bir iletişim ve temas kurma imkânının sağlanmadığı söylenemez. Bu bağlamda telefonla görüşme süresinin bölünerek kullandırılmamasının başvurucunun iddiasının aksine, pandemi koşullarında diğer aile fertlerinden haber almasını imkânsız hâle getirdiğini de kabul etmek mümkün olmamıştır. Sonuç olarak yukarıda belirtilen açıklamalar ışığında başvurucunun aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelik bir ihlalin gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı ile 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı ile 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS AYDIN

B. No: 2021/21945 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21945)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Yunus AYDIN

Vekili : Av. Tezcan SÜRÜCÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açıktan atama işleminin tamamlanmaması üzerine açılan iptal davasının reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bekçilik sınav aşamalarını başarıyla tamamlamış ancak geçmişte geçirdiği sağlık sorunu nedeniyle atama işlemi gerçekleştirilmemiştir. Söz konusu işlem Ordu 1. İdare Mahkemesince iptal edilmiştir. Davalı idarenin karara karşı yaptığı istinaf başvurusu, Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince kabul edilmiş ve iptal kararı kaldırılarak davanın reddine 12/2/2021 tarihinde kesin olarak karar verilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) yer alan bilgiler incelendiğinde nihai kararın başvurucu tarafından vatandaş portal uygulaması üzerinden 12/3/2021 tarihinde saat 00.15'te okunduğu görülmüştür. Başvuru 13/4/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu, iptal davasının öngörülemez şekilde hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde; sürece ilişkin bilgi verilmiş ve Anayasa Mahkemesinin başvuru süresine ilişkin içtihadına yer verilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu vekili tarafından sunulan beyan dilekçesinde, mevzuat gereğince avukatla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılması gerektiği belirtilmiş ve iptal davasının reddedilmesi nedeniyle yaşanılan mağduriyete ilişkin açıklamalar yapılarak başvuru formundaki iddialar yinelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Ayrıca bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23). Bu doğrultuda anılan kararda kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

6. Somut olayda, Samsun Bölge İdare Mahkemesince verilen nihai kararın başvurucu tarafından UYAP vatandaş portal uygulaması üzerinden 12/3/2021 tarihinde saat 00.15'te okunduğu görülmüştür. Dolayısıyla nihai kararın anılan tarihte başvurucu tarafından öğrenildiği anlaşılmıştır. Belirtilen tarihten itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken bu süre geçtikten sonra 13/4/2021 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KAPLAN

B. No: 2021/25439 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25439

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KAPLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25439)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mehmet KAPLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpusa ağabeyinin vefatı dolayısıyla taziyeleri kabul etmesi için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun, ağabeyi vefat etmiştir. Başvurucu, ailesine taziye ziyareti yapma talebinde bulunmuştur. Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün görüş yazısı gereğince 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde ve 116. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirtilen mazeret izninin hükümlü ve tutukluların yakınlarının birisinin ölümü hâlinde cenaze defnedilse dahi taziye için ölüm tarihinden itibaren üç gün içerisinde mevzuatta sayılı şartlar gözetilerek verilmesinin uygun olacağı, ayrıca COVID-19 salgın hastalığı sebebiyle mazeret izninin kullanılmasında sakınca bulunduğu, bu nedenle merasime ve aile ziyaretine katılmasının uygun görülmediği ifade edilmiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı Ödemiş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette

bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, Başsavcılık kararında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek 9/3/2021 tarihinde şikâyeti reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun ağabeyinin 5/1/2021 tarihinde vefat ettiği, başvurucunun taziye ziyareti talebi tarihinin 13/1/2021 olduğu, talep tarihi itibarıyla cenaze işlemlerine eşlik edemeyeceği, sadece taziye amaçlı evine gidebileceğinin gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun İzmir ilinin Ödemiş ilçesinde ceza infaz kurumunda bulunmaktayken Siirt iline taziye ziyaretine gitmek istediği ve başvurucuya virüs bulaşma ihtimali bulunmakla birlikte virüsü ceza infaz kurumuna taşıması durumunda tüm mahpusların hayatını riske atabilecek bir durumun meydana gelme ihtimalinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.

4. Bunun üzerine başvurucu, Ödemiş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itiraz yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde başvurucu, ağabeyinin vefatı üzerine ailesinin ölüm belgesini 11/1/2021 tarihinde alabildiğini, 13/1/2021 tarihinde de taziye ziyareti talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi hükümlüye izin verilmesi durumunda pandemi koşulları nedeniyle hem hükümlü açısından hem de ceza infaz kurumunda bulunan diğer hükümlüler açısından telafisi zor zararlar ortaya çıkabilme ihtimalinin bulunduğunu ve İnfaz Hâkimliği kararındaki gerekçelerin yerinde olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 5/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; ağabeyinin vefatı nedeniyle acılı ve zor günler yaşayan ailesinin yanına taziye ziyaretine gönderilmediğini, kararlarda keyfî gerekçeler sunulduğunu, talep tarihinin salgın vakalarının en az görüldüğü dönemde olduğunu belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

10. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucunun, ağabeyinin taziye kabulüne katılma talebinin reddedilmesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Beşir Doğan [2. B.], B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 30; Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 42).

13. Bu müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının olduğu kabul edilmiştir (Rasul Kocatürk, §§ 45-50). Kanuni dayanağı bulunan ve meşru amaç taşıyan müdahalenin ihlal teşkil etmemesi için Anayasa'nın 13. maddesinde yer verilen demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine de uygun olması gerekir. Bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için ise zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğunun ortaya konulması beklenir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 37, 45-48; Abuzer Uzun [2. B.], B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38; Rasul Kocatürk, §§ 51-57).

14. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Rasul Kocatürk, § 56).

15. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi; taziye ziyaretinin aile ilişkileri ve kültürümüz yönünden önemli bir yeri olması nedeniyle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesi düzenlenerek cenaze merasimine katılma imkânı sağlandığını, izin süreleri ve aile hayatına saygı hakkının gerekleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığının kabulü gerektiğini vurgulayarak cenazeye katılma talebini taziye ziyaretiyle birlikte ele almıştır. Ayrıca bu imkândan yararlanmanın mutlak olmayıp şartların bulunması hâlinde ve kamu makamlarının yapacakları değerlendirme sonucu uygun bulmalarına bağlı kılındığını belirtmiştir (Rasul Kocatürk, §§ 58, 61).

16. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; yakını ölen mahpusun izin talebinin kamu makamlarınca somut koşullar da dikkate alınarak özenli bir değerlendirme ile mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması, talebin karşılanması imkân dâhilinde değilse zorunluluk hâllerinin ve güvenlik risklerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiğini kabul etmiştir (Muhittin Pirinççioğlu (4) [1. B.], B. No: 2020/28439, 21/11/2023, §§ 13, 14; Rasul Kocatürk, §§ 61, 62). Anayasa Mahkemesi, anılan gerekliliklere uyulmadığını ve taleplerin özenli bir şekilde değerlendirilmeyerek kişilerin menfaatiyle kamusal menfaat arasında adil denge kurulmadığını tespit ettiği başvurularda müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olduğunun söylenemeyeceği gerekçesiyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. Rasul Kocatürk, § 65; Yavuz Geçim [2. B.], B. No: 2018/15011, 24/2/2021; Muhittin Pirinççioğlu (4), § 16; Abdullah Selvi [2. B.], B. No: 2020/35123, 3/4/2024).

17. Somut olayda ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun, vefat eden ağabeyinin taziye kabulüne katılma talebinin Başsavcılık tarafından COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmüştür. Yargılama makamlarının da anılan gerekçeye ek olarak vefat tarihi ve talep tarihi arasında geçen süre ile gidilmek istenen ilin ceza infaz kurumunun bulunduğu yere uzaklığına işaret ettikleri anlaşılmıştır.

18. Bu itibarla somut olayın koşullarında verilen kararlarda COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riskine ilişkin genel gerekçeyle yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı

gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Kamu makamları başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Başvurucunun uzun süre görmediği ağabeyinin vefatı üzerine taziyesine katılamamasının neden olduğu derin üzüntü dikkate alındığında verilen kararlarda gösterilen gerekçeler, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvurucunun ağabeyinin vefatı sonrasında taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun ağabeyinin vefatı üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında taziye ziyaretlerine katılımın mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığından tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

22. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Ödemiş İnfaz Hâkimliği (E.2021/421, K.2021/698) ile Ödemiş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/269 D.İş) GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRİYE BÜTÜN

B. No: 2021/29738 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29738

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRİYE BÜTÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29738)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Şükriye BÜTÜN

Vekili : Av. İsmet MÜLAYİM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aile konutu niteliği taşıdığı ileri sürülen konutun satılması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, evlilik birliği içerisinde alınmış ve aile birliğine özgülenmiş olan taşınmazın boşanma aşamasında olduğu eşi Y.U. tarafından İ.B. isimli şahsa rızası alınmaksızın satıldığını ileri sürerek Osmaniye 1. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptali ve tescil davası açmıştır.

3. Mahkeme 17/5/2018 tarihinde davanın kabulüne, İ.B. adına olan kaydın tapusunun iptali ile Y.U. adına tapuya tesciline, iptal tescil hükmünün infazına müteakip belirtilen tapu kaydına aile konutu şerhi konulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; ilgili mevzuat gereğince aile konutu olan kısmın iyi niyetle kazanılabilinmesinin mümkün bulunmadığı, bu bağlamda davalı İ.B.nin iyi niyetli olsa bile kazanımının korunamayacağı belirtilmiştir. Bunun yanında İ.B.nin toplanan deliller ışığında iyi niyetli olduğunun söylenemeyeceği, bahse konu taşınmazın üzerinde bulunan yapının aile konutu niteliğinde olduğu

ispatlanmakla birlikte davalı İ.B.nin bahse konu yerin aile konutu olduğunu bilebilecek durumda olduğu da vurgulanmıştır.

4. Y.U. ve İ.B. bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinafdilekçesinde; İ.B.nin Y.U.ya taşınmazın kredi borcunun ödenmesi için borç verdiği, ödeme yapılmayınca taşınmazın borcunu üstlenip kalan parayı Y.U.ya ödediği, satıştan başvurucunun da haberinin olduğu ve rızasıyla satışın gerçekleştiği belirtilmiştir. Satın aldığında evin içinde kiracı olduğunu belirten İ.B., kiracı çıktıktan sonra başvurucu ve eşi Y.U.nun eve kiracı olarak girdiğini, bir müddet sonra ayrıldıklarını, kira ödenmeyince ihtarname çekildiğini, ihtar çekildikten sonra da davanın açıldığını ifade etmiştir.

5. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesince (Daire) 21/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüne, Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; davaya konu taşınmaz ile başvurucunun satış tarihi itibarıyla yerleşim yerinin farklı olduğu, başvurucunun eşi Y.U.nun ise farklı bir yerleşim yeri adresine sahip olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte dosyadaki belgelerden ve tanık beyanlarından varılan sonuca göre başvurucu ve eşinin bir müddet davaya konu evde oturdukları, sonradan tayinlerinin Van'a çıkması nedeniyle söz konusu evi kiraya verdikleri, başvurucu ve eşinin satış tarihinde yerleşim yeri adreslerinin farklı olduğu, satış tarihi ve dava tarihi itibarıyla taşınmazın aile konutu olma vasfını yitirdiği belirtilmiştir. Neticede Mahkemece taşınmazın satış tarihinde aile konutu vasfında olduğunun ispatlanamaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin usule ve kanuna aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Başvurucu, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; adresinin farklı yerde olduğunun tespit edilmesinin müşterek hanede oturmadıkları anlamına gelmediğini, zira resmî kayıtlara göre ikametgâhının taşınmazın devrinden önce ve sonra ailesinin ikamet ettiği yerde olduğunu, gerçek anlamda ikametin sürekli kalmak niyetiyle oturulan yer olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Dava konusu edilen taşınmazın kısa süreliğine kiraya verildiği olgusundan hareketle müşterek hane olma özelliğinin yitirildiği sonucuna varılmasının hatalı olduğunu vurgulayan başvurucu, taşınmazın devrinin de muvazaalı olduğunu ifade etmiştir.

7. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 4/3/2021 tarihinde Daire kararının dayandığı delillerle kanuna uygun sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yanlışlık görülmemesi nedeniyle yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usule ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 19/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; aile birliğine özgülenmiş olan taşınmazın eşi tarafından bilgisi ve rızası dışında satıldığını, taşınmazın satışının yapıldığı tarihte ailesiyle müşterek hanede ikamet etmekte olduğunu, taşınmazın kısa süreli kiraya verildiği olgusundan hareketle müşterek hane özelliğinin yitirildiği sonucuna varılmasının hatalı olduğunu belirtmiştir. Davaya konu taşınmazın aile konutu olduğu yönünde herhangi bir şüphe mevcut değilken bu hususta yanılgıya düşülmesinin mağduriyetine yol açtığını ifade eden başvurucu, aile hayatına ve

konuta saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüş yazısında; ilgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi kararlarına değinilmiş, yapılacak incelemede bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

14. Aile yaşamına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

15. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesinde yer verilen hükümler vasıtasıyla ailenin yaşam merkezi hâline getirdiği ve kaybı hâlinde aile bireylerinin barınma hakları ile aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin tehlikeye gireceği konut bağlamında birtakım koruyucu düzenlemeler getirilerek bu düzenlemeler vasıtasıyla aile yaşamının korunmasının amaçlandığı görülmektedir. Aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde getirilen söz konusu düzenleme ile aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde korunması ve bu kapsamda aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hususunda gerekli yasal altyapının oluşturulduğu görülmektedir (Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 59).

16. Bununla birlikte söz konusu yükümlülükler; belirtilen düzenlemelerin hayata geçirilmesiyle tamamlanacağından özellikle özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklar açısından temel hakların söz konusu ilişkilerin yorumlanmasında da gözönünde bulundurulması, gerekli usule ilişkin güvenceleri de haiz olan bir yargılama yapılması, ayrıca yargı makamları tarafından Anayasa hükümlerinde ifade edilen değerlerin özel hukukun hüküm ve kavramlarının yorumlanmasında dikkate alınması gerekmektedir (Melahat Karkin, § 60).

17. Mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek, öncelikle olağan yargı yerlerinin yetki ve sorumluluk alanındadır. Olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan olağan yargı yerlerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun temel hak ve özgürlüklere etkilerini değerlendirmekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, olağan yargı yerleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin ilgili mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir. Bu

kapsamda Anayasa Mahkemesinin görevi, aile konutu ve korunmasına ilişkin hükümlerin yorumlanması ve uygulanması hususunda olağan yargı yerlerinin yerini almak olmayıp kamusal makamların takdir hakları kapsamında aldıkları kararları aile hayatına saygı hakkı bağlamında söz konusu olan güvenceler açısından değerlendirmektir (Melahat Karkin, § 61).

18. Somut olayda başvurucunun satış tarihi itibarıyla davaya konu edilen taşınmazdan farklı, başvurucunun eşi Y.U.nun ise farklı bir yerleşim yeri adresine sahip olduğu Daire kararında vurgulanmıştır. Bununla birlikte yapılan araştırmalar ve dinlenen tanık beyanlarına yönelik olarak değerlendirmeler sonucunda Daire, başvurucunun ve eşinin bir müddet davaya konu evde oturdukları, tayinlerinin başka bir ile çıkması nedeniyle söz konusu evi kiraya verdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu hususlardan hareketle satış tarihi ve dava tarihi itibarıyla davaya konu taşınmazın aile konutu olma vasfını yitirdiği belirtilmiş ve davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik olarak temyiz başvurusunda ileri sürdüğü, adresinin farklı yerde olduğunun tespit edilmesinin müşterek hanede oturmadığı anlamına gelmediğine, taşınmazın kısa süreliğine kiraya verilmesinden hareketle müşterek hane olma özelliğinin yitirildiği sonucuna varılmasının hatalı olduğuna yönelik iddiaları ise Yargıtayca yapılan temyiz incelemesi sonucunda yerinde görülmeyerek Daire kararının onanmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda söz konusu yargılama safahatında tarafların katılım haklarına riayet edilerek iddia, savunma ve delillerin değerlendirildiği ve takdirin gerekçelerinin ortaya konulduğu anlaşılmıştır.

19. Netice itibarıyla olağan yargı yerlerinin kararları gözönüne alındığında tarafların hukuki menfaatleri arasında bir dengeleme yapıldığı ve yargısal makamlarca bu bağlamdaki takdirin gerekçelerinin ortaya konulduğu, kararlarda yer verilen tespit ve unsurlar itibarıyla aile hayatına saygı hakkı yönünden yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşıldığına ilişkin bir bulguya rastlanmadığı sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL GÜNGÖR

B. No: 2021/29944 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL GÜNGÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29944)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Erol GÜNGÖR

Vekilleri : Av. Atilla KART Av. Ahmet Hamdi YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; öldürme olayı ile ilgili olarak yürütülen ceza yargılamasının zamanaşımına uğratılması nedeniyle yaşam hakkının, yargısal sürecin ölenin yakının ruh dünyasında bıraktığı etki nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun oğlu 24/6/1991 tarihinde Ankara'da ikamet ettiği milletvekili lojmanlarında Ç.T. ve onun erkek kardeşi tarafından yatağında ölü hâlde bulunmuştur. Olayla ilgili olarak

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma açılmış, soruşturma kapsamında gözaltına alınan Ç.T. ile erkek kardeşi ifadelerinin alınmasının ardından serbest bırakılmıştır. Olay yerinde hiçbir mermiye ve kovana rastlanmamıştır. Olayın meydana geldiği evin banyosuna bazı harf gruplarının yazıldığı saptanmıştır.

6. Yapılan ölü muayenesi ve otopsi işlemlerine göre 22 kalibrelik bir tabancadan ateş edilen kurşun başvurucunun oğlunun burun kısmından girip kafasının arkasından çıkmıştır. Adli tıp tabipleri ayrıca biri sağ boyun hizasında, diğeri göğüs hizasında yer alan iki bıçak yarası tespit etmiştir.

7. Başvurucunun talebi üzerine 21/1/1992 tarihinde cinayet mahallinde yapılan inceleme neticesinde etajer üzerindeki nesnelerin ve video kaydına alınan yüzüğün kaybolduğu tespit edilmiştir. 10/2/1992 tarihinde polisler yeniden olay yerine gitmiş, video kaydında yüzük olarak görünen nesnenin siyasi bir partinin rozeti veya mobilya montajında kullanılan haki renkli bir cıvata olduğunu gözlemlemiştir.

8. Ceza soruşturmasının devam ettiği süreçte başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuru yapmıştır. Yaptığı başvuruda başvurucu, güvenlik güçlerinin çok iyi korunan yerleşkede meydana gelen cinayeti engelleyememesinden ve olay hakkında yürütülen soruşturmada birtakım eksiklikler bulunduğundan yakınarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) yaşam hakkını güvence altına alan 2. maddesi ile Sözleşme'nin 2. maddesiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını güvence altına alan 13. maddesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvurucu, ayrıca soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi ve sonuç itibarıyla soruşturmayı yapmakla görevli kişilerin cinayeti “duygusal ilişkiden doğan kıskançlık nedeniyle işlenen bir cinayet” olarak tanımlamaları nedeniyle acılarının daha da arttığını belirterek Sözleşme'nin kötü muamele yasağını teminat altına alan 3. maddesinin kendisi yönünden ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. AİHM 22/3/2005 tarihinde başvuruyu sonuçlandırmıştır (ayrıntılı bilgi için bkz. Güngör/Türkiye, B. No: 28290/95, 22/3/2005). Sözü edilen karara göre;

i. Somut olayda maktulün yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlike bulunduğunu savunmak makul olmadığından yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ihlal edilmemiştir.

ii. Delillerin muhafaza edilmesindeki yetersizlik, cinayetin failleri ve nedenleri hakkında ileri sürülen iddialar hakkında yapılan araştırmalardaki eksiklik ile gerekli tüm tanık ifadelerinin toplanmasındaki eksiklik ve tanıkların derinlemesine dinlenmemesi nedeniyle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu ihlal edilmiştir.

iii. Ceza soruşturması, cinayet koşullarının ortaya konulmasını ve faillerin tespit edilmesini sağlamadığından başvurucu, tazminat elde etmek için Türk hukukunda mevcut olan başvuru yollarını kullanma durumunda değildir. Başvurucu, yetkililerin oğlunun ölüm olayı hakkında 2. maddenin gerekliliklerini yerine getirecek bir soruşturma yapamadıklarına dair iddiaları hakkında bir karar elde etmek için uygun bir yola sahip olmadığı için Sözleşme'nin 2. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesi ihlal edilmiştir.

iv. Ceza soruşturmasının yetersizlikleri, başvurucu yönünden Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini kanıtlayacak bir özellik taşımamaktadır. Dolayısıyla Sözleşme'nin 3. maddesi ihlal edilmemiştir.

10. Bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak tutulan A.G. 14/5/2010 tarihinde adalet

müfettişi nezdinde ifade verip 24/6/1991 tarihinde saat 02.00 sıralarında maktulü öldürdüğünü ve mesaj olarak olay mahallinde bulunan banyodaki mermere rujla yazı yazdığını, ayrıca olayda kullandığı bıçak, tabanca ile maktule ait ajanda, fotoğraf makinesi, databank ve olay mahallinde unutup sonrasında kendisi ile iş birliği yapan kişilerden teslim aldığı yüzüğünü Eskişehir'de kahvehane işleten bir arkadaşının haberi olmaksızın kasasına bıraktığını, bununla birlikte can güvenliği sağlandığı takdirde bu eşyayı yetkili adli makamlara teslim edeceğini söylemiştir.

11. Adalet müfettişi, A.G.nin söz konusu ifadesini Başsavcılığa bildirmiştir. Başsavcılık 31/5/2010 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bir yazı yazmış ve A.G.nin anlatımlarının maktulün öldürülmesi ile örtüşüp örtüşmediğinin detaylı şekilde yapılacak çalışma ile tespitini ve tespit edildiği takdirde ifadesinde isimleri geçen kişilerin araştırılarak kimlik ve adreslerinin belirlenmesini istemiştir.

12. Başsavcılık; A.G.nin yazı örneklerini, ceza infaz kurumunda kendisini ziyaret eden kişilerin listesini, emanette bulunan para bilgisini ve daha önce gördüğü tıbbi tedavilere ilişkin sağlık raporlarını temin edip 2010 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında A.G.nin ifadesini almıştır. Başsavcılık A.G.nin yazı örnekleri ile olay yerinden elde edilen deliller üzerinde eşleşme bulunup bulunmadığı konusunda bilirkişi incelemesi de yaptırmıştır. Yapılan incelemeler cesedin bulunduğu lojmanın yatak odasındaki banyoda yazılı yazıların A.G.nin eli ürünü olmadığını göstermiştir.

13. Başsavcılık 22/6/2011 tarihinde, A.G. hakkında öldürme suçundan iddianame düzenlemiştir. Söz konusu iddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

“Şüpheli [A.G] 14/5/2010 tarihinde Adalet Müfettişi'ne vermiş olduğu ifadesinde 24/6/1991 tarihinde gece saat 02.00 sıralarında öldürülen maktulü öldürdüğünü ve mesaj olarak olay mahallindeki banyodaki mermere GS Y.A.Ş.A uz S.S.G ve aynaya AGG şeklinde rujla yazı yazdığını, ayrıca olayda kullanmış olduğu 1 adet bıçak, 1 adet tabanca, 1 adet kovan ve 1 adet mermi çekirdeği ile olay mahallinde maktul Mustafa Güngör'e ait 3 adet ajanda, 1 adet fotoğraf makinesi, 1 adet databank ve kendisine ait olup olay mahallinde unuttuğu ve sonrasında kendisi ile iş birliği yapan kişilerden teslim aldığı şövalye yüzüğün kendisinde bulunduğunu ve bu eşyaları Eskişehir'de kahvehane işleten arkadaşının haberi olmaksızın kasasına bıraktığını, can güvenliği sağlandığı takdirde bu eşyaları adli makamlara teslim edeceğini beyan ettiği, ancak şüpheli [A.G.nin] ailesinin can güvenliğinin sağlanması konusunda güvence verilmediğini iddia ederek suça konu suç delili olan eşyaları teslim etmekten imtina ettiği,

Şüpheli [A.G.nin] daha önce yargılandığı mahkemelere, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'ne ve muhtelif yerlere yazmış olduğu dilekçe ve mektuplar ile savcılık huzurunda alınan imza ve yazı örnekleri, olay mahallindeki lavabo üzerinde yazılmış bulunan yazıların çekilmiş fotoğrafları üzerinden 16 Haziran 2010 tarihinde grafolojik inceleme yaptırılmış ve alınan raporda tetkike alınan fotoğraflar içindeki harfler ile şüpheli [A.G.nin] mukayese yazıları/harfleri arasında yapılan karşılaştırmada mevcut harflerin tersimleri, harf gramalarının çekiliş tarzları ve kaligrafik özellikler yönünden irtibatın mevcut olmadığı, fark bulunduğunun tespit edildiği,

Şüpheli [A.G.nin] olay mahallinde lavaboya yazmış olduğu harf grubu ile fotoğraftaki harf gruplarının farklı olduğu ve bu harf gruplarının şüphelinin kendisi ile bağlantılı olarak açıklamaya çalıştığı,

Olay mahallinde lavaboda bulunan harf gruplarının anlamının yapılan çalışmalara rağmen çözümlenemediği,

...

Şüpheli [A.G.nin] 8 Ekim 2005 ve 9 Ekim 2005 tarihlerinde maktul'ün babası müşteki Erol Güngör'ü arayarak maktulün öldürülmesi olayına lojistik olarak yardımcı olduğunu ve cinayete ilişkin delillerin kendisinde olduğunu, eşi ve oğlunu güvenli yere gönderebilmesi için gerekli parayı kendisine verdiği takdirde delilleri kendisine vereceğini beyan ederek müşteki Erol Güngör'ü ikna ettiği ve bunun üzerine müşteki Erol Güngör'ün şüpheli [A.G.nin] eşi adına Sakarya Adapazarı Merkez PTT'sine 10/10/2005 tarihinde 1.000-YTL, 1/11/2005 tarihinde 250-YTL gönderdiği, şüpheli [A.G.nin] parayı aldıktan sonra müşteki Erol Güngör'e suça ilişkin delil sunmadığı gibi irtibatını kestiği, bu şekilde şüpheli [A.G.nin] maktulün öldürülmesi olayını menfaat temini amacıyla zaman zaman kullanarak suistimal ettiği,

...

Tüm dosya kapsamı ve delil durumu değerlendirildiğinde şüpheli [A.G.nin] beyanlarının somut delil ve veriler ile desteklenmediği, ancak atılı suçun tabi olduğu zaman aşımı süresinin dolmak üzere bulunması ve şüphelinin kovuşturma aşamasında delilleri sunma ihtimalinin bulunması dikkate alınarak şüpheli [A.G.nin] eylemine uyan Tasarlayarak Kasten Adam Öldürme suçundan suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 Sayılı Yasanın 450/4., 31., 33. maddelerine göre daha lehe olan 5237 sayılı yasanın 82/1.a, 53. maddeleri uyarınca yargılanmasının yapılarak cezalandırılması kamu adına iddia ve talep olunur.”

14. Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) nezdinde yürütülen kovuşturmada 27/1/2012 ile 13/4/2021 tarihleri arasında 42 kez celse açılmış; sanık A.G.nin 27/1/2012, 19/10/2016, 8/12/2016 ve 22/10/2020 tarihlerinde savunmaları alınmıştır. Ceza Mahkemesi kovuşturma sürecinde birçok tanığın ifadesini almıştır.

15. Ceza Mahkemesi 13/4/2021 tarihinde sanığın beraatine karar vermiştir. Bu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...

Maktulün cesedi TBMM lojmanlarında katılan Erol Güngör'ün lojman sitesinde oturmuş olduğu ... Sokak ... Nolu konutun en üst katındaki yatak odasında yatağın üzerinde 25/6/1991 günü 01.30 da düzenlenen görgü ve tespit tutanağı ile bulunmuş ve bu yönde kollukça aynı gün ve saatte tutanak düzenlenmiş, daha sonra cinayetin tespiti için araştırma, delil toplama işlemleri başlayıp birçok tanık dinlenip bilirkişi incelemeleri yaptırılmıştır. Bu aşamada olay tamamen tüm ayrıntılarıyla basına intikal etmiş ve muhtelif tarihlerdeki yazılı basında cinayete ilişkin tüm ayrıntılar ele geçen ve geçmeyen deliller yazılmak suretiyle kamuya mal olmuştur. Dosya içerisinde bulunan birçok gazete kupüründen ve gazete nüshasından olay yerinde ele geçen tüm deliller, maktulün bulunduğu yer, bulunduğu hal yazılı basına konu olmuş, yine bu haberlerde ‘lojman cinayetinde esrarlı yüzük’ başlıkları atılarak önemli delillerin yok edildiği ayrıntılarıyla yazılmış, cesedin bulunduğu sırada duruş şekli, yatak çarşafının bulunuşu, maktule ait gözlük camının bulunduğu yer, banyoya bazı harflerle yazılan yazılar, maktulün yatağında sağ kolu arkasına kıvrılmış bulunuşu, maktulün vücudundaki tüm kesi ve ateşli silah yaraları, ayrıntılı bir şekilde gazete haberlerine konu olmuş, buna ilişkin tüm gazete kupürleri ve gazete nüshaları dosya arasında gerek katılan gerek Cumhuriyet Savcılığı

tarafından alınmıştır. Bu gazete kupürlerinin incelenmesinde; dosyamız içerisinde ne kadar delil var ise bunların tamamen basına yansıdığı ve ayrıntılı olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Hatta bu cinayet tefrika hâlinde basında yer almış, buna ilişkin M... Gazetesinin 26/1/1992 ve 1 Şubat 1992 tarihli yazıları da dosya içerisinde bulunduğundan ayrıntılarıyla değerlendirilmiştir.

Soruşturmanın devamı süresince yapılan araştırmalarda katil zanlısı olarak net bir belirleme yapılamamış, ele geçen delillerle ilgili kriminal incelemeler yapılmış, olay yerinde banyodaki yazılar üzerinde grafolojik tüm incelemeler yapılmıştır.

Yapılan grafolojik incelemelerde, cesedin bulunduğu lojmanın yatak odasındaki banyoda yazılı yazıların sanığın eli ürünü olmadığı gibi gönderilen bir kısım mektup ve yazı örneklerinin de sanığın eli ürünü olduğu yönünde delile ulaşılamamıştır.

...

Soruşturmanın devamı sırasında sanık [A.G] 14/5/2010 tarihinde yani cinayetten yaklaşık 19 yıl sonra Adalet Müfettişliğine müracaatla beyanda bulunarak cinayeti [Y.Z.A.nın] görevlendirmesiyle [E.Ç., Y.G., A.M. ve Ş.M.] ile birlikte gerçekleştirdiğini belirterek ifade vermiş ve bu işi para karşılığı yaptığını belirtmiştir. Sanık [A.G.nin] Adalet Müfettişliğinde verdiği 14/5/2010 tarihli ifade ile Cumhuriyet Savcılığında verdiği 5/8/2010, 6/8/2010 ve devamı tarihlerde verdiği ifadeler ile mahkememizdeki duruşmada 1/11/2011 ve devamı tarihlerdeki ifadeleri arasında çelişkiler bulunduğu, sanığın cezaevinden firar etmesinden sonra hakkında verilen tutuklama kararını takiben gönderdiği dilekçeyle suçlamaları reddetmiş, 22/10/2020 tarihinde de itirafının olmadığını, bunların hepsini geri çektiğini, hakkında hiçbir delil bulunmadığını söylemiştir. Sanığın ifadelerinin çelişkili olması, sonradan ilk başta yapmış olduğu itiraftan da dönmüş olması nedeniyle beyanlarının değerlendirilmesi gerekmiştir.

...

Dosyaya delil olarak getirtilen TBMM Meclis Araştırma Komisyonu raporu ve AİHM kararı, tanık beyanları, otopsi raporu, ekspertiz raporları, soruşturma aşamasında toplanan delillerle birlikte değerlendirilmiş, toplanamayan veya dosyaya girmeyen deliller yönünde bir kanıt değerlendirilmesi yapılamayacağı anlaşılmıştır. Katılanın toplanmasını istediği tüm deliller ve mahkememizce resen toplanabilecek tüm deliller toplanmıştır. Bu delillerin dışında da başka delile ulaşılamamıştır.

Vicdani delil sisteminin geçerli olduğu, CMK'nın 217. madde uyarınca diğer tüm deliller gibi serbestçe değerlendirilecek olan sanık sözleri maddi gerçeğe ulaşmak ve olayın aydınlanması bakından önem taşımaktadır. Sanığın soruşturma evresinde ve kovuşturma sırasında elde edilen suça konu olaya ilişkin açıklamaları beyan delili özelliği gösterir, özgür iradeye dayalı ikrarında dosyada varlığını koruyan diğer tüm deliller gibi hâkim tarafından takdir edilip değerlendirilmesi gerekecektir. Sanığın suçu üstlenmesi ve ikrarı olaydan yaklaşık 19 yıl gibi bir zaman sonra gerçekleşmiş olup söz konusu olay basında tüm ayrıntılarıyla ve olan olmayan delilleriyle açıklanmış ve yazılmıştır. Dolayısıyla sanığın ikrarında belirtmiş olduğu hususları basından takip etmek suretiyle öğrenmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Sanığın ikrarı dosya içerisinde bulunan başkaca delil ve emarelerle kesinlikle desteklenmediği gibi (cesedin bulunduğu lojmanın yatak odasındaki banyoda yazılı yazılar üzerinde grafolojik incelemeler yapılmış, bu yazıların sanığın eli ürünü olduğu yönünde delil elde edilememiştir) sanığın anlatımları kendi arasında çelişkili ve farklıdır.

Oysa gerçek bir tanedir. Bu gerçek değişmez, yaşanan bir olay bir yaşanmışlık var ise bu her aşamada farklı cümlelerle dahi olsa içerik olarak aynı olmalıdır. Oysa sanığın anlatımları yukarıda da izah edildiği gibi farklı, kendi arasında çelişkili, dosyadaki delillerle de uyumlu değildir, diğer delil ve emarelerle desteklenmemektedir. Kendi babasını dahi tanık olarak gösterip suç ortaklarının babasını evden alıp kendisine ulaşabilmek için sorguladıkları yönündeki anlatımının da dinlenen babanın beyanı ile doğru olmadığı anlaşılmakta, bu nedenle sanığın anlatımlarının somut olayda delil değeri kazanması mümkün görülmemektedir. Sanık sonradan ikrarını da geri almıştır, bu nedenle sanığın suç kabullenmesi, sonradan vazgeçmesi dışında kanıt yoktur. Sanığın sonradan rücu ettiği ikrarını doğrulayan kanıtlar dosyamızda bulunmamaktadır. Bu nedenle başlangıçtaki ikrarı kabule değer bulunmamıştır. Tanık olarak dinlenen [G.Ö.] sanığı tanımadığını, olayla bir ilgisi olmadığını, yine [Ş.M.] olayla bir ilgisi olmadığını beyan etmişler, bu şahısların cinayet olayıyla ilgisi tespit edilememiş, sadece sanığın soyut anlatımlarını içerir sonradan rücu ettiği ikrar beyanından başka bu şahıslara yönelik delile ulaşılamamıştır. Tüm bu nedenlerle sanığın atılı suçu işlediği yönünde sonradan döndüğü suçu kabullenmesi dışında hükümlülüğüne yeterli kesin, inandırıcı, birbirini tamamlar kanıt bulunamadığı anlaşılmakla, sanık hakkında beraat karar vermek... [gerekmiştir.]”

16. Ceza Mahkemesi ayrıca sanığın yetkili makamlara gerçeğe aykırı olarak suçu işlediğini bildirmek suretiyle adli makamları boş yere uğraştırdığı ve adli makamların hataya düşmelerine sebebiyet verdiği, suç üstlenmeyi hakkında verilen tutuklama kararı sonrasına kadar devam ettirdiği, suç üstlenip delilleri sunacağı şeklindeki hileli hareketleriyle katılan başvurucuyu dolandırmış olabileceği ihtimali olduğu gerekçeleriyle sanık hakkında suç üstlenme ve dolandırıcılık suçlarından Başsavcılığa ihbarda bulunmuştur.

17. Başvurucunun istinaf başvurusunu inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 30/6/2021 tarihinde, dava zamanaşımını kesen son işlemin 27/1/2012 tarihli sorgu olduğuna ve bu tarihten sonra dava zamanaşımını kesen veya durduran bir neden olmadığına işaret ederek 30 yıllık kesintili (uzamış) dava zamanaşımı süresinin 24/6/2021 tarihinde dolduğu gerekçesiyle sanık hakkındaki kamu davasının düşmesine karar vermiştir. Ceza Dairesi verdiği kararda zamanaşımı süresinin dolduğu tarihe altı gün kala dava dosyasının gönderildiğini de açıklamıştır.

18. Başvurucu 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. A.G. hakkındaki iddianamenin düzenlendiği 22/6/2011 tarihinde Başsavcılık, A.G.nin ifadesinde isimleri geçen kişiler ile kimliği tespit edilemeyen bir kişi hakkındaki soruşturma dosyasının ayrılmasına karar vermiştir. Ayırma kararında, 20 yıllık zamanaşımı süresinin 24/6/2011 tarihinde tamamlanacağını dikkate alınarak atılı suçu bizzat işlediği hususunda ikrarı bulunan şüpheli A.G. hakkında kamu davası açılmasına karar verildiği, şüpheli A.G.nin eyleme kendisi ile birlikte katıldığını beyan ettiği diğer şüpheliler hakkında henüz somut delil sunmadığının gözönünde bulundurulduğu açıklanmıştır. Başsavcılık bu soruşturma kapsamında 24/9/2012 tarihinde tanık N.P.G.nin ifadesini, 29/5/2015 tarihinde şüpheli A.G.nin ifadesini, 18/12/2015 tarihinde tanık S.K.nın ifadesini, 18/12/2015 tarihinde tanık M.G.nin ifadesini, 5/1/2016 tarihinde tanık S.A.B.nin ifadesini, 25/4/2016 tarihinde tanık C.Y.nin ifadesini almıştır.

20. Başsavcılık 20/5/2015 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne ayrıntılı bir yazı yazarak; olayla ilgili bilgisi olduğu iddia edilen bazı kişilerin, TBMM Meclis Araştırma Komisyonu raporunda ismi geçen dönemin Milletvekili K.B.nin yeğeni M.Ş.B.nin, olay

tarihinde Ankara Emniyet Müdürü ve Ankara Valisi olan kişiler ile maktulün yakın arkadaşı G.Ö.nün adreslerinin tespit edilmesini, olay yerindeki banyodaki ayna ve zeminde rujla yazılı harflerin anlamını tespit edebilecek bir uzman araştırılarak tespit edildiğinde harflerin anlamının çözümünün yaptırılmasını istemiştir. Bu aşamadan sonraki sürece ilişkin olarak başvuru dosyasında bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

21. Başsavcılık 21/6/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/210 Esas sayılı dosyasından itirafı üzerine 24/6/1991 tarihinde öldürme suçundan hakkında 22/6/2011 tarihinde kamu davası açılan [A.G.nin] elinde suç mahalline ilişkin ve suçta kullanılan silah ve diğer eşyaların mevcut olduğunu ve eylemi şüpheli [G.Ö.nün] azmettirmesi ile şüpheli ... ve ... isimli şahıslar ile birlikte gerçekleştirdiğini iddia etmesi üzerine,

Başsavcılığımızca yapılan soruşturma neticesinde elinde adam öldürme suçuna ilişkin deliller olduğunu iddia eden [A.G.nin] 30 yıllık olağanüstü zamanaşımı süresi içerisinde suça ilişkin elinde olduğunu iddia ettiği delilleri sunmadığı ve ayrıca Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/210 Esas sayılı dava dosyasında yapılmakta olan yargılamasında 22/10/2020 tarihli celsede ‘tutuklama kararının niçin verildiğini anlamaya çalışıyorum, hakkımda hiçbir delil, belge ve tanık ifadesi yoktur. İtirafım da yok bunların hepsini geri çektim suçla ilgili bir kanaat olabileceğini de tahmin etmiyorum. Niçin tutuklama veriliyor’ şeklinde beyanda bulunarak suçlamayı kabul etmediği, 13/4/2020 tarihli Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 2011/210 Esas ve 2021/187 sayılı kararı ile [A.G.nin] öldürme suçundan ceza hüküm teslimi gerektirir, yeterli kesin, birbirini tamamlar, inandırıcı delil elde edilemediği, atılı suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle CMK 223/2-e maddesi uyarınca beraatine karar verildiği,

Ayrıca [A.G.nin] 22/10/2020 tarihli anlatımı yönünden suç üstlennme ve dolandırıcılık suçundan gereğinin takdir ve ifası için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunulmasına karar verildiği,

Dosya kapsamı ve tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde,

Şüpheliler ... ile diğer kişiler hakkında soyut suç iddiası dışında yeterli delil bulunmadığından, atılı kasten adam öldürme suçundan delil yetersizliğinden KAMU ADINA KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA,

Şüpheli ... nüfus kaydı incelendiğinde, 14/8/2020 tarihinde öldüğü anlaşılmış olmakla, atılı suçtan TCK 64 Maddesi uyarınca ölüm nedeniyle KAMU ADINA KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA ... karar... [verilmiştir.]”

22. Başvurucunun söz konusu karara itirazı, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğince 10/1/2022 tarihinde dosyanın dava zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

23. Başvurucunun Ceza Dairesinin düşme kararına yönelik temyiz başvurusunu inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesi 15/3/2023 tarihinde onama kararı vermiştir.

24. AİHM tarafından verilen ihlal kararının denetimini yapan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 1/7/2024 tarihinde, Hükûmetin Sözleşme'nin 46. maddesinin 2. paragrafı uyarınca bireysel tedbirlerle ilgili görevlerini yerine getirdiğine işaret ederek bu konudaki incelemenin kapatılmasına karar vermiştir (bkz. Resolution CM/ResDH(2024)149). Bu kararda atıf yapılan 17/10/2023 tarihli eylem raporunun ilgili kısmı şöyledir:

“...

II. BİREYSEL TEDBİRLER

...

6. Türk yetkililer, AİHM mevcut davada kararını verdiğinde, olayla ilgili cezai soruşturmanın ilgili savcılıkta hâlen devam ettiğini hatırlatmaktadır. Yetkililer, AİHM kararının ardından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olayla ilgili derinlemesine bir soruşturma yürüttüğünü ve tanık ifadeleri de dahil olmak üzere mümkün olduğunca gerekli tüm delilleri topladığını belirtmektedir. Ardından 22 Haziran 2011 tarihinde Ankara Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) A.G.yi cinayetle suçlayan bir iddianame sunmuştur. Mahkeme ayrıca maddi gerçeği ortaya çıkarmak için gerekli diğer tüm delilleri de toplamıştır. Bu amaçla, milletvekilleri, Ankara Valisi ve olayın meydana geldiği dönemdeki İçişleri Bakanı, maktulün arkadaşları, komşuları, görevli polis memurları ve daha üst rütbedeki amirleri gibi tanıklar da dahil olmak üzere tüm taraflar duruşmalar sırasında dinlenmiş ve olayla ilgili ayrıntılı ifadeleri alınmıştır.

7. Bununla birlikte, yargılamanın sonunda, 13 Nisan 2021 tarihli bir kararla, Mahkeme, sanığın isnat edilen suçu işlediğinin her türlü şüpheden uzak bir şekilde tespit edilemediğini gözönünde bulundurarak sanığın beraatine karar vermiştir. Bu karar temyiz edilmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi, 30 Haziran 2021 tarihli bir kararla sanık hakkındaki suçlamaları zamanaşımı nedeniyle düşürmüştür. Bu karar 15 Mart 2023 tarihinde Yargıtay tarafından onanmış ve yargılama bu tarihte kesinleşmiştir.

8. Yukarıdaki bilgiler ışığında, yetkililer mevcut davada başka bireysel tedbirlerin alınmasının mümkün olmadığı/gerekmediği kanaatindedir.

...

IV. SONUÇ

36. Yukarıdaki görüşler ışığında, Hükûmet, Türkiye'nin Sözleşme'nin 46. maddesi uyarınca almakla yükümlü olduğu tüm gerekli genel ve bireysel önlemlerin gerektiği gibi yerine getirildiğini düşünmektedir. Tüm bunları dikkate alarak, Bakanlar Komitesi, bu davaya ilişkin incelemesini tamamlamaya davet edilmektedir.”

IV. İLGİLİ HUKUK

25. 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102., 104., 106., 448. ve 450. maddelerinin ilgili kısımları şöyledir:

“ Madde 102 - Kanunda başka türlü yazılmış olan ahvalin maadasında hukuku amme davası:

1 - Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis ve müebbed ağır hapis cezalarını müstelzim cürümlerde yirmi sene,

2 - Yirmi seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezasını müstelzim cürümlerde on beş sene,

...

... geçmesiyle ortadan kalkar.

Madde 104 - Hukuku amme davasının müruru zamanı, mahkümiyet hükmü yakalama, tevkif, celb veya ihzar müzekkereleri, adli makamlar huzurunda maznunun sorguya çekilmesi,

maznun hakkında son tahkikatın açılmasına dair olan karar veya C. müddeiumumisi tarafından mahkemeye yazılan iddianame ile kesilir.

Bu halde müruru zaman, kesilme gününden itibaren yeniden işlemeğe başlar. Eğer müruru zamanın kesen muameleler müteaddid ise müruru zaman bunların en sonuncusundan itibaren tekrar işlemeğe başlar. Ancak bu sebepler müruru zaman müddetini 102 nci maddede ayrı ayrı muayyen olan müddetlerin yarısının ilavesile baliğ olacağı müddetten fazla uzatamaz.

Madde 106 - Bir suçtan dolayı yapılan ve müruru zamanı kesen muameleler o suçlarda her ne suretle olursa olsun iştiraki olup da aleyhlerinde takibat veya tahkikat yapılmamış olan kimseler hakkında dahi müruru zamanı keser.

Madde 448 - Her kim, bir kimseyi kasten öldürürse 24 seneden 30 seneye kadar ağır hapis cezasına mahküm olur.

Madde 450 - Öldürmek fiili:

...

4. Taammüden icra olunursa;

...

fail, ağırlaştırılmış müeebbet ağır hapis cezasına mahküm edilir.”

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Zaman bakımından uygulama” başlıklı 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.”

27. 5237 sayılı Kanun'un “Dava zamanaşımı” başlıklı 66. maddesinin, “Dava zamanaşımı süresinin durması veya kesilmesi” başlıklı 67. maddesinin, “Kasten öldürme” başlıklı 81. maddesinin ve “Nitelikli haller” başlıklı 82. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Madde 66- (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,

b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,

...

geçmesiyle düşer.

...

Madde 67- ...

(2) Bir suçla ilgili olarak;

a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,

b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,

c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,

d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi,

halinde, dava zamanaşımı kesilir.

(3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar.

(4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.

Madde 81 - Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 82- Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

...

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; oğlunun TBMM lojmanları gibi korunaklı olması gereken bir yerde yetkililerin suistimali sonucu öldürüldüğünü, bu suistimal nedeniyle disiplin soruşturması bile yapılmadığını, olay hakkında yürütülen ceza yargılamasının bütün olarak ağır ihmallerle etkisiz yürütülerek bilinçli olarak zamanaşımına uğratıldığını belirterek adil yargılanma, etkili başvuru ve yaşam haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in yaşam hakkı kapsamındaki içtihadı, ilgili mevzuat ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

31. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

a. İddiaların Nitelendirilmesi

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder. Güngör/Türkiye kararının kapsamı ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların dile getiriliş şekli dikkate alınarak başvurucunun tüm iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

33. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, yaşama... hakkına sahiptir.”

34. Anayasa'nın “Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

b. İncelemenin Kapsamı

35. Türkiye'de bireysel başvuru sisteminin kabul edilmesinden uzun yıllar önce başvurucu, güvenlik güçlerinin çok iyi korunan yerleşkede meydana gelen cinayeti engelleyememesinden ve olay hakkında yürütülen soruşturmada birtakım eksiklikler bulunduğundan yakınarak yaşam hakkı ile bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e bireysel başvuru yapmıştır (bkz. § 8). Bu başvuruda AİHM; somut olayda maktülün yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunu savunmak makul olmadığından yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar vermiş ancak delillerin muhafaza edilmesindeki yetersizlik, cinayetin failleri ve nedenleri hakkında ileri sürülen iddialar hakkında yapılan araştırmalardaki eksiklik ile gerekli tüm tanık ifadelerinin toplanmasındaki eksiklik ve tanıkların derinlemesine dinlenmemesi nedeniyle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. § 9). O hâlde yaşam hakkının maddi boyutunun ve başvuruya konu yargılama sürecinin AİHM kararının verildiği tarihe kadar olan kısmı yönünden yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaların yeniden incelenmesinde hukuki bir yarar bulunmamaktadır (benzer değerlendirme için bkz. Abdulaziz Bengi ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/14048, 10/6/2020, § 77; Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022, § 71). Bununla birlikte soruşturma ve yargılama makamlarının Güngör/Türkiye kararında belirtilen tespit ve değerlendirmeleri de dikkate almak suretiyle yargısal süreci Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği etkililikte yürütmeleri gerektiği açıktır. Bu bakımdan başvuru, başvuruya konu edilen yargısal sürecin AİHM kararı sonrasına ilişkin bölümü (bkz. §§ 10-23) yönünden ve sadece yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenecektir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

37. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

38. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Asya Göres ve diğerleri, § 74). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın

17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir (Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

39. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşamanın da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekir (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvuruya konu yargısal süreçte dikkat çeken en önemli husus; soruşturma aşamasında olayın aydınlatılamayıp dava zamanaşımı süresinin dolmasına iki gün kala, suçu üstlendiği yetkili yargısal mercilerce değerlendirilen A.G. hakkında kamu davası açılmasıdır. A.G. hakkında düzenlenen iddianamenin sonuç bölümünde açıkça A.G.nin beyanlarının somut delil ve verilerle desteklenmediği kabul edilmiş ve A.G.nin kovuşturma aşamasında aleyhine delil sunma ihtimalinden söz edilmiştir (bkz. § 13). Bu durum, Başsavcılığın A.G.nin suçu üstlendiği ve amacının başvurucudan parasal menfaat temin etmek olduğu inancını taşıdığını göstermektedir. Nitekim A.G. hakkında açılan kamu davası, yıllar sonra aynı gerekçelerle beraat kararı verilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu noktada yeterli delile dayanılarak açılmadığı Başsavcılık tarafından da açıklanan söz konusu kamu davasının yaklaşık on yıl sürmesinin nedeninin anlaşılamadığı ifade edilmelidir zira sanığın yıllarca söylediklerini doğrulayacak herhangi bir delili Ceza Mahkemesine sunmadığı ortadadır. Olaya bu yönüyle bakıldığında yıllarca süren dava sonucunda varılan kanaat ile iddianamedeki açıklamaların benzer olduğu görülmüştür. Ayrıca Başsavcılık, A.G.nin ifadesinde geçen kişiler ile kimlik bilgileri tespit edilmeyen bir şüpheli hakkındaki soruşturmayı tefrik edip altı tanığın ifadesini yaklaşık beş yıla yakın bir sürede alabilmiş ve sözü edilen kişiler hakkında ancak A.G. hakkında verilen beraat kararı sonrasında kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilmiştir.

41. Başvuruya konu yargısal süreçte dikkat çeken bir başka nokta yetkililerce suçu üstlendiği değerlendirilen ancak suçu işlediği iddiasıyla hakkında kamu davası açılan kişiden (A.G.) aleyhine delil sunmasının beklenmesidir. Soruşturma ve kovuşturma makamlarının belli bir aşamaya kadar suçu itiraf ettiği değerlendirilen kişinin ifadelerine itibar etmeleri makul ve haklı karşılanabilir ise de olayın gerçekleşme koşullarını aydınlatmak için başka bir adım atmadan yıllarca A.G.den aleyhine delil sunmasının beklenmesi, üstelik bu beklemenin süresinin yaklaşık on yıl olması makul değildir.

42. Tüm bu açıklamalar ışığında AİHM'in ihlal kararı sonrası yürütülen soruşturma ve kovuşturma sürecinin hem yeterli olmadığı hem de makul bir sürat ve özenle yürütülmediği sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam

hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

44. Başvurucu, oğlunun öldürülmesi ile ilgili olarak yürütülen ceza yargılamasındaki ağır ihmallerin kendisinde ağır ruhsal travma yarattığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in yaşam hakkı kapsamındaki içtihadı, ilgili mevzuat ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

46. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

47. Başvurucunun AİHM'e yaptığı başvuruda soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi ve sonuç itibarıyla soruşturmayı yapmakla görevli kişilerin cinayeti “duygusal ilişkiden doğan kıskançlık nedeniyle işlenen bir cinayet” olarak tanımlamaları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia ettiği görülmüştür (bkz. § 8). Dolayısıyla AİHM’e yapılan başvurudaki iddia ile işbu başvuruda dile getirilen iddia aynı değildir. Bu sebeple bu yeni iddianın değerlendirilmesi gerekmektedir.

48. Konuyla ilgili genel ilkeler şimdiye kadar verilen birçok kararda yer almıştır (örnek karar için bkz. Suphiye Durğut [2. B.], B. No: 2015/3326, 15/11/2018, §§ 67-69). Sözü edilen ilkelere göre yakınları öldürülen başvuruculaların kötü muamele yasağı bakımından mağdur olduklarının kabul edilebilmesi için ölüm olayı nedeni ile kaçınılmaz olarak yaşadıkları üzüntünün farklı bir boyut kazanmış olması gerekir.

49. Şüpheli bir ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturması ve/veya kovuşturmasındaki eksikliklerin yaşam hakkının usul boyutunun konusunu oluşturduğunu belirtmek gerekir. Bununla birlikte bazı durumlarda ve bir takım özel koşulların varlığı hâlinde ölenin yakınlarının yaşadığı duygu durumu, bu kişiler yönünden kötü muamele teşkil edebilir. Örneğin zorla kaybedilme vakalarında kaybedilen kişinin yakınları tarafından yetkili mercilere yapılan kayıp başvurularına hiç cevap verilmemesi veya çok geç verilmesi ya da bu başvurulara açıkça kayıtsız kalınması, yetkililerin cesede yaptıkları bazı muameleler zor kaybedilen ya da öldürülen kişilerin yakınları yönünden kötü muamele yasağını gündeme getirebilir. Bu durumda ölenin yakınları yaşam hakkı yönünden dolaylı mağdur iken kötü muamele yasağı yönünden doğrudan mağdurdur.

50. Somut olaya bu bağlamda bakıldığında başvurucu, oğlunun öldürülmesi olayı ile ilgili olarak yürütülen ceza yargılamasının etkisizliği nedeniyle şüphesiz üzüntü duymuştur. Ne var ki başvuruda başvurucu yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası bakımından inceleme yapılmasına olanak veren özel koşullar bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun kötü muamele yasağı bakımından mağduriyetinin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

52. Başvurucu; Türkiye Cumhuriyeti devletinin kendisinden özür dilemesine karar verilip bu kararın ulusal düzeyde en yüksek tirajlı beş gazete ile en yüksek izlenme oranına sahip olan ve haber yayını yapan beş televizyon kanalında yayımlanmasına, ayrıca öldürülen oğlu adına ve anısına Millî Eğitim Bakanlığının 16 derslik standart tip projesine uygun okul yapması için yükümlülük altına alınmasına karar verilmesini talep etmiştir. Tazminat talebinde bulunmayan başvurucu ayrıca ihlalin giderimi için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini istemiştir.

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

54. Başvuruda başvurucunun oğlunun ölümü hakkında yürütülen yargısal süreçte tespit edilen eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

55. Yürütülen bir ceza soruşturması ve/veya kovuşturmasında tespit edilen eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi durumunda ihlalden doğan giderimin sağlanması için Anayasa Mahkemesince yapılması gereken iş, hukuki yararın bulunması hâlinde yeniden soruşturmaya veya yargılamaya ve talep varsa başvurucu lehine maddi ve/veya manevi tazminata karar vermektir. Somut olayda dava zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle yeniden soruşturmaya veya yargılamaya karar verilmesi mümkün değildir zira dava zamanaşımı bir dava şartıdır ve Anayasa'nın 38. maddesinin ikinci fıkrası -bu hükme göre suç ve ceza zamanaşımı konusunda da failin lehine olan zamanaşımı süresi uygulanmalıdır- dikkate alındığında bir suç için dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi Anayasaya aykırı değildir. Ayrıca talebi olmadığından giderim için başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan somut olayda giderim için ihlalin tespitine karar verilmesi yeterlidir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2011/210, K.2021/187) ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No:1991/52269, Sor. No:2011/76300) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YAĞIZ

B. No: 2021/52741 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52741

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YAĞIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52741)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ali YAĞIZ

Vekili : Av. Osman GÖGÜS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarma işlemine karşı açılan davada uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların karşılanmadan karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Osmaniye'nin Kadirli ilçesindeki bir camide imam hatip olarak görev yapmaktadır.

3. Başvurucunun günlük konuşmalarında ve verdiği vaazlarda kullandığı ifadeler nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

"Amentü duasını farklı okuduğu, İmanın şartının Kur'an'da beş olduğunu söylediği, Cuma geceleri Amentü duasını okurken 'Hayrihi minellahi...' şeklinde okuyarak 'Şerrihi' kelimesini bilerek okumadığı ve bu konuyu camide cemaatle tartıştığı, hatta 'şer diye bir şey yoktur, şerrihi kelimesini Amentü'ye sonradan ilave ettiler, şerrihi diye bir şey yok Allah'tan şer gelmez 1554 yılında Amentü'ye birileri tarafından sonradan eklenmiş bir kelime' dediği,

'Cennete giden Cennete gidecek, Cehenneme giden Cehenneme gidecek. Cehenneme giren biri tekrar Cennete giremeyecek, kim nereye gittiyse orada kalacak', 'imanlı bir kişinin günahı sevabından biraz fazla gelse de ebedi Cehenneme girecek ve ebedi orada kalacak', 'günahı olan bir Müslüman Cehenneme girince bir daha oradan çıkamayacak' dediği, Allah'tan başka kimsenin şefaat hakkının olmadığı, Hz. Peygamberin dahi şefaat etme yetkisinin olmadığı,

İsa Aleyhisselamın öldüğü ve inmeyeceği, mehdi diye bir şeyin olmadığı, Ümmet için Kur'an Müslümanlığı'nın şart olduğu, mezhebe gerek olmadığı, Hz. Peygamber'in adı geçtiğinde salat-u selam getirmediği, 'Muhammed Mustafamız' diyerek yetindiği,

'Abdestsiz Kur'an'a dokunulabilir, abdestten kastın kişinin imanının olmasıdır, abdestsiz Kur'an'a dokunabilirsiniz, abdestsiz Kur'an okuyabilirsiniz, vebali banadır' dediği,

2017 yılında umre görevinde iken 'bir kimse Müslüman da olsa Cehenneme girdikten sonra bir daha oradan asla çıkamaz' dediği, Buhari ve Müslim gibi bazı muhaddislerin hadislerini inkar ettiği ve 'sadece 380 hadisin sahih olduğu, kadınların hayızlı yani özel günlerinde oruç tutabileceği, cenaze namazında kadınlar ve erkeklerin yan yana namaza durabilecekleri' şeklinde sözler sarf ettiği"

4. Başvurucunun açıklamalarının makbul ve makul görülemeyeceği gerekçesiyle 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 9. maddesinde ortak nitelik şartlarının yönetmelikle düzenleneceğinin belirtilmesi üzerine ihdas edilen ve 15/4/2015 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) -bireysel başvuru tarihi itibarıyla- 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "Atanmalarında dini öğrenim şartı esas alınan unvanlarda; itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslâm törelerine uygunluğunun çevresinde bilinir olduğu şeklinde ortak bir nitelik taşımak" şartını görevi sırasında kaybettiği ifade edilerek 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 98. maddesinin (b) bendine göre görevine son verilmiştir.

5. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. Gaziantep 1. İdare Mahkemesi soruşturma raporu, ifade tutanakları ve sair bilgi ve belgeleri gözönünde bulundurmak suretiyle başvurucunun eylemlerinin sübuta erdiğini ve eylemlerin niteliği gereği devlet memurluğundan çıkarılmasının hukuka uygun olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 25/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; somut olayda kendisi tarafından yapıldığı iddia edilen konuşmaların hukuki bir yöntem kullanılarak teyit edilmediğini, yargı mercilerinin davalı idarenin açıklamaları doğrultusunda karar verdiğini ve bilirkişi incelemesi yaptırmadığını belirterek mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca otuz yıllık tecrübesine dayanarak yaptığı

yorumların eski kurum mensuplarının fetvalarıyla uyumlu olduğunu, idarenin diyanet işlerini tamamen bir mezhebin, bir tarikatın, bir ekolün kisvesi altında topluma neşretmeyi düstur edindiğini, kendisinin de dikte edilen bu ekol çerçevesinde dini anlatmaya zorlandığını, bu durumu kabul etmemesi nedeniyle cezalandırıldığını ileri sürerek ifade özgürlüğünün, din ve vicdan hürriyetinin ve laiklik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken ilgili mevzuat hükümlerinin, yargı içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bu görüşün maddi ve hukuki dayanaktan açıkça yoksun olduğunu belirterek bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

13. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

14. Somut olayda cami imam hatibi olarak görev yapan başvurucu hakkında günlük konuşmalarında ve vaazlarda yaptığı açıklamalar nedeniyle disiplin soruşturması açılmıştır. İdare, başvurucunun anılan açıklamaları nedeniyle mesleğin icrası için sahip olması gereken ortak nitelik şartını kaybettiğinden bahisle devlet memurluğundan çıkarılmasına karar vermiştir. Yargılama sürecinde ilk derece mahkemesince davanın reddine ilişkin verilen karar, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir (bkz. §§ 3, 5).

15. Başvurucu, başvuru formunda ve yargı mercileri önünde öncelikle devlet memurluğundan çıkarılmasına esas alınan soruşturma raporunda kendisi tarafından yapıldığı ileri sürülen açıklamaların doğruluğu ve yanlışlığının uzman bir bilirkişi marifetiyle

incelenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu, yaptığı iddia edilen konuşmalar hakkında bilgi sahibi olan ve lehine tanıklık yapabilecek cami cemaatinden kişileri hazır bulundurmasına rağmen ilk derece mahkemesinin tanıklarını dinlemediğini iddia etmiştir. Buna göre gerek disiplin soruşturması sürecindeki tanık beyanlarına istinaden somut olaya konu açıklamaların başvurucu tarafından yapıldığı sonucuna ulaşılması gerekse de bu açıklamaların mahiyetinin ortak nitelik şartı kaybına doğrudan neden olması gözetildiğinde başvurucunun iddialarının uyuşmazlığın esasını doğrudan etkileyebilecek nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Ancak yargı mercileri söz konusu esaslı iddialara rağmen gerekçelerinde iddiaların karşılandığını gösterir -olumlu ya da olumsuz- herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Dolayısıyla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meseleler hakkında yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe sunma yükümlülüklerini yerine getirmediği anlaşılmıştır.

16. Diğer yandan bu ihlal kararının başvurucu tarafından açılan davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddialarla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yargı mercilerinin takdirindedir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ihlal sonucuna ek gerekçeyle katılmıştır.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

18. Başvurucu, ifade özgürlüğü ile din ve vicdan özgürlüğünün de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak gerekçeli karar hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun diğer şikâyetleri yönünden kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. İdare Mahkemesine (E.2018/51, K.2018/1272) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

EK GEREKÇE

1. Başvuru, din hizmetleri sunan bir kamu görevlisinin dini konulardaki görüşleri nedeniyle devlet memurluğundan çıkarılmasının, din ve vicdan özgürlüğü ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, imam hatip olarak görev yaparken, Amentü duası, şefaat, mezhepler ve Kur'an'a abdestsiz dokunma gibi konularda, Türkiye'de yaygın geleneksel dini anlayışlardan farklı görüşler ifade etmiştir.

2. Bu görüşleri nedeniyle, başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ve 15/4/2015 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "Atamalarında dini öğrenim şartı esas alınan unvanlarda; itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğunun çevresinde bilinir olduğu" şartını kaybettiği gerekçesiyle, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 98. maddesinin (b) bendi uyarınca görevine son verilmiştir.

3. Başvurucu; "otuz yıllık tecrübesine dayanarak yaptığı yorumların eski kurum mensuplarının fetvalarıyla uyumlu olduğunu, idarenin diyanet işlerini tamamen bir mezhebin, bir tarikatın, bir ekolün kisvesi altında topluma neşretmeyi düstur edindiğini, kendisinin de dikte edilen bu ekol çerçevesinde dini anlatmaya zorlandığını, bu durumu kabul etmemesi nedeniyle cezalandırıldığını" öne sürmüştür. Bu durumun, ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ile laiklik ilkesini ihlal ettiğini iddia etmiştir.

4. Başvurucunun din ve vicdan özgürlüğü ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağını, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kanunu'nun 9. maddesi, ilgili Yönetmelik'in 5. maddesi ve 657 sayılı Kanun'un 98. maddesi oluşturmaktadır. 633 sayılı Kanun'un 9. maddesinin ikinci fıkrasında, Başkanlık personelinin atanma şartlarının yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir.

5. Müdahalenin temelini, Yönetmelik'in 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendindeki "…itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğun çevresinde bilinir olduğu" şartı oluşturmaktadır. İdare, başvurucunun vaaz ve günlük konuşmalarındaki görüşlerinin bu şartla bağdaşmadığını ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre, yasal düzenlemeler açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmalı ve kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermelidir (AYM, E. 2013/39, K. 2013/65, K.T. 22/5/2013). Ancak, Yönetmelik'teki "çevre" ve "İslam töresi" ifadeleri muğlak, soyut ve belirsizdir.

7. Düzenlemeye göre, başvurucunun itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğunu adeta tespit etme, hatta, tabir caizse denetleme, bu "çevre" tarafından gerçekleştirilmektedir. "Çevre" din görevlisinin itikat, ibadet, tavır ve hareketlerini İslam töresine uygun bulmazsa, ilgili görevli işini kaybetmek riskiyle karşılaşacaktır.

8. Her şeyden önce, "çevre"nin kimleri kapsadığı açık değildir; bu, başvurucunun sosyal çevresi, cami cemaati, diğer din görevlileri veya mahalle sakinleri olabilir. Düzenlemeye göre, başvurucunun itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğu, bu "çevre" tarafından değerlendirilmektedir. Ancak, "çevre"yi oluşturan kişiler farklı görüşlere sahip olabilir. Bir görüş bir kesimce uygun bulunurken, başka bir kesimce aykırı sayılabilir. Üstelik düzenleme, bölgesel farklılıklara bağlı olarak değişken yorumlar üretme

potansiyeline de sahiptir. Bu durum, düzenlemenin belirsizliğini artırmaktadır.

9. Düzenlemede geçen "İslam töresi" kavramı da net ve belirli değildir. Bu kavramın, toplumun gelenek ve görenekleriyle uyumlu dini ilkeleri ifade ettiği düşünülebilir, ancak bu uyumun sınırları belirsizdir. Örneğin, geleneksel olarak kabul edilen nazar boncuğu gibi unsurlar, bu kavramın muğlaklığını göstermektedir. Nazar boncuğu "İslam töresi" kavramının "töre" kısmıyla uyumluyken, diğer kısmıyla uyumlu görülmeyebilir. Dolayısıyla, nazar boncuğunun "İslam töresinin" bir unsuru olup, olmadığı belirsizlik taşımaktadır.

10. Sonuç olarak, başvurucunun din ve vicdan özgürlüğü ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağı yeterince açık ve kesin olmadığından, Anayasanın 13. maddesindeki kanunilik ölçütünün bir alt unsuru olan belirlilik ilkesini karşılamamaktadır. Bu nedenle, başvurucunun görevine son verilmesi, Anayasa'nın 24. maddesindeki din ve vicdan özgürlüğü ile 26. maddesindeki ifade özgürlüğünü ihlal etmektedir.

11. Bununla birlikte, konunun önemi nedeniyle, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesindeki diğer sınırlama ölçütleri açısından da değerlendirilmesi yerinde görülmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, temel haklara müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olması gerektiğini vurgulamaktadır (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, §70). Kamu görevlilerinin atanmasında özel şartlar belirlenmesi, kamu hizmetinin etkinliği için meşrudur ve din görevlileri için bu şartların öngörülmesi demokratik toplum düzenine aykırı değildir.

13. Anayasa'nın 2., 24. ve 136. maddeleri uyarınca, Devlet din hizmetlerini laiklik ilkesine aykırı düşmeyecek şekilde, belirli bir dini yorum çerçevesinde sunma konusunda takdir yetkisine sahiptir. Ancak, bu yetki, din görevlisinin din ve vicdan özgürlüğü ile ifade özgürlüğünü ortadan kaldıracak veya farklı yorumları engelleyecek şekilde kullanılamaz.

14. Anayasanın 24. maddesi, din ve inanç özgürlüğünü yalnızca içsel inançla sınırlı tutmamakta, bu özgürlüğü inancını açıklama ve yayma hakkını da kapsayacak şekilde geniş yorumlamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de benzer şekilde, inanç açıklamalarına yönelik müdahalelerin ancak demokratik toplumda acil bir sosyal ihtiyaca karşılık gelmesi durumunda meşru sayılabileceğini ifade etmektedir (Kokkinakis/Yunanistan, B. No: 14307/88, 25/5/1993).

15. Konumuz bağlamında, Devlet, din görevlilerinin bireylerle olan ilişkisinde aktarılacak bilgi, anlayış ve düşüncelere ilişkin bir çerçeve çizerek atamalarında dini öğrenim şartı esas alınan unvanlarda itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğunun çevresinde bilinir olması şeklinde ortak bir nitelik şartı belirlemiştir.

16. Somut olayda din görevlisi başvurucunun devletin din hizmetleriyle ilgili olarak belirlediği politikadan ayrılarak yürüttüğü kamu görevine ilişkin alternatif bir anlatım geliştirmesi nedeniyle devletin kendisini kamu görevlisi statüsü ile çalıştırmak istememesinden ibaret olduğu şeklindeki bir yaklaşımı benimsemek doğru değildir. Çünkü, başvurucunun görüşlerinin İslam töresine uygunluğu tartışmalı olmakla birlikte, bu durum, kamu hizmetinin esasını zedelememektedir.

17. Başvurucunun dile getirdiği görüşlerin "İslam töresine" uygun olup olmadığı burada değerlendirilmemektedir. Üzerinde durulan husus, Diyanet İşleri Başkanlığında din hizmetleri yürüten bir kamu görevlisi olan başvurucunun görevine son verilmesinin demokratik toplum düzeninde zorlayıcı bir ihtiyaca denk düşüp düşmediği ve orantılı olup

olmadığıdır.

18. Başvurucu, farklı dini görüşlerini bireysel düşünce ve yorum çerçevesinde ifade etmiştir. Din görevlilerinin din ve ifade özgürlüğü, yalnızca devletin benimsediği dinî yorumları bire bir tekrar eden bir “aktarıcı” konumuna indirgenmemelidir. Devletin din hizmetlerinde asgari bir standart belirlemesi, din hizmetlerinin sunumunda, din görevlilerinin aktaracağı bilgi ve anlayışlara bir çerçeve çizme yetkisi meşru olmakla birlikte bu yetki, demokratik bir devlet ve toplum düzeninde çoğulcu yorumlara kapalı ve tek tip anlayış dayatan bir nitelikte olmamalıdır. Başvurucunun ifadeleri, devletin din hizmetlerine ilişkin politikasına aykırı bir alternatif anlatım geliştirme çabası olarak görülmemelidir. Tam tersine, demokratik ve laik bir toplumsal düzende dini alanla ilgili çoğulculuğun bir yansıması olarak görülmelidir.

19. Dinî alanda çoğunlukça kabul gören görüşlerden farklı düşüncelere sahip olduğu anlaşılan başvurucunun, mutlak bir görüş birliği bulunmayan konularda “İslam töresine” uygun düşmediği çevresince tespit edilen görüşler savunması, demokratik toplumda eleştiri ve yorum hakkının sınırları dahilindedir.

20. Her ne kadar kamu görevlilerinin görevleriyle ilgili sınırlandırmalar öngörülebilse de bu sınırlar, başvurucunun görevini kötüye kullandığına veya kamu hizmetinin işleyişine doğrudan zarar verdiğine dair açık göstergelere dayanmalıdır. Oysa somut olayda, başvurucunun açıklamaları esasen yorum farkı düzeyinde olup, herhangi bir zorlayıcı dayatma ve aşağılama içermemektedir. Dahası, başvurucunun dini görüşlerinin kamu düzenini açıkça tehdit ettiğine veya toplumda ciddi bir infiale yol açtığına dair herhangi bir somut veri ortaya konmamıştır. Başvurucuya görüşlerinden dolayı, kamu düzenini veya başkalarının haklarını ciddi şekilde tehdit etmediği sürece, memurluktan çıkarma gibi en ağır disiplin yaptırımı uygulanması orantısızdır.

21. Başvurucunun görevine son verilmesi, farklı dini görüşleri nedeniyle uygulanan ağır bir yaptırım olup, demokratik toplum düzeninde zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamamakta ve orantısızdır. Netice itibarıyla, başvurucunun Anayasada 24. maddede güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğü ile 26. maddede korunan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1.Başvuru, bir camide imam hatip olarak görev yapan başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada mahkeme kararının ilgili ve yeterli bir gerekçe içermemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun gerek günlük konuşmalarında gerek vaazlarında kullandığı ifadelerle Yönetmelik'te düzenlenen "atanmalarında dini öğrenim şartı esas alınan unvanlarda; itikat, ibadet, tavır ve hareketlerinin İslam törelerine uygunluğunun çevresinde bilinir olduğu

şeklinde ortak nitelik taşımak" şartını kaybettiği gerekçesiyle 657 sayılı Kanun'un 98. maddesinin (b) bendine göre görevine son verildiği anlaşılmaktadır.

3. Bu işlemin iptali istemiyle açılan davada uyuşmazlığı inceleyen ilk derece mahkemesi tarafından, imam-hatip veya vaiz gibi din görevlilerinin atanma şartlarının ifa ettikleri vazifelerin niteliği gereği diğer memurlardan farklı olarak belirlenebileceği, bu bağlamda dini değerlerle bağdaşmayacak nitelikteki hâl, tavır ve davranışlardan kaçınmaları gerektiği, aksi halde din hizmetlerini yürütemeyecek duruma düşecekleri, dava dosyasında bulunan soruşturma raporu, ifade tutanakları ve sair bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda, başvurucunun eylemlerinin disiplin soruşturması kapsamında sübuta erdiği, yürüttüğü görevin ve söz konusu eylemlerin niteliği de dikkate alınarak tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Bu karar kanun yolu incelemesi sonucunda onanarak kesinleşmiştir.

4. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulması gerekir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

5. Başvuruya konu uyuşmazlık idari yargı yolunda karara bağlanmıştır. Mahkeme başvurucunun duruşmadaki açıklamalarını dinlemiştir. Başvurucu ise yanında getirdiği tanıkların dinlenilmediğini iddia etmektedir. Mevzuata göre idari yargılamada yazılı yargılama usulü geçerli olup bu usulde duruşma istisnaidir. Öte yandan duruşma yapılmasına karar verildiği hâllerde dahi yazılı yargılama usulünün doğal sonucu olarak inceleme evrak üzerinde yapılmaktadır. Bunun yanında ilgili mevzuatta davacı ve davalı taraf dışında ayrıca tanık dinlenmesine ilişkin bir düzenleme de yoktur. (İlker Erdoğan [1. B.], B. No: 2013/316, 20/4/2016, § 33).

6. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen yargı mercilerine ait olduğu, yargı mercilerinin dava konusuna, elde edilen delillerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplama veya inceleme konusunda takdir yetkisine sahip olduğu açıktır (Ali Koç [2. B.], B. No: 2021/51497, 12/3/2025, § 28). Bu bağlamda tanık dinlenilmemesine ilişkin ileri sürülen hususun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal etmediği kabul edilmekle birlikte uyuşmazlığın esasını etkileyebilecek iddianın Mahkemece dikkate alınmadığını söylemek de mümkün olmayacaktır.

7. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında demokrasinin temellerinin çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik olduğunu vurgulamıştır (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Hasan Güngör (2) [1. B.], B. No: 2015/1554, 20/12/2018, § 49). Buna göre aynı zamanda birey olan devlet memurları çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi demokratik toplumun temel ilkelerinin korumasından yararlanır. Başka bir deyişle görevine yansıtma, şiddete teşvik etme veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece ifade özgürlüğü çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya bunların dile getirilme biçimi yetkili makamların gözünde kabul edilemez olsa dahi ifade özgürlüğünün korumasından yararlanır (Hasan Güngör [1. B.], B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 46).

8. Devletin kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur

(Ömer Yalçın [1. B.], B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27). Devlet memurları söz konusu olduğunda, görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığı, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediği ve tarafsızlıklarının güvence altında olup olmadığı ifade özgürlüğü incelemesinde değerlendirmeye alınır. Bu bağlamda memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesini belirlemede ulusal makamların bir takdir marjı vardır (Hasan Güngör, § 48).

9. Din hizmetlerinin yürütülmesinden ve dinî konularda toplumun bilgilendirilmesinden sorumlu olan din görevlileri bireylere doğrudan bilgi aktarma ve onları etkileme imkânı ve yetkisine sahiptir. Din görevlisi-birey ilişkisi doğası gereği bilgi asimetrisine dayanmakta olup, bu bağlamda din görevlilerinin bireyler üzerinde belirli düzeyde de olsa otorite sağlaması mümkündür. Ayrıca bireylerin dinî hassasiyetleri ile bağlantılı olarak din görevlilerine karşı ön koşulsuz güven ve teslimiyet duyması anılan otoriteyi daha da kuvvetlendirecektir. Bununla birlikte din görevlisinin böylesine baskın olduğu bir ilişkide dinleyici konumunda olan bireyin düşünce ve fikir telkinine maruz kalmasının kaçınılmaz olduğu da kabul edilmelidir (Ali Koç [2. B.], B. No: 2021/51497, 12/3/2025, § 17). Bu duruma göre anılan ilişkinin doğru yönetilerek hizmetin belirli bir standart üzerinden sağlanabilmesi adına bu kimselerin başta İslam Dininin temel esasları konusunda olmak üzere meslek hayatlarında hizmetin hassasiyetine gölge düşürebilecek, hizmet ettiği topluluk içerisinde dini konularda ayrışmalara ve tartışmalara sebebiyet verecek nitelikte davranış ve açıklamalardan kaçınması gerekir.

10. Somut olayda Mahkeme, mevzuata ilişkin kuralları yorumlayarak imam-hatip veya vaiz gibi din görevlilerinin ifa ettikleri görevin önemine değinerek bu hizmet sınıfı için aranılan niteliklerin özel olarak belirlenmesinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu, öte yandan yürütülen hizmetin gereği olarak toplumla ters düşmelerine, reddedilmelerine veya dışlanmalarına yol açacak şekilde dini değerlerle bağdaşmayacak nitelikteki hal, tavır ve davranışlardan kaçınmaları gerektiği vurgulanmıştır. Aksi hâlin ise din hizmetlerini yürütemeyecek duruma getireceği ifade edilmiştir.

11. Başvurucunun disiplin soruşturmasında yer alan; imanın şartlarının beş olduğu, Amentü duasının bilinenin aksine farklı okunması gerektiği, Allah'tan şer gelmeyeceği, cehennem diye bir yer olmadığı, imanlı bir kişinin cehennemden sonra cennete girmesinin mümkün olmayacağı, Mehdi diye birinin olmadığı, Hz. Peygamberin adı geçtiğinde salat ve selam getirilmesi gerekmediği, abdestsiz olarak Kur'an-ı Kerim okunabileceği şeklindeki ifadelerinin hizmet ettiği topluluk içerisinde tartışma ve ayrışmalara sebebiyet verebileceği açıktır. Bununla birlikte görev yaptığı kurumun kabul ettiği temel esaslara ve kurum bünyesinde görev yapan din görevlilerinin taşıması gereken ortak niteliklere de aykırılık oluşturduğunu söylemek mümkündür.

12. İlk derece mahkemesince, yargılama sürecinde devlet memurluğundan ayırma işlemine esas alınan delillerin (ifadeler, soruşturma raporu ve sair bilgi ve belgeler) bir bütün olarak dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda Mahkemenin başvurucunun din hizmetini yerine getirdiği süreçteki davranışlarına dair bütünsel bir bakış ile hükme ulaştığı görülmektedir. Mahkemenin, uyuşmazlığı çözerken sahip olduğu takdir yetkisiyle kamu görevinden çıkarma yönündeki işlemi hukuka uygun bulduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir durumun bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

13. Yukarıdaki değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda mahkeme kararında kamu

görevlisi olan başvurucunun ifade özgürlüğü ile ödev ve sorumlulukları arasında adil bir denge kurulduğu ve müdahaleyi oluşturan kamu görevinden çıkarılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilmiştir. Ayrıca somut olayda başvurucunun eylemlerinin yürüttüğü hizmetin ve taşıması gerekli niteliklerin önemi dikkate alınarak kamu görevinden çıkarmaya yönelik müdahalenin izlenen meşru amaçla orantılı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği görüşüyle, Mahkememiz çoğunluğunca hem kabul edilebilir bulunmasına hem de gerekçeli karar hakkından ihlal sonucuna ulaşılmasına katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

MURAT ÖZKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/55951 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55951

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ÖZKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55951)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucular : Murat ÖZKAN ve diğerleri (bkz. ekli liste)

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, umumi pasaport verilme talebinin reddedilmesi/pasaport iptali nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/55951 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/55951 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Başvuruculara ait pasaportlar 23/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 5. maddesi kapsamında iptal edilmiş ya da başvuruculara pasaport verilmesine ilişkin talepleri reddedilmiştir.

4. Anılan işlemlerin iptali talebiyle açılan davalarda başvurucular; dava ve istinaf dilekçelerinde, yargı yerleri tarafından haklarında verilmiş yurt dışına çıkış yasağının bulunmadığını, 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 22. maddesinde yer

alan pasaport veya seyahat vesikası verilmeyecek kişiler arasında yer almadıklarını, pasaport verilmesi taleplerinin reddedilmesinin ya da pasaportlarının iptal edilmesinin maddi ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Gitmek istedikleri ülkelerle kişisel ve mesleki bağlarının olduğunu ve pasaportlarının iptal edilmesi nedeniyle seyahat hürriyetlerinin ihlal edildiğini vurgulayan başvurucular, yurt dışına çıkışlarının genel güvenlik bakımından mahzurlu bir durum olmadığını belirtmiştir.

5. İlgili yargılama mercilerince davaların reddine karar verilmiştir. Kararların gerekçelerinde; hakkında adli bir soruşturma ya da kovuşturma bulunanlar yönünden suçla mücadele ve adli süreçlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini temin etme ve yurt dışına çıkmalarıyla ortaya çıkabilecek muhtemel sakıncaların önüne geçilmesi amacıyla tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı, söz konusu gerekliliğin hâkimler yönünden hakkında idari soruşturma bulunanları da kapsadığı, bu gerekçelerle davaların reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ekli listenin (D) sütunundaki ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucular; yurt dışında kişisel ve mesleki bağlarının olduğunu, pasaport verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; süreçte verilen kararların gerekçelerine ve ilgili mevzuat ile içtihada yer verilerek başvuruculara özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi; seyahat özgürlüğü bağlamında yurt dışına çıkışı engelleyen tedbirlere ilişkin yapılan bireysel başvuruların özellikle kişinin gitmek istediği ülke ile güçlü kişisel, ailevi, ekonomik ve mesleki bağlarının olduğu durumlarda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilebileceğine karar vermiştir. Ancak bu şekilde inceleme yapılabilmesi için bireysel başvuru formunda başvuruculara şikâyet edilen tedbirin özel ve aile hayatları üzerindeki olumsuz sonuçlarını somut verilere dayalı olarak uygun şekilde ortaya koymaları gerekmektedir (Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, §§ 47-50; Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021, §§ 47-50; Şengül Tükel [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022, §§ 40, 41).

10. Başvuruculara gitmek istedikleri ülkelerle kişisel, ailevi ve mesleki bağlarının olduğunu somut dayanakları ile ortaya koydukları, bu suretle pasaport verilmesi taleplerinin reddedilmesinin ya da pasaportlarının iptal edilmesinin başvuruculara özel hayatını etkilediği görülmüştür. Bu nedenle başvurular özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Kişilerin yurda giriş ve çıkışlarının sınırlandırılmasına ilişkin idari tedbirler hakkındaki

genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Onur Can Taştan kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda, başvurucuların pasaport talebinin reddedilmesine ilişkin müdahalenin kanuni dayanağı ve millî güvenliğin sağlanması meşru amacı bulunmaktadır. Bunun yanında kişilerin yurda giriş ve çıkışlarını sınırlandıran tedbirlerin geçici olması, temel hak ve hürriyetleri tamamen ortadan kaldıracak şekilde uygulanmaması, tedbirin gerekçelerinin tedbire maruz kalan kişinin somut durumuyla ilişkilendirerek ortaya konulması ve tedbirden beklenen kamusal yarar ile bireyin çıkarları arasında makul bir dengeleme yapılması gerekmektedir. Ayrıca tedbirin belirli bir süre ile sınırlandırılarak tedbire neden olan koşulların devam edip etmediği hususunda değerlendirme yapılmasına imkân tanınmalıdır. Bu itibarla özel hayata saygı hakkına ilişkin sınırlandırmanın belirsiz bir süre uzaması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata etkilerinin zamanla ağırlaşacağı ve her hâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (Onur Can Taştan, § 65).

13. Somut olaylarda başvurucuların umumi pasaport verilmesi taleplerinin reddedildiği veya başvuruculara ait pasaportların 667 sayılı KHK kapsamında iptal edildiği görülmektedir.

14. Başvurucuların özel hayatına ilişkin sınırlamanın kaynağının sadece bir idari işlem olduğu, pasaport verilmesi taleplerinin reddedilmesine ya da pasaportların iptaline ilişkin idarece bilgilendirme yapılmadığı, yargılama aşamasında da anılan idari işlemlerin gerekçelerinin ve uygulanması zorunlu bir tedbir olduğunun başvurucularla ilişkilendirmek suretiyle ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır.

15. Öte yandan Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen (iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.) 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 5682 sayılı Kanun'a eklenen ek 7. maddesinde öngörülen yeniden değerlendirmenin, pasaport verilmesi konusunda idarenin takdir yetkisinin korunduğu, pasaporta uzun süre el konulması ve yeni bir pasaport verilmemesinden kaynaklanabilecek mağduriyetin giderimine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı dikkate alındığında mağduriyeti gidermede etkili bir yol olmadığı anlaşılmaktadır (Onur Can Taştan, § 69).

16. Bu durumda başvurucular hakkında verilmiş yurt dışına çıkmalarına engel oluşturacak bir mahkeme kararının olmadığı gözetildiğinde tedbirlerin bir idari işleme dayanılarak uzun süre uygulandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu süreçte yurt dışına çıkışı engelleyen tedbirin dayanağı olan şartların devam edip etmediği hususunda idare ve yargı makamları tarafından bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı, dolayısıyla bu şekilde geçici olması öngörülen bir tedbirin uzun süre devam ettirilmesine sebep olunduğu anlaşılmıştır. Bu hâlde haklarında yurt dışına çıkışa engel oluşturacak yargı kararı olmayan başvurucular hakkındaki sadece bir idari işleme dayanan tedbirin uzun süre uygulanmasının demokratik bir toplumda alınması zorunlu ve ölçülü bir tedbir olduğu söylenemez.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvurularda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Talepte bulunan başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın birer örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ekli listenin (D) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin ekli listede gösterildiği şekilde başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEVLET ASLAN

B. No: 2021/60479 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60479

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEVLET ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60479)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Devlet ASLAN

Vekili : Av. Fatime ÇELİK AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından 15/12/2011 tarihinde boşanma ve ferîlerine ilişkin dava açılmıştır. Bu davada yetkisizlik kararı verilmiştir. Bu karar akabinde davaya bakan mahkemede karşı boşanma davası da birlikte görülmüştür. Yapılan yargılamada deliller toplanmış olup 29/3/2016 tarihinde tarafların boşanmalarına, velayetlerin başvurucuya verilmesine, başvurucu lehine tazminat ve nafakaya hükmedilmiştir.

3. Anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından 18/9/2018 tarihinde kısmen bozma kararı verilmiştir. Tarafların karar düzeltme yoluna başvurmamaları üzerine ilk derece mahkemesi tarafından hükmün boşanma yönünden 6/12/2018 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlenmiştir. Kesinleşme şerhi 28/12/2018 tarihinde sisteme kaydedilmiştir. Boşanmanın kesinleştiği tarih başvurucunun nüfus kaydına 2019 yılında işlenmiştir.

4. Yargılamaya devam eden mahkemece 30/5/2019 tarihinde verilen kararda tarafların boşanmalarına, velayete ve iştirak nafakasına ilişkin kararlar kesinleştiğinden bu hususta yeniden karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bunun yanında başvurucu lehine tedbir/yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminat yönünden yeniden hüküm kurulmuştur. Taraflarca kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 2/11/2021 tarihli kararıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Taraflar karar düzeltme kanun yoluna başvurmamıştır.

5. Başvurucu, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin karar düzeltme yolu açık olarak verdiği kararını 12/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Boşanma Davasının Uzun Sürmesi Nedeniyle Evlenme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

10. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yoluna özgü olarak başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27; Hüseyin Aşkan [2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 30; Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023, § 43). Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın [1. B.], B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38; Hüseyin Aşkan, § 24).

11. Somut olayda, karşılıklı açılan boşanma davalarında verilen boşanma kararının 6/12/2018 tarihinde kesinleştiği görülmüştür. Buna ilişkin kesinleşme şerhinin 28/12/2018 tarihinde sisteme eklendiği anlaşılmıştır. Bozma kararı sonrasında yapılan yargılamada yüze tefhim edilen 30/5/2019 tarihinde verilen kararda da tarafların boşanmalarına ilişkin karar kesinleştiğinden bu hususta yeniden karar verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucunun nüfus kaydına boşanmanın kesinleştiği tarihin 2019 yılında tescil edildiğine işaret etmek gerekir.

12. Bu durumda başvurucunun bireysel başvuruda bulunmadan önce dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülüğü bulunduğunu vurgulamak gerekir. Bu yükümlülük kapsamında yapılan yargılamanın nasıl sonlanacağı konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvurucuya aittir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016).

13. Somut başvuruda boşanma hükmü 6/12/2018 tarihinde kesinleşmesine rağmen başvurucunun boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu tespit edilmiştir.

14. Böylelikle başvurucunun boşanma hükmünün kesinleşmesiyle evlenme hakkını kullanabilir hâle geldiği sabit olmakla birlikte yargılamanın boşanmanın ferîlerine ilişkin sürmesinin bireysel başvuru sürecine bir etkisinin olmadığı kabul edilmiştir. Bu durumda başvurucunun davanın uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiğine dair iddialarını içeren bireysel başvurusunu, özen yükümlülüğü bağlamında en geç boşanma hükmünün kesinleştiği 6/12/2018 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapması gerektiği söylenebilir. Ancak başvurucunun bireysel başvuruyu 13/12/2021 tarihinde başvuru süresinin üzerinden uzun zaman geçtikten sonra yaptığı, sürenin geçirilmesine ilişkin herhangi bir açıklama/mazeret sunmadığı anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle ayrıca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Başvurucunun bu ihlal iddiasını boşanmanın ferîlerine ilişkin yargılamanın sona ermesi üzerine ileri sürdüğü görülmüştür. Bu nedenle başvurucunun Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin kararını 12/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra otuz günlük başvuru süresi içinde 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından bu ihlal iddiasına ilişkin başvurusunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

18. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL

EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ BAYRAKTAR

B. No: 2022/20938 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20938

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ BAYRAKTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20938)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Deniz BAYRAKTAR

Vekili : Av. Fatma DEMİRER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız şekilde konulan Türkiye'ye giriş yasağından kaynaklanan zararların tazmin edilmesine ilişkin tazminat davasının reddi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mavi kart sahibi ve Almanya vatandaşı başvurucu annesinin vefatı üzerine Türkiye'ye geldiğinde İzmir Adnan Menderes Havaalanından ülkeye alınmamıştır. Başvurucu, hakkında ülkeye giriş yasağı konulduğunu öğrenmiştir. Başvurucunun anılan işlemin iptali için açtığı dava sonucunda iptal kararı verilmiştir. Anılan karar kesinleştikten sonra başvurucu anılan işlemden kaynaklı olduğunu ileri sürdüğü maddi ve manevi zararlarının tazmini için 16/3/2020 tarihinde tam yargı davası açmıştır.

3. Başvurucu; dava dilekçesinde, mavi kart sahibi olduğunu, Almanya vatandaşı olarak Almanya'da yaşadığını ancak annesi, babası ve kardeşlerini sık sık ziyaret etmek için Türkiye'ye geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca annesinin cenazesine katılmak için Türkiye'ye geldiğinde keyfî ve hukuka aykırı olarak ülkeye alınmadığını, havaalanında yaklaşık 12 saat

gözlem altında tutulduğunu, bu durum nedeniyle çocuklarının çok üzüldüğünü belirtmiştir. Bunun yanında hastalıkları olduğunu ifade eden başvurucu ilaçlarını uzun süre sonra alabildiğini, havaalanına gelen avukatıyla görüştürülmediğini, kendisine açıklama yapılmadan yaşadığı ülkeye geri gönderildiğini vurgulamıştır. Başvurucu özellikle annesinin cenazesine katılamaması, taziyeleri kabul edememesi, 1 yıl boyunca annesinin mezarını ziyaret edememesi ve yaşanan tüm bu olaylar nedeniyle derin bir acı ve elem duyduğunu, manevi olarak çöküntü yaşadığını ileri sürmüştür. Manevi zararlarının yanında başvurucu annesinin cenazesi nedeniyle almış olduğu biletle Türkiye'ye giriş yapamadığından dolayı maddi zarara da uğradığını iddia etmiştir.

4. Ankara 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen tam yargı davası sonucunda 28/10/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Türkiye'ye giriş yasağına ilişkin işlemin İzmir Adnan Menderes Havalimanında bulunan risk analiz birimlerince yapılan mülakat sonucunda kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından sakıncalı görülen hususlar ve güvenlik birimlerinin raporları doğrultusunda tesis edildiği, bu işleme karşı açılan davada iptal kararı verilmiş ise de idari işlemlerin hukuka aykırılık unsurlarına ilişkin iptal nedenlerinin her zaman için tazminat sorumluluğu doğurmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca idari işlemin iptal nedenlerinin doğrudan idarenin tazminat sorumluluğuna yol açacak derecede ağır ve önemli bir hukuki yanlışlık ve aykırılıktan kaynaklanmadığı, bu nedenle idarenin tazmin sorumluluğunu doğuracak nitelikte bir hizmet kusurunun tespit edilmediği vurgulanmıştır.

5. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 23/11/2021 tarihli kararında hükmün onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 30/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının süre aşımı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; annesinin vefatı üzerine Türkiye'ye geldiğinde ülkeye alınmadığını, Türk vatandaşlığından izin alarak ayrıldığını, akrabalarının Türkiye'de yaşadığını, ayrıca Türkiye'de kardeşleriyle iş yaptığını, konulan yurda giriş yasağı nedeniyle annesinin cenazesine katılamadığını, bu süre zarfında babasını da kaybettiğini ve cenazesine gelemediğini belirterek açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının, mülkiyet hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun şikâyetinin haksız şekilde konulan Türkiye'ye giriş yasağı nedeniyle özel ve aile hayatının olumsuz etkilendiğine, haksız müdahale nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararlarının giderilmemesine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda şikâyetin

özü, başvurucunun özel ve aile hayatına yapılan müdahaleden kaynaklanan zararın idari ve yargısal süreçlerin sonucunda giderilmemesine yöneliktir. Böylece başvurucunun anılan iddiaları -bir bütün olarak- özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

13. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekmektedir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılacaktır (Mahfuz Güleryüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

14. Bunun yanında adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Yargılama makamlarının bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda yeterli derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargılama makamları tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız [1. B.], B. No: 2017/37387, 21/4/2021, §§ 31-37; Greta Madeleine Kocaoğlu [2. B.], B. No: 2020/814, 19/7/2023, § 13).

15. Somut olayda başvurucu hakkında konulan Türkiye'ye giriş yasağının hukuka aykırı bir işlem olduğu, dolayısıyla başvurucunun özel ve aile hayatına haksız bir şekilde müdahale edildiği yargılama makamlarınca tespit edilerek anılan yasağa dair işlemin iptaline karar verilmiştir. Başvurucunun bu hukuka aykırılığa dayanarak yapmış olduğu tazminat talepleri ise reddedilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hukuka aykırı bir idari işlemin varlığı da dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (benzer yöndeki karar için bkz. İlker Arslan [2. B.], B. No: 2019/36858, 23/11/2022, §§ 41-44).

16. Başvuru konusu olayda Mahkeme kararında her ne kadar yurda giriş yasağı şeklinde uygulanan idari işlemin hukuka aykırı olması nedeniyle iptaline karar verilmiş ise de idarenin tazmin sorumluluğunu doğuracak nitelikte bir hizmet kusurunun tespit edilmediği gerekçesiyle başvurucunun tüm tazminat taleplerinin reddine karar verildiği görülmüştür. Sunulan bu gerekçenin soyut ve genel nitelikte olduğu dikkat çekmekle birlikte yargılama makamları tarafından hukuka aykırı olduğu tespit edilen bir idari işlemin mevcut olduğu

vurgulanmalıdır. Bu durumda devletin başvurucunun özel ve aile hayatına müdahalesinin hukuka aykırılığı tespit edildiğinden ihlalin giderimini sağlayacak şekilde etkili bir hukuk yolunun ve çözümün sunulması gereklidir. Bununla birlikte anılan idari işlemin başvurucunun özel ve aile hayatında doğurduğu sonuçların başvurucu tarafından ayrıntılı bir şekilde ortaya konulduğu da gözetildiğinde idarenin hukuka aykırı işleminden kaynaklanan zararlara ilişkin giderimin sağlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkün hâle gelmektedir. Bilhassa somut olayda yargılama makamlarınca yapılan yorumun idarenin işleminden kaynaklanan zararlara yönelik olarak giderimin sağlanmasını ve oluştuğu iddia edilen zararların tazmin edilmesini neredeyse kategorik olarak engelleyecek mahiyette olduğuna işaret etmek gerekir. Sonuç olarak yargılama bir bütün hâlinde incelendiğinde yargılama makamlarınca ulaşılan sonucun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının gerçekleştirilmesi için tam yargı davası müessesesinin pratikte etkisiz hâle gelmesine ve başvurucunun doğan zararlarının giderilmemesine yol açtığı değerlendirilmiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2020/671, K.2020/1924) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SALİH EROL

B. No: 2022/34154 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/34154

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SALİH EROL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/34154)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Mehmet Salih EROL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun telefon görüşmesinde kullandığı ifadeler nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü, disiplin cezası kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilmesi üzerine ilgili Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayın yaşandığı tarihte silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Silivri 7 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu 1/11/2021 tarihinde eşi ile telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir. Bu görüşme 11/11/2021 tarihinde dinlenerek tutanak altına alınmıştır. Söz konusu telefon görüşmesinde geçen konuşmalar nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Anılan görüşmede başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda karşılaştığı sorunları eşine aktarmış ve sorunların devam etmesi hâlinde ileride belki açlık grevi yapabileceğini bildirmiştir. Yine bu görüşmede başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda yaşadığı sorunlara tepki olarak ileride

görüşlere çıkmayabileceğini, bu olayların avukatına ve sivil toplum örgütlerine bildirilmesini istediği anlaşılmaktadır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda "kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasına karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararında; hükümlünün haftalık telefon görüşmesinde kurum işleyişine ve idareye tepki amacıyla açlık grevi, ölüm orucu gibi eylemlerde bulunacağı, bu hususu telefon görüşmesi esnasında diğer hükümlü ve tutuklulara söyleyerek kurum içerisinde korku, kaygı ve panik yarattığı, provokasyona teşvik ve özendirici söylemlerde bulunduğu gerekçesiyle söz konusu disiplin cezası verildiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği disiplin soruşturmasının13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 47. maddesinde öngörülen sürelerde yapılmadığını belirterek başvurucunun şikâyetinin kabulüyle, Disiplin Kurulu kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Başvurucunun telefon görüşmesi sırasında söylediği sözlerle ilgili bir değerlendirmeye ise İnfaz Hâkimliğinin kararında yer verilmemiştir.

6. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yapılan soruşturmanın 5275 sayılı Kanun'da öngörülen süreler içinde yapıldığını belirterek İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesi, başvurucuya tebliğ edilmemiştir.

7. İtirazı inceleyen Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) başvurucu hakkında başlatılan disiplin soruşturmasının söz konusu Kanunda öngörülen süreler içinde yapıldığını belirterek itirazın kabulüyle İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Anılan kararda görüşme sırasında söylenen sözlere ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 4/3/2022 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 8/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; eşi ile yaptığı telefon görüşmesinin içeriğinin herhangi bir suç unsuru taşımamasına rağmen kendisine haksız ve keyfî olarak disiplin cezası verildiğini, yaptığı görüşmenin çevresindeki insanlar tarafından duyulamayacak nitelikte olduğunu belirterek ifade özgürlüğü ile özel hayatın gizliliği ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine

özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirmiş olduğu telefon görüşmesinde kullandığı sözler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Bahtiyar Öztürk [1. B.], B. No: 2019/29262, 11/7/2024, § 18).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirdiği telefon görüşmesi sırasında söylediği sözler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

16. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

17. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin ağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

18. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

19. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık

olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun söylediği sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

20. Somut olayda Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun eşiyle yapmış olduğu telefon görüşmesinde söylediği sözler nedeniyle başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucunun kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

21. İlgili idare kararında, başvurucunun telefon görüşmesi sırasında söylediği sözlerin diğer tutuklu ve hükümlüleri provokasyona teşvik ve özendirici nitelikte olduğu tespitine yer verilmiştir. Buna karşın idarenin bu değerlendirmesini denetleyen yargı makamlarının başvurucunun sözlerinin ne şekilde kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma niteliğinde olduğu konusunda bir açıklama yapmadıkları görülmektedir. Yargılama mercilerinin kararlarına bakıldığında, mahkemelerin disiplin soruşturmasının 5275 sayılı Kanun'da öngörülen süreler içinde yapılıp yapılmadığına odaklandığı vurgulanmalıdır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan sözlerin kurum güvenliği ve disiplini üzerindeki etkileri yönünden hiçbir değerlendirme yapılmaksızın kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma niteliğinde olduğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır.

22. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun telefon görüşmesinde söylediği sözlerle kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma eylemini işleyip işlemediğine yönelik uyuşmazlığın esası yargı makamlarınca denetlenmemiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda -yukarıda açıklanan nedenlerle- idare ve mahkemeler, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu; hakkında verilen disiplin cezasına yaptığı şikâyet sonucu kaldırılması kararına Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın kendisine tebliğ edilmemesinin ve Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği kararın bir delile dayanmamasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

27. Başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyet ile ilgili benzer iddialarla yapılan bir başvuruyu İnan Gök kararında değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök [1. B.], B. No: 2018/1936, 28/1/2021, §§ 49-53). Somut olayda da anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 5.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İncelenen başvuruda, tespit edilen ihlalin itiraz merci olan Ağır Ceza Mahkemesinin kararından

kaynaklandığı anlaşılmıştır. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 271. maddesinin (2) numaralı fıkrasında itiraz mercine itirazı yerinde görmesi hâlinde itirazın konusu hakkında da karar verme yetkisi verilmiştir. Bu nedenle ihlal kararının Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

33. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2022/486 D.İş) iletilmek üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/3528, K.2022/15) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALTUNTAŞ (2)

B. No: 2022/45083 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/45083

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALTUNTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37389)

Karar Tarihi: 14/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/10/2025 - 33034

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Mehmet ALTUNTAŞ

Vekili : Av. Nalan ATEŞ ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, arabulucular siciline kaydının yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun arabulucular siciline kaydının yapılması amacıyla yaptığı başvuru, Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) 21/11/2017 tarihinde reddedilmiştir. İşleme ilişkin olarak Bakanlık tarafından gönderilen bildirimde başvurucunun terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi talebiyle Ankara 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 15/11/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Bakanlıkça başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan ceza yargılamasına, terör örgütüne üye olma suçundan ise ceza soruşturmasına devam edilmesi nedeniyle anılan işlemin tesis edildiği vurgulanmıştır. Kararda son olarak başvurucu hakkında devam eden ceza davası ve soruşturmalar dikkate alındığında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, kovuşturma ve soruşturmaların başvurucu

lehine sonuçlanması hâlinde yeniden değerlendirme talebinde bulunulabileceği ifade edilmiştir. Başvurucunun karara karşı istinaf başvurusu İdare Mahkemesince verilen kararın usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 14/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurucu hakkındaki mahkeme kararının gerekçesinde yer alan ve Mersin 9. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) yürütülen ceza yargılaması sonucunda başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan beraatine karar verilmiş olup karar 6/12/2017 tarihinde istinaf edilmeden kesinleşmiştir. Yine mahkeme kararında geçen, soruşturmaların ilkinde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 6/3/2013 tarihli kararıyla başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, diğer soruşturma sonucunda ise başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği ve propagandasını yapmak suçlarından Başsavcılıkça 1/10/2021 tarihinde düzenlenen iddianame ile kamu davası açıldığı, yargılamasının hâlen devam ettiği anlaşılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; hakkında devam ettiği belirtilen ceza davası sonucunda beraat ettiğini, soruşturma sonucunda ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, bu nedenlerle mahkeme kararında yanlış bilgilerin yer aldığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; son olarak haksız ve yersiz olarak terör örgütleri ile irtibatlı ve iltisaklı gösterildiği için elem ve ızdırap duyduğunu, manevi olarak yıprandığını, arabuluculuk yapamaması nedeniyle maddi olarak zarar gördüğünü iddia etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde, mahkeme kararında işaret edildiği gibi başvurunun reddinden sonra devam eden kovuşturma ve soruşturmaların lehine sonuçlanması hâlinde durumunun yeniden değerlendirilmesini isteyebileceği ve yeniden başvuru yapabileceği belirtilmiş; yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının yararlı olacağı, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında masumiyet karinesi yanında özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini vurgulamıştır. Başvurucu ayrıca hakkında devam eden yargılama ve soruşturmanın lehine sonuçlanması hâlinde dahi masumiyet karinesinin ihlal edileceğini, Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmaması gerektiğini ifade etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi; önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan şartların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerini aksattığı, sosyal çevresiyle olan ilişkilerini ve itibarını olumsuz şekilde etkilediği, bu etkinin ciddi olduğu, belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden

başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Şükran Dağ Cabir [1.B.], B. No: 2019/19839, 15/3/2023, §§ 24, 25).

10. Başvurucu hakkında tesis edilen işlem tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği bir süreçte verilmiştir. Söz konusu kararın terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olanların kamu hizmetinin yürütüldüğü alanlardan olan arabuluculuk faaliyetinde bulunmalarının engellenmesine ilişkin olduğu, bu durumun olağanüstü hâlin ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Engin Karataş, [2.B.], B. No: 2018/3488, 13/9/2022, §11).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Savaş, seferberlik veya olağanüstü hâl gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasındaki dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Bununla birlikte özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Kişilerin mesleki hayatlarına ve dolayısıyla özel hayatlarına keyfî şekilde müdahale edilmemesi, aksi yöndeki durumda meydana gelmesi muhtemel olan etkiler ve sonuçlar düşünüldüğünde en önemli güvenceler arasındadır (Ayla Demir İşat, § 149).

13. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, bunun durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Başvurucunun arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin sağlanması gerekir. Bu bağlamda idari makamlar ve mahkemeler, tedbirin keyfî olmadığını ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturmalıdır (Ayla Demir İşat, § 157).

14. Somut olayda başvurucunun arabulucular siciline yazılma talebinin reddine yönelik işlemin gerekçesi, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olmama şartını sağlamaması olarak kabul edilmiştir. Yargı mercileri de aynı gerekçeyle başvurucunun iptal talebini reddetmiştir. Başvurucunun temel iddiası, hakkında açılan ceza davasının ve soruşturmasının terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilmesi bakımından yeterli kabul edilemeyeceğine ve ne şekilde irtibatlı ya da iltisaklı olduğuna ilişkin gerekçelerin ortaya konulamadığına ilişkindir.

15. Olağanüstü hâl şartları dikkate alındığında terör örgütleriyle irtibat veya iltisakının bulunduğu hususunda objektif ve ikna edici nitelikte gerekçelerin bulunması durumunda ilgili kişilerin öngörülen meşru amaçlar doğrultusunda ilave tedbirlere maruz bırakılması makul kabul edilebilir. Bu noktada önemli olan husus, anılan amaç doğrultusunda tesis edilen işlemlerin ilgili mevzuat kapsamında olduğunun ve iltisaklı ya da irtibatlı olma durumunun somut olgulara dayalı olarak bulunduğunun idari ve yargısal makamlar

tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmasıdır. Zira alınan tedbirin keyfî olmadığının söylenebilmesi için söz konusu yükümlülüğün olağanüstü hâl şartlarında da olsa yerine getirilmesi gerekir (Şükran Dağ Cabir, § 38).

16. Başvuru konusu olayda yargı mercileri, devam eden bir ceza yargılamasının ve soruşturmaların bulunmasını terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olmanın gerekçesi olarak yeterli kabul etmiştir. Kararların gerekçelerinde başvurucu hakkında var olan herhangi bir bilgiye, başvurucunun bir eylemine veya terör örgütüyle iltisaklı ya da irtibatlı olduğunu gösteren herhangi bir olguya yer verilmemiştir. Devam eden bir ceza davasında veya soruşturmalarında başvurucunun sanık olarak yargılanması veya şüpheli olarak yer alması başvurucunun irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilebilmesi açısından bir şüpheye neden olsa da başkaca somut eylem, olay ya da olgularla desteklenmediği durumda bu türden bir şüpheye dayanılarak mevcut olaydaki gibi ağır sonuçları olan işlemler tesis edilmesi kamusal makamlardan beklenen ikna edici nitelikte gerekçe ortaya konulması yükümlülüğüne aykırılık oluşturacaktır. Yine irtibatlı ya da iltisaklı olarak kabul edilmek için başvurudaki gibi yalnızca kovuşturma bulunmasının yeterli kabul edilmesi, söz konusu kavramların kapsam ve sınırlarının yargı kararlarıyla belirlenmesi konusunda yargısal makamlara tanınan takdir yetkisinin öngörülen yükümlülüklere uygun şekilde kullanılmaması anlamına gelecektir.

17. Neticede mevcut başvuruya özgü şartlarda, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu hususunda verilen idari ve yargısal kararlarda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı, başvurucunun ilave tedbirlere maruz bırakılmasına ilişkin gerekliliğin söz konusu kavramların kapsamını gösterecek şekilde somut olgulara dayalı olarak ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanamadığı değerlendirilmiştir. Uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin olağanüstü hâl şartlarında da yerine getirilmesi gerektiği açık olmasına rağmen mevcut başvurunun şartlarında anılan yükümlülüğe uygun hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

18. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen tedbirin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyeceğinden olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

20. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından mülkiyet hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere

uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşı oyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2017/3402, K.2018/2293) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, arabulucular siciline kaydının yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin Adalet Bakanlığının 21.11.2017 tarihli işleminin gerekçesi, başvurucunun, Arabuluculuk Kanununun 20. maddesindeki terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığına ilişkindir. İdare Mahkemesi iptal talebinin reddine ilişkin kararında, başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan ceza yargılaması yapıldığı, terör örgütüne üye olma suçundan ceza soruşturmasının devam ettiği, bu nedenle işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, söz konusu dava ve soruşturmaların davacı lehine sonuçlanması halinde yeniden değerlendirme işleminin yapılabileceğini belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de idare mahkemesinin gerekçelerini yerinde bulduğundan davacının istinaf talebini

reddetmiştir.

Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.” hükmü yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında; özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiği, kişilerin mesleki hayatları ile özel hayatları arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu, kişinin mesleği ile ilgili tasarrufların özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Anayasa Mahkemesi’nin Serap Tortuk kararı, Başvuru No; 2013/9660, K. Tarihi; 21/1/2015, § 36; Yine bkz. AYM, Bülent Polat kararı, Başvuru No;2013/7666, K. Tarihi; 10/12/2015, § 62). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına ya da sosyal statülerine yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığını, bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçlerin özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olması gerektiğini, mesleki hayata ve sosyal statüye yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini, bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata ve sosyal statüye yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerinde ciddi etkisinin olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerektiğini ifade etmiştir (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §45,46).

6325 sayılı Kanunun 20. maddesinin 2. fıkrasında arabulucular siciline kayıt için, diğer koşullar yanında, (b) bendinde “Mesleğinde en az beş yıllık kıdeme sahip hukuk fakültesi mezunu olmak” koşulu öngörülmüştür. Arabulucular siciline kayıt talebinde bulunan kişilerin hukuk fakültesi mezunu olduğu ve en az beş yıl bir mesleği icra etmesi gerektiği nazara alındığında arabulucu olamayan kişilerin başka bir mesleği icra etmesinin mümkün olduğu, herhalde hukuk fakültesi mezunu olduklarından hakim, savcı, avukat gibi başka bir hukuk mesleğini icra etmesinin mümkün olduğu kabul edilebilecektir. Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen kararları dikkate alındığında, arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin müdahalenin özel hayat kapsamında incelenmesi için asgari ağırlık düzeyine ulaşmadığı söylenebilecektir. Bu nedenle başvurucunun arabulucular siciline kaydedilmemesi şeklinde gerçekleşen müdahalenin Anayasa’nın 20. maddesi çerçevesinde özel hayat kapsamında inceleme yapılması için yeterli ağırlık düzeyine ulaşmadığı kabul edilmelidir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 20. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde arabulucular siciline kaydolmak için “Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak” koşuluna yer verilmiştir. Kuralda yer alan terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrasında cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyet’in varlığını

tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarına yönelik olarak suç işlemek üzere kurulmuş örgütler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, terör örgütü kavramı Kanunda tanımlanmış olduğundan belirsiz veya öngörülemez olduğu söylenemez. (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §49).

Kuralda yer alan iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında (§ 30,31), iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin de belirsiz olduğu söylenemez. (Aynı yönde bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, (§ 52,53).

Kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü de olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. (bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, § 61). Arabuluculuk Kanunu incelendiğinde, sicile kayıtlı arabulucuların uyuşmazlıkları davaya dönüşmeden çözüme kavuşturmak için faaliyet yürüttüğü, düzenlenen tutanakların anlaşma ile sonuçlanması halinde icra edilebildiği, anlaşma sağlanamaması halinde davaya dönüştüğü, bu anlamda arabuluculuk faaliyetinin bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, arabulucular siciline kayıt için terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olmama koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Kural uyarınca arabulucular siciline kayıt başvurusunda bulunanın fiillerin irtibat ve iltisak kapsamında bulunup bulunmadığının tespitinde idarenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki sınırsız nitelikte değildir. İrtibatlı ve iltisaklı olma hususu, somut olarak ispatlanabilir olay ve olgulara dayanmalıdır. Kuralda temel ölçüt olarak öngörülen, kavuşan, bitişen, birleşen anlamına gelen iltisaklı kavramı ile iki unsur arasında ilişki sağlamayı ifade eden irtibatlı kavramları arasında derece/aşama ve yoğunluk olarak fark bulunsa da kural bağlamında söz konusu kavramların terör örgütünün düşünce ve amacının benimsenerek hareket edilmesi ya da farklı nedenlerle de olsa söz konusu örgüt ya da yapının faaliyetleriyle ilgili ve uyumlu davranışlarda bulunulması anlamına geldiği açıktır. (Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı § 64, 65; Aynı yönde bkz. (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §524, 525).

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin irtibat ya da iltisak kavramını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Bu itibarla 6325 sayılı Kanunun 20. maddesinde öngörülen düzenleme kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmalıdır. Bu bağlamda, başvurucu hakkında

terör örgütü propagandası yapmak suçundan açılan davanın ve yine bir ceza soruşturmasının devam ettiği gerekçesi ile idare tarafından arabulucular siciline kayıt yapılmaması somut bir olgu olup, söz konusu dava ve soruşturmalar neticelendikten sonra tekrar değerlendirme yapılması her zaman mümkün olduğundan, başvurucunun özel hayatına yapılan müdahale Anayasa'ya aykırı değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

İPEK BANU KARACA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/51992 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/51992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İPEK BANU KARACA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/51992)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucular : 1. İpek Banu KARACA

2. Oğuz Bora KARACA

3. Zeynep Alev KARACA KÖNÜMAN

Vekili : Av. İrfan COŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin yapılan şikâyetin aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci başvurucunun eşi ve diğer başvuruculaların babası olan K.T.K.nın borcundan dolayı aleyhine alacaklı tarafından ipotek alacağına dayalı olarak ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmıştır. Başvurucular, anılan haciz işlemine karşı icra hukuk mahkemelerine (Mahkemeler) meskeniyet iddiasına dayanmak suretiyle şikâyet yoluna başvurmuş ve haczin kaldırılmasını talep etmiştir.

3. Mahkemeler, başvuruculaların aktif husumet ehliyeti bulunmadığından şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, başvuruculaların söz konusu davanın tarafı olmadığı

gibi herhangi bir sıfatının da bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucular, Bölge Adliye Mahkemelerine istinaf başvurularında bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemelerince ilk derece mahkemelerinin kararlarının hukuka uygun olduğundan istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucular tarafından temyiz edilen kararlar, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından onanmıştır.

6. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 2022/68557 ve 2022/68915 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2022/51992 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular, icra takibinin borçlusu veya konutun maliki olmadığı gerekçesiyle aile konutuyla ilgili işlemlere karşı şikâyet haklarını kullanmalarının engellenmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, delillerin değerlendirilmesi ve olayların yorumlanması yetkisinin mahkemelere ait olduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

10. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Emine Göksel [GK], B. No: 2016/10454, 12/12/2019, § 34). Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40; Semra Özel Üner [1. B.], B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36; Emine Göksel, § 38).

13. Sadece eşlerden birinin mülkiyetinde olsa bile aile konutu tüm aile bireylerince kullanılmakta yani tüm aile bireylerinin aile konutu üzerinde birlikte zilyetlikleri söz konusu olmaktadır. Ailenin sosyal ve ekonomik yaşamı açısından son derece önemli bir yere sahip olan aile konutu, eşlerin mutluluğu ve çocukların geleceği için bir güvence, evlilik kurumunun ve aile hayatının bir arada sürmesini sağlayan ve aileyi bir çatı altında toplayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751,

13/10/2016, § 52; Emine Göksel, § 35).

14. Anayasa Mahkemesi Emine Göksel kararında aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde hakları doğrudan etkilenen aile bireylerine yargısal yollara başvurma hakkı tanınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Kararda aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerektiği, aile konutunun maliki olmayan eşin koruyucu yetkileri kullanmasının engellenmesinin devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurabileceği, aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu vurgulanmıştır (Emine Göksel, §§ 43, 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldız Eker [GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018, § 39).

15. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde öngörülen haciz yasağının temel gayesinin borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesini önlemek suretiyle borçlunun barınma hakkını korumak ise de hacze konu meskenin aynı zamanda aile konutu niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvencelerin de devreye girdiği belirtilmiştir. Bu durumda hacze konu olan evin borçlunun hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken bunun aynı zamanda bir aile konutu olduğunun da gözönünde bulundurulması gerektiği, borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesi ve icra yoluyla satılması durumunda o evde kalan aile bireylerinin de mağdur olacağı ve anılan haciz ile icra yoluyla satış işlemlerinden doğrudan etkilenecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâline münasip ev kavramının sadece borçlunun değil borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut biçiminde anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır (Emine Göksel, §§ 41, 42).

16. Somut olayda birinci başvurucunun eşine ve diğer başvuruların babasına ait olan ve aile konutu güvencesinden yararlanan taşınmaz hakkında alacaklı tarafından başlatılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe bağlı olarak haciz işlemi yapılmıştır. Başvuruların meskeniyet iddiasına dayalı haczedilemezlik şikâyeti ise mahkemeler tarafından aktif husumet ehliyeti bulunmadığından reddedilmiştir. Mahkemelerin anılan kararlarında haczedilemezlik şikâyetini ileri sürebilme ehliyetini icra takibine taraf olanlarla sınırlayan yorumu nedeniyle başvuruların aile konutuna ilişkin olarak Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelerin gözetilmediği iddialarını öne sürme ve bunlara saygı gösterilip gösterilmediğini tartıştırma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde taşınmazın borçlunun ve ailesinin hâline münasip aile konutu vasfında olmadığına ilişkin bir itirazın bulunmadığı, taşınmazın üzerine konulan hacizden doğrudan etkilenecek başvuruların aile konutuna ilişkin güvencelerden yararlanarak meskeniyet iddiasıyla dava açabileceği, dolayısıyla mahkemelerin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere uygun olmadığı anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Emine Göksel, § 45).

17. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği anlaşılmakla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tür belirtmeksizin toplam 600.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 28. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/450, K.2020/462; E.2020/451, K.2020/463) ve İstanbul Anadolu21. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/270, K.2020/192) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 1.992,30 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.992,30 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BOĞAKAN

B. No: 2022/73504 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/73504

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BOĞAKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/73504)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet BOĞAKAN

Vekili : Av. Ahmet ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltının makul süreyi aşması, soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmeme ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara itirazı İstanbul 40. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 25/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Diğer yandan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden

başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gerekçeyle talebin kabulüne karar vermiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu 22/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5/1/2023 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

8. Yargılama sonucunda 5/2/2024 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 20/2/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

10. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile örgütlenme ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

16. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmüştür.

17. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suç İsnadıyla İlgili Bilgilendirilme Yapılmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

20. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine yazılı veya bunun hemen mümkün bulunmadığı hâllerde sözlü olarak açıklanmayan kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesi, yakalama nedenlerinin ve suçlamaların bildirilmemesine yönelik iddialara ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat [2. B.], B. No: 2013/7929, 1/12/2015, §§ 52, 53).

22. Somut olayda anılan içtihat da gözetildiğinde başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen ve mezkûr iddia yönünden etkili bir hukuk yolu olan yargısal yolu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

24. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul

edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

27. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

28. Tutuklu yargılamalarda kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsat sunulmalıdır. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

29. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delilleresınırsız erişim hakkı yoktur. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

30. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğu yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği zorluklar yeterince telafi edilmelidir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca, tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak deliller tutuklu kişi tarafından incelenebilmelidir (Hüda Kaya, § 96).

31. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

32. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

33. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin

dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 300.000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıylasoruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili yargılama mercine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Suç isnadıyla ilgili bilgilendirilme yapılmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1- Başvurucu, soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2- Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. Maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3- Mahkememizin daha öncesi Hüda KAYA [GK],B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararında yazmış olduğum karşı oyda belirttiğim gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

FAHRİ OLGUN

B. No: 2022/85888 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/85888

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRİ OLGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/85888)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Fahri OLGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve davanın reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından 30/10/2013 tarihinde boşanma davası açılmıştır. Anılan davada 29/12/2015 tarihinde tarafların boşanmalarına dair hüküm kurulmuştur. Tarafların kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin (Daire) 8/11/2017 tarihli kararıyla hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

3. Anılan bozma kararı akabinde yapılan yargılama sonucunda 15/5/2018 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu kararı temyiz etmiştir. Daire 11/3/2019 tarihinde tekrar hükmün bozulmasına karar vermiştir. Bozma kararı uyarınca yargılamaya devam edilmiş olup 17/6/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; taraflar 2019 yılından beri ayrı yaşadıklarını beyan etmiş iseler de aralarında meydana gelen olaylardan sonra beraber yaşamaya devam ettikleri, dava tarihinde beraber yaşadıkları ve dava tarihinden sonra uzun süre bu durumun devam ettiği kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Ayrıca tarafların bu nedenlerle birbirlerinin kusurlu davranışlarını affetmiş

sayılacakları vurgulanarak sübut bulmayan davanın reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 16/3/2022 tarihinde onama kararı vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme yoluna başvurması üzerine ise Daire 6/6/2022 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 29/7/2022 tarihinde öğrendiğini belirterek 6/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu 6/6/2022 tarihli kararın vekiline tebliğ edilmediğini, dosya akıbetini 29/7/2022 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptığı incelemede öğrendiğini, adli tatil nedeniyle bir haftalık ek süresi bulunduğundan süresi içinde başvuru yaptığını mazeret olarak bildirmiştir.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

9. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

10. Bununla birlikte vekil ile işlemlerini takip ettiren başvurucular da UYAP üzerinden elektronik ortamda, haklarında sürdürülen yargılamalara ilişkin nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği andan itibaren kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânına sahiptir. Dolayısıyla başvurucular UYAP üzerinden yapacakları incelemede nihai kararın gerekçesini vekillerinden önce öğrenebilmektedir. Buna göre söz konusu durumda da dosyadan suret alınması hâlinde olduğu gibi başvurucuların gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilmelidir. Zira başvurucular nihai karardan vekillerine nazaran daha erken bir tarihte haberdar olmuştur. Buna bağlı olarak nihai kararın öğrenilmesi nedeniyle bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlar. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yoluna özgü olarak başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27; Hüseyin Aşkan, § 30; Ümran Özkan [GK], B. No: 2019/13338, 8/3/2023, § 43).

11. Öte yandan adli tatilin hangi mahkemelerde uygulanacağı ilgili usul kanunlarında belirtilmiştir. 6216 sayılı Kanun'da ve İçtüzük'te Anayasa Mahkemesinin adli tatile tabi olduğu yönünde bir hüküm bulunmadığından Anayasa Mahkemesi adli tatil süresi içinde de yargısal faaliyetlerine devam etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru açısından adli tatil hükümlerinin süre hesabında dikkate alınmasına hukuken imkân bulunmamaktadır (Turgut Tayyar [1. B.], B. No: 2013/7168, 15/10/2014, § 18).

12. Somut olayda yargılama sürecinde nihai karar olan Daire kararını başvurucunun 29/7/2022 tarihinde öğrendiğini bireysel başvuru formunda beyan ettiği görülmüştür. Başvurucu, mazeret olarak ise adli tatil nedeniyle sürenin uzadığını bildirmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere ilgili mevzuat çerçevesinde Anayasa Mahkemesi adli tatil süresi içinde de yargısal faaliyetlerine devam ettiğinden adli tatil nedeniyle sürenin uzaması söz konusu değildir. Bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin başvurucunun kararı öğrendiği tarih olarak bildirdiği öğrenme tarihi olan 29/7/2022 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir.

13. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan ilk olarak 29/7/2022 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 6/9/2022 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS ERDEM

B. No: 2022/87699 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/87699

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/87699)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : İlyas ERDEM

Vekili : Av. Ömer ÇAKIRGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltının makul süreyi aşması, soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmeme, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı sürecindeki nezarethane koşulları nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başlatılan soruşturma kapsamında silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, anılan karara 17/6/2022 tarihli dilekçe ile itiraz ettiğini ancak itiraz hakkında verilmiş bir kararın kendisine tebliğ edilmediğini belirtmiştir.

5. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma

dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gerekçeyle talebin kabulüne karar vermiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu, 16/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucunun itirazının İstanbul 40. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedildiği görülmüş ancak bu kararın tebliğ edildiğine dair bir belge tespit edilememiştir.

8. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 15/12/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

9. Yargılama sonucunda 5/2/2024 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 12/3/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

11. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

14. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile örgütlenme ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

16. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmektedir.

17. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suç İsnadıyla İlgili Bilgilendirilme Yapılmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

20. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine yazılı veya bunun hemen mümkün bulunmadığı hâllerde sözlü olarak açıklanmayan kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesi, yakalama nedenlerinin ve suçlamaların bildirilmemesine yönelik iddialara ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat [2. B.], B. No: 2013/7929, 1/12/2015, §§ 52, 53).

22. Somut olayda anılan içtihat da gözetildiğinde başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen ve mezkûr iddia yönünden etkili bir hukuk yolu olan yargısal yolu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

24. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul

edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

27. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

28. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

29. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

30. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

31. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

32. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

33. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca

soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

E. Tutukluluk İncelemesi Kararlarının Tebliğ Edilmediğine İlişkin İddia

35. Başvurucu; tutukluluğun gözden geçirilmesi kararlarının tebliğ edilmediğini, bu nedenle tutukluluğa etkili itirazda bulunamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sundukları tahliye taleplerinin sonuçsuz bırakılması ve/veya tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş, bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

37. Somut başvuruda da aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

F. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvurucu, gözaltı süreci boyunca uygun olmayan nezarethane koşullarında tutulduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

41. Anayasa Mahkemesi gözaltında tutulan kişilerin nezarethanede tutulma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığı yönündeki iddialarıyla ilgili olarak temel ilkeleri ortaya koyduğu ve değerlendirmelerde bulunduğu kararında, şikâyete konu yetersiz koşullardaki tutma hâli sona ermişse idari yargı yolunda açılacak tam yargı davasını etkili bir yol olarak kabul etmiştir (Nebahat Baysal Gül [2. B.], B. No: 2016/14634,

28/5/2019, §§ 17-31; ayrıca yetersiz miktarda yiyecek ve içecek verilmesi iddiası yönünden bkz. Tuncay Gürsen [1. B.], B. No: 2016/35379, 15/1/2020, §§ 17-23). Somut başvuruda da anılan içtihatta belirlenen temel ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat ile -tutar belirtmeksizin- maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

45. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Suç isnadıyla ilgili bilgilendirilme yapılmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

5. Tutukluluğun gözden geçirilmesi kararlarının tebliğ edilmemesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

6. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz

AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1- Başvurucu, soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2- Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. Maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3- Mahkememizin daha öncesi Hüda KAYA [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararında yazmış olduğum karşı oyda belirttiğim gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

İBRAHİM KOYUNCU

B. No: 2022/89315 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM KOYUNCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89315)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : İbrahim KOYUNCU

Vekilleri : Av. Reyhan YALÇINDAĞ BAYDEMİR Av. Serdar ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Sorgusunda başvurucu, kameraman olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucunun tutukluluk durumuna ilişkin Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 6/8/2022 tarihinde yapılan inceleme sonucunda tutukluluğunun devamına karar verilmiş, başvurucunun karara itirazı ise Diyarbakır 5. Asliye Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Anılan karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 14/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede, suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık, Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. "...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı..."

- Tanık A.B. "...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir..."

- Tanık G.U. "...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim..."

- Tanık M.B. "...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin

açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde hâlen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayımlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., R.G., L.G. ve İbrahim Koyuncu [Başvurucu] isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt

içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli işyerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İbrahim Koyuncu, R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem işyerinde stüdyo olmadığından işyerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki işyeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar hâlinde olan işyerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K., G.A.K., K.B., L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç., R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat-27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı Şubat ile Mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İbrahim Koyuncu, K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç., S.A., Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi. Benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 Avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Ari Yapım, Pel Yapım ve Pia Yapımda kameraman olarak sigorta kaydının bulunduğunu ve adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüştür.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde birtakım görsellerin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme, 11/7/2023 tarihli ilk duruşmanın sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının

verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin

yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim

olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 200.000 TL maddi ile 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, diğer iddialarının yanı sıra “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. Mahkememiz tarafından verilen Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararındaki karşı oyda belirtilen gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle çoğunluk kararının “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” kısmına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

ÖMER ÇELİK

B. No: 2022/89478 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89478

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89478)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Ömer ÇELİK

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pel Yapım şirketinde gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede, suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık; Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. "...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı..."

- Tanık A.B. "...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir..."

- Tanık G.U. "...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim..."

- Tanık M.B. "...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde hâlen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem, faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamını 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren

sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı Şubat ile Mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö., İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ömer Çelik [Başvurucu], S.A., Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar hâlinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K., G.A.K., K.B., L.A., M.A.E., M.Ş., Ömer Çelik, R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b. kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat-27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen

belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 Avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pel Yapımda kameraman sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu belirterek adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık "Amed'den Bakış" başlıklı doküman içeriğinde başvurucunun Sterk TV'de yayımlanan Amed'den Bakış isimli programın sunucusu olduğunun belirtildiğini ve belgede yayın muhteviyatına yönelik talimat ve tavsiyelerin bulunduğunu, yine "7-14 Şubat Komisyon Raporu" isimli dokümanda da mezkûr programda tartışılacak hususların talimat olarak bildirildiği ve 10/2/2022 tarihinde yayımlanan programın bu talimatla uyumlu olarak örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit altında tutulduğu iddialarını konu edindiğini ifade etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde bazı görsellerin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih ve 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli

yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu

hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul

edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin

dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1- Başvurucu, soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2- Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. Maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3- Mahkememizin daha öncesi Hüda KAYA [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararında yazmış olduğum karşı oyda belirttiğim gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

SERDAR ALTAN

B. No: 2022/89512 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89512

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR ALTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89512)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Serdar ALTAN

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pel Yapım şirketinde gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yapıtıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık; Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. "...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı..."

- Tanık A.B. "...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir..."

- Tanık G.U. "...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim..."

- Tanık M.B. "...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde hâlen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem, faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber2de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren

sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı Şubat ile Mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç., Serdar Altan [Başvurucu], Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağlandığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli işyerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., Serdar Altan, S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem işyerinde stüdyo olmadığından işyerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki işyeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar hâlinde olan işyerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K., G.A.K., K.B., L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç., R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat-27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 Avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun 7/3/2018-16/6/2022 tarihleri arasında Pia Yapımda kameraman sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu belirterek adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık "Komisyona Siyasi" başlıklı doküman içeriğinde başvurucunun Sterk TV'de yayımlanan Nerin isimli programın sunucusu olduğunun belirtildiğini ve belgede yayın muhteviyatına yönelik talimat ve tavsiyelerin bulunduğunu, yine "Önderlik05441" isimli dokümanda da mezkûr programda tartışılacak hususların talimat olarak bildirildiği ve 15/2/2021 tarihinde yayımlanan programın bu talimatla uyumlu olarak örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit altında tutulduğu iddialarını konu edindiğini ifade etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise "Önderliğe Sahip Çıkma, Tecrit İçin Konferans", "Tecrit ve İşgal İçin Diplomasi", "Gerilla Direnişi", "Şehit Aileleriyle Görüşmeler" başlıklı bir kısım belge ile içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini, ayrıca başvurucu hakkında yapılan açık kaynak araştırmasında silahlı örgüt üyelerinin, örgütün kamp alanlarının ve örgütü simgeleyen flamaların başvurucu tarafından sosyal medya hesabından görsel olarak paylaşıldığını vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme, 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel

nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası

bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş

bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, diğer iddialarının yanı sıra “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. Mahkememiz tarafından verilen Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararındaki karşı oyda belirtilen gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle çoğunluk kararının “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” kısmına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

B.A. (2)

B. No: 2022/105760 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/105760

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.A. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/105760)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : B.A.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun görüş sırasında eşya ve kitap alma talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/12/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Bolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu, kurum idaresine yazdığı 5/9/2022 tarihli dilekçe ile gerçekleştireceği görüşlerde elden eşya ve kitap tesliminin yapılması yönünde bir talepte bulunmuştur.

7. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) başvurucunun talebini değerlendirmiş ve reddetmiştir. Ret kararında Ceza İnfaz Kurumunun hükümlü ve tutuklu mevcudunun 1152 kişi olduğu ve kapasitesinin üzerinde hükümlü ve tutuklunun barındırıldığı belirtilmiştir. Kapasitenin üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunmasına bağlı olarak personelin yetersiz kalması, görüşlerde alınacak eşya ve kitapların aranması esnasında fazladan iş yükünün ortaya çıkacağı ve personel yetersizliği gözönünde bulundurulduğunda bu durumun kurum açısından güvenlik zaafiyeti oluşturacağı değerlendirilmiştir.

8. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Bolu İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik, şikâyete konu kurul kararında yer alan gerekçelerin usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Bolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi, Hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 18/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediyeyi kabul etme hakkı" başlıklı 69. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da hediye kabul edebilir. Bunun esas ve usulleri yönetmelikle belirlenir."

12. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (İnfaz Yönetmeliği) "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı" başlıklı 77. maddesinin ilgili (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir.

(2) Hediye kabulüne ilişkin aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir.

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir.

c) Bir hükümlü, aynı tarih için bir kez hediye kabul edebilir.

ç) Gönderilen eşya, güvenlik ve hijyen kontrolünden geçirilir.

d) Kurumlarda bu amaçla “Hediye Kayıt Defteri” tutulur. Bu defterde;

1) Hediye olarak gönderilen eşyanın nitelikleri ve miktarı,

2) Hediyenin kuruma gönderiliş, geliş ve hükümlüye teslim tarihleri,

3) Hediyeyi gönderenin, alıcının veya getirenin kimlik bilgileri, posta veya kargo yoluyla gelmediyse getirenin imzası,

4) Hediyenin hükümlü tarafından teslim alındığına ve teslim edildiğine dair hükümlü ve görevli memurun imzası,

bulunur ve hediye işlemlerine ilişkin gerekli diğer kayıtlar tutulur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu; mevzuatta tanımlanmış olan eşya ve kitap alma hakkının kanunilik ve ölçülülük ilkelerinin yok sayılarak kısıtlandığını, bu uygulamanın ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu, eşya ve kitap alma talebinin reddedilmesiyle süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkının ihlal edildiğini, yaptığı şikâyet ve itiraz başvurularının gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek ifade özgürlüğünün ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararında, tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen veya tutuklu ve hükümlülerin satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; İbrahim Kaptan (2) [2. B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Ahmet Sil

ve Taner Yay [2. B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31; Erdoğan Kardeşler [1. B.], B. No: 2018/15777, 7/4/2021, § 26). Söz konusu kararlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun ziyaretçisi aracılığıyla kitap alabilmesine dair talebinin kabul edilmemesine yönelik şikâyetlerinin ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni, kamu güvenliği, ... suçların önlenmesi, ... gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

21. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

22. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy [1. B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; İbrahim Bilmez [1. B.], B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Ahmet Temiz (6) [2. B.], B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34).

23. Bu doğrultuda somut olayda ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun ziyaretçisi aracılığıyla süresiz yayınlara ulaşması talebinin reddedilmesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir (Serdar Güzelçay ve diğerleri [GK], B. No: 2022/66987, 21/12/2023, § 28).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

27. 5275 sayılı Kanun'un 69. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu talebin ceza infaz kurumunun düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlenmesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla reddedilmesi şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Geriye müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

28. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak her türlü düşüncenin barışçıl şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

29. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 96). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68).

iv. Somut Olayın Değerlendirilmesi

30. Somut olayda başvurucu, ziyaretçisi aracılığıyla kitap alabilmesi yönünde talepte bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Serdar Güzelçay ve diğerleri kararında 5275 sayılı Kanun'un mahpuslara hediye alma hakkı tanıyan 69. maddesinin mahpusların süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma yöntemlerinden biri olduğunu tespit etmiştir. Bu kapsamda mahpuslar, iki ayda bir gönderilen kitapları kargo yoluyla gelse ya da ziyaretçileri tarafından getirilse dahi kabul etme hakkına sahiptir (Serdar Güzelçay ve diğerleri, § 37).

Bu durumda kamu otoritelerinin başvurucunun talep ettiği süreli yayınlar hakkında Halil Bayık kararında kabul edilen ilke ve kriterler ışığında 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca bir denetim yapmaları beklenmektedir (Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, § 45).

31. Kimi durumlarda kargo yoluyla gelen veya ziyaretçi aracılığıyla getirilen yayınlara sonradan eklemeler yapılmakta, bu suretle yayınlar gizli haberleşme aracı olarak kullanılabilmektedir. Kimi durumlarda ise yayınlar yasak materyallerin ceza infaz kurumuna gizlice sokulmasının bir yöntemi olarak kullanılabilmektedir. Böylece bu yöntemle gelen kitapların kurum aracılığıyla satın alınan kitaplara göre daha dikkatli incelenmesi gerektiği, bunun da kamu makamlarının daha fazla emek ve mesai harcaması anlamına geldiği açıktır. Dolayısıyla ceza infaz kurumlarında bulunan yüz binlerce mahpusa gelen çok sayıda kitabın kurumlarca ve yargı mercilerince incelenmesinin oldukça güç olduğu belirtilmelidir (Serdar Güzelçay ve diğerleri, § 48).

32. Hiç şüphesiz mahpusların süresiz yayınlara erişmekte sınırsız bir hakka sahip oldukları söylenemez. Ceza infaz kurumunda bulunmanın bazı zorunlulukları ile infaz kurumlarının sahip oldukları imkânlar, mahpusların süresiz yayınlara erişmelerinde doğal bazı sınırlar oluşturur. Üstelik mahpusların infaz kurumu kütüphanelerinden ve halk kütüphanelerinden yararlanma haklarına ilave olarak kanunda sayılan diğer usullerle süresiz yayınlara ulaşabildikleri gözetildiğinde göndericisi denetlenemeyen kargo yahut posta yoluyla veya yakınları aracılığıyla ceza infaz kurumlarına teslim edilmek suretiyle hediye adı altında süresiz yayınlara erişime mevzuata dayalı, öngörülebilir, yeknesak uygulamaları temin edici bir politikayla sınırlama getirilebileceğinde bir kuşku bulunmamaktadır (Serdar Güzelçay ve diğerleri, § 56).

33. Bununla birlikte somut başvuruya konu olayda başvurucunun ziyaretçisi aracılığıyla kitap alabilme talebi Ceza İnfaz Kurumunda kapasitenin üzerinde tutuklu veya hükümlü bulunması ve personel azlığı nedenleriyle reddedilmiştir. Mahpusların ziyaretçileri aracılığıyla kitap alabilmeleri kurumu tehlikeye düşürmediği sürece gerek kanuni düzenlemelerde gerekse de Anayasa Mahkemesi kararlarında mümkün görülmektedir. Somut olayda başvurucunun talebi hakkında idarenin kararında, genel bazı açıklamalarda bulunulmuş olup ziyaretçi aracılığıyla getirilecek kitabın kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği noktasında bir değerlendirme yapılmamıştır. Başka bir anlatımla başvurucu; ziyaretçi aracılığıyla kitaba ulaşma hakkını kullanamadan, başvurucunun bu yöndeki talebi Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini tehlikeye düşüreceği ön kabulüyle reddedilmiştir. Ayrıca yargılama mercilerinin de bu hususu somutlaştırmadıkları İdare ve Gözlem Kurulu kararındaki gerekçelerin uygun olduğunu belirtmekle yetindikleri anlaşılmaktadır.

34. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve ilgili yargılama mercileri, başvurucunun ziyaretçisi aracılığıyla kitap temin etme talebinin reddedilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle

başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

35. Öte yandan başvurucu ziyaretçisi aracılığıyla eşya alabilmeyi de talep etmiştir. 5275 sayılı Kanun'un 69. maddesi uyarınca mahpusların alabilecekleri hediyenin kitap ve giyim eşyası olduğu görülmektedir. Başvurucu, giyim eşyası alma talebinin reddedilmesinin hangi temel hakkını ya da haklarını ihlal ettiğini ortaya koymadığından bu konuda ayrıca bir inceleme yapılmamıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 60.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için tazminat talep eden başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bolu İnfaz Hâkimliğine (E.2022/4230, K.2022/4188) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİREN YURTSEVER

B. No: 2023/4349 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4349

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİREN YURTSEVER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4349)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Diren YURTSEVER

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında yazı işleri müdürü olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçunun

niteliği, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ve suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 72. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 13/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 14/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 5/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde "c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler." şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu ve bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan'ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç hâlinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi hâlinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

- Başsavcılık, K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanığın doğrudan başvurucuya yönelik olan 18/10/2022 tarihli beyanına da dayanmıştır. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun bir dönem PKK/KCK Basın Komitesine bağlı olarak Mezopotamya Haber Ajansının İstanbul temsilcisi sıfatıyla faaliyette bulunduğunu, bu görevinin ardından da Ankara'da örgüt faaliyetlerine devam ettiğini söylemiştir.

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV, TV10, ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV), radyo (DENGE MEZOPOTAMYA RADYOSU), gazete (ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), dergi (JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA), internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bununla birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

- Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslar arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu

koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

- 14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise bazı yasaklı yayınlarla birlikte PKK/KCK terör örgütüne üye olma suçundan adli takibata uğramış olup ülke genelinde farklı ceza infaz kurumlarında bulunan 285 kişiye ait isim, hastalık ve ceza infaz kurumu bilgilerinin yer aldığı toplam 19 sayfadan oluşan dokümanın ele geçirildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucu ve örgütle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan bir yayın organının genel müdürü arasında para transfer işlemlerinin tespit edildiğini vurgulamıştır.

9. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 16/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün

5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu “Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi” şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896, K.2017/4923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30/6/2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık T.S.nin, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 5/6/2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213, K.2021/2191 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 9/10/2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 4/10/2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15/5/2011 tarihli

Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K.nın basın açıklaması yapması, sanık H.C.nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358, K.2022/1319 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12/8/2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13/8/2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir." şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466, K.2024/2315 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir.

23. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

25. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

26. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

27. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, para transferlerine ve konutunda ele geçirilen dokümana dayanmıştır (bkz. §§ 4, 8).

28. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 8) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 8) ve konutunda ele geçirilen doküman bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

29. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

30. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

31. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

32. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

33. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

34. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

36. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2023 tarihinde tahliye edilen ve 3/7/2024 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

39. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

42. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

43. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

44. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim

hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

45. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

46. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

47. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

48. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

D. Tutukluluk Durumuna İlişkin İtirazların Geç İncelendiğine İlişkin İddia

50. Başvurucu; tutukluluk durumuna ilişkin itirazlarının geç incelendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

51. Anayasa Mahkemesince, tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sunmuş oldukları tahliye taleplerinin makul bir süre içinde değerlendirilmeyerek sonuçsuz bırakılması veya geç incelenmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

52. Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

54. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

55. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

57. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve -tutar belirtmeksizin- maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

58. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

59. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Tutukluluk durumuna ilişkin itirazların geç incelenmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, diğer iddialarının yanı sıra “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. Mahkememiz tarafından verilen Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararındaki karşı oyda belirtilen gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle çoğunluk kararının “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” kısmına iştirak edilmemiştir.

Üye Yılmaz AKÇİL

ABDULHADİ OĞUZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/8548 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/8548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHADİ OĞUZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/8548)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Erdem Ender ÇINAR Ali KOZAN

Başvurucular : Abdulhadi OĞUZ ve diğerleri bkz. ekli tablonun (C) sütunu

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuların baro levhasına yazılma talebinin mahkemelerce haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilmesine karar verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2023/8548 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucular, baro levhasına yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculara talebi kabul edilmiştir. Baroların söz konusu kararları, Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından uygun bulunmuştur. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından TBB kararlarının tekrar görüşülmek üzere gönderilmesi üzerine TBB ilk kararlarında ısrar etmiştir.

4. Bakanlık, başvuruculara baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararlarının iptali

talebiyle Ankara İdare Mahkemelerinde (Mahkemeler) davalar açmıştır. Başvurucular, davalı TBB yanında iptal davalarında müdahil olarak yer almıştır. Mahkemelerin gerekçelerinde özetle; başvurucular hakkında devam eden kovuşturmalara atıf yapılmak suretiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca baro levhasına yazılma taleplerinin kovuşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

5. Söz konusu kararlara karşı başvuruculaın istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde; Mahkemelerce verilen kararların usule ve hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

6. Bu kararların bir kısmı Bölge İdare Mahkemesinde kesinleşmiştir. Başvurucular, diğer Bölge İdare Mahkemesi kararlarına karşı temyiz başvurusunda bulunmuş ve Danıştay 8. Dairesi tarafından temyiz başvuruları reddedilerek anılan kararlar onanmıştır.

7. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra yasal süresi içerisinde başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

9. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 37-67; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022, §§ 20-38; Özlem Kenan [1. B.], B. No: 2018/25808, 7/4/2021, §§ 18-33).

10. 1136 sayılı Kanun'un "Avukatlığa kabulde engeller" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıda yazılı durumlardan birinin varlığı halinde, avukatlık mesleğine kabul istemi reddolunur :

a) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak,

...

Adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan dolayı hakkında kamu davası açılmış olması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir.

Şu kadar ki, ceza kovuşturmasının sonucu ne olursa olsun avukatlığa kabul isteğinin geri çevrilmesi gereken hallerde, sonuç beklenmeden istek karara bağlanır."

11. 1136 sayılı Kanun'un "Redde veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesine dair karara itiraz" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Baro Yönetim Kurulu, avukatlığa kabul istemini reddettiği veya kovuşturma sonuna kadar

beklenmesine karar verdiği takdirde bunun gerekçesini kararında gösterir. Gerekçeli karar adaya tebliğ olunur.

Aday, bu karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, kararı veren baro vasıtasıyla Türkiye Barolar Birliğine itiraz edebilir. Baro tarafından adaya, itiraz tarihini tesbit eden bir belge verilir. Bu belge hiçbir vergi, harç ve resme tabi değildir.

Türkiye Barolar Birliği, itiraz üzerine dosya üzerinde gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, itirazı kabul veya reddeder. Türkiye Barolar Birliği itiraz tarihinden itibaren bir ay içinde bir karar vermezse, itiraz reddedilmiş sayılır.

(Değişik fıkra: 2/5/2001-4667/7. md.) Baro yönetim kurullarının adayın levhaya yazılması hakkındaki kararları, karar tarihinden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine gönderilir. Türkiye Barolar Birliği kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde uygun bulma veya bulmama kararını ve itirazın kabul veya reddi hakkındaki kararlarını onaylamak üzere karar tarihinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanlığına gönderir. Bu kararlar Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya karar onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir.

Baro yönetim kurulunun, avukatlığı kabul isteminin reddi veya kovuşturma sonuna kadar beklenmesi hakkındaki kararları, süresi içinde itiraz edilmediği takdirde kesinleşir.

(Değişik fıkra: 2/5/2001 - 4667/7. md.) Adalet Bakanlığının dördüncü fıkra uyarınca verdiği kararlara karşı, Türkiye Barolar Birliği, aday ve ilgili baro; Adalet Bakanlığının uygun bulmayıp bir daha görüşülmek üzere geri göndermesi üzerine Türkiye Barolar Birliğince verilen kararlara karşı ise, Adalet Bakanlığı, aday ve ilgili baro idari yargı merciine başvurabilir.

Barolar, kesinleşen kararları derhal yerine getirmeye mecburdurlar."

12. 1136 sayılı Kanun'un "Bir daha yazılmamak üzere levhadan silinme" başlıklı 74. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Cezai veya disipline ilişkin bir karar sonunda meslekten çıkarılanlarla 5 inci maddenin (a) bendinde yazılı suçlardan kesin olarak hüküm giyenlerin ruhsatnamesi baro yönetim kurulunca geri alınarak iptal ve adları bir daha yazılmamak üzere levhadan silinir.

Bu işlerin uygulanması, kararın kesinleşmiş olmasına bağlıdır..."

13. 1136 sayılı Kanun'un "Baroların kuruluşu ve nitelikleri" başlıklı 76. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Barolar; avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlakını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmaları yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır..."

III. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Başvurucuların bir kısmı başvuru harcını ödeme güçlerinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Ekli tablonun (D) sütunundaki ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucular, haklarındaki kovuşturmalar gerekçe gösterilerek baro levhasına yazılma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle çalışarak hayatlarını idame ettirebilmelerinin engellendiğini ve bu durumun ölçülü olmadığını, mahkemelerin yerindelik denetimi yaptıklarını, masumiyet karinesine aykırı şekilde kararlar verildiğini, hayatlarının sonuna kadar meslek icra etmekten mahrum bırakıldıklarını belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; idari yargı mercilerince dosyadaki bilgi ve belgeler, somut olayın kendine özgü koşulları ile başvuruculara isnat edilen fiillerin niteliği ile baro levhasına yazılması durumunda yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği dikkate alınarak karar verildiği, başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculardan bir kısmı tarafından Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunulmuş ve genel olarak başvuru formundaki iddialarını yinelemişlerdir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculardan iddialarının, baro levhasına yazılma taleplerinin mahkemeler tarafından kovuşturma sonuna kadar bekletilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmalarının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda sebebe dayalı yaklaşıma ve özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin sonuca dayalı yaklaşım bağlamında özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur. Buradan hareketle özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişinin mesleki hayatına yönelen her müdahalenin ya da tedbirin doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için müdahalenin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etki ve sonuçlarının bulunduğu veya bulunma ihtimali olduğu ortaya konulmalıdır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 91-96; Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; Ayla

Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-45).

20. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucuların mesleki hayatına yönelik müdahale özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmamaktadır. Başvurucuların hukukçu oldukları, serbest avukat olarak çalışabilmeleri için baroya kayıt yaptırmaları gerektiği açıktır. Bu durum gözetildiğinde baro levhasına yazılma taleplerinin haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar bekletilmesine karar verilmesinin, mesleği ifa etme, meslek çerçevesinde başkalarıyla ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı anlaşılmıştır. Bu durum dikkate alındığında somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı ve başvuruculların iddialarının bir bütün hâlinde, sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. B.A.Y., § 46).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

22. Başvuruculların baro levhasına yazılması yönünde tesis edilen idari işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi ve haklarındaki kovuşturma sonuçlanıncaya kadar beklenmesine karar verilmesi, bu suretle serbest avukatlık faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvuruculların özel hayata saygı hakkına yargı makamları tarafından müdahalede bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk [1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

25. Anayasa Mahkemesi başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren benzer başvurularda

kanunilik ilkesine ilişkin ayrıntılı açıklamalarda bulunarak uygulanması gereken genel ilkeleri ortaya koymuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 103-108; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, §§ 38-43; B.A.Y., §§ 53-58). Somut olayda ise yargı makamlarının baroya kayıt taleplerine ilişkin baroların verdiği kararları itiraz yoluyla denetleme yetkisinin 1136 sayılı Kanun'un 5. ve 8. maddesine dayandığı, müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

(2) Meşru Amaç

26. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte Anayasa'nın 12. maddesinin temel hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva ettiği gözetildiğinde, özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Enis Aras, §§ 61-63; Namet Sevinç [1. B.], B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41,42).

27. Avukatlığın bir kamu hizmeti olduğu gözetildiğinde özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin denetlemenin ve engelin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği, dolayısıyla müdahalenin meşru amaca dayalı olduğu anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ayla Demir İşat, § 122; Enis Aras, § 64; Namet Sevinç, § 43).

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

28. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

29. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

30. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret

etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

31. Öte yandan her serbest mesleğin kendine özgü yanları, birbirinden ayrı yönleri olduğu gibi uzmanlık alanlarının farklılığı, farklı uygulamaları doğal hatta zorunlu kılar. Avukatların savunma görevini üstlenmeleri ve adaletin gerçekleşmesine katkıları, mesleğinin özelliği sayılmakta ve kimi kısıtlamalara bağlı tutulmalarının haklı nedenlerini oluşturmaktadır. Avukatlık mesleğini seçenlerin avukatlık adına uygun biçimde görevlerinin gereklerini özenle yerine getirmeleri, avukatlık unvanından ayrı düşünülemeyecek saygı ve güveni koruyup güçlendirmenin başta gelen koşullarından biridir. Böyle olunca da adalet dağıtımında, yargı alanında görev üstlenen avukatların öbür serbest meslek mensuplarından farklı hükümlere bağlı tutulmaları haklı nedenlere dayanmakta ve Anayasa'nın eşitlik ilkesiyle çelişmemektedir (AYM, E.1988/50, K.1989/27, 23/6/1989; Özlem Kenan, § 59; B.A.Y., § 60).

32. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Öncelikle 1136 sayılı Kanun'un 5. ve 8. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde hakkında ceza kovuşturması olanların baro levhasına yazılma taleplerine ilişkin kararın hangi merciler tarafından alınacağıyla ve itiraz yoluyla ilgili olarak ayrıntılı bir düzenleme yapıldığı görülmüştür. Kanun koyucunun baroya kayıt taleplerini ilk elden değerlendirme yetkisini Baro Yönetim Kuruluna bıraktığı, ayrıca onay makamı olarak önce TBB ve sonra da Bakanlığın öngörüldüğü, Bakanlığın yeniden görüşülmek üzere bu talebi iade etmesi hâlinde TBB'nin nitelikli çoğunlukla ısrar kararı alabileceği anlaşılmıştır. Anılan usul uygulanılarak ulaşılan nihai kararın ise itiraz yolu ile idare mahkemeleri tarafından denetlenmesi mümkündür (bkz. §§ 10-11,13).

34. Ayrıca 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında, aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen suçlardan hakkında kovuşturma bulunanların baro levhasına yazılma taleplerinin kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği belirlenmiştir. Kovuşturma sonunda verilen beraat kararının kesinleşmesi ile kişilerin mevzuattaki diğer koşulların sağlanması hâlinde baro levhasına kayıt yaptırılabileceği açıktır. Bununla birlikte kovuşturma sonucunda verilecek mahkûmiyet kararının kesinleşmesi hâlinde ise baro kaydının silineceği 1136 sayılı Kanun'un 74. maddesinde emredici hüküm olarak düzenlenmiştir (bkz. § 12).

35. Buradan hareketle 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde "avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebil[eceğinin]" düzenlendiği gözetildiğinde hakkında bazı suçlardan kovuşturma olanlarla ilgili olarak kanun koyucunun doğrudan bir yasak öngörmediği, bu konuda baroya ve nihayetinde onay mercii olarak TBB'ye takdir yetkisi verdiği açıktır. Anılan kurumların takdir yetkisini baro levhasına kayıt talep eden kişinin avukatlık yapmaya engel bir hâlinin olup olmadığını araştırarak, araştırma sonuçlarını -varsa kovuşturmanın niteliğini- mevzuat kapsamında değerlendirerek kullanması gerektiği söylenebilir (B.A.Y., § 64).

36. Takdir yetkisinin baroların ve TBB'nin avukatlık mesleğinin geliştirilmesinde, mesleğin düzeninin ve saygınlığının sağlanmasında, meslek kurallarının tespitinde görevli ve yetkili kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olmasının ve nihayetinde avukatlığın serbest bir meslek oluşunun gereği olduğu açıktır. Bu durum da gözetildiğinde anılan meslek kuruluşlarına takdir yetkisi verilmesinin amacının, kamusal menfaat ile kişinin hakkındaki yargılama sonuçlanıncaya kadar avukatlık mesleğini icra edebilmesindeki menfaati arasında -kovuşturmanın niteliği de gözetilerek- adil bir denge kurulmasını sağlamaya yönelik olduğu anlaşılmıştır (B.A.Y., § 65).

37. Öte yandan idare mahkemelerinin TBB'nin verdiği nihai kararın -itiraz üzerine- denetlenmesiyle sınırlı bir yetkisi mevcuttur. Bu bağlamda mahkemelerin iptal davasına konu idari işlemin tesis edildiği dönemdeki somut olayın koşullarını da gözeterek TBB'nin takdir yetkisinin hukuka uygun kullanılıp kullanılmadığı yönünden bir inceleme yapabileceği vurgulanmalıdır (B.A.Y., § 66).

38. Anayasa Mahkemesinin B.A.Y. kararında ulaştığı yukarıda aktarılan ilkeler kapsamında somut olayın değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde hakkında kovuşturma olanlar yönünden baroya kayıt talebiyle ilgili kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği, kovuşturma sonucuna bağlı olmaksızın avukatlığa kabul isteğinin geri çevrilmesi gereken hâllerde ise isteğin karara bağlanacağı düzenlenmiştir. Mevzuatın hakkında kovuşturma olanların baroya kayıt talepleri yönünden baro ve TBB'ye takdir yetkisi verdiği, kovuşturmanın varlığını doğrudan bir erteleme ya da engel olarak düzenlemediği gözetildiğinde, takdir yetkisinin kullanımında kovuşturmanın sonucuna bağlı olmaksızın niteliğinin gözetilmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda talep eden hakkındaki ceza kovuşturmasına dayanak olan olay ve olgular ile kovuşturmanın niteliğinin avukatlık yapmaya engel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu kapsamda kovuşturmanın niteliği, kişi hakkındaki somut olay ve olgular gibi hususlar da gözetilmek suretiyle mesleğin yapılmasına bağlı kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil denge kuracak şekilde hareket edilerek, ulaşılan sonucun yeterli ve ilgili gerekçeyle ortaya konulmasının elzem olduğu vurgulanmalıdır.

39. Somut olayda başvurucular hakkında baroya kayıt talep ettikleri dönemde devam eden ceza kovuşturması olduğu ancak açıklanan takdir yetkisi kapsamında baro ve TBB tarafından talebin kabul edildiği görülmüştür. Mahkemeler tarafından ise sadece başvurucular hakkında yürütülen kovuşturmaya atıfla işlem iptal edilerek kovuşturma sonuna kadar erteleme kararı verilmiştir. Yargı makamları başvurucular hakkında 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan suçlardan devam eden ceza kovuşturmasının olmasını yeterli görerek bir sonuca ulaşmıştır. Ancak mevzuatta kovuşturmanın varlığının avukatlık mesleğinin yapılmasında doğrudan bir engel olarak düzenlenmediği gözetildiğinde, yargı makamlarının bu yorumunun mevzuatın öngörülemez biçimde genişletilmesine neden olduğu söylenebilir. Bununla birlikte başvurucular hakkındaki kovuşturmaya neden olan somut olay ve olgular tartışılmadan erteleme yapılması gerektiği yönünde karar vermenin barolara tanınan anılan takdir yetkisinin denetiminden öte takdir yetkisini işlevsiz kılan bir sonuç doğurduğu açıktır. Bu noktada yargı makamlarının yetkisinin barolar ve TBB tarafından kullanılan takdir yetkisinin hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı olduğunun altı çizilmelidir.

40. Açıklandığı üzere başvuru konusu olayda yargı makamları sadece kovuşturma varlığına atıfla talebin kovuşturma sonuna kadar ertelenmesi gerektiği yönünde karar vermiştir. Ancak yargı makamlarının, vardıkları sonucu kovuşturmanın niteliği, kişi hakkındaki somut

olay ve olgular gibi hususları da gözetmek suretiyle mesleğin yapılmasına bağlı kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil denge kuracak şekilde yeterli ve ilgili gerekçeyle ortaya koymadıkları anlaşılmaktadır. Bu açıklamalar ve B.A.Y. kararında belirtilen ilkeler gözetildiğinde, başvuruculaın meslek hayatına yapılan müdahalenin demokratik toplum gerekliliklerine uygun ve ölçülü olduğu söylenemez.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

42. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

45. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulmasını talep eden başvuruculaın taleplerinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (Ç) sütunundaki ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (D) sütununda gösterilen harç ile (F) sütununda gösterilen vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin tabloda gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SONER KARTOP

B. No: 2023/13280 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/13280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SONER KARTOP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/13280)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Soner KARTOP

Vekili : Av. Ekrem KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, denetimli serbestlik tedbiri ile tahliye edilen başvurucunun iyi hâlli olmadığına karar verilmesi sonrası yeniden ceza infaz kurumuna alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Samsun 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 3/10/2018 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetine karar verilmiş, mahkûmiyet hükmü 25/12/2019 tarihinde Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Aynı gün ceza infaz kurumuna alınan başvurucunun cezasının infazına başlanmıştır.

3. 4/6/2021 tarihli müddetnamede, başvurucunun 28/11/2023 tarihinde koşullu olarak, 12/10/2025 tarihinde ise hak ederek tahliye edilebileceği belirtilmiştir.

4. 18/11/2022 tarihinde başvurucu ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Başvurucu söz konusu mülakatta diğer hususların yanı sıra yargılaması devam ederken hakkında çıkarılan yakalama kararı nedeniyle sahte kimlik çıkarttığını ifade etmiştir.

5. Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) tarafından 21/11/2022 tarihinde başvurucunun örgütten ayrıldığına dair samimiyetinin tasdik edilmesine karar verilmiştir.

6. 23/11/2022 tarihinde başvurucu ile ikinci mülakat gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tutanağa göre başvurucu; eşinin iki yıl önce Hollanda'ya yasa dışı yollarla iltica ettiğini, eşine ülkesine dönmesini söylediğini ancak eşinin bunu kabul etmediğini, kendisinin yurt dışına gitmek gibi bir niyeti bulunmadığını ve eşiyle düzenli olarak telefonla görüştüğünü belirtmiştir. Ayrıca 2018 yılında ceza infaz kurumuna bilgisi dışında eşi tarafından içinde Fetullahçı Terör Örgütü liderine ait videoların bulunduğu hafıza kartı gönderildiğini, bu olaya ilişkin kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini aktarmıştır. Başvurucu; yine eşinin yurt dışındaki açık adresini bilmediğini, mektupları baldızı aracılığıyla eşine ulaştırdığını ifade etmiştir. Eşinin bireysel olarak mı yahut örgüt vasıtasıyla mı yurt dışına çıktığını bilmediğini ve eşinin sahte kimliği nasıl temin ettiğini hatırlamadığını söylemiştir.

7. İdare ve Gözlem Kurulu 23/11/2022 tarihinde başvurucunun hakkındaki yargılama sırasında sahte kimlik çıkarmasına, eşinin yurt dışına firar etmiş olmasına, eşine yazdığı mektupların adres ve alıcı bilgilerinin farklı olmasına, eşinin adres bilgilerini vermekten imtina etmesine işaret ederek başvurucunun iyi hâlinde tereddüt oluştuğuna ve üç ay süreyle tekrar değerlendirilmek üzere denenmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Çorum İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itiraz etmiş; İnfaz Hâkimliği 28/11/2022 tarihinde itirazın kabulüne karar vermiştir. Kararda, örgütten ayrıldığına dair karar verilen başvurucunun hakkındaki servis raporlarının olumlu olduğunu ve İdare ve Gözlem Kurulunun başvurucunun eşiyle ilgili yaptığı tespitlerin ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırılık taşıdığını belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun iyi hâlli olmadığına ilişkin kararın iptaline karar vermiştir.

9. İnfaz Hâkimliğince aynı gün verilen diğer bir kararda iyi hâllilik şartını taşıdığına karar verilen başvurucunun cezasının koşullu salıverilme tarihine kadar denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına ve başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir. Başvurucu aynı gün denetimli serbestlik uygulanarak ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

10. Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı, İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun iyi hâlli olduğuna yönelik kararına itiraz etmiştir. 1/12/2022 tarihinde Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından başvurucunun iyi hâlli olduğuna ilişkin İnfaz Hâkimliği kararının ortadan kaldırılmasına ve İdare ve Gözlem Kurulu kararına yapılan itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"..Hükümlünün itiraz dilekçesi, hükümlü hakkındaki Çorum İnfaz Hâkimliği'nin kararı ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü Soner Kartop'un aynı suçtan hükümlü ve yakalaması olan eşi ile dolaylı yollardan mektuplaşarak adres tespitini engellemeye çalışarak hareket ettiği, yine hükümlünün kendisine sahte kimlik çıkarttığı, kendisi ceza infaz kurumuna girdikten sonra eşinin sahte kimlik ile yurt dışına kaçtığı gözetildiğinde kendisinin de aynı amaçla sahte kimlik çıkarttığının kabul edilmesi gerektiği, hükümlünün iyi hâlinde tereddüt oluştuğu ve bir süre daha denenmesi gerektiği anlaşılmakla Cumhuriyet Savcısının itirazının kabulüne, Çorum İnfaz Hâkimliği'nin 28/11/2022 tarih ve 2022/5252 Esas, 2022/5272 Karar sayılı kararının ortadan kaldırılmasına, hükümlünün Çorum L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare Gözlem Kurulu Başkanlığının 23/11/2022 tarih ve 2022/10430 sayılı kararına yönelik

itirazının reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

11. İnfaz Hâkimliği tarafından 6/12/2022 tarihinde Savcılık talebinin kabulüyle iyi hâl şartı ortadan kalkan ve açığa ayrılma şartlarını kaybeden başvurucunun infazının açığa ayrılma ve denetimli serbestlik şartları oluşuncaya dek kapalı ceza infaz kurumunda tutulmaya devam edilmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu 16/12/2022 tarihinde ceza infaz kurumuna alınmıştır. Aynı gün düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun 8/12/2023 tarihinde koşullu olarak, 22/10/2025 tarihinde ise hak ederek tahliye olabileceği belirtilmektedir.

13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6/1/2023 tarihinde İnfaz Hâkimliğinin kapalı ceza infaz kurumuna alınmasına ilişkin kararına yapılan itiraz kesin olarak reddedilmiştir.

14. Başvurucu, itirazın kesin olarak reddine ilişkin hükmü 11/1/2023 tarihinde öğrendikten sonra 10/2/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu 24/2/2023 tarihinde ikinci kez denetimli serbestlik uygulanarak ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

16. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına yönelik itirazının Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kaldırılması sonrası iyi hâl şartını kaybettiği gerekçesiyle yeniden ceza infaz kurumuna alınmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Buna göre başvurucunun şikâyetinin özü itibarıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ilgili olduğu anlaşıldığından başvuruya konu iddiaların Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman [2. B.], B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

20. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna "bir mahkûmiyet

kararına bağlı olarak tutmayı" ifade etmektedir (benzer kararlar için bkz. Hamit Kaya [2. B.], B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41; Mehmet İlker Başbuğ [2. B.], B.No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

21. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, keyfî bir biçimde bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ve Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında güvence altına alınmıştır (Mithat Bakikuşağı [1. B.], B. No: 2013/4682, 17/9/2014, § 32).

22. 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanun ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a eklenen 105/A maddesi; hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl ya da daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, § 35).

23. Somut olayda başvurucunun iyi hâlli olmadığına ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararı İnfaz Hâkimliği tarafından kaldırılmıştır. Başvurucu söz konusu karar ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanma şartlarından olan iyi hâllilik şartına kavuşmuştur. İnfaz Hâkimliğince verilen diğer karar ile başvurucunun kalan infazının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak geçirilmesine karar verilmiş ve ceza infaz kurumundan salıverilmiştir. Ancak başvurucunun iyi hâlli olduğuna karar veren İnfaz Hâkimliği kararına yapılan itiraz sonrası Ağır Ceza Mahkemesi tarafından İdare ve Gözlem Kurulu kararının yerinde olduğu ifade edilerek İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir (bkz. §§ 7, 10).

24. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/12/2022 tarihli kesin kararı ile iyi hâlli olmadığı anlaşılan başvurucu 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbiri uygulanma şartlarını kaybetmiştir. 6/12/2022 tarihinde de İnfaz Hâkimliği tarafından iyi hâlli olma şartına sahip olmadığı ve dolayısıyla denetimli serbestlik kriterlerini taşımadığı anlaşılan başvurucunun ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmiştir (bkz. §§ 9, 11).

25. Tüm bu düzenlemeler ışığında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için aranan iyi hâlli olma şartını kaybeden başvurucunun yeniden ceza infaz kurumuna alınması yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik görünür bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucunun denetimli serbestlikten yararlandırılmama nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Burhan Yaz (3) ([GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, §§ 55, 70) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, salt iyi hâlli olma şartını kaybettiği için ceza infaz kurumuna alınan başvurucunun İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen karara ilişkin süreç yerine iyi hâl şartını kaybetmesi nedeniyle ceza infaz kurumuna iade edilme süreci yönünden ilettiği özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, §§ 24, 31) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHİM TANYERİ

B. No: 2023/59257 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/59257

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHİM TANYERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/59257)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Abdurrahim TANYERİ

Vekili : Av. Şule RECEPOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı ve tutuklama tedbirinin uygulandığı süreçlerde kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz bırakılma nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütüne yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 28/4/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütü kurma veya yönetme ile silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından tutuklanması istemiyle Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu sorgusunda örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Hâkimlikçe başvurucunun isnat edilen suçlardan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararda; başvurucunun üzerine atılı suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilerek suçların niteliği, suçlara ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımların ağırlığı ve suçların 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza

Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında sayılması hususlarına bağlı olarak adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun karara itirazı, Ankara 41. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 31/5/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 5/6/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 4/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılıkça 6/9/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçlardan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün ideolojik alan merkezi yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu ileri sürülmüştür. İddianamede, suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık başvurucunun terör örgütünün ideolojik alan merkezi yapılanmasına bağlı olarak faaliyette bulunduğuna ilişkin tanık beyanına dayanmıştır. Ulaş kod ismi verilen gizli tanığın başvurucuya yönelik olan beyanı şöyledir:

"KADRO örgüt mensubudur. Irak ülkesi kuzeyi Kandil alanında askeri ve ideolojik eğitimler aldı. 2009 ilâ 2012 yılları arasında KCK Türkiye Yapılanması İdeolojik Alan Merkezi içerisinde sorumlu düzeyde örgütsel çalışmalarda yer aldı. Bu kapsamda, Diyarbakır ili merkezli olarak Kültür-Sanat Komitesinden sorumlu olarak çalıştı. Dicle Fırat Kültür Merkezi ile Ciğerhun Kültür Merkezi içerisinde bu faaliyetlerini yürüttüğünü biliyorum. Cezaevine girip çıktığını biliyorum. Sonraki dönem faaliyetleri hakkında bilgim yoktur."

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mobil telefon HTS/baz analiz raporuna göre başvurucunun PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan 237 farklı kişiyle yoğun düzeyde ortak baz sinyal verisi varlığının ve telefon görüşmesinin tespit edildiğini ifade etmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise birden fazla yasaklı yayının ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. İddianameyi kabul eden Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesi yetkisiz olduğu gerekçesiyle dosyanın Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Yargılamayı yürüten Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi 14/12/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Yargılamanın sonucunda 29/2/2024 tarihinde başvurucu hakkında delil yetersizliği gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

12. Başsavcılık hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611, K.2020/1360

sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu "Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi" şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerklik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107, K.2019/5300 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması "ekoloji ve yerel yönetimler komitesi", "sosyal alan", "ideolojik alan", "ekonomik ve mali alan komitesi" şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 30/3/2017 tarihli ve E.2017/158, K.2017/3633 sayılı kararıyla kısmen onanarak kesinleşen Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/6/2016 tarihli ve E.2015/279, K.2016/269 sayılı kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanıkların PKK/KCK terör örgütü adına kırsal alanda silahlı olarak faaliyet yürüten örgüt mensupları ile irtibatlı olarak, şehir merkezlerinde ÖS/YDG-H (Öz Savunma/Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi) içerisinde faaliyet yürüten ve terör örgütü tarafından KADRO olarak nitelendirilen örgüt mensuplarından oldukları, bahse konu KADRO ile kast edilenin örgütün hiyerarşik yapılanması içerisine dahil kişiler olduğu ve bu kişilerin kendilerini ve hayatlarını tamamen örgütsel eylem ve faaliyetlere göre şekillendirdiklerinin anlaşıldığı..."

17. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], B. No: 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

18. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

21. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme ile silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

22. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

23. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün ideolojik alan merkezi yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanına, mobil telefon HTS ve baz analiz raporuna ve konutunda yasaklı yayınların ele geçirilmesine dayanmıştır (bkz. §§ 5, 8).

24. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine dair tespitleriyle (bkz. §§ 14-17) birlikte iddianamede başvurucuya yönelik olarak yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanı (bkz. § 8) ile mobil telefon HTS/baz analiz raporu bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

25. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

26. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütü kurma veya yönetme ile silahlı terör örgütüne üye olma suçlarının niteliğine, suçlara ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçların 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

27. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen

kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

28. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri gözetilmelidir. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı suçlar nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suçlar için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, gözaltı ve tutuklama tedbirinin uygulandığı süreçlerde kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde etkili bir soruşturmanın yapılması gerekmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını da sağlamaya elverişli olmalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

32. Devletin sahip olduğu etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında, işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli ve kesin belirtiler mevcut olduğunda -kişilere müdahale üçüncü kişilerden gelmiş olsa dahi- şikâyet ya da ihbarda bulunulmadığında bile resen soruşturma açılmasının sağlanması gerektiği açıktır (Tahir Canan, § 25).

33. Başvuruya konu olayda başvurucu, genel olarak kamu görevlileri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürmektedir. Başvurucunun anılan iddialarını herhangi bir adli ve/veya idari merciye ilettiğine dair bir bilgi veya belge sunmadığı da gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİCARET A.Ş.

B. No: 2023/77218 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/77218

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/77218)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Birgün Yayıncılık ve İletişim Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Ali Deniz CEYLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetenin internet sitesinde yayımladığı haberden dolayı manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, ulusal ölçekte yayımlanan Halkın Gazetesi Birgün isimli gazetenin sahibidir. Başvurucu aynı zamanda www.birgun.net isimli internet haber sitesi üzerinden de yayın yapmaktadır. 4/5/2019 tarihinde Birgün gazetesinin internet sitesinde E.A. isimli köşe yazarı tarafından "İstanbul: Aile, akraba, yozlaşma, cihat, beka" başlığıyla bir köşe yazısı yayımlanmıştır.

3. Haberde bahsi geçen davacı T.T.T. Vakfı kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu gerekçesiyle başvurucu ve köşe yazarı E.A. hakkında manevi tazminat davası açmıştır.

4. İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi yapmış olduğu yargılama sonucunda 11/6/2021 tarihinde başvurucu ve köşe yazarı E.A.yı müştereken 25.000 TL manevi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir.

5. İlk derece mahkemesi kararı, başvurucu tarafından istinaf edilmiştir. İstanbul Bölge

Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 14/6/2023 tarihinde istinaf talebinin kesin olarak esastan reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 13/7/2023 tarihinde tebliğ ile öğrendikten sonra 23/7/2023 tarihli bireysel başvuru formunu 23/8/2023 tarihinde teslim ettiğine dair tutanak tanzim edilmiştir. Aynı zamanda başvuru formu ekinde sunulan başvuru harcına ilişkin belgenin de 23/8/2023 tarihli olduğu görülmüştür.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yayımlanan yazı nedeniyle tazminata hükmedilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca yargı mercileri tarafından ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadığından bahisle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınmalıdır (Taner Kurban [2. B.], B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19).

10. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu [2. B.], B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun kendisi de nihai kararın gerekçesini bir vesileyle öğrendiğini beyan edebilir. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi [1. B.], B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

11. Somut olayda, başvurucu Bölge Adliye Mahkemesinin 14/6/2023 tarihli nihai kararını 13/7/2023 tarihinde tebliğ ile öğrenmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesine sunmuş olduğu başvuru formunda her ne kadar 23/7/2023 tarihini belirtmişse de söz konusu başvuru formunu ve eklerini 23/8/2023 tarihinde teslim ettiği tutanak altına alınmıştır. Kaldı ki başvurucunun başvuruya ilişkin harcı da aynı tarihte yatırdığı 23/8/2023 tarihli dekont içeriğinden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla nihai kararı öğrenme tarihi olan 13/7/2023 tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 23/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 13/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FIRAT CAN ARSLAN

B. No: 2023/91124 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/91124

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FIRAT CAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/91124)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Fırat Can ARSLAN

Vekilleri : Av. Nuray ÖZDOĞAN

Av. Resul TAMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 25/7/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu anılan suçtan tutuklanması talebiyle Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını, Resmî Gazete'de yayımlanan aleni bir bilgiyi sosyal medya hesabından paylaştığını ve terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme gibi bir kastının bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Hâkimlikçe başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararda; başvurucunun sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımda PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik bir soruşturmayı yürüten Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığında görevli Cumhuriyet savcısı ile Cumhuriyet savcısının eşi olan ve kovuşturma aşamasında görev alan hâkimin -isimleri, sicil numaraları, örgütün medya yapılanmasına yönelik mezkûr soruşturma/kovuşturmada görev aldıkları bilgisiyle beraber- yeni görev yerlerinin belirtildiği ve bu paylaşımın atılı suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delil niteliğini arz ettiği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçunun niteliği ve suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı hususlarına bağlı bir şekilde adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı vurgulanmıştır.

6. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 8. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 8/8/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 11/9/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 6/10/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılıkça başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması talebiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurucunun sosyal medya hesabından “13 ay boyunca tutuklu kalan gazetecilerin iddianamesini hazırlayan savcı [M.K.] ve mahkeme heyetindeki eşi üye hâkim [S.K.] nın görev yerleri değiştirildiği ortaya çıktı! 11 Temmuzdaki duruşmada evli oldukları öğrenilen [K.] çifti Vezirköprü'ye atandı” şeklinde paylaşım yaptığı, bu paylaşımda ismi geçen Cumhuriyet savcısının örgütün medya yapılanmasına yönelik soruşturmayı yürüttüğü ve iddianameyi tanzim ettiği, eşinin ise kovuşturmayı yürüten mahkeme heyetinin üyesi olduğu ifade edilmiş ve başvurucunun ismi geçen yargı mensuplarının görev aldıkları soruşturma/kovuşturma bilgisini de paylaşarak terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçunu işlediği ileri sürülmüştür.

9. İddianameyi kabul eden Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi 31/10/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmadığı gerekçesiyle başvurucunun beraatine ve tahliye edilmesine karar vermiştir.

10. Başsavcılık hükme karşı istinaf kanun yoluna müracaat etmiş olup bireysel başvuru inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

12. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini

ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfta bulunularak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

18. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

19. Başvurucu hakkındaki soruşturma belgeleri incelendiğinde tutuklama tedbirinin dayanağını oluşturan suçlamanın temelinde, başvurucunun sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımın olduğu görülmüştür.

20. Soruşturma mercileri, bu paylaşımın esasen PKK/KCK'nın medya yapılanmasına yönelik soruşturma/kovuşturmada görev alan Cumhuriyet savcısı ile eşi olan hâkimi hedef gösterme amacıyla yapıldığını zira yargı mensuplarının isimlerinin yanı sıra görev aldıkları mezkûr soruşturma/kovuşturma bilgisinin de paylaşımda verildiğini ileri sürmüştür (bkz. § 8).

21. Bununla birlikte başvurucunun yargı mensuplarına ilişkin paylaşımında yer alan bilgilerin aleni nitelikte olduğuna yönelik savunması ile başvurucunun bu paylaşımı örgütsel bir ilişki içinde yaptığına dair soruşturma belgelerinde somut bir olguya veya tespite yer verilmemesi hususu gözetildiğinde somut olayda tutuklama için gerekli olan suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin yeterince ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Varılan bu sonuç karşısında tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığına ve tutuklamanın ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

23. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

25. Başvurucu, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 31/10/2023 tarihinde hakkında beraat hükmü verilerek tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Yargılandığı dava kapsamında başvurucu hakkında beraat kararı verilmiş, başvurucu tahliye edilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 9). Dolayısıyla hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

30. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2023/180, K.2023/250) GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS YILDIZ

B. No: 2019/2903 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2903

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2903)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : İlyas YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun süreli yayın temin edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Osmaniye 1 No.lu T Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu; sınavlara, sosyal ve eğitsel faaliyetlere katılmasının engellendiğini, açık görüş, kapalı görüş, avukatıyla gizlilik içerisinde görüşme, din görevlisiyle görüşme, telefonla görüş haklarının kısıtlandığını, mektupların denetlenerek Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine (UYAP) kaydedildiğini, havalandırma üzerine fens teli çekildiğini belirterek bu uygulamaların sonlandırılması için Osmaniye İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur.

4. İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun talepleri hakkında verdiği ret kararından sonra başvurucu, bu karara itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun itirazını İnfaz Hâkimliğinin kararının usul ve kanuna uygun olduğu

gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu, bu şikâyetleri yönünden süresi içinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Söz konusu bireysel başvuru 2018/10984 numaralı başvuru olarak kaydedilmiştir.

5. Bireysel başvurunun incelendiği süreçte başvurucu gönderdiği bir ek dilekçe ile Ceza İnfaz Kurumundan talep ettiği gazetenin temin edilmediğini belirterek yukarıda belirtilen bireysel başvuru dosyasında yer alan şikâyetlerinden farklı bir şikâyette bulunmuştur. Bu nedenle başvurucunun dilekçesi yeni bir bireysel başvuru kapsamında olduğundan ayrılarak işbu dosyaya kaydedilmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi 2018/10984 başvurulu bireysel başvuru dosyasına yönelik incelemeyi kabul edilemezlik kararıyla tamamlamıştır.

7. Eldeki başvuru yönünden ise bazı eksiklikler olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucuya Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 66. maddesi uyarınca eksiklik bildiriminde bulunulmuştur. Bu bildirimde başvuru konusu ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketildiğine ilişkin kesin karar ve bu kararın tebliğine ilişkin belgeler ile bireysel başvuru formundaki eksikliklerin tamamlanması zorunluluğu açıklanmıştır. Bu yazıda, bildirimin tebliğinden itibaren on beş gün içinde eksikliklerin tamamlanması gerektiği ifade edilerek tespit edilen eksikliklerin geçerli bir mazeret olmaksızın süresinde tamamlanmaması durumunda başvurunun reddedileceği açıklanmıştır.

8. Yapılan eksiklik bildiriminin 13/12/2023 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği başvurucunun ise eksiklikleri tamamlaması için gereken tebliğden itibaren onbeş gün içinde anılan eksiklikleri tamamlamadığı görülmüştür.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumundan bir gazetenin temin edilmesini istediğini ve bu talebinin reddedildiğini belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Somut olayda başvurucuya eksiklik bildirim yazısı 13/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvuru evrakındaki eksikliklerin tamamlanmasıyla ilgili mevzuat hükümleri şöyledir:

i. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde Anayasa Mahkemesi Yazı İşleri Birimi, eksikliğin giderilmesi için başvurucu veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verir ve geçerli bir mazeret olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceğini bildirir.

ii. Anayasa Mahkemesi, İçtüzük'ün "Form ve Eklerinin Ön İncelemesi ve Eksiklikler" kenar başlıklı 66. maddesi uyarınca başvuru formunda veya eklerinde herhangi bir eksiklik tespit edilmesi hâlinde bunların tamamlattırılması için başvurucuya, varsa avukatına veya kanuni temsilcisine on beş günü geçmemek üzere kesin bir süre verilir. Eksikliklerin tamamlattırılmasına dair yazıda, başvurucuya verilen kesin sürede eksiklikleri geçerli bir

mazereti olmaksızın tamamlamadığı takdirde başvurusunun reddine karar verileceği bildirilir. Tespit edilen eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde Komisyonlar başraportörü tarafından başvurunun reddine karar verilir ve bu durum başvurucuya tebliğ edilir. Bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde Komisyona itiraz edilebilir. Bu konuda Komisyonların verdiği kararlar kesindir.

14. İçtüzük'te eksikliklerin verilen kesin sürelerde tamamlanmadığı hâllerde başvurunun Komisyonlar başraportörü tarafından reddedileceği belirtilse de eksikliklerin süresinde tamamlanıp tamamlanmadığı bireysel başvurunun her aşamasında resen gözetilmesi gereken bir husustur. Bu bağlamda eksikliklerin süresinde tamamlanması başvurunun esastan incelenebilmesi için ön şarttır (Mehmet Encu ve diğerleri, B. No: 2014/11864, 24/2/2016, § 36).

15. Anılan tespit ve değerlendirmeler çerçevesinde somut başvuruya dönüldüğünde; eksiklik bildirim yazısını13/12/2023 tarihinde tebliğ alan, başvuruda tespit edilen eksiklikleri tamamlaması için kendisine on beş günlük süre verilen ve bildirilen eksikliklerin eksiklik bildirim yazısının tebliğinden itibaren 15 gün içinde mazeret olmaksızın giderilmemesi hâlinde başvurunun reddine karar verileceği hususu kendisine ihtar edilen başvurucu, verilen kesin süre 29/12/2023 tarihinde dolmasına rağmen eksiklik bildiriminde belirtilen belgeleri ibraz etmemiştir. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların Kanun'a ve İçtüzük'te belirtilen düzenlemelere uygun olarak yapılması zorunludur.

16. Başvurucu yazılan müzekkereye karşı beyanda bulunmamış, anılan süre içinde eksikliği tamamlamadığı gibi bu süre içinde herhangi bir mazeret de ileri sürmemiştir. Başvurucunun bu özensizliği dikkate alındığında bireysel başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurunun takipsiz bırakıldığı ve incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan başka bir haklı neden de bulunmadığı anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun geçerli mazeret olmaksızın eksikliğin süresinde tamamlanmaması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun eksikliğin geçerli mazeret olmaksızın süresinde tamamlanmaması nedeniyle REDDİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ÖZDEMİR

B. No: 2019/10415 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10415

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10415)

Karar Tarihi: 14/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucu : Osman ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yurt dışına çıkışının idarece engellenmesi nedeniyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) bulunan üniversiteye gidemeyen kişinin eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık 14/11/2023 tarihinde görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu; Adana Adliyesinde zabıt kâtibi olarak görev yapmaktayken 29/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) uyarınca terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

7. Ayrıca başvurucu hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu iddiasıyla 2016 yılında soruşturma başlatılmıştır. Bu soruşturma kapsamında Adana 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 12/8/2016 tarihli kararıyla hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Başvurucu hakkında 1/11/2016 tarihli iddianameyle de FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan kamu davası açılmıştır.

8. Başvurucu hakkındaki kamu davasını yürüten Adana 11. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) başvurucunun 10/1/2017 tarihli ilk duruşmada hukuk fakültesi son sınıf öğrencisi olduğunu beyan ederek hakkındaki adli kontrol kararının kaldırılmasını talep etmesi üzerine yurt dışı çıkış yasağını kaldırmıştır. Ceza Mahkemesi, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmadığı gerekçesiyle 6/10/2017 tarihinde ise başvurucunun beraatine karar vermiştir.

9. Bu süreçte başvurucu, beyanına göre üniversite eğitimi için KKTC'ye gitmek istediğinde hakkında idarece yurt dışı çıkış yasağı uygulandığını öğrenmiştir. Bunun üzerine Adana Valiliğine verdiği 9/10/2017 tarihli dilekçeyle, KKTC'de hukuk fakültesi son sınıf öğrencisi olduğunu, hakkında Ceza Mahkemesince uygulanan yurt dışı çıkış yasağının yine Ceza Mahkemesince kaldırıldığını, ayrıca sonrasında Mahkemece beraat kararı verildiğini, buna rağmen idarece yurt dışına çıkış yasağı uygulandığını, KKTC'ye gidemediğini, seyahat özgürlüğünün hâkim kararı olmaksızın idarece sınırlandırıldığını belirterek yurt dışı çıkış yasağının kaldırılmasını talep etmiştir.

10. Adana Valiliği başvurucunun talebini 675 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden ihraç edildiği, kamu görevinden ihraç edilenlerin pasaportlarının 23/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (667 sayılı KHK) 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesiyle onaylanarak kanunlaşan 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca iptal edildiği, ilgili hüküm uyarınca pasaportun tekrar geçerli hâle getirilmesinin veya yeni pasaport tanzim edilmesinin mümkün olmadığı gerekçeleriyle reddetmiştir.

11. Başvurucu, talebinin reddedilmesi üzerine Adana 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde Ceza Mahkemesinin yurt dışı çıkış yasağını kaldırmasının hemen ardından iki kez KKTC'ye gittiğini, yurt dışına kaçma iradesi olmadığını, sadece eğitimine devam etmek ve sınavlara katılmak istediğini, Ceza Mahkemesince yurt dışı çıkış yasağı kaldırıldığı hatta sonrasında yargılamada beraat kararı verildiği hâlde idarece yurt dışına çıkış yasağı uygulandığını ileri sürmüştür. Ayrıca idareye yaptığı başvurunun pasaport talebi olarak nitelendirildiğini oysa kendisinin pasaport talebi olmadığını, zaten KKTC'ye pasaport olmaksızın gidilebildiğini, idarece uygulanan yurt dışı çıkış yasağı nedeniyle eğitimine devam edemediğini, seyahat özgürlüğünün hâkim kararı

olmaksızın engellendiğini belirterek yurt dışı çıkış yasağının kaldırılmasını talep etmiştir.

12. İdare, dava dilekçesine verdiği cevapta başvurucunun pasaportunun süresinin 30/10/2014 tarihinde sona erdiğini, dolayısıyla pasaporta el konulmadığını, sadece yurt dışı çıkış yasağı şerhi uygulandığını, başvurucuya 667 sayılı KHK'nın 5. maddesine istinaden işlem yapıldığını, başvurucu 675 sayılı KHK ile ihraç edildiğinden Emniyet Genel Müdürlüğünün 4/7/2017 tarihli ve 63044 sayılı yazısına istinaden yurt dışı çıkış yasağı şerhinin kaldırılmadığını belirtmiştir.

13. İdare Mahkemesi 26/6/2018 tarihinde davayı reddetmiş; kararın gerekçesinde başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olması nedeniyle 667 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden çıkarıldığını, bu hususun çalıştığı kurumca pasaport birimlerine bildirilmesi üzerine yine KHK hükümleri uyarınca pasaportunun iptal edildiğini, kamu görevinden çıkarılanlara pasaport verilip verilmeyeceği konusunda idarenin takdir hakkı olduğunu, ayrıca dava konusu işlem tarihi itibarıyla olağanüstü hâlin devam ettiği de dikkate alındığında dava konusu işlemin kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda ve mevzuatla idareye tanınan takdir hakkı kapsamında tesis edildiğini belirtmiştir.

14. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan yürütülen davada verilen beraat kararına yönelik istinaf istemi, Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince 26/9/2018 tarihinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Başvurucu hakkındaki beraat kararı temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

15. Başvurucunun İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararına karşı 1/8/2018 tarihinde istinaf talebinde bulunması üzerine Konya Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) söz konusu tahditin 667 sayılı KHK hükmü gereğince konulduğunu, bahsi geçen KHK hükmü uyarınca konulan tahditin kaldırılmasının Adana İl Emniyet Müdürlüğünden istenemeyeceğini, sonuç olarak dava konusu işlemin idari davaya konu olabilecek, kesin ve yürütülebilir nitelikte olmaması nedeniyle davanın incelenmeksizin reddi gerektiğini, istinafa konu kararın gerekçesinde hukuki isabet bulunmamakla birlikte kararın sonucunda hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiş ve başvurucunun istinaf isteminin incelenmeksizin reddine 22/1/2019 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

16. Başvurucu, nihai hükmü 8/3/2019 tarihinde öğrenmiş; 3/4/2019 tarihinde tedbir ve adli yardım talepli olarak bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon 15/10/2019 tarihinde tedbir talebinin Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 667 sayılı KHK'nın "Yürütülen soruşturmalarda alınacak tedbirler" başlıklı, 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle onaylanarak kanunlaşan 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk hâli şöyledir:

“Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirilir. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir.

18. 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası, 17/4/2017 tarihli ve 690 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde

Kararname'nin (690 sayılı KHK) 25. maddesiyle değiştirilmiştir. Anılan 25. madde şöyledir:

"18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan 'edilir' ibaresi 'edilebilir' şeklinde değiştirilmiştir."

19. 690 sayılı KHK'nın 25. maddesi, 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 21. maddesiyle onaylanarak kanunlaşmıştır. 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son hâli şöyledir:

“Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenler, işlemi yapan kurum ve kuruluşlarca ilgili pasaport birimine derhal bildirilir. Bu bildirim üzerine ilgili pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilebilir.”

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Eğitim hakkı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) alınan bir tedbir sonucu bir kimsenin pasaport gibi bir seyahat belgesinden yoksun bırakılmasını Sözleşme'ye ek (4) No.lu Protokol'ün 2. maddesinde güvence altına alınan serbest dolaşım özgürlüğünün kullanılmasına yönelik bir müdahale olarak değerlendirmektedir (Baumann/Fransa, B. No: 33592/96, 22/5/2001, § 62; Sissanis/Romanya, B. No: 23468/02, 23/1/2007, § 63). Ancak AİHM, anılan protokol hükümlerinin protokole taraf olmayan ülkeler ile ilgili davalarda uygulanamayacağına dikkat çekerek bu durumda serbest dolaşıma ilişkin şikâyetlerin Sözleşme'yle konu bakımından bağdaşmayacağına karar vermiştir (Riener/Bulgaristan, B. No: 28411/95, 11/4/1997, § 2; Paşaoğlu/Türkiye, B. No: 8932/03, 8/7/2008, § 41).

22. Öte yandan AİHM, Sözleşme'nin 8. madde hükümlerinin (4) No.lu ek Protokol'ün 2. maddesi ile değiştirilemeyeceğine dikkat çekerek anılan hükümle 8. madde arasında sıkı bir bağ olduğunu da kabul etmiştir. Bu bağlamda AİHM; serbest dolaşımın ve özellikle sınır ötesi serbest dolaşımın özel hayatın geliştirilmesi açısından esas olarak değerlendirildiği bir çağda, başka ülkede ailevi, mesleki ve ekonomik bağlara sahip olan kişiler söz konusu olduğunda herhangi bir gerekçe göstermeksizin bu özgürlüğü reddetmesinin Sözleşme'ye taraf devlet açısından yükümlülüklerin ciddi şekilde ihlalini ortaya çıkaracağını ifade etmiştir (İletmiş/Türkiye, B. No: 29871/96, 6/12/2005, § 50; Paşaoğlu/Türkiye, § 42; diğer ilgili uluslararası hukuk için bkz. Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, §§ 30-32)

23. Ayrıca AİHM yakın tarihli Telek ve diğerleri/Türkiye (B. No: 66763/17, 66767/17 ve 15891/18, 7/2/2023) kararında da Barış Akademisyenleri Bildirisi olarak bilinen metne imza atmaları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan başvuruculların pasaport tahdidi nedeniyle yurt dışına çıkamamalarını Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında ele almış; bu bağlamda akademisyenlerin hareket özgürlüğüne yönelik kısıtlayıcı tedbirlerin doğası gereği onların mesleki faaliyetlerini ve akademik alandaki ilişkilerinin gelişmesini engelleyeceğini, somut

başvuruda pasaport tahdidinin iki başvuran için yaklaşık 2 yıl 8 ay, üçüncü başvuran için ise 3 yıl 10 ay sürdüğünü belirterek söz konusu tedbirin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğuna karar vermiştir (Telek ve diğerleri/Türkiye, §§ 108-114). Mahkeme; söz konusu müdahalenin kanunla öngörülme koşulunu sağlayıp sağlamadığına ilişkin yaptığı incelemede gerek 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanun'un 22. maddesinin gerekse de başvuranların pasaportlarının iptal edilmesini sağlayan 675 ve 686 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerin veya yetkililer tarafından ileri sürülen diğer yasal hükümlerin pasaportların geri alınması tedbirinin uygulama şartlarını, süresini ve sona ermesi için yerine getirilmesi gereken koşulları içermemesi nedeniyle kanunla öngörülme koşulunu sağlamadığını belirtmiştir (Telek ve diğerleri/Türkiye, § 123).

24. Bahsi geçen kararda AİHM, ulusal mahkemelerin davaları reddederken söz konusu tedbirin kanun hükmünde kararnamelerin uygulanması sırasında ve başvuruculların kamu görevinden çıkarılmalarıyla bağlantılı olarak alındığı gerekçesine dayandıklarına dikkat çekmekte; demokratik bir toplumda kanunilik ve hukukun üstünlüğü ilkeleri gereğince olağanüstü hâl döneminde de kişinin temel haklarını etkileyen her türlü tedbirin gerekçelerini ve delillerini bağımsız bir organ önünde çekişmeli olarak inceletme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak ulusal mahkemelerin başvuranların pasaportlarının geri alınmasını haklı kılan somut nedenlerin bulunup bulunmadığını doğrulama yükümlülüklerini yerine getirmediklerini, bu sebeple söz konusu tedbirin uygulanmasına ilişkin yargısal denetimin yeterli ve etkili olmadığını ifade etmektedir (Telek ve diğerleri/Türkiye, § 124).

25. Sonuç olarak AİHM; başvuranların pasaportlarının geri alınmasına ilişkin tedbiri belirlemek konusunda idari makamların sahip olduğu takdir yetkisinin herhangi bir koşula bağlı olmadığını, ayrıca bu yetkinin kapsamının ve kullanılma usulünün de belirlenmediğini belirterek yürütme organının olağanüstü hâl çerçevesinde çıkardığı tasarruflara dayalı olarak uygulanan tedbirin kanunilik şartıyla bağdaşmadığı gibi olağanüstü hâlin gerektirdiği ölçüde de olmadığı sonucuna varmıştır (Telek ve diğerleri/Türkiye, §§ 125-128).

26. Öte yandan AİHM anılan kararda sadece Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermekle kalmamış; kabul edildikleri yabancı üniversitelerde doktora eğitimlerine devam edemeyen başvurucular yönünden ayrıca Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesinde düzenlenen eğitim hakkının da ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM; ilgili maddenin üye devletlere yurt dışındaki mevcut yüksek öğretim kurumlarında yüksek öğrenim kapsamında eğitim hakkının kullanılmasını haksız yere engellememe yükümlülüğü de getirdiğini, bu yükümlülüğün bu tür kuruluşlara koşulsuz erişim sağlanması yükümlülüğünden farklı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda başvuruculların pasaportlarına 2 yıl 8 ay gibi bir süreyle konulan tahdidin yurt dışına çıkmalarını, dolayısıyla da yabancı üniversitelerde öğrenim görmelerini engellediğini belirterek eğitim haklarına bir müdahale olduğuna karar vermiştir (Telek ve diğerleri/Türkiye, §150). AİHM, başvuruculların eğitim hakkına dayanan şikâyetlerini değerlendirirken 8. madde kapsamında ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığını, dolayısıyla 8. madde yönünden olağanüstü hâl kapsamında yürütme organının icraatları yoluyla başvuruculara karşı uygulanan tedbirin kanunilik şartıyla bağdaşmadığı yolundaki tespitin (1) No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyet için de geçerli olduğunu belirtmiş; başvuranların eğitim hakkına getirilen sınırlamanın ilgililer açısından öngörülebilir olmadığı gerekçesiyle 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Telek ve diğerleri/Türkiye, §§ 152-154).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 14/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

28. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; FETÖ/PDY üyeliği suçundan hakkında yürütülen yargılamada adli kontrol tedbiri şeklinde uygulanan yurt dışı çıkış yasağının Ceza Mahkemesince kaldırıldığı, yargılama neticesinde de beraat kararı verildiği ve bu husus idareye bildirildiği hâlde idarece yurt dışına çıkış yasağı uygulandığını iddia etmiştir. KKTC'de hukuk fakültesi son sınıf öğrencisi olduğunu, ceza yargılaması devam ederken iki kez yurt dışına çıkabildiği hâlde idarece yurt dışı çıkış yasağı uygulanmasından sonra eğitimine devam edemediğini, kaçma şüphesi olmadığı hâlde yasağın kaldırılmasına yönelik taleplerinin dikkate alınmadığını, bu sebeple son üç sınavına giremediğini, idarenin keyfî tutumu nedeniyle mezun olamadığını, üç yıldır işsiz olduğunu belirterek seyahat özgürlüğünün, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, masumiyet karinesinin ve eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucuya pasaport verilmeyeceğine dair şerhin 25/11/2019 tarihinde kaldırıldığını belirterek başvurucunun OHAL KHK'sıyla kamu görevinden çıkarılması nedeniyle pasaportunun iptal edildiği, başvurucunun eğitim hakkına yönelik iddialarını makul gerekçelerle ortaya koyamadığı, değerlendirilmiş bu tedbirin olağanüstü hâl döneminde alınan bir tedbir olduğu hususunun gözden kaçırılmaması gerektiği bildirilmiştir.

C. Değerlendirme

31. Başvurucunun tüm iddiaları eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

32. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

34. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır; ayrıca çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal

fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

35. Somut başvuruda olay tarihinde KKTC'de hukuk fakültesi son sınıf öğrencisi olan başvurucu, idarece hakkında yurt dışı çıkış yasağı uygulanması nedeniyle sınavlara gidemediğini ileri sürmektedir. Başvurucunun yurt dışında kayıtlı olduğu üniversiteye idarece uygulanan yurt dışı çıkış yasağı nedeniyle gidememesi, eğitim hakkını kullanmasının engellenmesi sonucunu doğurduğundan eğitim hakkına müdahaledir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

i. Uygulanabilirlik Yönünden

36. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa’nın 15. maddesinde yer almaktadır (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 5).

37. Anayasa’nın 15. maddesine göre savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa’nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 8; Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017 §§ 185, 186; Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 35).

38. Bu durumla birlikte bir tedbirin olağanüstü hâl tedbiri olarak nitelendirilebilmesi ve incelemenin Anayasa’nın olağanüstü hâl dönemi için öngördüğü denetim rejimi kapsamında yapılabilmesi için Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında açıkladığı koşullar da bulunmalıdır. Bu bağlamda tedbirin olağanüstü hâl tedbiri olarak kabul edilmesi için olağanüstü durumun var olması ve ilan edilmesi, tedbirin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olması ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanması şeklindeki koşullar da var olmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 188-191; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 11; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 71-75; Ayşe Ortak, § 36).

39. Tedbirlerin olağanüstü hâl süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde ise Anayasa’nın 15. maddesi dikkate alınmaz. Bu kapsamdaki başvurular, Anayasa’nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel önemi olan 13. madde bağlamında incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 76; Ayşe Ortak, § 37).

40. Somut olayda başvurucunun yurt dışına çıkışının engellenmesine yönelik tedbirin olağanüstü hâl ilan edildiği dönemde ve olağanüstü hâl ilanına neden olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak alındığı açıktır. Bu durumda son olarak söz konusu tedbirin olağanüstü hâl dönemini aşan bir düzenleme olup olmadığı belirlenmelidir. Başvuruya konu olayda başvurucunun yurt dışına çıkışının engellenmesine yönelik şerhin olağanüstü hâl sona erdikten sonra -25/11/2019 tarihinde- kaldırıldığı, dolayısıyla söz konusu tedbirin olağanüstü hâl süresini aşar şekilde uygulandığı görülmüştür. Bu durumda eldeki başvurunun Anayasa’nın olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimini düzenleyen 13. maddesi bağlamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

42. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerini sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir (eğitim hakkı bağlamında bkz. Özcan Zengin [2. B.], B. No: 2020/4244, 23/2/2022, §§ 72-82; Özcan Bayrak [1. B.], B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 39-48; ifade özgürlüğü bağlamında kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

ii. Kanunilik

43. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Bu bağlamda Anayasa’nın 42. maddesi kapsamında korunan bir hakka yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (eğitim ve öğrenim hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğinin değerlendirildiği çok sayıda karar içinden bkz. Özcan Bayrak, §§ 46,47; kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

44. Somut olayda başvurucuya idarece yurt dışı çıkış yasağı ya da şerhi konulmasının kanuni dayanağı olarak 6749 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası (690 sayılı KHK'nın 25. maddesiyle değişikliğe uğramış hâli) gösterilmiştir. Oysa ilgili madde bazı kişiler yönünden idareye sadece pasaport iptaline ilişkin takdir hakkı tanımaktadır. İdarenin

sunduğu belgelere göre olay tarihinde başvurucunun pasaportu olmadığı gibi idareden kendisine pasaport verilmesine yönelik talebi de bulunmamaktadır. Başvurucu sadece pasaportsuz olarak (T.C. kimlik kartı ya da kimlik kartı yerine geçen pasaport dışındaki diğer belgeler ile) gitme imkânı olduğu KKTC'ye gitmek istediğini belirtmiştir. Bu durumda idarenin söz konusu yasağın dayanağı olarak gösterdiği, idareye pasaport iptaline ilişkin takdir hakkı tanıyan hükümlerin mevcut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı yoktur. Bu durumda müdahalenin kanunilik ölçütü yönünden sorunlu olduğu görülmektedir. Ancak uygulamada gerek idare gerekse de mahkemelerin hâkim kararıyla konulabilen yurt dışı çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri ile idarece konulabilen pasaport tahdidine (ya da pasaport iptaline) ilişkin terimleri hatalı şekilde birbirlerinin yerine kullanmalarından kaynaklanan sorunlar gözetilerek müdahalenin meşru amaç ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütlerini karşılayıp karşılamadığının da değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

iii. Meşru Amaç

45. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını, ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bu durum eğitim hakkının hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu anlamına gelmez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunmakta, Anayasa’nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Sevim Akat Eşki, § 33).

46. Bu bağlamda söz konusu müdahalenin terör örgütleriyle mücadele kapsamında alınan tedbirler nedeniyle gerçekleştirildiği dikkate alındığında eğitim hakkına yapılan müdahalenin kamu düzeninin ve millî güvenliğin sağlanması meşru amacına dayandığı anlaşılmıştır (özel hayata saygı hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 58).

iv. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

48. Buna göre eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmanın yanında gerekli olmayı da gerektirir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az

zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbir tercih edilmelidir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenler olmalıdır (Şehmus Altuğrul [2. B.], B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 50).

49. Öte yandan eğitim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret eder. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre eğitim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun eğitim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfet aşırı ve orantısız olmamalıdır (Şehmus Altuğrul, § 51).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Olağanüstü hâl koşulları ve özellikle darbe teşebbüsü sonrasındaki süreç dikkate alındığında terör örgütlerinin millî güvenlik aleyhine yurt dışında ve yurt içinde yürüttüğü faaliyetleri engellemek, terör örgütü ile mücadele kapsamında yürütülen idari ve adli soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla anılan yapılarla ilgisi tespit edilen kişilerin yurt dışına çıkışlarını ve yurda girişlerini kontrol edecek geçici tedbirler uygulanmasının kamu düzeni ile güvenliğinin sağlanması amacına yönelik gerekli ve amacı gerçekleştirmeye elverişli bir tedbir olmadığı söylenemez (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Onur Can Taştan, § 64).

51. Bununla birlikte 6749 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler, terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu düşünülen kişilerin genel bir tedbir olarak hususi damgalı pasaportlarına tahdit uygulanmasına ya da pasaportlarının iptal edilmesine ve bu kişilere umuma mahsus pasaport verilmemesine imkân tanımaktadır. Gerek idare gerekse de idare mahkemeleri başvurucu hakkındaki bireysel başvuruya konu idari işlemin anılan düzenleme kapsamında tesis edildiğini ifade etmiştir oysaki anılan düzenleme idareye bazı kişiler yönünden sadece pasaport iptali hususunda takdir hakkı tanımaktadır. İdare Mahkemesine idarece sunulan belgelere göre başvurucunun pasaportunun geçerliliği 30/10/2014 tarihinde pasaport süresinin dolmasına bağlı olarak sona ermiştir. Sonraki tarihlerde başvurucu adına düzenlenmiş bir pasaport da bulunmamaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu işlemin tesis edildiği tarihte başvurucunun pasaportu dahi yoktur. Bununla birlikte başvurucunun idareye verdiği yasağın kaldırılması talebini içeren dilekçe sebebi anlaşılamayan bir şekilde idarece pasaport talebi olarak nitelendirilmiştir. Nitekim başvurucu, dava dilekçesinde pasaport talebi olmadığını, sadece sınavlara girebilmek için KKTC'ye gitmek istediğini açıkça dile getirmiştir. Tüm bu bilgilere rağmen İdare Mahkemesi, başvurucunun pasaportunun anılan KHK hükmü uyarınca idarece iptal edildiğini, bu durumun doğal bir sonucu olarak da başvurucunun KKTC'ye gidemediğini belirtmiştir. Dolayısıyla İdare Mahkemesi, somut olayda pasaport iptali olmamasına rağmen varmış gibi değerlendirme

yapmış; ayrıca KKTC'ye gidebilmek için pasaport zorunluluk varmış gibi hareket etmiştir. İdare Mahkemesinin somut vakadaki bu yanılgısı başvurucunun herhangi bir vatandaş gibi kimlik ya da kimlik yerine geçen belgelerle (pasaport dışında) KKTC'ye gitmesine engel olan durumun, buna dair hukuki rejimin ve kanuni dayanağın ne olduğunun yargısal denetimle açık şekilde ortaya konulamamasına sebep olmuştur.

52. Dolayısıyla idare mahkemeleri başvurucu hakkında Ceza Mahkemesince verilmiş bir yurt dışı çıkış yasağı olmadığı ve KKTC'ye gidebilmek için pasaporta da ihtiyaç duyulmadığı hâlde hangi gerekçeyle başvurucunun KKTC'ye gitmesine idarece izin verilmediğini ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklayamamıştır.

53. Tüm bu değerlendirmelerin yanı sıra başvurucu, ceza yargılamasının ilk duruşmasından itibaren lisans eğitimini tamamlamak için Kıbrıs'ta bulunan üniversiteye gitmek istediğini belirtmiş; Ceza Mahkemesi de başvurucunun bu talebini dikkate alarak yurt dışı çıkış yasağını kaldırmıştır. Başvurucu, yasağın kaldırılması üzerine kendi beyanına göre iki kez yurt dışına çıkmış ve ülkeye dönüş yapmıştır. Başvurucunun yurt dışına çıktığı dönemlerde kaçma şüphesi oluşturabilecek herhangi bir eylemi olduğuna dair tespit de yoktur. Dahası başvurucu, idareden tahdidin kaldırılmasını talep ettiği dönemde yargılandığı ceza davasında hakkındaki suçlamadan beraat de etmiştir. Her ne kadar beraat kararı bu dönemde henüz kesinleşmese de beraat kararıyla birlikte başvurucunun artık bu yargılamanın sonucunu etkisiz hâle getirmek için kaçacağı şüphesi ciddi biçimde azalmıştır. Nitekim daha sonra başvurucu hakkındaki beraat kararı kesinleşmiştir.

54. Olaya bir bütün olarak bakıldığında başvurucu; yurt dışına çıkmaktaki tek gayesinin eğitimini tamamlamak olduğunu, yurt dışına kaçarak ceza yargılamasını etkisiz hâle getirmek gibi bir amacı olmadığını eylemleriyle ortaya koymuştur. Nitekim Ceza Mahkemesinin başvurucunun ilk talebinde yasağı kaldırması ve başvurucunun kısa bir zamanda beraat etmesi de bu bulguyu desteklemektedir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere başvurucu hakkındaki bu uygulamanın dayanağı doğru bir biçimde açıklanmadığı gibi bu uygulamaya neden ihtiyaç duyulduğu da başka bir deyişle müdahalenin gerekliliği gerek idari işlemin tesisi aşamasında gerekse de yargısal süreçte başvurucunun öznel durumuyla ilişkilendirilmek suretiyle ortaya konulamamıştır.

55. Öte yandan başvurucu hakkındaki idari tedbirin iki yılı aşkın bir süre uygulandığı görülmüştür. Bu süreçte tedbirin dayanağı olan koşulların devam edip etmediği hususunda idare ve yargı makamları tarafından bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı da belirtilmelidir. Tedbirin sebebi açıklanmayan bir şekilde uzunca bir süre uygulanması, başvurucunun tedbir nedeniyle katlandığı külfet ile söz konusu tedbirin amacı arasında olması beklenen adil dengenin bozulmasına yol açar. Bu durumda başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahalenin orantılı şekilde uygulandığı da söylenemez.

56. Sonuç olarak kamu otoritelerince hukuki dayanağı tam olarak gösterilmeden (bkz. § 44), başvurucunun özel ve somut durumuyla doğru bir biçimde ilişkilendirilmeden uzunca bir süre uygulanan başvuruya konu tedbir gerekli olmadığı gibi orantılı da bulunmamıştır.

57. Açıklanan gerekçelerle eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

58. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yeniden yargılama yapılmasını ve 40.000 TL maddi, 60.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

59. Başvurucu hakkında idarece uygulanan yurt dışı çıkış yasağı kaldırıldığından başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Ancak eğitim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından başvurucuya 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Ayrıca başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zararı ortaya koymak için herhangi bir belge sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Adana 3. İdare Mahkemesine (E.2018/29, K.2018/652) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AFİFE ARSLANOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/42527 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42527

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AFİFE ARSLANOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42527)

Karar Tarihi: 14/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Afife ARSLANOĞLU 2. Ahmet Şahin TUNÇER 3. Ali TUNÇER 4. Ayşe ERCAN 5. Ayşe Birsen TUNÇER 6. Ayşegül BAKAN 7. Bülent TORUNLAR 8. Erkan TUNÇER 9. Fikret TORUNLAR 10. Gülay YILDIRIM 11. Hülya BİRCAN 12. Mehmet TORUNLAR 13. Nuray TORUNLAR 14. Okan TUNÇER 15. Osman TORUNLAR 16. Özge OKUYUCU 17. Semra TORUNLAR 18. Şule TERZİ 19. Tuba KALKAN 20. Turan TUNÇER 21. Tülay TUNÇER PEKER 22. Ümran TUNÇER 23. Yalçın ERCAN 24. Yavuz ERCAN 25. Yurdagül TORUNLAR 26. Zeynep TUNÇER 27. Bahadır KAYA 28. Demet AKYÜZ 29. Lutfiye TUNÇER 30. Mehmet Nuri KAYA 31. Mümine Tunay ÖZCAN 32. Münire TUNÇER DEMİRCİ 33. Osman TUNÇER 34. HakanKILIÇ 35. HasanKILIÇ 36. Mücella ÖZCAN

Vekilleri : Av. Fevziye ÇETİNEL 37. Ayşe AŞKIN ŞENOCAK 38. Murat AŞKIN 39. Serap KIRAN 40. Fadime ERCAN 41. Ahmet Emre Şahin 42. FatihŞahin 43. ElifŞahin 44. Ayşe BeyzaŞahin

: Av. Fatma BABAYİĞİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru tersimat hatasından kaynaklanan zararın giderilmesi amacıyla Maliye Hazinesi (Hazine) aleyhine açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu Gülsen Şahin bireysel başvuru tarihinden sonra 24/2/2020 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçıları Ahmet Emre Şahin, Fatih Şahin, Elif Şahin ile Ayşe Beyza Şahin başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

4. Başvurucu Münevver Kılıç bireysel başvuru tarihinden sonra 13/6/2020 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçıları Hakan Kılıç, Hasan Kılıç ile Mücella Özcan başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

5. Başvurucu Ersin Ercan bireysel başvuru tarihinden sonra 11/10/2021 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçılarından yalnızca Fadime Ercan başvuruya devam etmek istediğini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

6. Başvurucu Necla Aşkın bireysel başvuru tarihinden sonra 7/3/2022 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçıları Ayşe Aşkın Şenocak, Serap Kıran ile Murat Aşkın başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

7. Başvurucu Hüseyin Can Tunçer bireysel başvuru tarihinden sonra 27/9/2023 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçıları Lutfiye Tunçer, Mümine Tunay Özcan, Osman Tunçer ile Münire Tunçer Demirci başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

8. Başvurucu Birsen Kaya bireysel başvuru tarihinden sonra 23/11/2023 tarihinde vefat etmiştir. Mirasçıları Demet Akyüz, Mehmet Nuri Kaya ile Bahadır Kaya başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmiş ve başvurucu sıfatıyla eklenmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı cevap sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

11. Ankara'nın Çankaya ilçesi Karakusunlar köyünde bulunan 36 parsel sayılı taşınmaz 1951 yılında yapılan kadastro çalışmalarında başvurucuların miras bırakanı O.T. adına tespit ve tescil edilmiştir. Kadastro tespiti 23/7/1951 tarihinden itibaren 24/8/1951 tarihine kadar askıda kalmış ve itiraz olmaması üzerine kesinleşmiştir.

12. 36 parsel sayılı taşınmaza komşu 37 ve 39 parsel sayılı taşınmazlar kadastro sırasında üçüncü kişiler adına tespit ve tescil edilmiştir. 39 parsel sayılı taşınmaz 9/9/1954 tarihinde ifraz görmüş ve 322 ile 710 parsel sayılı taşınmazlar oluşmuştur. Benzer şekilde 37 parsel sayılı taşınmaz da Ankara 3. Sulh Hukuk Mahkemesinin 21/6/1954 tarihli kararına istinaden hükmen ifraz görmüş ve 711 ile 712 parsel sayılı taşınmazlar oluşmuştur.

A. İdari Başvuru Süreci

13. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Başmüfettişiliği (Başmüfettişlik) tarafından düzenlenen 3/5/2013 tarihli ön inceleme raporunda yer alan bilgilere göre;

i. 36 parsel sayılı taşınmazın maliklerinin kadastro tespiti sırasında tersimat hatası yapıldığını ve taşınmazın yüz ölçümünün 39.800 m² olması gerekirken 29.400 m² olarak belirlendiğini ileri sürerek hatanın düzeltilmesi talebiyle 1978 yılı içinde Ankara 2. Bölge Tapu Sicil Muhafızlığına (2. Bölge Tapu Müdürlüğü) başvurdukları,

ii. 2. Bölge Tapu Müdürlüğü tarafından yapılan inceleme sonucunda 36 parsel sayılı taşınmazda tersimat hatası yapıldığı belirlendiğinden hatanın giderilmesi için 10/7/1978 tarihinde Ankara Tapulama Müdürlüğüne (Tapu Müdürlüğü) yazı yazıldığı ancak herhangi bir düzeltme yapılmadığı,

iii. 23 ve 39 sayılı parsellerde 21/7/1987 tarihinde yapılan imar uygulamasında düzenlemeye alınan 186 m²lik alanın tersimat hatası olan kısımda kaldığı ancak yine bir düzeltme işlemi yapılmadığı,

iv. 36 parsel sayılı taşınmaz maliklerinin 5/11/1992 tarihinde Çankaya Kadastro Müdürlüğüne (Kadastro Müdürlüğü) başvurduğu ve tersimat hatasından dolayı yüz ölçümlerinde kayıp olduğunu belirterek hatanın düzeltilmesini istedikleri, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tasarruf İşlemleri Dairesi Başkanlığı (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü) tarafından 3/2/1993 tarihinde verilen cevapta 36 parsel sayılı taşınmazın kadastro ölçümünde esas alınan 11 No.lu poligon noktasının hatalı tersim edilmesi sonucu mücavir parsellerle olan müşterek sınırlarının kadastro paftasına çiziminin hatalı olduğu, taşınmazın batısında bulunan 23 sayılı parselin imar uygulamasına tabi tutulduğu ve 36 parsel sayılı taşınmaza ait 186 m²lik kısmın da imar uygulamasına dâhil edildiği, ayrıca taşınmazın güneyinde ve doğusunda bulunan 37 ve 39 parsel sayılı taşınmazların muhtelif parsellere ifraz edilerek üçüncü kişilere satıldığı, bu nedenle idari yoldan bir düzeltme yapılmasının mümkün olmayacağı, hatanın hukuk mahkemelerinde dava açılarak giderilmesi gerektiği,

v. 36 sayılı parsel maliklerince 1993 yılı içinde taşınmazın durumunun sorulduğu, Çankaya Belediye Başkanlığınca (Belediye) taşınmazın davalı olması ihtimaline istinaden imar uygulamasına dâhil edilmediğinin belirtildiği, bu cevap sonrası taşınmazın on dokuz malikinin Kadastro Müdürlüğüne başvurduğu ve taşınmazın imar dışı kalmasının kendilerini daha çok mağdur edeceğini, parselin tapuda kayıtlı yüz ölçümü esas alınarak imar uygulamasına alınması gerektiğini, bu parselle ilgili olarak Kadastro Müdürlüğüne ve bölge müdürlüğüne verdikleri bütün dilekçeleri geri aldıklarını, bundan böyle hiçbir surette düzeltme için talepte bulunmayacaklarını ve bu hususu dava etmeyeceklerini ifade ettiği, taşınmazın bu hâliyle imara alınmasını talep ettikleri belirtilmiştir. Bu talep üzerine Kadastro Müdürlüğünün 19/7/1993 tarihli yazısı ile maliklerin muvafakat dilekçelerine istinaden nasıl işlem yapılması gerektiğinin Ankara Bölge Müdürlüğünden sorulduğu ve 23/7/1993 tarihli cevapta, imar uygulamasından evvel tüm maliklerin birlikte yapacakları olumlu talep ile tapu kütüğünün beyanlar hanesinde bulunan "Taşınmazın tersimatı ve yüz ölçümünde hata vardır" belirtmesinin kaldırılması gerektiği, bu durumda taşınmazın tapuda yazılı yüz ölçümü ile imar uygulamasına alınmasında bir sakınca olmadığı, bunun üzerine Kadastro Müdürlüğü tarafından Belediyeye gönderilen 27/7/1993 tarihli yazı ile taşınmazın tapuda yazılı yüz ölçümü ve paftasındaki sınırları esas alınarak imar uygulamasına alınmasında bir sakınca bulunmadığı,

vi. Belediye Encümeni tarafından 22/6/1995 tarihinde 1/1.000 ölçekli imar planına dayalı olarak Karakusunlar 3. etaba ait parselasyon planına ait dağıtım ve tahsis cetvellerinin onaylandığı,

vii. Kadastro Müdürlüğü tarafından Belediyeye yazılan 28/6/1996 tarihli yazıda, 36 parsel sayılı taşınmazdaki teknik hata konusu yargıya yansıtıldığından uygulama planının ilgili kısmının tescilinin bekletilmesi gerektiği, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün 11/10/1996 tarihli yazısında dava durumunun taşınmazdaki imar işlemlerine engel olmayacağı ve mevcut tapu durumuna göre işlem yapılması gerektiği, Kadastro Müdürlüğünce Karakusunlar 3. etaba ait parselasyon planının 15/10/1996 tarihinde onaylanarak Tapu Müdürlüğüne gönderildiği ve 4/11/1996 tarihinde imar uygulamasının tapuya tescil edildiği ifade edilmiştir.

14. Son olarak başvurucular vekili tarafından Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne sunulan dilekçede tersimat hatasından kaynaklanan zararın karşılanması talep edilmiştir. 17/1/2013 tarihli cevapta zararın tazmini taleplerinin yargı kararı olmaksızın karşılanmasının mevzuat gereği mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

B. Hazine ve Belediye Aleyhine Açılan Tersimat Hatasının Düzeltilmesi ve Tescil Davası ile Komşu Parsel Malikleri Aleyhine Açılan Tapu İptali ve Tescil Davasına İlişkin Süreç

15. 36 parsel sayılı taşınmazın malikleri tersimat hatasından doğan yüz ölçümü farklılığı nedeniyle 22/9/1995 tarihinde ve ardından da 1996 yılı içinde Hazine ve Belediye aleyhine üç ayrı dava açmış ve bu davalar birleştirilmiştir. Birleşen davada tersimat hatasının düzeltilmesi ve hatalı olarak başka parsellere eklenen kısımların miras payları oranında davacılar adına tesciline karar verilmesi talep edilmiştir. Ayrıca çevre 23, 711 ve 39 parsel sayılı taşınmazların malikleri dava sırasında davaya dâhil edilmiştir. Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesi (11. Asliye Hukuk Mahkemesi) 15/7/1999 tarihinde davayı husumetten reddetmiştir. Kararın gerekçesinde çevre parsel maliklerine karşı ayrı dava açılması gerektiği, davada zorunlu dava arkadaşlığı bulunmadığından davaya dâhil yoluyla bu kişilerden talepte bulunulamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca 36 parsel sayılı taşınmaza ait olması gereken 10.400 m²lik kısımda tersimat hatası yapıldığı, bunun 1.150 m²sinin 39 parsel sayılı taşınmazdan ifraz edilen 710 parsel sayılı taşınmaza, kalan 9.250 m²lik kısmın da 37 parsel sayılı taşınmazdan ifraz edilen 711 parsel sayılı taşınmaza dâhil edildiği, imar uygulaması sonucunda ise muhtelif ada ve parsellere dağıtıldığı ifade edilmiştir. İmar uygulaması ile oluşan parsellerde Hazine ve Belediye adına herhangi bir hisse bulunmadığı belirtilmiştir. Bunun yanında davacıların malik görülenler aleyhine dava açmakta muhtariyetine ve tazminat davası açma haklarının saklı tutulmasına karar verilmiştir. Bu kararın Yargıtay 1. Hukuk Dairesince (1. Hukuk Dairesi) 17/4/2000 tarihinde onandığı, onama ilamının davacılar vekiline tebliği üzerine karar düzeltme kanun yolundan feragat ettiği ancak davanın diğer taraflarına onama ilamı tebliğ edilmediğinden kararın kesinleşmediği 11/7/2003 tarihinde kararın üzerine şerh düşülmüştür.

16. 36 parsel sayılı taşınmazın malikleri 9/5/2000 tarihinde Ankara 16. Asliye Hukuk Mahkemesinde (16. Asliye Hukuk Mahkemesi) 37 parsel sayılı taşınmazdan ifraz olunan 711 parsel sayılı taşınmazın maliki R.Ç.nın mirasçıları aleyhine dava açmıştır. Ayrıca 711 sayılı taşınmazda yapılan imar uygulaması sonucu oluşan parsellerin maliklerine karşı da ayrı bir dava açmışlar ve her iki dava birleşmiştir. Davacıları bu davada tersimat hatası ile 36 parsel sayılı taşınmazdan hatalı şekilde 37 parsele eklenen kısımların tapu kayıtlarının iptali ile miras payları oranında davacılar adına tescilini talep etmiştir. Ancak dava 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca on yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Yapılan temyiz talebini inceleyen 1. Hukuk Dairesi 25/12/2002 tarihinde 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümleri gereğince şüyulandırma işleminin temelini oluşturan idari kararın idari yargı yerinde iptal

edilip ortadan kaldırılmadığı sürece imar öncesi hakka dayalı davanın dinlenme imkânının bulunmadığı gerekçesiyle kararı onamıştır.

C. İmar Uygulamasının İptali Talebiyle Açılan Dava Süreci

17. 36 parsel sayılı taşınmazın malikleri 19/3/2003 tarihinde 36 ve 711 sayılı parsel sayılı taşınmazlarda yapılan tersimat hataları nedeniyle yüz ölçümlerinin yanlış hesaplandığını ileri sürmüş ve 81129 ile 81130 sayılı parselasyon planlarının söz konusu taşınmazlar yönünden iptali talebiyle Belediye aleyhine Ankara 6. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare Mahkemesi 14/5/2003 tarihinde süre aşımı nedeniyle davayı reddetmiştir. Temyiz edilen karar, Danıştay Altıncı Dairesince (Danıştay Dairesi) 17/6/2005 tarihinde davanın süresinde olduğu gerekçesiyle bozulmuştur. İdare Mahkemesi 20/10/2005 tarihinde ısrar kararı vermiş ve davayı süre aşımından reddetmiştir. Kararın temyizi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 8/6/2006 tarihinde ısrar kararını bozmuştur. İdare Mahkemesi bozmaya uymuş ve 13/1/2011 tarihinde uyuşmazlıkta hatalı tersimat olduğu ancak tapu kütüğünde yapılan bu hataların adli yargıda açılacak davalarla düzeltilebileceği, kadastro paftalarına ve hâlihazırdaki haritalara göre yapılan parselasyon işlemlerindeki mülkiyete ilişkin uyuşmazlıkların olayda sorumluluğu bulunmayan davalı Belediye tarafından çözümlenebilmesinin mümkün olmadığı gerekçeleriyle davayı bu kez esastan reddetmiştir. Kararın temyizi üzerine Danıştay Dairesi 26/12/2013 tarihinde kararı yeniden bozmuştur. Bozma kararının gerekçesinde;

i. Davacılar tarafından tersimat hatasına karşı adli yargıda dava açıldığı ve söz konusu dava süreci sonunda verilen 1. Hukuk Dairesi kararındaki belirlemelere göre hareket edilerek tersimat hatası yönünden parselasyon işlemlerinin iptali istemiyle bu davanın açıldığı, dolayısıyla davacıların idari yargıda bu davayı açmasına neden olan kesinleşmiş bir adli yargı kararı bulunduğu,

ii. Gerek İdare Mahkemesi kararında gerekse de dosyadaki bilirkişi raporları ile adli yargı kararlarında, dava konusu parselasyon işlemlerinin hatalı tersimat işleminden dolayı oluşan yanlış yüz ölçümü hesaplamaları sonucunda tesis edildiği,

iii. Davalı Belediye tarafından, taşınmazlardaki hatalı tersimatları yapan idare ile gerekli koordinasyonun sağlanması suretiyle mevcut tersimat hatalarının düzeltilmesinin hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğu vurgulanmıştır.

18. Yapılan karar düzeltme istemi, Danıştay Dairesinin 17/11/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bozma üzerine yeniden inceleme yapan İdare Mahkemesi, bozmaya uymuş ve 29/1/2016 tarihinde 36 ve 711 sayılı parsellerdeki taşınmazlarda yapılan tersimat hataları nedeniyle ortaya çıkan yüz ölçümü farklılıkları üzerine tesis edilen 81129 ve 81130 sayılı parselasyon planlarında taşınmazlar yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiş ve idari işlemi iptal etmiştir. Ayrıca gerekçede taşınmazlardaki hatalı tersimatları yapan idare ile gerekli koordinasyonun sağlanması suretiyle mevcut tersimat hatalarının düzeltilmesinin hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğunu tekrar etmiştir. Kararın temyizi üzerine Danıştay Dairesi 28/11/2017 tarihinde kararı onamış ve 13/12/2018 tarihinde karar düzeltme istemini reddetmiştir.

D. Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

19. Başvurucular 31/12/2012 tarihinde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesine dayanarak Hazine aleyhine Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesinde (17. Asliye Hukuk Mahkemesi) tazminat davası açmıştır. Başvurucular bu

davada, murislerine ait 36 parsel sayılı taşınmazın kadastro tespiti sırasında 39.800 m² olarak tespit edilmesi gerekirken tersimat hatası nedeniyle 10.400 m² eksik ölçülerek 29.400 m² yüz ölçümüyle tespit edildiğini ileri sürmüştür. 36 parsel sayılı taşınmazın eksik kalan kısımlarının 37 ve 39 parsel sayılı taşınmazların sınırları içinde kaldığını, Kadastro Müdürlüğünün tersimat hatası olduğunu kabul ettiği hâlde taşınmazların imar uygulamasına ve ifraza tabi oldukları gerekçesiyle yargı kararı ile düzeltilmesi gerektiğini ifade ederek düzeltme yapmadığını, düzeltme yapılması için açtıkları davaların da aleyhlerine sonuçlandığını iddia etmiştir. Bu nedenle zarara uğradıklarını belirterek şimdilik 15.360 TL maddi tazminatın temerrüt tarihi olan 26/12/2012 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte tahsilini talep etmiştir.

20. Bu dava üzerine Ankara Valiliği (İdare) Defterdarlık Muhakemat Müdürlüğü tarafından Tapu ve Kadastro Müdürlüğüne yazı yazılmış konunun araştırılması ve incelenmesi talep edilmiştir. Başmüfettişlik tarafından düzenlenen 3/5/2013 tarihli ön inceleme raporunda; tersimat hatasına yol açan, daha sonra da düzeltme işlemi yapmayan kamu görevlilerinin kusurlu olduğu ancak 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında eylemin üzerinden uzun zaman geçtiğinden zamanaşımına uğradığı dikkate alındığında soruşturma izni verilmemesi gerektiği, bunun yanında imar uygulamasının teknik kontrolünü yapan görevliyle ilgili suç tespit edilemediğinden soruşturma izni verilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Disiplin yönünden 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 127. maddesi uyarınca iki yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği belirtilmiştir. Mali sorumluluk yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 73. ve 146. maddeleri uyarınca kamu görevlilerinin mali sorumluluğu yönünden zamanaşımı süresinin dolduğunun değerlendirildiği ancak bu konunun mahkemenin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca imar uygulaması yapılıncaya kadar idari yönden düzeltmenin mümkün olduğu ancak 1987 yılı ve sonrasındaki imar uygulamalarından sonra bu aşamada yapılacak işlem bulunmadığı belirtilmiştir.

21. Bu rapor sonrasında İdare 10/5/2013 tarihinde şikâyet edilen kamu görevlileri hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 3. ve 6. maddeleri uyarınca soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı da görevi kötüye kullanma suçundan başlatılan soruşturmada 4483 sayılı Kanun uyarınca kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmediği gerekçesiyle evrakın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

22. 17. Asliye Hukuk Mahkemesince 9/12/2014 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Kadastro tutanaklarının 1951 yılında kesinleştiği, kadastro tutanaklarına ve oluşan tapu kayıtlarına karşı itirazda bulunulmadığı ve dava açılmadığı, taşınmaz üzerinde paftada mevcut hâli ve tapudaki miktar üzerinden daha sonra imar uygulaması ifraz ve benzeri işlemler yapıldığı, bu işlemlere karşı da süresi içinde itiraz ya da dava yoluna başvurulmadığı,

ii. Davacı tarafın murisine ait hisselerin devir, temlik ve benzeri yollarla üçüncü şahıslara geçtiği, davacı tarafça taşınmazın yeni hissedarlarına ve tapu müdürlüğü aleyhine açılan tapu iptali ve tescil ve tersimat hatasının düzeltilmesi gibi davaların daha önce değişik gerekçelerle reddedildiği, en son İdare Mahkemesinde açılan davanın kesinleşmediği, dava tarihi itibarıyla taşınmaz üzerinde yapılan idari işlemlerin iptal edilmediği, başka bir ifadeyle davacı tarafın dava tarihi itibarıyla dava açmakta hukuki yararının bulunmadığı,

iii. Öte yandan kadastro tespitinin yapıldığı tarih, taşınmazın evveliyatının tapulu olduğunun iddia edilmesi, kadastro tespit tutanağı ve bu tutanak sonrası oluşan taşınmazın tapu kaydındaki yüz ölçümü gözönünde tutulduğunda tespit malikinin zemin durumundan taşınmazın yüz ölçümünün ne kadar olduğunu bilebilecek durumda olduğu, davacı tarafın taşınmazı mevcut hâliyle kabul ettiği ve bu hâliyle taşınmaz üzerinde bir kısım idari işlemin yapıldığı, aradan yaklaşık kırk yıl geçtikten sonra bu konuda itirazda bulunulduğu ve dava açıldığı, meydana gelen zarar ile davalı tarafa yüklenen eylem arasında illiyet bağı olduğu,

iv. Sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre taşınmazın imar uygulaması, ifraz, temlik ve benzeri sonucu yeni malikleri aleyhine dava açma imkânı olduğu ifade edilmiştir.

23. Kararın temyiz incelemesini yapan Yargıtay 20. Hukuk Dairesi (20. Hukuk Dairesi) 27/6/2019 tarihinde kararı onamış ve 4/12/2019 tarihinde ise karar düzeltme talebini reddetmiştir. 20. Hukuk Dairesi kararlarında ayrı bir gerekçeye yer vermemiş, yalnızca dava dilekçesindeki açıklamaya göre davanın 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayalı tazminat isteğine ilişkin olduğunu belirterek 17. Asliye Hukuk Mahkemesi kararını uygun bulduğunu ifade etmiştir.

E. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

24. Başvurucular vekili tarafından Belediyeye sunulan 10/3/2020 tarihli dilekçe ile İdare Mahkemesi kararının gereğinin yerine getirilmesi talep edilmiştir. Belediyenin 26/3/2020 tarihinde verdiği cevapta 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesine eklenen ve 20/2/2020 tarihli ve 31045 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe giren hüküm gereğince değerlendirme yapılabileceği ancak aradan geçen zamanda mülkiyet değişiklikleri meydana geldiği, geriye dönüş işlemlerinin olumlu veya olumsuz sonuçlanıp geri dönüşüm sağlanıp sağlanmayacağının ortaya çıkması hâlinde işlemlere devam edileceği belirtilmiştir.

25. Belediye tarafından başvurucular vekilinin aynı yöndeki 11/11/2020 tarihli dilekçesine verilen cevapta, İdare Mahkemesi kararı gereğince kök 36, 37, ve 39 parsel sayılı taşınmazların 68570/1 ve 81129 No.lu parselasyon planlarına ilişkin geri dönüş cetvellerinin hazırlandığı, encümen kararı alınarak ilan edildiği, geriye dönüş işleminin kesinleştiği, 17/9/2020 tarihinde Kadastro Müdürlüğüne gönderildiği ve 6/11/2020 tarihinde Tapu Müdürlüğüne sevkinin sağlandığı belirtilmiştir.

26. Son olarak Belediye tarafından başvurucular vekilinin 6/1/2021 tarihli dilekçesine cevaben verilen ve tarih bulunmayan yazıda, geri dönüşüme ilişkin kesinleşen işlemler sonrasında 81129 No.lu parselasyon planı geri dönüş dosyasının Tapu ve Kadastro Müdürlüklerince telafisi imkânsız zararların ortaya çıkacağı gerekçesiyle iade edildiği, verilen cevaplardan hukuki ve fiilî imkânsızlık nedeniyle geri dönüş işlemleri yapılarak kök parsellere dönülemeyeceğinin kesinlik kazandığı belirtilmiştir. Ayrıca yapılaşması tamamlanmış uygulama sahası içinde 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesine eklenen hüküm gereğince uygun bir yer tahsis edilmesinin de mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Bu nedenlerle ortaya çıkan zararın taşınmaz malikleri bakımından 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında değerlendirilmesinin veya 4/7/2019 tarihli ve 7181 sayılı Kanun ile değişik 3194 sayılı Kanun'a eklenen ek 7. madde kapsamında işlem tesis edilerek başvurucular açısından telafisinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bu yazı içinde yer verilen Kadastro Müdürlüğü ve Tapu Müdürlüğü yazılarında;

i. Teknik olarak parsellerin tescilinin mümkün olduğu ancak geri dönüşüme tabi tutulan taşınmazların birçoğunda kat irtifakı ve kat mülkiyeti kurulu olduğu ve taşınmazların el

değiştirdiği, ayrıca kadastro parsellerine dönüldüğünde geri dönüşüme girmeyen parsellerin de kullandığı imar yollarının kapanacağı, birçok kat malikinin binasının başka parselde, hisselerinin ise başka parselde kalmış olacağı,

ii. Kat mülkiyeti kurulan yerlerde iyi niyetli üçüncü kişilerce kredili satın alınarak üzerine ipotek tesisi işlemleri yapılan taşınmazların geri dönüşümü hâlinde ipoteğin kişiye ait hisse üzerinde, binanın ise başka bir parselde kalacağı ve ipotek alacağının karşılıksız kalmasına yol açılacağı, bağımsız bölüm satın alanlar yönünden de benzer şekilde hissenin başka kişilerle ortak olması ve binanın başka bir taşınmazda kalması gibi tapu siciline güven ilkesini sarsıcı sorunların ortaya çıkacağı, ayrıca kamulaştırma, satış, bağış, trampa gibi mülkiyeti etkileyen birçok işlem yapıldığı, münferit olarak dahi imar uygulaması ve parselasyon yapıldığı ve dava ile ilgisi bulunmayan kişilerin etkilenecek olması nedeniyle birçok davanın açılmasının muhtemel olduğu ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

27. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi şöyledir:

"Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür."

28. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun ''Müruru zaman'' başlıklı 66. maddesi şöyledir:

''Haksız surette mal iktisabından dolayıikame olunacak dava, mutazarrır olan tarafın verdiğini istirdada hakkıolduğuna ıttılaı tarihinden itibaren bir sene müruriyle ve her halde bu hakkın doğduğu tarihten itibaren on senenin müruriyle sakıt olur. Eğer mal iktisabı mutazarrır olan taraf aleyhinde bir borç teşkilinden ibaret ise, mutazarrırın hakkımüruru zaman ile sakıt olmuş olsa bile, bu borcu ifa etmez.''

29. 6098 sayılı Kanun'un ''Zamanaşımı'' başlıklı 82. maddesi şöyledir:

''Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Zenginleşme, zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir."

30. 3194 sayılı Kanun'un ''Parselasyon planlarının hazırlanması'' başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''...

(Ek fıkra:14/2/2020-7221/7 md.) Bu madde kapsamında yapılmış olan imar uygulamalarının kesinleşmiş mahkeme kararlarıyla iptal edilmesi nedeniyle; davaya konu parselin imar planı kararları ile umumi ve kamu hizmetlerine ayrılan alanlara denk gelmesi veya iptal edilen uygulama ile tahsis ve tescil edilmiş parsellerde hak sahiplerince yapı yapılmış olması ve benzeri hukuki veya fiili imkânsızlıklar nedeniyle geri dönüşüm işlemleri yapılarak uygulama öncesi kök parsellere dönülemeyeceğinin parselasyon planlarını onaylamaya yetkili

idarelerin onay merciince tespiti halinde, öncelikle davaya konu parselin hak sahiplerinin muvafakati alınmak kaydıyla uygulama sahası içerisinde idarece uygun bir yer tahsis edilir veya anlaşma olmaması halinde davacı hak sahibinin kök parseldeki yeri dikkate alınarak uygulamadaki düzenleme ortaklık payı kesintisi düşüldükten sonraki taşınmazın rayiç bedeli üzerinden değeri ödenir.

...''

31. 3194 sayılı Kanun'un ek 7. maddesi şöyledir:

''Alan, sınır, hisse düzeltimi yapılamaması nedeniyle zamanla sicili ile zemini uyumsuz hâle gelen, imar uygulama hatalarının varlığı tespit edilmesine rağmen bu hataların düzeltilemediği, haricî bölünmeye tabi tutulup tescili sağlanamayan ve/veya zamanla farklı nedenlerle fiilî kullanıcısı ile maliki farklılaşmış parseller gibi konu çeşitliği ve taraf fazlalığı bulunan ve münferit davalar ile çözümü mümkün olmayan taşınmazlardan bu madde kapsamında uygulama yapılması gerekenlerin sınır ve koordinatları Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkanınca belirlenir.

Belirlenen alanlarda; her türlü iyileştirme, yenileme, dönüşüm, kamulaştırma ve benzeri uygulamaların yapılmasında, ilgililere tebliğ edilmek üzere; mülkiyete ilişkin hisse hatalarının, parsellerin yüz ölçümü ve sınır düzenlemelerinin ve imar uygulaması gören alanlarda dağıtım ve alan hatalarının doğru miktar üzerinden resen düzeltilmesinde kamulaştırma, trampa ve benzeri yollarla edinilen taşınmazların, Hazinenin özel mülkiyetindeki veya özel mülkiyete konu olabilecek Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki veya ihtiyaç duyulması hâlinde belirlenen alan dışında olup Hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazların uygulamalar kapsamında değerlendirilmek ve trampa yoluyla yapılacak kamulaştırmalarda kullanılmak üzere tespitinde ve temininde ve üçüncü kişilere devir ve temliki gereken taşınmazlarla ilgili iş ve işlemler ile tapudaki işlemlerin yürütülmesinde, ilgili alanlarda her tür ölçekteki imar planı ve imar uygulamaları ile hak sahibine devir ve benzeri ilgili işlemlerde Bakanlık yetkilidir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir. ''

B. Yargıtay Kararları

32. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (Hukuk Genel Kurulu) 18/11/2009 tarihli ve E.2009/4-383, K.2009/517 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu aşamada, kadastro işlemlerinden doğan zararın, tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zarar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun açıklanmasında yarar bulunmaktadır.

...

Davaya konu somut olayda, yapılan kadastro işlemine süresi içinde Hazine adına itiraz etmekle yükümlü olan görevliler üzerlerine düşen görevlerini yapmamışlardır. Tapu işlemleri kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak birbirini takip eden işlemler olduğundan ve tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bu kayıtlarda yapılan hatalardan T.M.K. 1007 anlamında Devletin sorumlu olduğunun kabulü gerekir.

Burada Devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. Kusursuz sorumluluk tapu siciline

bağlı çıkarların ve ayni hakların yanlış tescili sonucu değişmesi yada yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür. Bu itibarla, kadastro görevlilerinin dayanaksız yada gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da aynı kapsamda düşünmek gerekir.

...

Sonuç itibariyle; davacının, Devletin kusursuz sorumluluğundan kaynaklanan bir zararının oluştuğu ve bu zararın tazminini Devletten isteyebileceği, Devletin kadastro işlemlerinden kaynaklanan sorumluluğunun da TMK'nun 1007.maddesi kapsamında olması gerektiği, bu nedenle görülmekte olan davanın adli yargıda bakılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

..."

33. Hukuk Genel Kurulunun 1/3/2023 tarihli ve E.2021/(20)5-803, K.2023/158 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''Taraflar arasındaki 4721 sayılı Kanun'un 1007 nci maddesi uyarınca tazminat davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

...

2. Değerlendirme

1. Mülkiyet hakkı gerek Anayasa ve yasalarla iç hukuk yönünden, gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleri ile kabul edilmiş temel haklardandır (Anayasa md. 35/1, AİHS ek protokol 1-1). TMK'nın 683 üncü maddesinde de bir şeye malik olan kimsenin hukuk düzeninin sınırları içerisinde o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisi olarak belirtilmiş, malikin malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi, her türlü haksız el atmanın önlenmesini de dava edebileceği hüküm altına alınmıştır.

2. Devlet tarafından verilen, doğru esasa ve geçerli kayda dayalı mülkiyet hakkına değer verileceği kuşkusuzdur. Böyle bir yer özel mülkiyet kapsamından çıkarılarak kamu malı niteliğini kazanmakla birlikte, kişinin ya da kişilerin söz konusu tapuya dayalı hakkının hukuki güvenlik ilkesinin sonucu olarak korunması gerektiği muhakkaktır. Aksi düşünce tarzının, devletin verdiği tapunun geçersizliğini ileri sürerek hiçbir karşılık ödemeksizin iptalini istemesi, zamanında geçerli bir şekilde ve kayda dayalı olarak oluşturulan mülkiyet hakkı ile bağdaşmayacağı gibi kamu vicdanını yaralaması yanında hukuk devleti ilkesini de zedeleyen bir tutum oluşturacaktır.

3. Devletin, tuttuğu tapu kayıtlarının eksik ya da hatalı olması nedeniyle sorumlu tutulması mülkiyet hakkının korunması için çok önemli bir unsurdur. İşte tam bu noktada Devletin sorumluluğuna ve bu sorumluluğun hukuktaki niteliği üzerinde kısaca durulmasında yarar vardır.

4. Sorumluluk hukukunun tarihsel gelişim süreci içerisinde, kusur sorumluluğundan kusursuz sorumluluğa uzanan bir yol izlenir. Kusur sorumluluğunda bir zararı başkasına tazmin ettirmek, ancak zarar onun kusurlu bir fiilinden doğmuş ise mümkündür (Haluk Tandoğan:, Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1967, s. 89). Kusur sorumluluğunda 'kusur',

sorumluluğun öğesidir (Fikret Eren: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 22. Baskı, 2017, s. 594).

5. Diğer bir anlatımla tazminat yükümlülüğünü kusura dayandırmak, önceleri adalete uygun ve yeterli görülmekte iken, zarar olasılıklarını çoğaltan büyük sanayinin gelişmesi, üretim ve taşıt araçlarının makineleşmesi, yeni enerji kaynaklarının bulunması halkın büyük şehirlerde yoğunlaşması ile modern hayatta zarar olasılıklarının çoğalması, böylece teknik ilerleme ve ona bağlı tehlikelerin artması ile birlikte zarar görenlere etkili bir koruma sağlamaya elverişsiz ve dolayısıyla adaleti sağlama bakımından da yetersiz kalmaya başlamıştır.

6. Böylece sanayileşme ile birlikte doğan tehlikeler hukuk alanında da etkisini doğurmuş ve bir kimsenin kusurlu olmasa dahi kendisinin verdiği zarar nedeniyle tazmin sorumluluğunu, kısacası kusursuz sorumluluğu getirmiştir (Haluk Tandoğan: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1991, s. 1-4).

7. Kusursuz sorumluluk, tapu siciline bağlı çıkarların ve ayni hakların yanlış tescil sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür.

8. Öğretide kusursuz sorumluluk hâlleri 'olağan sebep sorumluluğu - tehlike sorumluluğu' gibi ikili ayırıma tabî tutulduğu gibi (Eren, s. 641 ve 693; 'hakkaniyet sorumluluğu-nezaret ve ihtimam gösterme yükümünden doğan sorumluluk-tehlike sorumluğu' şeklinde üçlü ayırım yapanlar da vardır (Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop: Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul, 7. Baskı, 1993, s. 498).

9. Öte yandan, 'objektif sorumluluk' üst başlığı altında kusursuz sorumluluk hâlleri olarak da düzenlemeler bulunmaktadır. Tehlike sorumluluğu, terminolojide 'ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu'; 'ağırlaştırılmış objektif sorumluluk' olarak yer alır (Cengiz Koçhisarlıoğlu: Objektif Sorumluluğun Genel Teorisi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1984, s. 183). Diğer sorumluluk türlerinden farklı olarak kurtuluş beyyinesi (kanıtı) yasalarda bulunmamaktadır. Ancak, uygun illiyet bağını kesen sebepler sorumluyu sorumluluktan kurtarır.

10. Taşınmazların tapu siciline kaydedilmesinde ve doğru sicillerin oluşturulmasında Devletin sorumluluğu o kadar önemlidir ki, TMK'nın 1007 nci maddesinde (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi md. 917) 'Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder' hükmü öngörülmüştür.

11. Devletin tapu sicilini çok düzgün tutması ve taşınmazların durumunu tespit ve tescil bakımından gerekli düzenlemelerin yapılarak açık hâle getirilmesi konusuna büyük önem verilmiş, bu sicillerin Devlet memurlarınca tutulmasından ileri gelecek bütün zararlardan dolayı vatandaşlara karşı fer'î değil, aynen İsviçre'de olduğu gibi asli bir sorumluluk yüklenmiştir (Hıfzı Veldet Velidedeoğlu/Galip Esmer: Gayrimenkul Tasarrufları, İstanbul 1969, s. 512 vd); (Jale Akipek: Eşya Hukuku, Ankara 1972, s. 303).

12. Devletin sorumluluğundan söz edebilmek için, tapu sicilinin tutulmasında sicil görevlisinin hukuka aykırı bir işleminin ve bununla zararlı sonuç arasında nedensellik bağının varlığı gerekmekle birlikte, eylemin kusura dayanıp dayanmamasının bir önemi yoktur. Başka bir anlatımla Devletin sorumluluğu, kusursuz bir sorumluluktur.

13. Diğer bir anlatımla Devletin 'tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğuna' ilişkin olarak, kusursuz sorumluluk/ağırlaştırılmış sebep/ağırlaştırılmış objektif sorumluluk/ tehlike sorumluluğa ilişkin kurallar uygulanır.

14. Taşınmazda Devletin tapu sicilini tutması, hak ve işlem güvenliğinin sağlanabilmesinin bir güvencesi niteliğindedir. Ancak sistemin tam olarak yerine getirilmesi, tapu siciline duyulan güvenin sürekliliğine bağlıdır. İşte TMK'nın 1007 nci maddesinde kanun koyucu sicilin doğru tutulduğuna güvenenlerin, sicilin yolsuz tutulmasından dolayı uğradıkları zararların Devlet tarafından ödeneceği ilkesini düzenleyerek güveni sağlamayı amaç edinmiştir.

15. Burada, kusursuz sorumluluğun dayanağı, tapu siciline bağlı büyük çıkarların ve yanlış tesciller sonucunda sicile güven ilkesi yüzünden ayni hakların yerinin doldurulmaz biçimde değişmesi ve bu hakların sahiplerinin onlardan yoksun kalmaları tehlikesinin varlığı ile açıklanabilir.

16. Görüldüğü üzere, tapu sicilinin tutulmasını üzerine alan Devlet, tapu siciline tanınan güvenden ötürü, hak durumuna aykırı kayıtlardan doğan tehlikeyi de üstlenmektedir. Tapu müdür ya da memurunun kusuru olsun olmasın, tapu sicilinin tutulmasında kişilerin mameleki çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına aykırı davranılmış olması yeterlidir. Kusurun varlığı ya da yokluğu Devletin sorumluluğu için önem taşımamakta, sadece Devletin memuruna rücu hâlinde iç ilişkide etkisi söz konusu olmaktadır.

...''

34. 20. Hukuk Dairesinin 18/4/2017 tarihli ve E.2017/5586, K.2017/3353 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dilekçesindeki açıklamaya göre dava, 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesine dayalı tazminat isteğine ilişkindir.

Tazminat isteğine dayanak 4 parsel sayılı taşınmaz 06/04/1951 yılında yapılan tapulama çalışmasında 20.480,00 m² yüzölçümlü olarak tapuya tescil edilmiş, daha sonra 3402 sayılı Kadastro Kanununun 41. maddesi uyarınca yapılan düzeltme işlemiyle yüzölçümünün 24.530,00 m² olarak düzeltilmesine karar verildiği ve bu yüzölçümü değişikliğinin 11/03/2009 tarihli tescil bildirimi sonrasında tapuya tescil edildiği anlaşılmaktadır.

Tapu işlemleri, kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak, birbirini takip eden sıralı işlemler olup, tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bu kayıtlarda yapılan hatalardan TMK'nın 1007. maddesi anlamında Devlet sorumludur. Ancak anılan madde uyarınca Devletin sorumluluğu için öncelikle bir zararın bulunması ve bu zararın tapu sicilinin tutulmasından kaynaklı olması gereklidir.

Türk Medenî Kanununun 1007. maddesi uyarınca kabul edilen Devletin sorumluluğu, tapu sicilinin önemi ve kişilerin bu sicile olan güven duygularını sağlamak bakımından, ayın hakkının saptanması, herkese açık tutulmasında tekel hakkı sağlayan bir sicil olması esasına dayanmaktadır. Bu sorumluluk asıl ve nesnel (objektif) bir sorumluluk olduğundan zarara uğrayan, zararının ödetilmesini doğrudan Devletten isteyebilir.

Anılan madde uyarınca Devletin sorumluluğu kusursuz sorumluluk niteliğinde olup, tapu siciline bağlı çıkarların ve mal varlığına ilişkin (ayni) hakların, yanlış tescil sonucu sicile güven ilkesi yönünden değişmesi ya da yitirilmesi, bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen Devlet, sicillerdeki yanlış kayıtlardan

doğan zararları ödemeyi de üstlenmektedir. Dayanaksız ya da hukukî duruma uymayan kayıtlar düzenlemek, taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmak da aynı kapsamda düşünülmüştür.

...

Dava konusutaşınmazın gerçek miktarından daha az yüzölçümü ile tapuya kaydedilmiş olması nedeni ile tapu sicilinin tutulmasında bir hata olduğu, davacıların taşınmazı tapuda yazan da küçük yüzölçümü ile satmış olmaları nedeni ile davacıların zarar uğradığı sabit olup davacıların, hem sebepsiz zenginleşme ilkesine dayanarak taşınmazı satın alan kişiye dava açmaları, hem de tapu sicilini hatalı tutan Hazineye karşı TMK'nın 1007. maddesine dayalı açma imkanları vardır, davacı bu iki yoldan birini seçebileceği gibi her iki sebebe dayanak dava açabilecektir.

Tüm bu açıklamalar sonucunda somut olaya bakıldığında; davacının TMK'nın 1007. maddesine dayalı olarak eldeki davayı açtığı, davacıların zararın tapuda yapılan düzeltme işlemi ile ortaya çıktığı gözönüne alınarak düzeltmenin yapıldığı tarih itibari ile davacıların zararının belilenmesi gerekirken aksi düşünce ile davanın reddine karar verilmesi doğru değildir.''

V. İNCELENME VE GEREKÇE

35. Anayasa Mahkemesinin 14/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucular; tersimat hatası fark edilir edilmez 1978 yılında idari başvurularda bulunulduğunu, imar düzenlemesinin gerçekleştiği 1987 yılına kadar idari yoldan düzeltme yapılması mümkün olduğu hâlde herhangi bir işlem yapılmadığını ifade etmiştir. İdari yoldan düzeltme yapılmaması üzerine önce Hazine ve Çankaya Belediyesi aleyhine dava açtıklarını ancak bu davanın husumetten reddedildiğini, ardından da lehine tersimat hatası yapılan taşınmazların malikleri aleyhine dava açtıklarını ancak bu davanın da şüyulandırma işleminin temelini oluşturan idari kararın idari yargı yerinde iptal edilip ortadan kaldırılmadığı sürece imar öncesi hakka dayalı davanın dinlenme imkânının bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiğini belirtmiştir. Bunun üzerine bu defa idari yargıda 2003 yılında dava açtıklarını ve bu davanın da on beş yıl sonra 2018 yılında lehlerine sonuçlandığını ancak dosyaya sundukları belgelerde ifade edildiği üzere geri dönüşüm sağlanmasının fiilen ve hukuken imkânsız olduğu belirtilerek İdare Mahkemesi kararının gereğinin yerine getirilmediğini ifade etmiştir. 4721 sayılı Kanun kapsamında tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararların tazmini için açtıkları davanın ise dava açılmasında hukuki yarar bulunmadığı, davanın 40 yıl sonra açıldığı, kadastro işlemi ve sonrasında yapılan işlemlere itiraz edilmediği ve dava açılmadığı gibi hukuka aykırı gerekçelerle reddedildiğini belirtmiştir. Ayrıca yine ret gerekçesinde sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre taşınmazın imar uygulaması, ifraz, temlik ve benzeri sonucu yeni malikleri aleyhine dava açma imkânının bulunduğu ifade edilmek suretiyle yeni dava yollarının gösterildiğini belirtmiş; adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde, başvuruculaların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetinin özü tersimat hatası sonucunda komşu parsellere dâhil edilen kısmın bedelinin ödenmemesidir. Dolayısıyla tüm şikâyetlerinin mülkiyet hakkını ilgilendirdiği kanaatine varıldığından başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun bulunmuştur.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Zaman Bakımından Yetki Yönünden

40. Başvurunun niteliği dikkate alındığında öncelikle zaman bakımından yetki meselesi tartışılmalıdır.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın geçici 18. maddesinde uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvuruların kabul edileceği, 6216 sayılı Kanun'un 76. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Kanun'un 45. ila 51. maddelerinin 23/9/2012 tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

42. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia olunan müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

43. Anayasa Mahkemesi ayrıca mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki müdahalelerin kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmadığını belirtmiştir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 114). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, zaman bakımından yetki içinde sonuçlanmış olmak kaydıyla kamu makamlarınca müdahalenin incelenerek esası hakkında bir karar verilmesi veya müdahaleyle ilgili tanınan tazminat ve benzeri bir yolun mevcut olması durumlarını da dikkate alarak değerlendirme yapacaktır (Varvara Arnavut [2. B.], B. No: 2014/7538, 13/9/2017, § 48; Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, §§ 111-120).

44. Somut olayda 1951 yılında yapılan kadastro tespiti sırasında yapılan tersimat hatası sonucunda başvuruculların taşınmazına ait 10.400 m²lik kısmın komşu parsellere eklendiği ileri sürülmüştür. Başvuruculların kadastro işleminin kesinleşmesi sonucunda bu kısım yönünden mülkiyet haklarını yitirdikleri ileri sürülebilir ise de başvurucular tarafından lehine tersimat hatası yapıldığı ileri sürülenler aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında 1. Hukuk Dairesi imar uygulaması iptal edilmedikçe bu davanın dinlenebilmesinin mümkün

olmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla başvurucuların imar uygulamasının iptal edilmesi sonrasında üçüncü kişiler aleyhine yeniden dava açabilmeleri önünde bir engel bulunmadığı ve bu yolun etkili bir giderim sağlama kapasitesi olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca İdare Mahkemesinde açılan dava sonunda verilen ret kararını bozan Danıştay Dairesinin 26/12/2013 tarihli kararında dava konusu parselasyon işlemlerinin hatalı tersimat işleminden dolayı oluşan yanlış yüz ölçümü hesaplamaları sonucunda tesis edildiği ifade edilmiş ve davalı Belediye tarafından taşınmazlardaki hatalı tersimatları yapan idare ile gerekli koordinasyonun sağlanması suretiyle mevcut tersimat hatalarının düzeltilmesinin hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğu vurgulanmıştır. İdare Mahkemesi bozmaya uymuş ve 29/1/2016 tarihinde 36 ve 711 parsel sayılı taşınmazlarda yapılan tersimat hataları nedeniyle ortaya çıkan yüz ölçümü farklılıkları üzerine tesis edilen 81129 ve 81130 sayılı parselasyon planlarına ilişkin idari işlemi iptal etmiştir. Bu karar Danıştay Dairesinin 13/12/2018 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmesi üzerine kesinleşmiştir. 2012 yılında başvurucular tarafından tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararların giderilmesi talebiyle açılan bireysel başvuruya konu davada ise 17. Asliye Hukuk Mahkemesi, davayı dava tarihi itibarıyla hukuki yararın bulunmadığı gerekçesiyle ve esasa ilişkin gerekçelerle reddetmiştir. Yukarıda yer verilen yargı içtihatlarına göre başvurucuların 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlarının karşılanmasını talep edebilecekleri ve bu hukuki yolun etkili bir giderim sağlama kapasitesinin bulunduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 32-34).

45. Somut olayda İdare Mahkemesinin 13/12/2018 tarihinde başvurucular lehine kesinleşen kararında kadastro sırasında yapılan hatanın düzeltilmesi gerektiğine işaret edildiği de dikkate alındığında bireysel başvuruya konu edilen tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlar kapsamında açılan davanın reddi üzerine yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

b. Başvuru Yollarının Tüketilmesi Yönünden

46. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir.

47. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

48. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yol, öngörülmüş olmalıdır. Ayrıca bu hukuki yol iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olmalı, sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliği olmalıdır. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu yoktur (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

49. 4721 sayılı Kanun'un 1023. maddesinde ''tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımının korunacağı'' belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 1007. maddesinde de ''tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devletin sorumlu olacağı'' hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman [1. B.], B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter [1. B.], B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; Hatice Avcı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76). Buna göre tapu ve kadastro işlemleri nedeniyle zarar görenler, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi gereğince zararlarının tazmini için 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresinde Hazine aleyhine adli yargıda dava açabilir (Nazmiye Akman, § 27).

50. Somut olayda başvurucular, öncelikle tersimat hatasının düzeltilmesi için tapu ve kadastro müdürlüklerine başvurmuştur. Tersimat hatası yapıldığı kabul edilmesine rağmen hatanın düzeltilmesine ilişkin herhangi bir işlem yapılmaması üzerine bu defa önce Hazine ve Belediye aleyhine dava açmış ancak bu dava husumet yönünden reddedilmiştir. Daha sonra ise lehine tersimat hatası yapılan komşu parsel malikleri aleyhine dava açmış ancak bu dava da 3194 sayılı Kanun hükümleri gereğince imar işleminin idari yargı yerinde iptal edilip ortadan kaldırılmadığı sürece imar öncesi hakka dayalı davanın dinlenme imkânının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuruculara imar işlemlerinin iptali istemiyle İdare Mahkemesinde açtıkları dava kabul edilmiş ve uyuşmazlığa konu taşınmazlar yönünden imar uygulaması iptal edilmiştir. Ancak Belediye İdare Mahkemesinin iptal kararının fiilen ve hukuken uygulanmasının imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla imar uygulaması iptal edilmesine rağmen imkânsızlık nedeniyle kadastro parsellerine geri dönüşüm sağlayamayan başvuruculara yeniden lehine tersimat hatası yapılan taşınmazların malikleri aleyhine açacakları tapu iptali ve tescil davasının 1. Hukuk Dairesi kararı dikkate alındığında başarı sunma kapasitesinin bulunduğundan söz edilemeyecektir.

51. Bunun yanında 17. Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuruculara lehine tersimat hatası yapılan taşınmazların malikleri aleyhine sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında dava açabileceklerini açıklamıştır. 818 sayılı mülga Kanun'un 66. ve 6098 sayılı Kanun'un 82. maddelerinde sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkının her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağını ifade etmektedir. Tersimat hatasının 1951 yılında yapılan kadastro sırasında meydana geldiği dikkate alındığında lehine tersimat hatası yapılan taşınmaz malikleri aleyhine sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre açılacak davanın başarıya ulaşma kapasitesinin bulunduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Ayrıca yukarıda yer verilen 20. Hukuk Dairesi kararında başvuruculara sebepsiz zenginleşmeden doğan dava hakları yanında 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlarının karşılanmasını da talep edebilecekleri ifade edilmiştir (bkz. § 34).

52. Son olarak bireysel başvuru tarihinden sonra 3194 sayılı Kanun'a 2019 yılında eklenen ek 7. madde ve 2020 yılında 18. maddeye eklenen kısmın imar uygulamaları iptal edilmiş ancak herhangi bir nedenle geri dönüşüm sağlanması mümkün olmayan durumlarda aynı uygulama alanı içinde başka bir yer verilmesi veya tazminat ödenmesi suretiyle zararların ortadan kaldırılması gibi seçenekler sunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin değerlendirmede bireysel başvuru tarihinden sonra yapılan yasal değişikliklerin de dikkate alınması gerekir. Belediye tarafından İdare Mahkemesinin iptal

kararının hukuken ve fiilen imkânsızlık nedeniyle yerine getirilemediği belirtildikten sonra yapılaşması tamamlanmış uygulama sahası içinde 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesine eklenen hüküm gereğince uygun bir yer tahsis edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvuruculara aynı sahada başka bir yer verilerek aynen giderim sağlanmasının mümkün olmayacağı ortaya konulmuştur. Ayrıca bu zamana kadar anılan maddeler kapsamında başvuruculara zararlarının giderilmesine yönelik bir işlem yapıldığına ilişkin bireysel başvuru dosyasına herhangi bir bilgi ve belge sunulmadığı da dikkate alındığında 1978 yılından bu yana idareye başvurmak ve dört dava açmak durumunda kalan başvuruculara yeniden 3194 sayılı Kanun'a eklenen hükümlere göre idari başvuru ve dava yolunun gösterilmesinin başvurucular üzerinde ağır bir külfete yol açacağı sonucuna ulaşılmıştır.

53. Sonuç olarak ortaya çıkan zararın kadastro sırasında tersimat hatası yapılmasından kaynaklandığı da dikkate alındığında başvuruculara 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında açtıkları davanın reddi üzerine başvuru yapmaları nedeniyle başvuru yollarını usulüne uygun şekilde tükettikleri değerlendirilmiştir.

c. Diğer Kabul Edilebilirlik Kriterleri Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

55. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

56. Başvuruculların miras bırakanı adına tespit gören 36 parsel sayılı taşınmazda kadastro tespiti sırasında tersimat hatası yapılarak 10.400 m^2lik kısmın komşu parsellere eklendiği Başmüfettişlik tarafından düzenlenen 3/5/2013 tarihli ön inceleme raporunda, 11. Asliye Hukuk Mahkemesi ve İdare Mahkemesi kararlarında ifade edilmiştir. Dolayısıyla tersimat hatası sonucu komşu parsellere eklenen bu kısım yönünden başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesi anlamında korunması gereken bir mülkünün bulunduğu değerlendirilmiştir. Anayasa'nın 35. maddesi, özü itibarıyla mülkiyet hakkına devlet tarafından yapılan müdahalelere karşı bireyi korumayı amaçlamaktadır. Ancak genel ilkeler bölümünde değinileceği üzere bu madde, bazı pozitif yükümlülükleri de kapsamaktadır. Taşınmaz mülkiyetinin korunması bağlamında tapu sicili sisteminin oluşturulması ve tutulması tam da bu pozitif yükümlülüklerin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla başvurunun mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Gürtaş Yapı Ticaret ve Pazarlama A.Ş./Türkiye, B. No: 40896/05, 7/7/2015 kararı).

a. Genel İlkeler

57. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet

hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Eyyüp Boynukara [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41). Dolayısıyla mülkiyet hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanında üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı malike koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş. [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 42).

58. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturmak ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41; Birgül Pişkin ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/2085, 26/10/2017, § 40).

59. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına ilişkin başvurularda devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini dikkate alarak sonuca varmaktadır. Bunun için ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir. İkinci olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının bireye tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkının gerçekten etkin bir biçimde korunabilmesi için devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında usule ilişkin bu güvencelerin sağlanması zorunludur. Son olarak ise bireyin mülkiyet hakkını koruyacak ve bireye yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir (Birgül Pişkin ve diğerleri, §§ 46-54).

60. Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde taşınmaz mülkiyetinin korunması bakımından tapu sicili sisteminin önemi tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesi, daha önce taşınmazlar üzerindeki ayni hakların tapu sicili yoluyla açıklık kazanmasının güveni ve sürekliliği sağladığını vurgulamıştır (AYM, E.1993/21, K.1993/30, 21/9/1993). Taşınmazlara ilişkin ayni hakların açıklığa kavuşturulmasında ve bu hakların herkese karşı korunmasının güvencesi olan tapu sicili müessesesinin kurulmasında kadastronun yeri ve önemi tartışma götürmez bir biçimde kendini göstermektedir (AYM, E.1973/13, K.1973/23, 3/5/1973). Bu bağlamda belirtmek gerekir ki kanun koyucu kadastro çalışmaları yoluyla plana dayalı çağdaş tapu sicilinin oluşturulmasını amaçlamış olup bu sistemin amaçlarından biri de taşınmazların arz üzerindeki yerleri ile sınırlarını doğru ve açık olarak göstermektir. Buna göre tapu sicilindeki bilgilerin güvenilirliğini sağlamak ise pozitif yükümlülükleri kapsamında devletin sorumluluğunu gerektirmektedir (Sefa Koşar [1. B.], B. No: 2015/18352, 10/5/2018, § 51).

61. Taşınmaz malların sınırlarının arazi ve harita üzerinde belirtilerek hukuki durumlarının tespit edilmesi ve bu suretle tapu sicilinin kurulması tapu sicilinin güvenilirliğinin sağlanması yönünden oldukça önemlidir. Kadastro işlemi, sözü edilen amaçlara ulaşılması bakımından zorunlu işlem niteliğindedir. Ne var ki hatalı olduğu değerlendirilen kadastro işlemlerinin düzeltilmesi amacıyla yargı yollarına başvuru imkânının sağlanması mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin anayasal yükümlülüklerin bir gereğidir (Amelia Kukutara ve diğerleri [GK], B. No: 2019/7923, 27/4/2023 § 56).

62. Ayrıca idarenin iyi yönetişim ilkesi gereği kamu yararı kapsamında bir durum söz konusu olduğunda uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmesi gerekir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68). Bu bağlamda idarenin hatalı tesis ettiği işlemleri geri alma hakkı bulunmakla birlikte idare kendi hatalarının sonuçlarını gidermeli ve bunu bireylere yüklememelidir (Sefa Koşar, § 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Somut olayda, uyuşmazlık konusu 36 parsel sayılı taşınmaz 1951 yılında yapılan kadastro tespiti sırasında başvuruculların miras bırakanı adına tespit ve tescil edilmiştir. Başmüfettişlik tarafından düzenlenen 3/5/2013 tarihli ön inceleme raporu ile 11. Asliye Hukuk Mahkemesi ve İdare Mahkemesi kararlarında ifade edildiği üzere kadastro işlemleri sırasında başvuruculların miras bırakanına ait taşınmazda tersimat hatası yapılmış ve 10.400 m²lik kısım hatalı şekilde komşu 37 ve 39 parsel sayılı taşınmazlara eklenmiştir.

64. Kadastro işlemi 1951 yılında ve 16/3/1950 tarihli ve 5602 sayılı mülga Tapulama Kanunu'na dayalı olarak yapılmıştır. Bu tarihten sonra sırasıyla 17/7/1964 tarihli ve 509 sayılı mülga Tapulama Kanunu, 28/6/1966 tarihli 766 sayılı mülga Tapulama Kanunu ve son olarak da 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu yürürlüğe girmiştir. Anılan 5602 sayılı mülga Kanun'da taşınmazların tahdit, tespit ve tesciline ilişkin detaylı hükümler yer almaktadır. Dolayısıyla somut olaydaki kanun hükümlerinin erişilebilir, belirli ve öngörülebilir olduğu değerlendirilmiştir. Kadastro işleminin amacı ülke koordinat sistemine göre memleketin kadastral veya topoğrafik kadastral haritasına dayalı olarak taşınmaz malların sınırlarını arazi ve harita üzerinde belirterek hukuki durumlarını tespit etmek ve bu suretle güvenli bir tapu sicil sistemi kurmaktır. İhtilaf konusu taşınmaz da bu amacın sağlanması için kadastro işlemine tabi tutulmuştur. Uyuşmazlık konusu taşınmazın bulunduğu alanda arazi sınırlarının ve maliklerinin tespiti için yapılan kadastro işleminin kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu değerlendirilmiştir.

65. Başvuru konusu olayda başvurucular ve miras bırakanları tarafından tersimat hatasının düzeltilmesi ve zararın giderilmesi için başvurular yapılmış, davalar açılmıştır. Bu durumda somut olay itibarıyla başvuruculların mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların etkili olarak işletilip işletilmediği irdelenmelidir. Belediye imar uygulamasının iptali sonucu hukuki ve fiilî imkânsızlık nedeniyle kök parsellere dönülemeyeceğini ifade ettiğinden hukuk sistemimizde başvuruculların uğradığı zararı giderebilecek iki ayrı hukuk yolunun mevcut olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki, kadastroda yapılan hatalı işlemden yararlanan kişilere karşı 6098 sayılı Kanun'un 77. maddesinde düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanan alacak davasıdır. Anılan hükme göre haklı bir sebep olmaksızın bir başkasının mal varlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Yazı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/13545, 23/10/2019, § 51) .

66. Başvurulabilecek diğer bir hukuk yolu ise 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde düzenlenen tapu sicilinin tutulmasından devletin sorumlu olduğuna ilişkin hükümdür. Bu maddede; tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devletin sorumlu olduğu, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere devletin rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır. Yaşar Çoban [GK] (B. No: 2014/6673, 25/7/2017) kararında Yargıtayın 18/11/2009 tarihinden önceki içtihadının, devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan

sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yönünde olduğu, bununla birlikte Hukuk Genel Kurulunun 18/11/2009 tarihli kararından sonra Yargıtayın içtihat değiştirdiği ve 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen sorumluluğun kadastro görevlilerinin dayanaksız ya da gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da kapsadığı şeklinde değiştirildiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla 18/11/2009 tarihi sonrasında tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemlerinde yapılan hataların da 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamına alındığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 32-34; Yaşar Çoban § 68).

67. Ancak bu hukuk yollarının teorik olarak bulunması yeterli olmayıp aynı zamanda etkin bir şekilde uygulanması da gerekir (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Sefa Koşar, § 59).

68. Somut olayda 36 parsel sayılı taşınmazın malikleri tersimat hatasının idari yönden düzeltilmesi için 1978, 1992 ve 1993 yıllarında Tapu Müdürlüğü ve Kadastro Müdürlüğüne başvurmuş ancak hata yapıldığı kabul edilmesine rağmen herhangi bir düzeltme yapılmamış ve başvuruculara dava açmaları gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda taşınmazların bulunduğu bölgede 1987 yılında başlayan imar çalışmalarının 1995 yılında tamamlanarak onaylandığı anlaşılmaktadır.

69. İdari yoldan tersimat hatasının düzeltilmesi talepleri sonuçsuz kalan taşınmaz malikleri, ilk olarak Hazine ve Belediye aleyhine tersimat hatasının düzeltilmesi ve hatalı olarak başka parsellere eklenen kısımların miras payları oranında adlarına tescili talebiyle 1995 yılında dava açmıştır. Ancak bu dava, Hazine ve Belediye adına herhangi bir hisse bulunmadığı gerekçesiyle husumetten reddedilmiştir.

70. Bu defa taşınmaz malikleri 2000 yılı içinde lehine tersimat hatası yapılan komşu parsel malikleri aleyhine tapu iptali ile tescil davası açmıştır. Ancak bu dava da imar uygulamasının iptal edilip ortadan kaldırılmağı sürece imar öncesi hakka dayalı davanın dinlenme imkânının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

71. İmar uygulamasının iptal edilmesi gerektiğine ilişkin yargı kararı gereğince başvurucular 2003 yılı içinde İdare Mahkemesinde 81129 ile 81130 sayılı parselasyon planlarının iptali istemiyle Belediye aleyhine dava açmıştır. Bu dava başvurucular lehine sonuçlanmış ve kararda davalı Belediye tarafından taşınmazlardaki hatalı tersimatları yapan idare ile gerekli koordinasyonun sağlanması suretiyle mevcut tersimat hatalarının düzeltilmesinin hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğu vurgulanmıştır. Bu karar 2018 yılı içinde kesinleşmiştir.

72. Başvuruculaların imar işleminin iptali talebiyle açtığı davanın yargılaması devam ederken 2012 yılı içinde bireysel başvuruya konu ettikleri tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlarının giderilmesi talebiyle 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca Hazine aleyhine dava açmıştır. 17. Asliye Hukuk Mahkemesi davayı reddetmiş ve bu karar yasal yollardan geçerek kesinleşmiştir. Başvurucular 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında Hazine aleyhine açtıkları davanın reddi üzerine bireysel başvuruda bulunmuş ve zararlarının giderilmediğinden yakınmıştır.

73. 17. Asliye Hukuk Mahkemesinin davanın reddine ilişkin ilk gerekçesi, kadastro tutanaklarının 1951 yılında kesinleşmesi ve imar uygulaması yapılması işlemlerine karşı itiraz ve dava yoluna gidilmemesidir. Oysa başvurucular tarafından 1978 yılı ve sonrasında

yapılan idari başvurular ve davaların hiçbirinde başvurucuların süresinde başvuru yapmadığı veya dava açmadığı yönünde bir karar verilmiş değildir. 17. Asliye Hukuk Mahkemesinin diğer ret gerekçesi, İdare Mahkemesinde açılan davanın kesinleşmediğine ve dava tarihi itibarıyla taşınmaz üzerinde yapılan idari işlemlerin iptal edilmediğine, dolayısıyla davacı tarafın dava tarihi itibarıyla dava açmakta hukuki yararının bulunmadığına ilişkindir. Ancak Belediye tarafından, başvurucular lehine sonuçlanan İdare Mahkemesi kararının hukuki ve fiilî imkânsızlık nedeniyle yerine getirilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlar kapsamında ayrı bir dava açılmasında hukuki yararın bulunmadığı kanaatine varılmasının başvurucuların zararının giderilmesi imkânını ortadan kaldıracağı açıktır.

74. 17. Asliye Hukuk Mahkemesinin bir diğer ret gerekçesi, tespit maliklerinin durumu bilebilecek durumda olduğu, taşınmazı mevcut hâliyle kabul ettikleri ve bu hâliyle taşınmaz üzerinde bir kısım idari işlemin yapıldığıdır. Başmüfettişlik tarafından düzenlenen 3/5/2013 tarihli ön inceleme raporunda da taşınmazın on dokuz malikinin imar çalışmaları sırasında taşınmazlarının imar dışında bırakılması nedeniyle dilekçe sundukları ve taşınmazın imar dışı kalmasının kendilerini daha çok mağdur edeceğini, parselin tapuda kayıtlı yüz ölçümü esas alınarak imar uygulamasına alınması gerektiğini, bu parselle ilgili Kadastro Müdürlüğüne ve bölge müdürlüğüne verdikleri bütün dilekçeleri geri aldıklarını, bundan böyle hiçbir surette düzeltme için talepte bulunmayacaklarını ve dava etmeyeceklerini ifade ettikleri belirtilmiştir. Ancak imar işlemlerinin onaylanması sonrasında başvurucular ve miras bırakanlarınca 11. ve 16. Asliye Hukuk Mahkemeleri ile İdare Mahkemesinde açılan davalarda başvurucuların süreçten haberdar olmaları veya imar uygulaması yapılması için verdikleri dilekçeler nedeniyle talep ve dava haklarının ortadan kalktığı yönünde bir sonuca varılmamıştır. Aksine 16. Asliye Hukuk Mahkemesi lehine tersimat hatası yapılanlara karşı dava açılabilmesi için öncelikle şüyulandırma işleminin temelini oluşturan idari kararın idari yargı yerinde iptal edilip ortadan kaldırılması gerektiğini ifade etmiş, İdare Mahkemesi ise Belediye tarafından, taşınmazlardaki hatalı tersimatları yapan idare ile gerekli koordinasyonun sağlanması suretiyle mevcut tersimat hatalarının düzeltilmesinin hakkaniyet ilkesinin bir gereği olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla yargı mercilerinin, başvurucuların ve murislerinin imar uygulamasından faydalanmak maksadıyla sundukları dilekçeleri, tersimat hatası yapılan kısımdan feragat ettikleri şeklinde yorumlamadığı anlaşılmıştır.

75. 17. Asliye Hukuk Mahkemesi kararının bir başka gerekçesi, meydana gelen zarar ile davalı tarafa yüklenen eylem arasında illiyet bağı bulunmadığıdır. Ancak yargı mercilerinin kararlarında tersimat hatasının kadastro işlemleri sırasında yapıldığı açıkça ifade edilmektedir. Son olarak 17. Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuruculların lehine tersimat hatası yapılan taşınmazların malikleri aleyhine sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre dava açabileceklerini ifade etmiştir. 818 sayılı mülga Kanun ve 6098 sayılı Kanun'un zaman aşımını düzenleyen hükümleri incelendiğinde bu hukuk yolunun başarı sunma kapasitesinin bulunduğunu söylemek oldukça güç olacaktır. Ayrıca Belediye tarafından iptaline karar verilen imar işlemleri sonucunda geri dönüşüm yapılmasının hukuken ve fiilen mümkün olmadığının ifade edildiğine de tekrar vurgu yapmak gerekir. Başka taşınmazlarla birlikte imar uygulaması yapılan ve imkânsızlık nedeniyle geri dönüşümü mümkün olmayan taşınmazlar hakkında başvuruculara sebepsiz zenginleşme hukuki sebebine dayalı olarak açılacak davanın zaman aşımından reddedilmemesi durumunda dahi başarılı olup olmayacağı belirsizdir. Öte yandan 20. Hukuk Dairesinin yukarıda belirtilen kararına göre başvurucular kendilerine tanınan birden fazla hukuki seçenekten birini tercih edebilecek ve

4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca meydana gelen zararlarını kusursuz sorumluluk hükümleri uyarınca doğrudan devletten isteyebilecektir (bkz. § 34).

76. Sonuç olarak kadastro sırasında taşınmazında yapılan tersimat hatası başvuruculara zarara uğramasına neden olmuş ve başvurucular 1978 yılından bu yana yaklaşık kırk altı yıldır devam eden başvuru ve dava süreci içinde bırakılmıştır. Bunun yanında Yargıtayın 18/11/2009 tarihinden önceki içtihadı, devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı şeklindeyken Hukuk Genel Kurulunun 18/11/2009 tarihli kararından sonra tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemlerinde yapılan hataların da 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamına alındığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculara bu tarihten önce 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca Hazine aleyhine açacakları tazminat davasının başarı sunma kapasitesinin bulunduğu söylenemeyecektir. Başvuruculara Hazine ve Belediye aleyhine açtığı tapu iptali ve tescil davası husumetten reddedilmiş, lehine tersimat hatası yapılanlar aleyhine açtığı tapu iptali ve tescil davası ise imar işlemleri iptal edilip geri dönüşüm sağlanmadan bu davanın açılamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuruculara imar uygulamalarının iptali talebiyle açtığı davanın kabul edilmesiyle geri dönüşüm yapılabileceği ve ardından da başvuruculara lehine tersimat hatası yapılanlar aleyhine yeniden tapu iptali ve tescil davası açabileceği değerlendirilebilir ise de bireysel başvuru tarihinden sonra Belediye tarafından verilen 26/3/2020 ve sonraki tarihli cevaplarda geri dönüşüm yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvurucular ilk defa bu tarih sonrası geri dönüşüm yapılmasının hukuken ve fiilen imkânsız olduğunu ve yeniden tapu iptali ve tescil davası açmalarının bir sonuç doğurmayacağını öğrenmiştir. Bu nedenle başvuruculara 2012 yılında 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında Hazine aleyhine açtıkları tazminat davasının zararın giderilmesi açısından etkili bir giderim sağlama kapasitesinin bulunduğu değerlendirilmiştir. Ancak kamu makamları kendi hatalı işlemlerinden kaynaklanan zararın ortadan kaldırılması için herhangi bir işlem yapmadıkları gibi hatanın düzeltilmesini talep eden başvuruculara dava yolunu göstermekle yetinmiştir. Yaptıkları idari başvurulardan sonuç alamayan başvurucular zararlarını ortadan kaldırmak için ayrı davalar açmak durumunda bırakılmıştır. Başvuruculara lehine olan İdare Mahkemesi kararı hukuki ve fiilî imkânsızlık nedeniyle yerine getirilememiş, etkili bir çözüm sunma kapasitesi bulunan tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararların giderilmesi kapsamında Hazine aleyhine açtığı dava farklı gerekçelerle reddedilmiş, etkili olup olmayacağı dahi belli olmayan başka bir dava yolu işaret edilmiştir. Bu durum kadastro sırasında hataya sebebiyet veren kamu makamlarının sorumluluğunun tamamen ortadan kaldırılmasına ve hatanın meydana gelmesinde kusuru olmadığı anlaşılan başvuruculara tüm zarara katlanmasına yol açmış, başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemiştir. Bu nedenlerle başvuruya konu olayda mülkiyet hakkına ilişkin devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

77. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

78. Başvurucular, yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

79. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 17. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/677, K.2014/795) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDEM CEM ERGÜL

B. No: 2020/11189 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDEM CEM ERGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11189)

Karar Tarihi:14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Erdem Cem ERGÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya gelen mektubun ekinde yer alan internet haber sitesine ait dokümanların verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Silivri 8 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucuya eşi tarafından gönderilen 14 sayfa mektup ve 27 sayfa internet haber sitelerinin çıktılarından oluşan doküman 3/1/2020 tarihinde mektup okuma komisyonu tarafından incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) kararı ile mektubun ekinde gönderilen internet haber sitelerine ait dokümanların sakıncalı olması nedeniyle başvurucuya verilmemesine ve kurumda muhafazasına karar verilmiştir. Söz konusu kararda dokümanda yer alan yazıların hangi kısımlarının kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşürdüğü, görevlileri hedef gösterdiği, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olduğu, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış

bilgileri içerdiği veyatehdit ve hakaret içerikli olduğuna yönelik bir belirleme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu, Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunarak Disiplin Kurulunun kararının usul ve yasaya aykırı olması nedeniyle bu kararın kaldırılmasını ve mektubun eklerinin de kendisine teslim edilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulunun kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek şikâyetin reddine karar vermiştir. Söz konusu kararda dokümanların içeriğine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Silivri 1. Ağır Ceza Mahkemesi, itiraza konu 27 sayfa internet çıktısının haberleşme niteliğinde ve örgütsel amaçlı olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 24/2/2020 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 17/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; gönderilen mektubun ekinde yer alan dokümanın internet haber sitesi çıktıları olduğunu, bu dokümanda yer alan haberlerin içerikleri incelenmeden Disiplin Kurulunca karar verildiğini, dokümanların örgütsel haberleşme niteliğinde olmadığını, içerikte yer alan haberlerin suç oluşturmadığını, söz konusu internet sitelerinin güncel olduğunu ve herkes tarafından kullanıldığını, serbestçe habere alma, düşünce ve kanaate ulaşma hakkının engellendiğini, haberlerin kendisine verilmemesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini belirterek basın hürriyeti ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, kendisine gönderilen mektubun ekinde yer alan ve internet haber sitelerinin haberlerini içeren dokümanın sakıncalı görülerek alıkonulmasıdır. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya gelen mektubun ekinde bulunan ve internet haber sitelerinin haberlerini içeren dokümanın başvurucuya teslim edilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

14. Anayasa Mahkemesi Ahmet Temiz kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 68. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu dokümanın ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvurucuya verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-47). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Geriye müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

15. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 38-41; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 21; Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 39-43).

16. Herkes gibi tutuklu ve hükümlüler de Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Özellikle suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeninin korunması ile ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlama ve terör örgütleri ile mücadele amaçları doğrultusunda terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü veya tutuklu olanların yazışmaları ile ilgili daha geniş sınırlamalar getirmenin mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu sınırlamanın temel hak ve özgürlüğü tamamen ortadan kaldıran ya da kullanılmasını imkânsız hâle getiren nitelikte olmaması gerekir. Bu kapsamda özellikle örgüt üyelerinin yazışmalarda kullandıkları ve ilk bakışta bir anlam ifade etmeyen, sadece muhatabının anlamlandırabileceği özelliğe sahip şekillerin, kısaltmaların, çizimlerin ve kelimelerin şifre kabul edilerek yazışmalarda kullanılmasının yasaklanmasının suç işlenmesinin önlenmesi ve terör örgütleri ile mücadele amaçları kapsamında zorunlu bir tedbir olmadığı söylenemez.

Ancak hükümlü veya tutuklunun şifreli bir dil kullanarak örgütsel haberleşme sağladığına yönelik tespitin, gönderen ile muhatap ve yazışma içeriği bir bütün hâlinde değerlendirilerek yeterli bir gerekçeyle açıklanması gerekir (K.Ö. B. No: 2017/34068, 28/1/2020, § 34; Mehmet Fatih Göksan (2), B. No: 2017/38886, 8/9/2020, § 61; Ruhi Hallaçoğlu, B. No: 2018/22923, 20/10/2021, § 36).

18. Öncelikle belirtmek gerekir ki somut olaya konu Disiplin Kurulu kararında, mektubun sakıncalı olduğu yönünde bir tespit yapılmamış ve mektubun başvurucuya teslimine karar verilmiştir. Bununla birlikte söz konusu mektubun ekinde bulunan internet haber sitelerinin haber içeren çıktıları başvurucuya teslim edilmemiştir.

19. Disiplin Kurulu kararında genel bazı açıklamalarda bulunulmuş olup verilmeyen dokümanların içeriğindeki hangi ifadelerin kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşürdüğü, görevlileri hedef gösterdiği, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olduğu, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri içerdiği veyatehdit ve hakaret içerikli olduğuna yönelik bir değerlendirme yapılmamıştır. Yargılama makamlarının da bu hususları somutlaştırmadıkları görülmektedir.Sonuç olarak başvuruya konu olayda kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi ile ceza infaz kurumunda disiplinin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gereklilikler somut gerekçelerle ortaya konulmamıştır.

20. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, başvurucuya gönderilen dokümanın başvurucuya teslim edilmemesininzorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespitini ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

23. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olduğu anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucunun tazminat talebi de olmadığından ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/264, K.2020/724) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AMİNE CAĞLI VE HÜSAMETTİN CELALETTİNOĞLU

B. No: 2020/11918 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11918

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AMİNE CAĞLI VE HÜSAMETTİN CELALETTİNOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11918)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Amine CAĞLI

2. Hüsamettin CELALETTİNOĞLU

Vekil : Av. Hayrullah ASLIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkınınihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaın murisi R.K.nin de aralarında bulunduğu davalılar aleyhine 28/7/1993 tarihinde Bingöl 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) tapu iptali ve tescil davası açılmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi 3/10/1995 tarihinde davaya konu olan taşınmazların üçüncü kişilere devir ve temlikinin önlenmesi için başvurucuya ait Bingöl ili MerkezKültür Mahallesi pafta no 2, ada no 1315, parsel no 9 olan taşınmaz ile ada no 1400, parsel no5, 6ve 12olan taşınmazlara ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

3. Asliye Hukuk Mahkemesi 15/2/2005 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiş, anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi

23/6/2022 tarihinde, temyiz itirazlarının kabulüne ve kararın bozulmasına karar vermiştir. Yargılama devam etmektedir.

4. Başvuru 5/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) (İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Somut olayda başvuruculaların davalı olduğu tapu iptal ve tescil davasında 1995 yılında konulan tedbirin hâlen devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; 500.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 33.300 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 33.300 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bingöl 1.Asliye Hukuk Mahkemesine (E.1993/302) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. (6)

B. No: 2020/22728 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22728

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. BAŞVURUSU (6)

(Başvuru Numarası: 2020/22728)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.

Vekilleri : Av. Betül Zekiye GÜRBÜZ Av. Onur Meriç BEKAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işyerinde incelemenin kanuna aykırı olması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının, hukuka aykırı delile dayalı olarak rekabeti kısıtlayıcı davranışlarda bulunulduğu gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle adil yargılanma hakkının, kanuna aykırı düzenlemelere göre idari para cezasının miktarının belirlenmesi nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Global System For Mobile Communications (GSM) hizmetleri ve mobil pazarlama hizmetleri pazarında faaliyet gösteren bir anonim şirkettir. Başvurucu Şirketin faaliyet konuları Ulaştırma Bakanlığı ile imzalanan GSM Pan Avrupa Mobil Telefon Sistemi ihalesinde öngörülen iş ve hizmetler ile her türlü telefon, telekomünikasyon ve benzeri hizmetlerdir. Rekabet Kurulu 6/6/2011 tarihli kararla başvurucu şirketin 7/12/1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğinden bahisle 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve Rekabet Kurumu tarafından çıkarılan 15/2/2009 gün ve 27142 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Rekabeti sınırlayıcı Anlaşma Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilereck Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik uyarınca başvurucu

şirket aleyhine 91.942.343,31 TL idari para cezası verilmesine karar vermiştir.

3. Başvurucu şirket 8/12/2011 tarihinde idari para cezasının iptali ile dayanağını oluşturan Kanun'un 16. maddesinin 3. bendinin iptali için Anayasa Mahkemesine müracaat edilmesi talebiyle Danıştay 13. Daire (Daire) Başkanlığında dava açmıştır. Daire 16/10/2017 tarihinde Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi görülmeyerek işin esasına geçildiğini belirtmiş ve davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunda (İDDK) temyiz kanun yoluna başvurmuştur. İDDK 16/3/2020 tarihinde Daire kararını oyçokluğu ile onamıştır.

4. Başvurucu, nihai kararı 19/7/2020 tarihinde öğrendiğini belirterek 12/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; idari para cezasının iptali için açılan iptal davasının gerekçesiz olarak reddedildiğini, kararın açık ve bariz takdir hatası içerdiğin, idari para cezasının fahiş miktarda olduğunu, hâkim kararı olmaksızın işyerinde gerçekleştirilen yerinde inceleme sonucu elde edilen delillerin hukuka aykırı olduğunu, idari yaptırıma gerekçe olamayacağını belirterek konut dokunulmazlığı hakkının, adil yargılanma hakkının, suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), görüşünde; 30 günlük başvuru süresi açısından kabul edilebilirliğin değerlendirilmesi gerektiğini ayrıca Dairenin mevzuat hükümlerini dikkate alarak, şikâyetleri incelediğini, ayrıntılı ve gerekçeli bir kararla davayı reddettiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddiaları yinelemiştir.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27) ve Erendiz Önal ([1. B.], B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34) kararları da bu yöndedir. Ayrıca, adli tatilin hangi mahkemelerde uygulanacağı ilgili usul kanunlarında belirtilmiştir. 6216 sayılı Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Anayasa Mahkemesinin adli tatile tabi olduğu yönünde bir hüküm bulunmadığından Anayasa Mahkemesi adli tatil süresi içinde de yargısal faaliyetlerine devam etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru açısından adli tatil hükümlerinin süre hesabında dikkate alınmasına hukuken imkân bulunmamaktadır (Turgut Tayyar [1. B.], B. No: 2013/7168, 15/10/2014, § 18).

8. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarihi, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul ederek bireysel başvuru süresini bu tarihten itibaren başlatmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır.

9. Yargılama sürecinde nihai karar olan İDDK kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme sonucu, ilgili kararın başvurucunun avukatı Betül Zekiye Gürbüz tarafından 10/7/2020 tarihinde saat 12.32.53’de açılarak okunduğu tespit edilmiştir.

Bu kapsamda 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan haberdar olunduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 10/7/2020 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Bireysel başvuru, 10/7/2020 tarihinde işlemeye başlayan 30 günlük yasal sürenin geçirilmesinin ardından 12/8/2020 tarihinde yapılmıştır.

10. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 10/7/2020 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvurusu süresinden sonra, 12/8/2020 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEMNUNE KÖSE VE SALİH ŞİLELİ

B. No: 2020/25062 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25062

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEMNUNE KÖSE VE SALİH ŞİLELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25062)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1.Memnune KÖSE

Vekili : Av. Mecnun ŞENEL

2. Salih ŞİLELİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, orman olduğu gerekçesiyle tapusu iptal edilen taşınmazın bedelinin ödenmesi talebiyle açılan davanın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul'un Pendik ilçesi Emirli köyünde bulunan taşınmaz başvurucuların murisi H.Ç. adına tapuya kayıtlıyken Kartal 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (2. Asliye Hukuk Mahkemesi) 1975 yılında açılan dava sonucunda orman vasfıyla Maliye Hazinesi (Hazine) adına tescil edilmiştir. Bu karar yasal yollardan geçerek 17/5/1985 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucular 23/7/2012 tarihinde sundukları dava dilekçesinde taşınmazın tapusunun iptal edilmesi nedeniyle uğradıkları zararlar için 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 1007. maddesi uyarınca şimdilik 15.000 TL tazminatın ödenmesi talebiyle Hazine aleyhine dava açmıştır.

4. İstanbul Anadolu 29. Asliye Hukuk Mahkemesi (29. Asliye Hukuk Mahkemesi) 17/1/2017 tarihinde, muris aleyhine açılan tapu iptali tescil davasının kesinleşmiş olduğu 1985 yılından itibaren on yıl içinde dava açılmadığı ve davalı tarafın zamanaşımı defi ileri sürdüğü gerekçesiyle davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar vermiştir.

5. Başvurucular tarafından kararın istinaf edilmesi üzerine İstanbul Bölge Adliye Hukuk Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 4/4/2017 tarihinde kararı vekâlet ücreti yönünden düzeltmiş ve davayı 29. Asliye Hukuk Mahkemesiyle aynı gerekçeyle zamanaşımından reddetmiştir.

6. Başvurucuların temyiz talebi 16/6/2020 tarihinde Yargıtay 20. Hukuk Dairesince(Yargıtay) reddedilmiş ve karar onanmıştır.

7. Başvurucular nihai kararı 16/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular, tapuya kayıtlı olan taşınmazın kamulaştırılmadan ve bedeli ödenmeden tapu kaydının iptal edilmesinin mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Davanın zamanaşımı gerekçesiyle reddedildiği dikkate alındığında başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

11. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

12. Anayasa Mahkemesi, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında açılan tazminat davalarının zamanaşımından reddedilmesine ilişkin başvuruları daha evvel Yaşar Çoban [GK] (B. No: 2014/6673, 25/7/2017); Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri [2. B.] (B. No: 2017/15121, 11/12/2019); Mehmet Aykut Vural [1. B.] (B. No: 2017/16486, 29/1/2020); Asım Uzun ve diğerleri [1. B.] (B. No:2018/26593, 12/2/2020); Bayram Hasan Özer ve Rüses Özer [1. B.] (B. No: 2017/17513, 3/6/2020) ile Işıl Kantarcı [1. B.] (B. No: 2018/17640, 14/10/2020) kararlarında incelemiştir.

13. Anayasa Mahkemesi; Yaşar Çoban kararında Yargıtayın 18/11/2009 tarihinden önceki içtihadının devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğunun tapu kütüğünün oluşumu sırasında yapılan hataları kapsamadığı yolunda olduğunu, HGK'nın 18/11/2009 tarihli kararından sonra içtihadın değiştiğini belirtmiştir. Bu içtihatta, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen sorumluluğun kadastro görevlilerinin dayanaksız ya da gerçek hukuksal duruma uymayan kayıtlar düzenlemelerini ve taşınmazın niteliğinde yanlışlıklar yapmalarını da kapsadığını ifade etmiştir. Yargıtay hukuk dairelerinin de bu tarihten sonra HGK'nın bu içtihadı doğrultusunda karar verdiğini belirtmiştir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin de HGK'nın bu içtihadından sonra yeni bir iç hukuk yolu oluştuğunu kabul ederek kabul edilemezlik kararları verdiğini ifade etmiştir. (Yaşar Çoban, §§ 45, 46,

68). Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman [1. B.], B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter [1. B.], B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; Hatice Avcı ve diğerleri [2. B.],B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76).

14. Ayrıca Yaşar Çoban kararında 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolan başvuruculara dava açabilmelerini mümkün kılacak makul bir süre öngörülmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri kararında ise 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddedilen davalarda bu tarihten sonra makul bir süre içinde dava açılmasına imkân tanınması gerektiği ifade edilmiş ve 18/11/2009 tarihinden 1 yıl 10 ay 15 gün sonra açılan davanın makul bir sürede açıldığı hâlde zamanaşımından reddedilmesinin başvuruculara mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Mehmet Aykut Vural kararında 18/11/2009 tarihinden 1 yıl 9 ay 6 gün sonra açılan davanın zamanaşımından reddedilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği değerlendirilmiştir. Buna karşılık Anayasa Mahkemesi Asım Uzun ve diğerleri kararında 18/11/2009 tarihinden 4 yıl 1 ay 13 gün sonra, Bayram Hasan Özer ve Rüses Özer kararında 3 yıl 2 ay 13 gün sonra ve Işıl Kantarcı kararında 4 yıl 5 ay 10 gün sonra açılan davaların zamanaşımından reddedilmesinin başvuruculara mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği sonucuna varmıştır (Ayşe Çidem Tekindağ ve diğerleri, § 45; Mehmet Aykut Vural, § 47; Asım Uzun ve diğerleri, § 42; Bayram Hasan Özer ve Rüses Özer, § 28; Işıl Kantarcı, § 40).

15. Somut olayda 29. Asliye Hukuk Mahkemesi; 1975 yılında açılan dava sonucunda taşınmazın tapusunun iptal edildiğini, bu kararın 17/5/1985 tarihinde kesinleştiğini ve dolayısıyla on yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu ifade etmiştir. Bu karar Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay tarafından da uygun bulunmuştur. Buna karşılık yargılama mercileri, davanın 18/11/2009 tarihinde etkili ve elverişli hâle gelen hukuk yolunun bu tarihten sonra kullanılmasına imkân sağlayacak makul bir sürede açılıp açılmadığına ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır.

16. Bu nedenle 18/11/2009 tarihinden önce zamanaşımı süresi dolmuş olan somut olaya konu davanın bu tarihten sonra makul bir süre içinde açılıp açılmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Yukarıda yer verilen kararlar dikkate alındığında 18/11/2009 tarihinden 2 yıl 8 ay 5 gün sonra 23/7/2012 tarihinde açılan davanın makul kabul edilebilecek bir sürede açılmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla 18/11/2009 tarihinde etkili hâle gelen hukuk yolu için bu süreden sonra makul denilebilecek sürede dava açmayan başvuruculara davasının zamanaşımından reddedilmesi suretiyle yüklenen külfetin orantısız olduğundan bahsedilemez. Bu nedenle kamu yararı ile bireyin mahkemeye erişim hakkı arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucular aleyhine bozulmadığı değerlendirilmiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Y.K.

B. No: 2020/25833 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Y.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25833)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Y.K.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun süreli yayın alma talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Salihli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda

(Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna yazdığı dilekçeyle bir ayı aşkın süredir gazete alamadığını, gazete almasının önündeki engellerin kaldırılmasını talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) 21/5/2020 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Söz konusu kararda koronavirüs (COVID-19) bulaşıcı salgını hakkında alınan tedbirler kapsamında Ceza İnfaz Kurumunun dışarıyla olan temasının en aza indirgenmesinin amaçlandığı ve bu nedenle mahpusların sağlığının korunması için geçici süreyle gazete alma talebinin reddedildiği açıklanmıştır.

7. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı Salihli İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinde İdare ve Gözlem Kurulunun kararında yer verdiği gerekçelere dayanılmıştır.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Salihli Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin kararında belirtilen gerekçede hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı, başvurucuya 2/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 62. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) (Değişik:14/4/2020-7242/32 md.) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

(4) (Ek:14/4/2020-7242/32 md.) Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler, ceza infaz kurumuna kabul edilmez. Ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır. Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkilidir."

10. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 20/3/2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 86. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile

mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Eğitim kurulunca, kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsadığı tespit edilen yayın hükümlüye verilmez."

11. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (İnfaz Yönetmeliği) "Bulaşıcı Hastalıklardan Korunma" başlıklı 96. maddesinin ilgili (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kurumda, 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 57 nci maddesinde ve 30/5/2007 tarihli ve 26537 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bulaşıcı Hastalıklar Sürveyans ve Kontrol Esasları Yönetmeliğinde yer alan hastalık veya durumlardan birisinin çıkması veya çıkma şüphesinin ya da bu türden bir hastalık sebebiyle ölümün meydana geldiği hâllerde durum cezaevi tabibince kurumun en üst amirine bildirilir. Bu bildirimin alınması üzerine kurum en üst amiri durumu gecikmeksizin ilgili mercilere bildirir. ...

...

(3) Tedaviyi sağlayacak nitelikte özel bölümü bulunmayan kurumlardaki hükümlüler, derhal tedavisinin yapılabileceği sağlık kuruluşuna sevk edilir. Kurum idaresi tarafından, hastalığın yayılmasına engel olmak için gerekli önlemler alınır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 14/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

13. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu; Bakanlık tarafından ceza infaz kurumlarına gönderilen yazı ile kurum dışıyla bağlantının azaltılması talimatının Ceza İnfaz Kurumu idaresince gazete alınmasının tamamen durdurulması şeklinde uygulandığını, diğer ceza infaz kurumlarında böyle bir uygulamanın bulunmadığını, gazete alımının durdurulduğu süreçte posta veya kargo gönderimi/alımı ya da kuruma dışarıdan temin edilen ürünlerin alımı gibi işlemlerin yapılmasının devam ettiğini açıklamıştır. Gazete alımının durdurulmasının bir süresinin olmadığını, alınan bu tedbirin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara ve COVID-19 kapsamında alınan önlemlere yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve

somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

C. Değerlendirme

16. Anayasa’nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni, kamu güvenliği, ... suçların önlenmesi, ... gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

17. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Söz konusu kararlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun kurum idaresi aracılığıyla gazete alınması talebinin reddedilmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

19. Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla gazete alınması talebi reddedilenbaşvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

20. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

21. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

22. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için

yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38). Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

24. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

25. Eldeki başvuruda ilk olarak, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin öncelikle kanuni dayanağının olup olmadığı incelenmelidir. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılabilecektir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Hüseyin Ercan, B. No: 2018/11352, 8/9/2021, §§ 35, 36). Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

26. Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirdiği yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (Hüseyin Ercan, § 36; mahkemeye erişim hakkı yönünden benzer değerlendirme için bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

27. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi mahpusların süreli ve süresiz yayınlardan faydalanmalarını açıkça düzenleme altına almıştır. Anılan maddede mahpusların hangi şartlar altında süreli veya süresiz yayın hakkından faydalanamayacakları başka bir ifadeyle bu hakkın kullanımının nasıl sınırlandırılacağı da belirlenmiştir.

28. Söz konusu kanun hükmü ile mahpusların mahkemelerce yasaklanmış olmaması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Bunun yanı sıra aynı hükümde kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmeyeceği de düzenlenmiştir. Mahpusların süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkını sınırlandıran bir başka düzenleme ise Basın İlân Kurumu aracılığıyla

resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazeteler yönündendir. Bu nitelikteki gazetelerin ceza infaz kurumlarına alınmayacağı açıkça düzenlenmiştir.

29. Bahsi geçen kanuni düzenlemeyle mahpuslara açıkça tanınan süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı ancak çerçevesi belirli olan ve yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde gösteren düzenlemelere dayanılarak sınırlandırılabilir. Belirtilen ve mevzuatta yer alan kanuni düzenlemeler ise mahpusların süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermemektedir (aile hayatına saygı hakkı bağlamında benzer bir tespit için bkz. Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 55).

30. Başvuruya konu edilen süreçte, COVID-19 salgınının başlamasıyla birlikte ceza infaz kurumlarının toplu olarak yaşanan yerler olduğu ve bulaşıcı hastalıklar açısından risk oluşturduğu, bu bakımdan ceza infaz kurumlarında özel önlemlerin alınmasına ihtiyaç duyulduğu açıktır. Ancak bu kapsamda mahpusların süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkının sınırlandırılmasının Kanun'da yer alan hükümler kapsamında yerine getirilmesi zorunludur.

31. Başvuru konusu olayda başvurucu; abonesi olduğu süreli yayının kendisine temin edilmesini talep etmiştir. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi kapsamında başvurucunun talebinin değerlendirilerek karşılanması gerekirken Ceza İnfaz Kurumu söz konusu talebi anılan maddeye dayanmadan, kapsamı ve süresi öngörülebilir olmayacak şekilde reddetmiştir. Dolayısıyla süreli yayınlardan yararlanma hakkının kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenlemenin olmadığı ve bu hakka ilişkin kısıtlamaların Ceza İnfaz Kurumunun aldığı tedbirler kapsamında uygulandığı görülmüştür. Temel hak ve hürriyetleri sınırlandırılan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin korunması bakımından ne kadar gerekli ve ölçülü olursa olsun salt idari bir işleme dayanıyorsa bu tür bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığından söz edilemez. Başka bir deyişle tedbire karar veren idarenin takdir alanı içinde olmayan bir konuda idari kararla temel hak ve hürriyetler sınırlandırılamaz. Yine farklı bir anlatımla idarenin kanuni bir dayanak olmadan ilk elden temel hak ve hürriyetleri sınırlandırması düşünülemez. Aksi durum, kanun koyucunun getirmediği kısıtlamaların idari ve yargısal makamlarca oluşturulmasına ve uygulanmasına neden olabileceği gibi kısıtlamaların muhatabı olan bireylere yönelik keyfî uygulamaların yaygınlaşmasına ve bu kişilerin kamu otoritelerine karşı güvencesiz bir konuma düşmesine yol açabilir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 59).

32. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı kanuni dayanağa sahip olmasıdır. Somut olayda ise başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığı anlaşıldığından müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

33. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 99.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvurucunun bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde tahliye edildiği anlaşıldığından başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı kabul edilmiştir.

37. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Salihli İnfaz Hâkimliğine (E.2020/725, K.2020/739 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM DURGUT

B. No: 2020/33234 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33234

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM DURGUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33234)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : İbrahim DURGUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu nakil aracındaki olumsuz koşullar ile adliye nezarethanesi ve nakil aracında kelepçeli olarak tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında 3/10/2017 tarihinde tutuklanarak Hatay T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. 30/7/2019 tarihine kadar bu Kurumda barındırılan başvurucu, 30/7/2019-8/2/2023 tarihleri arasında Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmış ve 8/2/2023 tarihinde Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede başvurucunun 25/6/2023 tarihinde denetimli serbestliğe ayrılarak tahliye olduğu görülmüştür.

3. Başvurucu 26/2/2020 tarihli dilekçe ile yargılamasının yapılabilmesi için tutuklu olarak bulunduğu Hatay T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Hatay Adliyesine götürüldüğü 26/10/2017 ve 21/12/2017 tarihlerinde nakil için kullanılan ve tabutluk olarak anılan aracın fiziki şartları nedeniyle moralinin bozulduğunu, mide bulantısı ve baş ağrısı gibi sıkıntılar yaşadığını, götürüldüğü adliye nezarethanesinde ise duruşmayı elleri kelepçeli olarak

beklediğini, 30/7/2019 tarihinde nakledildiği Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna da temmuz sıcağında dar oturma alanı bulunan, yetersiz havalandırması ve ışığı olan aynı tip araçla elleri kelepçeli olarak götürüldüğünü, bu şartlar altında 3,5-4 saat kadar süren yolculuğun kendisine ızdırap verdiğini ileri sürerek Hatay Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ilgili kamu görevlileri hakkında şikâyette bulunmuştur.

4. Başsavcılık 18/3/2020 tarihli kararıyla başvurucunun 30/7/2019 tarihinde gerçekleştirilen ceza infaz kurumları arasında nakline ilişkin şikâyetleri bakımından soruşturmanın Türkoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gerektiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir. Başvurucu, Başsavcılığın verdiği karar sonrası şikâyetin bu kısmına ilişkin soruşturma sürecinin akıbetine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

5. Başsavcılık olayda herhangi bir suç ve suç unsuru bulunmadığı gerekçesiyle 2/6/2020 tarihinde soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı Sulh Ceza Hâkimliğince 21/9/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai kararı 1/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, uygun fiziki şartlar taşımayan bir araç içinde naklinin gerçekleştirilmesi, hem yapılacak duruşmayı beklerken adliye nezarethanesinde hem de iki infaz kurumu arasında nakil işleminin yapıldığı araç içinde ellerindeki kelepçenin çözülmemesi ve yaşananlar hakkında yaptığı şikâyet üzerine başlatılan soruşturmanın etkili şekilde yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında ve "Nakil Aracındaki Tutulma Koşullarına İlişkin İddia" ile "Kelepçeli Olarak Tutulma ve Bekletilmeye İlişkin İddia" başlıkları altında incelenmiştir.

A. Nakil Aracındaki Tutulma Koşullarına İlişkin İddia

10. Başvurucu; farklı nedenlerle ikisi kısa süreli (ceza infaz kurumu ile aynı ilin adliye binası arasında), üçüncüsü ise nispeten uzun bir süreyle bindirildiği, nakil için kullanılan aracın dar olup ışık ve hava almaması nedeniyle moralinin bozulduğundan, midesinin bulanıp başının ağrıdığından bahsetmiş; iki Ceza İnfaz Kurumu arasındaki nakli sırasında ise yolculuğun uzun olması ve yaz aylarında gerçekleşmesi nedeniyle aracın fiziki şartlarının yetersizliğinin kendisine ızdırap verecek bir seviyeye ulaştığını ifade etmiştir. Somut olayda başvurucu, nakiller süresince kamu görevlileri tarafından kasıtlı olarak kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürmemiş, salt nakil için kullanılan aracın fiziki şartlarından şikâyetçi olmuştur.

11. Temel hak ve özgürlüklere saygı devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup

bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. İddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna gidilebilir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17; Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

12. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yol öngörülmüş olmalıdır. Ayrıca bu hukuki yol iddia edilen ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olmalı ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunmalıdır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte soyut olarak makul bir başarı sunma kapasitesi olan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36). Ayrıca yasal düzenlemeyle oluşturulan ve kanunun nesnel anlamına bakıldığında var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuksal yolun fiilen denenmemiş veya kullanılmamış olması, söz konusu yolun etkili olmadığı veya bulunmadığı sonucuna ulaşılabilmesi bakımından yeterli olmaz. Burada asıl dikkate alınması gereken şey, tazminat ödendiğini gösteren karardan ziyade tazminat ödenemeyeceğini ifade eden kararın var olup olmadığıdır. Teorik düzeyde tazminat için elverişli bir başvuru yolunun fiilen etkisiz olduğu sonucuna ancak mahkemelerin ilgili yolun tutulma koşulları nedeniyle oluşan zararların giderilmesini kapsamadığı temeline dayalı olarak reddetmeleri hâlinde varılabilir (B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, §§ 46, 52).

13. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediği başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmelidir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı durumda veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

14. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının mutlak nitelikli olmasından ötürü bu yasak açısından sağlanması gereken başvuru yolunun etkili olduğundan söz edilebilmesi için bunun ihlali önleyici ve bazı durumlarda cezalandırıcı olabilmesi, ayrıca gerektiğinde tamamlayıcı bir unsur olarak makul bir tazmin imkânı sunabilmesi gerekir. Aksi takdirde bu tür ihlaller açısından sadece tazmin yollarının öngörülmüş olması, bu tür muamelelere maruz kalan kişilere yapılanları kısmen veya zımnen meşrulaştırmış ve devletin tutma koşullarını Anayasa’nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltmış olacaktır (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 72, 73). Bununla birlikte kişinin ihlal iddialarına konu yerden ayrılmış olması durumunda tutma hâli de sona ereceğinden tutmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiğinden söz edilemez. Bu durumda tutulma hâli sona eren kişinin tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini istemesinde hukuki yararı kalmayacaktır. Bu itibarla sözü edilen hâlde ihlali önleyici ya da tutulma koşullarının

geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, bu durumda uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla şikâyet edilen koşulların sona erdiği durumda bu koşullara ilişkin şikâyet bakımından etkili hukuk mekanizmasının tazminat yolu olduğu söylenebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. B.T. § 49).

15. Somut olayda başvurucunun şikayet ettiği koşullar devam etmediğinden başvurucu için tutulma koşullarından doğan zararların tazmini için tazminat yollarının varlığı gerekli ve yeterlidir. Başvurucu, bu yollara başvurduğuna ilişkin bilgi ve belge sunmamış; bu yolların etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu nedenle hukuk sisteminde mevcut yargısal tüketilmeden başvuru yapıldığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kelepçeli Tutulma ve Bekletilmeye İlişkin İddia

17. Başvurucu; 26/10/2017 ve 21/12/2017 tarihlerinde olmak üzere iki defa yargılamasının yapılabilmesi için götürüldüğü adliye nezarethanesinde duruşmanın başlamasını elleri kelepçeli olarak bekletildiğini, 30/7/2019 tarihinde gerçekleşen nakil boyunca yine kelepçeli olarak tutulduğunu ileri sürmüştür.

18. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine (derecesine) ulaşması gerekir. Asgari ağırlık eşiğine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm etkenler dikkate alınmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75).

19. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişiye kaçmasının ya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi amacıyla kelepçe takılması yahut bu kişide aynı amaçlarla hareketi kısıtlayıcı başka araçların kullanılması, makul ölçüde gerekli olanının ötesinde bir güç kullanımı veya kişinin kelepçeli hâlinin kamuya teşhir edilmesi amacı olmadığı sürece-kural olarak- Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmamaktadır. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez. Bununla birlikte sözü edilen zorlayıcı tedbire başvurulması, kendisine kelepçe takılan kişinin fiziksel veya ruhsal durumu ve/veya tedbirin kişideki fiziksel yahut ruhsal etkileri nedeniyle asgari ağırlık eşiğine ulaşabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Kazim Aksoy (2), B. No: 2015/8409, 4/7/2019, § 38; Ö.U., B. No: 2016/62587, 23/6/2020, §§ 32, 33, 35).

20. Başvurucu, kelepçeli hâlinin kamuya teşhir edilmesi amacıyla kelepçe takıldığını, kelepçe tedbirine başvurulmasının fiziksel ya da ruhsal bütünlüğünü olumsuz etkilediğini veya kelepçe takılmasına engel herhangi bir sağlık problemi olduğunu iddia etmemiştir. Bu nedenle hakkında verilmiş tutuklama kararı gereğince ceza infaz kurumunda barındırılan başvurucuya infaz kurumu dışında bulunduğu anlarda hareketlerinin kısıtlanması amacıyla kelepçe takılmasının -nakil güvenliğinin sağlanması gerekçesi de dikkate alındığında- makul bir tedbir olduğu ve söz konusu tedbirin kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Nakil aracındaki tutulma koşullarından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kelepçeli tutulma ve bekletilmeden dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AY

B. No: 2020/35437 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35437

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35437)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Aydın AY

Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin bir toplantıya müdahalesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, müdahale sırasında kullanılan gaz fişeğinin bir kişiye isabet etmesi neticesinde ağır nitelikte yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle de yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/7/2013 tarihinde Ankara Dikmen'de gerçekleştirilen Gezi Parkı eylemleri sırasında yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) konuya ilişkin olarak resen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında nöbetçi Cumhuriyet savcısı kolluk görevlilerine, olay yerinde delil tespiti yapılması, şüphelilerin tespiti ile beyanlarının alınması, mevcut ise tanıkların dinlenmesi, olay yeri ve çevresinde kamera araştırması yapılması ve olay gecesi biber gazı kullanan görevlilerin isim listesinin temin edilmesi talimatlarını vermiştir.

3. Başsavcılık daha sonra 10/9/2013 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere

yazarak soruşturmaya esas olmak üzere toplumsal olaya müdahaleye ilişkin tutanaklar, kamera kayıtları ile olayın gerçekleştiği bölgede biber gazı kapsülü veya plastik mermi kullandığı tespit edilen görevli tüm polis memurlarının açık kimliklerinin gönderilmesini talep etmiştir.

4. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesindeki tedavisinin ardından 19/7/2013 tarihinde taburcu olan başvurucu hakkında düzenlenen 20/9/2013 tarihli raporda baş bölgesindeki yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye soktuğu, kişi üzerindeki etkisinin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olmadığı, kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarını ağır (4) derecede etkileyecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Raporda ayrıca yaralanmanın yüzde sabit ize neden olup olmadığı, duyulardan veya organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi niteliğinde olup olmadığının tespiti için kişinin altı ay sonra muayene edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. Hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçundan soruşturma açılan başvurucu; şüpheli sıfatıyla verdiği 30/9/2013 tarihli kolluk ifadesinde olay günü evine giderken kaldırım üzerinde kalabalık bir topluluk gördüğünü, bu sırada Akrep ve TOMA (toplumsal olaylara müdahale aracı) olarak adlandırılan iki aracın kalabalığa gaz bombası atmaya başladığını, Akrep'ten kaçmaya çalıştığı sırada alnına isabet eden gaz fişeği kapsülü ile yaralandığını, fişeği kimin attığını bilmediğini ancak yaralanmasına neden olan kişi veya kişilerden şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

6. Başsavcılık 27/11/2013 tarihinde başvurucunun ifadesini müşteki sıfatıyla almıştır. Başvurucu; ifadesinde Akrep olarak bilinen araçtan kaçmaya çalışırken araçta görevli bir polis memurunun 5-6 metre mesafeden kendisine doğru gaz fişeği attığını, fişeğin alnına çarpması üzerine ağır şekilde yaralandığını, fişeği atan görevli gaz maskesi taktığı için bu kişiyi teşhis edemeyeceğini, kendisini yaralayan polis memuru ile bu konuda ona emir veren ve eyleminden sorumlu olan yetkililerden şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. İfade alma işlemine katılan başvurucunun müdafii olaya müdahale eden araçlar ile bu araçlarda olup da gaz fişeği atma yetkisi bulunan görevlilerin tespitini, olay anına ilişkin telsiz kayıtlarının temin edilmesini ve bildirecekleri tanıkların dinlenmesini talep etmiştir.

7. Başsavcılık, Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 28/11/2013 tarihli müzekkere ile soruşturmaya konu protestoya müdahale eden ve Akrep olarak bilinen resmî araçta görevli olup gaz tüfeği kullanma yetkisi bulunan polis memurlarının tespit edilerek bildirilmesini istemiştir.

8. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Başsavcılığa yazdığı 6/5/2014 tarihli yazı ekinde olay yerinde görevli olan kolluk görevlileri ile gaz tüfeği kullanma yetkisine sahip polis memurlarının listesini bildirmiştir. Anılan yazı ile ayrıca başvurucu hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan yürütülen soruşturmaya ait dosya sureti, olay yeri civarındaki kişi ve kurumlara ait binalarda güvenlik kamerası tespit edilemediğine dair 25/4/2014 tarihli tutanak, olay yerini gören MOBESE kamerası bulunmadığına dair 22/4/2014 tarihli tutanak, Ankara'nın muhtelif yerlerinde gerçekleşen Gezi Parkı eylemlerine ilişkin olarak düzenlenen 15/7/2013 tarihli Olay Tutanağı ve Foto Film Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından Dikmen bölgesinde çekilen kamera görüntülerini içeren bir DVD Başsavcılığa iletilmiştir.

9. 7/5/2014 tarihinde Başsavcılık, Adli Tıp Kurumuna yazı yazarak başvurucunun tedavi evrakının ve durumunun değerlendirilerek eldeki bilgilere göre yüzde sabit iz olup olmadığı konusunda düzenlenecek raporun gönderilmesini istemiştir.

10. Adli Tıp Kurumu 7/5/2014 tarihli kesin raporunda başvurucuda meydana gelen yaralanmanın yüzde sabit iz niteliğinde olduğunu bildirmiştir.

11. Başsavcılığın kolluk görevlilerince çekilen kamera görüntülerini incelemek ile görevlendirdiği bilirkişi; hazırladığı 3/6/2015 tarihli raporda sürekli olmayan, kesik, sesli, çekim saati ve tarihi bulunmayan 18 dakikalık görüntü kaydında göstericilerden yaralanan bir şahsa rastlanmadığı, Akrep ve TOMA olarak bilinen araçlardan gaz kapsülü atıldığının tespit edilemediğini belirtmiştir.

12. 2/8/2016 tarihinde Başsavcılık, Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvurucunun yaralanmasına neden olan polis veya polislerin açık kimlik bilgilerinin tespit edilerek Başsavcılıkta hazır edilmesini istemiştir.

13. 6/9/2016 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, 15 Temmuz 2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü sırasında Emniyet Müdürlüğüne uçaktan atılan bombanın ana su şebekesini patlatması sonrası arşivin tamamen su altında kalarak balçığa bulandığını, 2015 yılı ve öncesine ait arşiv kayıtlarının kullanılamaz hâle geldiğini Başsavcılığa iletmiştir.

14. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü; Başsavcılığa gönderdiği 16/11/2017 tarihli yazıda olay tarihinde meydana gelen toplumsal olayların farklı noktalarda gerçekleşmesi, yoğun görevler nedeniyle anlık görevlendirme yapılması ve hangi personelin nerede görev aldığına dair ayrıntılı kayıtların tutulamaması nedeniyle suçu işlediği iddia edilen şüpheliye ait herhangi bir bilgi ve belge bulunamadığını bildirmiştir.

15. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü 12/3/2018, 11/6/2018 ve 14/8/2018 tarihlerinde Başsavcılığa gönderdiği yazılarda başvurucunun yaralanmasına neden olan görevlilerin tespitiyle ilgili çalışmaların devam ettiğini, suçu işlediği iddia edilen görevlilerin bulunması hâlinde bilgi verileceğini ifade etmiştir.

16. 27/11/2018 tarihinde Başsavcılık yapılan tüm araştırmalara rağmen şüphelilerin tespit edilemediği gerekçesiyle daimî arama kararı vermiştir. Kararda Başsavcılık Emniyet Müdürlüğünden şüpheli veya şüphelilerin zamanaşımı tarihine kadar aranmasını, bulunduklarında savunmalarının alınmasını, bulunamadıkları takdirde yapılan araştırma sonucunun üçer aylık dönemlerle bildirilmesini istemiştir.

17. 30/11/2018 tarihinde Başsavcılık, faili meçhul suçla ilgili olarak bugüne kadar yapılan tüm araştırmalarda olay faili ya da failleri tespit edilemediğinden evrakın Zamanaşımı Bürosuna gönderilmesine karar vermiştir.

18. 14/2/2019 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Başsavcılığa gönderdiği yazıda başvurucunun yaralanmasına neden olan görevlilerin tespiti ile ilgili çalışmaların devam ettiğini, suçu işlediği iddia edilen görevlilerin bulunması hâlinde bilgi verileceğini bildirmiştir.

19. Başvurucu 14/2/2019 tarihli yazıya atıf yaparak etkili bir soruşturma yürütülmediğini, dosyanın zamanaşımından düşmesinin Başsavcılıkça beklendiğini belirterek Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğunun doğduğunu ifade etmiş ve 5/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü, Başsavcılığa gönderdiği 1/10/2021 tarihli yazıda daimî arama süresinin tamamlandığını belirtmiştir.

21. Başsavcılık 17/5/2023 tarihinde başvurucunun şikâyetine konu olayla ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararda suç tarihinden bu güne kadar tüm aramalara rağmen fail ya da faillerin bulunamadığı, atılı suçun sekiz yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, zamanaşımı süresinin 15/7/2021 tarihinde dolduğu, zamanaşımını kesen ya da durduran herhangi bir usuli işlemin gerçekleşmediğini belirtmiştir.

22. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığı kararına yaptığı itiraz Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 12/9/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

23. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

24. Başvurucu; Ankara Dikmen'de Gezi Parkı protestolarına katıldığı esnada kolluk görevlileri tarafından atılan gaz kapsülüyle başından ağır şekilde yaralandığını, bu eylemin fail ya da faillerinin tespiti için etkili bir soruşturma yapılmadığını, katıldığı bir protesto gösterisi nedeniyle fiziksel şiddete uğradığını belirterek kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yükümlülüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde kabul edilebilirliğe ilişkin olarak soruşturma kapsamında elde edilen bilgi ve belgelerden olayın failinin tespit edilememesi nedeniyle 27/11/2018 tarihinde daimî arama kararı verildiği ancak başvurucunun mevcut bireysel başvuruyu 5/11/2020 tarihinde yaptığı belirtilerek süre aşımı hususunun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Esas bakımından ise kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110). Somut olayda başvurucunun baş bölgesinden kemik kırığı oluşacak şekilde yaralandığı ve yaralanmaya bağlı olarak hayati tehlike geçirdiğine ilişkin adli raporlar gözönüne alındığındayaşam hakkının başvuruya uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Başvuru, yaşam hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen Anayasa'nın 17. maddesine yönelik ihlal iddialarını incelediği birçok başvuruda tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu, tazminat davasının sürece etkisinin olmadığını açıkça belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Zeki Güngör [1. B.], B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39).

28. Başvuru yollarının tüketilmesi kuralı, bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünde inceleme yapılabilmesi için mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın -makul bir süreyi aşmaması şartıyla- ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuruyla getirilen koruma mekanizmasının ikincil

niteliğine uygun olacaktır. Bununla birlikte savunulabilir bir yaşam hakkı iddiası hakkında soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidir. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmez. Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın koşullarına bağlı olarak değerlendirilecektir. Soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar bulunduğu, soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları da beklenmemelidir (yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının konu edildiği Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu [1. B.] (B. No: 2014/15732, 24/1/2018) başvurusunda yapılan aynı yöndeki değerlendirmelerin kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda da uygulanmasına ilişkin örnekler için bkz. İbrahim Şen [1. B.], B. No: 2015/19415, 8/5/2019; Sevil Ulaş [1. B.], B. No: 2020/34875, 6/3/2024).

29. Başvuruya konu soruşturmada bazı soruşturma işlemleri yapılsa da somut olayın nasıl gerçekleştiğinin ve olayın fail ya da faillerin tespiti mümkün olmamıştır. Başsavcılık 2/8/2016 tarihinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bir müzekkere yazarak başvurucunun yaralanmasına neden olan polis veya polislerin açık kimlik bilgilerinin tespit edilerek Başsavcılıkta hazır edilmesini istemiştir. Bu müzekkereye verilen 6/9/2016 tarihli cevabi yazıda darbe teşebbüsü sırasında Emniyet Müdürlüğüne uçaktan atılan bombanın ana su şebekesini patlatması sonrası arşivin tamamen su altında kalarak balçığa bulanması nedeniyle 2015 yılı ve öncesine ait arşiv kayıtlarının kullanılamaz hâle geldiği belirtilmiştir (bkz. §§ 12, 13). Buna göre başvurucunun katıldığı iddia edilen toplantıya katılan kolluk görevlilerinin kimlik bilgilerinin resmî bir belgeyle ortaya çıkarılması imkânı kalmamıştır. Gerçekten de Ankara Emniyet Müdürlüğü 16/11/2017 tarihinde Başsavcılığa gönderdiği yazıda olay tarihinde hangi personelin nerede görev aldığına dair ayrıntılı kayıtların tutulamaması nedeniyle suçu işlediği iddia edilen şüpheliye ait herhangi bir bilgi ve belge bulunamadığını, sonraki tarihli yazılarda ise başvurucunun yaralanmasına neden olan görevlilerin tespitiyle ilgili gerekli çalışmaların devam ettiğini ve suçu işlediği iddia edilen görevlilerin bulunması hâlinde gelişmeler hakkında bilgi verileceğini ifade etmekle yetinmiştir (bkz. §§ 14, 15). Bu bakımdan soruşturmada Ankara Emniyet Müdürlüğünün 6/9/2016 tarihli yazısı sonrasında olayın gerçekleşme koşullarının ve fail ya da faillerin tespiti için esaslı hiçbir işlem yapılmamıştır. Buna rağmen şikâyetini yetkili makamlara iletmede veya soruşturmanın etkisizliğiyle ilgili bireysel başvuru yapmada güçlük çektiği yönünde herhangi bir iddiası bulunmayan başvurucu, bireysel başvuru yapmak için 5/11/2020 tarihine kadar beklemiştir. Oysa başvurucunun somut olayın koşullarında soruşturmanın etkisiz olduğunu en geç daimî arama kararının verildiği 27/11/2018 tarihinde fark ederek süresinde başvuru yapması gerekirdi. Bu nedenle 5/11/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresi içinde yapılmış bir başvuru olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DÜZGÜN DOĞAN

B. No: 2021/2077 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2077

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DÜZGÜN DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2077)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Düzgün DOĞAN

Vekili : Av. Erhan ÜRKÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin reddine dair işleme karşı açılan davada hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve kesinleşmemiş mahkûmiyet hükmünün uygulanması nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Bağlar Belediyesi bünyesinde işçi olarak çalışmaktayken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. madde kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

3. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması

ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun sürekli işçi kadrosuna ataması gerçekleştirilmemiştir.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle 16/4/2018 tarihinde dava açmıştır. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesince (Mahkeme) 9/5/2019 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararda, başvurucunun 2009 yılında terörörgütü propagandası yapma suçundan 1 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği ve kararın Yargıtay tarafından onandığı, yine başvurucunun 2012 yılında terör törgütü propagandası yapma suçundan 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildiği, bu hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı bilgisine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçuyla ilgili olarak verilen iki ayrı kararın bulunduğu, söz konusu kararlarda belirtilen fiilin (terör örgütü propogandası yapma) güvenlik soruşturmasında dikkate alınabileceği ifade edilmiştir. Buradan hareketle başvurucunun yasa dışı siyasi, yıkıcı, bölücü ideolojik görüş ve eylem içinde olduğu kanaatine varılmıştır.

5. Başvurucu, karara karşı 24/5/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 10/9/2020 tarihinde istinaf başvurusunu gerekçeli olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Davacının, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2009 tarih ve E:2008/52, K:2009/106 sayılı karar ile terörörgütü propogandası yapmak suçundan 1 yıl hapis cezası ile mahkum edildiği veanılan kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 13/2/2012 tarih ve E:2010/6213, K:2012/1795 sayılı kararı ile kesinleştiği, ayrıca Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/2/2010 tarih ve E:2009/402, K:2010/367 sayılı kararı ile davacının terörörgütü propogandası yapmak suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılarakhükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği görülmektedir.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; davacının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olduğundan değil hakkında Devlet Memuru olmasına engel olan mahkumiyet kararı bulunduğundan bahisle 657 sayılı Kanunun 48/A-5. maddesi uyarınca sürekli işçi kadrosuna geçiş başvurusunun reddedildiği ve ret işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı, istinafa konu mahkeme kararının da sonucu itibariyle hukuka uygun olduğu sonucuna varılmaktadır."

6. Karar 29/11/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 9/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince 26/2/2009 tarihinde başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 1 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesince 13/2/2012 tarihinde karar düzeltilerek onanmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, hakkında verilen ve açıklanması geri bırakılan hükmün mahkûmiyet olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Buna rağmen haksız ve hukuka aykırı olarak davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılan yargılama sonucunda başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde yer alan şartları sağlamadığından sürekli işçi kadrosuna geçiş başvurusunun reddedilmesinin olgusal sebeplere dayandığı değerlendirilerek işlemin hukuka uygun olduğuna karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

13. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

14. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biriyle doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

15. Somut olayda başvurucu, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunmuştur. Hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu işleme karşı iptal davası açmıştır. Mahkeme davayı reddederken başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçu ile ilgili iki ayrı Mahkeme tarafından verilen kararların bulunduğu ve söz konusu kararlara esas olan terör örgütü propagandası yapma fiilinin güvenlik soruşturmasında olumsuz olarak dikkate alınabileceğini belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun kasten işlediği suçtan dolayı 1 yıl hapis cezası aldığı, bu ceza nedeniyle devlet memurluğu için gereken şartı sağlamadığını ifade etmiştir.

16. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğidir. Bu kapsamda devlet memurluğunun şartlarını taşıyıp taşımadığına karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol mahkemelerce yapılan yorumların Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir.

17. Mahkeme başvurucunun güvenlik soruşturmasını olumsuz kabul ederken başvurucunun yargılandığı fiilin niteliğini değerlendirmiştir. Ancak yargılamada nihai kararı veren Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun terör örgütü propagandası yapma suçundan aldığı 1 yıl hapis cezasının temyiz aşamasından geçerek kesinleşmesini gözönünde bulundurarak başvurucunun devlet memuru olmak için gereken şartı sağlamadığını vurgulamıştır.

18. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine göre, kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm olan kişi devlet memurluğuna alınmada aranan genel şartlardan birini sağlamamış olacaktır. Başvurucu, terör örgütü propagandası yapma suçundan yapılan yargılama neticesinde 1 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmış; bu hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmediği gibi söz konusu bu karar Yargıtay tarafından onanmış ve dolayısıyla başvurucunun aldığı mahkûmiyet hükmü kesinleşmiştir. Bu durumda başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde düzenlenen devlet memuru olmak için taşınması gereken genel şartlardan birini sağlamadığına dair Mahkeme yorumunun temelsiz olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

19. Bölge İdare Mahkemesince sonuca hangi nedenle ulaşıldığı, başvurucu ve üçüncü kişilerin objektif olarak anlamasına imkân verecek yeterli gerekçeyle ortaya konulmuştur. Bölge İdare Mahkemesinin yaptığı değerlendirmenin, hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olduğu, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların mahkemelerin delilleri değerlendirilmesine ve hukuk kurallarını yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında, ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, hükmün açıklanması geri bırakılan ceza için verilen süre geçtiğinde kamu davasının düşeceğini belirtmiştir. Buna rağmen bu hükmün esas alınarak sürekli işçi kadrosuna geçişinin engellenmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı, mahkemelerce yapılan değerlendirme ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

23. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan

suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

24. Başvuruya konu olayda nihai kararı veren Bölge İdare Mahkemesi, başvurucu hakkında verilen ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmadığı, kesinleşmiş 1 yıl hapis cezasını değerlendirerek devlet memuru olmak için gereken genel şartlardan birinin sağlanmadığı kanaatine varmıştır. Bölge İdare Mahkemesi başvurucunun sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin reddedilmesini olgusal olarak ele almış; kararda başvurucu hakkında herhangi bir suça ilişkin saptamada bulunmamıştır. Bölge İdare Mahkemesi olgusal olarak olayı değerlendirmiş ve mevzuat hükümlerini gözönünde bulundurarak sonuca ulaşmıştır. Bu hâle göre mevzuat ve somut olayın koşulları değerlendirilmek suretiyle işlemin hukuka uygun olduğu tespit edildiğinden masumiyet karinesinin ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucunun üzerinde BIRAKILMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.M.K.

B. No: 2021/5154 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5154

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. M. K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5154)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : A.M.K.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Dışişleri Bakanlığında görevli kişiyle evlenmek isteyen başvurucuya evlenme izni verilmemesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde başvurucunun nişanlısı Dışişleri Bakanlığına bağlı bir Büyükelçilikte (Kurum) 3. katip olarak görev yapmaktadır. Anılan mesleğin niteliği gereği başvurucunun nişanlısı evlenebilmek için çalıştığı Kuruma 28/9/2017 tarihinde izin başvurusunda bulunmuştur. Bu izin başvurusu neticesinde başvurucu hakkında ilgili mevzuata göre güvenlik soruşturması yapılmıştır. Bu soruşturma akabinde başvurucunun nişanlısına anılan Kurum tarafından şifahi olarak evlilik izni verilmesinin mümkün olmadığı bildirilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Anılan Komisyon kararında ilgili mevzuat uyarınca yapılan güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmaması nedeniyle idare tarafından evlenme izni verilmediğinden Komisyonca başka bir işlem yapılamayacağı ifade edilmiştir.

3. Başvurucu, evlenme izni başvurusunun reddine dair işlem ile anılan işleme karşı sunulan dilekçe hakkında işlem yapılamayacağına ilişkin Komisyon kararının iptali için Gaziantep 2. İdare Mahkemesinde 18/2/2019 tarihinde dava açmıştır. 16/3/2019 tarihinde verilen

yetkisizlik kararı sonrasında davaya Ankara 10. İdare Mahkemesince (Mahkeme) devam edilmiştir. Dava dilekçesinde; başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturması neticesinde evlilik izni verilmediği ancak başvurucu hakkında herhangi bir adli sicil kaydı bulunmadığı vurgulanarak iptali için başvurulan işlemler nedeniyle Anayasal hakları ihlal edilen başvurucu ile nişanlısının evlenemediği belirtilmiştir.

4. Mahkeme 23/1/2020 tarihinde davanın kısmen kabulü ile evlenme izni verilmemesine ilişkin işlemin iptaline, Komisyon işlemine yönelik kısmın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun şüpheli ya da sanık sıfatıyla tarafı olduğu açık veya kapalı bir adli soruşturma ve kovuşturma bulunmadığı gibi Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak görevine devam ettiği vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı olduğuna ilişkin ulaşılan kanaati destekler başkaca herhangi somut bir tespitin sunulmaması karşısında söz konusu gerekçe ile tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Bu karar üzerine Dışişleri Bakanlığı istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi), mahkeme kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 2/12/2020 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

6. Başvurucu 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurucu, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) ve Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurularda bulunarak evlenme izni verilmemesi işleminin iptali kararının gereğinin yerine getirilmediğini beyan etmiştir. Ayrıca başvurucu, Dışişleri Bakanlığı görevlileri hakkında iki ayrı suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu bu dilekçelerinde yetkililerin Mahkemenin kararını uygulamadığını ileri sürmüştür. Savcılık 1/2/2021 ve 4/5/2021 tarihlerinde iki ayrı dosyada işleme konulmama kararı vermiştir. Kararlarda, şikâyete konu olayda herhangi bir suç unsuru bulunmadığı ve yetkililerin suç işleme kastı bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucunun nişanlısının anılan kararın kesinleşmesinden sonra 26/1/2021 tarihinde tekrar evlilik izni verilmesi için yaptığı başvuruya ise Dışişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından 14/4/2021 tarihinde cevap verilmiştir. Anılan cevapta evlilik izni verilmemesi yönündeki idari işlemin iptaline hükmeden ilk derece mahkemesi kararının onanmasına kesin olarak karar verildiğinden karar uyarınca işlem tesis edilmesinde sakınca bulunmadığı bildirilmiştir. Bu cevap başvurucunun nişanlısına 15/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucunun nüfus kayıtlarında yapılan incelemede 30/9/2023 tarihinde başka bir kişiyle evlendiği tespit edilmiştir.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, mahkeme kararı gereğince işlem tesis edilmemesi nedeniyle nişanlısından ayrı kaldığını, aile kuramadıklarını ve evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte başvurduğu yollardan sonuç alamadığını ve yaşanan süreç nedeniyle nişanlısından ayrıldığını ifade etmiştir.

13. Başvurucu, Mahkemenin iptal kararı akabinde kurum tarafından evlenme izni verildiğine dair işlem tesis edilmemesi nedeniyle evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

14. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44; S.A., § 50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42). Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§50, 51; Sabire Güngör, §§40-43).

15. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalar nedeniyle evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelemiştir (bu yöndeki sınırlamalar için bkz. Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

16. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoritelerine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (Erol Aksoy [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019, § 70).

17. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında da nihai ve icrai nitelikteki bir yargı kararının uygulanmaması Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının korunmasına ilişkin güvenceleri ortadan kaldırabilir (mülkiyet hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Ali Kayan [2. B.], B. No: 2015/9814, 20/3/2019, § 71). Başvuru konusu olayda başvurucunun, Mahkemenin iptal kararına rağmen Kurum tarafından evlenme izni verildiğine dair işlem tesis edilmemesi nedeniyle evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. 7/7/2010 tarihli ve 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığı Personeline İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un 20. maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre Dışişleri Bakanlığı istihdam edeceği personel ve eşleri hakkında güvenlik soruşturması yaptırabileceği gibi anılan Bakanlık memurları evlenmeden önce güvenlikle bağlantılı gerekçelerle Dışişleri Bakanlığının iznini almakla yükümlüdür. Söz konusu düzenleme 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 6. maddesiyle ilga edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun nişanlısının evlenme izni başvurusu yaptığı tarihte evlenme izni verilmemesi yönündeki işlem temelinde başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

20. Somut olayda başvurucunun 18/2/2019 tarihinde açtığı iptal davasının 2/12/2020 tarihinde kesinleştiği görülmektedir. Başvurucunun nişanlısının başvurusu üzerine Dışişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü tarafından 14/4/2021 tarihinde verilen cevapta ise ilk derece mahkemesi kararının onanmasına kesin olarak karar verildiğinden karar uyarınca işlem tesis edilmesinde sakınca bulunmadığı bildirilmiştir. Bu cevabın başvurucunun nişanlısına 15/4/2021 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.

21. Başvurucu, iptal kararının kanunla öngörülen 30 günlük süre içinde uygulanmadığını ve iptal kararlarının resen idarece uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bunun yanında başvurucu iptal kararı uygulanmadığı için CİMER'e başvurduğunu ancak yazılı veya sözlü bir cevap verilmediğini, ayrıca savcılığa karar uygulanmadığı için suç duyurusunda bulunduğunu, Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuruda bulunduğunu ifade etmektedir. Görüldüğü üzere Kurumda çalışan nişanlısıyla evlenebilmesi için ilgili mevzuat gereği yazılı evlenme izni gerektiğinden başvurucu iptal kararından sonra kararın uygulanarak bu iznin verilmesi amacıyla birçok başvuru yapmıştır. Nihayet ancak istinaf kararından sonra idarece, iptal kararı uyarınca işlem tesis edilmesinde bir sakınca olmadığı bildirilmiştir. Ancak bu yazıda dâhi karar kesinleştiği için sakıncanın olmadığı açıklanmıştır. Hâlbuki 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez." şeklindeki düzenlemeye göre, ilgilinin talepte bulunmasına dâhi gerek bulunmaksızın iptal kararı gereğince ilgili Kurumun evlenme izni verilmesi yönünde işlem tesis etmesi gerekmektedir.

22. Başvurucunun nişanlısının evlenme izni alabilmek için çalıştığı Kuruma başvuruda

bulunduğu sabittir. Bu bağlamda başvurucunun nişanlısı mesleğinin mahiyeti gereği tabi olduğu ilgili mevzuat uyarınca evlenme izni almak için çalıştığı Kuruma başvurduğundan üzerine yüklenen yükümlülüğü yerine getirmiştir. Yapılan bu başvurunun reddi üzerine ise başvurucunun yargı yoluna gittiği görülmektedir. Tüketilen yargı yolunda başvurucu ve nişanlısı hakkındaki evlenme izni verilmemesine ilişkin işlemin iptaline karar verilmiş olup anılan karar kesinleşmiştir. Nitekim idare mahkemesi kararları verildiği andan itibaren uygulanabilir nitelikte olmasına karşın başvurucunun nişanlısına ancak istinaf kararı verildikten ve iptal kararı kesinleştikten sonra, talebi üzerine bildirim yapılmıştır. Mahkeme 23/1/2020 tarihinde karar vermiş olup Kurum istinaf kararı sonrasında 14/4/2021 tarihinde başvurucunun talebine cevap vermiştir. Bu süreçte 1 yıl 2 ay 21 gün boyunca başvurucu kararın uygulanmasıyla ilgili olumlu bir cevap alamamıştır. Üstelik başvurucu CİMER'e ve Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurmuş ve iki defa da suç duyurusunda bulunmuştur.

23. Yukarıda belirtilen hususlar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, ilgili mahkeme kararının idarenin tutumundan kaynaklı olarak başvurucunun aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getirildiğinin başvurucu tarafından ortaya konulduğu görülmektedir. Evlenme izni verilmemesi işlemi iptal edilmesine rağmen -fiziki ve hukuki bir engel de gösterilmediği hâlde- kanunda öngörülen süre içinde iptal kararının uygulanmadığı açıktır. Başka bir deyişle, ilgili mevzuat uyarınca salt başvurucunun lehine verilen iptal kararıyla mağduriyetin ortadan kalktığı söylenemeyeceğinden idarenin resen harekete geçerek anılan iptal kararının gereğini yerine getirmesi beklenmesine rağmen evlenme izni verildiğine dair herhangi bir işlemin tesis edilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun ve nişanlısının evlenebilmeleri için Kurumun izin verdiğine dair işlem tesis edilmemesi nedeniyle kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi yönünden başvurucuya evlenme hakkını kullanabilme imkânının makul bir sürede tanınmadığı değerlendirilmektedir. Sonuç olarak somut olayın koşullarında ilgili kamu mercileri tarafından evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gereken özen yükümlülüğünün gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuru konusunun yargılama makamınca iptal kararı verilmesine rağmen ilgili Kurum tarafından evlenme izni verilmemesine ilişkin olduğu dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.A.

B. No: 2021/5835 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5835

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5835)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : F.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haftalık telefon görüşmelerinin dinlenerek kayıt altına alınması, bu telefon görüşmelerinin birden fazla numarayla yapılamaması ve görüntülü görüşme imkânından faydalandırılmaması nedeniyle haberleşme hürriyetinin, kayıtlı olduğu üniversite bölümüne ait ders kitaplarının 24 saat sonra teslim edilmesi nedeniyle eğitim hakkının, koronavirüs (COVID-19) salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Silivri 7 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, haftalık telefon görüşmelerinin dinlenmemesi ve kayıt altına alınmaması, bu telefon görüşmelerinin birden fazla numarayla yapılabilmesi, görüntülü görüşme imkanından faydalandırılması, kayıtlı olduğu eğitim programına ait ders kitaplarının denetimsiz olarak teslim edilmesi, COVID-19 salgını nedeniyle yaptırılmayan görüşlerinin yaptırılması talebiyle farklı tarihli dilekçelerle İnfaz Kurumuna başvurmuştur. İnfaz Kurumu

tarafından başvurulara cevap verilmemiştir.

4. Başvurucu, aynı talepleri tekrar ederek 26/11/2020 tarihinde Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hakimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği 3/12/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararda; haftalık telefon görüşmelerinin dinlenerek kayıt altına alınmasının yasal dayanağının bulunduğu ve orantılı olduğu, COVID-19 tedbirleri kapsamında kargo yoluyla gelen eşyaların 24 saat bekletilerek teslim edildiği ve kuruma sokulması yasak eşyaların önlenmesi amacıyla kurum personeli tarafından denetlendiği, COVID-19 tedbirleri kapsamında kısıtlanan görüşlerinin yaptırılmasının mümkün olmadığı, haftalık telefon görüşmesinin tek seferde tek numara ile yapılabileceği ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 14/12/2020 tarihinde Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 18/12/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 1/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; görüşlerin kısıtlanmasının kanunla yapılabileceğini bu nedenle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, ailesiyle yaptığı haftalık kurum dışı telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesi, haftalık telefon görüşmesinin birden fazla numara ile yapılamaması ve görüntülü görüşme talebinin reddedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin, okumakta olduğu üniversite ders kitaplarının 24 saat bekletildikten sonra teslim edildiğini, mevzuat gereği ders kitaplarının denetime tabi tutulmadan teslim edilmesi gerektiğini bu nedenle eğitim hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

A. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi; yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

11. Somut olayda; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen yazı doğrultusunda mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirildiği anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden

Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Süleyman Kurt (2), B. No: 2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri, B. No: 2020/25564, 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar, B. No: 2020/29397, 6/6/2024).

12. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Haftalık Ücretli Telefon Görüşmelerinin Dinlenerek Kaydedilmesi İddiası Yönünden

13. Anayasa Mahkemesi; Hüsamettin Uğur (2) kararında mahpusların ceza infaz kurumunda telefon görüşmelerinin dinlenerek kayıt altına alınması hususunu değerlendirmiş ve müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı belirtilerek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği ifade edilmiştir (Hüsamettin Uğur (2), B. No: 2020/14791, 15/11/2023, §§ 58-60).

14. Somut olayda, başvurucunun telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesi şeklindeki uygulamayla mahkûmiyete konu suç veya infaz rejimi ayrımı gözetmeden tüm telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde kaydedildiği anlaşılmıştır. Kaydedilen telefon görüşmelerinin ne kadar süreyle sistemde tutulacağı, bunların üçüncü kişilerin erişimine ve kullanımına hangi şartlarda açılacağı, ceza infaz kurumu tarafından hangi mercilerle paylaşılabileceği ile kişisel verilerin ve mahremiyetin nasıl korunacağı hususlarında açık bir düzenlemenin mevcut olmadığı görülmüştür (Hüsamettin Uğur (2), § 60).

15. Açıklanan gerekçelerle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Haftalık Telefon Görüşmesinin Birden Fazla Numara İle Farklı Zamanlarda Yapılması Talebi Yönünden

16. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 74. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendinde; hükümlülerin görüşebilecekleri yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada bir kez ve bir telefon numarasıyla görüşebilecekleri belirtilerek deprem, salgın hastalık, doğal afet gibi zaruri hâllerde Bakanlık kararı ile telefon ile görüşme süresi ve sayısı artırılabileceği düzenlenmiştir.

17. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının sınırlanması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36).

18. Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

19. Başvurucunun şikâyetinin temeli, birden fazla telefon numarasıyla görüşülememesi

nedeniyle eşi ve çocukları dışındaki aile bireyleriyle telefonda konuşamadığıdır. Yukarıda yer verilen açıklamalar kapsamında; söz konusu sınırlamanın ceza infaz kurumunda tutulmanın doğal sonucu olduğu, telefon süresi ve sayısının artırımı hususunda Bakanlığın takdir yetkisinin bulunduğu ve haberleşme hürriyetine yönelik açık bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24) .

20. Açıklanan gerekçelerle telefon görüşmesinin birden fazla numara ile farklı zamanlarda yapılması talebi yönünden haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Görüntülü Görüşme Hakkı Verilmesi Talebi Yönünden

21. Anayasa Mahkemesi; Serkan Okçu kararında, terör ve çıkar amaçlı örgüt üyesi mahpusların görüntülü görüşmeye ve ayrımcılık yasağına dair iddiaları yönünden kabul edilmezlik kararı vermiştir. Anılan kararda mevzuata göre terör ve çıkar amaçlı suç örgütü üyelerinin görüntülü görüşmeden ve görüşme süresinin uzatılmasına ilişkin haktan yararlanabilmeleri için suç grubuna yönelik görüntülü görüşme altyapı sisteminin kurulmuş olması ve görüşme yapabileceğine dair idare ve gözlem kurulu tarafından karar verilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak altyapının terör suçlarından mahpus olanlar yönünden kullanıma hazır hâle getirilmediği, bu konuda yazılım ve donanım geliştirme çalışmalarının devam ettiği, teknik altyapı olmadan taleplerle ilgili olumlu karar vermenin mümkün olmadığı, ayrıca başvurucunun telefonla sesli görüşme yapamadığı, dışarıyla haberleşmesinin bütünüyle engellendiğine dair bir iddiasının da olmadığı anlaşıldığından söz konusu iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. (Serkan Okçu [GK], B. No: 2022/60965, 6/2/2025).

C. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır. 6216 sayılı Kanun’da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki şart öngörülmüştür. Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci şart başvurunun Anayasa’nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci şart ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 57).

23. Somut olayda; ders kitaplarının İnfaz Kurumu tarafından salgın hastalık nedeniyle 24 saat bekletildikten sonra teslim edildiği anlaşılmakla beraber başvurucu tarafından ders kitaplarının 24 saat sonra teslim edilmesinin nasıl bir zarara yol açtığı hususunda herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle kitapların 24 saat sonra teslim edilmesinin anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 220.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvurucunun başvuru tarihinden sonra tahliye edildiği anlaşıldığından ihlalin ve

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesi iddiası yönünden haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer iddialar yönünden haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 1. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZKAN DOKUZLARDAN

B. No: 2021/11463 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZKAN DOKUZLARDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11463)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Özkan DOKUZLARDAN

Vekili : Av. Nilay TOPRAK KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, araçta bulunan tedbir şerhinin trafik siciline işlenmemesinden dolayı satın alınan araca el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hırsızlık suçundan şüpheliler hakkında yapılan bir soruşturma kapsamında 45 LK... plakalı aracın suçun işlenmesinde kullanıldığı gerekçesiyle Bartın Sulh Ceza Mahkemesi tarafından söz konusu araca 20/8/2007 tarihinde el konulmasına karar verilmiştir.

3. Yapılan soruşturma sonucunda Bartın 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) dava açılmış ve 5/4/2018 tarihinde 45 LK... plakalı aracın müsaderesine karar verilmiştir.

4. Anılan karar Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Karar gereğinin yerine getirilmesi için Hopa Emniyet Müdürlüğüne yazılan yazının sonucunda söz konusu aracın plakasının 08 AZ... olarak değişmiş olduğu ve başvurucu adına tescilli olduğu tespit edilmiştir.

5. Başvurucunun 17/1/2018 tarihinde satın aldığı 08 AZ... plakalı araç 13/6/2018 tarihinde trafikte seyir hâlinde iken hakkında müsadere kararı bulunduğu ve trafikten men edildiği

gerekçesiyle başvurucudan alınarak araca el konulmuştur. 13/6/2018 tarihli Araç Trafik Men Tutanağı'nda, trafikten men ve müsadere işleminin Bartın Sulh Ceza Mahkemesinin 20/8/2007 tarihli elkoyma kararı ile Asliye Ceza Mahkemesinin 5/4/2018 tarihli müsadere kararı gereğince yerine getirildiği bildirilmiştir.

6. Başvurucu; kendisine tebliğ edilmiş hiçbir kararın bulunmadığını ve söz konusu dosyalarda taraf olmadığını, sanık sıfatı olmamasına rağmen altı ay önce satın aldığı aracına el konularak mağdur edildiğini, 2007 yılında el konulan aracın birden fazla kez el değiştirdiğini ve bu süreçte plakasının da değişmiş olduğunu öğrendiğini belirterek 7/9/2018 tarihinde İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesine dayanarak maddi ve manevi tazminat istemiyle dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde aracına el konulması nedeniyle araç kiralamak zorunda kaldığını, yağma ve hırsızlık suçundan elkoyma işleminin gerçekleştirildiğini, bu nedenle kendi çevresinde suça karışmış olduğu izlenimi uyandığını, itibarının zedelendiğini ileri sürmüştür.

7. Mahkeme 27/3/2019 tarihli kararla oyçokluğu ile manevi tazminat talebi yönünden davanın reddine; maddi tazminat talebi yönünden ise davanın kısmen kabulüne karar vererek başvurucuya 30.896,56 TL maddi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

8. Mahkeme; gerekçesinde başvurucunun Asliye Ceza Mahkemesinin dosyasında taraf olmadığı, aracı üçüncü kişi olarak satın aldığı, Bartın Sulh Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirilen elkoyma işleminin fiilen yapılmadığı, araç yediemin olarak iade edilirken aracın trafikteki kaydına "Satılamaz." şerhi konulmadan iade işleminin gerçekleştiği, başvurucunun bu aracı suçta kullanıldığını bilmeden satın aldığı kanaatine vardığını belirtmiştir. Başvurucunun taraf olduğu alım satım sözleşmesinde aracın satış bedelinin 27.550 TL olarak belirtildiği gerekçesiyle anılan bedel tazminat miktarının belirlenmesinde esas alınmıştır. Mahkemece alınan bilirkişi raporunda aracın günlük kira bedelinin 34,86 TL olarak hesaplandığı, araca el konulduğu tarih ile davanın açıldığı tarih arasında bulunan 96 günlük kira bedelinin 3.346,56 TL olduğu belirtilerek toplam maddi tazminat miktarı 30.896,56 TL olarak tespit edilmiştir. Mahkeme, manevi tazminat davası açma şartlarının bulunmadığı gerekçesiyle de manevi tazminat talebi yönünden davanın reddine karar vermiştir.

9. Karara muhalif olan üyenin karşıoy yazısında; suç işlenmesinde kullanıldığı iddia edilen dava konusu aracın sanıkların yargılamasının yapıldığı davada müsadere konusu edilebilmesi için araca fiilen el konulması veya trafik kaydına şerh konulmasının şart olduğu belirtilmiştir. Karşıoyda; her ne kadar Mahkemece söz konusu aracın müsaderesine karar verilmiş ve karar Yargıtayca onanmışsa da dosyadaki belgelere göre denetime olanak verecek şekilde hazırlık aşamasında Bartın Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilen elkoyma kararının infaz edilip edilmediğinin belli olmadığı değerlendirilmiştir. Karşıoy yazısında ayrıca yargılama aşamasında teminatla ve bir başka şekilde aracın iade edilip edilmediğinin denetlenemediği, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (j) bendi gereği hukuka aykırı işlemin bulunup bulunmadığının netlik kazanmadığı, başvurucunun iddialarının yargılamanın yenilemesine konu edilebileceği, bu hâliyle kanun yollarının tüketilmediği, bu nedenlerle davanın reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

10. Mahkeme kararına karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Daire) 4/12/2019 tarihli kararıyla hükmün bozulmasına karar vermiştir. Daire; kararının gerekçesinde Bartın Sulh Ceza Mahkemesince 20/08/2007

tarihinde elkoyma kararı verilen aracın 17/01/2018 tarihinde başvurucu tarafından önceki malikinden satın alındığını, suçta kullanıldığından bahisle aracın müsaderesine karar verildiğini, elkoyma işleminin müsadere ile neticelenmesi nedeniyle elkoyma tedbirine dayalı tazminat davası açma koşullarının kalmadığını değerlendirmiştir. Daire ayrıca başvurucunun olası zararlarının tazmini için aracı satın aldığı kişiye karşı genel hükümlere göre dava açabileceğini de belirterek Mahkemece davanın reddi şeklinde hüküm kurulması gerektiğini belirtmiştir.

11. Mahkeme tarafından 29/1/2020 tarihinde Dairenin bozma kararı doğrultusunda davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu; anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup istinaf dilekçesinde yasal faaliyetin kusurlu yürütülmesinden kaynaklanan zararlardan Hazineyi sorumlu tutmak yerine, durumdan haberdar olup olmadığını bilmediğimiz satıcının kusursuz sorumluluğuna başvurmayı zorunlu tutmanın haksız ve hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

12. Daire 22/12/2020 tarihinde mahkeme kararında hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

13. Nihai karar başvurucu vekiline 2/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvuru 1/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; 2007 yılında verilen tedbir kararının kanuna uygun şekilde trafik siciline işlenmemiş olması nedeniyle aracı satın aldığını, yargısal faaliyetin doğru yürütülmediğinden zarara uğratıldığını, zararının genel hükümlere göre satıcıdan istenebileceğinin belirtilerek davanın reddedildiğini, devletin sorumluluğunun tartışılmadığını, tedbir kararının verildiği andan müsadere kararının verilmesine kadar geçen süreçte aracın yedi kez el değiştirdiğini, en son kendisinin satın aldığı aracın müsadere edilmesine karar verilmesiyle birlikte araca el konulduğunu belirterek adil yargılanma ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun satın aldığı araç hakkında verilen müsadere kararına ilişkin olarak satıcının zapttan sorumluluğu hükümlerine ya da satıcının ayıptan sorumluluğu hükümlerine başvurmamasının yapılacak kabul edilebilirlik değerlendirmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

16. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında elkoyma tedbirinin usulüne uygun uygulanmaması sonucu zarara uğradığını, zarara uğramasına neden olan yargısal faaliyetlerin yok sayılarak sınırlı ve kusursuz sorumluluğu olan satıcıdan zararlarını talep etmesinin beklenmesinin hukuka uygun olmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca hem aracından mahrum kaldığını hem zararının karşılanmadığını iddia etmiştir.

17. Başvurucunun şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece

mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

19. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuk yolunun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuk yolunun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36).

20. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A. [1. B.], B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz [2. B.], B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33). Öte yandan başvuru yollarının tüketilmesi, çok katı olarak uygulanması gereken mutlak bir kural değildir. Teorik düzeyde var olan bir başvuru yolunun tüketilmesinin somut olayın koşullarında başvurucuya aşırı külfet yüklemesi hâlinde bu yolun tüketilmesinin gerekli olmadığına karar verilebilir (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 38).

21. Somut olayda adli makamlarca verilmiş elkoyma kararının trafik siciline işlenmemesi nedeniyle başvurucu, müsadere riski olan aracı üçüncü kişiden satın almış; başvurucunun satın aldığı araç hakkında müsadere kararı verilmiştir. Başvurucu, satın aldığı araç hakkında verilen müsadere kararının uygulanması, bir başka deyişle aracın elinden alınması sırasında araçta daha önceden verilmiş bir tedbir şerhi bulunduğunu öğrenmiştir.

22. Başvurucu, aracı üzerinde tedbir şerhi bulunduğu bilmeden satın aldığını ve araç hakkında müsadere kararı verildiğini belirterek uğradığı zararın tazmini istemiyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine göre Hazine aleyhine dava açmıştır. Mahkemece müsadere kararı verilmekle elkoyma tedbirine dayalı tazminat davası açma koşullarının ortadan kalktığı, başvurucunun satıcıya karşı genel hükümlere göre dava açarak zararlarını isteyebileceği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

23. Başvurucu, tedbir şerhinin trafik sicilinde usulüne uygun olarak belirtilmemesi şeklinde gerçekleşen idarenin kusurlu eylemi sonucu zarara uğradığını iddia ederek Hazine aleyhine tazminat davası açmıştır. Ancak başvurucunun açtığı tazminat davası 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenmiş olan koruma tedbirleri nedeniyle zarara uğranması hâlinde açılabilecek bir davadır. Başvurucu, satın aldığı aracın uygulanan koruma tedbiri nedeniyle değil tedbir şerhinin sicile işlenmemesi nedeniyle müsadere edilmesi sonucu zarara uğradığını iddia etmektedir. Nitekim Mahkeme de elkoyma işleminin müsadere ile sonuçlandığını, elkoyma tedbirine dayalı tazminat davası açma koşullarının kalmadığını

belirterek davanın reddine karar vermiştir. Bu durumda başvurucu tarafından tercih edilen bu yolun etkin bir giderim sağlamaya elverişli olmadığı açıktır. Etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurulmaksızın yapılan bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün bulunmamaktadır.

24. Başvurucu; yargısal faaliyetin doğru yürütülmemesi sonucu zarara uğratıldığından ve zararını genel hükümlere göre satıcıdan isteyebileceği belirtilerek devletin sorumluluğunun tartışılmadığından yakınmaktadır. Başvurucu, tedbir şerhinin sicile işlenmemesi nedeniyle tedbir kararının verildiği andan müsadere kararının verilmesine kadar geçen süreçte aracın yedi kez el değiştirdiğini, en son kendisi satın aldıktan hemen sonra aracın müsadere edilmesine karar verilerek kararın infaz edilmesiyle birlikte aracından mahrum kaldığını, bir başka deyişle idarenin kusuru nedeniyle zarar gördüğünü ileri sürmüştür.

25. Bu durumda başvurucunun satın aldığı araçta bulunan elkoyma tedbirine ilişkin şerhin trafik sicilinde görünmemesi nedeniyle uğradığını iddia ettiği zarar hakkında bir bütün olarak idari işleyiş yönüyle kusur durumuna ilişkin bir incelemenin idari yargı yerlerinde yapılabileceği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucunun adli yargı yerlerinde 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun satıcının zapttan sorumluluğuna ilişkin hükümlerine göre dava açması da mümkün bulunmaktadır. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat davası açma yoluna gitmekle birlikte somut başvuru açısından etkili giderim yolu olan idareye başvurma, idari yargıda veya adli yargıda dava açma imkânını kullanmaksızın bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİYAZİ CANDAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/15458 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15458

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİYAZİ CANDAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15458)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : Niyazi CANDAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Mustafa Şenay CANORUÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmazların yer aldığı bölgede kanalizasyon ve arıtma sistemi bulunmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular; Mardin'in Midyat ilçesi, Tulgalı köyünde bulunan farklı parsel numaralı taşınmazların malikidir. Maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebiyle Mardin Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Midyat Belediye Başkanlığına başvuruda bulunan başvurucuların bu taleplerini adı geçen idareler reddetmiştir. Söz konusu taleplerinde başvurucular, bahse konu taşınmazların bulunduğu bölgede kanalizasyon ve arıtma sistemi bulunmaması nedeniyle çevreye bırakılan atık ve kirli suyun etkisiyle taşınmazların zarar gördüğünü, taşınmaz ve çevresinde oluşan kötü koku, görüntü kirliliği, yabani bitki, böcek ve haşerelerden kaynaklı olarak yaşam kalitesinin düştüğünü, insan sağlığının bozulduğunu, hayvanların telef olduğunu, arazilerin verimsizleşerek kullanılamaz hâle geldiğini ileri sürmüştür. Bu şikâyetlerden hareketle başvurucular; idarelerin bakım, gözetim, denetim, önleyici tedbir veya muhafazaya yönelik herhangi bir girişimde bulunmadığını belirtmiştir.

3. Başvurucular, taleplerinin reddine yönelik işlemlerin iptali ile birlikte ağır hizmet kusuru nedeniyle uğranılan zararlara karşılık maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebiyle Mardin 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdarelere sunulan talep dilekçelerindeki hususlar dava dilekçelerinde de başvurucular tarafından tekrarlanmıştır.

4. İdare Mahkemesi, uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak keşif ve bilirkişi incelemeleri yapılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda yapılan incelemeler sonucunda düzenlenen raporlarda genel olarak Midyat Belediye Başkanlığının ilçenin atıksu arıtma tesisini işletmeye almadığı, oluşan kanalizasyon atığı şeklindeki kirli suyun taşınmazlar üzerinde göllenme oluşturduğu ve bu durumun tarımsal faaliyet yapılmasını engellediği belirtilmiştir. Ayrıca kirli suyun kadim dere olmadığı vurgulanarak kaynağının Midyat'a bağlı kanalizasyon atığının doğal dere yatağına deşarj edilmesi sonucu oluştuğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda bilirkişi raporlarında davalara konu taşınmazların her biri için farklı miktarlarda maddi tazminat hesaplaması yapılmıştır.

5. Diğer taraftan bilirkişi raporlarında taşınmazlar üzerinde tarımsal faaliyet sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan insan gücünün çalışmasını engelleyici kötü koku oluşumuna ve bunun tarımsal faaliyetin yoğun olduğu yaz aylarında artmasına da ayrıca vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte kirli suyun yabancı ot ve zararlılara yaşam alanı oluşturarak hastalıklara yol açtığı, kirli su sebebiyle tarımsal faaliyet yapılacak taşınmaza ulaşımda güçlükler yaşandığı ve kirli suyun debisinin artması sonucu göllenme ve su baskınlarını önlemek için taş, kaya vb. malzemeler ile doğal set oluşturulması amacıyla fazla emek ve mesai harcanması gerektiği belirtilmiştir.

6. İdare Mahkemesi; farklı tarihlerde verdiği kararlarda başvuruculara idarelere yapmış olduğu başvuruların reddine ilişkin işlemlerin iptali talebi yönünden davanın incelenmeksizin reddine, maddi ve manevi tazminat talepleri yönünden ise davaların kısmen kabulüne karar vermiştir. İdare Mahkemesi tarafından bilirkişi raporlarından hareketle başvuruculara farklı miktarlarda maddi tazminatın, ayrıca ayrı ayrı 4.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmiştir. Kararların gerekçeleri şöyledir:

i. Başvuruculara idarelere yapmış olduğu başvuruların reddine ilişkin işlemlerin idari eylemden doğan tazminat davalarının ön koşulu olan ve 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi kapsamında yapılan bir idari başvuru sonucunda tesis edilmiş idari işlemler olduğu ve bunların idari davaya konu edilebilecek kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlem niteliğinde olmadığı belirtilmiştir.

ii. Maddi tazminat talepleri yönünden bilirkişi raporlarında yer alan tespitlere yer verilmiş, su ve kanalizasyon gibi kentsel altyapı ile çevre ve çevre sağlığı hizmetlerini yapmak ve yaptırmak, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak ya da işletmek görev ve sorumluluğu bulunan davalı idarelerin atık su ve kanalizasyon sularının arıtılarak deşarj ya da belirli tesisler kurularak kirli suların bertaraf edilmemesi şeklinde eylemsizliklerinin söz konusu olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle hizmet kusurunun tüm unsurlarıyla gerçekleştiği gerekçesiyle ortaya çıkan maddi zararın kusurlu sorumluluk çerçevesinde bilirkişi raporlarındaki hesaplamalara dayanılarak tazmin edilmesine karar verilmiştir.

iii. Manevi tazminat talepleri yönünden ise yine bilirkişi raporlarında yer alan taşınmaz üzerinde tarımsal faaliyet sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan insan gücünün çalışmasını engelleyici kötü koku oluşumu ve bunun tarımsal faaliyetin yoğun olduğu yaz aylarında

artması, kirli suyun yabancı ot ve zararlılara yaşam alanı oluşturarak yol açtığı hastalıklarla mücadele çabası, kirli su sebebiyle tarımsal faaliyet yapılacak taşınmaza ulaşımda güçlükler yaşanması, kirli suyun debisinin artması sonucu göllenme ve su baskınlarını önlemek için taş, kaya gibi malzemeler ile doğal set oluşturulmasında harcanan fazla emek ve mesai hususlarına dikkat çekilmiştir. Bu gerekçelerle başvuruculara manevi tazminat taleplerinin de kısmen kabul edilmesine karar verilmiştir.

7. Bu kararlara karşı davalı idareler tarafından istinaf başvurularında bulunulmuştur. İstinaf dilekçelerinde Mardin'in tamamını kapsayan yeni ve modern arıtma tesisinin iş ve işlemleri ve faaliyetlerinin devam etmekte olduğu belirtilmiştir. Ayrıca büyük ilçelerin arıtma tesisi projelerinin uzun zaman aldığı ve bu sürelerin uzamasında idarelerin kusurunun bulunmadığı vurgulanmıştır.

8. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi (Daire) farklı tarihli kararlarıyla maddi tazminat talebinin kabul edilmesine yönelik davalı idarelerin istinaf başvurularının, istinaf başvurularına konu kararların ve dayandığı gerekçelerin hukuka ve usule uygun olduğu ve kararların kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Manevi tazminat isteminin kısmen kabul edilmesine yönelik davalı idarelerin istinaf başvuruları ise kabul edilmiştir. Bu yönden Daire kararlarının gerekçelerinde manevi zararın, kişinin fizik yapısının ve iç huzurunun bozulmasını, yaşama gücünün ve sevincinin azalmasını, kişilik haklarının zedelenmesini, şeref ve haysiyetinin rencide edilmesini, duyulan acı ve ıstırabı, kişinin günlük yaşamını zorlaştıran her türlü üzüntü ve sıkıntıyı ifade ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte genel kabule göre manevi tazminata hükmedilebilmesi için idarenin hukuka aykırı bir işlem veya eylemi sonucunda nisbeten ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olmasının gerektiği ifade edilmiştir. Netice itibarıyla kirli su nedeniyle oluştuğu öne sürülen manevi zararların o kişiye özgü, özel ve olağanüstü bir yönünün olmaması nedeniyle idarelerce tazmini gerektirecek bir nitelikte bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

9. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/15458 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/15458 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular; arıtma tesisi yapılmaması nedeniyle maddi ve manevi olarak mağdur olduklarını, bu duruma ve maddi tazminat talepleri kabul edilmiş olmasına rağmen manevi tazminat taleplerinin reddedildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte çiftçilik yaptıklarını ifade eden başvurucular; çalışmaları sırasında ortaya çıkan kötü koku ve haşereler nedeniyle çalışma ve yaşam kalitelerinde azalmanın meydana geldiğini, idarelerin hareketsiz kalmaları nedeniyle manevi zararın da doğduğunu kabul etmek gerektiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak idarenin yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetini gereği gibi sunmaması nedeniyle üzüntü ve sıkıntı duyduklarını ve hayat esenliklerinde azalmanın meydana geldiğini vurgulayan başvurucular; maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı görüşünde; mevcut başvuru ile ilgili olarak Anayasanın, mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu görüşe cevap veren başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

16. Başvuru ihlal iddialarının mahiyeti gereği özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki bir karar için bkz. (Binali Özkaradeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/4686, 1/2/2018, §§ 40-46). Anılan başvuru açısından değerlendirilmesi gereken ilk husus, başvuruya konu çevresel etkinin Anayasa’nın 20. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığıdır. Bu kapsamda ilgili tesis, işletme veya sair faaliyet sonucu ortaya çıkan çevresel etkiler ile başvurucunun özel ve aile hayatı veya konutunu kullanım hakkı arasında yeterince sıkı bir bağın varlığı yeterlidir (Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016, § 69; Ahmet İsmail Onat, B. No: 2013/6714, 21/4/2016, § 84; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 68). Başvuruculara uyuşmazlığa konu alanda çiftçilik yaptıkları, arıtma tesisi yapılmamış olması nedeniyle oluşan kötü koku ve haşerelerden şikâyetçi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla uyuşmazlığa konu çevresel etkiyle başvuruculara özel hayata saygı hakkı arasında sıkı bir bağın bulunduğu ve güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olduğu göz önüne alınarak başvurunun Anayasa’nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Özel hayatın korunması kapsamında, kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuksal çıkar bu hakkın kapsamına dâhildir. Bu bağlamda, kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne ilişkin hukuksal çıkarı da özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınmaktadır. Fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı kapsamında güvence altına alınan hukuksal

çıkarlardan biri de sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır (AYM, E.2013/89, K.2014/116, 3/7/2014).

19. Özel hayat kapsamında devletin özel hayata etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri kapsamında özel hayata saygıyı sağlamaya yönelik tedbirleri alması gerekir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 26). Çevresel rahatsızlıklarla ilgili ihlal iddiaları kapsamında da ağırlıklı olarak devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında özel hayat, aile yaşamı ve konuta saygı hakkı, sadece kamusal müdahalelere karşı korunmamakta özel kişilerden kaynaklanan müdahaleler kapsamında da gündeme gelmektedir (Mehmet Kurt §§ 47, 48).

20. Karmaşık çevresel sorunların ele alınıp çözümlenmesi aşamasında karar süreci, çevreye ve kişi haklarına zarar verebilecek faaliyetlerin etkilerini önceden değerlendirecek ve önleyecek şekilde tesis edilmelidir. Bu bağlamda söz konusu sürece ilişkin bilgilere erişim ve karar alma sürecine aktif katılımın yanı sıra karardan etkilenebilecek bireylerin karar alma sürecinde görüş ve menfaatlerinin yeterince dikkate alınmadığını dile getirebilmek için konuyla ilgili her türlü tasarrufa karşı yargısal başvuru hakkına sahip olmaları ve iddialarının yargısal makamlarca özenli bir şekilde değerlendirilmesi son derece önemlidir (Ahmet İsmail Onat, B. No: 2013/6714, 21/4/2016, § 94; Fevzi Kayacan (2), B. No: 2013/2513, 21/4/2016, § 71; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 75; Ahmet Bilgin ve diğerleri, B. No: 2015/11709, 12/12/2018, § 62). Bu anlamda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve neticede ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (Nihat Hançeroğlu, B. No: 2018/17821, 10/5/2022, § 36).

21. Somut olayda kanalizasyon atığı şeklindeki kirli suyun oluşmasının atıksu arıtma tesisinin işletmeye alınmamasından kaynaklandığı yönündeki tespitlerden hareketle konuyla ilgili olarak İdare Mahkemesi idarenin hizmet kusurunun bulunduğu sonucuna varmıştır. Yargılama safahatında düzenlenen bilirkişi raporlarından hareketle başvuruculara maddi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Daire tarafından İdare Mahkemesi kararlarının maddi tazminat taleplerinin kabulüne karşı yapılan istinaf başvurularının reddine karar verilmiş, diğer bir ifadeyle hizmet kusuruna yönelik tespitler ve maddi tazminat ödenmesine yönelik kararlar Daire tarafından da kabul görmüştür. Bununla birlikte başvuruculara maddi tazminat miktarlarının yetersizliğine yönelik herhangi bir şikâyetinin bulunmadığını da vurgulamak gerekmektedir.

22. Diğer taraftan İdare Mahkemesi yine bilirkişi raporlarında yer alan tespitlere dayanarak başvuruculara -her biri için 4.000 TL olmak üzere- manevi tazminat ödenmesine de karar vermiştir. Bu kapsamda bilirkişi raporlarında taşınmaz üzerinde tarımsal faaliyet sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan insan gücünün çalışmasını engelleyici kötü koku oluşumu,kirli suyun yabancı ot ve zararlılara yaşam alanı oluşturarak yol açtığı hastalıklarla mücadele çabası, kirli suyun debisinin artması sonucu göllenme ve su baskınlarını önlemek için taş, kaya gibi malzemeler ile doğal set oluşturulmasında harcanan fazla emek ve mesai gibi hususlara ayrıca vurgu yapılmış olduğunu belirtmek gerekmektedir.

23. Bilirkişi raporlarında ve İdare Mahkemesi kararlarının gerekçelerinde yer alan bu tespitlere rağmen Daire, manevi tazminata hükmedilebilmesi için idarenin hukuka aykırı bir işlem veya eylemi sonucunda nisbeten ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olmasının gerektiğini vurgulayarak kirli su nedeniyle oluştuğu öne sürülen manevi zararların o kişiye özgü, özel ve olağüstü bir yönünün olmaması nedeniyle idarelerce tazmini gerektirecek bir

nitelikte bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Neticede manevi tazminat yönündenİdare Mahkemesi kararları kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir. Bununla birlikte İdare Mahkemesinin başvuruculara manevi tazminat ödenmesine yönelik gerekçesinin ve bunun dayanağı olan bilirkişi raporlarındaki tespitlerin aksine bir tespit ve gerekçeye Daire kararında yer verilmediği görülmektedir. Daha açık ifadeyle Dairenin, bilirkişi raporlarında yer alan bahse konu belirlemeler bağlamında başvuruculaların uğradığı zararın kanalizasyon ve arıtma tesisinin bulunmaması ile olan illiyet bağı açık olmasına rağmen, Anayasal yükümlülükler ile başvuruculaların katlanmak zorunda kaldıkları etkileri birlikte değerlendirerek adil bir dengelemeyle bir sonuca ulaştığı söylenemez. Bu bağlamda başvuruculaların manevi zararlarının giderilmesi, başvuruculaların anayasal haklarının ihlali nedeniyle katlandıkları külfetin azalmasını sağlayacağı gibi benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi yönünden caydırıcı bir etki oluşturması bakımından da önem taşımaktadır.

24. Netice itibarıyla somut olayın özellikleri kapsamında bilirkişi raporlarında yer alan bahse konu belirlemeler ile başvuruculaların uğradığı zararın idarenin hizmet kusuru sonucu ortaya çıktığı konusunda yargısal makamların kabul ve tespitleri dikkate alındığında başvuruculaların manevi tazminat talebinin reddedilmesine yönelik Daire kararlarında yer alan gerekçelerin makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirdiği, Anayasal yükümlülükler ile başvuruculaların katlanmak zorunda kaldıkları etkiler arasında adil bir denge gözettiği söylenemez.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (D) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER TEKİN

B. No: 2021/18518 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18518

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18518)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : Ömer TEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpusa vefat eden annesinin taziyesini kabul etmesi için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun annesi vefat etmiştir. Başvurucu, annesinin taziyesine katılma talebinde bulunmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, COVID-19 salgın hastalığı ve alınan tedbirler gerekçe gösterilmiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurucunun şikâyetini esasa girmeden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde 28/6/2013 tarihli ve 28691 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutuklulara Yakınlarının Ölümü veya Hastalığı Nedeniyle Verilebilecek Mazeret İzinlerine Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) 5. maddesine göre yetkinin Cumhuriyet Başsavcılığında olduğu, Hâkimliğin görev ve yetkisinde değerlendirilebilecek herhangi bir karar veya talep olmadığı ifadesine yer verilmiştir. Başvurucu, anılan karara karşı Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yoluna başvurmuştur. Ağır Ceza Mahkemesince karar isabetsizlik bulunmadığından itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 18/3/2021tarihinde öğrendikten sonra 16/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, annesinin taziyesine katılmasına izin verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca mesnetsiz bir gerekçeye dayalı olarak taziye izninin verilmediğini böylece ailesinin yaşadığı acıyı paylaşmasının elinden alındığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumunda bulanan başvurucunun taziyeye katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği hususunda müdahalenin demokratik toplum düzeni bakımından gerekliliği ve ölçülülüğü incelenirken olay tarihi ve öncesindeki pandemi koşullarının gözönünde tutulması gerektiği, başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Somut olayda, başvurucunun vefat eden annesinin taziye kabulüne katılma talebinin reddedilmesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Beşir Doğan [2. B.] B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 30; Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, § 42).

10. Bu müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu kabul edilmiştir (Rasul Kocatürk, §§ 45-50). Kanuni dayanağı bulunan ve meşru amaç taşıyan müdahalenin ihlal teşkil etmemesi için Anayasa'nın 13. maddesinde yer verilen demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine de uygun olması gerekir. Bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için ise zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğunun ortaya konulması beklenir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 37,45-48; Abuzer Uzun [2. B.], No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38; Rasul Kocatürk, §§ 51-57).

11. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Rasul Kocatürk, § 56).

12. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi; taziye ziyaretinin aile ilişkileri ve kültürümüz yönünden önemli bir yeri olması nedeniyle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde

hükümlüye mazeret izni verilmesinin düzenlenerek cenaze merasimine katılma imkânı sağlandığını, izin süreleri ve aile hayatına saygı hakkının gerekleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığının kabulü gerektiğini vurgulayarak cenazeye katılma talebinin taziye ziyaretiyle ile birlikte ele almıştır. Ayrıca bu imkândan yararlanmanın mutlak olmayıp şartların bulunması hâline ve kamu makamlarının yapacakları değerlendirme sonucu uygun bulmalarına bağlı kılındığını belirtmiştir (Rasul Kocatürk, §§ 58, 61).

13. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; yakını ölen mahpusun izin talebinin kamu makamlarınca somut koşullar da dikkate alınarak özenli bir değerlendirme ile mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması, talebin karşılanması imkân dâhilinde değilse zorunluluk hâllerinin ve güvenlik risklerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiğini kabul etmiştir (Muhittin Pirinççioğlu (4) [1. B.], B. No: 2020/28439, 21/11/2023, §§ 13, 14; Rasul Kocatürk, §§ 61, 62). Anayasa mahkemesi anılan gerekliliklere uyulmadığını ve taleplerin özenli bir şekilde değerlendirilmeyerek kişilerin menfaatiyle kamusal menfaat arasında adil denge kurulmadığını tespit ettiği başvurularda müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olduğunun söylenemeyeceği gerekçesiyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. Rasul Kocatürk, Beşir Doğan, Yavuz Geçim [2. B.], B. No: 2018/15011, 24/2/2021; Muhittin Pirinççioğlu (4); Abdullah Selvi, [2. B.] B.No: 2020/35123, 3/4/2024).

14. Somut olayda, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun vefat eden annesinin taziye törenine katılma talebinin Başsavcılık tarafından COVID-19 salgınının neden olduğu bulaşma riski gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmektedir. İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ise başvurucunun şikâyet ve itirazı hakkında esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

15. Bu itibarla somut olayın koşullarında Başsavcılık kararında COVID-19 salgınının neden olduğu bulaşma riskine ilişkin genel gerekçeyle yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Başsavcılık; başvurucunun talebinin karşılanması için durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini, ilgili personelin görevlendirilmesi için alternatif çözümler denediğini ortaya koyabilmiş değildir. Başvurucunun uzun süre görmediği annesinin taziyesine katılamamasının neden olduğu derin üzüntü dikkate alındığında Başsavcılık kararında gösterilen gerekçeler; başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvurucunun taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamu makamlarının talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Abdullah Selvi, [2. B.] B. No: 2020/35123, 3/4/2024, §§ 16, 17; Murat Kaymakçı [2. B.], B. No: 2020/35000, 3/4/2024, § 14; Muhittin Pirinççioğlu (4), § 15).

16. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespitine ve 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun annesinin taziye törenine katılmasının mümkün

olmadığı ve vefat üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tavşanlı1. İnfaz Hâkimliği (E.2021/245), Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesi (2021/178 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELİF ÖZTÜRK

B. No: 2021/22380 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22380

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22380)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Elif ÖZTÜRK

Vekili : Av. Hasan PİLAVCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1989 doğumlu olan başvurucu, boyun ve memede şişlik şikâyeti ile Özel Ç. Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Başvurucuya lokal anestezi altında ameliyathane şartlarında eksizyonel servikal lenf bezi biyopsisi uygulanmış ve sonrasında başvurucu tüberküloz ön tanısıyla tedavi için Taksim Verem ve Savaş Hastanesine gönderilmiştir. Taksim Verem ve Savaş Hastanesi tarafından tüberküloz enfeksiyonunun kültürü ve ilaç hassasiyetini tespit etmek amacıyla başvurucudan biyopsi talep edilmiş ve Hastane tarafından 21/7/2008 tarihinde başvurucuya sağ servikal lenf bezinin eksizyonel biyopsisi yapılmıştır.

3. Başvurucu; aynı yara üzerinden iki defa ameliyat yapıldığını, ikinci ameliyatta doktorun hatalı uygulama yaptığını, yanlış müdahale nedeniyle omuz bölgesindeki sinirlerinin yanlışlıkla kesildiğini ve bunun sonucunda sağ kolunda ciddi işlevsel kayıplar oluştuğunu

beyan ederek 27/12/2010 tarihinde 1.000 TL maddi ve 6.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi talebiyle Hastane ve ameliyatı gerçekleştiren doktor G.G. aleyhine tazminat davası açmıştır. Ayrıca dava dilekçesinde başvurucu; ameliyatlardan önce kuaför olarak çalıştığını, ameliyat sonrası omuz ve kolundaki işlev kayıpları nedeniyle işinden ayrılmak zorunda kaldığını, fiziksel görüntüsünü ve faaliyetini etkileyecek bir hasara maruz bırakılmasının tüm hayatını olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

4. Davaya bakan İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafların sunduğu deliller ve Hastaneden gelen belgeler doğrultusunda konu ile ilgili olarak bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiş, bu kapsamda Adli Tıp Kurumu (ATK) 2. İhtisas Kurulu 22/1/2014 tarihli rapor hazırlamıştır. Rapor öncesinde ATK 2. İhtisas Kurulunca başvurucunun 11/12/2013 tarihli muayenesinde, sağ kol abdüksiyon % 30 derecede kısıtlı ve kanat skapula görülmüştür. Anılan raporda, başvurucuya sağ servikal lenf bezinin eksizyonel biyopsisi yapıldığı ve sonrasında sağ aksesuar sinirin trapezius kasına giden dalında parsiyel akson hasarı oluştuğu belirtilmiştir. Öte yandan lenf bezi tüberkülozunun akciğer dışı tüberküloz olgularının en sık görülen formu olduğu, sıklıkla boyun bölgesindeki lenf bezlerini tuttuğu, lenf bezi tüberkülozunda tanı etkilenen lenf bezinden iğne biyopsi ya da eksizyonel biyopsi alınması ile konulduğu, boyun bölgesindeki lenf bezlerinde tanı amaçlı eksizyonel biyopsi alınması esnasında lenf bezi çevresinde bulunan sinir dokularında da hasar oluşabileceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak uyuşmazlık konusu olayda başvurucuda ortaya çıkan hasarın her türlü özene rağmen oluşabilen herhangi bir tıbbi kusur ya da ihmal izafe edilemeyen komplikasyon olarak nitelendirildiği, kişinin tedavisinde görev alan hekimlere atfı kabil kusur tespit edilmediği kanaati bildirilmiştir.

5. Başvurucu; anılan rapora itiraz dilekçesinde, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (Üniversite Hastanesi) Nöroloji ve Fizik Tedavi Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen raporlarda fiziksel hasarın biyopsi sonucu sinir yaralanması sebebiyle gerçekleştiği ortaya konulmasına rağmen ATK raporunun hekim hatasını ortaya koymamasının raporlar arasında çelişki oluşturduğunu belirtmiştir. Bunun yanında usulüne uygun olarak aydınlatılmış onam da alınmadığını, alınan onam usulüne uygun olsa dahi hekimin kusur ve sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını ifade etmiş, ATK raporunun yetersiz olduğunu vurgulayarak ATK Genel Kurulundan yeniden rapor aldırılmasını talep etmiştir.

6. Mahkeme, başvurucunun itirazlarını da dikkate alarak ATK Genel Kurulundan rapor alınmasına karar vermiş ve bu kapsamda ATK Genel Kurulu 28/5/2015 tarihli rapor hazırlamıştır. Anılan raporda; ATK'nın 22/1/2014 tarihli raporunda yer alan tespitler ve değerlendirmeler genel olarak yinelenerek sonuç olarak kişide ortaya çıkan hasarın her türlü özene rağmen oluşabilen herhangi bir tıbbi kusur ya da ihmal izafe edilemeyen komplikasyon olarak nitelendirildiği, kişinin tedavisinde görev alan hekimlere atfı kabil kusur tespit edilmediği kanaati bildirilmiştir.

7. Başvurucunun anılan rapora itirazını ve talebini gözeten Mahkeme farklı üniversitelerin tıp fakültelerinden resen seçilecek nöroloji uzmanı, kalp ve damar cerrahı ile sigorta hukukçusundan oluşacak heyetten bilirkişi raporu aldırılmasına karar vermiş ve bilirkişi heyeti 6/4/2016 tarihinde raporunu Mahkemeye sunmuştur. Bu raporda; boyun bölgesindeki tanı amaçlı lenf bezlerine yönelik biyopsi sonucunda başvurucunun mevcut delillere göre bir önceki grafilerde olmayan omuz hasarının ikinci grafide belli olduğu, öncesinde bu hasarın olmadığı belirtilmiştir. Nörolojik değerlendirmede ise EMG bulguları ile hastanın muayene bulguları ve hastada oluşan hasarın her türlü özene rağmen oluşabilecek cerrahi uygulama

sonrası gelişen bir komplikasyon olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun tıbbi durumunun cerrahi uygulama sonrası gelişen bir komplikasyon olduğu davalılara atfedilecek bir kusur bulunmadığı kanaati bildirilmiştir.

8. Başvurucu; bu rapora karşı itirazında, heyetin hekim üyelerinin üniversite öğretim üyesi olmadığını, üniversitelerin tıp fakültelerinin öğretim üyelerinden oluşturulacak genel cerrahi, nöroloji ve göğüs hastalıkları ana bilim dallarından seçilecek bir bilirkişi heyetinden rapor alınması gerektiğini ifade etmiştir. Öte yandan bilirkişi heyet raporunda; mevcut tüm tıbbi raporların hasarın biyopsi operasyonu sebebiyle oluştuğunu tespit ettiği, bu kapsamda yapılan uygulama sonrasında sağ omzunda düşme, sağ kolda kalıcı uyuşma/hissizlik, ciddi işlev azalması gibi son derece ağır sonuçlar meydana gelmesinin komplikasyon veya doğal sonuç olarak görülemeyeceğinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu ayrıca davalıların kusuru tespit edildikten sonra hak kazanacağı maddi tazminat miktarının belirlenmesi bakımından dosyanın tekrar bilirkişiye gönderilerek olay tarihindeki yaşı, mesleki eğitim durumu, mesleki tecrübesi, kaza sonrasında oluşan iş gücü kaybı ve sair veriler ışığında maddi zarar miktarının belirlenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

9. Mahkeme, başvurucu tarafından yapılan itirazları yerinde görmeyerek 15/11/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, ATK raporlarındaki ve bilirkişi heyet raporundaki tespitlere yer verildikten sonra başvurucuya uygulanan tedavi ve yapılan işlemlerde bu raporlardan ve dosyadaki diğer bilgi ve belgelerden hareketle ortaya çıkan hasarın her türlü özene rağmen komplikasyon olarak nitelendirildiği, başvurucunun tedavisinde görev alan hekime karşı herhangi bir tıbbi kusur ya da ihmal izafe edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

10. Başvurucu, bu karara karşı 15/5/2017 tarihli istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu bilirkişi raporlarına itiraz dilekçelerinde belirttiği hususları tekrar etmiştir.

11. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesi (Daire) 14/3/2018 tarihinde Mahkemenin kararının ve dayandığı gerekçenin usul ve kanunlara, yerleşik içtihatlara uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, alınan raporların her birinin içerik itibarıyla davalı hekimin kusuruna açıkça işaret etmesine rağmen sonuç kısımlarında aksi kanaat bildirildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak istinaf dilekçesinde belirtilen hususlar tekrar edilerek ATK raporlarının ve bilirkişi heyet raporunun hekim lehine olacak şekilde hukuka aykırı hazırlandığını ve hükme esas alındığını ifade ederek Daire kararının bozulmasını talep etmiştir.

13. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 10/2/2021 tarihinde, 14/3/2018 tarihli Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle onanmasına karar vermiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 10/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu 21/7/2008 tarihinde gerçekleştirilen ikinci ameliyatta; operasyonun riskleri

konusunda aydınlatılmadığını, bu hususta rızasının alınmadığını, ameliyat sonrasında da kalıcı hasar oluştuğunu, sağ omuzunun sol omzuna göre düşük pozisyona geldiğini ve sağ kolunun felç olduğunu bunun görsel olarak vücut bütünlüğünü bozduğunu belirtmiştir. Yargısal makamların kararlarının yetersiz ve hukuka aykırı olduğunu ifade eden başvurucu, doktorun ağır ihmali sonucunda kalıcı hasar meydana geldiğini, ATK ve bilirkişi raporlarına itirazlarının dikkate alınmadığını vurgulayarak maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

16. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40;). Anayasa'nın 56. maddesi belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

19. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51;). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

20. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden

hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [1. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

21. Başvurucu, bahse konu şikâyetlerinin ikinci ameliyattaki ameliyatı gerçekleştiren doktorun ağır ihmalinden kaynaklandığını ve alınan bilirkişi raporlarının taraflı olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme; olayda doktorların ve hastanenin kusurunun bulunmadığı, başvurucuda oluşan şikâyetlerin tıbbi müdahalenin bir komplikasyonu olduğu yönünde görüş bildiren bilirkişi raporlarına dayanarak davanın reddine karar vermiştir. Hükme esas alınan raporlarda tarafların iddialarının kişi hakkında düzenlenen tıbbi belgelerdeki bulgular ve genel tıp kuralları gözetilerek değerlendirildiği görülmüştür. Buna göre yargı makamlarının vardığı sonucun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği söylenemez. Ayrıca başvurucunun yargılama sürecine etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip itirazlarını ileri sürebildiği anlaşılmıştır. (Benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Zümrüt Ağapınar [2. B.], B. No: 2015/3747, 26/12/2018; Fesih Ayda [1. B.], B. No: 2015/4259, 10/1/2019; Tuba Arıkan [1. B.], B. No: 2018/17729, 6/10/2021; Ğanime Yayman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/1039, 18/9/2024).

22. Bununla birlikte ilgili mevzuata göre istisnai hâller dışında tıbbi müdahale, müdahaleye maruz kalacak kişinin bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Ancak yaş küçüklüğü veya ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile hastanın bilincinin kapalı olması veya acil müdahale gerektirmesi gibi zorunlu hâllerde yasal temsilcisinin izni alınabilir. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile mümkün olabilir Ayrıca hukuka uygun rızanın varlığından söz edilebilmesi için kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları, hastalığın seyri ve neticeleri konusunda hastanın bilgilendirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56, Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, §§ 49, 50; Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021 §§ 55, 56).

23. Ayrıca hastanın ya da temsilcisinin sözlü ya da yazılı rıza göstermesinin tek başına tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hâle getirmeyeceği, bu rızanın aydınlatılmış iradeye dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargı makamlarının öncelikle hastanın veya istisnai durumların varlığı hâlinde veli ya da vasinin olayın koşullarına göre yazılı veya sözlü olarak yeterli bir şekilde bilgilendirilerek rızalarının alınıp alınmadığını tespit etmesi devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir (M.Ş.O., B. No: 2020/24126, 26/3/2025, § 20;Sultan Bulut ve diğerleri § 57).

24. Somut olayda başvurucunun 21/7/2008 tarihinde gerçekleştirilen ameliyatla ilgili olarak operasyonun riskleri konusunda bilgilendirilmediğine ve rızasının alınmasına ilişkin fırsat verilmediğine ilişkin iddialarını yargı makamları önünde de ileri sürdüğü görülmektedir. Mahkeme alınan ATK ve bilirkişi heyet raporlarında başvurucunun biyopsi uygulaması

hakkında bilgilendirildiği ve yakınının şahitliğinde onayının alındığı şeklinde ifadeye yer verilmiş olmakla birlikte Mahkemece alınan raporların sonuç kısmında bu hususta bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir (bkz. §§ 4-7).

25. Bunun yanında yargısal makamlar tarafından da başvurucunun dava dilekçesinde ve bilirkişi raporlarına itiraz dilekçesinde belirttiği bu itirazı ATK ve bilirkişi heyet raporlarındaki ifadeden hareketle dahi olsa incelenmemiş, bu hususta herhangi bir tartışma gerekçeli kararlara yansıtılmamıştır. Bu bağlamda yargılama sürecinde başvurucunun biyopsi uygulamasına ve bu uygulama sonucunda oluşabilecek sinir dokularında hasar oluşabileceği komplikasyon riski yönünden bilgilendirilmesine ve buna ilişkin onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediğine ilişkin yeterli düzeyde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulmamıştır.

26. Ayrıca hastanın öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Ancak başvurucunun anılan iddiasının yargı makamları tarafından somut olaya uygun ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda somut olayda yargılama makamlarının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yaptığı söylenemez. Dolayısıyla kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır (Aydınlatılmış onama ilişkin birçok karar arasından bkz. Sultan Bulut ve diğerleri; Fındık Kılıçaslan; Emrah Egeç [2. B.], 2015/9714,11/12/2018; Göktürk Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/19177, 19/10/2021; Ferit İşlek [1. B.], B. No: 2019/11247, 3/5/2023; İhsan Yılmaz [2. B.], B. No: 2021/54092, 22/5/2024).

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 300.000 TL maddi, 60.000 TL manevi olmak üzere toplam 360.000 TL tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 15. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2010/809, K.2016/327) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvurucu harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FETİ SİR

B. No: 2021/27025 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FETİ SİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27025)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Feti SİR

Vekili : Av. Zahir SOĞANDA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1972 doğumlu olan başvurucu kendisine ait evin inşaatında çalışırken kafasını betona çarpması sonucu bayılmış ve Van İpekyolu Devlet Hastanesinin (Hastane) acil servisine götürülmüştür. Başvurucuya 13/6/2010 tarihinde yapılan müdahalenin ardından enjeksiyon uygulanmıştır.

3. Başvurucu, enjeksiyon sonrası ayağında kalıcı hasar meydana geldiğini belirterek hatalı tıbbi müdahalelerden kaynaklanan zararlarının giderimi talebinin Sağlık Bakanlığı tarafından reddedilmesi üzerine 9/5/2011 tarihinde Van 2. İdare Mahkemesine (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; enjeksiyon sonrası ayağında uyuşma olduğunu, tedaviye ve ilaç kullanmasına rağmen uyuşma, ağrı ve yanmanın geçmediğini, siyatik sinir lezyonu teşhisi konulduğunu, ayağında kalıcı hasar meydana geldiğini böylece idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ifade ederek 150.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir. Ayrıca dava

dilekçesinde başvurucu; yapılan iğnenin bacak sinir damarına denk geldiğini, yanlış yapılan iğne sonucu sürekli iş gücü kaybına uğradığını belirtmiştir.

4. Yargılama sürecinde başvurucunun tedavisine ilişkin celbedilen belgelere dayanılarak Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından 26/2/2014 tarihli rapor hazırlanmıştır. Anılan raporda; başvurucuya yapılan enjeksiyona ilişkin olarak iğnenin giriş yeri, iğne uzunluğu, cildin penetrasyon yönü ve açısının tespit edilmediği belirtilmiştir. Başvurucuya verilen ilacın uygulama gücünün bilinmediği ve patolojinin hangi sebepten kaynaklandığı tespit edilemediğinden başvurucuda meydana geldiği bildirilen arızanın komplikasyon olduğu, bu nedenle enjeksiyonun yapıldığı sağlık kuruluşunun kusursuz olduğu, başvurucuya yapılan iğnede davalı idareye izafe edilebilecek bir hizmet kusurunun bulunmadığı kanaati bildirilmiştir. Raporda bahsedilen enjeksiyon sonrasında Hastane tarafından 2010 yılında farklı tarihlerde düzenlenen başvurucuya ait hasta bilgi formlarında; lumbar ve diğer intervertebral disk bozuklukları, radikülopati ile siyatik sinir lezyonu teşhisi konulduğu ifade edilmiştir.

5. İdare Mahkemesi, raporu taraflara tebliğ etmiş ve rapora itiraz edilmemesi üzerine 16/4/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, bilirkişi raporundaki tespitlere yer verdikten sonra başvurucuya uygulanan enjeksiyon sırasında bu rapordan ve dosyadaki diğer bilgi ve belgelerden hareketle idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Başvurucu, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu; enjeksiyon nedeni ile vücudunda kalıcı hasar oluştuğunu, bilirkişi raporunda patolojinin hangi sebepten kaynaklandığının tespit edilemediği ve komplikasyon olarak değerlendirildiği bu kapsamda bilirkişi raporunun bilimsellikten uzak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca meydana gelen hasar komplikasyon olsa bile idarenin kusursuz sorumluluğunun bulunduğu belirtilerek mahkeme kararının bozulması talep edilmiştir.

7. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 26/10/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının maddi tazminat isteminin reddine ilişkin kısmının onanmasına ve manevi tazminat isteminin reddine ilişkin kısmının bozulmasına karar vermiştir. Danıştay kararında; bilirkişi raporunda başvurucuda gelişen arazın enjeksiyon uygulamalarının komplikasyonu olarak kabul edilmesi ve patolojinin hangi sebepten kaynaklandığının tespit edilememesi karşısında tazmini istenilen maddi zararın idarenin kusurlu eyleminden kaynaklanmadığı, dolayısıyla maddi tazminata hükmedilmesinin koşullarının oluşmadığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan enjeksiyon uygulamasından önce risklerin anlatıldığı yazılı onamın alınmamış olması durumunda başvurucunun aydınlatılma ve onay verme hakkının elinden alınmış olacağı ve bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi, yürütülen sağlık hizmetinin gereği gibi işletilmediği konusunda başvurucuda endişe ve üzüntüye yol açacağından manevi tazminat talebinin Mahkeme tarafından takdiren belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı karar düzeltme istemi Dairenin 23/2/2021 tarihli kararıyla reddedilerek maddi tazminat yönünden karar kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 5/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Dairenin manevi tazminat yönünden bozma kararı sonrası Mahkeme tarafından bozma kararına uyularak 22/12/2021 tarihinde 50.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir. Kararda enjeksiyon uygulamasından önce başvurucuya

risklerin ve olası komplikasyonların anlatılmadığı ve başvurucudan yazılı onam alınmadığı belirtilerek sağlık hizmetinin öngörülen şekilde ifa edilmediği belirtilmiştir. Mahkemenin manevi tazminat yönünden verdiği karar 12/9/2022 tarihinde Daire tarafından onanmıştır.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; hatalı enjeksiyon uygulaması nedeniyle ayağında kalıcı hasar oluştuğunu, bunun üzerine açtığı tam yargı davasında da mahkemece tıbbi hataya ilişkin tespite rağmen maddi tazminat talebinin hukuka aykırı olarak reddedildiğini belirtmiştir. Maddi tazminat talebinin reddine ilişkin kararlarda gerekli araştırma ve incelemenin yapılmadığını belirten başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca enjeksiyon uygulamasının doğurabileceği riskler konusunda bilgilendirme yapılmadığını ve aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tıbbi ihmal dosyalarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa'nın 56. maddesi belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

17. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin

gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

18. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [1. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

19. Başvurucu, hatalı yapılan enjeksiyondan kaynaklı olarak vücut bütünlüğünün bozulması nedeniyle açtığı tam yargı davasında maddi tazminat isteminin reddedilmesinden yakınmıştır. Mahkeme; olayda doktorların ve hastanenin kusurunun bulunmadığı, başvurucuda oluşan şikâyetlerin tıbbi müdahalenin bir komplikasyonu olduğu yönünde görüş bildiren bilirkişi raporuna dayanarak maddi tazminat istemi yönünden davanın reddine karar vermiştir. Hükme esas alınan raporda tarafların iddialarının kişi hakkında düzenlenen tıbbi belgelerdeki bulgular ve genel tıp kuralları gözetilerek değerlendirildiği görülmüştür. Buna göre yargı makamlarının vardığı sonucun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği söylenemez. Ayrıca başvurucunun yargılama sürecine etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip itirazlarını ileri sürebildiği anlaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Zümrüt Ağapınar [2. B.], B. No: 2015/3747, 26/12/2018; Fesih Ayda [1. B.], B. No: 2015/4259, 10/1/2019; Tuba Arıkan [1. B.], B. No: 2018/17729, 6/10/2021; Ğanime Yayman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/1039, 18/9/2024).

20. Bununla birlikte ilgili mevzuata göre istisnai hâller dışında tıbbi müdahale, müdahaleye maruz kalacak kişinin bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Ancak yaş küçüklüğü veya ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ile hastanın bilincinin kapalı olması veya acil müdahale gerektirmesi gibi zorunlu hâllerde yasal temsilcisinin izni alınabilir. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirmesi ile mümkün olabilir Ayrıca hukuka uygun rızanın varlığından söz edilebilmesi için kendisine uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncaları, alternatif tıbbi müdahale usulleri, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları, hastalığın seyri ve neticeleri konusunda hastanın bilgilendirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut

olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56, Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, §§ 49, 50; Sultan Bulut ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/37430, 20/10/2021 §§ 55, 56).

21. Ayrıca hastanın ya da temsilcisinin sözlü ya da yazılı rıza göstermesinin tek başına tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hâle getirmeyeceği, bu rızanın aydınlatılmış iradeye dayanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargı makamlarının öncelikle hastanın veya istisnai durumların varlığı hâlinde veli ya da vasinin olayın koşullarına göre yazılı veya sözlü olarak yeterli bir şekilde bilgilendirilerek rızalarının alınıp alınmadığını tespit etmesi devletin pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir (M.Ş.O. [2. B.], B. No: 2020/24126, 26/3/2025, § 20; Sultan Bulut ve diğerleri § 57).

22. Öte yandan başvurucu enjeksiyon uygulaması ile ilgili olarak enjeksiyonun riskleri konusunda bilgilendirilmediğinden ve rızasının alınmasına fırsat verilmediğinden yakınmıştır. Nitekim yargı mercilerince aydınlatılmış onamın usul ve kanuna uygun olarak düzenlenmemesi nedeniyle idarenin kusurlu olduğu belirlenerek başvuruculların maruz kaldığı manevi ve psikolojik ızdırap nedeniyle toplamda 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Aydınlatılmış rızanın alınmaması nedeniyle hizmet kusurunun bulunduğu yargı mercilerinin kararlarıyla ortaya konulduğundan bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hizmet kusurunun giderilmesi amacıyla hükmedilen manevi tazminat miktarı ile maddi tazminata ilişkin talebin reddedildiği hususları dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (benzer yöndeki karar için bkz. İlker Arslan, [2. B.], B. No: 2019/36858,23/11/2022, § 41; Mehmet Selim Doğan [1. B.], B. No: 2020/22429,13/12/2023, § 23).

23. Başvurucunun aydınlatılmış onam yükümlülüğünün yerine getirilmemesi şikâyeti yönünden maddi tazminat isteminin reddedilmesine dair Mahkeme kararlarında herhangi bir tartışma gerekçeli kararlara yansıtılmamıştır. Bu bağlamda yargılama sürecinde başvurucunun enjeksiyon uygulamasına ve bu uygulama sonucunda oluşabilecek sinir lezyonu komplikasyon riski yönünden bilgilendirilmesine ve buna ilişkin onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip edilmediğine ilişkin maddi tazminat isteminin reddedilmesi konusunda yeterli düzeyde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulmamıştır.

24. Ayrıca hastanın öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Ancak başvurucunun anılan iddiasının maddi tazminat isteminin reddedilmesine yönelik yargı makamları tarafından somut olaya uygun ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda somut olayda yargılama makamlarının maddi tazminat istemini reddederken Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yaptığı söylenemez. Dolayısıyla kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır (aydınlatılmış onama ilişkin birçok karar arasından bkz. Emrah Egeç [2. B.], 2015/9714,11/12/2018; Göktürk Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/19177, 19/10/2021; Ferit İşlek [1. B.], B. No: 2019/11247, 3/5/2023; İhsan Yılmaz [2. B.], B. No: 2021/54092, 22/5/2024).

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi

ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İdare Mahkemesine (E.2011/3, K.2014/812) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK KAÇMAZER

B. No: 2021/29090 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29090

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK KAÇMAZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29090)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Burak KAÇMAZER

Vekili : Av. Türker TOK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarma disiplin cezasına karşı açılan davada verilen kararda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ordu Gürgentepe Adliyesinde zabıt kâtibi olarak çalışmaktayken, Bakırköy Adliyesinde zabıt kâtibi olarak görev yaptığı dönemde gerçekleştiği ileri sürülen rüşvet alma, görevi kötüye kullanma, yetkili olmadığı bir işi için yarar sağlama, göreve ilişkin sırrın açıklanması, resmî belgede sahtecilik suçlarından hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca 31/10/2011 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. Bakırköy Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu (Komisyon) 29/11/2011 tarihinde Bakırköy 23. Asliye Ceza Mahkemesine (Asliye Ceza Mahkemesi) ilgili iddianameyi göndererek iddianameye konu eylemlerin disiplin yönünden değerlendirilmesini talep etmiştir.

4. Bakırköy 23. Asliye Ceza Mahkemesi hâkimi 3/2/2012 tarihinde muhakkik olarak görevlendirilmiş ve 6/2/2012 tarihinde disiplin soruşturmasına başlamıştır. Hâkim

tarafından 10/4/2012 tarihli muhakkik raporu düzenlenmiştir. Raporda 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin E bendinin (g) alt bendi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezasının uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Rapor ve ekleri, gereğinin yapılması üzerine Komisyon tarafından 11/4/2012 tarihli yazı ile Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kuruluna (Kurul) gönderilmiştir.

5. Kurul 18/6/2012 tarihinde başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin E bendinin (g) alt bendi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası ile tecziye edilmesine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun 4.750 avro rüşvet aldığı, M.B. adına sahte lise diploması düzenlenmesine aracılık ettiği, mahkeme gününü usulsüz bir şekilde ayarlayarak menfaat temin ettiği, yine değişik tarihlerde yaptığı birçok telefon görüşmesi ile iş takibi yapmak ve bilgi vermek suretiyle menfaat temin ettiğinin sübuta erdiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, cezanın iptali istemiyle 20/12/2012 tarihinde dava açmıştır. Ankara 9. İdare Mahkemesi 28/12/2012 tarihinde davanın yetki yönünden reddedilmesine ve dava dosyasının yetkili Ordu İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, davayı çözmekle yetkili mahkemenin davacının son görev yaptığı Ordu'nun idari yargı yetkisi yönünden bağlı olduğu Ordu İdare Mahkemesi olduğu ifade edilmiştir. Mahkeme 6/11/2014 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Bakılan davada, disiplin soruşturma raporu ve eklerinin incelenmesinden; davacının Bakırköy Adliyesinde zabıt katibi olarak görev yaptığı dönemde rüşvet almak ve vermek, görevi kötüye kullanma, yetkili olmadığı bir işi için yarar sağlamak, göreve ilişkin sırrın açıklanması, resmî belgede sahtecilik suçlarından dolayı Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 31/10/2011 gün ve 2011/3564 sayılı iddianamesine istinaden hakkında Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/447 sayılı dosyasında kamu davası açıldığı ve yapılan yargılama neticesinde verilen 8/5/2014 gün ve K.2014/126 sayılı kararla davacının nüfus ticareti yapmak eylemi dışında rüşvet almak, görevi kötüye kullanmak, göreve ilişkin sırrın açıklanması, resmi belgede sahtecilik eylemlerinden dolayı mahkum edilerek hapis cezasıyla cezalandırıldığı görüldüğünden, disiplin yönünden davacı hakkında isnat edilen fiillerin sübuta erdiği ve memuriyetten çıkarma cezası gerektiren 'memurluk sıfatıyla bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak' suçu kapsamına girdiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

7. Başvurucu, karara karşı 19/2/2015 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 23/11/2016 tarihinde temyiz talebini reddederek mahkeme kararını onamıştır. Başvurucu, bu karara karşı 5/6/2017 tarihinde karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi 16/2/2021 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

8. Nihai karar başvurucuya 7/6/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesince 16/11/2023 tarihinde başvurucunun rüşvet alma suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına, resmî belgede sahtecilik suçundan ise 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, sanıkların uzun süredir birbirlerini tanıyor olmalarının ve tanık S.Y.nin olayları yer ve zaman göstererek açıklayan ve para akışını gösteren beyanlarının dikkate alındığı belirtilmiştir. İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesine yansıyan para akışına ve sonrasında verilen paranın karşılığında beklenen tutuklanmama hadisesinin gerçekleşmemesi sonucu verilen paranın tahsilat

girişimlerine ilişkin yer ve isim belirtilerek yapılan açıklamalar dikkate alındığında rüşvet alma suçunun sabit olduğu ifade edilmiştir. Yine kararda, başvurucunun M.B. adına sahte lise diploması temini konusunda -diploma temin edilebileceğini belirtmek suretiyle- M.B.ye yardım ettiği ve bu yardımı karşılığında 500 TL aldığının anlaşıldığı aktarılmıştır. Bu nedenle resmî belgede sahtecilik eylemine yardım etmeden dolayı cezalandırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, karara karşı 17/11/2023 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuş olup yargılama temyiz aşamasında derdesttir.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğin İlişkin İddia

11. Başvurucu; altı aylık disiplin soruşturmasına başlama süresi dolduktan sonra soruşturmaya başlandığını ve fiilin işlendiği tarihten itibaren iki yıl içinde ceza verilmesi gerekirken bu süre geçirildikten sonra disiplin cezası verildiğini belirtmiştir. Disiplin cezası kararında bulunması gereken zorunlu hususların cezada yer almaması nedeniyle disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu iddia ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca, Danıştay Dairelerince verilen kararlarda herhangi bir gerekçe bulunmaması ve yapılan başvuruların matbu bir şekilde reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesinden de şikâyet etmiştir. Son olarak kesinleşmemiş mahkûmiyet hükmüne dayanılarak sonuca varılmasının masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, İdare Mahkemesi kararının başvurucunun ceza hukuku anlamında suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir anlama sahip olmadığı belirtilmiştir. İdari yargı mercilerinin başvurucunun davasıyla ilgili olarak maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri ifade edilmiştir.

13. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki masumiyet karinesi yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47). Bu aşamada önemle hatırlatılması gerekir ki ceza mahkemesine yansıyan olguların idarece veya yargı makamlarınca değerlendirilmesi sonucu, hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunmayan kişi hakkında idari işlem ve yaptırım uygulanması veya bu idari işlem veya

yaptırımın hukuka uygun bulunması doğrudan masumiyet karinesini ihlal etmez. Ancak burada kritik olan mesele, idarenin veya yargı makamlarının ceza mahkemesinin suçluluğa dair henüz kesinleşmemiş hükmüne dayanmaksızın kendilerinin olay ve olguları yorumlayarak idari anlamda bir sonuca ulaşmaları gerekliliğidir. Temel olarak masumiyet karinesi kişilerin suçlu muamelesi görmemesini hedefler (Salih Taş [2. B.], B. No: 2019/15835, 11/1/2023, § 39).

17. Bakırköy Adliyesinde görev yapmaktayken başvurucunun işlediği ileri sürülen rüşvet alma, görevi kötüye kullanma, yetkili olmadığı bir işi için yarar sağlama, göreve ilişkin sırrın açıklanması, resmî belgede sahtecilik suçlarından hakkında iddianame düzenlenmiştir. Komisyon söz konusu eylemlerin disiplin hukuku açısından da değerlendirilmesi gerektiğinden bahisle iddianameyi Asliye Ceza Mahkemesine göndermiştir. Asliye Ceza Mahkemesi hâkimi tarafından yürütülen disiplin soruşturması sonucunda düzenlenen rapor ile başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin E bendinin (g) alt bendi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezasıyla tecziye edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Kurul bu doğrultuda başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına karar vermiştir. Mahkeme başvurucu hakkında verilen hapis cezaları bulunduğunu belirterek üzerine atılı fiilin sübut bulması nedeniyle verilen cezanın hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. Karar, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

18. Başvurucu hakkında başlatılan ceza yargılamasında Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun rüşvet alma suçundan ve resmî belgede sahtecilik suçundan ayrı ayrı hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargılama temyiz aşamasında derdesttir. Bu yüzden başvurucu hakkında kesinleşmiş bir hapis cezasının bulunduğundan bahsedilemeyecektir. Başka bir deyişle başvurucunun masumiyeti devam ettiğinden anılan ceza yargılamasından sonraki süreçte idari ve yargısal makamların başvurucunun masumiyetine halel veren yaklaşım sergileyip sergilemedikleri yani masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin ihlal edilip edilmediğinin incelenmesi gerekir.

19. Bu bağlamda masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran ceza yargılaması sonucunda verilen hükme dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir. Mahkeme kararının gerekçesinde "davacının nüfus ticareti yapmak eylemi dışında rüşvet almak, görevi kötüye kullanmak, göreve ilişkin sırrın açıklanması, resmî belgede sahtecilik eylemlerinden dolayı mahkûm edilerek hapis cezasıyla cezalandırıldığı görüldüğünden, disiplin yönünden davacı hakkında isnat edilen fiillerin sübuta erdiği" ifadesiyle kesinleşmemiş hapis cezasına atıfla sonuca varılmıştır. Kararın gerekçesinde; bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda kesinleşmeyen mahkûmiyet hükmüne dayanılarak karar verilmesi sebebiyle başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür.

20. Öte yandan mahkeme kararında başvurucunun almış olduğu hapis cezası aktarılmakla birlikte herhangi bir şekilde değerlendirilmemiştir. Kararda yalnızca başvurucu hakkında verilmiş hapis cezası olduğu bilgisine yer verilmiştir. Ancak hapis cezasına atıfta bulunulması yeterli olmayıp ceza yargılamasına konu olay ve olguların da Mahkeme tarafından irdelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda olayın meydana geliş şekli, fiilin özelliği, ağırlığı gibi olaya özgü durumlar değerlendirilerek karar sonucuna ulaşılma nedeni,

ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır.

21. Ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun almış olduğu cezaya olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından ceza yargılamasında yer alan verilerin devlet memurluğundan çıkarma cezasına olan etkisinin ortaya konulması gerekmektedir. Olaya bakıldığında ise Mahkeme tarafından ceza yargılaması esas alınmakla birlikte ceza yargılamasında yer alan olgular irdelenmemiştir. Mahkeme ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir.

22. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Danıştay tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

23. Sonuç olarak mahkeme kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler ve kesinleşmeyen mahkûmiyet hükmüne dayanılması nedeniyle başvurucunun ceza yargılanmasına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, uzun süren yargılanma nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun’da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tazminat miktarı belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ordu İdare Mahkemesine (E.2013/381, K.2014/1495) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BEKTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/33805 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BEKTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33805)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Ahmet BEKTAŞ

2. Gül TEPE

3. Mustafa BEKTAŞ

Vekili : Av. Cem AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan yürütülen soruşturmanın etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının, ceza yargılamasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Sivas ili, Koyulhisar ilçesi Sarıharman köyünde bulunan bir arazinin mülkiyetine ilişkin olarak görülen hukuk davası kapsamında 4/8/2014 tarihinde icra edilen keşif sonrasında davanın tarafları ve onların yakınları arasında başlayan sözlü tartışma kavgaya dönüşmüştür.

3. Yaşanan olaylar sırasında baş, kalça ve bacağından yaralanan başvurucu Ahmet Bektaş, yakınları tarafından Suşehri Devlet Hastanesine götürülmüştür. Vücudunda kemik kırığı tespit edilen başvurucu bir üst sağlık kurumuna sevk edilmiştir.

4. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Araştırma ve Uygulama Hastanesince düzenlenen 4/8/2014 tarihli hasta yatış formuna göre başvurucunun sol plato kırığı (tip2) (diz ekleminde tibianın eklem yüzünü oluşturan tibia kondillerinin kırığı), sol iskion (kalça kemiğinin alt ve arka kısmını oluşturan daha kuvvetli bir kemik) pubis kırığı, sol sakrum (beş sakral omurun kaynaşmasıyla oluşan büyük, üçgen bir kemik kırığı), sol illiak kanat (kendine has anatomiye sahip olan halka şeklinde yassı bir kemik) posterior kırığı tanısı ile tedavisine başlanmıştır. Başvurucunun tedavisine daha sonra sırasıyla Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Baltalimanı Kemik Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinde devam edilmiştir.

5. Koyulhisar Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olaya ilişkin olarak resen ceza soruşturması başlatmıştır. Soruşturma sürecinde müşteki sıfatıyla başvurucu Ahmet Bektaş'ın, müşteki şüpheli sıfatıyla başvurucu Mustafa Bektaş ile A.A., A.B.A. ve H.D.nin, şüpheli sıfatıyla başvurucu Gül Tepe'nin ifadeleri alınmış; olaya tanık olan şahısların beyanlarına başvurulmuş, olay yerinde kolluk görevlileri tarafından incelemelerde bulunulmuş, başvurucu Ahmet Bektaş ile olay sırasında yaralanan diğer kişilerin tedavi süreçlerine ilişkin belgeler getirtilerek dosyaya alınmıştır.

6. Soruşturma kapsamında beyanlarına başvurulan tanıklar A.E., S.A. ve A.Y.,müşteki şüpheli A.A.nın olay sırasında hızlı şekilde kullandığı araçla başvurucu Ahmet Bektaş'a bilinçli şekilde çarparak başvurucuyu yol kenarındaki ahır duvarı ile araç arasında sıkıştırdığını ifade etmiştir. Tanıklar A.E. ve S.A. ayrıca müşteki şüpheli A.A.nın olay sonrasında, eylemde kullandığı aracı çarptığı yerde bırakıp başkasına ait araçla yaralı olan eşini de alarak olay yerinden ayrıldığını beyan etmiştir.

7. Adli Tıp Kurumu İstanbul Anadolu Adli Tıp Şube Müdürlüğünce düzenlenen 15/12/2014 tarihli raporda söz konusu yaralanmanın başvurucunun yaşamını tehlikeye sokmadığı ancak kemik kırıklarının başvurucunun hayat fonksiyonlarını ağır (4) derecede etkileyecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

8. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından düzenlenen 16/2/2015 tarihli iddianamede A.A.nın başvurucu Ahmet Bektaş'a yönelik eylemi nedeniyle neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Anılan iddianamede A.A.nın aracını silah olarak kullanarak başvurucu Ahmet Bektaş'ı ağır biçimde yaraladığı kabulüne yer verilmiştir. Ayrıca başvurucu Mustafa Bektaş'ın basit yaralama, tehdit ve hakaret suçlarından, diğer başvurucu Gül Tepe'nin hakaret suçundan ve A.A.nın diğer kişilere yönelik olarak gerçekleştirdiği basit yaralama ve hakaret suçlarından cezalandırılması istenmiştir.

9. Koyulhisar Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama neticesinde katılan sanık A.A.nın başvurucu Ahmet Bektaş'a yönelik olarak neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama eylemi nedeniyle 1 yıl 13 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme 9/2/2016 tarihli kararıyla başvurucu Mustafa Bektaş'ın hakaret, basit yaralama ve tehdit suçlarından mahkûmiyetine, A.A.nın diğer kişilere yönelik eylemleri nedeniyle hakaret ve basit yaralama suçlarından mahkûmiyetine, başvurucu Gül Tepe'nin ise hakaret suçundan beraatine hükmetmiştir.

10. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 26/4/2021 tarihli kararıyla başvurucu Mustafa Bektaş hakkında tehdit suçundan kurulan mahkûmiyet hükmünün bozulmasına, diğer hükümlere yönelik temyiz taleplerinin reddine karar vermiştir. Başvurucu Ahmet Bektaş'a yönelik olarak gerçekleştirilen eylem nedeniyle A.A. hakkında verilen mahkûmiyet hükmü bu suretle

kesinleşmiştir.

11. Başvurucular, Yargıtay kararını 16/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu Ahmet Bektaş 13/11/2021 tarihinde ölmüştür.

13. Başvurucu Mustafa Bektaş'a isnat edilen tehdit suçu ile sınırlı olarak yürütülen bozma sonrası yargılama neticesinde 2/11/2021 tarihinde verilen düşme kararı, aleyhe kanun yoluna başvurulmaması üzerine 11/12/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

14. Başvurucu Ahmet Bektaş'ın mirasçıları olan diğer başvurucular başvuruyu Ahmet Bektaş adına da devam ettirmek istediklerini 1/10/2024 tarihinde bildirmiştir.

15. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

16. Başvurucu Ahmet Bektaş vefat ettiğinden diğer başvurucular bu kişi yönünden de bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından Ahmet Bektaş başvurucu olarak nitelendirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının Usul Boyutu Bakımından İhlal Edildiği İddiası

17. Başvurucu Ahmet Bektaş, kendisine yönelik kasten öldürmeye teşebbüs fiilinin hukuka aykırı biçimde kasten yaralama olarak nitelendirilmesi nedeniyle yaşam hakkının, uzun süren ceza yargılamasına bağlı olarak birçok infaz kanunu indiriminden yararlanan sanığın hapis cezasının ceza infaz kurumunda infaz edilememesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilk olarak başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği hususuna dikkat çekilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddialarının özü, ağır yaralamaya neden olan eylem hakkında yürütülen yargılamanın makul süratle yürütülmemesi ve suç vasfında hata edilerek kasten yaralama suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmasına ilişkindir.

20. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110).

21. Başvurucu Ahmet Bektaş'ın yaptığı başvurunun somut olayın gerçekleşme biçimi, başvurucunun vücudunda meydana gelen çoklu kırıkların hayati fonksiyonlara etkisinin ağırlığı ve üçüncü kişinin eyleminin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olması nedeniyle yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş ve başvurucunun iddiaları, yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında değerlendirilmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

24. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022, § 74). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir (Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30;Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

25. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 100).

26. Bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunları incelemek, bireysel başvuruya konu edilen yargısal süreçte şüpheli ya da sanık sıfatını taşıyan kişilerin suçlu veya suçsuz olduğuna karar vermek ya da söz konusu yargısal süreçte sanıklara verilen cezaların miktarını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 76; Umut Tamaç [2. B.], B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 98). Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkıyla ilgili bir başvuruda incelediği husus, devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki sorumluluğudur (Cezmi Demir ve diğerleri, § 96; Aysel Gezer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 147). Bu nedenle Anayasa Mahkemesinden sanıklara isnat edilen eylemlerin vasıflandırmasını yapması beklenmemelidir.

27. Somut olayda, olayın gerçekleşmesinden hemen sonra soruşturma mercileri tarafından resen harekete geçilerek soruşturma başlatılmış, bu kapsamda olay yerinde gerekli inceleme ve tespitler yaptırılmış, başvurucu ve müşteki şüpheli A.A. ile kavgaya dâhil olan kişiler ve tanıklar tespit edilerek beyanları alınmış, başvurucunun tedavi evrakı ile adli raporları temin edilmiş ve müşteki şüpheli A.A. hakkında başvurucuya yönelik eylemi

nedeniyle neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan kamu davası açılmıştır. Yürütülen yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucuyu yaralayan sanığın 1 yıl 13 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucunun soruşturma makamlarının olaydan haberdar olur olmaz, resen harekete geçerek yaralama olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmediğine ve soruşturma sürecine gerekli ölçüde katılamadığına yönelik bir iddiası yoktur. Başvuruya konu soruşturmada anılan ölçütler yönünden de bir eksiklik tespit edilememiştir. Bu nedenle başvuruya konu edilen ceza yargılamasının etkili olup olmadığının tespiti yönünden incelenmesi gereken tek mesele, ceza soruşturmasının makul bir sürat ve özenle yürütülüp yürütülmediğidir.

28. Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yapılıp yapılmadığına ilişkin tespit başvuruya konu olayın kendi koşullarına, soruşturmadaki şüpheli veya sanık sayısına, suçlamaların niteliğine, olayın karmaşıklık derecesine ve soruşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlüklerin bulunup bulunmadığına göre farklılık gösterebilir (Fahriye Erkek ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 91).

29. Olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi adına mahkemeler kovuşturmaları makul bir süratle yürütmelidir (Filiz Aka, § 29). Bu gereklilik yaşanan gecikmelerin yargılamaların etkililiği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden tamamen ayrıdır. Bu sebeple kovuşturmada yaşanan aşırı gecikme tek başına yargılamanın etkisizliğine neden olabilir (Aysel Gezer ve diğerleri, § 142).

30. Somut olayda kavga olayını aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayacak tüm deliller toplandıktan sonra düzenlenen 16/2/2015 tarihli iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası Mahkemece yürütülmüştür. Bir yıldan daha az süren yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucu Ahmet Bektaş'a yönelik eylemi kasten yaralama olarak vasıflandırarak 9/2/2016 tarihinde katılan sanık A.A.nın mahkûmiyetine karar vermiştir. Ne var ki anılan hüküm temyiz kanun yolu aşamasında 5 yıldan daha fazla bir süre bekledikten sonra Yargıtayın 26/4/2021 tarihli kararı ile kesinleşmiştir. Sonuç olarak başvurucu Ahmet Bektaş'a yönelik kasten yaralama eylemiyle ilgili yargılama 6 yıl 8 ayı aşkın bir sürede sonuçlandırılabilmiştir.

31. Başvuruya konu davanın karmaşık nitelikte olmaması, başvurucunun davanın uzamasına yol açmaması, dava dosyasının temyiz incelemesi sürecinde 5 yıldan fazla bir süre hareketsiz kalması karşısında yargılamadaki hiçbir unsurun yargılamanın bu denli uzamasını haklı kılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kovuşturma evresinde yaşanan bu aşırı gecikme nedeniyle yargılanmanın makul makul bir özen ve süratle yürütüldüğü söylenemez.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

33. Başvurucular Mustafa Bektaş ve Gül Tepe, haklarındaki yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade

edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

34. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

35. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucu Ahmet Bektaş, ileri sürdüğü hak ihlallerinin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesinin yanında 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Somut olayda yaşam hakkının usul boyutu yönünden ihlal edildiğine ve bu ihlalin yargılamanın makul bir sürede yürütülerek sonuçlandırılması ilkesine riayet edilmemesinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu davanın sona ermiş olması ve başvurucu Ahmet Bektaş'ın ölümü nedeniyle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

38. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında taleple bağlı olarak başvurucu Ahmet Bektaş mirasçıları olan diğer başvuruculara net 50.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının usul boyutu bakımından ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutu bakımından İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Ahmet Bektaş'ın mirasçıları olan diğer başvurucular Gül Tepe ve Mustafa Bektaş'a net 50.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. 487.60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucu Ahmet Bektaş'ın mirasçıları olan diğer başvurucular Gül Tepe ve Mustafa Bektaş'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Koyulhisar Asliye Ceza Mahkemesine (E.2015/24, K.2016/38) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT ERDEM VE MELESE ERDEM

B. No: 2021/35183 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35183

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT ERDEM VE MELESE ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35183)

Karar Tarihi: 14/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Mahmut ERDEM 2. Melese ERDEM

Vekilleri : Av. Yakup GÜVEN Av. Abdullah ZEYTUN Av. Ercan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir gösteri yürüyüşü sırasında meydana gelen ölüm olayına ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen kayıttan düşürme kararı temelinde gerçekleştirilen soruşturmanın yeniden açılması talebinin reddi nedeniyle yaşam hakkının, ölümden kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının reddi nedeniyle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve tam yargı davasının uzun süre devam etmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 30/7/2021 ve 13/12/2022 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Şırnak İl Emniyet Müdürlüğünü 4/12/2009 tarihinde arayan kimliği belirsiz bir kişi 5/12/2009 günü Cizre ilçesinde yapılacak eylem sırasında bir kişinin vurulacağı ve olayın güvenlik güçlerine isnat edileceği hususunda ihbarda bulunmuştur. Söz konusu ihbar, bu tür olaylara karşı duyarlı davranılması amacıyla diğer emniyet birimleriyle birlikte Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğüne bildirilmiştir.

6. Silopi İlçe Emniyet Müdürü 5/12/2009 tarihinde Diyarbakır Terörle Mücadele Şube Müdürü'nü telefon ile arayarak makamına gelen bir kişinin Diyarbakır'da yapılacak protesto yürüyüşü sırasında silah sıkılacağını ve bu durumun polisin üzerine atılacağını sözlü olarak ifade ettiğini bildirmiştir. Telefon görüşmesinin içeriği Diyarbakır Terörle Mücadele Şube Müdürü tarafından tutanağa bağlanmıştır.

7. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen Olay Tutanağı'na göre Abdullah Öcalan'ın İmralı Ceza İnfaz Kurumundaki yeni hücresinin yaşam, sağlık koşullarının elverişsizliğini protesto etmek amacıyla Diyarbakır il merkezinde 6/12/2009 tarihinde izinsiz olarak düzenlenen protesto yürüyüşünde gösterici grubun güvenlik güçlerine saldırması sonucunda müdahale başlamıştır. Sonrasında Şanlıurfa yolunda bulunan bir siyasi partinin il binasına taş ve molotofkokteyli kullanılarak saldırı olduğunun anons edilmesi üzerine olay yerine gidilirken yolda karşılaşılan eylemci grupları yakalamaya yönelik müdahalede bulunulmuştur. Bu sırada I.Ç. adlı işyerinin yanındaki tepelik boş alanda, görevli polislere karşı yoğun bir taşlı saldırı gerçekleştiren grubun polislerin üzerine gelmesine engel olmak amacıyla havaya doğru uyarı atışı yapılmış; polis ekiplerinin gelmesi sonucu eylemci grup dağılınca müdahaleye son verilmiştir.

8. Başvuruculların oğlu olan A.E. protesto yürüyüşüne katılanlar arasındadır. Yürüyüş esnasında saat 14.00-14.15 sıralarında ateşli silah mermisi isabetiyle yaralanan A.E. kaldırıldığı Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde vefat etmiştir.

A. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kayıttan Düşürme Kararı Öncesindeki Ceza Soruşturması Süreci

9. Ölüm olayını haber alan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) resen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında hastane morgunda Cumhuriyet savcısı ve beraberindeki heyetin katılımıyla otopsi yapılmıştır. Otopsi işlemine ölenin ailesi adına gözlemci sıfatıyla bir genel cerrahi uzmanı katılmıştır. 6/12/2009 tarihli Otopsi Tutanağı'nda sağ skapulada muhtemel ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası, sol omuz ön kısımda muhtemel ateşli silah mermi çekirdeği çıkış yarası gözlemlendiği ve cesetten mermi çekirdeği elde edilmediği belirtilmiştir. Otopsi Tutanağı'na göre kişinin ölümü, ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı iç organ ve büyük damar yaralanması nedeniyle oluşan iç ve dış kanama sonucu meydana gelmiştir.

10. Otopsi işlemi sırasında A.E.nin kan örneği, sağ ve sol el svapları ile mukayese amacıyla on parmak izi alınmıştır. Ayrıca A.E.nin kıyafetleri ile üzerinden çıkan iki parça hâlinde bir poşi, küçük bir boy şırınga ve kanlı bez parçası, beş küçük cam bilye ve kesilmiş iki limon parçası muhafaza altına alınmıştır.

11. Diyarbakır Polisevinin giriş katındaki erkekler tuvaletinde boş kovanlar görülmesi

üzerine Polisevine saat 15.50 sıralarında gelen Olay Yeri İnceleme Büro Amirliği görevlileri alaturka tuvalete atılmış dokuz milimetre çapında toplam beş boş kovan tespit ederek kovanları muhafaza altına almıştır.

12. Olay Yeri İnceleme Büro Amirliği görevlileri tarafından olay günü saat 16.00 sıralarında A.E.nin yaralandığı sokakta delil araştırması yapılmış, olay yerinin fotoğrafları çekilmiş ve olay yeri basit krokisi düzenlenmiştir. Söz konusu inceleme kapsamında sokak üzerinde tespit edilen muhtelif kan lekelerinden numuneler toplanmış, bir adet deforme olmuş mermi çekirdeği nüvesi ile bir adet mermi kovanı muhafaza altına alınmıştır.

13. Olaya ilişkin bilgi sahibi oldukları değerlendirilen H.Bu., H.Bo., Ö.A., R.Ö. ve M.B.nin beyanları muhtelif tarihlerde Asayiş Şube Müdürlüğü Cinayet Büro Amirliği görevlilerince alınmıştır. Bu kapsamda 6/12/2009 günü dinlenen yaşı küçük tanık H.Bu., olay günü 50 kişilik bir grubun polise taş ve sopalarla saldırdığını, grubun arkasında bulunan uzun boylu, düz siyah montlu, zayıf, yüzü puşi ile kapalı, 19-20 yaşlarında bir erkek şahsın elindeki siyah renkli tabanca ile polis memurlarına doğru üç el ateş ettiğini, şahsın ateş etmesi ile polise taş atan grubun ön saflarında bulunan bir çocuğun yere düştüğünü beyan etmiştir. Aynı gün dinlenen diğer tanık H.Bo. ise gösterici grubun içinden üç dört el silah sesi duyduğunu, sonrasında arkadaşı A.E.yi yerde gördüğünü, sivil bir araçla arkadaşını hastaneye götürdüklerini beyan etmiştir.

14. Cumhuriyet savcısı, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 6/12/2009 tarihli iki farklı müzekkereyle olay yerinde kamera kaydı araştırması yapılmasını ve olay yeri yakınında görevlendirilen polis memurlarının silahlarının yine olay yerinden elde edilen materyallerle karşılaştırma yapılmak üzere Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne gönderilmesini istemiştir.

15. Olay yeri yakınında görevlendirilen 58 polis memuruna ait tabancalar ile personelin çevre güvenliğinin sağlanmasında kullandığı Kalaşnikof marka üç tüfeğin olay yerinden ve Polisevi tuvaletinden elde edilen materyallerle karşılaştırılması neticesinde 7/12/2009 tarihli uzmanlık raporu düzenlenmiştir. Rapora göre olay yerinden elde edilen bir boş kovan ile Polisevi tuvaletinden elde edilen kovanlardan biri polis memuru H.İ.ye ait tabancadan, Polisevi tuvaletinden elde edilen kovanlardan üçü polis memuru M.T.ye ait tabancadan ve polisevi tuvaletinden elde edilen kovanlardan biri polis memuru V.Ö.nün tabancasından atılmıştır.

16. Cumhuriyet savcısı tarafından 8/12/2009 tarihinde ifadeleri alınan H.Bu ve H.Bo. kollukta yaptıkları açıklamalar ile benzer şekilde beyanlarda bulunmuştur. Olay tarihinde 16 yaşında olan H.Bu.nun ifadesi sosyal hizmet uzmanının katılımıyla alınmıştır.

17. Olay yeri civarındaki işletmelere ait kameralar ile MOBESE kayıtlarının incelenmesi sonrasında düzenlenen tutanakta A.E.nin polise saldıran grupta yer aldığı ve kimliği tespit edilemeyen bir kişinin gruptan ateş ettiği değerlendirmelerine yer verilmiştir. Bunun üzerine Cumhuriyet savcısının talimatıyla olay yerinde 8/12/2009 tarihinde ikinci defa delil araştırması yapılmıştır. Metal dedektörü kullanılarak yapılan araştırma neticesinde toprağa saplanmış vaziyette bir mermi çekirdeği ile dokuz mm çapında yedi boş kovan tespit edilerek incelenmek üzere Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne gönderilmiştir. İnceleme neticesinde düzenlenen 11/12/2009 tarihli uzmanlık raporunda yedi boş kovanın polis memuru S.B.ye ait tabancadan atıldığı, dokuz mm çapındaki deforme mermi çekirdeğinin ise daha önceden incelenen toplam 58 tabanca ve Kalaşnikof marka üç tüfekten atılmadığı tespitlerine yer verilmiştir.

18. A.E.nin giysileri üzerinde Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü tarafından yapılan inceleme neticesinde düzenlenen 10/12/2009 tarihli raporda ateşli silah yaralanmasının uzak atış sonucu meydana geldiği belirtilmiştir.

19. Başsavcılık; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 11/12/2009 tarihli müzekkere ile olayı görmüş kişiler olup olmadığı hususunda araştırma yapılmasını, olay yerinde bulunması muhtemel boş kovan, mermi çekirdekleri ile ilgili araştırmanın titizlikle yürütülmesini, her ne suretle olursa olsun gösteri ve yürüyüşü telefon veya özel kamera ve cihazlarla tespit eden kişilerin olabileceği gözönünde bulundurularak gerekli araştırmanın yapılmasını istemiştir.

20. Olay sonrasında bir televizyon kanalına olaya ilişkin görüntüler gönderen ve açıklamada bulunan E.K.nın ifadesi 14/12/2009 tarihinde Başsavcılıkta alınmıştır. İfadesinde tanık E.K. yedinci kattaki ikametgâhının penceresinden eve doğru bir gösterici grubunun geldiğini, gruptaki bir kişinin sendeleyip yere düştüğünü, sonrasında A.E. olduğunu öğrendiği bu kişinin araca bindirildiği sırada cep telefonu ile kayıt yapmaya başladığını, polislerin tam karşısında bir kişinin ara sokağa doğru kaçan gösterici gruba ateş ettiğini gördüğünü beyan etmiştir. E.K. ayrıca göstericilere ateş eden kişinin hemen karşısında, 5-10 metre ileride üzerinde polis yeleği olan birkaç kişinin olması ve bu kişilerin ateş eden kişiye karışmamaları nedeniyle ateş eden kişinin polis olduğunu zannettiğini ifade etmiştir.

21. Cumhuriyet savcısı 21/12/2009 tarihinde şüpheli kolluk görevlileri S.B., H.İ., V.Ö. ve M.T.nin ifadelerini almıştır. Şüpheli S.B. gösterici grubun kendilerine yoğun şekilde taş atması üzerine inisiyatif kullanarak grubu korkutmak ve grubun dağılmasını sağlamak için kendisine ait tabancayla havaya doğru yedi el ateş ettiğini, olay sırasında A.E.yi görmediğini ve boş kovanları toplamadığını beyan etmiştir. Şüpheli H.İ. de göstericilerin saldırısı nedeniyle yaralandığını, saldırıyı başka türlü defedemeyeceğini anlayan diğer görevliler gibi grubu dağıtmak amacıyla havaya doğru üç el ateş ettiğini, kamera kayıtlarına göre A.E.nin bulunduğu yerin kendisinin silah kullandığı yere uzak olduğunu ve her iki yer arasında bir bina bulunduğunu belirtmiştir. Şüpheli V.Ö. göstericilerin saldırısı nedeniyle yaralandığını, grubu korkutmak ve dağıtmak amacıyla havaya doğru beş el ateş ettiğini, bir fırsatını bulduğunda tutanağa geçirmek ve kötü niyetli kişilerin eline geçmesine engel olmak için bir adet boş kovanı alarak Ekip Şefi M.T.ye verdiğini, A.E.nin vurulduğu yer ile kendisinin silah kullandığı yer arasında 300 metre olduğunu beyan etmiştir. Son olarak şüpheli M.T. ifadesinde saldırıları başka türlü defedemeyeceklerini anlayınca grubu korkutup dağıtmak amacıyla havaya doğru üç el ateş ettiğini, yere düşen boş kovanları cebine koyduğunu, ateş ettiği yer ile A.E.nin vurulduğu yer arasında 150-200 metre olduğunu söylemiştir. Ayrıca olay sonrasında V.Ö.nün kendisine Sarf Tutanağı'na geçirilmesi amacıyla bir adet boş kovan verdiğini, bu kovanı kendi kovanlarının yanına koyduğunu, Polisevi tuvaletinde ihtiyaç giderirken zeminde bir iki boş kovan gördüğünü, mendilini çıkardığı sırada cebindeki boş kovanların da yere düştüğünü, kovanların pislenmesi ve çok gerekli olmaması nedeniyle onları almadığını, zemindeki diğer kovanları da ayağıyla tuvalet deliğine ittiğini, amacının kovanları imha etmek olmadığını ifade etmiştir.

22. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce düzenlenen 22/12/2009 tarihli uzmanlık raporunda olay yerinden elde edilen bir mermi çekirdeği nüvesi üzerindeki kan örneğinin A.E.den alınan kan örneği ile genotipik olarak uyumlu olduğu belirtilmiştir.

23. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce düzenlenen 12/1/2010 tarihli uzmanlık raporuna göre incelemeye konu mermi çekirdeği nüvesi dokuz mm çapında olduğu

değerlendirilen ateşli bir silahtan atılmıştır. Ancak nüveler mermi çekirdeklerinin iç kısmında bulunduğundan atıldığı silahlara ait tespit ve teşhise elverişli izler barındırmamaktadır. Bu nedenle söz konusu nüve parçasının 7/12/2009 tarihli uzmanlık raporu ile incelenen 61 silahtan biriyle atılıp atılmadığı hususunda bir tespitte bulunmak mümkün değildir.

24. Başvuruculaın vekilleri soruşturma dosyasına sundukları 21/1/2010 tarihli dilekçe ile olaya ilişkin doğrudan bilgi sahibi olan iki tanığın 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu kapsamına alınarak dinlenmesini istemiştir. Dilekçeye göre bu tanıklar, öldürme eylemini sivil giyimli bir polis memurunun gerçekleştirdiğini görmüştür.

25. Başsavcılık tarafından hazırlanan 11/3/2010 tarihli yazıda şifahi görüşmelere rağmen olaya tanık oldukları ileri sürülen kişilerin ifadelerinin alınması için hazır edilmedikleri belirtilmiştir. Başvuruculaın vekillerine hitaben yazılan yazıyla gizli tanık olarak dinletilmek istenen söz konusu kişilerin hazır edilip edilmeyeceklerinin yazılı olarak bildirilmesi istenmiştir.

26. Başsavcılık 23/12/2010 tarihinde soruşturmayı şüpheli polis memurları yönünden tefrik etmiştir. Tefrik edilen soruşturma kapsamında Başsavcılık 16/1/2021 tarihinde zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten öldürme suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[Y]asadışı göstericiler arasında yer alan ... maktül [A.E.nin] faili tespit edilemeyen bir şahsın tabanca ile açtığı ateş sonucu ... hayatını kaybettiği, cesedin üzerinden çıkarılan giysilerin Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı'na gönderilerek bu hususta tanzim edilen 10 Aralık 2009 tarihli 2 sayfadan ibaret rapor içeriğinden de anlaşılacağı üzere atış mesafesinin uzak atış olduğu kanaatine varıldığı, olay mahallinden elde edilen boş kovanların ve yine olay mahallinden elde edilen bir adet mermi çekirdeği nüvesinin yapılan laboratuvar incelemelerinde elde edilen mermi çekirdeklerinin yukarıda açık kimlikleri yazılı ve olay esnasında olay mahallinde görevli polis memurlarının tabancalarından çıkıp çıkmadığı hususunun tespiti için görevli tüm polis memurlarının tabancalarına el konularak mukayeseli atış yapıldığı ve elde edilen boş kovanların olay mahallinde ele geçirilen boş kovanlarla mukayesesesinin yapıldığı, yapılan mukayese sonucunda düzenlenen ekspertiz raporunda 1 adet ateşli silah ile atılmış olduğu tespit edilen nüve parçasının atıldığı silaha ait tespit ve teşhise elverişli izler barındırmadığından hangi silahtan atılıp atılmadığı hususunda herhangi bir tespitte bulunmanın mümkün olmadığının bildirildiği, yukarıda açık kimlikleri yazılı görevli polis memurlarının tabancalarından bir kısmının polis memurlarına ait olduğu ve şüpheli polis memurlarının alınan beyanlarından da anlaşılacağı üzere tanzim edilen tutanağa göre meydana gelen ve kendilerine yönelik taşlı, molotof kokteylli saldırıları def etmek amacıyla havaya ateş etme sonucu yere saçılan boş kovanlar olduğu ve bir kısım boş kovanın toplanarak kötü niyetli kişilerin eline geçmemesi için polis evinin tuvaletine atıldığına ilişkin beyanları ve olay yeri tutanaklarından anlaşıldığı,

Yürütülen soruşturma sonucu olaydan önce Diyarbakır TEM Şube Müdürlüğü'ne ve Şırnak İli Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan ve tutanaklarla tespit edilen ihbarlar, tanık olarak ifadesine başvurulan kişilerin anlatımları, olay mahallinde tespit edilen görüntü kayıtları, maktülden elde edilen nüve parçası ile mukayese amacıyla şüphelilerden ve olay yerinde görevli polis memurlarının tabancalarından alınan mermi çekirdeklerinin mukayesesi ve düzenlenen ekspertiz raporları bir bütün halinde incelendiğinde maktül [A.E.nin] yasadışı gösteri ve yürüyüşün içinde bulunduğu toplulukta iken ve tanık anlatımına göre de bu

topluluğun içinde bulunan yüzü puşi ile sarılı bir şahsın ateş etmesi sonucunda öldürüldüğü kanaatine varıldığı, bugüne kadarki soruşturma evresine kadar maktül [A.E.yi] öldüren şahsın yakalanamadığı gibi açık kimlik bilgilerinin de tespit edilemediği, ayrıca maktül vekillerinin Savcılığımıza hitaben verdikleri dilekçede olayın oluşuna ve kimlerin bu eylemi gerçekleştirdiğine ilişkin iki gizli tanık dinletmek istediklerine ilişkin taleplerine rağmen gizli tanıklarını hazır etmedikleri gibi açık kimlik bilgilerini de bildirmemeleri üzerine maktül vekillerinin gizli tanıkları hazır etmeleri ya da isimlerini bildirmeleri hususunda 11.03.2010 tarihli yazılı bildirimin 12-19-22.03.2010 tarihlerinde kendilerine tebliğ edildiği, buna rağmen maktül vekillerinin bu tarihe kadar gizli tanıkları hazır etmedikleri gibi isimlerini de bildirmedikleri, olayın gerçek failinin tespit ve yakalanması için çalışmalara devam edildiği...

Yukarıda anlatılan olayın şüphelisi olarak savunmaları alınan şüphelilerin maktül [A.E.nin] öldürülmesi suçunu işledikleri yönünde soyut iddia dışında kesin ve inandırıcı herhangi bir delil elde edilemediği anlaşıldığından,

Şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ... karar verildi."

27. Başvurucular; polisin göstericileri hedef alacak şekilde ateş ettiğini, olay yerinde bulunan mermi çekirdeklerini âdeta kendilerini korumak ister gibi toplayıp Polisevi tuvaletine attıklarını, bu çekirdeklerin hangi polisin tabancasından çıktığının saptandığını, polisler hakkında en azından görevi ihmal veya delilleri karartma eylemlerinden dava açılması gerektiğini belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmiştir. Siverek Ağır Ceza Mahkemesi 25/6/2011 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Olayın geçtiği yerdeki kameralardan elde edilen görüntü ve CD içeriğinden eylemin puşili kişi yada kişiler tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin tanık beyanlarının doğru olduğu anlaşılmış, polisevi tuvaletinde bulanan boş kovanların eylemle doğrudan bağlantısının bulunmadığından gerekçesiyle doğru olan KYOK'na yapılan itirazın reddine karar vermek gerekmiştir."

B. Tam Yargı Davası Süreci

28. Başvurucular, oğullarının ölümü nedeniyle uğradıkları zararların tazmini için İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunmuştur. İçişleri Bakanlığının bu talebi reddetmesinin ardından Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açan başvurucular; 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

29. Başvurucular, dava dilekçelerinde oğullarının güvenlik güçlerinin toplumsal olaya müdahalesi sırasında gerçekleştirdiği hukuka aykırı güç kullanımı neticesinde öldüğünü ve olay sırasında üçüncü kişilerin silah kullandıklarına dair herhangi bir delil bulunmadığını ileri sürmüştür. Olay yerinden elde edilen mermilerin tamamının polislerin silahlarından atıldığının tespit edilmesi, üçüncü kişilerin silahlarından atılan bir mermi bulunmaması ve olay yerinden toplanan mermi çekirdeklerinin Polisevi tuvaletine atılarak kaybedilmeye çalışılması gibi hususların oğullarının polisler tarafından öldürüldüğünü gösterdiğini beyan etmiştir. Başvurucular ayrıca olayın güvenlik güçlerince gerçekleştirilmediğinin kabul edilmesi hâlinde dahi devletin meydana gelen ölümden sosyal risk ilkesi uyarınca sorumlu olduğunu belirtmiştir.

30. İçişleri Bakanlığı; savunmasında A.E.nin kolluk görevlileri tarafından öldürüldüğüne dair delil bulunmadığını, olayın A.E.nin ağır kusuru sonucu meydana geldiğini, bu kişinin hukuka

aykırı bir eyleme katılarak polise taşlı ve sopalı saldırıda bulunmuş olması nedeniyle idarenin eylemi ve zarar arasındaki illiyet bağının kesildiğini ileri sürmüştür. İçişleri Bakanlığı ayrıca 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca sosyal risk ilkesine dayalı tazminat taleplerinde husumetin Valilik makamına yöneltilmesi gerektiğini savunmuştur.

31. İdare Mahkemesince 3/11/2011 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda, Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara atıfla A.E.nin ölümüne neden olan merminin polis tabancasından çıktığını ispat eden herhangi bir delilin bulunmaması nedeniyle idarenin müdahalesiyle davacıların oğlunun ölümü arasında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemeyeceği, bu nedenle idareye yüklenebilecek hizmet kusuru olmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca olayın oluş biçimi dikkate alındığında kusursuz sorumluluk şartlarının da oluşmadığı ifade edilmiştir.

32. Başvurucular, davanın reddi kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucular, kolluk görevlilerinin olaydan sonra delilleri hukuka uygun olarak toplamak yerine imha etmeye yönelik tutumları ile olay yerinde üçüncü kişilerin silahlarından atılan bir merminin tespit edilememiş olmasının ölümün polis kurşunuyla meydana geldiğini gösterdiğini ifade etmiştir.

33. Temyiz talebini inceleyen Danıştay Onuncu Dairesi 13/10/2015 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle onanmasına karar vermiştir.

34. Başvurucular son olarak onama kararına karşı temyiz başvurusundaki gerekçelerini tekrar ederek 30/12/2015 tarihinde karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi 5/4/2021 tarihinde bu talebin reddine karar vermiştir.

35. Başvurucular 2/7/2021 tarihinde öğrendiklerini beyan ettikleri nihai karara karşı 30/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2021/35183 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

C. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Süreci

36. Başvurucular 21/9/2011 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurarak oğullarının bir gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin aşırı güç kullanımı sonucu öldüğünü ve ölümün ardından açılan ceza soruşturmasının etkili olmadığını ileri sürmüştür.

37. Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti 19/11/2020 tarihli yazı ile tek taraflı bir deklarasyon sunmayı önermiş ve başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verilmesini talep etmiştir. Hükûmet tarafından sunulan deklarasyonun ilgili kısmı şöyledir:

“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, başvuranların oğlunun ölümüne ilişkin koşulların ve ölümüyle ilgili olarak yürütülen soruşturmanın, Sözleşme’nin 2. maddesinde öngörülen koşullara uygun olmadığından üzüntü duymaktadır. Hükümet, etkili soruşturma yükümlülüğü de dâhil olmak üzere, yaşam hakkına gelecekte saygı gösterilmesi için gerekli tüm tedbirleri almayı taahhüt eder.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, müşterek olarak, Melese Erdem ve Mahmut Erdem’e, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde derdest olan yukarıdaki başvurunun tek taraflı deklarasyonunun güvence altına alınması amacıyla, maruz kaldıkları her türlü maddi ve manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında, başvuranlara yansıtılabilecek her türlü

vergiden muaf tutulmak üzere 13.500 avro (on üç bin beş yüz avro) ödemeyi teklif ettiğini beyan eder.”

38. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesi kapsamında Hükûmetin sunduğu deklarasyon metnini dikkate alarak 30/3/2021 tarihinde başvurunun Sözleşme’nin 37. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca kayıttan düşürülmesine karar vermiştir. Söz konusu kararın (Erdem/Türkiye, B. No: 64727/11, 30/3/2021) ilgili kısmı şöyledir:

" ...30 Mart 2021 tarihinde Komite hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

21 Eylül 2011 tarihinde yapılan yukarıda anılan başvuruyu dikkate alarak,

Başvurunun kayıttan düşürülmesi talebiyle davalı Hükümet tarafından 19 Kasım 2020 tarihinde gönderilen deklarasyonu ve başvuranların bu deklarasyona cevabını göz önüne alarak,

Gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

...

11. Mahkeme, Hükümet tarafından önerilen miktarın, üye Devletlerin yaşam hakkının korunmasına yönelik adımlar atma ve etkili bir soruşturma yürütme şeklindeki pozitif yükümlülüğü ile ilgili davalarda hükmedilen miktarlardan daha düşük olduğunu gözlemlemektedir. Ancak, mevcut davaya özgü koşullar ve Hükümet deklarasyonu içerisinde bulunulan ikrarın mahiyeti göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir gerekçe bulunmadığı kanaatindedir (37. maddenin 1. fıkrasının (c) bendi).

12. Yukarıdaki hususlar ışığında, Mahkeme, Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygının, başvurunun incelenmeye devam edilmesini gerekli kılmadığı kanısındadır (37 § 1 maddesinin son cümlesi).

13. Mahkeme, bu bağlamda, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun ilgili kısımlarının 2018 yılı Temmuz ayında değiştirildiğini kaydetmektedir. Bu değişikliğe göre, Türkiye’de artık başvuranlar, sadece Mahkeme’nin etkili soruşturma yürütülmediği gerekçesiyle Sözleşme’nin ihlal edildiğine karar verdiği davalarda değil, aynı zamanda başvurunun Mahkeme tarafından dostane çözüm yoluyla veya Hükümet tarafından sunulan tek taraflı deklarasyonlar yoluyla kayıttan düşürülmesi halinde de ilgili Cumhuriyet savcılıklarına başvurarak soruşturmaların yenilenmesini talep etme imkânına sahiptir.

14. Mahkeme, son olarak, Hükümetin tek taraflı deklarasyon metninde belirtilen şartlara uymaması halinde, başvurunun, Sözleşme’nin 37 § 2 maddesi uyarınca tekrar kayda alınabileceğini vurgulamaktadır (bkz. Josipović/Sırbistan (k.k.), no. 18369/07, 4 Mart 2008).

15. Yukarıdaki hususlar ışığında, davanın kayıttan düşürülmesi uygun bulunmuştur.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Sözleşme’nin 2. maddesi kapsamında davalı Hükümetin sunduğu deklarasyon metninde yer alan koşulları ve yine aynı metin içerisinde sunulan taahhütlerin yerine getirilmesi amacıyla öngörülen yöntemleri dikkate alarak, Başvurunun, Sözleşme’nin 37 § 1 (c) maddesi uyarınca kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

İşbu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, 29 Nisan 2021 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir."

39. Söz konusu AİHM kararı, başvurucular vekiline 29/4/2021 tarihinde elektronik posta yoluyla bildirilmiştir.

40. AİHM kararı ile belirlenen 13.500 avro tutarındaki tazminat başvuruculara 3/9/2021 tarihinde ödenmiştir.

D. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kayıttan Düşürme Kararı Sonrasındaki Ceza Soruşturması Süreci

41. Başvurucu vekilleri 9/7/2021 tarihinde Başsavcılığa UYAP üzerinden gönderdikleri dilekçe ile AİHM kararının gereklerine uygun olarak, daha önce verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasını ve soruşturmanın yeniden başlatılmasını talep etmiştir. Dilekçede düzenleme tarihi olarak 30/6/2021 belirtilmiştir.

42. Başsavcılık, AİHM kararının kesinleştiği 30/3/2021 tarihinden itibaren üç aylık yasal sürede başvuruda bulunulmadığı gerekçesiyle soruşturmanın yeniden açılması talebini 12/9/2022 tarihinde reddetmiştir. Ret kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...[K]ararın komite kararı olması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 28. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca verildiği tarih olan 30/03/2021 de kesinleştiğinin anlaşıldığı, müştekiler vekilinin 5271 sayılı kanunun [172. maddesinin (3) numaralı fıkrası] gereğince yeniden soruşturma açılması amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığımıza 30.06.2021 düzenleme tarihli dilekçe ile başvuru yaptığı ancak bu dilekçenin fiziki olarak gönderilmediği ve sistem üzerinden gönderildiğinin anlaşılması üzerine Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü'ne soruşturma açılması talebinin ne zaman yapıldığına dair yazılan yazıya gelen cevabi yazıda, Av.Yakup Güven'in 09.07.2021 tarihinde ilgili evrakı oluşturduğu aynı gün 09.07.2021 tarih ve saat 16:44:41 de Cumhuriyet Başsavcılığımızda görevli zabıt katibi tarafından evrakın okunduğu anlaşılmıştır.

Her ne kadar müştekiler vekilinin 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun [172.] Maddesinin 3. Fıkrası uyarınca yeniden soruşturma açılmasını talep etmiş ise de, mezkur kararın 30.03.2021 tarihinde kesinleşmesine rağmen Cumhuriyet Başsavcılığımıza yapılan yeniden soruşturma açılması talebinin 09/07/2021 tarihinde yapılışı nazara alındığında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun [172/3] Maddesindeki üç aylık başvuru süresinin geçtiği anlaşılmakla, [yeniden soruşturma açılması talebinin reddine karar verilmiştir.]"

43. Başvurucular, Başsavcılığın kararına Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde itiraz etmiştir. 25/9/2022 tarihli itiraz dilekçesinde başvurucular, AİHM kararının kendilerine 29/4/2021 tarihinde bildirilmesi nedeniyle üç aylık sürenin bu tarihten başladığını ancak Başsavcılığın yasal süreyi kararın tebliğinden önceki bir tarihten başlatarak hatalı bir değerlendirme yaptığını ileri sürmüştür.

44. Hâkimlik 8/11/2022 tarihinde anılan itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

45. Başvurucular 14/11/2022 tarihinde öğrendiklerini beyan ettikleri itirazın reddi kararına karşı 13/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2022/107514 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

46. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" başlıklı 172. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi veya bu karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır."

B. Uluslararası Hukuk

47. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" 1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur...

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun tutulan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması."

48. Sözleşme'nin 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

49. Sözleşme'nin "Komitelerin yetkileri" başlıklı 28. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"1. Bir komite, oybirliği ile, 34. maddeye uygun olarak önüne gelen bir bireysel bir başvurunun,

a) kabul edilemez olduğuna veya işlemden kaldırılmasına, eğer böyle bir karar ek inceleme gerekmeksizin alınabilecek ise, karar verebilir; veya

b) davadaki temel sorun, Sözleşme ve Protokollerinin uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olup, zaten Mahkeme'nin yerleşik içtihadının konusu ise, da vayı kabul edilebilir bulabilir ve aynı zamanda davanın esasına ilişkin karar verebilir.

2. 1. fıkrada belirtilen kabul edilebilirlik kararı ile esasa ilişkin karar kesindir."

50. Sözleşme'nin 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkemenin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

51. Anayasa Mahkemesinin 14/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

52. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle benzer mahiyetteki 2021/35183 ve 2022/107514 numaralı başvuruların birleştirilmesine karar verilmesi

gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucular; oğullarının katıldığı bir gösteri yürüyüşü sırasında polisin ateşli silah kullanımı sonucu öldüğünü, ölüme ilişkin başlatılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, AİHM'e yaptıkları başvuru sürecinde devletin yaşam hakkı ihlalini kabul ederek tek taraflı deklarasyon sunduğunu, AİHM'in bu deklarasyonu dikkate alarak kayıttan düşürme kararı verdiğini, sonrasındaki süreçte AİHM kararının ve tek taraflı deklarasyon yükümlülüklerinin yerine getirilmediğini, bu kapsamda ceza soruşturmasının yeniden başlatılması talebinin uzunca bir süre sürüncemede bırakıldıktan sonra hukuka aykırı olarak reddedildiğini beyan ederek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde, öncelikle kabul edilebilirlik koşullarına ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Bakanlık görüşünde bu kapsamda;

i. AİHM kararı sonrasında ödenen tazminatın başvuruculların mağdur sıfatını kaldırıp kaldırmadığının,

ii. Başvuruculların soruşturmanın yeniden açılmasını üç aylık yasal süre içinde talep etmemeleri nedeniyle başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketip tüketmediklerinin,

iii. Başsavcılık tarafından verilen karara yaptıkları itirazın 25/6/2011 tarihinde kesin olarak reddedilmesi nedeniyle başvuruculların şikâyetlerinin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

55. Bakanlık görüşünde esasa ilişkin olarak somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

56. Başvurucular; Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında ceza soruşturmasına ilişkin şikâyetlerinin AİHM kararının gereğinin yerine getirilmemesi, soruşturmanın yeniden açılması taleplerinin sürüncemede bırakılması ve sonrasında reddedilmesine ilişkin olduğunu belirterek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

57. Başvuru konusu olayda Hükûmet, AİHM'e sunduğu tek taraflı deklarasyon ile başvuruculların oğullarının ölümüne ilişkin koşulların ve ölümüyle ilgili olarak yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesinde öngörülen koşullara uygun olmadığını kabul etmiş ve etkili soruşturma yükümlülüğü de dâhil olmak üzere yaşam hakkına saygı gösterilmesi için gerekli tüm tedbirleri almayı taahhüt etmiştir. AİHM de anılan deklarasyonu dikkate almak suretiyle başvurunun kayıttan düşmesine karar vermiştir. Başvurucular anılan karara istinaden soruşturmanın yeniden açılması talebinde bulunmuştur. Başsavcılık; söz konusu talebi, üç aylık yasal süre içinde yapılmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucular gerek başvuru formunda gerekse Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında şikâyetlerinin AİHM kararı sonrasındaki sürece ilişkin olduğunu açıkça ifade etmiştir. Bu durumda başvurunun bu kısmının olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil AİHM tarafından verilen kararın

gereklerinin yerine getirilip getirilmediği meselesi ile bağlantılı olarak yaşam hakkının usul boyutu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

58. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

59. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma, şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Okan Göçer [2. B.], B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalı ve kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı hususunda değerlendirme içermelidir (Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

60. Başvuruculara şikâyetleri açısından olayda sorumluluğu bulunanların tespiti ve cezalandırılması mağduriyetin giderildiğinin kabulü için gerekli olan hususlardan biridir. Bu nedenle AİHM kararına istinaden tazminat ödenmesi başvuruculara mağdur sıfatını kaldırmamaktadır. Öte yandan Başsavcılığın soruşturmanın yeniden açılması talebini reddederken ortaya koyduğu gerekçe gözönüne alındığında başvuruculara başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketip tüketmediği öncelikle değerlendirilmelidir.

61. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

62. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi, inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Özlem Türkeş [1. B.], B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

63. Somut başvuru, tek taraflı deklarasyon esas alınarak verilen AİHM kararına istinaden yapılan soruşturmanın yeniden açılması talebinin reddinden kaynaklanmaktadır. Bu

bağlamda incelemenin konusu, anılan ret kararının yaşam hakkının usul boyutu bakımından bir ihlal oluşturup oluşturmadığıdır.

64. 5271 sayılı Kanun'un 172. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkili soruşturma yapılmadan verildiğinin AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi veya bu karar aleyhine AİHM'e yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi üzerine kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır.

65. Başsavcılık, incelemeye konu kayıttan düşürme kararının komite tarafından verilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 28. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca verildiği tarihte kesinleştiğini kabul etmiş ve üç aylık yasal sürenin başlangıcı olarak 30/3/2021 tarihini esas almıştır. Başsavcılık, başvuruculara üç aylık yasal süre dolduktan sonra 9/7/2021 tarihinde talepte bulunduklarını belirterek soruşturmanın yeniden açılması talebini reddetmiştir. Başvurucular da bu konudaki taleplerini 9/7/2021 tarihinde yaptıklarını kabul etmektedir. Dolayısıyla somut olayda soruşturma mercilerinin AİHM kararının kesinleştiği tarihe, üç aylık yasal sürenin başladığı tarihe ve talebin yapıldığı tarihe ilişkin belirlemelerinde herhangi bir hata bulunmadığı görülmüştür.

66. 5271 sayılı Kanun'un 172. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen üç aylık yasal süre AİHM kararının kesinleşmesi ile başlamaktadır. Bu nedenle anılan kararın başvuruculara daha sonraki bir tarihte bildirilmesinin yasal sürenin başladığı ve sona erdiği tarihlerin belirlenmesine bir etkisi yoktur. Dahası AİHM kararının başvurucular vekiline bildirildiği 29/4/2021 ile üç aylık yasal sürenin son günü olan 30/6/2021 arasındaki sürenin uzunluğu dikkate alındığında kararın kesinleştikten sonraki bir tarihte bildirilmesinin başvuruculara soruşturmanın yeniden açılması talebinde bulunma hususunda aşırı bir külfet altına sokmadığı da anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruculara mevzuatta öngörülen süre içinde talepte bulunma konusunda kendilerinden beklenebilecek özeni göstermedikleri ve başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketmedikleri sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları ve Bakanlık Görüşü

68. Başvurucular, oğullarının katıldığı bir gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucu öldüğünü belirterek tam yargı davası sürecinde beyan ve taleplerinin dikkate alınmamasından ve gerekçesiz kararlar verilmesinden yakınarak yaşam hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular son olarak oğullarının genç yaşta öldürüldüğünü, bu nedenle oğullarının ölümünden sonraki yaşamlarının olumsuz etkilendiğini beyan ederek özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

69. Bakanlık görüşünde, öncelikle AİHM kararı sonrasında ödenen tazminatın başvuruculara mağdur sıfatını kaldırıp kaldırmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca esasa ilişkin olarak somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

70. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında Hükûmetin AİHM'e sunduğu tek taraflı deklarasyon ile yaşam hakkının ihlal edildiğini kabul ettiğini beyan ederek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

71. Anayasa Mahkemesi kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen, Anayasa'nın 17. maddesine yönelik olan ihlal iddialarını incelediği birçok başvuruda tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu, tazminat davasının sürece etkisinin bulunmadığını açıkça belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Onur Cingil [2. B.], B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 52; Zeki Güngör [1. B.], B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39; Seyfullah Turan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 140; N.T.U. ve N.T. [2. B.], B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28).

72. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma şüphesiz cezai niteliktedir ancak bu durum, tamamlayıcı bir giderim yolu olarak tazminat davasının da öngörülmesine engel değildir. Hatta Anayasa'nın 40. maddesi yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğünün ihlali nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesini sağlayacak yargısal mekanizmalar ihdas edilmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. ve 13. maddeleri uyarınca açılacak tam yargı davası bu tür durumlarda tazminata hükmetme imkânı sağlamaktadır. Bu itibarla kamu görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölümler sebebiyle uğranılan zararın tazmini için açılan tam yargı davası sürecine ilişkin şikâyetlerin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında bireysel başvuruya konu edilmesi mümkündür (kötü muamele yasağı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 46).

73. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkı yönünden inceleme yapabilmesi için ya soruşturma veya yargılama makamlarının öldürmeme yükümlülüğünün ihlal edildiğini en azından özü itibarıyla tespit etmeleri ya da ceza soruşturması üzerine süresi içinde yapılmış bir başvuruda söz konusu ihlalin Anayasa Mahkemesince saptanması gerekir. Ayrıca Abdullah Yaşa kararında kötü muamele yasağının esas bakımından ihlal edildiğinin AİHM kararıyla tespit edildiği belirtilerek tazminat davasına ilişkin şikâyetlerin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu bakımdan AİHM'in yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin tespiti de tazminat davası üzerine yapılan başvurunun yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında inceleme yapılmasını sağlayabilir (kötü muamele yasağı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Aslı Leman Atlı [2. B.], B. No: 2018/4065, 5/10/2022, § 67).

74. Bedriye Öğke ve Cemal Öğke ([2. B.], B. No: 2019/4799, 27/2/2024) kararına konu olayda olduğu gibi yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğinin idare mahkemesince kabul edilmesi hâlinde de yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirme yapılabilir.

75. Başvuruya konu olayda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlali, bireysel başvuru öncesinde soruşturma veya yargılama mercilerince, İdare Mahkemesince ya da AİHM tarafından kabul edilmemiştir. Aksine İdare Mahkemesi, A.E.nin ölümüne neden olan merminin polis tabancasından çıktığını ispat eden bir delilin bulunmaması nedeniyle

idarenin müdahalesiyle davacıların oğlunun ölümü arasında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bununla birlikte tek taraflı deklarasyonda Hükûmet, başvuruculların oğlunun ölümüne ilişkin koşulların da Sözleşme'nin 2. maddesinde öngörülen koşullara uygun olmadığını kabul etmiştir. AİHM de deklarasyondaki bu kabule istinaden kayıttan düşürme kararı vermiştir. Bu nedenle başvuruculların söz konusu iddialarının yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Öte yandan başvuruculların oğullarının ölümünden sonraki yaşamlarının olumsuz etkilenmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarını detaylandırmamaları ve sadece yakınlarının ölümü nedeniyle duydukları üzüntüden söz etmeleri nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı yönünden ayrı bir değerlendirme yapılması gerekli görülmemiştir.

76. Hükûmet tek taraflı deklarasyonla yaşam hakkının ihlal edildiğini kabul etmiş ve başvuruculara 13.500 avro maddi ve manevi tazminat ödemeyi kabul etmiştir. AİHM'in Hükûmetin taahhütlerini dikkate alarak verdiği kayıttan düşürme kararı sonrasında da başvuruculara ödeme yapılmıştır. Ne var ki tek taraflı deklarasyonda veya kayıttan düşürme kararında maddi ve manevi tazminatlar yönünden bir ayrım yapılmamıştır. Bu bakımdan başvuruculların uğradıkları maddi ve manevi zarar toplamının tamamıyla karşılanmamış olması mümkündür. Kaldı ki öldürmeme yükümlülüğünün söz konusu olduğu bir durumda başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkması, ihlalin yargılama makamlarınca açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek sorumluların eylemlerine uygun ve yeterli cezalarla cezalandırılmalarına, ölümden doğan zararları için başvurucuya tazminat ödenmesine ya da buna ilişkin etkili bir yol sağlanmasına bağlıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Şehap Korkmaz ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/7592, 26/5/2022, §§ 148, 183). Başvuruculların yakınlarının ölümü nedeniyle yürütülen soruşturmada sorumluların bulunarak yeterli cezalarla cezalandırılmaları söz konusu olmamıştır. Bu bakımdan başvuruculların mağdur sıfatlarının ortadan kalkmadığı sonucuna varılmıştır.

77. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

''Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

78. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde esas alınacak "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

''Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

79. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken olması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, eş ifadeyle başarı şansı

sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak Anayasa'da teminat altına alınan ve ihlal edildiği yönündeki hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmesi şartına bağlı değildir (Abdullah Yaşa, § 64).

80. Somut olayda başvurucular, oğullarının güvenlik güçlerinin hukuka aykırı güç kullanımı neticesinde öldüğünü iddia ederek meydana gelen ölüm nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini talebiyle tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi, olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturması süreci ve bu süreçte verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara istinaden ölüm olayı ile güvenlik güçlerinin eylemleri arasında illiyet bağını ortaya koyan bir delil bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bu karar temyiz ve karar düzeltme incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

81. Somut olayda öncelikle ceza soruşturmasına dair verilen AİHM kararının tam yargı davasına ilişkin süreç içinde görev alan yargısal mercilere bildirildiğine ilişkin bir tespit yapılamamaktadır. Dolayısıyla İdare Mahkemesi ve Danıştay Onuncu Dairesinin karar verirken AİHM kararını gözardı ettiğini söylemek mümkün değildir.

82. Yukarıda ifade edildiği üzere İdare Mahkemesi, davanın reddi şeklindeki sonuca ceza soruşturması kapsamında elde edilen delilleri değerlendirmek suretiyle ulaşmıştır. Ceza muhakemesinde geçerli olan delilleri serbestçe toplama ve değerlendirme ilkeleri nedeniyle yaşam hakkıyla ilgili olaylarda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından en etkili yöntem ceza soruşturmasıdır. Bu nedenle öncelikle ceza soruşturması sürecinde elde edilen deliller ile İdare Mahkemesinin ulaştığı sonuçlar arasında bir çelişki veya tutarsızlık olup olmadığı değerlendirilmelidir.

83. Olaya ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturması ölüm olayının haber alınması sonrasında derhâl başlatılmış, A.E.nin otopsisi Cumhuriyet savcısı ve ölenin ailesinin görevlendirdiği hekimin katılımıyla yapılmış, olay yerinde ve Polisevinde olay yeri incelemesi yapılarak delillerin elde edilmesi için çaba sarf edilmiş, farklı kişi ve kurumlardan kamera kayıtları temin edilmiş, olaya ilişkin bilgi sahibi olan kişilerin beyanlarına başvurulmuş, olay yeri civarında görev alan tüm kolluk görevlilerinin silahları üzerinde balistik incelemeler yapılmış, olay yerinde silah kullandıkları balistik rapor ile tespit edilen şüpheli polis memurlarının ifadeleri bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından alınmıştır.

84. Başsavcılık tarafından ölümün kolluk görevlilerinin eylemlerinden değil olay yerinde ateşli silah kullanan ve yüzü puşi ile örtülü sivil bir kişinin eyleminden kaynaklandığı sonucuna ulaşılarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir (bkz. § 26). Bu yöndeki kanaate gösteri yürüyüşü öncesinde emniyet birimlerine iletilen bilgiler (bkz. §§ 5, 6), olay yerinde sivil giyimli bir kişinin ateşli silah kullandığına dair kamera kayıtları (bkz. § 20) ve tanık beyanları (bkz. § 13) değerlendirilerek ulaşılmıştır. Anılan kararda ayrıca olay yerinden temin edilen ve üzerinde A.E.nin kan örneği bulunan mermi çekirdeği nüvesinin hangi silahtan atıldığının tespitinin teknik olarak mümkün olmadığına ilişkin 12/1/2010 tarihli uzmanlık raporuna (bkz. § 23) da yer verilmiştir.

85. Başvurucular, dava dilekçesi ve kanun yolu başvuru dilekçelerinde soruşturma dosyasındaki deliller dışında yeni bir delil temini talebinde bulunmamıştır. Başvuruculara

göre ceza soruşturması kapsamında elde edilen deliller ve bu kapsamda özellikle olay yerinde üçüncü kişilerin silahlarından atılan mermi çekirdeğinin veya kovanın bulunmaması A.E.nin polis memurlarının açtığı ateş sonrası öldüğünü göstermektedir ancak kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda belirtildiği üzere olay yerinde kolluk görevlileri dışında ateşli silah kullanan sivil bir kişinin olduğu, kamera kayıtları (bkz. § 20) ile tanık beyanlarından (bkz. § 13) anlaşılmaktadır. Bu kapsamda tanık H.Bu. kolluk ve Başsavcılıktaki ifadelerinde bu hususu açıkça beyan etmiştir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin ölüm olayı ile kolluk görevlilerinin eylemleri arasında illiyet bağının tespit edilemediği yönündeki gerekçesinin ceza soruşturması sürecinde toplanan deliller ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın içeriği ile uyumsuz olmadığı görülmüştür.

86. Sonuç olarak somut olayda başvuruculların anılan iddiaları İdare Mahkemesi tarafından değerlendirilerek davanın reddine karar verilmiştir. Başvuruculların bu karara karşı yaptıkları temyiz ve karar düzeltme başvuruları ise Danıştay Onuncu Dairesi tarafından incelenerek reddedilmiştir. Anılan yargısal süreç içinde başvuruculların şikâyetlerinin esasına ilişkin değerlendirmeler yapılarak karar verildiği görülmüştür. Bütün bu süreç ve yargısal merci kararları dikkate alındığında temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlanmadığı söylenemeyecektir. Bu nedenle yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

87. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

88. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların anılan şikâyetlerinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

89. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

90. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2021/35183 ve 2022/107514 numaralı başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.K.A.A.

B. No: 2022/12862 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/12862

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.K.A.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/12862)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : N.K.A.A.

Vekili : Av. Büşra AK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı nedeniyle yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme kararının iptali talebiyle açılan davada bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1988 doğumlu bir erkek olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır.

6. Başvurucu, DAEŞ silahlı terör örgütünün eylem ve faaliyetlerinin deşifre edilmesine yönelik yapılan çalışmalara ilişkin olarak Nevşehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında gözaltına alınmış; adli işlemlerin yapılmasının ardından gerekli idari işlemlerin tesis edilmesi için Nevşehir İl Göç İdaresi Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

7. Nevşehir Valiliği (Valilik) 12/11/2020 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 54. maddesinin bir numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali talebiyle Kayseri 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; sınır dışı etme işlemine gerekçe olarak gösterilen silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasından dolayı hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, kamu düzeni ve güvenliğini ihlal edecek bir örgüt mensubiyeti ve eyleminin bulunmadığını, DAEŞ terör örgütü ile mezhebi nedeniyle Haşdi Şabi terör örgütünün tehdidi altında olduğunu, ülkesine gönderilmesi durumunda öldürüleceğini veya kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüştür. Beyanına göre ailesi ile Türkiye'de yaşaması nedeniyle sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğü de bozulacaktır.

9. İdare Mahkemesi 31/12/2021 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir :

"Davalı idare tarafından, davacının DEAŞ silahlı terör örgütü ile irtibatlı olabileceğinin değerlendirildiği ve nitekim davacı hakkında konulan G-87 kodunun iptali istemiyle açılan davanın da reddine karar verildiği anlaşılmış olup, yabancı ülke vatandaşlarının sınır dışı edilmesini veya ülkeye giriş yasağı kararı alınmasını gerektiren durumların mutlaka suç niteliği taşıması ve bunun yargı kararıyla belirlenmiş olması zorunluluğunun bulunmadığı, DEAŞ silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen eylemler ve örgütün yapısı göz önünde bulundurulduğunda, terör örgütüne yakın olduğu konusunda şüphe bulunan bir kişinin ülkemizde kalmasının ülke güvenliği açısından tehlike oluşturabileceği, emniyet birimlerinin inceleme ve araştırmalarına dayalı bilgilerin ülke güvenliğini ilgilendiren konularda büyük önem arz ettiği ve devletlerin egemenlik hakları kapsamında yabancı ülke vatandaşlarının ülkeye kabulü hususunda geniş takdir yetkisi olduğunun kabulü gerektiğinden davacı hakkında devletin hükümranlık yetkisi dahilinde tesis edildiği anlaşılan dava konusu sınır dışı işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

10. Başvurucu, nihai kararı 28/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Göç İdaresi Başkanlığının 12/3/2025 tarihli cevabi yazısına göre başvurucu 3/3/2022 tarihinde Irak'a sınır dışı edilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi 18/3/2025 tarihinde, başvurucunun avukatı B.A.dan başvurucunun güncel durumuna ilişkin bilgi ve belgeler ile buna ilişkin açıklamalarını on beş gün içinde sunmasını istemiştir. Anayasa Mahkemesinin yazısı 25/3/2025 tarihinde Av. Büşra Ak'a tebliğ edilmiş ise de Av. Büşra Ak yazıya cevap vermemiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Mehmet Girasun ve Ömer Elçi [G.K.], B. No: 2015/15266,17/6/2021, §§ 22-26.

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başvurucuların avukatlarıyla iletişimlerinin kesilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 37. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde başvurunun düşmesi için yeterli görmektedir (birçok karar arasından bkz. V.M. ve diğerleri/Belçika [BD], B. No: 60125/11, 17/11/2016; Vlatko Sajkoski/Kuzey Makedonya, B. No: 5960/19, 26/8/2021; Angelo Apetofia/İtalya, B. No: 60154/19, 21/10/2021 Shemsunur Emirova/Ukrayna, B. No: 56428/07, 19/5/2022; Darboe ve Camara/İtalya, B. No: 5797/17, 21/7/2022, §§ 95-98).AİHM, başvurucunun artık davasını takip etme niyetinin kalmadığı sonucuna varırken Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan haklara saygı gösterilmesine ilişkin özel koşulların bulunup bulunmadığını da her olayda değerlendirmekte; böyle birdurum yoksa davayı kayıttan düşürmektedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 14/5/2025tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İhlal İddiaları Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, DAEŞ’in yaşadıkları yeri işgal etmesi üzerine ailesiyle birlikte Türkiye’ye kaçtığını; geri dönmesi hâlinde Sünni olduğu için Irak hükümetiyle birlikte hareket eden Şii yanlısı Haşdi Şabi örgütü tarafından öldürülme ya da kötü muameleye maruz kalma riski bulunduğunu, sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün de bozulacağını belirterek yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca, İdare Mahkemesinin sınır dışı edilmesi hâlinde karşılaşabileceği riskleri değerlendirmediğini ve tahdit koduna ilişkin iptal davasını beklemeden karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Beyanına göre, pandemi koşulları altında ülkesine ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesi, yaşamı ile maddi ve manevi bütünlüğü bakımından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

18. Bakanlık görüşünde mevzuata ve yargı kararlarına yer verilerek başvurucunun iddialarının dayanaksız olduğu, sınır dışı işleminin etkin yargı denetiminden geçtiği, başvurucunun haksız ve hukuki dayanaktan yoksun başvurusunun reddi gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

a. Genel İlkeler

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Düşme kararı" başlıklı 80. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

21. İçtüzük'ün "Düşme kararı" başlıklı 59. maddesinin(5) numaralı fıkrası şöyledir:

"(5) Başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Mahkemeye bildirilmesi zorunludur. "

22. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruyu inceleyebilmesi için başvurucuların bireysel başvuruda bulunmalarında olduğu gibi bireysel başvuru incelemesinin sonraki aşamalarında da başvuruyu devam ettirme iradelerinin bulunması ve bu iradeyi Anayasa Mahkemesi önünde göstermeleri gerekir. Bu bakımdan başvurucuların bireysel başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olmaları önem taşımaktadır (Mehmet Girasun ve Ömer Elçi, § 40). Bu bağlamda başvurunun değerlendirilmesi sürecinde İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe açıkça aykırı olarak vuku bulan, söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte olan yeni ve önemli gelişmeler, başvurunun yapılmasını takiben gelişen olay, idari veya yargısal karar hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi başvuruların kötü niyetinin bir göstergesi olabileceği gibi aynı zamanda bireysel başvuruyu takip etmeme iradelerinin de bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Mehmet Girasun ve Ömer Elçi, § 41).

23. Diğer taraftan başvurucular (veya temsilcileri) Anayasa Mahkemesi ile olan iletişimine de özen göstermelidir. Başvuruculların Anayasa Mahkemesiyle iletişiminde zorluklar çıkarması, başvuruculara ulaşılamaması (ulaşılabilir bir adresin veya iletişim kanalı bulunmamasına rağmen bu durumun Anayasa Mahkemesine bildirilmemesi, adres değişikliğinin bildirilmemesi gibi) başvurucularla yapılan yazışmaları sekteye uğratabilecektir. Bu durum Anayasa Mahkemesini başvuruculların başvurunun incelenmesine devam edilmesi konusunda bir ilgi kaybı olduğu düşüncesine sevk edebilir.

Ayrıca başvurucuların bireysel başvuruda kendilerini temsil eden avukatla başvurunun değerlendirilmesi süreci boyunca irtibatını koruması da önem taşımaktadır. Başvurucuların avukatlarıyla irtibatlarını koparması, aralarındaki bilgi akışının kesilmesine ve avukata başvuru sürecinde ortaya çıkabilecek hukuki sorunlara ilişkin talimat verememeye sebep olacağından bu durum başvurunun anlamlı bir şekilde sürdürülememesine yol açabilecektir (Mehmet Girasun ve Ömer Elçi, § 43).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

24. Başvurucu, hakkında verilen sınır dışı kararına karşı Av. Büşra Ak aracılığıyla 10/2/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve sınır dışı işleminin uygulanmasını engellemeye yönelik tedbir talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurucunun tedbir talebini reddetmiş, akabinde başvurucu 3/3/2022 tarihinde Irak'a sınır dışı edilmiştir (bkz. § 11). Aradan geçen üç yıllık sürede başvurucunun vekili, başvurucunun sınır dışı sonrasındaki güncel durumu hakkında herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesince 18/3/2025 tarihinde vekile yapılan açık talebe rağmen başvurucu vekili cevap vermemiştir (bkz. § 12). Av. Büşra Ak'ın başvurucunun bireysel başvuru sürecinde sınır dışı edilmesi konusunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemesi ve başvurucunun güncel durumuna ilişkinbilgi talebine karşı sessiz kalması müvekkili olan başvurucuyla iletişiminin koptuğunu göstermiştir. Başvurucunun temsilcisiyle iletişiminin kesilmesi, başvurucunun bireysel başvurusunu sürdürme iradesinin bulunmadığı şeklinde değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurucunun Irak'a gönderildikten sonraki durumu hakkında Anayasa Mahkemesine sunulmuş herhangi bir bilgi ya da belge yoktur. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi başvurucunun sınır dışı edildiği Irak'ta kötü muameleye uğrama konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalıp kalmadığı konusunda değerlendirme yapabilme imkânından da yoksundur.

25. Sonuç olarak, başvurucunun başvurusunu takipsiz bıraktığı ve başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan başka bir haklı neden de bulunmadığı anlaşılmıştır.

26. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun takipsiz bırakılması ve incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

NURCAN ÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/22017 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/22017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURCAN ÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/22017)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucular : Nurcan ÇELİK ve diğerleri [bkz. ekli tablo (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/22017 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2022/22017 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvurucuların taraf oldukları boşanma davalarında deliller toplanmak suretiyle yargılamalar yapılmıştır. 2022/25672 numaralı başvuru haricindeki diğer başvuruların konusu olan yargılamalar kesinleşerek sona ermiştir. Kesinleşen çekişmeli boşanma davalarının yaklaşık 5 yıl ila 10 yıl arasında bir sürede sonuçlandığı görülmüştür. 2022/25672 numaralı başvuruya konu olan boşanma davası ise 9/11/2016 tarihinde açılmış olup hâlen derdesttir.

4. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. 2022/22017, 2022/25672 ve 2022/50383 numaralı

dosyalarda komisyonca adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca 2022/50383 numaralı dosyada mülkiyet hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Diğer dosyalarda ise Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Başvurucular, hızlı ve etkili bir yargılama süreci yürütülmediğinden evlenme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara özel hayata saygı hakkı kapsamında kalan evlenme hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvurucular, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

9. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı, aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

10. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede

sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç., § 7; Sabire Güngör, § 52).

11. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

12. Başvuru konusu olaylarda başvurucuların boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olaylarda açılan çekişmeli boşanma davalarının yaklaşık 5 yıl ila 10 yıl arasında sürdüğü, 2022/25672 numaralı dosyada ise 9 yıl boyunca süren yargılamanın hâlen sonuçlanmadığı görülmektedir. Yargılamalar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucuların yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinden söz edilemez. Bunun yanında yargılamaların uzamasında başvurucuların bir dahlinin bulunduğunun söylenemeyeceği dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamaların sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Böylece devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğünü yerine getirmediği ve bu suretle kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi yönünden başvurucuya evlenme hakkını zedeleyecek şekilde külfet yüklendiği değerlendirilmektedir.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınanevlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Anayasa Mahkemesi, yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlal kararının niteliği gereği ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca evlenme hakkının ihlal edildiğinin

tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Bazı başvurucuların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Talepte bulunan başvurucuların kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkı kapsamında bulunan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Ekli tablonun (H) sütununda belirtilen manevi tazminatların başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ULAŞ DİL

B. No: 2022/84095 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84095

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ULAŞ DİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84095)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Ulaş DİL

Vekili : Av. Meral HANBAYAT YEŞİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı sonrası, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesine rağmen infazın durdurulmamasının hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, TİKB/B silahlı terör örgütü üyeliği ve örgüt faaliyeti kapsamındaki eylemleri nedeniyle 3/5/1999 tarihinde gözaltına alınmış; 7/5/1999 tarihinde ise tutuklanmıştır.

3. (Kapatılan) İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli) (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 12/9/2008 tarihinde başvurucunun anayasal düzeni cebren ortadan kaldırmaya yönelik eyleme aslen iştirak ettiği ifade edilerek ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun 23/6/1998 tarihinde gerçekleştirilen yakıt istasyonundaki yağma ve adam öldürme, 28/2/1999 tarihinde gerçekleştirilen yol kapatma ve pankart asma ile 27/12/1998 tarihinde gerçekleştirilen yağma eylemlerinden terör örgütü üyesi olarak sorumlu olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu mahkûmiyet kararı Yargıtay tarafından 18/3/2010 tarihinde onanmıştır.

4. Başvurucu 7/10/2010 tarihinde AİHM'e başvurarak verilen kararın ve yargılamanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) aykırı olduğunu öne sürmüştür. Başvurucu, yargılamayı yürüten mahkemenin nezdinde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. AİHM 23/5/2019 tarihinde başvurucunun bahsi geçen yargılama yönünden ilettiği şikâyetlerin tek taraflı deklarasyon nedeniyle kayıttan düşürülmesine karar vermiştir. AİHM, sunulan tek taraflı deklarasyon uyarınca hukuki yardımın sistematik olarak engellenmesi ve avukat yokluğunda alınan ifadelerin mahkûmiyet hükmüne esas alınması şikâyetlerine ilişkin olarak yargılamasının yenilenmesinin etkili bir yol olduğunu belirtmiştir.

6. Söz konusu karar üzerine başvurucu 4/9/2019 tarihinde yargılamanın yenilenmesi ve infazın durdurulması talebinde bulunmuştur.

7. Ağır Ceza Mahkemesi 16/11/2020 tarihinde yeniden yargılama talebinin "kabule değer olduğuna" karar verirken infazın durdurulması talebini ise reddetmiştir.

8. Ağır Ceza Mahkemesi 27/1/2021 tarihinde düzenlediği tensip zaptında başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklar yönünden yeniden yargılamanın duruşmalı olarak yapılmasına karar vermiştir. Ayrıca sanıklar yönünden 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 312. maddesi uyarınca önceki mahkûmiyete dayanan infazın devamına karar vermiştir.

9. 29/6/2022 tarihinde gerçekleştirilen duruşmada yargılamanın yeni esas üzerinden sürdürülmesine ve başvurucunun infazının durdurulması talebinin reddine karar verilmiştir. Buna yönelik itiraz 5/8/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 8/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 1/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 14/12/2022 tarihinde tahliye edilmiştir.

12. Ağır Ceza Mahkemesi 2/2/2024 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıkların beraatine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Tüm dosya kapsamına göre yasak usullerle elde edilen deliller hükme esas alınamayacağı gözetildiğinde, hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.]'ın devamlılık içerecek şekilde yapmak (suç işleme programı altında) amacı ile bir araya gelip aralarında sıkı veya gevşek hiyerarşik bir bağın bulunduğuna, bu hiyerarşik yapıda disiplin altında astlık-üstlük ilişkisi (emir-komuta zinciri) bulunduğuna, ilişkilerinin biçim ve niteliği itibariyle faaliyetlerini gizlilik içerisinde ve örtülü biçimde yürüttüğüne, hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.]'ın araç ve gereç bakımından sürekli biçimde işleme kararlılığı ile belirsiz sayıda suçu göstererek işlemek amacı etrafında fiili bir birleşme ile işbirliği, eylemli paylaşım içinde hareket ettiğine, diğer bir ifadeyle fikir alış verişinde bulunup paylaştığına, plan ve program yapıp eylem hazırlığı yaptığına ve bu zeminde uygulamaya koyduğuna, bu amaç doğrultusunda faaliyette bulunup devamlılık gösterdiğine ilişkin dosya kapsamında somut delil bulunmadığı, hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.]'ın soyut iddia dışında atılı suçun işlendiği yönünde dosya kapsamı itibariyle de somut delil bulunmadığı, böylelikle hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.] lehine şüphe oluştuğu, bunun dışında hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.]'ın silahlı terör örgütüne üye olduğuna dair cezalandırılması için yeterli, inandırıcı, her türlü şüpheden uzak, kesin delil bulunmadığı, böylelikle atılı suçun hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.] tarafından işlendiğinin

sabit olmadığı anlaşıldığından hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.]'ın CMK nın 223/2-e maddesi gereğince müsnet suçtan beraatine karar vermek gerektiği kanaatine varılmış açıklanan gerekçe ile aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM : Gerekçesi yukarıda izah edildiği üzere

-Hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.] hakkında mahkememizin (Kapatılan İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin - CMK 250 maddesiyle görevli) 1999/286 esas 2008/203 sayılı kararı ile 18/03/2010 tarihinde kesinleşen, 5218 Yasa ile Değişik 765 Sayılı TCK'nın 146/1.maddesi ve 59 (hükümlüler/sanıklar [Y.Y.] ve Ulaş Dil hariç) maddesi gereğince silahlı çetenin anayasal düzeni cebren ortadan kaldırmaya yönelik eyleme aslen iştirak etmek suçundan verilen ağırlaşmış müebbet (hükümlü [R.Ş.Y.] hakkında müebbet) cezasına ilişkin mahkumiyet hükümlerinin 5271 sayılı CMK.nun 323/1 maddesi uyarınca ayrı ayrı ortadan kaldırılmasına (iptaline),

-Her ne kadar hükümlüler/sanıklar [Y.Y.], Ulaş Dil ve [R.Ş.Y.] hakkında silahlı çetenin anayasal düzeni cebren ortadan kaldırmaya yönelik eyleme aslen iştirak etmek suçundan cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açılmışsa da, hükümlülerin/sanıkların üzerine atılı suçu işlediklerine ilişkin mahkumiyetlerine yeterli hukuka uygun, tüm şüphelerden uzak, kesin, yasal ve yeterli, inandırıcı somut delil bulunmadığı açıkça anlaşıldığından yüklenen suçun hükümlüler/sanıklar tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeni ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 223(2)-e maddesi uyarınca hükümlülerin/sanıkların ayrı ayrı beraatlerine... [karar verildi.]"

13. Beraat kararı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından temyiz edilmiş olup bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, AİHM tarafından verilen karara rağmen infazının durdurulmamasından şikâyet etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirtilmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2) [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

19. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi nedeniyle ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

20. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacı olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur (Şaban Dal [1. B.], B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 31).

21. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî şekilde hürriyetten yoksun bırakmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

22. Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması, hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Şaban Dal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal, § 39).

23. Buna karşılık mahkûmiyet hükmüne bağlı tutmanın hukukiliğini etkileyen bir durum söz konusu olduğunda tutulma hâli mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında olsa bile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline sebebiyet verebilir. Özellikle tutmanın önünde doğrudan Anayasa'dan veya kanunlardan kaynaklanan bir engelin bulunduğu ya da tutmayı sona erdirmeyi zorunlu kılan yargısal bir kararın mevcut olduğu durumlarda özgürlükten yoksun bırakma ile mahkûmiyet kararı arasındaki bağ ortadan kalkar. Bu hâllerde tutmaya devam edilmesi hukuki dayanaktan yoksun bir şekilde özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğurur (Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §127).

24. Başvuru konusu olayda çözümlenmesi gereken temel mesele, AİHM tarafından tek taraflı deklarasyon sonrası verilen başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı üzerine yenilenen yargılamada infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

25. Bu kapsamda yargılamanın yenilenmesi kararının önceki mahkûmiyet hükmünün infazına tesir edip etmeyeceğinin önceki hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği

hususuyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu nedenle öncelikle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi hâlinde önceki mahkûmiyet hükmünün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği belirlenmelidir.

26. Anayasa Mahkemesi Yaşar Alat ([GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024) başvurusunda AİHM tarafından verilen ihlal kararı sonrası hapis cezasının infazının devam ettirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin bazı tespitlerde bulunmuştur. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesindeki yargılamanın yenilenmesi kurumu, Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak verilen yeniden yargılama kurumundan farklı bir müessesedir. Zira 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir." biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple ilgili mahkemenin yeniden yargılama yapılması yönünde karar alması gerekmez; ihlal nedenini ortadan kaldırmak amacıyla doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır. Oysa AİHM tarafından verilen ihlal, dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı sonrası yapılacak yargılamanın yenilenmesi talebine ilişkin olarak ilgili mahkeme öncelikle 5271 sayılı Kanun'un 318. maddesi gereği istemin kabule değer olup olmadığına karar verir. Daha sonra aynı Kanun'un 320. maddesi gereği deliller toplanarak 322. madde gereği duruşma yapılmaksızın ya da 323. maddesi gereği yeniden yapılacak duruşma sonunda önceki mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılmasına ya da iptaline de karar verilir (Yaşar Alat , §§ 50, 60).

27. 5271 sayılı Kanun'un 322. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "Mahkeme beraat kararı ile beraber önceki hükmün ortadan kaldırılmasını da karar altına alır." hükmü ile 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." şeklindeki düzenleme birlikte ele alındığında önceki mahkûmiyet kararının yeniden yargılama süreci sonunda verilecek karara kadar geçerliliğini koruduğu anlaşılmaktadır (benzer yaklaşım için bkz. Yaşar Alat, § 61). Diğer bir deyişle yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde dahi önceki hükmün ortadan kaldırılması sürecin sonunda değerlendirilecek bir husustur (benzer yöndeki karar için bkz. Erol Eşrefoğlu [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021, § 68). Bununla birlikte yukarıda belirtilen aşamalar sırasında mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereğince kişinin cezasının infazını durdurabilir. Dolayısıyla AİHM'in verdiği ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi söz konusudur. Somut olayda ilk derece mahkemesi takdirini infazın durdurulmaması yönünde kullanmıştır.

28. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun mahkûmiyet hükmünü ve mahkûmiyete bağlı tutulma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı nitelikte olmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbirin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespit de yapılmamıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tülin Soyhan [1. B.], B. No: 2013/2212, 25/3/2013, §§ 31-37; Orhan Çaçan [2. B.], B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 50-55).

29. Öte yandan AİHM'in ihlal, dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı söz konusu kararın niteliğine bağlı olabilir. Birçok durumda kararda belirtilen eksiklik, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin olarak benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu, §§ 73, 75). Somut olayda başvurucunun tutulmasının gerekçesi Ağır Ceza Mahkemesinin 12/9/2008 tarihli mahkûmiyet kararıdır (bkz. § 3). Başvurucunun yargılamanın yenilenmesine ilişkin talebi 16/11/2020 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesince kabule değer bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi farklı tarihlerde başvurucunun önceki mahkûmiyetine dayalı infazının durdurulması taleplerinin reddine ve infazın devamına karar vermiştir (bkz. §§ 7, 9). Soruşturma aşamasında hukuki yardımın sistematik olarak engellenmesi ve avukat yokluğunda alınan ifadelerin mahkûmiyet hükmüne esas alınması şikâyetleri yönünden verilen tek taraflı deklarasyon üzerine AİHM tarafından başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu karar, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. AİHM tarafından verilen bu kararı ihlale konu eksikliğin giderilerek sonucuna göre bir karar verilmesi biçiminde anlamak gerekir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu, § 75).

30. Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliğindedir.

31. Sonuç olarak belirtilen bu hususlar doğrultusunda ağır ceza mahkemesince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. AİHM tarafından verilen karara rağmen hapis cezasının infazına devam edilmesinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. AİHM tarafından verilen karara rağmen hapis cezasının infazına devam edildiği iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve

güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı verilmesi sonrası yargılamanın yenilenmesine karar verilmesine rağmen infazın durdurulmamasının hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği şeklindeki sonuca katılmamaktayım.

2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi koruma sisteminde tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi Sözleşme'nin 37. maddesinde düzenlenmiştir. Başvurunun kayıttan düşürülmesinin bir örneği olarak "dostane çözüm"ün düzenlendiği Sözleşme'nin 39. maddesinde ise yargılamanın her aşamasında Mahkemenin davanın bu Sözleşme ve Protokolleri ile tanınan insan haklarına saygı ilkesinden esinlenen bir dostane çözüm yoluyla sonuçlanmasını sağlamak için taraflara yardımcı olabileceği belirtildikten sonra dostane çözüm durumunda Mahkemenin, olayların ve kabul edilen çözümün kısa bir özeti ile sınırlı bir kararla başvuruyu kayıttan düşürüleceği öngörülmüştür.

3. Eldeki bireysel başvuruya konu uyuşmazlıkta da bu nitelikte bir kayıttan düşürme söz konusudur (bkz.: Ramazan Şevket YILMAZ ve diğerleri / Türkiye, B. No: 73403/10, 23/05/2019).

4. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde hükümlü lehine yeniden yargılama nedenleri arasında "ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi" yer almaktadır. Dolayısıyla burada hem AİHM tarafından verilen ihlal kararları hem de AİHM'in başvuru hakkında verdiği dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararları da birer yeniden yargılama nedeni olarak kabul edilmektedir.

5. Esasında AİHM tarafından başvurucu ile ilgili verilen tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülme kararı hak ihlalinin taraf devletçe kabulü anlamı taşımaktadır. Nitekim eldeki başvuruda da hukuki yardımın sistematik olarak engellenmesi ve avukat yokluğunda alınan ifadelerin mahkûmiyet hükmüne esas alınması biçimindeki ihlal iddiaları ile ilgili olarak AİHM, bu konuda Hükümetin sunduğu deklarasyon metnini dikkate alarak başvuru ile ilgili kayıttan düşme kararı vermiş ve yargılamanın

yenilenmesinin etkili bir yol olduğunu kabul etmiştir.

6. Görüldüğü üzere AİHM tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı verilmesi esasında somut başvuruya konu yargılamada bir hak ihlali olduğunun kabulünü ve taraf devletin bu ihlali gidereceğine dair bir bildirimi gerektirdiği içindir ki bu yönü ile bu durum AİHM tarafından verilen bir ihlal kararına benzemektedir. Dolayısıyla bu biçimdeki bir sürecin sonucunda gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesine karar verilmesine rağmen başvurucu ile ilgili infazın durdurulmamasının başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale niteliği taşıdığı açıktır.

7. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan benzer bir bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına (bkz.: Yaşar Alat ([GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024) yazdığım karşıoyda belirttiğim aşağıdaki gerekçeler doğrultusunda bu başvuruda da başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatindeyim.

"2. Somut bireysel başvuruya konu temel sorun AİHM'in adil yargılanma hakkı bağlamında verdiği bir ihlal kararı üzerine gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi süreci boyunca başvurucunun infazın ertelenmesi talebi ile ilgili olarak 'dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak' mahkumiyet hükmü infazının devamına karar verilmesi hususunda odaklanmaktadır.

3. Mahkumiyet hükmünün infazı şeklindeki uygulama başvurucunun iddiasına göre kişi özgürlüğünü ihlal etmektedir. Başvurucuya göre AİHM kararı doğrultusunda ihlalin sonuçlarının giderilmesi için yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlamasıyla birlikte derece mahkemesi önceki hükmü kaldırmalı ve dayanağı kalmayan mahkumiyete bağlı tutmanın infazını durdurmaya karar vermelidir.

4. Somut başvuruda başvurucunun infazın durdurulması talebi derece mahkemelerince reddedilmiş ve yargılama süreci boyunca hükme bağlı olarak tutularak mahkumiyetin infazı sürdürülmüştür. Başvurucu bu durumun Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ilgili güvenceleri ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

5. Mahkememiz çoğunluk kararına göre AİHM'in verdiği ihlal kararı ile bağlantılı olarak başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliği taşımaktadır. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir (Bkz.: § 64). Mahkememiz çoğunluğuna göre derece mahkemelerince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun özgürlüğünden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının

ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir §§ 65-66).

6. Kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına göre konumuz bağlamında 'mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların' varlığı halinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması mümkündür. Ancak Mahkememiz çoğunluğu derece mahkemelerince verilip kesinleşen, akabinde AİHM'in denetleyip buna ilişkin adil yargılanma hakkı ihlali sonucuna ulaştığı ve bu ihlal kararını esas alarak derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesine konu yaptığı bu hükmü halen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı ceza" olarak görmeye devam etmektedir.

(…)

10. Her ne kadar çoğunluk kararında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yargılamanın yenilenmesi ile ilgili konuları düzenleyen maddelerine atıfla değerlendirmeler yapılmış ve yine bu Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesini gerçekleştiren mahkemece mahkumiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini koruduğu belirtilmiş ise de bireysel başvuru incelemesi sonucunda verilen ihlal kararının ne anlama geldiğinin ve sahip olduğu etkinin Mahkememiz çoğunluk kararında çok iyi anlaşılamadığı kanaatindeyim.

11. Hukuk sistemimizde AİHM'in gerçekleştirdiği bireysel başvuru incelemelerinde verilen 'ihlal' kararı, kesinleşmiş mahkumiyet hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri gereğince sorunlu olduğunu ve hak ihlaline sebebiyet vermesi nedeniyle de yargılamanın yenilenmesini gerektirdiğini ifade etmektedir. Aynı tespiti Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı sonrasındaki yeniden yargılama süreci için de yapmak gerekmektedir.

12. Somut olay bağlamında düşünüldüğünde AİHM'e yapılan bireysel başvuruda incelenen mahkumiyet hükmü AİHM tarafından tanık sorgulama hakkı ihlali nedeniyle adil yargılanma hakkı güvenceleriyle bağdaşmayan bir hüküm olarak nitelendirilmiştir. Bunun anlamı ise hakkında mahkumiyet hükmü kurulan başvurucunun mahkumiyetine esas alınan, mahkumiyetinde belirleyici delil olduğu anlaşılan tanığın yargılanma sürecinde sorgulamasının sağlanmamış olmasıdır.

13. Bu durumda derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararı sonrasında ihlali giderebilmek amacıyla yargılamanın yenilenmesi sürecinde bu tanığın sorgulanmasını sağlayarak davayı esastan sonuçlandıran yeni bir hüküm kuracaktır. AİHM'in ihlal tespiti sonrasında tanığın sorgulanmaması nedeniyle başvurucu aleyhine derece mahkemelerince kurulmuş olan önceki mahkumiyet hükmü artık hukuken geçerli bir hüküm olmaktan çıkmış olmalıdır. Her ne kadar yargılamanın yenilenmesi ile ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri bu sürece ilişkin usulü detaylı biçimde düzenlerken önceki hükmün mahkemece kaldırılana kadar geçerli olacağı anlamına gelen bazı düzenlemelere yer veriyor olsa da bu düzenlemeleri bireysel başvurunun amacı doğrultusunda yorumlayıp uygulamak ve ihlal kararı karşısında artık başvurucunun hükme bağlı tutma pozisyonunun hukuken savunulabilir olmaması gerektiğini belirtmek gerekir.

14. Daha çarpıcı bir örnek olması bağlamında işkence altında elde edilen bir delile dayalı bir mahkumiyet hükmü üzerine AİHM tarafından verilen bir adil yargılanma hakkı ihlali sonrasında halen önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesi sürecinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince derece

mahkemelerince onaylanacağı veya iptal edileceği zamana kadar geçerliliğini koruyacağını savunmak AİHM tarafından verilen ihlal kararına rağmen hak ihlalinin daha uzun süre boyunca devamı anlamına gelecektir. Bireysel başvuru sisteminin özünün bu biçimdeki bir yaklaşımla bağdaşmayacağı ise aşikardır.

15. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararı sonrasında başvurucunun hükme bağlı tutulmasının sonlandırılıp -eğer şartları varsa- Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında suç isnadına bağlı tutma aşamasına yeniden dönülmesi bireysel başvurunun niteliği gereği verilen ihlal kararının bu süreçte bir anlamı olması yönüyle zorunlu görülmelidir.

16. Ek olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımla hareket edildiğinde yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucu ile ilgili olarak masumiyet karinesini ihlal eden durumlar da ortaya çıkabilecektir. Zira bu süreçte kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebileceğinden bu durum başvurucunun masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

17. Nitekim AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası gerçekleştirilen yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına hükmetmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

18. Bireysel başvurunun temel amacı bağlamında düşünüldüğünde çoğunluk kararındaki yaklaşımın insan haklarının etkili biçimde korunması yönü ile de açıklanması kolay değildir. Zira adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden birisine aykırı biçimde gerçekleştirilen bir yargılama sonucu verilmiş olan bir mahkumiyet hükmü olduğu AİHM tarafından açıkça tespit edilmiş olmasına rağmen ihlale konu bu hüküm yargılamanın yenilenmesi sürecinde belli bir süre boyunca daha geçerli kalarak kişi mahkumiyete bağlı olarak tutulmaya devam edecektir.

19. Sonuç olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımın aksine AİHM tarafından başvurucu hakkında verilen bir ihlal kararı sonrasında gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün geçerliliğini koruması ve bu süreçte başvurucunun hükme bağlı tutma halinin devam etmesi bireysel başvuru sisteminin etkisinin tam anlamıyla gerçekleşmesine imkan vermeyecek sakıncalı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle başvurucunun AİHM ihlal kararı sonrasındaki tutulmasının hükme bağlı tutma statüsünden çıkarılıp -eğer şartları varsa- suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmesi bireysel başvurudan beklenen işlevin gerçekleşmesi yönü ile zorunludur.

20. Yukarıda sıralanan gerekçelerle derece mahkemelerince AİHM'in verdiği ihlal kararı sonrasında önceki mahkumiyet hükmüne binaen tutulmaya devam etmesi ve infazın ertelenmesi talebinin bir değerlendirme yapılmaksızın reddedilmesi başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım".

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HÜSNİYE LALEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/84845 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNİYE LALEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84845)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : Hüsniye LALEK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucuların hizmet sözleşmelerinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/84845 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2022/84845 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

4. Başvurucular, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) bünyesinde sözleşmeli uzman olarak çalışmaktadır. 17/2/2016 tarihli ve 29627 sayılı Resmî Gazete'de

yayımlanarak yürürlüğe giren 2016/4 sayılı Başbakanlık Genelgesi (Genelge) uyarınca Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) terör örgütü ile bağlantılı olduğu tespit edilen kişiler hakkında idari nitelikteki işlemlerin ivedilikle yapılması hususunun talimatlandırılması üzerine TKDK bu kapsamda FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatlı olduğu değerlendirdiği 179 personelin hizmet sözleşmesini 21/7/2016 tarihli -OHAL ilan tarihi- ve 4692 sayılı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Tarım Bakanlığı) oluru ile feshetmiştir. Anılan yazıda; Genelge'nin içeriği ile TKDK'nın ve sözleşmeli personelin statüsü açıklandıktan sonra ek listedeki personelin sözleşmelerinin feshedildiği belirtilmiştir (ilgili yazının tam metni için bkz. Yusuf Cihad Gelgeç [2. B.], B. No: 2019/9009, 12/7/2023, § 6).

5. Başvurucular, Tarım Bakanlığı olur işleminin veya bu işleme dayanan fesih bildirimlerinin iptali talebiyle idare mahkemelerine dava açmıştır. TKDK savunmasında; 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı OHAL KHK'sı) uyarınca kurum bünyesinde oluşturulan kurul tarafından fesih kararlarının alındığını, bu KHK'ya göre personel hakkında yapılacak irtibat değerlendirmesinin mutlak delillendirmeyi gerektirmediğini ve kurumun tam takdir yetkisine sahip olduğunu ifade etmiştir.

6. Nihayetinde mahkemelerce davaların reddine karar verilmiştir. Söz konusu kararlar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Karar gerekçelerinde, TKDK'nın takdir yetkisi ile önemine dikkat çekilerek veya sadece mevzuata yer verilerek fesih işleminin usul ve hukuka uyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı kararlarda ise idarece yargılama aşamasında yapılan şifahi açıklamalara -belge sunulmaksızın- veya devam etmekte olan soruşturma ya da kovuşturmalardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

7. Başvurucular, haklarındaki nihai kararları öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Bazı başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; hizmet sözleşmelerinin feshedilmesi nedeniyle çalışamaz hâle geldiklerini ve özel hayatlarının olumsuz etkilendiğini, yürütülen yargılamaların adil olmadığını ileri sürerek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ve adil yargılanma hakkı ile birlikte birçok anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşlerinde, başvurucular tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve başvurulara konu olan kararların OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir.

15. Bakanlık görüşüne cevap veren başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

16. Başvuruculara hizmet sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvuruculara özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvurular özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal [2. B.], B. No: 2018/9808, 9/2/2023, § 14).

19. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

20. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

21. Başvuruculaların hizmet sözleşmelerinin feshedilmesine ilişkin işlemin ve bu kapsamda mahkemelerce sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

22. Anayasa Mahkemesi; birçok kararında, işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağını, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanında gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerektiğinin de altını çizmiştir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/263, 8/6/2023, § 16;Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/336, 10/7/2024, § 22). Buna göre sözleşmeli personel olan başvurucular her ne kadar 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre "işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlisi" olarak tanımlansalar da taraflar arasındaki ilişkinin sözleşmeden ileri geldiği ve somut olayda alınan tedbirin fesih işlemi olduğu gözetildiğinde Anayasa Mahkemesinin işçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıklar konusundaki değerlendirmelerinin -somut olgu, ilgili ve yeterli gerekçe- sözleşmeli personel ile kamu işvereni arasındaki ilişki yönünden de geçerli olduğu açıktır.

23. Öte yandan 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucular üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması hâlinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri, § 19; Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri, § 24).

24. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere

karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri, § 18; Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri, § 25).

25. Somut olaydaki sözleşme fesihlerinin Tarım Bakanlığının olur yazısıyla yapıldığı ve anılan yazıda başvuruculaların terör örgütleri ile irtibatlı veya iltisaklı olduğuna ilişkin bireyselleştirilmiş herhangi bir açıklamaya yer verilmediği görülmektedir. Gerçekten de idarenin savunmasında da bu doğrultuda, 667 sayılı OHAL KHK'ya göre tesis edilen fesih işleminin mutlak delillendirmeyi gerektirmediği ve idarenin tam takdir yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir (bkz. §§ 4, 5). Dolayısıyla şu halde başvurucular ile örgüt arasındaki bağlantının somut olayda nasıl kurulduğu, bu kanaate nasıl varıldığı hususunun idare tarafından ortaya konulduğu söylenemez (ilgili fesih işlemi hakkında yapılan benzer değerlendirme için bkz. Yusuf Cihad Gelgeç, § 43).

26. Yargılama aşamasında ise mahkemeler tarafından TKDK'nın takdir yetkisi ile önemine dikkat çekilerek veya sadece mevzuata yer verilerek fesih işleminin usul ve hukuka uyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 6). Buna göre yargı kararlarında başvuruculaların sözleşmeli uzman olmalarından ve TKDK'nın statüsünden bahsedilerek OHAL koşulları bağlamında fesih süreci anlatılmışsa da terör örgütleri ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvuruculardan duyulan şüphenin mevcut görevlerine ne gibi bir olumsuz etkisi olacağına ilişkin bir gerekçe ortaya konulduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır.

27. Öte yandan bazı mahkeme kararlarında ise bu gerekçelere ek olarak idarece yargılama aşamasında yapılan şifahi açıklamalara -belge sunulmaksızın- veya devam etmekte olan soruşturma ya da kovuşturmalara yer verildiği görülmüştür. Vurgulamak gerekir ki derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde özellikle de ilgili kişinin beraatine ya da ilgili kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiği takdirde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi beklenir (Süleyman Duman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/14039, 20/9/2023, § 29). Buna rağmen yargı mercilerince başvurucular hakkında devam eden soruşturma veya kovuşturmalarda elde edilmiş delillere ve bu delillerin fesih işlemine etkisine yönelik herhangi bir gerekçeye yer verilmeksizin sözleşmeli personel ile işveren arasındaki güven ilişkisini bozacak nitelikte bir şüphenin varlığı ortaya konulmaksızın salt soruşturma veya kovuşturmanın varlığı üzerinden davanın reddine karar verildiği görülmektedir (devam eden soruşturma ve/veya kovuşturma yönünden bkz. F.G. [2. B.], B. No: 2019/14893, 20/9/2023, §§ 12-27;Sadullah Alphan [1. B.], B. No: 2022/42513, 20/3/2024, §§ 9-26).

28. Nihayetinde fesih işlemini yapan idarenin ve işlemin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin terör örgütleri ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvuruculardan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin kişiselleştirilmiş ikna edici gerekçeler ortaya koymadığı değerlendirilmiştir (gerekçeli karar hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Yusuf Cihad Gelgeç, § 43). Açıklanan gerekçelerle başvurucular hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAZLUM GÜLER

B. No: 2022/89481 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAZLUM GÜLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89481)

Karar Tarihi:14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mazlum GÜLER

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pia Yapım şirketinde gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 24/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk Tv, Medya Haber Tv gibi yayın organlarından Diyarbakır ilinde bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmesi yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüpheliler tarafından bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlanıp bahsi geçen yayın organlarına gönderildiği ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yapıldığı ileri sürülmüştür.

- Tanık U.Ü. “…Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı…”

- Tanık A.B. “…Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir…”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV’de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV’de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu...”

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair

haberler ve programlar yapılarak Avrupa’da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans’ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV’de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa’da faaliyet gösteren Sterk TV’den Türkiye’de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır.”

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa’da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa’dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa’da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye’de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa’ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber’de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa’dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL’ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., Mazlum Güler [Başvurucu], A.Ö., F.K., G.K., R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki

bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., Mazlum Güler ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç. R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarlı faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pia Yapımda kameraman sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu, ayrıca 2019 yılında Ari Yapımı kurup şirket müdürü olarak isminin tescil edildiğini, ardından şirketi B.T. isimli kişiye devrettiğini belirtmiş ve başvurucunun adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde doğrudan görev aldığını ileri sürmüştür.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde birtakım görsellerin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme, 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

20. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalışanı ve bir dönem için sahiplerinden biri olduğu yapım şirketleri ile bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli

yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

RAMAZAN GEÇİKEN

B. No: 2022/89493 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89493

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN GEÇİKEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89493)

Karar Tarihi:14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Ramazan GEÇİKEN

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pel Yapım isimli şirkette kameraman olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 24/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk Tv, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdiği ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık, Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü.“…Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı…”

- Tanık A.B. “…Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir…”

- Tanık G.U.“...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV’de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV’de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu...”

- Tanık K.K. “…PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa’da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans’ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV’de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa’da faaliyet gösteren Sterk TV’den Türkiye’de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır.”

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa’da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa’dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa’da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye’de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa’ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber’de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa’dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL’ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., Ramazan Geçiken [başvurucu], L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü

propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., Ramazan Geçiken, S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç. R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. Ramazan Geçiken isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç. S.A. Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen

belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin ayrı şirketler olmasına rağmen mali kaynaklarının tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pel Yapım ile Pia Yapımda kameraman sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu, ayrıca 2018 yılında Pia Yapımda pay devriyle şirket ortağı olduğunu ve şirket müdürü sıfatıyla isminin tescil edildiğini belirtmiş ve başvurucunun adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde doğrudan görev aldığını ileri sürmüştür.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında

tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2204 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalışanı ve bir dönem için sahiplerinden biri olduğu yapım şirketleri ile bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri

sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

MEHMET ALİ ERTAŞ

B. No: 2022/89497 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89497

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ ERTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89497)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet Ali ERTAŞ

Vekilleri : Av. Resul TAMUR

Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne

yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 22/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık, başvurucunun ve Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı...”

- Tanık A.B. “...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir...”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet

yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K.,R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik

olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., Mehmet Ali Ertaş, M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç., S.A., Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., Mehmet Ali Ertaş, M.Ş., Ö.Ç, R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan

sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmasına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık, "Komiteya Siyasi" başlıklı doküman içeriğinde başvurucunun Sterk TV'de yayımlanan "Çavderi" isimli programın sunucusu olduğunun belirtildiğini ve belgede yayın muhteviyatına ve başvurucuya yönelik değerlendirmelerin bulunduğunu, yine "Önderlik 05441"ve "Kadın Şiddet 2539" isimli dokümanlarda başvurucunun sunucusu olduğu programda tartışılacak hususların talimat olarak bildirildiği ve sonraki tarihlerde yayımlanan program bölümlerinin bu talimatla uyumlu olarak örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit altında tutulduğu iddialarını konu edindiğini ifade etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise haklarında yasaklama kararı bulunan 54 adet yayının ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme, 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı

olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve5271 sayılı ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve

değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

LEZGİN AKDENİZ

B. No: 2022/89500 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89500

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEZGİN AKDENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89500)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Lezgin AKDENİZ

Vekilleri : Av. Resul TAMUR

Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Sorgusunda başvurucu, Ari Yapım isimli şirkette kameraman olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne

yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede, suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık, Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı...”

- Tanık A.B. “...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir...”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet

yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., R.G., Lezgin Akdeniz [Başvurucu] ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim

işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,Lezgin Akdeniz, M.A.E., M.Ş., Ö.Ç. R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

-Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., Lezgin Akdeniz ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç. S.A. Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin ayrı şirketler olmalarına rağmen mali kaynaklarının tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık, "inews-arşiv-amed-medya-haberler-2019" başlıklı doküman içeriğinde Sterk TV'de yayımlanan örgütle ilgili bir haber kaydı künyesinde başvurucunun isminin olduğunu ifade etmiştir. Diğer yandan Başsavcılık, başvurucunun C.S., M. ve C.İ. ile yaptığı telefon görüşmelerinde farklı içerikteki programların yapım sürecine ilişkin olarak yayın tarihlerinden önce konuştuğunu, açık kaynak araştırmasında da telefon görüşmelerinde bu programların bir kısmının bahsinin geçtiği şekilde yayımlandığının görüldüğünü iddia etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde olan birtakım görselin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı

olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve

bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetlişüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca

soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

REMZİYE ANDAN

B. No: 2022/89502 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89502

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİYE ANDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89502)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Remziye ANDAN

Vekilleri : Av. Resul TEMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Ari Yapımda ön muhasebeci olarak çalıştığını, burada hazırlanan programların içeriklerine dair bilgisinin olmadığını, Sterk TV adlı televizyon kanalına gönderilen 93 programa ilişkin olarak da bir mesuliyetinin bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik, örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları

ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 24/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmesi yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüpheliler tarafından bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlanıp bahsi geçen yayın organlarına gönderildiği ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yapıldığı ileri sürülmüştür. Başsavcılık, Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “…Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı…”

- Tanık A.B. “…Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir…”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim…”

- Tanık M.B.“...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV’de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV’de gördüğüm

bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu...”

- Tanık K.K. “...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa’da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans’ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV’de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa’da faaliyet gösteren Sterk TV’den Türkiye’de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır.”

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten PEL Prodüksiyon isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa’da faaliyet yürüten bu haber kanalları ARİ Prodüksiyon, PEL Prodüksiyon, PİA Prodüksiyon ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa’dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. PEL Yapım Ajansı, PİA ve ARİ Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise Remziye TEMEL [Başvurucu] yürütmektedir. Avrupa’da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye’de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa’ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber’de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa’dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL’ye mal ettiler. PEL Prodüksiyon içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K.,R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu

şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. Benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç., S.A., Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile Remziye TEMEL isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç, Remziye TEMEL ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini Remziye TEMEL yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık; yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmasına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığında toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık; başvurucunun 11/2/2017-15/12/2017 tarihleri arasında Pia Yapımda büro memuru sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu, 2/7/2020-16/6/2022 tarihleri arasında ise Ari Yapımda ön muhasebeci sıfatıyla sigorta kaydının olduğunu ancak şirkette müdür statüsünde çalıştığını belirterek başvurucunun adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak telefon görüşme kayıtlarına yer vermiştir. Başsavcılık; başvurucunun S.K., D.A. ve M.E. ile gerçekleştirdiği telefon görüşmelerinde farklı içerikteki programların yapım sürecine ilişkin olarak yayın tarihlerinden önce tartışmalar yaptığını, açık kaynak araştırmasında da bu programların telefon görüşmelerinde bahsi geçtiği şekilde yayımlandığının görüldüğünü iddia etmiştir.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve mobil telefon görüşme kayıtlarına dayanmıştır (bkz. § 7).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte başvurucunun telefon görüşmelerinin içeriği ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına

sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun’un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun

belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın KARŞIOYU ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

SUAT DOĞUHAN

B. No: 2022/89505 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SUAT DOĞUHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89505)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Suat DOĞUHAN

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Sorgusunda başvurucu, gazeteci olduğunu ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar

vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmesi yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık; Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “…Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı…”

- Tanık A.B.“…Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir…”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV’de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV’de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu...”

- Tanık K.K. “…PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa’da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans’ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV’de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa’da faaliyet gösteren Sterk TV’den Türkiye’de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır.”

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa’da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa’dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi Suat Doğuhan [Başvurucu], ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa’da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye’de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa’ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber’de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa’dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL’ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K., R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren

sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., Suat Doğuhan, M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç. R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

-Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve Suat Doğuhan isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç. S.A. Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen

belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin ayrı şirketler olmalarına rağmen mali kaynaklarının tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pel Yapımda büro işçisi ve genel yayın yönetmeni sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu, ayrıca 2016 yılında Pia Yapımı kurup 2018 yılında şirket müdürü olarak isminin tescil edildiğini ve başvurucunun adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde doğrudan görev aldığını ileri sürmüştür.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise haklarında yasaklama kararı bulunan üç adet yayın ile yapım şirketleri tarafından yapılan ödemelere ilişkin faturaların ele geçirildiğini belirterek bu ödeme belgelerinin dört yapım şirketinin de tek bir merkezden yönetildiğine işaret olduğunu vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

20. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalışanı ve bir dönem için sahiplerinden biri olduğu yapım şirketleri ile bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının

verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin

yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim

olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

MEHMET ŞAHİN

B. No: 2022/89621 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89621)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet ŞAHİN

Vekilleri : Av. Ramazan DEMİR

Av. Resul TAMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pel Yapım şirketinde gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne

yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber Tv gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretmeleri yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüphelilerin bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlayıp bahsi geçen yayın organlarına gönderdikleri ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yaptıkları ileri sürülmüştür. Başsavcılık, başvurucunun ve Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı...”

- Tanık A.B. “...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir...”

- Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet

yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K.,R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik

olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., Mehmet Şahin, N.T., E.T., Ö.Ç., S.A., Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., Mehmet Şahin, Ö.Ç, R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia,

Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

- Ulaş kod isimli gizli tanık, başvurucuya ilişkin olarak "Diyarbakır ilinde öğretmenlik yaptığını biliyorum, 2010-2017 yılları arasında KCK Türkiye Yapılanması Sosyal Alan merkezine bağlı olarak örgütsel faaliyetlerin yürütmekte olduğu TZP-Kurdi ve Azadiya Welat Gazetesinde Diyarbakır ili merkezli olarak örgütsel faaliyetlerde yer aldı. Örgütsel faaliyet yürüttüğü bu süreç dahilinde çok defalar legal ve illegal yollardan Kandil alanına gitti, burada KCK Eş Başkanları ve Beritan Dersim Kod ile görüşmeler yaptı ve toplantılara katıldı. 2013 yılında örgütsel çalışma yürüttüğü bu süreç içerisinde ... KCK Türkiye Sözcülüğü tarafından soruşturmaya alındı, bu süreçte kısa süreliğine de olsa örgütten uzaklaştırıldı, örgütten uzaklaştırıldığı bu olaya ilişkin olarak Kandil alanına gitti ve KCK Adalet Divanına konu hakkında ifade verdi, sonrasında tekrar çalışmalara döndü, sonraki dönem faaliyetleri ve akıbeti hakkında bilgim yoktur." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pel Yapımda büro memuru sıfatıyla sigorta kaydının bulunduğunu belirterek adı geçen yapım şirketinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık, "Komiteya Siyasi" başlıklı doküman içeriğinde başvurucunun Sterk TV'de yayımlanan "Çavderi" isimli programın sunucusu olduğunun belirtildiğini ve belgede yayın muhteviyatına ve başvurucuya yönelik değerlendirmelerin bulunduğunu, yine "Onderlik" isimli dokümanda da başvurucunun sunucusu olduğu "Sterka Sıbe" isimli programda tartışılacak hususların talimat olarak bildirildiği ve 15/2/2022 tarihinde yayımlanan programın bu talimatla uyumlu olarak örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit altında tutulduğu iddialarını konu edindiğini ifade etmiştir.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşmanın sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz

toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğunun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve

belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

"Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması" yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

ABDURRAHMAN ÖNCÜ

B. No: 2022/89627 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89627

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ÖNCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89627)

Karar Tarihi:14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Abdurrahman ÖNCÜ

Vekilleri : Av. Resul TAMUR

Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda Pel Yapım şirketinde kameraman olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne

yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar, başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmesi yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüpheliler tarafından bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlanıp bahsi geçen yayın organlarına gönderildiği ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yapıldığı ileri sürülmüştür. Başsavcılık, Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. “...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı...”

- Tanık A.B. “...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir...”

-Tanık G.U. “...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim...”

- Tanık M.B. “...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet

yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K."...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık "...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., Abdurrahman Öncü [Başvurucu], F.K., G.K., R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve

kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. Abdurrahman Öncü, E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A. M.A.E., M.Ş., Ö.Ç. R.T. ve Z.A.B. isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... Abdurrahman Öncü, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç. S.A. Z.A.B. isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, başvurucunun Pel Yapımda kameraman olarak sigorta kaydının bulunduğunu, adı geçen yapım şirketlerinin örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde başvurucunun doğrudan görev aldığını ileri sürmüştür. Başsavcılık, başvurucunun F.K. ile yaptığı telefon görüşmelerinde "İz Bırakanlar" adlı programın yapım sürecine ilişkin yayın tarihlerinden önce konuştuğunu, açık kaynak araştırmasında da örgüt propagandası içeren bu programın telefon görüşmelerinde bahsi geçtiği şekilde yayımlandığının görüldüğünü iddia etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde bazı görsellerin bulunduğu dijital materyalin ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşma sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya

çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfla başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti

olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun’un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını

tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı görülmüştür.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

HECİ UYSAL

B. No: 2022/90242 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/90242

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HECİ UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/90242)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Heci UYSAL

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi, Ayranlı köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyü terk etmek durumunda kaldığı ve can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle köye dönemediğinden bahisle köyde bulunan mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/05/2007 tarihi sonrasında oluştuğu ileri sürülen zararların 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini istemiyle Hakkari Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına (Tazminat Komisyonu) 10/6/2020 tarihinde başvuru yapmıştır. Tazminat Komisyonu başvuruya yanıt vermemiştir.

3. Başvurucu Tazminat Komisyonu'nun başvurunun zımnen reddine ilişkin işleminin iptali istemiyle Van 2. Van İdare Mahkemesi'nde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkeme dava

konusu işlemin kısmen iptaline, kısmen reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

4. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 30/4/2023 tarihinde öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır. Komisyon, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 23/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Kırmızıgül [1.B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey ([2.B], B. No: 2021/36984, 22/1/2025)).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELÇUK AKBULUT

B. No: 2022/100171 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELÇUK AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100171)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Selçuk AKBULUT

Vekili : Av. Arda BALCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve tutuklulukta makul sürenin aşılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 22/5/2022 tarihinde İ.B.nin öldürülmesi olayıyla ilgili başlatılan soruşturmada başvurucunun da aralarında bulunduğu şüpheliler gözaltına alınmış, 23/5/2022 tarihinde tutuklanmaları istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Aynı gün Sulh Ceza Hâkimliğince verilen tutuklama kararında; dosya kapsamındaki tanık ve sanık ifadeleri, Olay Yeri Görgü Tespit Tutanağı başta olmak üzere tüm soruşturma evrakı kapsamına göre başvurucunun da aralarında bulunduğu şüphelilerin atılı suçu işledikleri hususunda kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ifade edilmiştir. Ayrıca öngörülen cezanın alt ve üst sınırı dikkate alındığında tutuklama tedbirinin ölçülü olacağı, adli kontrol uygulamasının hukuken ve fiilen yetersiz kalacağı, ayrıca henüz olaya ilişkin ifadesi alınamamış şahısların bulunması, olay yerinden söküldüğü anlaşılan kamera kayıt cihazının henüz ele geçirilememiş olması nazara alınarak şüphelilerin müdahale edebilecekleri deliller bulunduğu belirtilmiştir.

3. Uzunköprü Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 3/11/2022 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Tutuklama gerekçelerinde bir değişiklik olmadığı, şüphelilerin üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, dosyadaki mevcut delil durumu ve evrak kapsamı birlikte değerlendirildiğinde(tanık beyanları, tartışmanın başlayış sebepleri, olay yerinden şüphelilerin birlikte ayrılmış olmaları, akabinde olay yerine dönmüş olmaları gibi hususlar gözetilerek) şüphelilerin üzerlerine atılı Kasten Öldürme suçunu işledikleri konusunda kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, şüphelilerin üzerlerine atılı suçun CMK. 100/3 maddesinde sayılan suçlardan olması, alabilecekleri muhtemel cezanın üst sınırı ve kaçma şüphelerinin bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olması, delil ikâmesinin devam ediyor oluşu, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacak olmasına göre CMK'nın 108 maddesi uyarınca şüpheliler [O.A.][TCKN:...], Selçuk AKBULUT [TCKN:...], [S.A.] [TCKN:...] ile [S.C.]'ün [TCKN:...] TUTUKLULUK HALLERİNİN AYRI AYRI DEVAMINA... [karar verildi.]"

4. Tutukluluğun devamına ilişkin karara yapılan itiraz Uzunköprü 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 11/11/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...şüpheliler [S.A.] ve SELÇUK AKBULUT'a isnat edilen "Kasten Öldürme" suçunun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, şüphelilerin savunmasları, tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde şüphelilerin üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin dosyada bulunduğu, soruşturmanın halen devam ediyor olması, iddia edilen suçun CMK.nun 100/3. maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, iddia edilen suç için öngörülen alt ve üst yaptırım miktarı, şüpheli Selçuk AKBULUT hakkında 5237 sayılı TCK.nın 39/1 maddesinin uygulanması halinde alabileceği cezanın alt sınırı göz önüne alındığında, şüphelilerin kaçma şüphesi ile birlikte değerlendirildiğinde; bu aşamada tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı anlaşılmakla tutuklu şüpheliler müdafilerinin itirazının reddine.."

5. Başvurucu, tutukluluğa itirazın kesin olarak reddine ilişkin kararı 11/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu 1/12/2022 tarihinde tahliye edilmiştir.

7. Başvurucunun da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında 8/12/2022 tarihinde fezleke düzenlenmiştir. Fezlekede diğer şüphelilerin eylemleri dışında başvurucu yönünden; maktulün ölümüyle sonuçlanan olay sonrasında olayın faillerinden olduğu iddia edilen S.A.nın başvurucunun sürücüsü olduğu araçla olay yerinden ayrıldığı, yaklaşık yirmi dakika sonra bu kişilerin aynı araçta yakalandıkları ifade edilerek başvurucunun da söz konusu kasten öldürmeden sorumlu olduğu hususlarına değinilmiştir. Düzenlenen fezlekede;

1- Maktulün eşi çıkan tartışmada eşinin S.A., O.A. ve S.C. tarafından darbedildiğini, eşinin hareketsiz yattığını gördüğünü, başvurucunun maktulü darbetmediğini ancak olaydan sonra şüphelilerin bulunduğu araçla olay yerinden ayrıldığını, daha sonra S.A. ile geri döndüğünü,

2- Şüpheli S.C. ifadesinde maktulün S.A. ve O.A. tarafından darbedildiğini, O.A.nın işyerindeki görüntü kayıt cihazını aldığını, başvurucuyu tanımadığını,

3- Şüpheli O.A. ifadesinde, gelen hesap nedeniyle çıkan tartışmada maktulün kendisi ve S.A. ile kavga ettiğini, olay yerinden ayrıldıklarını, daha sonra başvurucunun S.A. ile

arkalarından geldiğini,

4- Şüpheli S.A. hesap nedeniyle çıkan tartışmada maktulün küfrettiğini, kavga ettiklerini, olay sonrası başvurucuyla olay yerinden ayrıldığını, S.C. ve başvurucunun maktule vurup vurmadığını görmediğini,

v. Şüpheli S.F. ifadesinde S.A. ile O.A.nın maktul ile kavga ettiğini, daha sonra S.A. ile başvurucunun olay yerinden ayrıldığını, S.C. ile başvurucunun maktule vurmadığını,

vi. Tanık N.Y. beyanında maktulü hareketsiz yatar şekilde gördüğünü, olaydan sonra başvurucu ile S.A.yı aynı araç içinde gördüğünü,

vii. Başvurucu, herhangi bir kavgaya şahitlik etmediğini, olaydan sonra S.A. ile aracına binerek ayrıldığını, daha sonra olay yerine geri döndüklerini, maktule yönelik bir eyleminin bulunmadığını ifade etmiştir.

8. 13/12/2022 tarihinde düzenlenen iddianamede, başvurucunun kasten öldürme suçuna iştirak ettiği ifade edilerek cezalandırılması talep edilmiştir.

9. Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesi 3/12/2024 tarihinde başvurucunun ve S.C.nin beraatine, S.A. ve O.A.nın ise kasten öldürme suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Sanık S.F. ise suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu işlediği ifade edilerek mahkûm edilmiş ve hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Kararda ayrıca başvurucuya beraat etmesi nedeniyle haksız tutukluluk nedeniyle tazminat davası açabileceği hususu hatırlatılmıştır.

10. 4/12/2024 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu yönünden verilen beraat kararı istinaf edilmiştir.

11. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki ceza yargılaması istinaf aşamasında derdesttir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmaması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, kuvvetli suç şüphesini ortaya koyan somut deliller olmadan hukuka aykırı olarak tutuklandığını ve adli kontrol tedbirinin neden yetersiz kaldığının açıklanmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararının kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceği kabul edilmiştir (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda başvurucu hakkındaki hüküm henüz kesinleşmemiş olmakla, başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun

olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

16. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, kasten adam öldürme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

17. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

19. Bu noktada her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine ait olduğunun zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumda olduğunun yeniden ifade edilmesi gerekir (Gülser Yıldırım (2)[GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017 §§ 123, 124).

20. Somut olayda düzenlenen fezlekede tanık ve şüpheli ifadelerine yer verilerek başvurucunun olayın faillerinden olduğu değerlendirilen diğer şahıslarla hareket ettiği, maktulün ölümüyle sonuçlanan olaylardan sonra S.A. ile olay yerinden ayrıldığı, olaydan bir süre sonra da aynı araçta yakalandığı belirtilmiştir (bkz. § 6).

21. Anayasa Mahkemesi; kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan

kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, § 73; Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 71).

22. Öte yandan tutuklama aşamasında suçun sübutu gerekmediği için isnat edilen eylemin tutuklama kararında belirtilen suçtan başka bir suçu oluşturma ihtimali olması tutuklama kararını salt bu nedenle hukuka aykırı hâle getirmeyecektir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak [1. B.], B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G. [1. B.], B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur [1. B.], B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk [2. B.], B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan [1. B.], B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46).

23. Tüm bu bilgiler ışığında, tutuklamaya esas deliller gözönüne alındığında, başvurucunun isnat edilen eylemleri işlediğine yönelik kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğuna ilişkin kabulün temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

24. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşul yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

25. 23/5/2022 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği tarafından kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, toplanmamış deliller bulunduğu, adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı ifade edilerek başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir (bkz. § 2). 3/11/2022 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği tanık beyanları, tartışmanın başlayış sebepleri, olay yerinden şüphelilerin birlikte ayrılmış olmaları, akabinde olay yerine dönmüş olmaları gibi hususlar gözetilerek kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunu belirtmiş; atılı suçun CMK. 100/3 maddesinde sayılan suçlardan olması, alabilecekleri muhtemel cezanın üst sınırı ve kaçma şüphelerinin bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olması, delil ikamesinin devam ediyor oluşu, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacak olması nedeniyle tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir (bkz § 3). Buna yönelik itiraz ise Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 11/11/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir (bkz § 4).

26. Somut olayda başvurucuya isnat edilen suça ilişkin soruşturmada delillerin toplanması sürecinin devam ettiği ve tutukluluk hâline ilişkin mahkeme kararlarının esasen delillerin tamamının toplanmamış olması gerekçesine dayandığı anlaşılmaktadır. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından dosya kapsamında yer verilen delillere atıfla kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ve delillerin henüz tam olarak toplanmamış olması yanında atılı suçun niteliği gözetildiğinde tutuklama nedenlerinin varlığına kanaat getirilmiştir. Bu kapsamda kuvvetli suç şüphesinin varlığı yanında özellikle delillerin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi şüphesine yönelik olarak başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin bulunduğuna ilişkin kabulün olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

27. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir.

28. Başvurucunun tutuklanmasına temel olan soruşturmada birçok şüphelinin bulunduğu ve tutukluluk sürecinde delillerin toplanmasına devam edildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda

başvurucu hakkında 23/5/2022 ile 1/12/2022 tarihleri arasında uygulanan tutuklama tedbirinin somut olayın koşullarında ölçülü olduğu ve mahkemeler tarafından adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varılmasının temelsiz olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aşması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu; tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda kaçma şüphesi ve delilleri karartma nedenlerine ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçenin bulunmadığını, bu kararlarda adli kontrol tedbirinin niçin yetersiz kaldığının tartışılmadığını, matbu gerekçelerle tutukluluğun devam ettirildiğini belirterek tutukluluğunun makul süreyi aştığını ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

31. Başvurucunun bu iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 1/12/2022 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

34. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında öngörülen güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17) ve Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmadığı iddiası bakımından Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL BAKAÇ

B. No: 2022/100579 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100579

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL BAKAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100579)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : İsmail BAKAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/10/2021 tarihinde kasten öldürme, birden fazla kişi tarafından silahla yağma ve cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından gözaltına alınmış, 16/10/2021 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Düzce Cumhuriyet Başsavcılığınca (Cumhuriyet Başsavcılığı) 7/10/2022 tarihinde düzenlenen ve 14/10/2022 tarihinde kabul edilen iddianamede başvurucunun maddi çıkar amaçlı silahlı suç örgütünün yöneticisi olduğu belirtilerek örgütün gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, birden fazla kişi tarafından birlikte, silahla, suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak suç örgütüne yarar sağlamak amacıyla yağma, başka bir suçu işleyememekten kaynaklanan infialle öldürme, kasten öldürme suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir. Müşteki, tanık ve şüpheli ifadelerine, HTS kayıtlarına, kolluk tutanakları gibi delillere yer verilen iddianamede başvurucunun yöneticisi olduğu suç örgütü tarafından gerçekleştirilen;

i. Müşteki şüpheli S.A.nın alıkonulması,

ii. Müşteki şüpheli E.Ç.nin 10/10/2021 tarihinde iki gün süreyle alıkonulması, öldürme kastıyla silahtan sayılan ve ele geçirilemeyen demir sopalarla darbedilmesi ve iple asılmaya çalışılması,

iii. Olay sonrası şikâyetçi olan müşteki şüpheli E.Çnin tekrar alıkonulması,

iv. Maktul S.Y.nin alıkonulması, silah kabzasıyla başına vurulmak ve demir sopalarla dövülmek suretiyle öldürülmesi eylemlerinden sorumlu olduğu belirtilmiştir.

4. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun da aralarında bulunduğu altı şüphelinin tutukluluklarının gözden geçirilmesi talep edilmiştir. Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından 12/10/2022 tarihinde konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol kararı uygulanarak başvurucunun serbest bırakılmasına karar verilmiştir. Söz konusu karar saat 16.19'da imzalanmıştır. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Her ne kadar Düzce Cumhuriyet Başsavcılığının 12/10/2022 tarih ve 2022/13311 soruşturma sayılı yazıları ile şüpheliler [E.Y.], [E.A.], İSMAİL BAKAÇ VE [Y.H.]'ın 5271 sayılı CMK'nın 108/1 maddesi gereğince tutukluluk durumlarının gözden geçirilmesi ve tutukluluk hallerinin devamına karar verilmesi talep edilmiş ise de; şüpheli [E.Y.]'ın tutukluluk halinin bir yıl olmasına iki gün kalması, şüpheli [E.A.]'un tutukluluk halinin bir yıl olmasına dokuz gün kalması, şüpheli İsmail Bakaç'ın tutukluluk halinin bir yıl olmasına dört gün kalması, şüpheli [Y.H.]'ın tutukluluk halinin bir yıl olmasına dört gün kalması, CMK'nın 102. Maddesi nazara alındığında bu aşamadan sonra bu şüpheliler yönünden tutukluluk durumunun devamına karar verilmesi ölçülülük ilkesini ihlal edeceği, bu aşamadan sonra bu şüpheliler hakkında elektronik kelepçe takılmak suretiyle ev hapsi şeklindeki adli kontrol tedbirinin yeterli olduğu anlaşıldığından, Düzce Cumhuriyet Başsavcılığının 12/10/2022 tarih ve 2022/13311 soruşturma sayılı talebinin kısmen REDDİ ile şüpheliler [E.Y.], [E.A.], İSMAİL BAKAÇ VE [Y.H.]'ın üzerlerine atılı suçlardan soruşturma sonuna kadar sürmek üzere ADLİ KONTROL ALTINA ALINMAK SURETİYLE TAHLİYELERİNE, şüpheliler başka suçtan tutuklu ya da hüküm değilse derhal SALIVERİLMELERİNE... [karar verildi.]"

5. Cumhuriyet Başsavcılığı aynı gün serbest bırakılan tüm şüphelilerin tekrar tutuklanması talebinde bulunmuştur. Söz konusu belge saat 17.28'de Cumhuriyet savcısı tarafından imzalanmıştır. Belge saat 18.08'de Sulh Ceza Hâkimliği tarafından okunmuştur. Talebin ilgili kısmı şu şekildedir;

"...Cumhuriyet Başsavcılığımızca ilgi sayılı kararınızla tahliyesine karar verilen şüpheliler hakkında 07/10/2022 tarihinde üzerilerine atılı silahlı çıkar amaçlı suç örgütü kurmak, örgüte üye olmak, bir suçu işleyememekten kaynaklanan infialle kasten adam öldürme, nitelikli yağmaya teşebbüs, kasten adam öldürmeye teşebbüs suçlarından Düzce 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ne iddianame düzenlendiği, şüphelilerin tutuklulukta geçirdiği süre dikkate alınarak Hakimliğinizce tahliyesine karar verilmiş ise de, şüphelilerin üzerilerine atılı suçları işledikleri hususunda kuvvetli şüphe olduğu, üzerilerine atılı suçlar için kanunun ön gördüğü ceza miktarı, suçların vasıf ve mahiyeti, tahliye kararının toplumda infial yaratacağı, mağduriyet yaratacağı, şüphelinin üzerilerine atılı suçlar dikkate alındığında ev hapsinin yeterli kalmayacağı, şüphelilerin kaçma ihtimallerinin bulunduğu anlaşılmakla tahliye kararlarının kaldırılarak şüphelilerin tutuklanmasına yönelik karar verilmesi, Hakimliğiniz aksi kanaatte ise dosyanın Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesi rica olunur..."

6. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ceza infaz kurumuna yazı yazılarak Sulh Ceza Hâkimliğince serbest bırakılan aralarında başvurucunun da bulunduğu şüphelilerin başka suçtan tutuklu ya da hükümlü olmamaları hâlinde derhâl serbest bırakılmaları istenmiştir. Söz konusu belge saat 19.35'te imzalanmıştır.

7. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından aynı gün saat 22.17'de düzenlenen ve 22.19'de imzalanan belge ile başvurucunun da aralarında bulunduğu şüphelilerin tutuklanmaları talep edilmiştir. Söz konusu talep saat 22.20'de Sulh Ceza Hâkimliğine ulaşmıştır. Talebin ilgili kısmı şu şekildedir;

"...Şüpheliler hakkında tutuklamaya yönelik yakalama kararlarının yakalama ekranında numara alınamamasından vicahiye çevirme işlemi yapılamadığı, bu nedenle şüphelilerin yakalama kararlarının kaldırılarak yakalama kararlarına istinaden bu şekilde sevk yapılmasına karar verildiği,

Aşağıda açık kimlik bilgileri yazılı şüpheli mevcutlu olarak gönderilmiş olup,

Şüphelilerin üzerilerine atılı suçları işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve tutuklama nedeninin bulunduğu anlaşılmakla;

Şüphelilerin üzerilerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, suça dair yasada yazılı cezanın üst haddi dikkate alınarak 5271 sayılı CMK'nın 100. vd. maddeleri uyarınca TUTUKLANMALARINA,

Karar verilmesi kamu adına talep olunur...."

8. Sulh Ceza Hakimliği tarafından aynı gün başvurucunun birden fazla kişi tarafından birlikte, silahla, suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak suç örgütüne yarar sağlamak amacıyla yağma, başka bir suçu işleyememekten kaynaklanan infialle öldürme suçlarından tutuklanmasına karar verilmiştir. Söz konusu sorgu zaptı saat 23.47'de imzalanmıştır. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir;

"...1-Tüm hazırlık dosyası bir bütün olarak değerlendirildiğinde şüpheliler [E.Y.], İsmail Bakaç, [Y.A.] ve [E.A.]'un üzerilerine üzerine atılı bulunan suçların ([E.A.]'un, [E.]'a yönelik kasten öldürme suçu yönünden) vasıf ve mahiyeti, şüphelilerin atılı suçu işledikleri hususunda kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren şüphelilerin çelişkili beyanları, dosya kapsamındaki kamera kayıtları, cdler, görüntü inceleme tutanakları, bilgi alma tutanakları, kolluk tutanakları vb. somut delillerin bulunması, atılı suçların CMK'nın 100.maddesinde yazılı olan katalog suçlardan olması ve bu nedenle tutuklama nedeninin bulunduğunun varsayılabileceği, atılı suç için yasada yazılı olan cezanın alt ve üst haddine göre ve şüphelilerin alabileceği muhtemel cezaya oranla tutuklamanın haksızlığa yol açacak nitelikte orantısız ve ölçüsüz olmayacağı, bu ahval içinde şüphelilerin serbest kalmaları halinde kaçma, saklanma, olay ile ilgili kişileri yönlendirme veya bu kişilere baskı yapma şeklinde vb. davranışlarla delil karartma ihtimalinin varlığı, bu nedenlerle, şüpheliler hakkında tutuklama ile hedeflenen amaca adli kontrol tedbiri ile ulaşma imkanının bulunmaması ve adli kontrol tedbirinin bu aşamada yetersiz kalacağı ve soruşturmanın yararı için tutuklama tedbirinin bu aşamada gereklilik arz ettiği hususları göz önünde bulundurularak CMK'nın 100. ve devamı maddeleri uyarınca ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA... [karar verildi.]"

9. Başvurucunun Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına yönelik yaptığı itirazı Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesince 4/11/2022 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu, itirazın kesin olarak reddi kararını 8/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. 27/10/2023 tarihinde Düzce 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun kasten yaralama ve kasten öldürme suçlarından mahkûmiyetine, diğer suçlardan beraatine ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Bölge Adliye Mahkemesi 28/6/2024 tarihinde başvurucunun kasten yaralama suçu yönünden mahkûmiyetine yönelik istinaf talebini kesin olarak, kasten öldürme suçu yönünden mahkûmiyetine yönelik istinaf talebini ise temyiz yolu açık olmak üzere reddetmiştir.

13. Yargılama Yargıtay nezdinde derdesttir.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakılmasına rağmen tahliye edilmeden yeniden tutuklanmasının hukuki olmadığını iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıkapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceği kabul edilmiştir (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda başvurucu hakkındaki hüküm henüz kesinleşmemiş olmakla, başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu 16/10/2021 tarihinde kasten öldürme, birden fazla kişi tarafından silahla yağma ve cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından ilk kez tutuklanmıştır. Tutukluluğunun gözden geçirilmesi talebi

üzerine 12/10/2022 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol uygulanarak serbest bırakılmasına karar vermiş; yapılan itiraz sonrası aynı gün birden fazla kişi tarafından birlikte, silahla, suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak suç örgütüne yarar sağlamak amacıyla yağma, başka bir suçu işleyememekten kaynaklanan infialle öldürme suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca başvurucu tekrar tutuklanmıştır (bkz. §§ 2, 7). Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

20. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında; suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

22. Bu noktada, her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine ait olduğunun zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumda olduğunun yeniden ifade edilmesi gerekir (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017 §§ 123, 124).

23. Anayasa Mahkemesi; kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak ya da ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, § 73; Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 71).

24. Somut olayda; başvurucu hakkında düzenlenen iddianamede müşteki, tanık ve şüpheli ifadeleri dışında HTS kayıtları, kolluk tutanakları gibi birçok delile yer verilerek başvurucunun yönetici olduğu örgütün gerçekleştirdiği suç teşkil eden eylemlerinden sorumlu olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 3). Yürütülen yargılama sonunda başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuş ve kasten yaralama suçu yönünden verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir. Kasten öldürme suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf talebi ise temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir (bkz. §§ 11, 12).

25. Öte yandan tutuklama aşamasında suçun sübutu gerekmediği için isnat edilen eylemin

tutuklama kararında belirtilen suçtan başka bir suçu oluşturma ihtimali olması tutuklama kararını salt bu nedenle hukuka aykırı hâle getirmeyecektir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak [1. B.], B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G. [1. B.], B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur [1. B.], B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk [2. B.], B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan [1. B.], B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46).

26. Tüm bu bilgiler ışığında tutuklamaya esas deliller ve dosya kapsamı gözönüne alındığında, başvurucunun isnat edilen eylemleri işlediğine yönelik kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğuna ilişkin kabulün temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

27. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının ve tutuklamanın ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerekir.

28. 12/10/2022 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucu yönünden yapılan değerlendirmede özetle tutukluluğun devamının ölçülü olmayacağı, konutu terk etmeme tedbiri şeklindeki adli kontrolün yeterli olacağı ifade edilerek tutuklama tedbirinin sonlandırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan itiraz sonrası Sulh Ceza Hâkimliğince bu sefer kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu belirtilerek suçun niteliği, delil durumu yanında tutuklama ile hedeflenen amaca adli kontrol tedbiri ile ulaşma imkânının bulunmaması ve adli kontrol tedbirinin bu aşamada yetersiz kalacağı ve soruşturmanın yararı için tutuklama tedbirinin bu aşamada gereklilik arz ettiği ifade edilerek başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir (bkz. §§ 4, 5, 7, 8). Buna yönelik itiraz Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4/11/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir (bkz. § 9).

29. Sulh Ceza Hâkimliğince tutukluluğun devamının ölçüsüz olacağı ve adli kontrol tedbirinin yeterli olduğu kanaatiyle verilen kişinin tutukluluk hâlinin sona erdirilmesi kararına yapılan itiraz sonrasında Sulh Ceza Hâkimliği tarafından önceki kararından dönmeyi gerektirir yeni bir tespit ya da delil bulunmaksızın yeniden tutuklama karar verildiği anlaşılmaktadır. Sulh Ceza Hâkimliğince tahliye ile birlikte hükmedilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrolün niteliği de gözetildiğinde, tutuklama tedbirini zorunlu kılan nedenlerin neler olduğunun ve tutuklama tedbirinin neden ölçülü görüldüğünün tutuklamaya ilişkin kararlarda yeterince ifade edilmediği, bu hususların somut olayın özelliklerinden deanlaşılmadığı kanaatine varılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında verilen tahliye kararına yapılan itiraz sonrasında aynı Hâkimlikçe aynı soruşturma kapsamında uygulanan ikinci tutuklama tedbiri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, serbest bırakılması ve 30.000 TL manevi, 10.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvurucu hakkında yapılan yargılama sonunda mahkûmiyet hükmü kurulduğu, başvurucunun tutulmasının mahkûmiyete bağlı tutmaya döndüğü anlaşılmakla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

33. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için hâlen mahkumiyete bağlı tutulan başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliğine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.H.D.

B. No: 2022/102809 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/102809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.H.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/102809)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler:Recai AKYELYusuf Şevki HAKYEMEZSelahaddin MENTEŞİrfan FİDAN

Raportör:Ayşenur TUNCER

Başvurucu:A.H.D.

Vekili:Av. Oya AYDIN GÖKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi ve kesinleşme şerhinin düzenlenmemesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 15/9/2012 tarihinde evlilik yapmıştır. Başvurucunun eşi 2/8/2013 tarihinde boşanma ve ferilerine ilişkin dava açmıştır. Aynı dava kapsamında başvurucu da karşı boşanma davası açmıştır. Yapılan yargılamada ilk derece mahkemesi yetkisizlik kararı vermiştir. Anılan karar sonrasında yargılamaya İstanbul Anadolu 4. Aile Mahkemesi (Mahkeme) devam etmiştir. Yargılama sonunda Mahkeme 11/10/2016 tarihinde tarafların boşanmalarına karar vermiştir.

3. Başvurucunun eşi karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 6/6/2017 tarihinde duruşma tutanaklarında eksik olan katip imzalarının tamamlanmasından sonra gönderilmek üzere dosyanın yerel mahkemesine iadesine karar vermiştir. Mahkeme dosyayı 21/9/2017 tarihli istinaf formunu düzenleyerek tekrar göndermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 26/4/2018 tarihinde verdiği kararda başvurucunun eşinin yoksulluk nafakasına ilişkin, başvurucunun ise kusur tespiti ve reddedilen manevi tazminata ilişkin istinaf taleplerinin ayrı ayrı esastan

reddine karar vermiştir. Bunun yanında başvurucunun eşinin kusur tespiti ve reddedilen maddi ve manevi tazminata ilişkin istinaf talebinin esastan kabulüne dair hüküm kurmuştur.

4. Taraflarca temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından 10/9/2019 tarihinde başvurucunun tüm temyiz itirazlarının reddine karar verilmiştir. Başvurucunun eşinin ise maddi ve manevi tazminat ile tedbir nafakası talepleri bakımından hükmün bozulmasına, diğer hususlarda hükmün onanmasına karar verilmiştir.

5. Bu karar üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 11/12/2019 tarihinde kesinleşen konularda yeniden hüküm tesisine yer olmadığına ve Daire bozma ilamına direnilmesine karar vermiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Genel Kurul) 7/6/2022 tarihli kararında ise Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki kararda direnilmesini usul ve kanuna aykırı bulmuştur. Boşanma hükmünün 20/12/2016 tarihinde kesinleştiğine dair kısmi kesinleşme şerhi 31/10/2022 tarihinde düzenlenmiş olup nüfus kaydına 2022 yılında işlenmiştir.

6. Genel Kurul kararından sonra Daire 18/5/2023 tarihinde tazminat miktarı yönünden hükmün bozulmasına ve diğer yönlerden hükmün onanmasına dair hüküm kurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi ise 18/10/2023 tarihinde verdiği kararda yine kesinleşen konularda karar verilmesine yer olmadığına karar vererek takdir ettiği tazminat miktarlarını arttırmıştır. Temyiz yoluna başvurulması üzerine 28/3/2024 tarihinde Daire hükmün onanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu, boşanmanın kesinleştiğine dair kısmi kesinleşme şerhinin düzenlendiği tarih olan 31/10/2022 tarihinden itibaren süresi içinde 30/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğini ve yaşının ilerlemesi nedeniyle çocuk sahibi olma ihtimalinin gün geçtikçe azaldığını belirterek evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasını ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu boşanmaya ilişkin hükmün 20/12/2016 tarihinde kesinleşmesine, bu hususun kanun yolunda verilen kararlarda belirtilmesine ve birçok defa talepte bulunmalarına rağmen Mahkemenin kesinleşme şerhi düzenlemediğini ve Nüfus Müdürlüğüne kesinleşme bildirimi yapmadığını vurgulamıştır.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

11. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Sözleşme'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48;

Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

12. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44; S.A., § 50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42). Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

13. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç., § 7; Sabire Güngör, § 52).

14. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

15. Başvuru konusu olayda başvurucunun boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Somut olayda 2013 yılında açılan çekişmeli boşanma davasında hükmün boşanma

yönünden 20/12/2016 tarihinde kesinleştiği görülmektedir. Ancak kısmi kesinleşme şerhinin 31/10/2022 tarihinde düzenlendiği tespit edilmiştir. Bunun yanında kanun yolu aşamasında verilen kararlardan hükmün boşanma yönünden kesinleşmesi nedeniyle boşanma hususunun inceleme konusu yapılmadığı anlaşılmaktadır. Böylelikle 20/12/2016 tarihinde kesinleşen boşanma hükmüne ilişkin kısmi kesinleşmenin yaklaşık 6 yıl sonra nüfus kayıtlarına işlenmesi sonucunda başvurucunun bu süre zarfında evlenme hakkından mahrum bırakıldığı vurgulanmalıdır.

17. Yargılama süreci bir bütün hâlinde incelendiğinde başvurucunun yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinden söz edilemez. Bunun yanında yargılamanın uzamasında başvurucunun bir dahlinin bulunduğunun söylenemeyeceği dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Yargılamanın başladığı tarihten kesinleşme şerhinin düzenlendiği tarihe kadar yaklaşık 9 yıl geçmiştir. Böylece devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğünü yerine getirmediği söylenebilir. Son aşamada da boşanmanın 20/12/2016 tarihinde kesinleştiği tespiti yapılmakla bu kesinleşmenin nüfusa kaydının 2022 yılında yapıldığı dikkate alındığında başvurucuya evlenme hakkını zedeleyecek şekilde aşırı bir külfet yüklendiği değerlendirilmektedir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ile toplamda 700.000 TL tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruya konu boşanma davasında verilen boşanma kararının kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı kapsamında bulunan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplamda 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 4. Aile Mahkemesine (E.2014/46, K.2016/772) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÖZTOP (2)

B. No: 2022/103730 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÖZTOP BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/103730)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Mehmet ÖZTOP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Konusuna İlişkin Süreç

2. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan kurulan mahkûmiyet hükmü 26/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 31/5/2023, hak ederek salıverilme tarihi ise 11/6/2025 olarak tespit edilmiştir.

3. Bolvadin İnfaz Hâkimliği 31/5/2022 tarihinde başvurucunun cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına karar vermiştir. Anılan karar sonrasında serbest bırakılan başvurucu, Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne başvurmuştur. Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğü İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonu tarafından başvurucu hakkında 1/6/2022 tarihinde denetim planı hazırlanmış ve başvurucuya tebliğ edilmiştir. Söz konusu denetim planında "31/07/2022 tarihine kadar covid-19 sebebiyle izinlisiniz. Bu tarihe kadar izinli olduğunuzdan yükümlülükleriniz başlamayacaktır. İzin bitim tarihinden itibaren

denetim planınızdaki yükümlülüklerinize kaldığınız yerden devam etmeniz gerekmektedir." ifadelerine yer verilmiştir.

4. Başvurucu ve eşi M.Ö. yasa dışı yollardan yurt dışına kaçma şüphesine binaen başlatılan soruşturma kapsamında, Uzunköprü ilçesinde faaliyet gösteren bir otelde 27/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

5. İzmir 3. İnfaz Hâkimliği, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine başvurucu hakkında verilen 31/5/2022 tarihli denetimli serbestlik kararının kaldırılmasına ve başvurucunun açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine 27/6/2022 tarihinde karar vermiştir.

6. Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu, COVID-19 salgın hastalık iznine gönderilmesi durumunda yurt dışına yasal olmayan yollardan çıkmaya tekrar teşebbüs edebileceği değerlendirilen başvurucunun kapalı ceza infaz kurumuna iadesine 27/6/2022 tarihinde karar vermiştir.

7. Başvurucunun Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından kapalı ceza infaz kurumuna iade kararına yönelik itirazı 7/7/2022 tarihinde Edirne İnfaz Hâkimliği tarafından reddedilmiştir. Bu karara yönelik itiraz ise Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesince 29/9/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başsavcılık tarafından yasa dışı yollardan yurt dışına çıkmaya ilişkin yürütülen soruşturmada 29/7/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

9. Başvurucu itirazın reddi kararını 18/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu, Elmalı İnfaz Hâkimliğinin hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ilişkin kararına istinaden 31/3/2023 tarihinde serbest bırakılmıştır.

B. 2022/87258 Sayılı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

11. Yukarıda belirtilen yargısal süreçten ayrı olarak başvurucu, İzmir 3. İnfaz Hâkimliğinin açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine ilişkin 27/6/2022 tarihli kararına yönelik itirazının İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 15/8/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmesi sonrası 12/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu, yetkisiz infaz hâkimliği tarafından usule aykırı olarak denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi kararı verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan inceleme sonunda başvurucu hakkındaki denetimli serbestlik kararının kaldırılarak başvurucunun açık ceza infaz kurumuna alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Söz konusu ihlal kararında ayrıca ihlal nedeniyle başvurucuya 40.000 TL manevi tazminat ödenmesinde karar verilmiştir (Mehmet Öztop [2. B.], B. No: 2022/87258, 27/11/2024).

13. Adli yardım talebinin kabulüne Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, kapalı ceza infaz kurumuna iadesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede

Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi ve şartları" kenar başlıklı 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"(5) Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

(a)Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.

(b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.

(c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

(ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi."

18. Anılan düzenlemeler uyarınca Anayasa Mahkemesince başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi, davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ya da saptanan benzer nitelikteki başka bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verilebilmektedir.

19. Somut olayda başvurucu, kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmesine yönelik karara yaptığı itirazın İnfaz Hâkimliğince reddine karar verilmesinden şikâyetçidir. Başvurucunun daha önce ilettiği bireysel başvuruda başvurucunun açık ceza infaz kurumuna iadesi işleminin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında ihlal kararı verildiği anlaşılmıştır. Söz konusu kararda ayrıca başvurucuya 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir (Mehmet Öztop, §§ 18, 27).

20. Anayasa Mahkemesinin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak verdiği ihlal kararı, kararda ödenmesine hükmedilen tazminat miktarı, başvurucunun31/3/2023 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak serbest bırakılmış olması hususları birlikte gözetildiğinde başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca da başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "düşmesine" karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hukuka aykırı olarak kapalı ceza infaz kurumuna iade nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle başvurunun DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EKREM BAYRAKTAR

B. No: 2022/103758 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103758

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EKREM BAYRAKTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103758)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Ekrem BAYRAKTAR

Vekili : Av. Emin Vahap ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk vatandaşlığından çıkan ve Almanya Federal Cumhuriyeti vatandaşı olan K.B. ile 20/4/2006 tarihinde evlenmiştir. Bu evlilikten 26/2/2008 doğumlu bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. Başvurucu ve eşi Almanya'da Rottweil Asliye Hukuk Mahkemesinin kararıyla boşanmıştır. Anılan karar İstanbul Valiliği Yabancı Ülke Adlî veya İdarî Makamlarınca Verilen Kararların Aile Kütüğüne Tesciline İlişkin Komisyonun kararıyla başvurucunun Türkiye'deki nüfus kaydına işlenmiştir. Başvurucu, Almanya makamlarının kararıyla velayeti tarafına verilen müşterek çocuğun Türkiye'de alıkonulmak suretiyle mutat meskenine dönmesinin boşanmış olduğu eşi K.B. tarafından engellendiğini iddia ederek 25/11/1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi) uyarınca iade işlemlerinin başlatılması talebiyle 19/2/2020 tarihinde Türkiye merkezî makamı konumunda olan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel

Müdürlüğüne (Genel Müdürlük) başvurmuştur.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 4/9/2020 tarihli davaname ile müşterek çocuğun babasının bulunduğu Almanya'ya iadesine karar verilmesi talebiyle Ankara 3. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Davanamede; başvurucunun çocuğuyla birlikte tatilini geçirmek amacıyla 26/7/2019 tarihinde Türkiye'ye gelerek Trabzon iline gittiği, Trabzon'da bulunduğu sırada çocuğun annesi tarafından babasının bilgisi ve rızası dışında 8/8/2019 tarihinde kaçırıldığı ve o tarihten itibaren çocuğun Türkiye'de alıkonulduğu, ortak çocuğun mutat meskeninin Almanya olduğu, annenin müşterek çocuğun mutat meskenine iadesine karşı çıktığı belirtilmiştir.

4. Mahkemece yapılan yargılamada baba, anne ve çocukla görüşme yapılarak sosyal inceleme raporu düzenlenmiştir. 24/11/2020 tarihli üç kişilik uzman heyeti tarafından düzenlenen raporda; müşterek çocuğun velayetinin Almanya'da başvurucu babaya verilmiş olduğu, hatta müşterek çocuğun teslim edilmesi gerektiğine dair kararın bulunduğu ve 6 ay süre verildiği ancak çocuğun hâlen babaya teslim edilmediği, ayrıca müşterek çocuğun baba tarafından ihmal veya istismar edildiğine dair bir izlenim edinilmediği belirtilmiştir. Sonuç olarak müşterek çocuğun velayetinin uluslararası mevzuat nezdinde değerlendirildiğinde babada kalmasının, anne ile de düzenli şahsi ilişki kurulmasının müşterek çocuğun özellikle ruh sağlığı, gelişimi ve ilerideki hayatı adına yararına olacağı kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

5. Mahkemenin 14/12/2020 tarihli kararıyla müşterek çocuğun mutat meskeninin bulunduğu Almanya Federal Cumhuriyeti'ne iadesine ve velayet sahibi başvurucuya teslimine karar verilmiştir. Kararıngerekçesinde; müşterek çocuğun doğduğundan itibaren Almanya'da yaşadığı, orada okula gittiği, tüm çevresinin orada olduğu, babası ile tatil amaçlı Türkiye'ye geldiğinde babasının bilgisi ve izni olmaksızın anne tarafından götürüldüğü, sürekli adresi değiştirilerek baba ile görüştürülmediği ifade edilmiştir. Ayrıca kararda; Almanya'da görülen davada 21/2/2020 tarihinde velayetin babaya verildiği, sosyal inceleme raporundaki kanaatin hükme esas alınması gerektiği, çocuğun mutat meskeninin Almanya'da olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında çocuğun kaçırılmasından sonra babanın çocuğa yönelik cinsel istismarda bulunduğu iddiası ileri sürülmüşse de baba ile çocuğun yazışmasından baba kız ilişkisinin sağlıklı olduğunun anlaşıldığı, çocuk hakkında düzenlenen raporda istismar belirtisinin olmadığı, çocuğun annesinin yoğun baskısı altında olduğunun anlaşıldığı ve bu durumun sosyal inceleme raporuna yansıdığı belirtilmiştir. Belirtilen hususlarla birlikte kararda babanın soruşturma nedeniyle Almanya'dan Türkiye'ye gelerek ifade vermiş olduğuna, yeni bir evlilik yaparak çocuk sahibi olduğuna, bu zamana kadar babaya yönelik olumsuz bir cinsel eğilim iddiasının olmadığına, iddia dışında somut delil bulunmadığından tutuklama tedbirinin de uygulanmasına gerek görülmediğine yer verilmiştir.

6. Müşterek çocuğun annesi K.B. karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesinin 24/11/2021 tarihli kararında, sosyal inceleme raporlarında müşterek çocuğun Türkiye'de annesi ile birlikte yaşamak istediğini ve Almanya'ya dönmek istemediğini beyan ettiği ifade edilmiştir. Bunun yanında müşterek çocuk tarafından babanın kendisine yönelik fiziksel ve sözel şiddet içeren ve cinsel istismara dönük davranışlarda bulunduğu iddiası ile şikâyetçi olduğu ve baba hakkında soruşturma bulunduğu vurgulanmıştır. Görülmekte olan davanın açıldığı tarih itibarıyla müşterek çocuğun velayetinin kesin olarak babaya verildiğine ilişkin bir mahkeme kararının bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca babanın yaşadığı Almanya'da bir oluşumun liderliğini yaptığı ve söz konusu ülkede bu oluşumla ilgili uyuşturucu ticareti ve fuhuş yaptırma gibi

iddialarla ilgili soruşturma bulunduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesi gereğince dava tarihi itibarıyla kendisini ilgilendiren konularda görüşlerini açıklama olgunluğuna eriştiği anlaşılan müşterek çocuğun Türkiye'de annesi ile birlikte yaşamak istediği yönündeki görüşüne gereken önemin verilmesi suretiyle davanın reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Anılan karara karşı başvurucu temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) 28/3/2022 tarihli kararında Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkında müşterek çocuğa yönelik cinsel istismar ve tehdit suçundan dava açıldığı, dosyaya sunulan karara göre başvurucu hakkında delil yetersizliğinden beraat kararı verildiği belirtilmiştir. Bu yüzden anılan ceza dava dosyasının getirtilerek değerlendirilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken sadece çocuğun beyanına itibar edilerek eksik araştırma ile davanın reddine karar verilmesinin bozmayı gerektirdiği değerlendirilmiştir.

8. Daire kararı sonrasında Bölge Adliye Mahkemesi 18/7/2022 tarihinde verdiği kararda bozma ilamında belirtilen ceza dava dosyasını inceleyip gerekli değerlendirmeleri yapmak suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkında müşterek çocuğa yönelik tehdit ve çocuğun basit cinsel istismarı suçlarından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının e bendi gereğince ayrı ayrı beraatine karar verildiği, söz konusu kararın istinaf edildiği ve henüz kesinleşmediği belirtilmiştir. Bununla birlikte yargılama sırasında çocuğun beyanlarında başvurucunun kendisine yönelik fiziksel ve sözel şiddet uyguladığını beyan ettiği vurgulanmıştır. Yine çocuğun yaşı gereğince ulaştığı olgunluğa vurgu yapılarak çocuğun Türkiye'de annesi ile birlikte yaşamak istediği yönündeki görüşüne gereken önemin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca babanın Almanya'daki yaşantısıyla ilgili tespitlere bu kararda da yer verilerek (bkz. § 7) müşterek çocuğun geri dönmesi hâlinde fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz kalacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşeceği yolunda ciddi bir risk olduğu kanaatine ulaşıldığına işaret edilmiştir.

9. Kararın temyiz edilmesi üzerine Daire 17/10/2022 tarihli kararıyla hükmün onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 14/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; hakkında verilen beraat kararının dikkate alınmadığını, bilirkişi raporundaki kanaate itibar edilmediğini, Almanya'da çocuğun velayetinin tarafına verilmesine rağmen çocuğun mutat meskene iade edilmemesinin aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi, yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte ve Sözleşme'de yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılmaktadır (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47; Emrah Acıdereli [1. B.], B. No: 2018/34860, 12/1/2021, § 34). Söz konusu istisnalardan biri de çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakılması veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokulması olarak sayılmaktadır (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar [1. B.], B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77; Nuray Öztürk [2. B.], B. No: 2017/38142, 10/6/2020, § 44). Anayasa Mahkemesi, anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren anne tarafından bakılan çocukların, anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin de gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dilek Tsakırıdıs[1. B.], B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

17. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Anayasa Mahkemesi; çocuğun üstün yararını mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilke olarak kabul etmektedir . Bu bağlamda kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir (M.M.E. ve T.E. [2. B.], B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 133; Şükran İrge [1. B.], B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir (Marcus Frank Cerny, § 62; Levent Aşıklar, § 68).

18. Somut olayda müşterek çocuğun başvurucu ile birlikte Türkiye'ye geldiği ve annenin çocuğu Türkiye'de yanına aldığı, anne ve çocuğun Almanya'ya dönmedikleri görülmektedir. Bölge Adliye Mahkemesince çocuğun yaşı gereğince ulaştığı olgunluk dikkate alınarak çocuğun Türkiye'de annesi ile birlikte yaşamak istediği yönündeki görüşüne gereken önemin verilmesi gerektiği karar gerekçesinde belirtilmiştir. Bununla birlikte kararda başvurucunun Almanya'daki yaşantısıyla ilgili somut tespitlerin yanı sıra çocuğun beyanlarından çocuğa yönelik davranışlarıyla ilgili de ulaşılan kanaate yer verildiği anlaşılmaktadır. Anılan gerekçelerle müşterek çocuğun geri dönmesi hâlinde fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz kalacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşeceği yolunda ciddi bir risk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19. Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağının veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespiti hâlinde yargısal makamların usule ilişkin güvenceleri işleterek ve çocuğun üstün yararını gözönüne alarak iade talebini reddetme konusunda

takdir yetkisine sahip oldukları şüphesizdir. Bu doğrultuda ilgili yargılama makamlarınca yapılan değerlendirmelerde; öncelikle çocuğun yararının neleri gerektirdiğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerin yapıldığı, gerek başvurucu olan babanın gerekse annenin iddialarının dikkate alındığı, taraflarca ileri sürülen delillerin irdelendiği ve Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesinde öngörülen istisnaların olayda gerçekleşmiş olduğunun kabul edilmesine ilişkin ilgili ve yeterli açıklamalara yer verildiği görülmektedir.

20. Başvurucu, dava süreçlerinde iddia ve savunmaları ile delillerini yazılı ve sözlü olarak sunmuş; verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurarak etkili bir katılım sağlamıştır. Neticede adil yargılanma hakkının usule ilişkin gereklerine riayet edilerek yapılan yargılamalar sonucunda çocuğun üstün yararının sağlanması amacı doğrultusunda ve Lahey Sözleşmesi'nin getirdiği güvenceler de gözönüne alınarak yargılama makamlarınca oluşturulan çocuğun iade edilmesi talebinin reddine ilişkin karar gerekçelerinin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğu, bu suretle çatışan menfaatler arasında adil dengenin kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Yıldız Yıldız [1. B.], B. No: 2015/19293, 17/7/2018; Ali Korkmaz [2. B.], B. No: 2019/26899, 11/12/2019; Mehmet Emin Balcı [2. B.], B. No: 2015/10459, 8/1/2020; Nuray Öztürk [2. B.], B. No: 2017/38142, 10/6/2020; Turan Henden [1. B.], B. No: 2022/75081, 18/12/2024).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR DÖNMEZ

B. No: 2022/106879 | Karar tarihi: 14.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/106879

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR DÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/106879)

Karar Tarihi: 14/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Bekir DÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun telefon görüşmesinde kullandığı ifadeler nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Tarsus 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu 7/9/2022 tarihinde kurumlar arası telefonla eşi ile görüşmüştür. Söz konusu telefon görüşmesi sırasında başvurucunun "Allah belalarını versin, ne halleri varsa görsünler." şeklinde görevli memurlara hitapta bulunduğu iddiasıyla başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda "kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezasına karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararında; başvurucu her ne kadar savunmasında bahse konu sözleri ailesine hitaben söylediğini belirtse de telefon

görüşmesine ait ses kaydından soruşturmaya konu sözleri çocuklarının görüşe alınmamasından dolayı görevli memurlara hitaben söylediğinin anlaşıldığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Tarsus İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurucunun suçlamayı kabul etmediğini ve sarf ettiği sözlerin bir serzeniş, yakarış, yakınma anlamlarını taşıdığını belirterek Disiplin Kurulu kararının iptaline karar vermiştir.

6. Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı, Disiplin Kurulu kararlarının hukuka uygun olduğunu ve başvurucunun sarf ettiği sözlerin disiplin cezasının gerektirir nitelikte olduğunu belirterek İnfaz Hâkimliğinin iptal kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur.

7. İtirazı değerlendiren Tarsus 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulü ile İnfaz Hâkimliğinin kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında başvurucunun eyleminin kendi savunması, olay tutanağı ve tüm dosya kapsamında sabit olduğu, söylenen sözlerin kurum görevlilerine karşı uygunsuz sözler sarf etmek kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 25/11/2022 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 15/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; söylediği sözlerle hiçbir memur ve görevliyi hedef almadığını, yaşadığı ağır mağduriyetler nedeniyle acı çektiğini, eşinin de tutuklu olduğunu, çocuklarının küçük ve çaresiz durumda kaldığını ve bu durumun psikolojisini olumsuz etkilediğini, hakkı olan görüşmesinin de iptal edilmesi üzerine aile bireylerine hitaben serzenişte bulunduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini belirtmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak başvuru formundaki şikâyetlerini tekrarlamıştır.

13. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde kullandığı sözler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Bahtiyar Öztürk, B. No: 2019/29262, 11/7/2024, § 18).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirdiği telefon görüşmesi sırasında söylediği sözler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

16. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

17. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

18. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

19. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucununsöylediği sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

20. Ceza infaz kurumlarının idaresinde, mutlak surette varlığını sürdürmesi gereken görevler bulunmaktadır. Bu görevlerin başında kurumda disiplin ve düzenin sağlanması gelmektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumu çalışanları zorluklarla karşılaşmaktadır. Öte yandan çağdaş bir infaz kurumu idaresinde daima gözönünde tutulması gereken görevlerden biri de kurumda tutulan kişiler hakkında uygulanacak yaptırımlar bakımından adalet ve nesafet esaslarının egemen kılınmasıdır (Sinan Bozkurt, B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 27) .

21. Somut olayda Ceza İnfaz Kumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun eşiyle yaptığı telefon görüşmesinde söylediği sözler nedeniyle başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucunun kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

22. İlgili idare ve Ağır Ceza Mahkemesi kararları incelendiğinde, başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına neden olan sözlerinin kurum güvenliği ve disiplini üzerindeki etkileri yönünden hiçbir değerlendirme yapılmaksızın kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma niteliğinde olduğunun kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bir ceza infaz kurumunda tutulan kişinin kurum görevlilerinin işlemlerine karşı diğer mahpusları etkileyecek ya da galeyana getirecek söz sarf etmesi ya da davranışta bulunması durumunda kurum güvenliği ve disiplininin zafiyete uğrayacağında hiçbir şüphe bulunmamaktadır. Ancak somut olayda başvurucunun söz konusu ifadeleri çocuklarıylagörüşme hakkının iptal edilmesi üzerine içinde bulunduğu sıkıntılı ruh hâliyle eşiyle yaptığı görüşmede sarf ettiği ve bu sözlerin de eleştiri niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun söylediği sözleri herhangi bir kişi ya da hedef gözetmeksizin dile getirdiği de görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun sarf ettiği sözlerin kurumun güvenliğini ve disiplinini ne şekilde etkilediğinin açıklığa kavuşturulmadığı anlaşılmaktadır.

23. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun telefon görüşmesinde söylediği sözlerle kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma disiplin suçunu işlediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır.

24. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne bir ay bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması için Tarsus 1. Ağır Ceza Mahkemesine (D. İş 2022/2303) gönderilmek üzere Tarsus İnfaz Hâkimliğine (E.2022/6070, K.2022/6303 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA ÖZALP

B. No: 2020/5754 | Karar tarihi: 15.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5754

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MUSA ÖZALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5754)

Karar Tarihi: 15/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2025 - 33098

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Musa ÖZALP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, denetim faaliyeti sonucu tespit edilen kamu zararının tazmin edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile dava dosyasında yer aldığı şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun imar ve şehircilik müdürü olarak görev yaptığı Keçiören Belediyesi Başkanlığı (Belediye) ile Belediye ve Mahalli İdareler Çalışanları Birliği Sendikası (Sendika) arasında 2011 yılında sosyal denge sözleşmesi imzalanmıştır. Sendika üyesi çalışanlara sosyal denge yardımı adı altında yapılacak ek ödemenin hangi dönemlerde ve ne miktarda yapılacağının düzenlendiği sosyal denge sözleşmesine 2016 yılında iki geçici madde eklenerek emekli olan memur personelin her birine sırasıyla 5.000 TL ve 10.000 TL olmak üzere ek sosyal denge tazminatı ödeneceği belirtilmiştir.

7. Sayıştay tarafından Belediyenin 2016 yılına ilişkin hesaplarının denetlenmesinde sosyal denge sözleşmesi uygulanmaktayken iki geçici madde ile yeni mali hükümler eklenerek ek sosyal denge tazminatı ödenmesinin kamu zararına yol açtığı iddiasıyla sorgu başlatılmıştır. Kurum sorumlularından gelen yazılı savunmaların ardından Sayıştay denetçisi tarafından düzenlenen yargılamaya esas raporda zararın sorumlulardan tazmini talep edilmiştir.

8. Sayıştay 6. Dairesi (Daire) verdiği 1/2/2018 tarihli kararıyla, taraflar arasında imzalanan sosyal denge sözleşmesine dayalı olarak personelin her birine sırasıyla 5.000 TL ve 10.000 TL olmak üzere ek sosyal denge tazminatı ödenmesi nedeniyle oluşan 553.596,49 TL kamu zararının aralarında başvurucunun da bulunduğu sorumlulardan tazminine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Daire; sosyal denge tazminatının belediyelerin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine aylık olarak verilebileceğini, emeklilik konusundaki düzenlemelerin ise ancak Kanun ile yapılabileceğini, sorguya konu emekli olacak personele yapılan ödeme işleminin Belediyeye ek mali yükümlülük getirdiğini belirtmiştir. Kararda 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 71. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kamu zararının kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan, mevzuata aykırı olan karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması şeklinde düzenlendiğini, (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde ise mevzuatında öngörülmediği hâlde ödeme yapılmasının kamu zararının belirlenmesinde esas alınacağının düzenlendiğini değerlendirmiştir.

9. Daire, yargılama konusu olayda mevzuatta öngörülmediği hâlde ödemenin yapıldığını, bu ödeme sonucunda kamu kaynağında azalma meydana geldiğini, 5018 sayılı Kanun'un 71. maddesinde tanımlanan kamu zararının oluştuğunu değerlendirmiştir. Daire ayrıca 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun geçici 14. maddesinde 15/3/2012 tarihinden önce 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) ek 15. maddesi kapsamındaki idareler ile ilgili sendikalar arasında imzalanan sosyal denge sözleşmesinin uygulanmasına sözleşmelerde öngörülen sürelerin sonuna kadar devam edilebileceğinin, sözleşmelerin uygulanmasına devam edildiği dönem için 4688 sayılı Kanun'un 32. madde hükümleri çerçevesinde ayrıca sözleşme yapılamayacağının düzenlendiğini, bu nedenle sosyal denge sözleşmesine yeni mali hükümler eklenmesine olanak bulunmadığını da gerekçesine eklemiştir. Daire kararda aynı Kanun'un geçici 14. maddesinde konusu suç teşkil etmemek ve kesinleşmiş bir yargı kararına müstenit olmamak kaydıyla 15/3/2012 tarihine kadar, memur temsilcileri ile toplu iş sözleşmesi imzalayarak veya başka bir tasarrufta bulunarak 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi kapsamındaki idarelerde çalışan kamu personeline ek ödemede bulunmaları nedeniyle idari veya mali takibat ve yargılama yapılamayacağının düzenlendiğini ancak 15/3/2012 tarihinden sonra sözleşmede yapılan değişikliklerle yeni mali haklar

sağlanmasının idari ve mali takibata ve yargılanmaya engel olmadığını belirtmiştir.

10. Anılan karar üst yönetici sıfatıyla sorumlu olan belediye başkanı tarafından temyiz edilmiş, temyiz dilekçesinde özetle 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi kapsamında imzalanan sosyal denge sözleşmesinin uygulanmasına sözleşmelerde öngörülen sürelerin sonuna kadar devam edilebileceğinin bu sürede yeni sözleşme yapılamayacağının düzenlendiği, mükerrer ödemeyi gerektirecek bir sözleşmenin yasaklandığı, Belediye ile yetkili sendika arasında imzalanan sözleşme 5/12/2011 tarihli olup sözleşmenin 2012-2016 dönemini kapsadığı, 4688 sayılı Kanun ve 375 sayılı KHK'da yapılan değişiklikten önce imzalandığı, toplu iş sözleşmesinin ve eki niteliğindeki protokollerin ileriye yönelik değiştirilmesinin mümkün olduğu, yürürlüğü devam eden sözleşmede değişiklik yapıldığı, yeni bir sözleşme akdedilmediği belirtilmiştir. Temyiz dilekçesinde ayrıca sözleşme kapsamında emeklilik ikramiyesinin yer alamayacağına dair bir düzenlemenin olmadığı, emekli olan personele verilen tazminatın emekliliğe teşvik amacıyla ödendiği ve emekliye ayrılan personel nedeniyle personel giderlerinde rahatlama olduğu, kamu zararına değil kamu yararına yol açıldığı ifade edilmiştir.

11. Sayıştay Başsavcılığı; mütalaasında sosyal denge sözleşmesinin tipik bir idari sözleşme olmayıp sui generis bir sözleşme olduğunu, dolayısıyla sözleşmeye eklenen yeni hükümler ile var olan sosyal denge sözleşmesinde değişiklikler yapıldığını, yeni bir sözleşme yapılmadığını, ek maddeler ile personelin emekliye ayrılmasının özendirildiğini, emekliye teşvik edilen personelin yerine yeni personel alınmadığını, hizmet süresi ile yaş haddini doldurmuş ve hizmet verimi düşen personele teşvik amacı taşıyan uygulamayla kamu kaynağında azalmaya neden olunmadığı gibi söz konusu personele ödenecek maaşın Belediyenin kasasında kalması nedeniyle kamu yararı olduğunu belirtmiştir. Başsavcılık ayrıca 4688 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesine göre 15/3/2012 tarihinden önce yürürlüğe girmiş sosyal denge sözleşmesindeki ödemeler 2017 yılına kadar yapılacak sosyal denge sözleşmeleri için tavan kabul edileceğinden tavan limitin aşılmadığını belirtmiştir.

12. Temyiz incelemesi yapan Sayıştay Temyiz Kurulu (Kurul) 24/10/2018 tarihinde Daire kararını onamıştır. Kurul 15/1/2016 tarihli ek sözleşme ve 25/7/2016 tarihli ek protokolün 15/3/2012 tarihinden sonra düzenlendiğini ve yeni mali yükümlülükler getirdiğini, İdarece yapılan bu yeni düzenlemelerin geçici 14. madde kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını, dolayısıyla bu ödemelerin idari veya mali takibat ve yargılamaya tabi olduğunu belirtmiştir. Kurul ayrıca Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2016 ve 2017 Yıllarını Kapsayan 3. Dönem Toplu Sözleşmesi'nin (Toplu Sözleşme) 1. maddesi gereğince sosyal denge tazminatının çalışanlara aylık olarak verilebileceğinin düzenlendiğini, emeklilere verilecek farklı tutarlarda bir ödemenin düzenlenmediğini değerlendirmiştir. Kurul, Toplu Sözleşme'nin 1. maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen "Bu toplu sözleşmede düzenlenmeyen mali ve sosyal haklar alanında ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanmasına devam olunur." hükmüne işaret ederek emekliliğe ilişkin ödemelerin kanunla düzenlendiği, bu ödemelerin sosyal denge tazminatı ödemelerine konu edilmesinin yasal dayanağının bulunmadığı, kamu personeli mevzuatında yer almayan bir ödeme yapılmasının kanuna açıkça aykırı olduğu tespitinde bulunmuştur.

13. Kurul üyelerinden bir kısmı karşıoy ile Dairenin kararına katılmadıklarını ifade etmiştir. Karşıoyların gerekçesinde; idarece istenen tarih aralığında emekliye ayrılan personele toplam 553.596,49 TL ödenmiş ise de söz konusu personel için yıllık ödenmesi gereken maaşın ödenmemiş olmasından dolayı 1.651.134 TL'nin Belediye kasasında kaldığı, bu nedenle kamu kaynağında eksilme olmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucu, Kurulun bu kararına karşı 30/1/2019 tarihinde karar düzeltme isteğinde bulunmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde başvurucu; sosyal denge sözleşmesine getirilen ek maddelerin yürürlükteki bir sözleşmenin yenilenmesi olarak nitelendirilmesi gerektiğini, bunun yeni bir sözleşme olmadığını, yapılan işlemler neticesinde kamu zararı oluşmadığını, aksine ekonomik fayda sağlanarak kamu yararı elde edildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesi ve 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi hükümleri çerçevesinde 31/12/2015 tarihine kadar uzatılan sözleşmelerde memurlara yapılacak ödemeler bakımından herhangi bir tavan uygulaması getirilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, dilekçesinde emekliye yapılacak ödemelerin kanunla düzenlenmesi nedeniyle sosyal denge sözleşmesine konu olamayacağının belirtildiğini ancak personele yapılacak aylık ödemelerin de kanunlarda düzenlendiği hâlde sosyal denge sözleşmesinde düzenlendiğini ifade etmiş; esasa etkili iddia ve itirazlarının karşılanarak karar verilmesini talep etmiştir.

15. Sayıştay Başsavcılığı karar düzeltme talebine ilişkin mütalaasında temyiz talebine ilişkin mütalaasına benzer değerlendirmelerde bulunmuş, ayrıca 5018 sayılı Kanun'a göre mali sorumluluğun gerçekleşmesi için kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem, eylem bulunması, ortada bir kamu zararı ve illiyet bağı bulunması gerektiği, bu yeni sorumluluk sisteminde objektif (kusursuz) sorumluluk anlayışından vazgeçildiği, hükmün esasına ilişkin iddia ve itirazların karşılanması gerektiği belirtilmiştir.

16. Kurul 11/9/2019 tarihinde karar düzeltme isteğini reddetmiştir. Kurul; kararında öncelikle sorumluluk yönünden inceleme gerçekleştirmiş, 5018 sayılı Kanun'un 32. maddesinde bütçeden harcama yapılabilmesinin harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesine bağlandığını, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından harcama yetkilisinin sorumlu olduğunu, harcama yetkilisi başvurucunun belediye başkanı ile birlikte sorumlu tutulması gerektiğini değerlendirmiştir.

17. Kurul üyelerinden bir kısmı harcama yetkililerinin her ödemeden sorumlu tutulmalarının gerekmediğini, belediye başkanı tarafından imzalanmış sözleşmeye uygun işlem yapan ve hayatın olağan akışına göre itiraz edebilmesi mümkün olmayan harcama yetkilisinin sorumlu tutulmasının hakkaniyete uygun olmadığını, harcama yetkilisinin fiilen pazarlıklarda görev almaması nedeniyle sözleşmede yer alan hükmün mevzuata aykırı olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapamayacağını, sorumluluğun sadece üst yöneticiye yükletilmesi gerektiğini belirterek karşıoy kullanmıştır.

18. Kurul, konunun esası yönünden yaptığı incelemede ise ek sözleşme ve ek protokolle yeni mali yükümlülükler eklediğini ancak mali yükümlülüklerin kanunlar ve ikincil mevzuatın belirlediği sınırlar dâhilinde yapılabileceğini belirtmiştir. Kurul sosyal denge sözleşmesinin 5/2/2011 tarihinde imzalanmış olması sebebiyle 4688 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca idari ve mali takibat ve yargılama yapılamayacağı düşüncesiyle ek sözleşme ve ek protokolün sosyal denge sözleşmesine eklendiğinin anlaşıldığını ancak söz konusu ek sözleşme ve ek protokolün 15/3/2012 tarihinden sonra düzenlendiğini ve yeni mali hükümler getirdiğini, İdarece bu yeni mali hükümler nedeniyle yapılan ödemelerin anılan geçici 14. madde kapsamında bir ödeme olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Öte yandan sosyal denge sözleşmesinin aylık ödeneceği ve tavan tutar uygulamasına tabi olduğu temel kuralı karşısında farklı tutarlar üzerinden aynı yıl içinde iki kez yapılan düzenleme ile emeklilere sosyal denge tazminatı ödenemeyeceği Kurulca vurgulanmıştır.

Kurul kararında ayrıca 2016-2017 yıllarını kapsayan 2. dönem toplu iş sözleşmesi ile getirilmiş tavan uygulamasının 4688 sayılı Kanun kapsamında 31/12/2015 tarihine kadar uzatılan toplu sözleşme üzerinde etkisinin bulunmadığı iddiasının hukuki bir geçerliliğinin olmadığı da belirtilmiştir. Kurul ayrıca emekliliğe ilişkin ödemelerin kanunla düzenlenebileceği, sosyal denge tazminatı ödemelerine konu edilemeyeceği, kamu personel mevzuatında bulunmayan bir ödeme yapılmasının kamu zararı olarak nitelendirilebileceği sonucuna varmıştır.

19. Kurul üyelerinden bir kısmı; ödemelerin ilgili kişilere henüz emekli olmadan önce yapılmış olması nedeniyle mevzuata aykırılık bulunmadığını, toplu sözleşmedeki hüküm kapsamında emekli olacak memurlara ödeme yapılabileceğini, emekli olacak personele emeklilik itibarıyla maaş ödemesi yapılmayacağından kamu kaynaklarında eksilme meydana gelmeyeceğini, tazmin hükmünün kaldırılması gerektiğini belirterek karşıoy kullanmıştır.

20. Nihai karar 15/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 13/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 5018 sayılı Kanun'un "Kamu zararı" başlıklı 71. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.

Kamu zararının belirlenmesinde;

a) İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,

b) Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,

c) Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,

d) İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,

e) İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde

yapılmaması,

f) (Mülga: 22/12/2005-5436/10 md.)

g) Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması,

esas alınır.

Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir...."

22. 5018 sayılı Kanun'un "Harcama talimatı ve sorumluluk" başlıklı 32. maddesi şöyledir:

"Bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür. Harcama talimatlarında hizmet gerekçesi, yapılacak işin konusu ve tutarı, süresi, kullanılabilir ödeneği, gerçekleştirme usulü ile gerçekleştirmeyle görevli olanlara ilişkin bilgiler yer alır.

Harcama yetkilileri, harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun, tüzük ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli

kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumludur."

23. 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi şöyledir:

"Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebilir. Sosyal denge tazminatının ödenebilecek aylık tutarı, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununa göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçmemek üzere ilgili belediye ve il özel idaresi ile ilgili belediye ve il özel idaresinde en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikası arasında anılan Kanunda öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirlenir."

24. 4688 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...15/3/2012 tarihinden önce 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi kapsamındaki idareler ile ilgili sendikalar arasında toplu iş sözleşmesi, toplu sözleşme, sosyal denge sözleşmesi ve benzeri adlar altında imzalanan sözleşmelerin uygulanmasına, söz konusu sözleşmelerde öngörülen sürelerin sonuna kadar devam edilebilir. Anılan sözleşmelerin uygulanmasına devam edildiği dönem için 32. madde hükümleri çerçevesinde ayrıca sözleşme yapılamaz...

...Konusu suç teşkil etmemek ve kesinleşmiş bir yargı kararına müstenit olmamak kaydıyla, 15/3/2012 tarihine kadar, memur temsilcileri ile toplu iş sözleşmesi akdederek veya başka bir tasarrufta bulunarak 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi kapsamındaki idarelerde çalışan kamu personeline her ne ad altında olursa olsun ek ödemede bulunmaları nedeniyle kamu görevlileri hakkında idari veya mali takibat ve yargılama yapılamaz, başlatılanlar işlemden kaldırılır.''

25. 4688 sayılı Kanun'un "Mahalli idarelerde sözleşme imzalanması" başlıklı 32. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi hükümleri çerçevesinde sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince, il özel idaresinde valinin teklifi üzerine il genel meclisince karar verilmesi halinde, sözleşme döneminde verilecek sosyal denge tazminatı tutarını belirlemek üzere ilgili mahalli idarede en çok üyeye sahip sendikanın genel başkanı veya sendika yönetim kurulu tarafından yetkilendirilecek bir temsilcisi ile belediyelerde belediye başkanı, il özel idaresinde vali arasında toplu sözleşme sürecinin tamamlanmasını izleyen üç ay içerisinde sözleşme yapılabilir. Bu sözleşme bu Kanunun uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmaz ve bu kapsamda Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulamaz..."

26. 3/12/2010 tarihli ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun "Sayıştayın görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Sayıştay;

a) Kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetler ve sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine doğru, yeterli, zamanlı bilgi ve raporlar sunar.

b) Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin; gelir, gider ve mallarına ilişkin hesap ve

işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığını denetler, sorumluların hesap ve işlemlerinden kamu zararına yol açan hususları kesin hükme bağlar.

c) Genel uygunluk bildirimini Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

ç) Kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapar.

..."

27. 6085 sayılı Kanun'un "Karar düzeltmesi" başlıklı 57. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Temyiz Kurulu kararları hakkında, 52 nci maddenin birinci fıkrasında yazılı ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere aşağıdaki sebeplerle karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler:

a) Hükmün esasına etkili iddia ve itirazların kararda karşılanmamış olması.

b) Bir kararda aynı konu hakkında birbirine aykırı hükümler bulunması.

c)Temyiz incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması.

ç) Temyiz sebeplerinden en az birinin mevcut olması.

(2) Karar düzeltilmesi istem ve incelenmesi temyiz şekil ve usulleri dairesinde yürütülür.

..."

28. 23/08/2015 tarihli ve 29454 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2016 ve 2017 Yıllarını Kapsayan 3 üncü Dönem Toplu Sözleşme'nin "Yerel Yönetim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" başlıklı Dördüncü Bölümü'nün 1. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine,4688 sayılı Kanunun 32 inci maddesinde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde ödenebilecek sosyal denge tazminatı aylık tavan tutarı en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) %100’üdür. Sosyal denge tazminatının verilmesi yönünde yapılabilecek sözleşmelerde, tavan tutarı aşmamak kaydıyla ödenebilecek tazminatın aylık tutarı, görev yapılan birim ve iş hacmi, görevin önem ve güçlüğü, görev yerinin özelliği, çalışma süresi, kadro veya görev unvanı ile derecesi gibi kriterlere göre farklı olarak belirlenebilir.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; Belediyede imar ve şehircilik müdürü olarak görev yaptığı dönemde aynı birimde görev yapan emekli personel için Belediye İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğünce hazırlanan ödeme belgelerine harcama yetkilisi olarak imza attığını, sosyal denge sözleşmesi gereği ödeme yapılmasını engellemek gibi bir yetkisinin bulunmadığını, zarardan sorumlu tutulabilmesi için kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliğinin olmasının gerektiğini, kendisinin sadece görevin gereğini yerine getirdiğini, aksi bir durumun söz konusu olamayacağını, söz konusu emekli personele ek sosyal denge tazminatı ödenmesi

suretiyle kamu zararına neden olunduğu gerekçesiyle Sayıştayca yapılan yargılama sonucunda gerçekleştirme görevlileri ve belediye başkanı ile birlikte zararı tazmin etmeye mahkûm edildiğini, kararın kesinleşmesi üzerine adına çıkan sorumluluk tutarı olarak yasal faiziyle birlikte toplam 19.922,35 TL ödediğini, Sayıştay tarafından yapılan yargılama sürecinde sadece Kurulun temyiz incelemesi sonucu verdiği kararın kendisine tebliğ edildiğini, savunma yapma hakkının kısıtlandığını, kararın gerekçesiz olduğunu belirterek mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

31. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından ihlal iddialarının mülkiyet hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

34. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda başvurucunun tazmin sorumluluğu kapsamında ödemek zorunda bırakıldığı paranın mülk teşkil ettiğinde kuşku bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

35. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife

Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

36. Somut olayda Sayıştayca tespit edilen kamu zararının tazminine karar verilmesiyle başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale edilmekte olup anılan müdahalenin amacı da gözetildiğinde mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

39. Somut olayda harcama yetkilisi olarak başvurucunun kamu zararını tazmin sorumluluğu olduğuna 5018 sayılı Kanun'un 32. maddesi ile 71. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kamu zararını ödemek zorunda bırakılması şeklinde gerçekleşen mülkiyet hakkına müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

40. Kamu zararına yol açılmamasını sağlamak için tazmin sorumluluğuna karar verilmesinin kamu yararına dayalı meşru bir amacı içerdiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

iii. Ölçülülük .

(1) Genel İlkeler

41. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi gösterir. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176,

K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

42. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Ölçülülük ilkesi gereği öngörülen amaca erişme karşısında belirli bir aracın kullanılması ilgililere ölçüsüz yükümlülükler getirmemeli ve ilgililer bakımından katlanılabilir nitelikte olmalıdır. Elverişli ve gerekli bir tedbirin, müdahalenin ağırlığı ile gerçekleşen netice arasında bir orantısızlık bulunup bulunmadığı ve bu yüzden müdahaleden vazgeçmenin gerekip gerekmediği hususları yargılama sürecinde denetlenecektir. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

43. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin sağlanabilmesi için öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması gerekir (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu [2. B.], B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. Mahmut Üçüncü [1. B.], B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

44. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili şekilde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından önemlidir (D.C. [2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

45. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Kamu zararının harcama yetkilisi olan başvurucudan tahsil edilmesindeki kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında müdahalenin bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Müdahalenin gerekliliği ile ilgili olarak ise kamu harcamalarının yapılması, denetimi ve bir zarara yol açıldığında tahsili yönüyle hangi aracın seçileceğini tespit etme bakımından kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu kuşkusuzdur. Somut olayda harcama yetkilisi olan başvurucunun harcama talimatını mevzuata uygun olarak verme sorumluluğu bulunduğu dikkate alındığında müdahalenin gerekli olduğu söylenebilecektir. Son olarak müdahalenin orantılı olup olmadığı yönünden bir değerlendirme yapılmalıdır.

47. Başvuruya konu olayda emekliye ayrılan bir kısım belediye personeline başvurucunun harcama yetkilisi sıfatıyla imzaladığı ödeme emrine dayanılarak ek ödeme yapılmış ve bu ödemeler sonucunda Sayıştay tarafından kamu zararının doğduğu tespit edilmiştir. Başvurucu, harcama yetkilisi olarak söz konusu zarardan sorumlu tutulmuş; başvurucunun, zararı diğer sorumlularla birlikte tazmin etmesine karar verilmiştir.

48. Belediyenin bir kısım personele ek sosyal denge tazminatı ödemesinin dayanağını Belediye ile Sendika arasında imzalanan 2011 tarihli sosyal denge sözleşmesine 2016 tarihinde eklenen iki geçici madde oluşturmaktadır. Belediyede imar ve şehircilik müdürü olan başvurucu, sosyal denge sözleşmesinin tarafı olmayıp Belediyece imzalanan sözleşmenin uygulanmasında harcama yetkilisi olarak görevlendirilmiştir.

49. Daire ve Kurul kararlarının gerekçelerinde sosyal denge sözleşmesine yeni mali hükümler eklenmesine olanak bulunmadığı hâlde 2016 yılında kendi isteğiyle emekli olan personele sosyal denge tazminatı ödenmesinin 2011 yılında imzalanan sosyal denge sözleşmesine kanuna aykırı olarak ilave mali yükümlülükler getirilmek suretiyle yapıldığı, bu şekilde kamu zararına yol açıldığı belirtilmiştir.

50. Kurulun 11/9/2019 tarihinde karar düzeltme talebini değerlendirdiği ilamında başvurucu ve diğer sorumlular hakkında sorumluluk değerlendirmesi yapılmış, harcama yetkilisinin talimatı olmadan harcama yapılamayacağı belirtilmiştir.

51. Harcama yetkilisi olmayı kabul eden başvurucunun 5018 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre harcama talimatını mevzuata uygun olarak verme görevi bulunmaktadır. Aksi takdirde aynı Kanun'un 71. maddesine göre sorumlu tutulabileceği kanun gereğidir. Harcama yetkilisinin sosyal denge sözleşmesini imzalayan taraflardan birisi olmaması sorumluluğun değerlendirilmesinde önem arz etmemekte olup harcama yetkilisinin harcamanın mevzuata uygun olup olmadığını değerlendirmesi gerekmektedir. Bu durumda başvurucunun bu değerlendirmeyi yapması sonucu harcama talimatı verebileceği gibi mevzuata aykırılığı tespit ederek harcama yetkilisi olmaktan vazgeçip bu sorumluluğu üstlenmemesi de mümkündür. Şu hâlde mevzuata aykırı bir harcamaya dair talimat veren başvurucunun kanunen yerine getirmek zorunda olduğu bir görevini yapmaması nedeniyle oluşan kamu zararından sorumlu tutulduğu anlaşılmıştır.

52. Dolayısıyla başvurucu, kanunen yerine getirmek zorunda olduğu bir görevini yapmaması nedeniyle oluşan kamu zararından sorumlu tutulmuştur. Başvurucunun bu sorumluluğu, ilgili kanun hükümlerine göre Sayıştay tarafından tespit edilmiş; başvurucu Sayıştay tarafından yapılan yargılamada itirazlarını serbestçe ileri sürme imkânı elde etmiştir. Bunun yanında yargısal makamların kararlarının makul bir değerlendirme içermediği veya keyfî

olduğu da söylenemeyecektir.

53. Başvurucunun yapılan ödemeye ilişkin olarak ilgililere karşı hukuksal yollara başvurabileceği, bu bağlamda Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen güvencelerin de sağlandığı gözetildiğinde müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Buna göre başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı arasında olması gereken adil denge bozulmamış olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülüdür. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmediği anlaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Selahaddin MENTEŞ 'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

4. Başvurucu; Belediyede imar ve şehircilik müdürü olarak görev yaptığı dönemde aynı birimde görev yapan emekli personel için Belediye İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğünce hazırlanan ödeme belgelerine harcama yetkilisi olarak imza attığını, Sosyal Denge Sözleşmesi gereği ödeme yapılmasını engellemek gibi bir yetkisinin bulunmadığını, zarardan sorumlu tutulabilmek için kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliğinin bulunmasının gerektiğini, kendisinin sadece görevin gereğini yerine getirdiğini, aksi bir durumun söz konusu olamayacağını, söz konusu emekli personele ek sosyal denge tazminatı ödenmesi suretiyle kamu zararına neden olunduğu gerekçesiyle Sayıştayca yapılan yargılama sonucunda gerçekleştirme görevlileri ve Belediye Başkanı ile birlikte zararı tazmin etmeye mahkûm edildiğini, kararın kesinleşmesi üzerine adına çıkan sorumluluk tutarı olarak yasal faiziyle birlikte toplam 19.922,35 TL ödediğini, Sayıştay tarafından yapılan yargılama sürecinde sadece Kurulun temyiz incelemesi sonucu verdiği kararın kendisine tebliğ edildiğini, savunma yapma hakkının kısıtlandığını, kararın gerekçesiz olduğunu belirterek

mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

5. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda başvurucunun tazmin sorumluluğu kapsamında ödemek zorunda bırakıldığı paranın mülk teşkil ettiğinde kuşku bulunmamaktadır.

6. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58). 29. Somut olayda oluştuğu iddia edilen kamu zararının başvurucu tarafından ödenmek suretiyle tazmin edilmesine karar verilmesi ile başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale edilmekte olup anılan müdahalenin mülkiyetten yoksun bırakma hakkına ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

7. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir: "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

8. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

9. Somut olayda başvurucu tarafından oluştuğu iddia edilen kamu zararının tazmin edilmesine 5018 sayılı Kanun'un 71. maddesinin üçüncü fıkrasına dayanarak karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kamu zararını ödemek zorunda bırakılması şeklinde gerçekleşen mülkiyet hakkına müdahalenin kanuni dayandığı bulunduğu anlaşılmaktadır.

10. Kamu zararına yol açılmamasını sağlamak için tazmin sorumluluğuna karar verilmesinin kamu yararına dayalı meşru bir amacı içerdiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

11. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

12. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

13. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbirin tercih edilmesi gerekir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 48; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. [GK], B. No: 2019/4408, 18/5/2022, § 69).

14. Öte yandan mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mülkiyet hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (D.C., § 49).

15. Seçilen aracın ulaşılmak istenen amaçla kıyaslandığında bireye orantısız bir külfet yüklemiş olduğunun saptanması, ihlal sonucuna ulaşılabilmesi için bazı hâllerde tek başına yeterli olmayabilir. Kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların var olup olmadığı da büyük önem taşımaktadır. Elverişli ve gerekli olduğu hükmüne varılan aracın seçilmiş olması nedeniyle kişiye yüklenen aşırı külfeti hafifleten hukuksal mekanizmalar mevcutsa bir ihlalin olmadığı sonucuna varılabilir (D.C., § 50).

16. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken

başvurucunun ve idarenin kusurlarının bulunup bulunmadığı da gözönünde tutulur. Bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkârlık gösterilip gösterilmediği ve ihmalin varlığının tespiti hâlinde bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı da dikkate alınır (D.C., § 51).

17. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bağlamda müdahalenin hukuka aykırılığının ileri sürülebileceği veya müdahale nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesinin istenebileceği hukuk yollarının olmaması da bazı durumlarda kişiye yüklenen külfeti ağırlaştıran bir unsur olarak görülebilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C., § 52).

18. Başvuruya konu olayda emekliye ayrılan bir kısım Belediye personeline başvurucunun harcama yetkilisi sıfatıyla imzaladığı ödeme emrine dayanılarak ek ödeme yapılmış ve bu ödemeler sonucunda Sayıştay tarafından kamu zararının doğduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla başvurucu, harcama yetkilisi olarak zarardan sorumlu tutulmuş başvurucunun söz konusu zararı diğer sorumlularla birlikte tazmin etmesine karar verilmiştir.

19. Belediyenin bir kısım personele ek sosyal denge tazminatı ödemesinin dayanağını Belediye ile Sendika arasında imzalanan 2011 tarihli Sosyal Denge Sözleşmesi'ne 2016 tarihinde eklenen iki geçici madde oluşturmaktadır. Belediyede imar ve şehircilik müdürü olan başvurucu, Sosyal Denge Sözleşmesi'nin tarafı olmayıp Belediyece imzalanan sözleşmenin uygulanmasında harcama yetkilisi olarak görevlendirilmiştir.

20. Başvurucu; Sosyal Denge Sözleşmesi gereği yapılan ödemenin engellenmesini sağlama yetkisinin bulunmadığını, kamu zararından sorumlu tutulabilmek için gerekli olan kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliğinin bulunmadığını belirterek savunma yapamadığından Sayıştay kararının gerekçesiz olduğundan yakınmaktadır. Daire ve Kurul kararlarının gerekçelerinde başvurucunun söz konusu görevin gereğini yerine getirmeme imkânı bulunup bulunmadığının değerlendirme konusu yapılmadığı, mevzuata aykırı ödemeler nedeniyle kamu zararının oluştuğu, bu zarardan harcama yetkilisi olması nedeniyle ödeme emrini imzalayan başvurucunun diğer sorumlularla birlikte sorumlu tutulmasına ve zararın tazminine karar verildiği belirtilmiştir.

21. Başvurucunun savunulabilir nitelikteki iddia ve itirazlarının geniş bir şekilde değerlendirilmesi, değerlendirmelerin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin bir gereği olup bu güvencelerin yerine getirilmemesi adil dengenin bozulması sonucuna yol açmaktadır. Bu nedenle görevinin gereğini yerine getirdiğini iddia ederek harcama yetkilisi olarak bulunduğu pozisyon itibarıyla emekli personele ödeme yapılmasını engelleme görevi bulunmadığını ileri süren başvurucunun iddia ve itirazları konusunda inceleme ve araştırma yapılmadan yetersiz gerekçeyle, çalıştığı kurum tarafından imzalanan sözleşmenin icra edilmesi nedeniyle doğan zararlardan sorumlu tutulmasının başvurucuya olağan dışı ve aşırı bir külfet yüklediği, adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu anlaşılmaktadır.

22. Bu bilgiler ışığında somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına haksız olarak müdahale edildiğine ilişkin itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle tartışılmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkının korunması için gerekli usuli güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmalıdır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımdan sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

AYDIN ÇİÇİN

B. No: 2021/142 | Karar tarihi: 15.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/142

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

AYDIN ÇİÇİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/142)

Karar Tarihi: 15/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2025 - 33097

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Aydın ÇİÇİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kurum aracılığıyla temin edilmek istenen bir süreli yayına ilişkin yargı kararının yerine getirilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 1974 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

7. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna girdiği 29/7/2016 tarihinden itibaren gerek sözlü gerek yazılı olarak talep ettiği ve bedelini ödemek suretiyle teminini istediği Yeni Asya gazetesinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin verilmediğini iddia etmektedir. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun süregelen bu uygulamasına karşı 26/2/2018 tarihinde infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Başvurucu, şikâyet dilekçesinde herhangi bir gerekçe olmaksızın Yeni Asya gazetesinin ve kargo yoluyla gönderilen bazı kitapların kendisine verilmediğini belirtmiştir.

8. Şikâyeti inceleyen Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 26/2/2018 tarihinde başvurucunun kitaplar yönünden yaptığı itirazın reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği Yeni Asya gazetesi yönünden ise "başvurucunun parasını ödeyerek aldığı 'Yeni Asya' gazetesinin gerekçe belirtilmeden ilgilisine verilmemesi hukuka uygun görülmemiş bu nedenle gazete üzerinde gerekli incelemeler yapıldıktan sonra verilmesine engel bir durum yok ise verilmesi, verilmesinde sakınca bulunması halinde gerekçesi de belirtilerek karar verilmesi ve bu kararın başvurucuya tebliğ edilmesi" gerekçesiyle gerekli incelemelerin yapılarak verilmesinde sakınca bulunmaması hâlinde gazetenin başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Söz konusu kararın gazeteye ilişkin hüküm fıkrası itiraz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, kesinleşen karar üzerine Ceza İnfaz Kurumundan anılan gazetenin kendisine verilmesi talebinde bulunduğunu ancak kurumun herhangi bir karar almaksızın söz konusu gazeteyi vermeme uygulamasını devam ettirdiğini belirterek 8/10/2020 tarihinde yeniden İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Başvurucu, dilekçesinde gazetenin kendisine verilmesini ve verilmeyen süreler için tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği 14/10/2020 tarihli ek kararında "Hâkimliğimizin 2018/493-670 karar sayılı kararı ile şikâyetçiye Yeni Asya gazetesinin verilmemesi yönünde bir karar alınmadığı ayrıca tazminat talebinin Hâkimliğimizin görev alanında olmadığından değerlendirilemeyeceği" gerekçesiyle dilekçenin reddine karar vermiştir. Söz konusu ek karara başvurucu itiraz etmiş, itirazı inceleyen Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi 20/11/2020 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 7/12/2020 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

...

(3) (Değişik:14/4/2020-7242/32 md.) Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.

..."

12. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'un (değişiklik öncesi hâli ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun) "Amaç" başlıklı 1. maddesinin değişiklik öncesi hâli şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesidir."

13. 6384 sayılı Kanun'un "Amaç" başlıklı 1. maddesinin 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle değiştirilmiş hâli şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, Tazminat Komisyonunun görevleri ile çalışma usul ve esaslarını belirlemektir."

14. 6384 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2. maddesinin 7499 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle değiştirilmiş hâli şöyledir:

"(1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği,

iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları doğrultusunda Ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvurulara ilişkin … diğer ihlal alanları bakımından da Cumhurbaşkanı kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) (Ek:2/3/2024-7499/24 md.)[4] Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla manevi tazminat,

b) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 142 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca koruma tedbirleri nedeniyle oluşan maddi ve manevi her türlü zararın tazmini,

istemiyle Komisyona yapılan müracaatları da kapsar.

(4) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz."

15. 6384 sayılı Kanun'un "Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat" başlıklı geçici 2. maddesinin birinci fıkrasının 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesiyle değiştirilmiş hali şöyledir:

"(l) Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında olup,

münhasıran 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvurular, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Komisyon tarafından incelenir."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Genç ve Demirgan/Türkiye (B. No: 34327/06, 45165/06, 10/10/2017) kararında; bir şirkete verilen altın madeni işletme izninin idare mahkemeleri tarafından kaldırılmasına karşın şirketin söz konusu faaliyete devam ettiği ve bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. ve 8. maddelerinin ihlal edildiği iddialarını incelemiştir. Hükûmet kabul edilebilirliğe dair itirazında kararların icra edilmemesine ilişkin başvurularla ilgili olarak 6384 sayılı Kanun uyarınca Tazminat Komisyonunun kurulduğunu, başvuranların tazminat talebiyle bu Komisyona başvurmadığını ve iç hukuk yollarını tüketmediklerini belirtmiştir. AİHM'nin bu itiraza yönelik yaptığı değerlendirme ve kararın ilgili kısmı şöyledir:

"41. Mahkeme, Hükümetin, başvuranların iç hukuk yollarının tüketmediğine ilişkin itirazıyla ilgili olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, yargılama sürecinin uzunluğu ve yargı kararlarının uygulanmaması veya ertelenmesi ile ilgili olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair 6384 sayılı Kanunu yasalaştırdığını dikkate almaktadır. 6384 sayılı Kanun, Sözleşme'ye dair şikâyetleri hakkında şahıslarla anlaşarak tazminat ödenmesi için yetkilendirilen Tazminat Komisyonunun kurulmasını sağlamıştır (bk. Sayan/Türkiye (kk), no. 49460/11, § 22, 14 Haziran 2016). Mahkeme, 6384 sayılı Kanunla kurulan başvuranların Tazminat Komisyonuna başvurabileceği kanaatindedir. Bununla birlikte, mevcut davanın koşullarında, başvuranların şikâyetleri Ovacık altın madeninin işletilmesinin durdurulmasına ilişkin bağlayıcı nihai yargı kararlarının uygulanmamasına ilişkin olduğundan, tazminat ödenmesi başvuranların Sözleşme'deki şikâyetleri için yeterli bir telafi sağlamayacaktır (bk. Okyay ve diğerleri/Türkiye (kk), no. 36220/97, 17 Ocak 2002). Bunun yanı sıra, Türk Hükümeti, Tazminat Komisyonu'na yapılan başvurunun, ulusal mahkemelerin işletme iznini iptal ettiği bir altın madeninin veya benzeri bir madencilik ya da sanayi faaliyetlerinin durdurulmasına yol açtığını gösteren herhangi bir karar ibraz etmemiştir. Bu çerçevede Mahkeme, başvuranların 6384 sayılı Kanun ile kurulan Tazminat Komisyonu'na başvurmalarının gerekli olmadığını tespit etmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümet'in bu başlık altındaki itirazını reddetmektedir."

17. AİHM Erol Çiçek ve diğerleri/Türkiye (B. No: 44837/07, 4/2/2020) kararında da, hükûmetin başvuru yollarının tüketilmemesine yönelik yaptığı benzer itirazda aşağıdaki değerlendirmeyi yapmış ve mevcut davanın koşullarında yargı kararının uygulanmasının imkânsızlığı nedeniyle bireysel başvurudan önce Tazminat Komisyonuna başvurulmamasını kabul edilemezlik nedeni olarak belirtmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"40. Mahkeme ayrıca, Ümmühan Kaplan davasındaki kararında, bu tür başvuruları, Hükûmete bildirimde bulunulmuş olması halinde, normal prosedürü uyarınca inceleyebileceğini vurguladığını belirtmektedir. Mahkeme, tazminat şeklindeki çözüm yolunun devam eden bir durum için telafi sağlayacağına ikna olmadığı bir davada bunu yapmıştır (bkz. Genç ve Demirgan / Türkiye [BD], no. 34327/06 ve 45165/06, § 41, 10 Ekim 2017, idareye bir altın madeninin işletilmesini durdurma emri veren nihai ve bağlayıcı bir iç hukuk kararının uygulanmamasına ilişkin olarak). Bununla birlikte, mevcut davanın özel

koşullarında, Mahkeme, Bursa İdare Mahkemesi'nin kararının uygulanmasının, Tesisin 2010 yılında faaliyetlerini durdurduğu ve başka bir yere taşındığı gerçeği göz önüne alındığında, objektif olarak imkânsız olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle Mahkeme, Tazminat Komisyonu'nun başvuranların şikâyetlerine cevap verebileceğini ve bu nedenle Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itirazının kabul edilmesi gerektiğini düşünmektedir."

18. Kararın icrası hakkına yönelik uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Nayif Magi [2. B.] , B. No: 2019/3109, 7/12/2022, §§ 23-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

20. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre boyunca ülke genelinde yayımlanan ve bedelini ödemek suretiyle temin etmek istediği gazetenin herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin kurum tarafından kendisine verilmediğini, bu hususta İnfaz Hâkimliğinin gazetenin verilmesine dair lehine karar verdiğini ancak kesinleşen yargı kararına rağmen gazetenin verilmemesine yönelik uygulamaya devam edildiğini iddia etmiştir.

22. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu çerçevede başvurucunun şikâyetinin özünün kesinleşmiş bir yargı kararının uygulanmadığı hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden belirtilen ihlal iddiasının niteliği gereği kararın icrası hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

26. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

27. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoriteleri ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Arman Mazman [2. B.], B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, § 57).

29. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

30. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat [1. B.], B. No: 2014/10305, 5/12/2017, §29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi, B.

No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

31. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

32. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna geldiği tarihten itibaren bedelini ödemek suretiyle teminini talep ettiği gazetenin herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin Ceza İnfaz Kurumunca verilmediğinden şikâyet etmiştir. Başvurucu söz konusu şikâyetlerini İnfaz Hâkimliği nezdinde de dile getirmiş ve İnfaz Hâkimliği 26/2/2018 tarihli kararıyla gerekli incelemelerin yapılarak sakınca bulunmaması hâlinde söz konusu gazetenin başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Anılan karar kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

33. İnfaz Hâkimliğinin kesinleşen kararı üzerine başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna yeniden başvuru yaparak gazetenin verilmesini talep etmiş ancak geçen süreçte Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun talebi hakkında olumlu ya da olumsuz herhangi bir karar vermemiştir. Başvurucu, bunun üzerine yeniden İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuş; İnfaz Hâkimliği, önceki kararını hatırlatarak bahse konu kararın yerinde olduğunu belirtmiştir. Ancak devam eden süreçte Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun talebi hakkında bir karar verdiğine dair bir bilgi dosyada mevcut değildir.

34. İnfaz Hâkimliğinin 26/2/2018 tarihli kesinleşen kararı üzerine Ceza İnfaz Kurumu tarafından yapılması gereken, söz konusu gazetenin kuruma alınarak Anayasa Mahkemesinin Recep Bekik ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019) kararıyla belirlediği anayasal ilkeleri uygulamak suretiyle söz konusu süreli yayının başvurucuya verilip verilmeyeceğine yönelik bir karar vermektir. Ancak somut olayda başvurucunun Yeni Asya gazetesinin verilmesine yönelik talebinin kesinleşmiş bir yargı kararı bulunmasına rağmen Ceza İnfaz Kurumu tarafından yerine getirilmediği ve bu hâliyle yargı kararının gereği gibi icra edilmediği görülmüştür.

35. Başvurucunun lehine verilen kesinleşmiş yargı kararının icra edilmediği anlaşılmakla birlikte söz konusu şikâyetle ilgili olarak bireysel başvurudan önce tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolunun var olup olmadığının açıklığa kavuşturulması gerekir.

36. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun iddia edilen ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağı durumda veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz [2. B.], B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

37. Bu doğrultuda eldeki başvuruda öncelikle Bakanlık İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığının (Tazminat Komisyonu) başvurucunun yargı kararının icra edilmediği iddiasıyla ilgili olarak devam eden ihlali sonlandırma, ihlale konu işlemin yol açtığı sonuçları ortadan

kaldırma, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararları giderme konularında yeterli bir giderim sağlayıp sağlayamayacağının belirlenmesi gerekir.

38. 6384 sayılı Kanun'a göre kurulan Tazminat Komisyonu, aynı Kanun'un 2. maddesi uyarınca ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da icra edilmediği iddialarıyla AİHM'e yapılan başvuruları incelemekle görevlidir. Bu Kanun, makul sürede yargılama yapılmaması ile mahkeme kararlarının icra edilmemesi iddialarıyla 23/3/2013 tarihinden önce AİHM'e yapılmış olan başvurular hakkında uygulanmaktadır (Ferat Yüksel [2. B.], B. No: 2014/13828, 12/9/2018, § 17).

39. 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 6384 sayılı Kanun'a geçici 2. madde eklenmiştir. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeyle, yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

40. Anayasa Mahkemesi de yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı tanıyan bu hukuk yolunu tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olarak görmüştür (Ferat Yüksel, §§ 26-36).

41. 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. 5/4/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren geçici 2. maddeyle; 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç ya da eksik icra edildiği veya icra edilmediği iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilecek kabul edilemezlik kararından sonra Tazminat Komisyonuna başvuru yapılmasının yolu açılmıştır. Anılan konuda yapılan bu ikinci değişiklikle Anayasa Mahkemesi Ferat Yüksel kararıyla aynı şekilde Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında da Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı tanıyan bu hukuk yolunu tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olarak görmüştür.

42. Anayasa Mahkemesi 6384 sayılı Kanun gereği makul sürede yargılanma hakkı ve yargı kararlarının icrasına ilişkin şikâyetler barındıran dosyaların Tazminat Komisyonuna gönderilmesi için başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (örnek olarak bkz. Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, §§ 30-33).

43. Somut olayda başvurunun konusu ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek bir süreli yayının temin edilmesi talebine ilişkin yargı kararının icra edilmemesidir. Diğer bir ifadeyle eldeki başvuruya konu icra edilmeyen yargı kararı ifade özgürlüğüne yapılan haksız müdahaleyi sonlandırmayı temin etmeye dönük bir karar olup mevcut müdahale sonlandırılmadan salt tazminat ödenmesiyle icra edilmeyen kararın neden olduğu ihlalin giderimi sağlanamayacaktır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Erol Aksoy (2) [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019, § 57). Aksi hâlde temel hak ve özgürlüklere yapılan ve yargı kararıyla hukuka aykırı olduğu tespit edilen müdahaleler sonlandırılmadan sadece tazminat

ödenmesiyle giderimin sağlanabileceği sonucuna varılacaktır ki bu anayasal hakların öncelendiği bir hukuk devletinde kabul edilemez. Bu bakımdan somut başvuruda icra edilmeyen yargı kararı için bireysel başvurudan önce Tazminat Komisyonuna başvurulmasının yeterli bir giderim sağlayıp sağlayamayacağının değerlendirilmesi gerekir.

44. 6384 sayılı Kanun'un 7499 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki 1. maddesinde Kanun'un amacı "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesi" olarak belirtilmiş ve Kanun'un gerekçesine de aynı şekliyle yansımıştır. Diğer yandan Tazminat Komisyonunun ne tür kararlar verebileceği Kanun'da açıkça sayılmamakla birlikte Kanun'un 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasından hareketle Komisyonun tazminata hükmedebileceği açıktır. Ayrıca Kanun'un 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili olarak manevi tazminata hükmedilebileceği düzenlenmiştir. Komisyonun bunun dışında verebileceği bir karar türünden Kanun'da bahsedilmediği gibi yargı pratiğinde de Komisyonca verilen farklı bir karar türüne rastlanmamıştır. Bu kapsamda 6384 sayılı Kanun'un gerekçesinden, amaç ve kapsam başlıklı maddelerinden ve ilgili hükümlerinden Tazminat Komisyonunun hak ihlallerine yönelik şikâyetleri esas olarak tazminat ödemek suretiyle gidermek için kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Tazminat Komisyonunun esasen sadece tazminatla tam giderimi sağlanabilecek temel hak ve özgürlüklerin ihlali ile fiilî ve/veya hukuki imkânsızlık nedeniyle tek giderim türünün tazminata dönüştüğü ihlal durumlarında başvurulabilecek bir hukuk yolu olduğu açıktır.

45. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere somut olayda başvurunun konusu bir süreli yayının temin edilmesi talebine ilişkin yargı kararının icra edilmemesidir. Başvurucunun temel şikâyeti ve neticeten yargı mercilerinden talebi de söz konusu süreli yayının teminine yöneliktir. Bu durumda başvurucuya söz konusu süreli yayın verilmeden sadece tazminat ödenmesi suretiyle ifade özgürlüğüne yapılan haksız müdahalenin sona erdiğinden ve dolayısıyla bunu tespit eden yargı kararının gereğinin yerine getirildiğinden bahsedilemez. Zira başvurucunun mağduriyetinin Tazminat Komisyonunca tazminat ödenmek suretiyle giderilebileceğini kabul etmek, ifade özgürlüğüne yapılan haksız müdahalenin salt yargı kararlarının icra edilmediği hususundan yola çıkılarak ve eski hâle getirmeye yönelik aynen icradan vazgeçilerek yalnızca tazminat ödenmek suretiyle giderimin sağlanacağını kabul etmek anlamına gelecektir. Böyle bir kabul ise ifade özgürlüğünün pratikteki anlamını yitirmesine neden olacaktır.

46. Oysaki bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Ancak yukarıda da açıklandığı üzere Tazminat Komisyonu ihlal tespitinde bulunduğu hâlde sadece tazminata hükmedebilmekte, eski hâle getirme kapsamında kalacak bir karar verememektedir. Bu durumda salt tazminat ödemekle giderimi sağlanamayan şikâyetlere yönelik yargı kararının icra edilmediği hususundan yola çıkılarak Tazminat Komisyonunun etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varılamaz. Aksi yönde yapılacak yorum ne Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuru yolunun ne de Tazminat Komisyonunun amacına uygun düşecektir.

47. Bu kapsamda somut olayda olduğu gibi niteliği itibarıyla tazminat ödenmek suretiyle tam bir giderimin sağlanamayacağı şikâyetler bakımından Tazminat Komisyonuna başvurulmasının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

48. Bununla birlikte başvurucunun bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda başvurucunun süreli yayının teminine ilişkin yargı kararının icra edilmediğine yönelik şikâyeti hakkında aynen icra yoluyla eski hâle getirmenin önünde fiilî ve hukuki imkânsızlık bulunduğu görülmektedir. Zira başvurucu artık Ceza İnfaz Kurumunda olmadığından aynen icra yoluyla şikâyetine konu süreli yayının kendisine temin edilmesi mümkün değildir. Şu hâlde başvurucunun mağduriyetinin ortadan kaldırılması için uygulanabilecek tek giderimin uygun bir miktar tazminat ödenmesi olduğu aşikârdır.

49. Sonuç olarak her ne kadar niteliği gereği sadece tazminat ödenmesiyle giderimi mümkün olmayan temel hak ve özgürlüklere yapılan haksız müdahalelere ilişkin yargı kararlarının icra edilmemesi nedeniyle Tazminat Komisyonunun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu söylenemez ise de her başvurunun mevcut koşulları da yapılacak değerlendirmede hesaba katılmalıdır. Somut olay özelinde; başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olması, eski hâle getirmenin aynen icra yoluyla mümkün olmayacağı, bu hâliyle başvurucunun mağduriyetinin netice itibarıyla yalnızca tazminatla giderilebilir hâle gelmesi gözönüne alındığında mevcut başvuru yönünden Tazminat Komisyonunun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu kanaatine varılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle mevcut başvuruda kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia bakımından başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI ve Engin YILDIRIM bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Çoğunluk tarafından ulaşılan başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik sonucuna iştirak edilmekle birlikte gerekçede yer verilen bazı hususlara katılmak mümkün değildir.

2. Somut olayda infaz hakimliği kararına rağmen ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün istediği gazetenin kendine verilmemesi durumunun, başvurucunun kurumdan tahliye edilmiş olması nedeniyle, yerine getirilme imkanının tamamen ortadan kalkmış olması ve bu nedenle tazminat dışında telafi imkanının bulunmaması nedeniyle komisyonun yetkili olduğu görüşüyle başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

3. 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Kanunun 2. maddesinin 7499 sayılı Kanunun 24. maddesi ile değiştirilmiş son halinde ”… mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği…” durumlarda fonksiyon icra edeceği hüküm altına alınmıştır.

4. Söz konusu Kanunun Geçici 2. maddesinin birinci fıkrasının 28.03.2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanunun 40. maddesi ile değiştirilmiş halinde 09.03.2023 tarihi itibari ile Anayasa Mahkemesi’nde derdest olan başvurular açısından başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı verileceğine dair düzenleme yapılmıştır.

5. Bu düzenlemeler çerçevesinde konuya bakıldığında; geç, eksik veya hiç icra edilmeyen mahkeme kararlarının neler olacağı hususunda mahkeme türleri açısından kanun metninde bir ayrıma gidilmemiştir.

6. Uygulamada çoğunlukla bu gibi kararların para alacakları için olduğu kabul edilmekle birlikte kanun metninden daraltıcı mahiyetteki bu yorumun çıkartılması mümkün değildir

7. Diğer taraftan hangi tür kararların kategorik olarak komisyonun yetkisi dahilinde olduğuna karar vermek ilk elden Anayasa Mahkemesince yerine getirilecek bir fonksiyon değildir.

8. Komisyon tarafından; geç, eksik veya hiç icra edilmeyen mahkeme kararları nedeniyle tazminata hükmedileceği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

9. Çoğunluktan ayrıldığımız konu, özellikle para alacaklarına ilişkin mahkeme kararları dışındaki kararların geç, eksik veya hiç infaz edilmemesi durumunda komisyonun yetkisinin ne olduğuna ilişkindir.

10. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus 6384 sayılı Kanunun “Kararın ilgili adli veya idari mercie bildirimi” başlığını taşıyan 8. maddede komisyona tanınan yetkilerin mahiyetinin belirlenmesidir.

11. Söz konusu 8. maddede:

“(1) Komisyona yapılan müracaat sonucunda Komisyonun kesinleşen kararlarının bir örneği müracaata konu işlemin yapıldığı adli veya idari mercie gönderilir.

(2) Müracaata konu işlem henüz sonuçlandırılmamışsa ilgili adli veya idari merci tarafından bu işlem ivedilikle sonuçlandırılır.”

12. Denilmek suretiyle komisyona, yerine getirilmeyen kararlarla ilgili olarak adli ve idari makamlara konuyu iletme yetkisi verilmiş, maddenin ikici fıkrasında ise muhatap mercilere işlemi ivedilikle sonuçlandırma mükellefiyeti yüklenmiştir.

13. Çoğunluk geç, eksik veya hiç icra edilmeyen mahkeme kararlarında komisyonun tazminata hükmetmek dışında bir yetkisinin bulunmadığını ifade etmek suretiyle Kanunun 8. maddesindeki düzenlemeyi tamamen gözardı etmekte buna bağlı olarak da komisyonu yeterli görmemektedir.

14. Diğer taraftan çoğunluk, ihlalin devam ettiği durumlarda komisyon tarafından başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi durumunun ihlalin devamına göz yumulması hatta cevaz verilmesi anlamına geldiğini ileri sürmektedir.

15. Böyle bir gerekçenin kabul edilmesi mümkün değildir. Makul süreyi aşan yargılamalardan hareketle bir örnek verilmek gerekirse konu daha net anlaşılacaktır. Makul süreyi aşan yargılamalarda gerek Komisyonun ve gerekse Anayasa Mahkemesi'nin yapabildiği tek giderim tarzı ilgilisine tazminat vermelidir. Her iki merciinde karar mahkemesi yerine geçerek bitmeyen davaları kendileri tarafından karar vererek sonuçlandırma imkanı bulunmamaktadır. Bu giderim tarzı ihlalin devam ettirilmesi konusunda ilgili makamlara yetki vermek anlamına kesinlikle gelmemektedir. Aksinin kabulü durumunda ihlalin gideriminde tazminat dışında kullanılabilecek bir argüman da bulunmamaktadır.

16. Diğer taraftan ihlalin devam ediyor olması haline bağlı olarak komisyonun yetkili olup olmayacağını belirlemek kanunun ikinci maddesinde yer alan ve hiç icra edilmemiş olan kararlar açısından komisyonun tamamen devre dışı bırakılması gibi bir sonuç doğuracaktır ki bu kanun koyucunun kurumu ihdas amacıyla örtüşmemektedir.

17. Bunlara ek olarak ihlalin devam ediyor olması durumlarında dahi Komisyon 8. maddedeki mekanizmaları çalıştırmak suretiyle ihlalin sona erdirilmesinde aktif bir rol oynama imkanına sahiptir. Karar gerekçesinde aksi yöndeki görüşlere yer verilmek suretiyle kanunla verilmiş bir yetkinin gerekçe ile ortadan kaldırılması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır ki hukuk devletinde bunun kabul edilmesi mümkün değildir.

18. Komisyonun tazminata hükmetmek dışında yetkisinin olmadığını kabul etmek yukarıda da ifade edildiği gibi kanunun sekizinci maddesini tamamen yok saymak anlamına gelecektir.

19. Kaldı ki 8. maddede ki düzenlemenin sadece para alacaklarına münhasır olduğunu ayrıca sadece bitmiş olan ihlaller açısından fonksiyon icra edeceğini söylemek Kanunun öngörülmeyen ve aşırı daraltıcı şekilde yorumlanması anlamına gelmektedir.

20. Diğer taraftan çoğunluğun para alacakları ve devam eden ihlaller açısından komisyonun etkili bir yol olamayacağı şeklindeki kabulü Kanunu lafzı ile de örtüşmemektedir. Kaldı ki komisyon bu konulara dair değerlendirmesini henüz yapmış ve yetki alınanını belirlemiş de değildir.

21. Şimdiden para alacakları dışında verilen mahkeme kararlarının icra edilmemesinde kategorik olarak Komisyonu etkili görmemek anayasal açıdan doğru bir yaklaşım da değildir.

22. Bu konudaki görev, kararı infaz etmekle mükellef olan makamın elinde bulunmaktadır. 6384 sayılı kanunun 8. maddesi ise kararların icrası için komisyona bir nevi uyarma ve harekete geçirme yetkisi vermektedir.

23. Çoğunluğunun yaklaşımı, komisyonun yetki alanını kanuni düzenlemelere rağmen daraltmak ve buna bağlı olarak onu işlevsizleştirmek sonucunu doğuracak mahiyette olduğundan, karar sonucuna farklı gerekçelerle iştirak edilmiştir.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN Başkanvekili Basri BAĞCI Üye Engin YILDIRIM

MURAT TOKAR

B. No: 2022/44255 | Karar tarihi: 15.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44255

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MURAT TOKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44255)

Karar Tarihi: 15/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 8/8/2025 - 32980

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Murat TOKAR

Vekili : Av. Hilmi GÜMÜŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alt işveren-asıl işveren arasında muvazaa ilişkisi tespit edilmesine karşın toplu iş sözleşmesinden yararlandırılmama nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/4/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda

bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm tarafından başvurunun Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Davalı asıl işveren Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ) 1957 yılında kurulmuştur. 3/12/2021 tarihli ve 31678 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/12/2011 tarihli ve 4876 karar sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü Ana Statüsünün yürürlüğe konulmasına karar verilmiştir. Kararın 4. maddesinin birinci fıkrasına göre TKİ; tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı iktisadi devlet teşekkülüdür. Aynı kararın 5. maddesine göre TKİ, devletin genel madencilik sanayi ve enerji politikalarına uygun olarak ülkemizin enerji ihtiyacını karşılamak üzere linyit, asfaltit, bitümlü şeyl, turba gibi enerji hammaddelerini etkin ve verimli bir şekilde aramak, üretmek, temiz kömür teknolojilerine uygun olarak kullanımlarını sağlamak ve stratejik öneme sahip ikincil ürünleri elde etmek üzere kurulmuştur.

7. Kısa adı Maden-İş olan Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Sendika) 1958 yılında kurulmuş, hâlen Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonuna bağlı olarak maden ve taş ocakları iş kolunda faaliyet göstermek üzere örgütlenen bir işçi sendikasıdır. TKİ'de hem asıl işverene bağlı hem alt işverene bağlı işçiler çalışmaktadır. Maden-İş asıl işyerinde yetkili sendika konumundadır.

8. Başvurucu 16/6/2006 tarihinden itibaren TKİ işçisi olarak çalışmasına rağmen P. şirketinin işçisi olarak gösterildiğini ve TKİ ile P. şirketi arasında muvazaalı alt-asıl işveren ilişkisi kurulduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, muvazaalı hizmet alım sözleşmesi nedeniyle 2009 yılından beri Maden-İş sendikası üyesi olmasına karşın toplu iş sözleşmesi (TİS) hükümlerinden yararlandırılmadığından yakınmış ve muvazaanın tespiti ile birlikte TİS alacaklarının tahsili talepli dava açmıştır.

9. Yargılamayı yapan Tavşanlı İş Mahkemesi 23/6/2020 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Yer altı kömür üretimi ve galeri açma işi davalının asıl işi olup, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren bir iş olmaması, alt işverenler ile yapılan hizmet alım sözleşmelerinin muvazaalı olduğunun yargı kararları ile de tespit edilmiş olması, mahkemece yapılan keşif sonucu alınan bilirkişi raporunun da bu hususu teyit etmesi... hep birlikte değerlendirildiğinde davalı idare ile ihbar olunan şirket arasındaki ilişkinin muvazzalı olduğunun kabulü gerekmiştir.

Davalı asıl işverenin kendi muvazaasına dayanarak bir hak talep edemeyeceğinden muvazaalı eyleminin sonuçlarına katlanması ve bu nedenle de davacının başlangıçtan itibaren kurum işçisi olarak kabulü ile hak ve alacaklarının Kamu-İşletmeleri İşverenleri Sendikası ile Maden İş Sendikası arasında imzalanan TİS sözleşmesine göre belirlenmesi zorunludur.

Bu nedenle asıl işveren -alt işveren ilişkisinin geçerli olmadığına karar verilerek davacı işçinin kamu işçisi olarak kabul edip en iyi hakları tanıyan Kamu-İşletmeleri İşverenleri Sendikası ile Maden İş Sendikası arasında imzalanan TİS sözleşmesinden faydalandırılması Anayasanın 90.md si delaletiyle Bakanlar Kurulu kararıyla iç hukuka aktarılan 94 sayılı ILO

sözleşmesine 4857 sayılı yasanın 2 md sine de uygundur.

Bu durumda alt işverenliğin asıl işin bir bölümünde olmasına rağmen yasal koşullar oluşmadan gerçekleştiği, bu yüzden de 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2/6,7 maddeleri uyarınca baştan beri geçersiz olduğu değerlendirilmiştir.Bu tespit ışığında davacının muvazaa nedeniyle başlangıçtan itibaren asıl işveren Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Sınırlı Sorumlu Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğü işçisi olduğu sonucuna varılmıştır..."

10. İlk derece mahkemesinin kararı, istinaf kanun yoluna götürülmüş; Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi 22/4/2021 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

11. Bölge Adliye Mahkemesi kararının temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 23/6/2021 tarihinde kararın bozulmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Taraflar arasındaki uyuşmazlık davacının asıl işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden yararlanıp yararlanamayacağına ilişkindir.

Asıl işveren ile alt işverenler arasındaki hizmet alım sözleşmelerinin muvazaalı olduğu dosyaya sunulan tüm delillerle sabit olmuştur. Ancak davacının davalı kurumun taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden yararlanıp yararlanamayacağı hususunun çözümü gereklidir.

Toplu İş Sözleşmesinden yararlanma, 6356 sayılı Kanunun 39. maddesinde '(1) Toplu iş sözleşmesinden taraf işçi sendikasının üyeleri yararlanır. (2) Toplu İş Sözleşmesinde sözleşmenin imzalanması tarihinde taraf sendikaya üye olanlar yürürlük tarihinden, imza tarihinden sonra üye olanlar ise üyeliklerinin taraf işçi sendikasınca işverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanır.(3) Toplu İş Sözleşmesinin imza ile yürürlük tarihleri arasında iş sözleşmesi sona eren üyelerde iş sözleşmelerinin sona erdiği tarihe kadar Toplu İş Sözleşmesinden yararlanır. (4) Toplu İş Sözleşmesinin imzası sırasında taraf işçi sendikasına üye olmayanlar, sonradan işyerine girip de üye olmayanlar veya imza tarihinde taraf işçi sendikasına üye olup da ayrılanlar veya çıkarılanların Toplu İş Sözleşmelerinden faydalanabilmeleri, Toplu İş Sözleşmesinin tarafı olan işçi sendikasına dayanışma aidatı ödemelerine bağlıdır. Bunun için işçi sendikasının onayı aranmaz. Dayanışma aidatı ödemek suretiyle Toplu İş Sözleşmesinden yararlanma talep tarihinden geçerlidir. İmza tarihinden önceki talepler imza tarihi itibarıyla hüküm doğurur'" şeklinde düzenlenmiştir. Benzer düzenlemeler mülga 2822 sayılı Kanunun 9. maddesinde de bulunmaktadır.

Somut uyuşmazlıkta; davacı işyerinde örgütlü ve yetkili olan Maden-İş Sendikasına üye olduğunu, fakat muvazaalı bir biçimde yüklenici firmanın işçisi olarak gösterildiğinden sendika ile davalı kurum arasında imzalanan Toplu İş Sözleşmesinden yararlandırılmadığını iddia etmiştir. İlk Derece Mahkemesince davalı kurum ile hizmet alım sözleşmesi imzalanan P.A.Ş. arasındaki ilişkinin muvazaalı olduğu gerekçesi ile davacı işçinin davalının taraf olduğu Toplu İş Sözleşmelerinin tamamından yararlanabileceği kabul edilmiş ise de; davacının söz konusu Toplu İş Sözleşmelerinden yararlanabilmesi için sendikaya üye olması, üyeliğin asıl işverene bildirilmesi veya dayanışma aidatı kesilmesini talep etmesi gerekmektedir. Davacının muvazaa nedeniyle baştan itibaren davalı kurumun işçisi sayılmasının başkaca bir işleme gerek kalmaksızın davalı kurumun tarafı olduğu toplu iş sözleşmelerinden yararlandırılmasına imkan vermeyeceği gözetilmeksizin dava konusu alacaklara hükmedilmesi isabetli olmadığından; tüm dosya kapsamı ile 6356 sayılı Kanun'un 39. maddesi değerlendirilmek suretiyle davacının üyeliğinin hangi tarihte davalı kuruma

bildirildiği ve Toplu İş Sözleşmelerinden hangi tarih itibarı ile faydalanabileceği belirlenmeli sonucuna göre Toplu İş Sözleşmelerinden kaynaklanan fark ücret talepleri ile ilgili bir karar verilmelidir. Açıklanan maddi ve hukuki esaslar gözetilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulması hatalı olmuştur.

Dairemizin ve Yargıtay (Kapatılan) 22. Hukuk Dairesinin uygulaması yıllardır işçilerin Toplu İş Sözleşmesinden yararlanılabilmesi için, sendikaya üye olması, üyeliğin asıl işverene bildirilmesi veya dayanışma aidatı kesilmesini talep etmesi gerektiği şeklinde olup onama kararı verilen dosyalarda söz konusu hususun açıkça istinaf sebebi yapılmadığı, istinaf sebebi yapılmayan hususların temyiz sebebi de yapılamaması nedeniyle istinaf ve temyiz sebepleriyle bağlı kalınarak yapılan sınırlı inceleme neticesinde onama kararlarının verildiği anlaşılmakla anılan dosyalar emsal teşkil etmemektedir..."

12. Bozma kararı üzerine ilk derece mahkemesi sendika üyeliğinin asıl işverene bildirilmediği gerekçesiyle 30/11/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 23/2/2022 tarihinde onanmıştır.

13. Nihai karar, başvurucuya 10/3/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 11/4/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

14. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" ...Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez."

15. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "Toplu iş sözleşmesinden yararlanma" başlıklı 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Toplu iş sözleşmesinden taraf işçi sendikasının üyeleri yararlanır.

(2) Toplu iş sözleşmesinden, sözleşmenin imzalanması tarihinde taraf sendikaya üye olanlar yürürlük tarihinden, imza tarihinden sonra üye olanlar ise üyeliklerinin taraf işçi sendikasınca işverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanır.

...

(4) Toplu iş sözleşmesinin imzası sırasında taraf işçi sendikasına üye olmayanlar, sonradan işyerine girip de üye olmayanlar veya imza tarihinde taraf işçi sendikasına üye olup da ayrılanlar veya çıkarılanların toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmeleri, toplu iş sözleşmesinin tarafı olan işçi sendikasına dayanışma aidatı ödemelerine bağlıdır.

B. Yargıtay İçtihadı

16. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 31/1/2024 tarihli ve E.2023/9-595, K.2024/43 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... alt işverenlik ilişkisinin muvazaalı olduğunun tespit edilmesinin kanuni sonucu olarak alt işveren işçisi, başlangıçtan itibaren asıl işveren işçisi sayılarak işlem görecek ise de alt

işveren işçisinin asıl işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmesi için 6356 sayılı Kanun'un 39 uncu maddesindeki şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu itibarla, davacının üyeliğinin davalı .. bildirilmesi gerektiğinden İlk Derece Mahkemesince yapılan araştırmada davacının sendika üyeliğinin davalı .. tarihli Sendika yazısıyla tarihinde bildirildiği ancak alacak hesabının sendika üyelik bildirim tarihi öncesini kapsayan . ila . ayları arasındaki döneme ilişkin olduğu görülmekle davacının toplu iş sözleşmesinden yararlandırıldığı dönem yönünden sendika üyeliğinin davalıya bildirilmediği ve davacının da toplu iş sözleşmesinden yararlanmak için davalıya yapılmış bir başvurusunun bulunmadığı anlaşılmıştır.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, Özel Dairenin ... tarihli bozma kararında davacı işçinin sendika üyeliğinin davalıya bildirilmesinden itibaren toplu iş sözleşmesinden yararlanmasının mümkün olduğunun belirtildiği ve İlk Derece Mahkemesince bu bozma kararına uyulması ile davalı işveren yararına usuli kazanılmış hak oluştuğundan direnme kararının bu değişik gerekçe ile bozulması gerektiği görüşü ile; kişinin kendi muvazaasına dayanamayacağı, hakkını kötüye kullanan, muvazaalı işlemle işçinin sendika üyeliğini engelleyen ve üye olduğu hâlde toplu iş sözleşmesinden yararlandırmayarak muvazaalı işlem yapan işverenin hukuk düzeninde korunmaması, muvazaalı işlemin sonuçlarına muvazaanın tarafı işverenin katlanması gerektiği, dosya içeriğinde işveren tarafından sunulan evraklardan davalı işverenin davacının sendika üyeliğinden haberdar olduğunun anlaşıldığı ve hukuk güvenliği açısından da direnme kararının yerinde olduğu görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüşler Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir. "

17. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/10/2022 tarihli ve E.2022/13480, K.2022/12661 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut uyuşmazlıkta olduğu gibi asıl alt işveren ilişkisinin muvazaaya dayandığının ya da geçerli olarak kurulmadığının ve işçinin çalışma süresinin en başından itibaren asıl işverenin işçisi olduğunun belirlendiği durumlarda; işçi, toplu iş sözleşmesinin imza tarihinde yetkili sendikaya üye olsa da gerçek işveren olan asıl işverenin toplu iş sözleşmesinden yararlanabilmesi; ancak taraf sendika üyeliğinin gerçek işverene bildirildiği tarihten itibaren mümkündür. Somut uyuşmazlık dönemi için davacının sendika üyeliği, toplu iş sözleşmesinin tarafı Sendika tarafından davalı Belediyeye bildirilmediği gibi davacının da toplu iş sözleşmesinden yararlanma talebi ile davalı Belediyeye bir başvurusu olmamıştır..."

18. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 4/7/2024 tarihli ve E.2024/6808, K.2024/10567 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacının 20.05.2014 tarihinde sendika üyesi olduğu anlaşılmaktadır. 6356 sayılı Kanun'un 39 uncu maddesi gereğince toplu iş sözleşmesinden yararlanmak için taraf sendikaya üye olmak gerekmektedir. Sendika üyesi işçinin hangi tarihten itibaren toplu iş sözleşmesinden yararlanabileceği de sendika üyelik tarihi yahut üyeliğin işverene bildirildiği tarihe göre belirlenmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkesi ve sendika hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken yargı kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların kanunun uygulanması niteliğinde olup olmadığı ve açık bir keyfîlik içerip içermediği, dolayısıyla sendika hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda ve somut olayın kendine özgü koşulları dâhilinde değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın “Sendika kurma hakkı” başlıklı 51. maddesinin ilk üç fıkrası şöyledir:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir”

24. Anayasa'nın “Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı” başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir."

25. Başvurucu, TİS hükümlerinden yararlandırılmamasından yakınmıştır. Anayasa'nın 51. maddesinde, çalışanlar ve işverenlerin üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için sendika kurma hakkı olduğu düzenlenmiştir. Sendika hakkı, örgütlenme özgürlüğünün bir parçasını oluşturmaktadır. Bu hak, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirir. Bu çerçevede her ne kadar ayrı bir hak grubu teşkil etmese de grev ve toplu sözleşme hakkı, üyelerinin menfaatlerini korumak için sendikaların kullanabileceği en önemli yollardandır (benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 27; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, B. No: 2015/14862, 9/5/2018,§21). Öte yandan Anayasa'nın 53. maddesinde işçi ve işverenlerin karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla TİS akdetme hakkına sahip oldukları belirlenmiştir. O hâlde mesele, Anayasa'nın 53. maddesi ışığında ve Anayasa'nın 51. maddesi kapsamında ele alınmalıdır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

27. Anayasa'nın 51. maddesinde yer alan “çalışanlar ... üyelerinin menfaatlerini korumak için” ibaresi üyelerin mesleki menfaatlerini korumak için gerçekleştirecekleri sendikal faaliyetlerin Anayasa tarafından korunduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Kristal-İş Sendikası, § 54). Bu bağlamda sendika hakkı, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

28. Anayasa'nın 51. maddesinde temel bir hak olarak güvence altına alınan sendika hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Sendika hakkı, bu hakka yönelik olarak kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra üyesi oldukları sendikalarca veya kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla sendika hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanı sıra üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı ilgiliye koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Barış Adıgüzel, B. No: 2016/15802, 8/9/2021, § 29; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, § 52; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, B. No: 2014/15627, 5/10/2017, § 36).

29. Devletin sendika hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri, kaynağını Anayasa'nın 5. ve 51. maddelerinden almaktadır. Bu yükümlülük devlete, üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendikaya üye olma ve sendikal faaliyette bulunma haklarını kullanmayı engelleyici davranışlarından kaçınmasına yönelik olarak ve sırf bu haklarından yararlandıkları gerekçesiyle yaptırıma tabi tutulmalarını, ayrımcılığa maruz kalmalarını önleyici tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Bu çerçevede alınacak tedbirlerin üçüncü kişilerin ve özellikle işverenin çalışanların sendika hakkına müdahalede bulunmaları bakımından caydırıcı nitelikte olması gerekir. Öte yandan üçüncü kişiler tarafından sendika hakkına müdahale edilmesi durumunda müdahaleye karşı itirazların öne sürülebileceği ve müdahalenin sonuçlarının giderilmesi açısından gerçek ve etkili koruma temin edecek hukuksal mekanizmaların oluşturulması, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınması, gerekiyorsa tazminat ve benzeri giderimler için dava açma imkânının getirilmesi devletin pozitif yükümlülüklerindendir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023, §§ 39, 40; Barış Adıgüzel, § 30; Anıl Pınar ve Ömer Bilge, § 37). Devletin söz konusu yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin denetimi ise yürütülen sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır.

30. Kamu gücü kullanan makamların her türlü iş ve işlemlerinde öncelikle Anayasa hükümlerini gözetmeleri zorunludur. Nitekim Anayasa'nın 11. maddesinde Anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan Anayasa'nın 138. maddesine göre hâkimler; Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verir. Görüldüğü üzere yargı organlarının uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa hükümlerini dikkate alarak çözüme kavuşturmaları anayasal bir zorunluluktur. Bu bağlamda bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi, Anayasa Mahkemesinin ilk elden yani

doğrudan inceleme yapmamasını ifade ettiği gibi esas itibarıyla idari ve yargısal makamların önlerindeki meseleleri ve uyuşmazlıkları öncelikle Anayasa'ya uygun biçimde sonuca bağlamaları yönünden birincil derecede sorumlu olduklarını göstermektedir. Özellikle temel kanunlarda öngörülen dürüstlük ve iyi niyet kuralları, hakkın kötüye kullanılması yasağı gibi genel ilkeler ile bazı hâllerde olayın özelliklerine ve durumun gereklerine göre hâkime takdir yetkisi tanınması uyuşmazlıkların çözümünde Anayasa'ya uygun yorum imkânı tanıyan söz konusu etkili hukuksal korumanın bir gereği olarak görülmelidir. Dolayısıyla ister özel kişiler arası ister taraflardan birinin kamu gücü olduğu uyuşmazlıklar olsun her durumda hâkimin hukuk kurallarını Anayasa'ya uygun bir biçimde yorumlaması ve yargı yetkisinin kullanımı çerçevesinde özellikle Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerin korunmasını gözetmesi beklenmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Apaydın, B. No: 2015/13099, 8/1/2020, §§ 46, 47).

31. Diğer bir ifadeyle Anayasa'ya uygun yorum ilkesi hâkimin hukuk kurallarını yorumlama serbestîsinin sınırını oluşturmaktadır. Dolayısıyla hâkimin bir hukuk kuralının anlam ve kapsamını tespit ederken Anayasa'yı ve anayasal ilkeleri hesaba katmaması Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin tepesinde yer almasını anlamsız hâle getirir. Bu bağlamda Anayasa kâğıt üzerinde kalan bir metin değil yaşayan, hukuk sistemini yönlendiren, her türlü kamusal tasarrufta gözetilmesi gereken hukuki bir belgedir (Mehmet Fatih Bulucu [GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022, § 76). Anayasa hükümlerinin bağlayıcılığının gereği olarak hâkimin maddi hukuk hükümlerini uygularken temel hak ve hürriyetlere ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvenceleri öncelikle dikkate alması anayasal bir gerekliliktir.

32. Mahkemelerin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki uyuşmazlık ne kadar Anayasa’da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi, Anayasa’da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, mahkemeler tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa’nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede, onların yeri alınmamakta; kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13531, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, § 57; Muharrem Çimen, § 42).

33. Bununla birlikte sendika hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için her iki tarafın menfaatlerinin de mümkün olduğunca dengelenmesi ve taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açılmaması gerekir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari, B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvurucunun TİS'ten yararlandırılmaması nedeniyle açtığı davada devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği

şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle mahkemelerin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

b. Somut Olayın Değerlendirilmesi

34. Başvurucu; asıl işverenin işçisi olmasına rağmen muvazaalı bir biçimde alt işverenin işçisi olarak gösterildiğini, bu muvazaanın mahkeme kararlarıyla kesin olarak tespit edildiğini belirtmiştir. Başvurucu, buna karşın asıl işverenin TİS bağıtladığı yetkili sendikanın üyesi olmasına rağmen TİS hükümlerinden yararlandırılmamasının sendika hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır.

35. Bu noktada TİS'in işçiler bakımından önemine kısaca değinmekte yarar vardır. TİS, işçi sendikası ile işveren sendikası veya sendika üyesi olmayan işveren arasında akdedilen bir sözleşmedir. Bu sözleşme; bireysel iş sözleşmelerinin nasıl yapılacağını, içeriğini, sona erme koşullarını belirler. Bu yönüyle TİS normatif bir nitelik taşımakta, yasal sınırlar içinde ve TİS'in uygulama alanı ile sınırlı kalmak kaydıyla genel ve objektif nitelikte hukuk kuralı oluşturabilmektedir. TİS; tarafların karşılıklı hak ve borçlarını, sözleşmenin uygulanması ve denetimi ile uyuşmazlıkların çözüm yollarını da düzenlemek amacıyla yapılır. Dolayısıyla TİS ve sendikal faaliyet özgürlüğü birbirine sıkı sıkıya bağlı iki kavram olarak karşımıza çıkar (Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, § 35; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, § 35). Zira işçilerin bir sendikaya üye olmalarındaki başlıca amaçlardan biri de o işyerinde yapılacak bir TİS sayesinde sosyal ve ekonomik haklar ile çalışma şartlarını geliştirmek ve korumaktır. Yani işçilerin TİS çatısı altında toplanamaması sendikal haklardan bir bütün olarak yararlanamamaları anlamına da gelmektedir.

36. Somut olayda mahkemeler, sendika üyeliğinin asıl işverene bildirilmediği gerekçesiyle başvurucunun TİS'ten yararlanamayacağına karar vermiştir.

37. Devletin pozitif yükümlülük bağlamında mahkemelerin hukuk kurallarını yorumlama yetkisi, bunların Anayasa hükümleri ışığında yorumlanması yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Buna göre mahkemeler, önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyeti altındadır. Dolayısıyla hâkimin bir hukuk kuralının anlam ve kapsamını tespit ederken Anayasa'yı ve anayasal ilkeleri hesaba katmaması Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin tepesinde yer almasını anlamsız hâle getirir. Bu bağlamda Anayasa kâğıt üzerinde kalan bir metin değil yaşayan, hukuk sistemini yönlendiren, her türlü kamusal tasarrufta gözetilmesi gereken hukuki bir belgedir (benzer değerlendirmeler için farklı bir hak bağlamında bkz. Mehmet Fatih Bulucu, § 76).

38. Mahkemeler 6356 sayılı Kanun'un 39. maddesi kapsamında sendika üyeliğinin işverene bildirilmesinin zorunlu olduğunu belirtmiş ve bu koşulun gerçekleşmemesi nedeniyle başvurucunun TİS'ten yararlanamayacağı sonucuna varmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde muvazaa hâlinde alt işveren işçisi olarak gösterilen işçilerin işe başladıkları tarihten itibaren asıl işverenin işçileri sayılacağı düzenlenmiştir. Başvurucunun muvazaalı bir biçimde alt işverenin işçisi olarak gösterilmesine karşın ve bu durumda başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılacağı kuralı karşısında muvazaalı işlemin tarafı olan işverene neden sendika üyeliği bildirilmesi koşulu arandığı mahkeme kararlarında açıklanmamıştır. Başvurucunun bu yöndeki yargılama sırasında dile getirdiği uyuşmazlığın sonucuna etkili iddia ve itirazları da karşılanmamıştır.

39. Başvurucu bakımından muvazaalı olduğu yargı kararıyla kesinlemiş iş sözleşmesi

nedeniyle TİS'ten yararlanamamanın önemli bir külfete yol açtığı kuşkusuzdur. Başvurucu böylelikle sendika üyesi olduğu 2009 yılından itibaren uzun bir süre boyunca TİS'ten kaynaklı haklardan yararlanamamıştır. Başvurucunun üstlendiği bu külfetin karşısında; muvazaaya kusurlu işlemi nedeniyle neden olan işverene sendika üyeliğinin bildirilmesi gerektiği şeklindeki değerlendirmelerin -söz konusu kanun hükümleri dikkate alındığında- öngörülebilir ve makul olmadığı anlaşılmaktadır.

40. Diğer taraftan tespit edilen muvazaa ilişkisi asıl işveren ile alt işveren arasında gerçekleşmiştir. Başka bir deyişle mahkemelerin değerlendirmelerinde başvurucunun tarafı olmadığı bir muvazaa ilişkisine muhatap kılınarak başvurucuya hangi gerekçelerle böyle bir külfet yüklendiği ve bu yöndeki değerlendirmenin hukuki dayanakları gösterilememiştir. Bunun sonucunda muvazaa ilişkisine ilişkin olarak yapılan tespit, başvurucunun TİS'ten kaynaklı sendikal haklardan yararlanması bakımından herhangi bir sonuç doğurmamış olmaktadır.

41. İşveren tarafından yapılan müdahaleyle ilgili olarak usule ilişkin güvenceler kapsamında oluşturulan yargısal mekanizmaların etkili bir şekilde işletilmesi ve mahkemelerin konuyla ilgili ve yeterli gerekçe ortaya koyması devletin pozitif yükümlülükleri kapsamındadır.

42. Eldeki başvuruda başvurucunun iş sözleşmesinin muvazaalı olduğu tespit edilmesine rağmen TİS'ten yararlanmasını, sendika üyeliğinin asıl işverene bildirilmesi şartına bağlı kılan mahkeme kararlarında konu ile olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmamaktadır. Dolayısıyla somut olay bağlamında sendika hakkının güvencelerinin yerine getirilmediği ve mahkemelerin yorumlarının sendika hakkının korunmasının gerekliliklerine uygun düşmediği kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda mahkemeler tarafından Anayasa'nın 51. maddesine uygun bir inceleme yapıldığı, ilgili ve yeterli bir gerekçe ile sonuca varıldığı ve devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirildiği söylenemez.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmak amacıyla Tavşanlı İş Mahkemesine (E.2021/678, K.2021/1121) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECATİ COŞKUN

B. No: 2022/62422 | Karar tarihi: 15.05.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/62422

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

NECATİ COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/62422)

Karar Tarihi: 15/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 8/8/2025 - 32980

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Necati COŞKUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sosyal medya paylaşımında kullanılan ifadenin hakaret kabul edilerek adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde, başvurucu adına kayıtlı profil hesabından 16/8/2020 tarihinde M.G.nin fotoğrafının yanında "TC'yi tabelaya sığmadığı için çıkardık... Hatırladınız mı rüşvetçi hırsızı şimdi felçli" ifadeleri bulunan görsel paylaşılmıştır.

7. Müşteki M.G. 22/1/2021 tarihinde, başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle şikâyette bulunmuştur. Söz konusu dilekçede; M.G.nin ve oğlunun masumiyetinin 2015 yılında netleştiği, buna rağmen son günlerde sosyal medya platformlarında M.G. hakkında ifade özgürlüğünün sınırlarını aşan paylaşımlar yapıldığı, Facebook isimli sosyal medya platformunda birçok kişi tarafından hakaret içerikli yorumlar ile birlikte paylaşılan görselin kendisini son derece üzmesinden dolayı M.G.nin sükûnetini bozmak zorunda kaldığı belirtilmiştir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 11/10/2021 tarihli iddianame ile başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir.

8. Yargılamayı yapan İstanbul Anadolu 33. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 29/3/2022 tarihinde başvurucunun hakaret suçundan 87 gün adli para cezasının karşılığı 1.740 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Suç tarihinde sanığın Facebook isimli sosyal medya hesabından katılanı kastederek ve katılanın fotoğrafının altına 'Hatırladınız mı rüşvetçi Hırsızı şimdi felçli.' ibareleri yazılı görseli paylaşmak suretiyle alenen hakarette bulunduğu, sanığın bu suretle üzerine atılı hakaret suçunu işlediği anlaşılmıştır.

Sanığın alınan savunmasında söz konusu paylaşımı kendisinin yapmadığını belirterek atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiş ise de sanığın aşamalardaki beyanlarının çelişir nitelikte olduğu, sanığın soruşturma beyanında iddiaya konu facebook hesabının şifresini birilerinin kırdığını ve kullandığını belirttiği, yargılama aşamasında ise bazı insanların telefonunu kullanmak amaçlı kendisinden istediklerinde insaniyet namına telefonunu verdiğini, paylaşımın bu şekilde yapılmış olabileceğini belirttiği, sanık savunmalarının hayatın olağan akışına aykırı ve suçtan kurtulmaya yönelik olarak değerlendirildiği, iddiaya konu edilen paylaşımın dosya kapsamında alınan bilirkişi raporu uyarınca sanığın kullanmış olduğu facebook hesabı üzerinden paylaşıldığına dair ve söz konusu facebook hesabının sanık tarafından kullanıldığına dair tespit içeriği de birlikte değerlendirildiğinde sanığın suçtan ve cezadan kurtulmaya yönelik beyanlarına itibar edilmemiş, sanığın atılı suçtan cezalandırılmasın ..."

9. Başvurucu, kararı 16/5/2022 tarihinde öğrenmiş, 6/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

10. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Hakaret" başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır...

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde,

yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur."

B. Uluslararası Hukuk

11. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 29-37; Koray Çalışkan [1. B.], B. No: 2014/4548, 5/12/2017, §§ 17-23.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 15/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucu; ceza davasına konu paylaşımı kendisinin yapmadığını, söz konusu paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu, bir haber yahut yorumu paylaşmasının içeriğini tamamen uygun bulduğu anlamına gelmediğini, böyle bir paylaşım yapana ceza verilemeyeceğini ve hükmedilen cezanın ölçülülük ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğunu ileri sürerek ifade özgürlüğünün ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Bakanlık görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucu adli para cezasına konu edilen ifadeleri kullanmadığını ileri sürmesine rağmen eylemi sabit görülerek cezalandırılmıştır. Buna göre her ne kadar başvurucu, eylemi olgusal olarak reddetmişse de adli para cezası şeklindeki müdahalenin başvurucunun anılan sözleri sarf ettiği kabul edilerek yapıldığı gözetildiğinde başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Aksi durumda ise kişinin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasında bulunabilmesi, suçlandığı eylemi kabul etmesi şartına bağlanmış olacağından kişinin kendi kendini suçlamaya zorlanamayacağına ilişkin evrensel hukuk standartlarına da aykırılık oluşturacaktır (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin benzer değerlendirmelerde bulunduğu karar için bkz. Müdür Duman/Türkiye, B. No: 15450/03, 6/10/2015, § 30). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Anayasa’nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

18. Sosyal medya paylaşımında kullandığı bir ifade nedeniyle başvurucu hakkında adli para cezasına hükmedilmiştir. Söz konusu mahkeme kararıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

19. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler,... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar,... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

20. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

21. 5237 sayılı Kanun'un 125. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

22. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı kanaatine ulaşılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

23. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir. İfade özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 51-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 68-72; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

24. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Kamu gücünü kullanan organların düşüncelerin açıklanmasına ve yayılmasına müdahale ederken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken

bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, §§ 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68).

25. Bununla birlikte ifade özgürlüğü, sıkı bir şekilde yorumlanması gereken istisnalara tabidir ve herhangi bir kısıtlama ihtiyacı ikna edici bir şekilde tesis edilmelidir. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

26. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında bu iki hak arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (İlhan Cihaner (2), § 49; Nilgün Halloran, § 27). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için kullanılan ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kim tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin, tarafların ünlülük derecelerinin, ilgili kişilerin önceki davranışlarının ve kamu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının değerlendirilmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 44; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56).

27. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile eski bir bürokrat ve siyasetçi olan M.G.nin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak ise şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, § 59; Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), § 82; Nilgün Halloran, § 45; Kadir Sağdıç §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2), § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan [1. B.],

B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Katılanın kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağı olup olmadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamından koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1. B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

28. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun yaptığı sosyal medya paylaşımı sebebiyle hakaret suçundan cezalandırılmasının zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

29. Somut olayda başvurucunun kamuya mal olmuş bir kişi olmadığı, sade vatandaş olduğu ve uzun yıllar bürokrat ve siyasetçi olan müşteki M.G.ye ilişkin olarak sosyal medya hesabından paylaşımda bulunduğu görülmektedir. Paylaşımda adı geçen M.G. ülke çapında tanınan eski bir bürokrat ve siyasetçidir. Uzun yıllar kaymakamlık ve valilik yapan M.G. 2013 yılında içişleri bakanı olarak görev almış, 2011-2015 yılları arasında ise milletvekilliği yapmıştır. Hakkında 2013 yılında çıkan yolsuzluk iddiaları üzerine bakanlık görevinden istifa etmiş ve ilerleyen yıllarda siyaset arenasından çekilmiştir. Eleştirilerin hedefinde olan M.G.nin kamuoyunca uzun zamandan bu yana bilindiği ve tanındığı için müşteki bakımından kabul edilebilir eleştiri sınırları, sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniştir. Müşteki aktif siyasi hayatını uzun yıllar önce (7/6/2015 tarihinde) sonlandırmıştır. Ancak müştekinin 8/5/2015 tarihinde kısmi felç geçirdiğine ilişkin birçok haberin yapıldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan müştekinin şikâyet dilekçesinde (bkz. § 7), başvuru konusu paylaşımın yapıldığı tarihte birçok benzer paylaşım yapıldığı da ifade edilmektedir. Mezkûr olgular da müştekinin eleştirilere göstermesi gereken hoşgörünün sınırının belirlenmesinde dikkate alınmalıdır.

30. Kamuoyunda 17-25 Aralık soruşturmaları olarak anılan süreçte İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2013 yılının Aralık ayında başlatılan operasyonlar kapsamında M.G.nin oğlu gözaltına alınmıştır. Soruşturmaların başlatıldığı dönemde içişleri bakanı olan M.G. de yolsuzluk yaptığı iddia edilenler arasında yer aldığından 25/12/2014 tarihinde bakanlık görevinden istifa etmiştir. Sonrasında aralarında müştekinin de bulunduğu bazı bakanlar hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) soruşturma yürütülmüştür.

TBMM'de 2015 yılında yapılan oylama sonucunda M.G.nin de aralarında bulunduğu bakanların Yüce Divana gönderilmemesi yönünde karar çıktığı görülmüştür. Müştekiye ilişkin olarak açık kaynaklardan yapılan sorgulamada sonraki yıllarda da adının çeşitli haberlere konu olmaya devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda başvurucunun kullandığı ifadenin genel kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı ve bu tartışmanın güncel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

31. Başsavcılık, başvurucunun sosyal medya hesabında müştekiyle ilgili olarak hakaret içeren paylaşım yaptığı iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. Mahkeme ise başvurucunun söz konusu paylaşımı yapmak suretiyle hakaret suçunu işlediğini, alınan bilirkişi raporu uyarınca paylaşımın başvurucunun Facebook hesabı üzerinden yapıldığını ve söz konusu Facebook hesabını başvurucunun kullandığını belirterek başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme yalnızca şikâyete konu ifadenin hakaret suçu kapsamında olduğunu ve başvurucunun bunu paylaştığını tespit etmekle yetinmiş (bkz. § 8); dile getirilen konunun güncel olup olmadığını, genel yarara ilişkin tartışmaya katkı sağlayıp sağlamayacağını, başvuruya konu ifadenin dile getirilme nedenini, kullanılan sözün arka planı olup olmadığını tartışmaksızın başvurucuyu hakaret suçundan mahkûm etmiştir. Mahkeme, başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; bahsedilen konularda yeterli bir değerlendirme yapmaksızın söz konusu ifadenin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Oğuz Demirkaya [2. B.], B. No: 2018/15033, 18/5/2021, § 38; Sami Küçükbaşkan [2. B.], B. No: 2018/5571, 8/9/2021, § 44; Metin Çapar [2. B.], B. No: 2018/12551, 16/12/2020, § 40).

32. Sonuç olarak yukarıdaki açıklamalarla birlikte değerlendirildiğinde Mahkeme karar verirken kullanılan ifadeyi, ifade özgürlüğü penceresinden gerekli olan tüm yönleriyle değerlendirmemiş (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45), başvurucunun mahkûmiyetinin demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşıladığını ortaya koyamamıştır. Bu durumda Mahkemenin mahkûmiyet kararı kapsamında kaleme aldığı gerekçe, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu görüşe katılmamıştır.

34. Öte yandan başvurucu ceza davasına konu paylaşımı kendisinin yapmadığını ve bu hususa ilişkin iddialarının yargılama mercilerince karşılanmadığını ileri sürerek masumiyet karinesi ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İfade özgürlüğü kapsamında yapılan değerlendirme ve varılan hak ihlali sonucu ile bu konuda -aşağıda gerekçesi açıklandığı üzere- Mahkemece yeniden yargılama yapılacağı hususları gözetildiğinde başvurucunun anılan haklar kapsamında ileri sürdüğü ihlal iddialarının incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile birlikte 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili olarak belli yönde bir yaklaşımda bulunduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Bu ihlal kararı ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasındaki uyuşmazlığın dengelenmesinde mahkeme gerekçesinin ilgili ve yeterli olmamasına ilişkindir. Kararda, başvuru konusu paylaşımda kullanılan ifadenin içeriğinin ifade özgürlüğü kapsamında olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın esasına ilişkin sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 33. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/726, K.2022/177) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, sosyal medya üzerinden yapılan bir paylaşım nedeniyle hakkında adli para cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, sosyal medya (Facebook) üzerinden kendisi adına kayıtlı profil hesabından 16.08.2020 tarihinde M.G'nin fotoğrafı yanında "T.C.yi tabelaya sığmadığı için çıkardık…hatırladınız mı rüşvetçi hırsızı şimdi felçli" ifadeleri bulunan görseli paylaşmış, M.G.'nin şikayeti üzerine Başsavcılık tarafından başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması için iddianame düzenlenmiş, yerel mahkemece yapılan yargılama sonucunda dosyaya ilişkin alınan bilirkişi raporu uyarınca söz konusu hesabın başvurucu tarafından kullanıldığının belirlendiği ve başvurucunun üzerine atılı hakaret suçunu işlediği gerekçeleri ile başvurucunun 87 gün adli para cezası karşılığı 1740 TL ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir.

Anayasanın 17. maddesinde kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı düzenlenmiştir. Yine Anayasanın 26. maddesinde herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, bu hürriyetlerin kullanılmasının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, kişilerin şeref ve itibarının korunması amacı ile kanunla ifade özgürlüğüne müdahale edilmesi ve sınırlanması mümkündür.

Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinde "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur" düzenlemesi yer almaktadır. Yine aynı Kanunun 126. maddesinde, "- (1) Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğunda duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır".

Anayasanın 26. maddesinde şeref ve haysiyetin korunması amacı ile ifade özgürlüğünün sınırlanması mümkün kılındığından kişilerin şeref ve itibarının korunması ve söz konusu hakaret ve sövme fiillerinin tekrarlanmaması amacı ile Türk Ceza Kanunu'nun 125. ve 126. maddelerinde öngörülen düzenlemeler kanunilik ölçütünü karşılamaktadır. Bunun yanında hakaret veya sövme fiilleri nedeniyle kişilik hakları ihlal edilen kişilerin Türk Ceza Kanunu

uyarınca failin cezalandırılmasını istemesi, mutlaka failin hapis cezası alması anlamına da gelmemektedir. Öyle ki, ceza hukukunda adli para cezası, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi yaptırım türleri mevcut olup, mahkeme somut durum ve koşullara göre fiilin suç oluşturmayacağını kabul edebileceği gibi, suç olduğu kanaatine ulaşırsa hapis cezası dışındaki yaptırım türlerine de hükmedebilecektir.

Buna göre, somut olayda başvurucunun hesabından yapılan paylaşımda şikayetçinin fotoğrafına da yer verilerek "rüşvetçi", "hırsız", "felçli" gibi ifadelere yer verilmiştir. Oysa, söz konusu iddiaların muhatabı olan şikayetçinin suç oluşturan bu fiilleri işlediğine dair bir mahkeme kararı olmadığı gibi, yine şikayetçinin sanki işlediği sabit olmayan suçlar nedeniyle hasta olduğu izlenimi de uyandırılmıştır. Şikayetçinin uzun bir süre bürokrat ve siyasetçi olarak görev yapmış olması, paylaşımın yapılmasından çok önce hakkında bazı iddialar ileri sürülmüş olması, güncel olmayan ve mahkeme kararı ile sabit olmayan bu iddiaların aradan geçen uzun yıllar sonrasında sosyal medya üzerinden yazılmış olmasını haklı göstermemektedir. Başvurucu tarafından kullanılan "rüşvetçi", "hırsız" gibi ifadelerin hakaret olarak kabul edilmesine yönelik toplumsal bir kabulün olduğu, daha hukuki bir ifade ile söz konusu ifadelerin hakaret oluşturmasının maruf ve meşhur bir vakıa olduğu ve ayrıca ispatının da gerekmediği aşikardır.

Anayasa Mahkemesi Emin Aydın kararında (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014) kamu görevlilerin daha fazla eleştiriye katlanmaları gerektiğini belirttikten sonra onların kamuoyu önünde itibarsızlaştırılması nedeniyle somut olayda adli para cezasına hükmedilmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini Anayasa'ya aykırı görmemiştir. Mahkeme, kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Janowski/Polonya kararına da atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında özetle (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014), "77. Nitekim AİHM, Janowski davasında, gazeteci olan başvurucunun belediye görevlilerinin yüzlerine karşı "aptal" ve "hödük" ifadelerini kullanması sonucu yerel mahkemece cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında inceleyerek, başvurucunun bu sözlerinin, kamuoyunu ilgilendiren konularda yapılan bir fikir alışverişi kapsamında olmadığını, bu sözlerin kamuya açık bir alanda ve birçok kişinin önünde sarf edildiğini bu sebeple başvurucunun olayda gazeteci değil sıradan bir vatandaş olarak kabul edileceğini, kamu görevlilerine yapılan bu hakaretin kabul edilebilir eleştiri sınırını aştığını belirterek, kullanılan sözlerin ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (bkz. Janowski/Polonya, B.No: 25716/94, 21/1/1999, §§32-35).78. Diğer taraftan müdahalenin ölçülülüğü değerlendirilirken dikkate alınması gereken başka bir husus da uygulanan yaptırımın ağırlığıdır… 79. … Somut olayda başvurucu hakkında ceza davası açılmış ve yargılanmış olmakla birlikte başvurucu aleyhine hapis cezası verilmekten kaçınılarak adli para cezasına hükmedildiği ve verilen cezanın da hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle uygulanmadığı görülmektedir." gerekçelerine yer vermiş, sanık hakkında adli para cezası verildikten sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle kararın uygulanmamasını da ölçülü bir yaptırım olarak değerlendirmiştir. Somut olayımızda ise, yukarıda yer verilen kararda geçen "aptal" ve "hödük" gibi ifadelerden daha ağır ifade ve ithamlar kullanılmış olup, başvurucu aleyhine 87 gün adli para cezası karşılığı 1.740 TL para cezasına hükmedilmiştir. Cezanın adli para cezası olduğu ve meblağ olarak yüksek bir tutarda olmadığı nazara alındığında söz konusu yaptırım ölçülü olmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında ifade edildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi

gereği yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Yerel mahkeme, somut olay bağlamında dosya kapsamındaki delilleri değerlendirmiş, bilirkişi raporu alarak başvurucunun sosyal medya hesabını kullandığını belirlemiş, kararını gerekçelendirerek başvurucu hakkında ilgili Kanun maddeleri çerçevesinde adli para cezasına hükmetmiştir. Buna göre, başvurucu hakkında verilen hapis cezaları başvurucunun işlediği fiil ile orantılı olmaktadır. Başvurucunun cezalandırılması, şikayetçinin Anayasa'nın 17. maddesindeki maddi ve manevi varlığının korunması hakkı açısından zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği gibi, adli para cezasına hükmedilmesi şeklindeki müdahale orantılı olup, demokratik toplum düzeninin gereklerine de aykırı değildir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun Anayasanın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkı ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Recai AKYEL Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye İrfan FİDAN

Üye Muhterem İNCE Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

VEDAT DOĞAR

B. No: 2019/13805 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEDAT DOĞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13805)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Vedat DOĞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma işleminde kişiye özel muamele yapılması ve kamu yararı bulunmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun taşınmazının da içinde bulunduğu alan Şanlıurfa Belediye Meclisinin 2/10/2012 tarihli kararı ile 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi kapsamında kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun taşınmazı hakkında Şanlıurfa Belediye Encümeninin 28/2/2013 tarihli kararı ile kamulaştırma kararı verilmiştir.

3. Başvurucu, kamulaştırma kararının iptali için dava açmıştır. Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesi 15/1/2015 tarihinde kamulaştırma kararını iptal etmiş; iptal kararında dava konusu parsel kentsel dönüşüm alanı olarak belirlendikten sonra bu proje kapsamında bu parseli de kapsayacak şekilde imar planı değişiklikleri yapıldığını, 5393 sayılı Kanun'un 73. maddesi gereğince kamulaştırma kararından önce anlaşma yoluna gidilmesi gerektiğini, anlaşma sağlanamaması durumunda söz konusu projeler ve mevcut imar planlarında öngörülen kullanım kararları dikkate alınarak kamulaştırma yapılmasının uygun olacağını ancak bu usullere uyulmadan davacıya ait parselin kentsel dönüşüm alanında kaldığından

bahisle doğrudan kamulaştırma kararı alınmasında hukuka uyarlık bulunmadığını açıklamıştır. Karar temyiz talebinde bulunulmaması üzerine 31/3/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucunun taşınmazı hakkında Şanlıurfa Belediye Encümeni tarafından 22/10/2015 tarihinde tekrar kamulaştırma kararı alınmıştır. Bu karar üzerine başvurucuya ait yerin anlaşma yolu ile satın alınabilmesi için başvurucuya teklifte bulunulmuştur. Ancak anlaşma sağlanmamış bu husus 30/12/2015 tarihinde tutanak altına alınmıştır.

5. Başvurucu, Şanlıurfa Belediye Encümeni tarafından alınan 22/10/2015 tarihli kamulaştırma kararının iptali için dava açmıştır. Dava sonunda Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesi 3/4/2018 tarihli kararı ile iptal istemini reddetmiş; kararda başvurucunun daha önce açtığı ve iptal kararı ile sonuçlanan davaya değinmiş; bu kararın gerekçesinde belirtilen usuli eksikliklerin giderilmesi amacıyla davalı idarenin kentsel dönüşüm alanına ilişkin ada-parsel oluşturduğunu ve alanın yapılaşması koşullarının belirlenmesine dair uygulama projesi yaptığını, ardından kentsel dönüşüm ve gelişim alanındaki özel mülkiyete tabi parsellerin kamulaştırılmasına dair 22/10/2015 tarihli Belediye Encümeni kararının alındığını ifade etmiştir.

6. Kararda ayrıca aynı alan bakımından bakılan davalarda verilen hükümlere atıfla "Eski Sanayi Bölgesi'nin şehrin konut, ticaret ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait alanlarla çevrili merkezî bir noktasında bulunduğu halde, fiziksel ve işlevsel olarak çöküntüleşme sorunu yaşadığı, sosyal ve teknik altyapısının yetersiz olduğu, söz konusu alanın mevcut haliyle değişen kent yapısına uyum sağlayamadığı", bu nedenle bölgede kentsel dönüşüm ve gelişim yapılması gerektiğinin ifade edildiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda ilk derece mahkemesi başvurucunun mülkiyetine yönelik müdahalenin 5393 sayılı Kanun ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na dayandığı, somut olayın kamusal bir ihtiyaçtan kaynaklandığı, kamu yararı unsurunu taşıdığı ve ölçülü olduğunu belirtilmiştir.

7. İlk derece Mahkemesi kararına yönelik istinaf istemi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi İkinci Dava Dairesince 27/2/2019 tarihinde reddedilmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

8. Nihai karar başvurucuya 25/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 19/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; kişiye özel imar planı yapılmak suretiyle taşınmazının kamu kullanımına tahsis edildiğini, taşınmazı ile aynı proje kapsamında yapılan kamulaştırmalarda diğer taşınmaz maliklerine aynı bölgede daire ve dükkânlar verilirken kendisi için bu yönde bir tasarrufta bulunulmadığından idare ile anlaşma sağlayamadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Başvurucunun taşınmazının kamulaştırılması ile mülkiyet hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır. Mülkiyet hakkına yapılan herhangi bir müdahalenin ise Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerini ihlal etmemesi için öncelikle kanuna dayalı olması, ayrıca kamu yararına uygun meşru bir amacının bulunması ve bunun yanında ölçülü olması gerekmektedir.

13. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

14. Somut olayda 5393 Kanun'un 73. maddesine dayanılarak mülkiyet hakkına müdahalede bulunulmuştur. Anılan maddede belediyelerin bir alanı kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan etmesi yetkisi düzenlenmiş, bu alanda kalan yerlerin kamulaştırılmasına imkân tanınmıştır. Buna göre maddede yer alan hükümlerin öngörülebilir, açık ve ulaşılabilir olduğunda tereddüt yoktur. Öte yandan kamulaştırma işlemlerinde de 2942 sayılı Kanun hükümleri uygulanmıştır. Dolayısıyla müdahalenin kanunilik koşulunu taşıdığı anlaşılmıştır.

15. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

16. 5393 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle, eskiyen kent kısımlarının yeniden düzenlenmesi, kentlerin tarihî ve kültürel dokusunun korunması, deprem riskine karşı gereken tedbirlerin alınması amacını taşıyan kentsel dönüşüm ve gelişim alanı uygulamasının hayata geçirilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır. İlk derece mahkemesi kararında vurgulandığı üzere başvurucunun taşınmazının da içinde bulunduğu bölgenin şehrin konut, ticaret ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait alanlarla çevrili merkezî bir noktası olduğu ancak fiziksel ve işlevsel olarak çöküntüleşme sorunu yaşadığı, sosyal ve teknik altyapısının yetersiz olduğu ve mevcut hâliyle değişen kent yapısına uyum sağlayamadığı, bu nedenlerle bölgenin kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edildiği görülmüştür (bkz. § 6). Bu itibarla somut olaya konu kamulaştırma işleminde kamu yararı amacının bulunduğu açıktır.

17. Son olarak Anayasa'nın hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesi, kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulmasını gerektirir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

18. Somut olayda başvurucunun taşınmazının bulunduğu bölge Belediye Meclisinin 2/10/2012 tarihli kararı ile kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edilmiş, başvurucunun taşınmazı hakkında Belediye Encümeninin 28/2/2013 tarihli kararı ile kamulaştırma kararı verilmiştir. Bu karara karşı başvurucunun açtığı iptal davası kamulaştırma kararından önce anlaşma yoluna gidilmesi gerektiği ancak bu usule uyulmadan ilgili yer hakkında kentsel dönüşüm alanında kaldığından bahisle doğrudan kamulaştırma kararı alınmasında hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle kabul edilmiştir. Akabinde Belediye Encümeni tarafından tekrar kamulaştırma kararı alınarak başvurucuya kendisine ait yerin anlaşma yolu ile satın

alınabilmesi için teklifte bulunulmuş ancak anlaşma sağlanamamıştır. Başvuru formu ve ekleri kapsamında başvurucunun taşınmazın kamulaştırılması karşısında kamulaştırma bedelinin tutarına ilişkin bir şikâyetinin olmadığı görülmüştür. Başvurucu, aynı bölgede kendisiyle benzer durumda olan diğer taşınmaz maliklerine daire ve dükkânlar verilirken kendisi için bu yönde bir tasarrufta bulunulmamasından yakınmıştır. Başvurucunun bu iddiasına ilişkin olarak somut bilgi ve belge sunmadığı, emsal göstermediği görülmüştür.

19. Bu çerçevede kamulaştırma yolu ile gerçekleşen müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında sağlanması gereken adil dengeyi bozmadığı anlaşıldığından mülkiyet hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH SAĞLAM VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/23821 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23821

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH SAĞLAM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23821)

Karar Tarihi: 27/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/11/2025 - 33091

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Abdullah SAĞLAM 2. Ayşe Serra SAĞLAM 3. Büşra SAĞLAM 4. Cavidan SAĞLAM 5. Füsun AFŞAR 6. Hatice SAĞLAM 7. Hayri SAĞLAM 8.Muhammet Enes SAĞLAM 9. Mustafa SAĞLAM 10. Orhan SAĞLAM 11. Selma SAĞLAM 12. Süreyya DEĞER

Vekili : Av. Mustafa BOSTANOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırılmış bir taşınmazın iadesi hakkından doğan tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/7/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Taşınmazın Kamulaştırılması Süreci

5. Gaziantep'in Şehitkamil ilçesi, Beylerbeyi köyünde bulunan ve başvuruculların murisi H.S.ye ait olan 11.400 metrekare yüz ölçümündeki tarla vasıflı taşınmaz Sanayi Bakanlığının 3/3/1976 tarihli kararıyla tekstil makineleri fabrikası kurulması amacıyla 11.400 eski TL bedel karşılığında Sümerbank Genel Müdürlüğü (Sümer Holding Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü/Sümer Holding) tarafından kamulaştırılmıştır. Söz konusu taşınmaz 14/3/1979 tarihinde idare adına tapuya tescil edilmiştir.

6. Başvuruculların murisi 20/4/1977 tarihinde kamulaştırma bedelinin arttırılması için dava açmıştır. Gaziantep 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 29/3/1978 tarihinde kamulaştırma bedelinin 387.600 eski TL arttırılması suretiyle 399.000 eski TL olarak tespitine karar vermiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 30/11/1978 tarihinde onadığı karar, taraflara tebliği sonrasında 24/6/1999 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Kamulaştırılan Taşınmazın Satış Süreci

7. Fabrikaya ait binaların yapılması sonrası tezgâhların alımı aşamasına geçildiği sırada Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu 18/3/1985 tarihinde kamulaştırma amacına uygun kullanma imkânı kalmayan, kamulaştırılan taşınmazın da dâhil olduğu alanın satılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı 2/7/1986 tarihinde yarım kalmış fabrika alanının Gaziantep Belediyesine (Belediye) satılması kararı almıştır. Buna göre kamulaştırılan taşınmaz, imar işlemleri sonucunda iki parsele ayrılmıştır. Bunlardan ilki 18/9/1986 tarihinde 152.320.000 eski TL karşılığında Belediyeye devredilmiştir. Diğer kısım 29/6/1993 tarihinde yapılan ihaleye teklif verilmemesi nedeniyle satılamamış ve Belediyenin talebi üzerine ihale öncesi yaptırılan ekspertiz değeri ile 7.950.000.000 eski TL karşılığında 5/6/1995 tarihinde yine Belediyeye satılmıştır.

8. Bakanlığın görüş ekinde yer alan 17/10/2012 tarihli yazıda Sümer Holding kamulaştırma amacına uygun davrandığını, kamulaştırılan gayrimenkul üzerine binalar yaptığını açıklamıştır. Bununla birlikte Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi tarafından inşaatı yarım kalmış fabrikanın Sümer Holdingten alınarak Belediyeye devredildiğini belirtmiştir.

9. İmar uygulamaları sonrasında başvuruculların murisine aitken kamulaştırılan taşınmaz 204 ada 1 parsel ve 205 ada 1 parsel içinde kalmıştır. Belediye 18/9/2008 tarihinde 204 ada 1 parseli Sınırlı Sorumlu Gaziantep Çağdaş Matbaacılar Arsa Toplu İşyeri Yapı Kooperatifine satmıştır. Yine Belediye 205 ada 1 parseli kat irtifakına dönüştürerek 23/12/1996 tarihinde muhtelif şirketlere satmıştır.

C. Tazminat Davası Süreci

10. Başvuruculların murisi 15/3/2011 tarihinde Sümer Holdinge karşı, kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tazmini talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde muris; kamulaştırılan taşınmaz için Belediyeye satıştan önce 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 22. maddesine aykırı şekilde, önceki malik olarak kendisine ihbarda bulunulmadığını, bu nedenle kamulaştırma bedelini ödeyerek taşınmazı geri alma hakkının engellediğini ileri sürmüştür. Kamulaştırma bedelinin arttırılması davası 24/6/1999 tarihinde kesinleşmesine rağmen bu tarihten önce taşınmazın üçüncü kişilere satıldığını

belirtmiştir. Muris, gelinen aşamada taşınmazın birden fazla el değiştirmesi ve üzerinde yapılar inşa edilmesi nedeniyle taşınmazı aynen geri alma imkânı kalmadığını belirterek taşınmazın dava tarihindeki gerçek değerinin tazmin edilmesini talep etmiştir.

11. Davalı; cevabında dava için öngörülen bir yıllık hak düşürücü sürenin geçtiğini, taşınmaz üzerine kamulaştırma amacına uygun olarak yapılar inşa edildiğini, 2/7/1986 tarihinde Belediyeye satılan taşınmazın 1993 yılında imar planı içine alındıktan sonra yeniden satıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca ödenen kamulaştırma bedelinin taşınmazın satış bedelinin mevcut değerinden fazla olduğunu iddia etmiştir.

12. Davanın açıldığı Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin aldığı bilirkişi raporunda; imar işlemleri sonucunda iki parsel içinde kalan dava konusu taşınmazın mücavir alan ve imar planı içinde yer aldığı ve otogara yakın olduğu, çevresinin işyeri olarak yapılaşmakta olduğu değerlendirilmiştir. Raporda taşınmazın emsal karşılaştırması suretiyle dava tarihi itibarıyla değeri 1.710.000 TL olarak tespit edilmiştir.

13. Aynı Mahkeme tarafından alınan ikinci bilirkişi raporunda; taşınmazın kamulaştırma bedeli olan 399.000 eski TL'nin kamulaştırma bedelinin arttırılması davasının açıldığı 20/4/1977 tarihinden eldeki davanın açıldığı tarihteki enflasyon karşısında güncellenmiş karşılığının 90.138,99 TL olduğu tespit edilmiştir. Raporda, taşınmazın Belediyeye satış bedeli olan 7.950.000.000 eski TL'nin satışın yapıldığı 5/6/1995 tarihinden davanın açıldığı tarihteki enflasyon karşısında güncellenmiş değerinin ise 55.019,32 TL olduğu kaydedilmiştir.

14. Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 26/3/2013 tarihinde davayı reddetmiş; kararda, kamulaştırma amacına yönelik bir ihtiyaca tahsisine gerek kalmadığından taşınmazın satıldığını ancak söz konusu durum tebliğ edilmeyerek başvuruculaların murisine geri alma imkânı tanınmadığını belirterek murisin bedel isteme hakkının doğduğunu kabul etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin yerleşik içtihadına göre kamulaştırılan taşınmazın başkasına satılması hâlinde kamulaştırma bedeli ile satış bedelinin Türkiye İstatistik Kurumu fiyat artış endeksleri uygulanarak ulaştığı miktarın tespit edilerek satış bedelinin daha az olması hâlinde eski malikin aradaki farkı isteme hakkı doğacağını kaydetmiştir. Bu bağlamda kamulaştırma bedelinin güncellenmiş değeri taşınmazın üçüncü kişiye satış bedelinin güncellenmiş değerinden daha yüksek çıktığından davayı reddettiğini açıklamıştır.

15. Başvuruculaların murisi kararı temyiz etmiştir. Muris H.S. 10/8/2013 tarihinde vefat etmiştir.

16. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 17/2/2014 tarihinde davaya bakmaya yetkili mahkemenin taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi olduğunu belirterek kararı bozmuştur. Bozma kararına uyan Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, mirasçıları davaya dâhil etmiş ve yetkisizlik kararı vererek dosyanın ilgili Gaziantep Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

17. Gaziantep 8. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 8/3/2016 tarihinde davayı reddetmiş; kararın gerekçesinde kamulaştırılan taşınmazın satışı sırasında 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesine uyulmayarak önceki malike ihbarda bulunulmadığını, geri alma hakkı bildirilmediğinden başvuruculaların bedel isteme hakkının doğduğunu kaydetmiştir. Bununla birlikte bilirkişi raporuna (bkz. § 13) göre kamulaştırma bedelinin güncellenmiş değeri, taşınmazın üçüncü kişiye satış bedelinin güncellenmiş değerinden daha yüksek çıktığından

başvurucuların maddi bir kaybının olmadığını, ortada herhangi bir zararın bulunmadığını kabul etmiştir. Mahkeme ayrıca davalı idare lehine 80.200 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

18. Başvurucular, kararı temyiz etmiş; temyiz başvurusunda idarenin geri alma haklarını kullandırmadığını, Yargıtay içtihadının 2942 sayılı Kanun'un emredici hükümlerine aykırı olduğunu, kaldı ki Yargıtay içtihadı kamulaştırılan taşınmazın ihale yoluyla satışına ilişkinken dava konusu taşınmazın ihale yoluyla satılmadığını ve hatalı vekâlet ücretine hükmedildiğini ileri sürmüştür. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 5/6/2018 tarihinde kararı usul ve kanuna uygun bulduğunu belirterek onamıştır.

19. Başvuruculaın temyiz aşamasındaki iddialar kapsamındaki karar düzeltme istemini inceleyen aynı Daire 8/5/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığını, bununla birlikte başvurucular aleyhine maktu vekâlet ücreti yerine nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin hatalı olduğunu belirterek kararın ilgili kısmını düzelterek onamıştır.

20. Başvurucular nihai hükmü 11/6/2019 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

21. 2942 sayılı Kanun’un "Vazgeçme, iade ve devir" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 24/4/2001 - 4650/13 md.) Kamulaştırmanın kesinleşmesinden sonra taşınmaz malların kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik herhangi bir ihtiyaca tahsisi lüzumu kalmaması halinde, keyfiyet idarece mal sahibi veya mirasçılarına 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre duyurulur. (Değişik ikinci ve üçüncü cümleler: 10/9/2014 - 6552/100 md.) Bu duyurma üzerine mal sahibi veya mirasçıları, kamulaştırma bedelini aldıkları günden itibaren işleyecek kanuni faiziyle birlikte üç ay içinde ödeyerek taşınmaz malı geri alabilir. İade işleminin kamulaştırmanın ve bedelinin kesinleşmesinden sonra bir yıl içinde gerçekleşmesi hâlinde kamulaştırma bedelinin faizi alınmaz. (Mülga dördüncü cümle: 10/9/2014-6552/100 md.)

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/100 md.) Bu madde hükümlerine göre taşınmaz malı geri almayı kabul etmeyen mal sahibi veya mirasçılarının 23 üncü maddeye göre geri alma hakları da düşer.

(Ek fıkra: 10/9/2014-6552/100 md.) Bu madde hükümleri, kamulaştırmanın kesinleşmesi tarihinden itibaren beş yıl geçmiş olması hâlinde uygulanmaz.

Ancak, kamulaştırılan taşınmaz mala kamulaştırmayı yapan idare dışında başka bir idare, kamulaştırma yoluyla gerçekleştirebileceği bir kamu hizmeti amacıyla istekli olduğu takdirde, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmayarak bu Kanunun 30 uncu veya 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 23 üncü maddesine göre işlem yapılır.''

2. Yargıtay İçtihadı

22. (Kapatılan) Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 30/6/2011 tarihli ve E.2011/6988, K.2011/8016 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Kamulaştırma Yasası'nın 22. maddesi, kamulaştırmanın ve bedelin kesinleşmesinden sonra

taşınmaz malların kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik herhangi bir ihtiyaca tahsisi lüzumunun kalmaması halinde keyfiyetin İdarece mal sahibi ve mirasçılarına duyurulacağını belirtmiş olup, kamulaştırılan taşınmazın amacına uygun kullanılmasından sonra ihtiyaç kalmaması halinde bu maddenin uygulanmayacağı yolunda bir düzenleme getirmemiştir. Buna göre taşınmazın İdare tarafından kamulaştırılması ve bu kamulaştırma işleminin kesinleşmesinden sonra ister bir süre amaca uygun kullanılsın isterse hiç kullanılmasın ihtiyaç kalmadığının anlaşılması halinde Kamulaştırma Yasası'nın 22. maddesi gereğince taşınmaz mal maliki veya mirasçılarına keyfiyetin duyurulması gerekmektedir. O halde davacı taraf, ancak bu bedelden kendi murislerinden kamulaştırılan 956 m² kısma isabet eden bedelle sınırlı olarak İdareden bir talep hakkına sahiptir. Taşınmaz, İhale Yasası hükümlerine göre satıldığına ve ihale de iptal edilmediğine göre muvazaadan da bahsedilemez. Bu nedenle taşınmazın mülkiyeti bedele dönüşmüştür. Kamulaştırma, yasaya uygun şekilde gerçekleştirilen bir işlem olduğuna göre taşınmazın son satışından sonra alınan bedelin kamulaştırma sebebiyle mal sahibine ödenen bedelden daha fazla olup olmadığının incelenmesi gerekir. Diğer bir anlatımla kamulaştırma nedeniyle taşınmazın bedeli kendisine ödendiğine göre aradan geçen zaman içinde taşınmazda bu bedele nazaran yeni bir değer artışı (geçen süre içinde taşınmazın niteliğinin değişip değişmediği 'arazi-arsa' araştırılarak her iki niteliğine göre değeri belirlenmelidir) meydana gelip gelmediği incelenmeli, fark varsa bu fark ilgiliye ödenmelidir. Bunun tespiti taşınmazın üçüncü şahsa satış bedeliyle mal sahibinin kendisine daha önce ödenen kamulaştırma bedelinin dava tarihine endekslenmesiyle bulunacak miktarın saptanıp karşılaştırılması ile mümkündür. Yasal faiz uygulamak suretiyle bedel tespiti yanıltıcı sonuçlara götürebilir. Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi kamulaştırma nedeniyle mal sahibine verilen bedele (bedel arttırım davası açılması halinde arttırılmasına hükmedilen miktar da dikkate alınarak) ödeme gününden itibaren; aynı şekilde taşınmazın üçüncü şahsa devri sonucu alınan bedele de bu tarihten itibaren dava gününe kadar Türkiye İstatistik Kurumu fiyat artış endeksleri uygulanmak suretiyle ulaştıkları miktarlar saptanıp, bu iki bedel arasında davacı aleyhine bir durum meydana gelmiş ise bu bedele hükmetmek, mal sahibi aleyhine bir fark oluşmadığı taktirde de davanın reddine karar vermek gerekirken, yerinde görülmeyen gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir."

23. (Kapatılan) Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 14/2/2012 tarihli ve E.2012/91, K.2012/1427 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“1-Kamulaştırma nedeniyle mal sahibine verilen bedele (bedel artırım davası açılması halinde artırılmasına hükmedilen miktar da dikkate alınarak) ödeme gününden itibaren, aynı şekilde taşınmazın üçüncü şahsa devri sonucu alınan bedele de bu tarihten itibaren dava gününe kadar Türkiye İstatistik Kurumu fiyat artış endeksleri uygulamak suretiyle ulaştıkları miktarlar saptanıp, bu iki bedel arasında davacı aleyhine bir durum meydana gelmiş ise bu bedele hükmetmek, mal sahibi aleyhine bir fark oluşmadığı taktirde de davanın reddine karar vermek gerekirken, taşınmazın kamulaştırma bedeli ile üçüncü şahsa satış bedelinin TEFE, asgari ücret, altın ve Amerikan Doları baz alınarak 2010 tarihine güncellenip ortalama değer bulunup aradaki fark bedele hükmedilmiş olması,

2-Bozma ilamında, kamulaştırma nedeniyle taşınmazın bedeli mal sahibine ödendiğinden aradan geçen zaman içinde taşınmazda bu bedele göre yeni bir değer artışı meydana gelip gelmediğinin incelenmesi, fark varsa bu farkın kamulaştırma nedeniyle mal sahibine ödenen bedelin birinci bentte belirtildiği şekilde fiyat artış endeksi uygulanması suretiyle belirlenen bedeline ilave edilmesi gerektiği açıklandığı halde bu yönde bir inceleme yapılıp aradan

geçen sürede dava konusu taşınmazda değer artışı olup olmadığının araştırılmamış olması,

Doğru görülmemiştir."

24. (Kapatılan) Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 31/5/2016 tarihli ve E.2016/3647, K.2016/8788 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Kamulaştırma, yasaya uygun şekilde gerçekleştirilen bir işlem olduğuna göre taşınmazın son satışından sonra alınan bedelin kamulaştırma sebebiyle mal sahibine ödenen bedelden daha fazla olup olmadığının incelenmesi gerekir. Diğer bir anlatımla kamulaştırma nedeniyle taşınmazın bedeli kendisine ödendiğine göre aradan geçen zaman içinde taşınmazda bu bedele nazaran yeni bir değer artışı (geçen süre içinde taşınmazın niteliğinin değişip değişmediği 'arazi-arsa' araştırılarak her iki niteliğine göre değeri belirlenmelidir) meydana gelip gelmediği incelenmeli, fark varsa bu fark ilgiliye ödenmelidir. Bunun tespiti taşınmazın üçüncü şahsa satış bedeliyle mal sahibinin kendisine daha önce ödenen kamulaştırma bedelinin dava tarihine endekslenmesiyle bulunacak miktarın saptanıp karşılaştırılması ile mümkündür. Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi kamulaştırma nedeniyle mal sahibine verilen bedele (bedel arttırım davası açılması halinde arttırılmasına hükmedilen miktar da dikkate alınarak) ödeme gününden itibaren; aynı şekilde taşınmazın üçüncü şahsa devri sonucu alınan bedele de bu tarihten itibaren dava gününe kadar Türkiye İstatistik Kurumu fiyat artış endeksleri uygulanmak suretiyle ulaştıkları miktarlar saptanıp, ayrıca kamulaştırma gününden sonra taşınmazın bulunduğu yerde idare tarafından yapılan hizmetler, yapılan bina, yol vs. nedeni ile taşınmazda değer artışı olup olmadığı araştırılarak, yapılan araştırma sonucunda değer artışı olduğunun tespiti halinde bu değer artışı da hesaplanıp, bedelden düşülerek davacı aleyhine bir durum meydana gelmiş ise bu bedele hükmetmek gerekirken, davacılar murisine ödenen kamulaştırma bedelinin döviz, asgari ücret, faiz vb. artış oranları ortalaması ile güncel karşılığı ve taşınmazın üçüncü kişiye satış bedelinin güncel karşılığı arasındaki farkı davacılara ödenmesi gereken bedel olarak kabul edilerek denetime elverişsiz belirlemeye göre hüküm kurulmuş olması,

...

Doğru görülmemiştir."

25. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 27/6/2019 tarihli ve E.2018/13945, K.2019/13012 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Somut olaydaki uyuşmazlık, kamulaştırılan taşınmazın, kamu hizmetlerine tahsis edilme lüzumunun ortadan kalkması üzerine üçüncü şahıslara satılması nedeniyle davacının uğradığı zararın tazminine karar verilip verilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Davalı idare, kamulaştırılan taşınmaz yönünden kamu yararı kararında belirtilen amacı gerçekleştirmediği gibi taşınmazı başka bir kamu yararı amacı doğrultusunda da kullanmayarak 3. kişiye ihale yoluyla satışını gerçekleştirmiştir. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 22. maddesi uyarınca taşınmazın kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik herhangi bir ihtiyaca tahsisi lüzumu kalmaması halinde keyfiyetin idarece mal sahibine veya mirasçılarına 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre duyurulmasına ilişkin yükümlülüğü yerine getirmeden taşınmazı özel kişilere devrederek davacının mülkiyet hakkına kamulaştırmanın dayandığı kamu yararı amacı bulunmadan müdahale edilerek Anayasanın 35. maddesindeki güvencelere aykırı olarak mülkiyet hakkını ihlal etmiştir.

Bu itibarla; dava konusu taşınmazın kamulaştırma nedeniyle davacı idareye ödenen bedelin ödeme tarihinden itibaren; 3. kişilere devri sonucu alınan bedelin ise satış tarihinden başlamak üzere Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi tablosu ile dava tarihi esas alınmak suretiyle güncellenmesi için uzman bilirkişi kurulundan denetime elverişli rapor alınarak bu iki bedel arasında davacı taraf aleyhine bir durum meydana gelmiş ise bu bedele hükmetmek, mal sahibi aleyhine bir fark oluşmadığı takdirde de davanın reddine karar vermek gerektiği gözetilmeden yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi,

Doğru görülmemiştir."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kural olarak özel bir kişiye menfaat sağlamak için mülkten yoksun bırakmanın kamu yararı amacı taşımadığını kabul etmiştir (James ve diğerleri/Birleşik Krallık [GK], B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 40). Kamu yararı amacının gerçekleştirilmemesi şikâyetiyle ilgili Karaman/Türkiye (B. No: 6489/03, 15/1/2008) kararına konu olay, sağlık merkezi yapılması şartıyla belediyeye bağışlanan taşınmazın bir kısmının şarta aykırı olarak kamu hizmetine tahsis edilmeyerek üçüncü kişilere satılmasına ilişkindir. AİHM, idareye devir anında ortaya konulan şarta aykırı bir şekilde kullanılan taşınmaza ilişkin olarak malikin geri alım hakkının olmadığını saptayan Yargıtay kararının taşınmazın kısmen de olsa kamu hizmetine tahsis edildiği düşüncesiyle haklılaştırılamayacağını belirtmiştir (Karaman/Türkiye, § 32). AİHM, Yargıtayın kamu hizmetine tahsis edilmemiş olsa bile mülkiyetin el değiştirmesi nedeniyle 2942 sayılı Kanun'un önceki malikin mülkiyet veya tazminat iddiasında bulunamaması sonucunu doğuran 35. maddesine ilişkin yorumunun kamu yararının gerekleri ile bireysel hakların korunması gereklilikleri arasındaki dengeyi bozduğu kanaatine varmıştır (Karaman/Türkiye, § 33). AİHM sonuç olarak 2942 sayılı Kanun'un 35. maddesine ilişkin uygulamanın Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle uyumlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Karaman/Türkiye, § 34).

28. Beneficio Cappella Paolini/San Marino (B. No: 40786/98, 13/7/2004) kararına konu olayda başvurucunun 7/3/1985 tarihinde kamulaştırılan taşınmazı kısmen kamu yararı amacı doğrultusunda kullanılmıştır. Başvurucunun 16/2/1987 tarihinde taşınmazın kullanılmayan kısmının iade edilmesi için idareye yaptığı başvuru reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun 10/11/1988 tarihinde açtığı dava da derece mahkemelerince reddedilmiştir. AİHM, olayda kamulaştırma yönteminin tartışma konusu olmadığını ve ilgili kanun hükümlerinin uygulanarak tazminatın başvurucuya ödendiğini belirtmiştir ancak AİHM'e göre kamulaştırılan taşınmazın yalnızca bir bölümünün kamu yararı amacıyla kullanılması

ve kullanılmayan bölümünün iadesi yönünde kanuni bir düzenlemenin bulunmaması mülkiyet hakkına saygı bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir (Beneficio Cappella Paolini/San Marino, § 33).

29. AİHM; böyle bir davada, kamulaştırmanın bireyin mülkünden elde edilen gelirden yoksun bırakılmasına yol açtığını, bu yoksun bırakmanın ise kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunmaması durumunda Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesindeki güvencelere aykırı olarak mülk sahibinin aşırı bir külfete katlanmasına sebep olduğunu kabul etmiştir. AİHM, 1985 yılında yapılan kamulaştırma ve 1987 yılında idarenin başvuruyu reddi sırasında kamu yararı mevcut olsa da aradan geçen sürede taşınmazın hâlen kamulaştırma amacı doğrultusunda kullanılmadığını özellikle vurgulamıştır (Beneficio Cappella Paolini/San Marino, § 33). AİHM'e göre bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil denge başvurucu aleyhine bozulmuştur (Beneficio Cappella Paolini/San Marino, §§ 33, 34).

30. Motais de Narbonne/Fransa (B. No: 48161/99, 2/7/2002) kararına konu olayda bir sosyal konut projesi için taşınmazın kamulaştırılması söz konusudur. Ancak bu taşınmaz üzerinde kamulaştırma tarihinden bu yana on dokuz yıl geçmesine rağmen belirtilen kamu yararı amacı çerçevesinde herhangi bir inşaat yapılmamıştır. AİHM'e göre Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi taraf devletleri, bireylerin rızası dışında yoksun bırakıldıkları taşınmazlarının arazi spekülasyonuna yol açacak şekilde uzun bir süre kamu yararı amacıyla kullanılmadan tutulmak suretiyle yoksun bırakılması riskinden korumaya zorlamaktadır. Kararda, bu geçen sürede taşınmazın değerinde önemli miktarda değer artışı yaşandığına dikkat çekilmiştir (Motais de Narbonne/Fransa, § 21). AİHM sonuç olarak on dokuz yıl boyunca kamulaştırmanın dayandığı kamu yararına ilişkin projenin uygulanmaması sonucu bu zaman diliminde meydana gelen artı değerden başvurucunun yoksun bırakılmasının başvurucuya aşırı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Motais de Narbonne/Fransa, §§ 16-23).

31. Bu kapsamda değinilecek diğer bir başvuru Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 37546/02, 8/4/2008) kararıdır. Bu olayda uyuşmazlık konusu taşınmaz büyükşehir belediyesince yapılan bir imar uygulaması çerçevesinde 1992 yılında kamulaştırılmıştır. Başvurucular 27/10/1997 tarihinde 2942 sayılı Kanun'un 23. maddesine dayanarak büyükşehir belediyesine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Başvurucular, taşınmazın kamu yararı amacı doğrultusunda kullanılmadığını ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesinin davanın kabulüne ilişkin kararı, imar planındaki projenin gerçekleştirilebileceğine vurgu yapılarak Yargıtayca bozulmuştur. Davanın reddine ilişkin hüküm Yargıtayca 5/2/2002 tarihinde onanmıştır (Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 4-18).

32. AİHM ilk olarak kamulaştırmanın yöntemince yapıldığının taraflar arasında tartışma konusu olmadığını ancak asıl şikâyet konusunun aradan yirmi bir yıl geçmesine rağmen taşınmazın hâlen kamu yararı amacına uygun çalışmalara tahsis edilmemesi olduğunu vurgulamıştır (Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye, § 25). Buna göre taşınmaza ilişkin olarak kamulaştırma kararı verilmesinin üzerinden yirmi bir yıl geçmesine rağmen mülkten yoksun bırakmaya esas teşkil eden kamu yararına yönelik proje hayata geçirilmemiştir. AİHM, taşınmazın kamulaştırma amacına uygun düzenlemeler için kullanılmamasının başvuruculların mülkiyet hakları bakımından önemli sorunlara yol açtığını belirtmiştir. AİHM'e göre böyle bir kamulaştırma artık kamu yararına ilişkin bir gerekçeye dayanmayıp başvuruculların söz konusu taşınmazın artı değerinden mahrum kalmalarına neden olmaktadır. AİHM somut olayda da yirmi bir yıl geçtiği hâlde taşınmazın kamulaştırma

amacı doğrultusunda kullanılmadığını belirterek kamu yararı amacının gerçekleşmediği ve kamu yararı ile başvuruculaların hakları arasındaki adil dengenin bozulduğu sonucuna varmıştır (Keçecioğlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 26-28).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Anayasa Mahkemesinin 27/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucular, kamulaştırma bedeli kesinleşmemesine ve 2942 sayılı Kanun'un emredici hükmüne rağmen bildirimde bulunulmadığından kamulaştırma bedelini ödeyerek taşınmazı geri alma haklarından mahrum kaldıklarını ileri sürmüştür. Başvurucular; Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin içtihadına göre idarenin 2942 sayılı Kanun'un hükümlerine uymak zorunda olmadığını, kamulaştırılan bir taşınmazı dilediği şartlarda üçüncü kişilere satabilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmadığını iddia etmiştir. Başvuruculara göre idare uymak zorunda olduğu kanun hükümlerine uygun hareket ederse kamulaştırma bedelinin iadesi karşılığında taşınmaza sahip olacaklardır. Buna karşılık emredici kanun hükümlerine aykırı davranılması sonucunda taşınmazın mülkiyetinden mahrum kalmışlardır. Başvurucular sonuç olarak mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

35. Bakanlık görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculara iddialarının özü mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

39. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaati olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, §

26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

40. Somut olayda kamu yararı amacına dayanılarak kamulaştırılan ve başvurucuların murisine ait olan taşınmazın Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiği açıktır. Kamulaştırılan taşınmaz ile muris arasındaki mülkiyet ilişkisinin kamulaştırmayla sona erdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesinde kamulaştırılan taşınmazın ihtiyaca tahsisi lüzumu kalmaması durumunda önceki malike iade edilebileceği öngörülmektedir. Başvuruya konu olayda Mahkemenin başvuruculara taşınmazı geri alma haklarının bildirilmediğini ve bu nedenle başvuruculara bedel isteme hakkının doğduğunu kabul ettiği kaydedilmelidir. Dolayısıyla 2942 sayılı Kanun'daki anılan düzenleme ile kesinleşmiş mahkeme kararı, kamulaştırılan taşınmazın iadesine bağlı olan bedelinin tazmini yönünde meşru bir beklenti oluşturmaktadır. Buna göre başvuru konusu olayda Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülkiyet hakkının varlığı kabul edilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 49; Derya Alpdoğan ve diğerleri [1. B.], B.No: 2015/6845, § 33; Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan [2. B.], B. No: 2018/293, 18/5/2021, § 61).

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

41. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

42. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

43. Somut olayda başvuruculara murisine ait taşınmazın kamulaştırılması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan iade hakkının kullandırılmaması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Bu nedenle mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki müdahalenin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nusrat Külah, § 51; Derya Alpdoğan ve diğerleri, § 34; Mehmet Okutan ve Mustafa Okutan, § 62).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde tutulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

46. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt, kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Başvuru konusu olayda uyuşmazlık konusu taşınmaz, 2942 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yöntemince kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kuşkusuzdur.

ii. Meşru Amaç

47. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah, § 53).

48. Somut olayda taşınmaz tekstil fabrikası üretim tesisi yapılması amacıyla kamulaştırıldığından müdahalenin kamu yararı amacıyla gerçekleştirildiği açıktır. Bununla birlikte kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik başka bir ihtiyaca tahsisi lüzumunun kalmadığı anlaşılan taşınmaz için 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesinde öngörülen iade hakkının kullandırılmamasının aradan geçen zaman içinde taşınmazda meydana gelen değer artışından başvuruculların mahrum kalmasına neden olabileceği gözetildiğinde meşru amaç unsurunun müdahalenin ölçülülüğü ile birlikte değerlendirilmesi gerekir.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

49. Anayasa’nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesine göre devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararının kanunda gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve

nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir. Temel unsurunun kamu yararı olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına devletin bir müdahalesidir. Kamulaştırma işlemi, taşınmaza el koymaya zorunlu kalındığında kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa'da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 11).

50. Mülkiyet hakkından yoksun bırakılma biçimindeki müdahalelerde adil dengenin sağlanması için hükmedilmesi gereken tazminatın miktarı kural olarak taşınmazın müdahale anındaki gerçek (tam) değeridir. Taşınmazın müdahale anındaki değerinin hesaplanması dışındaki seçenekler taşınmazın değerinde sonradan meydana gelen artış veya azalmalar nedeniyle malikin haksız kazanç elde etmesine veya haksız yere zarara uğramasına yol açabilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Öte yandan kamu yararının zorunlu kıldığı çok istisnai hâllerde taşınmazın gerçek değerinin altında tazminat ödenebilir (Arzu Kocakaya ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/34900, 13/1/2022, § 60).

51. Bir taşınmazın kamulaştırma amacı dışında kullanılmakla birlikte kamu yararına yönelik başka bir ihtiyaç için tahsis edilmesi hâlinde yine kamu yararı amacının mevcut olduğu ancak sadece sebebinin değiştiği kabul edilmelidir. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin daha önce Habibe Kalender ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2013/3845, 1/12/2015) kararında açıklandığı üzere taşınmazın kamulaştırma amacına uygun şekilde tahsis edilmesinden sonra bu ihtiyaca lüzum kalmaması nedeniyle farklı amaçlarla kullanılması da somut olayın koşullarına bağlı olarak mülkiyet hakkının gerekliliklerine bir aykırılık teşkil etmez (Habibe Kalender ve diğerleri, §§ 45, 48).

52. Kamulaştırma tarihinde kamu yararının soyut olarak bulunması yeterli olmayıp ayrıca bu doğrultuda kamulaştırma amacının somut olarak gerçekleştirilmesi de beklenmektedir. Kamulaştırma ile bireylerin rızası dışında mülklerinden yoksun bırakılmalarına yol açılmakta olup bunun ise ancak somut bir kamu yararı amacının varlığı hâlinde Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine uygun düşeceği kuşkusuzdur. Bu bağlamda devletin kamulaştırılan taşınmazı -genel bir reform çalışması veya daha baskın bir sosyal ihtiyacın karşılanması şeklindeki belirli istisnai durumlar dışında- sadece gelir elde edilmesi veya diğer özel kişilere menfaat sağlanması gibi amaçlarla kullanması kamulaştırmanın kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunmadığını gösterir. Aksi takdirde bireylerin rızası dışında yoksun bırakıldıkları taşınmazlarının mülkiyetinin kamu yararı amacı olmaksızın başka özel kişilere devrine veya bu taşınmazların spekülatif amaçlarla elde tutulması gibi sonuçlara yol açılmasının yanında elde edilen mülkün oluşturduğu artı değerden de mülk sahibi yoksun bırakılmış olur. Bunun yanında taşınmazın makul sayılamayacak bir süre kamulaştırma amacı doğrultusunda kullanılmamasının -taşınmazın değerinde bu sürede yaşanan artış karşısında mülkün oluşturduğu artı değerden mülk sahibinin yoksun bırakılmasına sebebiyet verdiğinden- mülk sahibine aşırı bir külfet yüklediği açıktır (Derya Alpdoğan ve diğerleri, § 51).

53. Kamulaştırılan taşınmazlara yönelik olarak kamu yararı amacına aykırı hukuki işlem ve tasarruflarda bulunulması yanında bu taşınmazların makul bir süre geçtiği hâlde kamu yararı amacı doğrultusunda kullanılmaması da mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil etmektedir. Buna göre kamulaştırılan taşınmazın kamu yararı amacına tahsis edilmemesi, yukarıda da değinildiği üzere aradan geçen sürede mülkün oluşturduğu artı değerden mülk sahibinin yararlandırılmamasına ve esas itibarıyla taşınmazın gerçek değeri üzerinden

kamulaştırılmamasına sebebiyet vermektedir (Derya Alpdoğan ve diğerleri, § 54).

54. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etki eden esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvuruya konu olayda başvurucuların mülkiyet haklarının korunması ile kamunun menfaatlerinin korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulamadığı değerlendirilecektir. Bu bağlamda kamulaştırılan taşınmazın sonraki süreçte kullanım durumu, başvurucuların murisine iade hakkının kullandırılmaması ve maddi zararın belirlenmesindeki yöntemin etkisi irdelenecektir.

(a) Kamulaştırılan Taşınmazın Kamu Yararı Amacına Uygun Kullanımı

56. Somut olayda başvurucuların murisine ait taşınmazın tekstil makineleri fabrikası kurulması amacıyla 1970'li yılların sonlarına doğru kamulaştırıldığı görülmektedir. Kamu makamlarına ait açıklamalardan taşınmaz üzerinde kamulaştırma amacı doğrultusunda birtakım yapıların inşa edildiği, bununla birlikte tezgâhların alımı aşamasına geçildiği sırada kamulaştırma amacına uygun kullanılması imkânı kalmayan taşınmazın da bulunduğu alanın 18/3/1985 tarihinde satılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla taşınmazın kamulaştırma amacına uygun olarak kullanılması için yapıların inşa edildiği, buna karşılık tekstil fabrikası kurulmasına yönelik kamulaştırma amacının hayata geçirilemediği kaydedilmelidir.

57. Kamu makamlarının satış kararı sonrasında kamulaştırmaya konu taşınmazın bir kısmının 8/9/1986 tarihinde Belediyeye bedeli karşılığında satıldığı, diğer kısmının da yapılan ihaleye teklif verilmemesi sonrasında talebi üzerine yine Belediyeye 5/6/1995 tarihinde 7.950.000.000 eski TL bedelle satıldığı görülmektedir. İdari makamlar arasındaki satış işlemleri sürecinde söz konusu parsellerin kamulaştırma amacı doğrultusunda veya kamu yararına uygun farklı bir amaçla kullanılacağına dair bir bilgiye yer verilmediği ifade edilmelidir. Öte yandan Belediyenin ise imar uygulamaları sonrasında söz konusu parselleri sırasıyla 23/12/1996 ve 18/9/2008 tarihlerinde üçüncü kişilere sattığı belirtilmelidir.

58. Başvuruculların murisinin 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesine dayanarak açtığı davanın tarihi itibarıyla taşınmazın imar planı içinde yer aldığı, üzerinde bir alışveriş merkezi olduğu ve çevresinin işyeri olarak yapılaştığı bilirkişi raporuna kaydedilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda da öncelikle taşınmazın kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik herhangi bir ihtiyaca tahsisi lüzumunun kalmadığının tespit edildiği belirtilmelidir. Buna bağlı olarak da taşınmazlara ilişkin durum duyurulmadığından başvuruculara geri alım hakkının kullandırılmadığı derece mahkemelerinin kabulündedir. Dolayısıyla başvurucuların murisine aitken kamulaştırılan taşınmazın sonraki süreçte kamulaştırma amacı veya kamu yararına yönelik başka bir amaç için kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

(b) Taşınmazın İadesi Hakkının Kullandırılmaması

59. 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesinde kamulaştırılmış bir taşınmazın kamulaştırma amacına veya kamu yararına yönelik herhangi bir ihtiyaca tahsisi lüzumu kalmaması hâlinde idarenin mal sahibi veya mirasçılarına bildirimde bulunacağı öngörülmektedir. Buna göre söz konusu kişiler kamulaştırma bedelini aldıkları günden itibaren işleyecek kanuni faiziyle birlikte üç ay içinde bedelini ödeyerek taşınmaz malı geri alabileceklerdir.

60. Somut olayda 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesine dayanılarak açılan davada taşınmazın Belediyeye satış tarihi itibarıyla başvuruculara taşınmazı iade hakkını elde etmelerine rağmen bu hakkın kullandırılmadığı anlaşılmaktadır. Bu hâliyle başvuruculara kamulaştırma bedelini iade ederek taşınmazı iade alabilecekken idarenin bildirimde bulunmaması sonucunda bu imkândan mahrum kalmış olmalarıyla ilgili bir tartışma yoktur. Dolayısıyla başvuruculara iade hakkını kullanamamalarında idarenin yükümlülüklerini yerine getirmemesinin belirleyici olduğu açıktır. Kaldı ki başvuruculara açtığı davanın hak düşürücü süre veya zamanaşımı gibi nedenlerle de reddedilmediği belirtilmelidir.

(c) Zararın Tespitindeki Yöntem

61. Mahkeme, başvuruculara bedel isteme hakkının doğduğunu kaydetmiş; bununla birlikte ortada maddi bir kayıp olmadığından davayı reddetmiştir. Mahkeme bu kararın gerekçesinde ise yerleşik Yargıtay içtihadına atıfta bulunmuştur. Vurgulanmalıdır ki iadeye konu bir taşınmazın bedelinin veya tazminat miktarının tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mukadder Sağlam ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52). Anayasa Mahkemesinin görevi, bedelin tespiti yönteminin adil dengeyi sağlayacak unsur olarak gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibarettir.

62. Somut olayda Mahkeme, başvuruculara geri alım hakkının kullandırılmadığının kabulünden sonra ortada maddi bir zararının var olup olmadığını incelemiştir. Bu kapsamda Yargıtay içtihadına atıf yapan Mahkeme, kamulaştırma bedeli ile taşınmazın satış bedelinin dava tarihi itibarıyla enflasyon karşısında ulaştığı güncel tutarları kıyaslamıştır. Buna göre kamulaştırma bedelinin güncellenmiş değeri, taşınmazın Belediyeye satış bedelinin dava tarihindeki güncellenmiş değerinden daha yüksek olduğundan başvurucular açısından bir zarar bulunmamaktadır. Öte yandan taşınmazın Belediyeye satışıyla birlikte geri alım hakkının doğduğunu kabul eden Mahkemenin iki kamu makamı arasında gerçekleşen bir satış işlemi sonucu belirlenen bedeli esas aldığı ve bunun ötesinde taşınmazın satış tarihindeki gerçek bedeline ilişkin bir inceleme yapmadığı belirtilmelidir. Üstelik salt güncellenmiş değerlerin kıyaslanması yoluyla zararın var olup olmadığının tespitine dair inceleme yöntemi esas alınırsa idarenin somut olayda zarara uğratıldığı sonucu da ortaya çıkacaktır. Zira buna göre taşınmazın satışı yerine kamulaştırma bedelini geri alması durumunda idarenin satış bedelinden daha yüksek bir bedeli elde edeceği ileri sürülebilecektir.

63. İade koşullarının kabul edildiği ve bu hakkın kullandırılmadığının kabulü karşısında taşınmazın kamulaştırma tarihinden sonraki süreçte değerini arttıran çeşitli koşullar irdelenmeden zararın belirlenmesi tüm külfetin bireyler üzerinde bırakılmasına neden

olabilir. Kaldı ki Mahkemenin kararında atıf yaptığı Yargıtayın kararları (bkz. §§ 22-25) incelendiğinde de kamulaştırma bedelinin ödenmesinden sonra aradan geçen zaman içinde taşınmazda değer artışına ilişkin gelişmelerin meydana gelip gelmediği incelenerek farkın olması durumunda bu farkın kişiye ödenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin aldığı bilirkişi raporunda (bkz. § 12) taşınmazın dava tarihi itibarıyla değeri 1.710.000 TL olarak tespit edilmiştir. Kamulaştırma bedelinin aynı tarih itibarıyla güncellenmiş değerinin 90.138,99 TL olması karşısında dava, arada oluşan ciddi farka yönelik olup söz konusu davanın esasını ilgilendiren ve başvuruculaların temel iddialarını karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçenin ortaya konulmadığı da ifade edilmelidir.

(d) Sonuç

64. Yukarıda yer verilen hususlar gözetildiğinde kamulaştırma amacı veya başka bir kamu amacına tahsisine lüzum kalmayan taşınmazın değerinde bu sürede yaşanan artıştan, kendilerine taşınmazın iadesi hakkı kullandırılmayan başvuruculaların yoksun bırakıldıkları anlaşılmaktadır. Başvuruculaların açtıkları davada mahkemelerin yorumu sonucunda zararın tazmini yoluna da gidilmediği görülmektedir. Dolayısıyla müdahalenin başvuruculara aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemesinden dolayı kamu yararı ile başvuruculaların mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin bu sebeple ölçüsüz olduğu sonucuna varılmalıdır.

65. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

66. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile tazminat talebinde bulunmuştur.

67. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

68. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 8. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/476,

K.2016/99) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR ÇELİK

B. No: 2020/13037 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13037

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13037)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Bekir ÇELİK

Vekili : Av. Ahmet ODABAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, açığa alınan kamu görevlisinin kesilen maaşının göreve iade edildikten sonra değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Ceza Davası Süreci

5. Başvurucu; Diyarbakır Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünce ziraat mühendisi olarak çalışmaktayken kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçunu işlediği

iddiası hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 2008/13424 Esas sayılı iddianamesi ile Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) ceza davası açılmıştır.

6. Yapılan yargılama sonunda Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine ve adli para cezasına karar vermiş ancak başvurucu hakkında hükmolunan cezanın türünü ve süresini dikkate alarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Karar, itiraz edilmeksizin 1/7/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Başvuruya Konu İdari Dava Süreci

7. 14/7/1965 ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 140. maddesi uyarınca yürütülen ceza soruşturması nedeniyle başvurucu hakkında Ergani Kaymakamlığınca 2/6/2006 tarihinde görevden uzaklaştırma kararı verilmiştir.

8. Mahkemenin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonrasında Kaymakamlığın 9/9/2016 tarihli onay işlemi ile başvurucu görevine iade edilmiş ve 21/9/2016 tarihinde görevine başlamıştır.

9. Başvurucu 31/8/2016 tarihli dilekçeyle, açıkta kaldığı sürede kendisine ödenmeyen 1/3 oranındaki maaş kesintilerinin yasal faizi ile birlikte ödenmesi isteminde bulunmuş ancak idarece yasal süresinde cevap verilmemiştir.

10. Bunun üzerine başvurucu, açıkta kaldığı süreler için ödenmeyen maaşlarının iadesine yönelik talebin zımnen reddine ilişkin işlemin iptali ile maaş farklarının aylık ödeme tarihlerinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

11. Mahkeme 11/9/2017 tarihinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. 25/10/2017 tarihli raporda;

i. Davacının açığa alınma nedeniyle 2006-2016 yılları arasındaki hak edişlerinden doğan 1/3 maaş farkı alacağının net olarak 81.323,31 TL'den ibaret olduğu,

ii. Ergani Kaymakamlığının 13/6/2017 tarihli yazısı ekindeki 20/4/2017 tarihli ödeme tablosunun incelenmesi neticesinde 81.323,31 TL ana paranın ve 7.563,07 TL ana para faizinin davacının banka hesabına transfer edildiği,

iii. Başvurucunun göreve başladığı tarih olan 21/9/2016 ile 1/3 maaş farkı ödemesinin yapıldığı 20/4/2017 arasında tahakkuk eden işlemiş faizin 4.249,14 TL olduğu açıklanmıştır.

12. Başvurucu, bilirkişi raporuna itiraz etmiş; faiz hesabının eksik ve hatalı olduğunu, on yıl boyunca görevden uzaklaştırma tedbiri süresinde eksik yatırılan maaşı için faiz hesabının yapılmadığını belirtmiştir.

13. Mahkeme 23/11/2017 tarihinde, başvurucunun maaşından kesilen 1/3 oranındaki kesinti ve bu kesintiye yönelik olarak göreve başladığı tarihten geç ödemenin yapıldığı tarihe kadar olan faiz de davacıya hesaplanarak ödendiğinden bu kısım hakkında karar verilmesine yer olmadığına, başvurucunun her kesinti tarihinden ödeme tarihine kadar faiz ödenmesi talebi yönünden ise davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçesinde başvurucunun maaşından yapılan kesintilerin dava tarihi olan 26/12/2016 tarihinden sonraki bir tarihte ödendiğini, 657 sayılı Kanun'a göre görevden uzaklaştırılan memurun maaşından yapılan kesintilerin ödenmesinde yasal faiz verilmesi hususunun öngörülmediğini, başvurucunun açıkta kaldığı süreler için maaşından yapılan 1/3 oranındaki kesintinin göreve başlangıcının yapıldığı tarihte ödenmesi gerektiği, davalı idarenin göreve başlangıcından önce temerrüde

düşmesinin de mümkün olmadığı hususları birlikte gözönüne alındığında göreve başladığı tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar faiz yürütülmesi gerektiğini açıklamıştır.

14. Başvurucu 1/2/2018 tarihinde mahkeme kararının hukuka aykırı olduğunu belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 24/1/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

15. Nihai karar 19/2/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Başvurucu; görevden uzaklaştırma nedeniyle maaşından yapılan kesintilerin aradan yaklaşık on yıl geçtikten sonra iade edildiğini, bu süre zarfında alacağı için faiz ödenmediğini, alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığını ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yargı makamları önünde özlük haklarına ilişkin iddiasını ispat edemediği, belirli bir kanun hükmüne ya da istikrarlı bir içtihada dayanmayan başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi olmadığı açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Somut olayda başvurucunun hakkında yürütülen ceza soruşturması ve kovuşturması sırasında açıkta olduğu sürede alamadığı maaş farkları, 657 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca kendisine ödenmiştir (bkz. § 11) ancak Mahkeme 657 sayılı Kanun'da görevden uzaklaştırılan memurun maaşından yapılan kesintilerin ödenmesinde yasal faiz ödenmesi hususunun öngörülmediğine vurgu yapmış ve davanın bu kısmı için davanın reddine karar vermiştir (bkz. § 13). Başvurucuya ödenen maaş farklarının Anayasa'nın 35. maddesi anlamında başvurucu yönünden mülk oluşturduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi daha önce değer kaybına ilişkin şikâyetleri mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelemiştir (Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, § 51). Somut olayda da farklı bir durum söz konusu olmadığından müdahale, belirtilen genel ilke çerçevesinde incelenmiştir.

20. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, § 58) Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, § 60).

21. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol

oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

22. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

23. Anayasa Mahkemesi kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş, buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay [1. B.], B. No: 2015/4812, 7/2/2019)

24. İdare hukuku çerçevesinde hangi alacaklara faiz işletileceği, faiz oranının ne olacağı, faizin işletilme tarihinin belirlenmesi gibi hususlar mahkemelerin takdirindedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkı kapsamında görülen bir alacağın kamu makamlarınca haklı olmayan bir gerekçeyle geç ödenmesi durumunda bu alacağın enflasyon karşısında makul olmayacak bir oranda değer kaybına uğratılması mülk sahibine şahsi olarak aşırı bir külfet yükleyecektir (Vildan Utku Atalay, § 37).

25. Anayasa Mahkemesi Vildan Utku Atalay kararında açığa alınmakla birlikte sonradan görevine iade edilen başvurucuya söz konusu maaş kesintilerinin -kesintilerin yapıldığı tarihlerden ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süredeki enflasyon oranları dikkate alındığında- önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği, bu sebeple söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu kanaatine varmıştır. Kararda aynı zamanda Danıştayın aynı konuya ilişkin bazı kararlarında da konusu para olan borçlarda alacaklının bu paradan mahrum kaldığı süre içinde uğrayacağı kayıpların, başka bir anlatımla bu paranın kullanılamamasından dolayı yoksun kalınan kazancın karşılığı olarak faiz ödenmesi gerektiği

belirtilmiştir. Danıştay bu kararlarında, sonuç olarak açığa alınan bir kamu görevlisinden yapılan maaş kesintilerinin faiziyle birlikte iade edilmesi gerektiğini belirtmiştir (kararlar için bkz. Vildan Utku Atalay, §§ 23, 24).

26. Somut başvuruda başvurucu; öncelikle alacağının değer kaybına uğratıldığını, paranın her geçen gün değer kaybetmesi nedeniyle on yılı aşan süredir devam eden kesintilerin -yapıldığı her ay dikkate alınarak- faiziyle birlikte ödenmesi gerektiğini iddia etmiştir. Mahkeme anılan iddiayla ilgili olarak 657 sayılı Kanun'da görevden uzaklaştırılan memurun maaşından yapılan kesintilerde yasal faiz ödenmesi hususunun öngörülmediğini belirterek davanın reddine karar vermiş ise de başvuruya konu süreç yönünden hâlihazırda idarece başvurucuya bir miktar faiz ödemesi yapıldığı görülmüştür. Öte yandan başvurucuya faiz olarak ödenen tutarın -kesintilerin yapıldığı tarihlerden ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süredeki enflasyon oranları da dikkate alındığında- alacağın değer kaybını önemli ölçüde giderecek mahiyette olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Başvurucunun alacağının değer kaybına uğratılarak ödendiğine yönelik iddiasının yargılama sürecinin bütününü etkileyen önemli ve karşılanması gereken iddia olduğu açıktır. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasına yönelik usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2016/1950, K.2017/2326) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA ŞEHİRLİ

B. No: 2020/15739 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15739

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA ŞEHİRLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15739)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : İsa ŞEHİRLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, emekli ikramiyesi ödenmesi için yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada hakkaniyete uygun karar verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 4/7/1984 ile 8/3/2007 tarihleri arasında 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na tabi olarak PTT Başmüdürlüğünde memur olarak çalışmıştır. Başvurucunun sözleşmesi, uyuşturucu madde bulundurmak ve satmak suçundan mahkûmiyetine karar verildiği gerekçesiyle PTT Başmüdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 8/3/2007 tarihli kararıyla feshedilmiş ve görevine son verilmiştir.

3. Başvurucunun uyuşturucu madde bulundurmak ve satmak suçundan mahkûmiyetine dair İstanbul Anadolu 1. Ağır Ceza Mahkemesinin hükmü temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, PTT Başmüdürlüğünden sonra farklı kanunlara tabi olarak çalışmış ve hizmet birleştirmesi yaparak emekli olmuştur. Başvurucunun sözleşmesinin feshine kadar geçen sözleşmeli çalışması olan toplam 11 yıl 8 ay 15 gün hizmeti ve daha sonra farklı kanunlara tabi çalışmalarından olan 9 ay 18 gün hizmeti birleştirilerek toplam 12 yıl 6 ay 3 gün hizmeti

esas alınarak kendisine 1/12/2017 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanmıştır.

5. Başvurucunun 5434 sayılı Kanun kapsamında PTT Başmüdürlüğünde çalıştığı döneme ilişkin olarak tarafına emekli ikramiyesi ödenmesi için Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) yaptığı başvuru 12/7/2018 tarihli işlemle reddedilmiştir.

6. Başvurucu anılan işlemin iptali ve emeklilik ikramiyesinin yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebiyle Ankara 15. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. İdare Mahkemesi 21/11/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun Emekli Sandığına tabi görevinin 25/8/1971 tarihli ve 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermediği, geçirdiği bir soruşturma nedeniyle görevine son verildiği, bu sebeple emekli ikramiyesi ödenmemesine dair tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin 26/2/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

8. Nihai karar 19/5/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 20/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; uyuşmazlığın açıkça hatalı yorumlandığını, İdare Mahkemesince yeterli inceleme yapılmadığını ve kıdem tazminatının kazanılmış hakkı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, buna göre mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun da bulunmadığı ve ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

13. 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin birinci fıkrasında; 5434 sayılı Kanun ve/veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4. maddesi kapsamındaki görevlerinin sona erdiği tarih itibarıyla söz konusu hizmet süreleri tek başına 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı bağlanacak olanlar için öngörülen emekli aylığına özgü hizmet süresi şartını karşılayanlara, 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına bakılmaksızın emekli ikramiyesi ödenmesi gerektiği öngörülmüştür. Diğer bir deyişle hizmet birleştirmesi yapmaksızın emekliye ayrılanlara memuriyet görevlerinden ayrıldıkları tarih

itibarıyla 5434 sayılı Kanun ve/veya 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi kapsamındaki hizmet süreleri toplamı tek başına 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli aylığı bağlanması için gerekli olan kadın ise 20, erkek ise 25 yıl ve üzerinde olanlara emekli ikramiyesi ödenmesi gerekmektedir.

14. Başvurucu gibi hizmet birleştirmesi yapmak suretiyle emekli olanlara, 5434 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ikinci fıkrasına göre emekli ikramiyesi ödeneceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında, birinci fıkradan farklı olarak gerekli olan hizmet süresinin yanında ayrıca hizmet birleştirmesi yapılanlar yönünden 5434 sayılı Kanun'a tabi çalışmanın 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermiş olması gerektiği belirtilmiştir.

15. Başvuru konusu olayda, başvurucunun Emekli Sandığına tabi olarak çalıştığı PTT ile olan sözleşmesi, ceza soruşturması nedeniyle feshedilmiş ve görevin 1475 sayılı Kanun'un 14. maddesinde belirtilen kıdem tazminatına hak kazanma şartlarına uygun olarak sona ermediği değerlendirilerek emekli ikramiyesi ödenmesi talebi reddedilmiştir.

16. Somut olayda başvurucunun Emekli Sandığına tabi görevinin hakkındaki ceza mahkûmiyeti sebebiyle sona erdirildiği görülmektedir. Başvurucu söz konusu fesih işlemine karşı dava açtığına ve yargı kararıyla bu işlemin ortadan kalktığına dair bir iddiada bulunmamıştır. Bu bağlamda Mahkemenin başvurucunun emekli ikramiyesinden yararlanıp yararlanamayacağı noktasında kriter olarak hakkındaki mahkumiyeti gözettiği görülmekte olup Mahkemenin bu hukuki değerlendirmesinde bariz takdir hatası veya keyfîlik bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksun bırakılmadığı, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYDA ERŞAHAN EROĞLU

B. No: 2020/30629 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30629

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYDA ERŞAHAN EROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30629)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : Şeyda ERŞAHAN EROĞLU

Vekili : Av. Yasin TEKAKÇA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun aylık almadığı dönemlere ilişkin olarak kesilmeyen Ordu Yardımlaşma Kurumu aidatlarını ödeme talebinin reddine ilişkin işlem ile daha önce kesilen aidatların nemalandırılmadan kendisine iadesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; gerekçeli karar hakkı ve makul sürede yargılanma haklarına ilişkin şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 30/8/2004 tarihinde sözleşmeli subay olarak göreve başlamış, 2004 yılının Eylül ayında ilk kesintisi yapılarak Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) üyesi olmuştur.

6. Başvurucu 9/12/2013 tarihinde ücretsiz doğum iznine ayrılmış ve bu tarihten sonra OYAK kesintisi yapılmamıştır. Başvurucunun doğum izni 24/5/2014 tarihinde sona ermesine rağmen başvurucu görevine dönmemiştir.

7. Başvurucunun 26/5/2014-2/6/2014 tarihleri arasında izin tecavüzünde bulunduğu, bu tarihten sonra ise firar durumuna düştüğü gerekçesiyle Millî Savunma Bakanlığının 2/10/2015 tarihli kararı ile başvurucunun sözleşmesi yenilenmeyerek 29/8/2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile ilişiği kesilmiştir.

8. Başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılaması sonucunda Genelkurmay Başkanlığı Askerî Mahkemesince (Askerî Mahkeme) verilen 1/12/2015 tarihli kararla başvurucunun 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nun 66. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca izin tecavüzü suçunu işlediği sonucuna varılmış, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu 17/9/2015 tarihinde, 29/8/2015 tarihinde sözleşmesi yenilenmeyerek ilişiğinin kesildiğini belirterek doğum izni dâhil aidat ödenmeyen sürelerin aidatlarını ödemek amacıyla OYAK'a başvurmuş, bu başvuru OYAK'ın 22/9/2015 tarihli işlemi ile reddedilmiştir.

10. Başvurucudan kesilen 11.660,83 TL aidat, nemasız olarak 18/9/2015 tarihinde başvurucunun hesabına yatırılmıştır.

11. Başvurucu tarafından aylık almadığı dönemlere ilişkin OYAK aidatlarının miktarının ve aidatların ödeneceği hesap numarasının bildirilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin 22/9/2015 tarihli işlem ile aidatların nemalandırılmadan tarafına iade edilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle dava açılmıştır.

12. Ankara 14. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 10/1/2020 tarihinde verilen kararla dava kabul edilerek, dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, TSK'dan ilişiği kesildikten ve OYAK üyeliği sonlandırıldıktan sonra, OYAK üyeliği sonlandırılmadan önceki döneme ilişkin OYAK aidatlarının ödenmesi talebinde bulunulamayacağına ilişkin mevzuatta bir hüküm bulunmadığı, başvurucunun sözleşmeli subay olarak göreve başladığı tarih ile TSK'dan ilişiğinin kesildiği tarih arasındaki sürenin on yıldan fazla olduğu hususlarına yer verilmiştir.

13. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 4/9/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu kabul ederek, davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; yasal düzenlemeler değerlendirildiğinde, kurum üyeliğinin kuruma ilk aidat kesildiği tarihte başladığı, emeklilik yardımının da kuruma aidat kesildiği süreye göre hesaplandığı ve emeklilik yardımına hak kazanabilmek için en az on yıl süre ile aidat kesilmiş olması gerektiği, 3/1/1961 tarihli ve 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kanunu'nun 21 ve 24. maddelerinde öngörülen emeklilik yardımından yararlanabilmek için aidat ödenerek on yıl kurum üyesi olma zorunluluğunun bulunduğu ve başvurucu da bu şartları taşımadığından, OYAK tarafından başvurucuya emeklilik yardımı yapılmaması şeklinde tesis edilen işlemlerde mevzuata ve hukuka aykırı bir duruma rastlanmadığı hususlarına yer verilmiştir.

14. Nihai karar 26/9/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

15. 205 sayılı Kanun'un "Kurumun üyeleri" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kurumun üyeleri (Daimi ve geçici) aşağıda gösterilmiştir.

a) (Değişik: 26/6/1996 - 4148/1 md.) Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında görevli bilumum muvazzaf subay, sözleşmeli subay, askeri memur, astsubay, sözleşmeli astsubay ve uzman jandarmalar ile emekli maaşı sistemine giren üyeler ve ölümleri halinde sisteme devam etmek isteyen eşleri Kurumun daimi üyeleridir.

..."

16. 205 sayılı Kanun'un 19. maddesi şöyledir:

"Bu kanunla daimi ve geçici üyelere tanınan haklar, bunlardan ilk aidatın kesildiği tarihten başlar."

17. 205 sayılı Kanun'un 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kurumun üyelerine veya ölümleri halinde mirasçılarına yapılacak yardımlar şunlardır.

a) Daimi üyelere bir defaya mahsus olarak yapılacak toptan yardımlar şunlardır:

(1) Emeklilik yardımı,

(2) Malüliyet yardımı,

(3) Ölüm yardımı.

(4) (Ek: 26/6/1996 - 4148/3 md.) Konut Ön Biriktirim Fonundan yararlanmak isteyenlere verilecek ve kullanım ve yönetim usulleri Genel Kurulca belirlenecek Konut Edindirme Yardımı.

..."

18. 205 sayılı Kanun'un 21. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"En az 10 yıl müddetle Kurumda üye olarak bulunduktan sonra, görevli oldukları kuruluşlardan herhangi bir sebeple ayrılmak suretiyle üyeliği sona eren daimi üyeler emeklilik yardımından faydalanırlar.

...

Sistemde bulunan üyelerin, sisteme girişlerinden itibaren üç yıl geçtikten sonra rezervlerini alarak ayrılabilmeleri mümkündür. Ancak, sistemden çıkanlar bir daha sisteme kabul edilemezler.

..."

19. 205 sayılı Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kurumun daimi üyelerinden 21 ve 25 inci maddelerde gösterilen sebepler dışında üyelik vasfını kaybedenlere aidatları iade olunur. Ancak, Kurum üyelik müddetleri üç seneyi geçmiyenlerle geçici üyelere hiçbir aidat iadesi yapmaz."

20. 205 sayılı Kanun’un 24. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Emeklilik yardımı, üyenin Kurumda geçen ve aidat ödediği süreye karşılık olarak, tasarruf pirimine yıllık % 5 teknik faiz oranı üzerinden hesaplanan miktardan ibarettir."

21. 205 sayılı Kanun’un 30. maddesi şöyledir:

"Açığa çıkarılan, Bakanlık emrine alınan, işten el çektirilen ve diğer kanuni aidatları kesilemiyen üyelerden geçen müddetlere ait aidatlarını Kuruma ödeyenlerin bu müddetleri emekli, malüliyet ve ölüm yardımlarına esas olacak müddetlere ilave olunur. Ancak, aidatını ödemiyenlerden bu devreler içinde ölüm ve malüliyete duçar olanlara, yalnız Kurumda geçen müddete tekabül eden emeklilik yardımı ödenir.

Yönetim Kurulu, bu gibilerin aidat borçlarını ödiyebilmeleri hususunda kendilerine kolaylıklar gösterebilir."

22. 205 sayılı Kanun’un 31. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Aidat, üyenin maaş ve ücretinin ödenmesi sırasında, tahakkuk memurlarınca istihkak bordrolarında gösterilmek suretiyle tahakkuk ettirilir. Ve muhasipler tarafından istihkaklarından kesilir."

23. 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 65. maddesinin (g) bendi şöyledir:

"Firar veya izin tecavüzünde bulunanların bu fiillerinin başladığı tarihten itibaren aylık, hizmet ve makamla ilgili ödenek ve tazminatları kesilir. Ancak, kısa süreli kaçma ve izin süresini geçirme veya mazerete dayalı olduğu adli mercilerce verilmiş kararlarla saptanan izin tecavüzlerinde kesilen aylık ve makamla ilgili ödenek ve tazminatları geri verilir."

2. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kararları

24. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 11/2/2010 tarihli ve E.2010/130, K.2010/213 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava dosyasının incelenmesinden; davacının 30.06.1997 tarihinde Ordu Hemşiresi olarak göreve başladığı, talebi üzerine OYAK üyeliği başlayan davacının ilk aidatının Haziran 1999 ayında kesildiği, davacının Ekim 2006 ayında ücretsiz izne ayrıldığı, Eylül 2007 ayında tekrar göreve başladığı, GATA Profesörler Kurulunun 16.03.2009 tarih ve 14 sayılı raporu ile TSK da Devlet memuru olarak görev yapamaz raporu verildiği, 16.06.2009 tarihinde malûlen emekliye ayrıldığı, on yıl aidat ödemesi bulunmadığı gerekçesi ile yalnızca aidat iadesi yapıldığı, ücretsiz izinde geçen süreye ilişkin aidat ödenmesi talebinin kabul edilmediği anlaşılmıştır.

205 sayılı OYAK Kanununun 20 nci maddesinde; kurumun üyelerine veya ölümleri halinde mirasçılarına yapılacak yardımlar düzenlenmiş, daimi üyelere bir defaya mahsus olmak üzere emeklilik yardımı, malûliyet yardımı, ölüm yardımı, geçici üyelere malûliyet ve ölüm yardımı yapılacağı, 21 nci maddesinde en az on yıl müddetle kurumda üye olarak bulunduktan sonra görevli oldukları kuruluşlardan herhangi bir sebeple ayrılmak suretiyle üyeliği sona eren daimi üyelerin emeklilik yardımından faydalanacağı, emeklilik yardımına hak kazanarak görevli oldukları kuruluşlardan herhangi bir sebeple ayrılan üyelerin isterlerse emeklilik yardımının bir kısmını veya tamamını kurumda bırakarak emekli maaş

sistemine girebilecekleri, 23 ncü maddesinde kurumun daimi üyelerinden 21 ve 25 nci maddelerde gösterilen sebepler dışında üyelik vasfını kaybedenlere aidatlarının iade olunacağı ancak kurum üyelik müddetleri üç seneyi geçmeyenlerle geçici üyelere hiçbir aidat iadesi yapılmayacağı belirtilmiştir. Aynı kanunun 24 ncü maddesinde emeklilik yardımının; üyenin kurumda geçen ve aidat ödediği süreye karşılık olarak tasarruf primine yıllık % 5 teknik faiz oranı üzerinden hesaplanan miktardan ibaret olduğu, 25 nci maddesinde kurum üyesinin kuruma aidat ödediği müddet içinde ölmesi halinde ölüm yardımı ödeneği hüküm altına alınmıştır.

...

OYAK Kanununun 21 ve 23 ncü maddeleri birlikte yorumlandığında 3-10 sene arasında üyelik süresi bulunanlardan ölüm hali dışında üyelik sona erdiğinde sadece ödediği aidatların iade edileceği sonucu çıkmaktadır. Kanunun 24 ncü maddesi uyarınca emeklilik yardımı yapılması için on yıl süre ile kuruma üye olunması ve bu sürede aidat ödenmesi şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Davacının doğum izninde geçirilen süreye ilişkin aidat ödemesi olmadığından, emeklilik yardımı için on yıl aidat ödenmiş olma şartının gerçekleşmediği görülmektedir.

205 Sayılı Kanunun 30 ncu maddesi “Açığa çıkarılan, Bakanlık emrine alınan, işten el çektirilen ve diğer kanuni aidatları kesilemeyen üyelerden geçen müddetlere ait aidatlarını Kuruma ödeyenlerin bu müddetleri emekli, malûliyet ve ölüm yardımlarına esas olacak müddetlere ilâve olunur. Ancak, aidatını ödemeyenlerden bu devreler içinde ölüm ve malûliyete duçar olanlara, yalnız Kurumda geçen müddete tekabül eden emeklilik yardımı ödenir.

Yönetim Kurulu, bu gibilerin aidat borçlarını ödeyebilmeleri hususunda kendilerine kolaylıklar gösterebilir.” şeklindedir.

Kanunun 30 ncu maddesi ile üyelik ilişkisinin devam ettiği dönem içerisinde kanunda sayılan nedenlerle aidatı kesilemeyen üyelere daha sonra eksik aidatları tamamlamaları imkânı sağlanmıştır. 2001 yılında yapılan 41. Olağan Genel Kurulun 10 numaralı kararında; firar hali hariç olmak üzere kurum üyelerinin aidatlarındaki eksikliklerin (ücretsiz izinden kaynaklanan nedenlerde dâhil) bir defaya mahsus olmak üzere 205 sayılı kanunun 30 ncu maddesi kapsamında değerlendirilerek eksik aidatlarının tamamlatılmasına ve bu sürenin emeklilik yardımında esas alınmasına karar verilmiştir. Kanunun 30 ncu maddesinin Genel Kurul kararı ile uygulama alanı genişletilmiştir. Davacının doğum izninde geçen süreye ilişkin aidatlarını tamamlaması halinde emeklilik yardımında bu sürenin esas alınacağı yönünde taraflar arasında bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Uyuşmazlık; davacının görevinden ayrılması nedeniyle üyelik süresinden sonra bu aidatları tamamlayıp tamamlayamamasına ilişkindir. 205 sayılı kanunun 30 ncu maddesinde kesilmeyen aidatların hangi tarihte ödenebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. 41 nci Genel Kurulun 10 numaralı kararında da ücretsiz izinden kaynaklanan aidatlarının hangi süreye kadar ödenebileceğine ilişkin bir husus olduğu da bildirilmemiştir. Davacının doğum izninde geçen süreye ilişkin aidatlarının malûl olarak ayrıldığı tarihi takip eden sürede yaptığı talebin kabulü ile bu sürenin emeklilik yardımında esas alınması gerekir. Davacının malûlen emekliye ayrılmasından sonra aidat eksikliğinin tamamlama isteğine rağmen bu talebin kabul edilmeyerek sadece aidat ödenmesinin yapılması kanunun amacı ile bağdaşmadığı gibi hakkaniyete de uygun düşmemektedir. Eksik aidatların tamamlatılmak suretiyle davacıya emeklilik yardımı yapılmaması hukuka aykırıdır.

..."

25. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin 5/7/2007 tarihli ve E.2007/756, K.2007/844 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı 06.09.2006 tarihinde İstanbul 8 nci İdare Mahkemesi kaydına, 15.09.2006 tarihinde AYİM kaydına geçen dava ve cevap dilekçelerinde özetle; 30.08.1993 tarihinde Shh. Tekns. Astsb. Çavuşluğa nasbedildiğini ve OYAK üyeliğinin başladığını, 19 Nisan 2004 tarihinde ayrıldığı bir aylık yıllık izinden dönmediğini, 11.10.2005 tarihinde re'sen emekliye sevk edilerek Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişiğinin kesildiğini, 07.04.2006 tarihinde OYAK'a başvurarak OYAK Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca izin tecavüzünün başladığı tarihten Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiğinin kesildiği tarihe kadar olan dönem için kesilmeyen aidatlarını kuruma geri ödemek suretiyle hizmet borçlanması ve ayrıca kurumca tarafına yapılacak emeklilik yardımının hesabında izin tecavüzünün başladığı tarihten emeklilik yardımının tarafına ödendiği tarihe kadar olan iki yıllık dönem için kurumda birikmiş ve kurumca işletilmiş olan rezervine nema uygulanması taleplerinde bulunduğunu, ancak bu taleplerinin davalı kurumun 08.07.2006 tarihli yazısı ile reddedildiğini belirterek, hizmet borçlanması yapılmaması işlemi ile kurumca işletilmiş olan rezervine nema uygulanmaması işleminin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

...

205 sayılı OYAK yasasının 30 ncu maddesi hükmüne göre hizmet ihyası yapılabilmesi için üyelik aidatlarının ancak üyenin iradesi dışında kalan nedenlerle ya da kanuni nedenlerle (ücretsiz izin alan gibi) daha da açıklık getirmek gerekirse öncelikle üyeye ödenmesi gereken bir maaş almak ve bu maaştan kesilmesi gereken aidatın, açığa çıkarma bakanlık emrine alma, işten el çektirme ve diğer kanuni nedenle kesilmemiş olması gerekmektedir. Hâlbuki dava konusu olayda davacıya izin tecavüzünde bulunduğu 23.05.2004 – 21.10.2005 tarihleri arasında 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 65 nci maddesi gereğince maaş ödemesi mümkün olmadığından maaş ödenmemiştir. Davacı kendi iradesi ile izin tecavüzünde bulunmuştur. Dolayısıyla bu dönemlere ilişkin OYAK kesintisinin yapılmamasında idarenin bir kusurundan veya ihmalinden söz etmekte mümkün değildir.

205 sayılı OYAK Kanunun 30 ncu maddesinde; "... aidatları kesilemeyen üyelerden..." denmek suretiyle de öncelikle aidat kesilebilmesi için maaş tahakkuk ettirilmiş olması gerektiği, ancak bu duruma uyanların hizmet ihyasının yapılabileceği anlamı çıkmaktadır. Davacıya maaş tahakkuk ettirilmediği için aidatın kesilememesi de söz konusu olamaz.

Bu itibarla; davacının izin tecavüzünde bulunduğu ve davacıya bu nedenle 23.05.2004 – 21.10.2005 tarihleri arasında 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 65 nci maddesine göre maaş ödenmediği, maaş ödenmemesi nedeniyle OYAK aidatı kesilmesinin de söz konusu olamayacağı göz önüne alınarak hakkında OYAK Kanununun 30 ve 31 nci maddelerinin uygulanarak borçlanma suretiyle hizmet ihyasının yapılması hukuken mümkün olmadığından davalı kurumca tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır. AYİM 1 nci Dairesinin 05.12.2000 tarih, 2000/721-1196 E.K., AYİM 3 ncü Dairesinin 17.02.2005 tarih ve 2005/122-276 E.K. sayılı kararları da aynı doğrultudadır.

..."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin ulusal mahkemeler tarafından davanın -herhangi bir hükmün anayasallığının denetimi dâhil olmak üzere- bir ön meselenin karara bağlanması için başka bir ulusal veya uluslararası otoriteye gönderilmesi şeklinde herhangi bir hak bahşetmediğini vurgulamıştır. Ancak AİHM bu şekilde bir gönderme mekanizmasının var olması hâlinde ulusal mahkemenin başvuruculların bu yöndeki taleplerini reddetmesinin somut olayın koşullarında yargılamanın hakkaniyetini zedeleyebileceği ihtimalini de tamamen yabana atmadığını belirtmiştir (Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya, B. No: 4907/18, 7/5/2021, § 166).

28. AİHM, Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya kararında başvurucu şirketin olaya uygulanacak ikincil düzenlemenin tazminat hakkını anayasal güvencelere aykırı olarak sınırladığı gerekçesiyle anayasaya aykırı olduğu iddiasının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmaması sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ulusal mahkemenin "başvurucunun anayasaya aykırılık görüşünü paylaşmadığı" şeklindeki bir gerekçeyi somut olayın koşullarında yeterli bulmamıştır. Hükûmetin mahkemelerin de anayasallık denetimi yapma yetkilerinin bulunduğu itirazına hak verse de anayasal sorunun uyuşmazlığın çözümünde etkili olduğu davalarda anayasaya aykırılık iddiasıyla anayasa mahkemesine başvurulması isteminin reddedilmesi durumunda mahkemelerin bunu müstahak kılacak gerekçe ortaya koymaları gerektiğini ifade etmiştir. Mahkemelerin başvurucunun anayasaya aykırılık iddiasını ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılamadıkları gibi dosyanın Polonya Anayasa Mahkemesine gönderilmesi istemini de reddedildiklerine dikkat çekmiştir. AİHM'e göre anayasal hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği şikâyetinin öne sürüldüğü hâllerde mahkemeler dikkatli ve özenli bir inceleme yapmakla yükümlüdür. AİHM sonuç olarak söz konusu ikincil düzenlemenin tazminat hakkını anayasaya aykırı olarak sınırladığı iddiasının ulusal mahkemelerce uygun bir şekilde cevaplanmamasının gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya, §§ 168-172).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 27/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; ödediği aidatların nemalandırılmadan ödenmesi nedeniyle alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğradığını, 205 sayılı Kanun'da aidatların nemalandırılması için sistemde on yıl kalınmasının zorunlu tutulduğunu, söz konusu kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olması nedeniyle Anayasa Mahkemesine somut norm denetimi başvurusunda bulunulması talebinde bulunulmuşsa da bu talebiyle ilgili olarak Bölge İdare

Mahkemesince bir karar alınmadığını ve davanın reddi yönündeki kararda bu hususla ilgili bir gerekçeye yer verilmediğini, sözleşmeli subayların üç ila dokuz yıl boyunca sözleşme imzaladıkları gözönünde bulundurulduğunda sözleşmesi yenilenmeyenlerin alacaklarının her şekilde nemalandırılmamış olacağını, eşinin bulunduğu ile tayininin çıkarılmaması ve küçük çocuğunun bulunması nedeniyle görevine dönmediğini, açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının ve başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklentisinin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği, ilgili mahkeme kararında olayın ve mevzuatın derinlemesine incelenerek davanın reddedildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

32. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü maaşından kesilen aidatların nemalandırılmadan iade edildiğine ve açtığı davada mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinden yararlandırılmadığına ilişkin olduğundan başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

35. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra, icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

36. Olayda, başvurucunun aylığından kesilen ve nemalandırılmaksızın aynen iade edilen aidatların Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk oluşturduğunda kuşku bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

37. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak

koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

38. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

39. Başvuru konusu olayda başvurucunun aylığından kesilen aidatların nemalandırılmaksızın, bir başka deyişle enflasyon karşısındaki değer kaybı karşılanmaksızın iade edilmesinin mülkiyet hakkına müdahale oluşturduğu açıktır.

40. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale, mülkiyetten yoksun bırakma sonucuna yol açmamaktadır. Müdahalenin mülkiyetin kontrolü veya düzenlenmesi gibi bir amacı da bulunmamaktadır. Bu durumda mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesi şeklindeki müdahalenin "mülkiyetten barışçıl yararlanma"ya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

42. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

43. 205 sayılı Kanun’un 21. maddesinde en az on yıl boyunca OYAK üyesi olan kişilerin görevli oldukları kuruluşlardan ayrılmaları hâlinde emeklilik yardımından yararlanacakları belirtilmiştir. Yine anılan madde kapsamında sistemde bulunan üyelerin sisteme girişlerinden itibaren üç yıl geçtikten sonra rezervlerini alarak ayrılmalarının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bu durumda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

44. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı, kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması gerekmektedir.

45. Kamu yararı, doğası gereği geniş bir kavramdır. Yasama ve yürütme organları toplumun ihtiyaçlarını dikkate alarak neyin kamu yararına olduğunu belirlemede geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Kamu yararı konusunda bir uyuşmazlığın çıkması hâlinde ise uzmanlaşmış ilk derece ve temyiz yargılaması yapan mahkemelerin uyuşmazlığı çözme konusunda daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde kararların açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili kamu organlarının kamu yararı tespiti konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz. Müdahalenin kamu yararına uygun olmadığını ispat yükümlülüğü, bunu iddia edene aittir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, §§ 34-36).

46. OYAK sisteminde üyelerden kesilen aidatlar bir çeşit sigortacılık ve tamamlayıcı bir emeklilik sistemi dâhilinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda üyelerin aldıkları maaşlar üzerinden kesinti yapılmakla beraber Kanun'da düzenlenen koşulların oluşmasıyla üyeler birtakım sosyal yardım ve hizmetlerden yararlandırılmaktadır. Bu durumda başvuruya konu olaydaki mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu görülmektedir.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

48. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel

iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Somut olayda başvurucunun maaşından 9 yıl 3 ay boyunca kesinti yapılarak OYAK sistemine aidat ödenmiştir. Daha sonra başvurucu yaklaşık 5,5 ay ücretsiz doğum izni kullanmış, doğum izni bittikten sonra görevine dönmemiştir. Bu kapsamda izin tecavüzünde bulunduğu ve firar durumuna düştüğü kabul edilen başvurucunun nihai olarak sözleşmesi yenilenmeyerek ilk göreve başlama tarihinden yaklaşık 11 yıl sonra ilişiği kesilmiştir.

50. Bireysel başvuruya konu davada başvurucunun iptal talebinin iki hususa ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki, başvurucunun ücretsiz izinde olduğu ve göreve dönmediği dönemlere ilişkin olarak geriye dönük aidat ödeme talebinin kabul edilmemesi işlemi; diğeri ise ödediği aidatların nemalandırılmadan iade edilmesi işlemidir. Ayrıca başvurucunun yargılama aşamasında 205 sayılı Kanun'un 21. maddesinde geçen "En az 10 yıl müddetle" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğunu belirterek bu ibarenin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını da talep ettiği anlaşılmaktadır.

51. OYAK sistemine üyeliğin belirli mesleklerde çalışan kişiler yönünden zorunlu olduğu ve sözleşmeli subay olarak görev yapmış bulunan başvurucunun da zorunlu olarak sisteme dahil olduğu anlaşılmaktadır. Sisteme dahil olan üyelerin üç yıldan önce sistemden ayrılmaları halinde ödedikleri aidatları geri alamadıkları ancak üç yıl geçtikten sonra rezervlerini alarak ayrılmalarının mümkün olduğu görülmektedir. On yıl ve daha uzun süre sistemde kalanların ise ödenen aidatların yıllık yüzde beş oranında nemalandırılması suretiyle emeklilik yardımından yararlandırıldıkları anlaşılmaktadır.

52. Başvuruya konu olayda başvurucu aldığı doğum izni sonrasında zorlayıcı nedenlerle görevine dönemediğini ve bu nedenle emeklilik yardımı almak için on yıllık aidat ödeme şartını sağlayamadığını ileri sürmüştür. Bölge İdare Mahkemesi kararında; yasal düzenlemeler değerlendirildiğinde kurum üyeliğinin kuruma ilk aidat kesildiği tarihte başladığı, emeklilik yardımının da kuruma aidat kesildiği süreye göre hesaplandığı ve emeklilik yardımına hak kazanabilmek için en az on yıl süre ile aidat kesilmiş olmasının gerektiği açıklanmıştır. Bölge İdare Mahkemesi 205 sayılı Kanun'un 21. ve 24. maddelerinde öngörülen emeklilik yardımından yararlanabilmek için aidat ödenerek on yıl kurum üyesi olmak zorunluluğunun bulunduğu ve başvurucunun bu şartları taşımadığı, ayrıca aynı Kanun'un 30. ve 31. maddelerinin de davacıya uygulanabilmesi imkânı bulunmadığını belirterek başvurucuya emeklilik yardımı yapılmaması şeklinde tesis edilen işlemlerde mevzuata ve hukuka aykırı bir duruma rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

53. Öte yandan başvurucunun dokuz yılı aşkın bir süre boyunca ödediği aidatların nemalandırılmadan, bir başka deyişle enflasyon sebebiyle oluşan değer kaybı karşılanmadan iade edilmesinin de mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden yakındığı; bu kapsamda 205 sayılı Kanun'un 21. maddesinde belirtilen en az 10 yıl müddetle ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasını talep ettiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasına ilişkin iddiası gerekçesi açıklanmaksızın ciddi görülmediği belirtilerek reddedilmiştir.

54. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin bir uyuşmazlığın esasını etkileyen, derdest olan uyuşmazlıklara doğrudan uygulanan ve idari otoriteler ile mahkemelere takdir yetkisi tanımayan bir kuralın anayasal hükümleri ihlal ettiği şikâyetinin esaslı bir iddia olduğu kabul edilmelidir. Başvurucu; zorunlu olarak sisteme dâhil edilmiş, dokuz yılı aşkın bir süre aylığından yapılan kesintiler nihai olarak enflasyon karşısındaki değer kaybı karşılanmaksızın aynen iade edilmiştir. Bu bağlamda üç yıldan fazla on yıldan az bir süre yapılmış olan kesintiler yönünden aynen iadeyi düzenleyen, enflasyon karşısındaki değer kayıplarının karşılanamaması sonucunun doğmasında etkili olduğu anlaşılan 205 sayılı Kanun'un 21. maddesinin Anayasa hükümlerini ihlal ettiği şikâyetinin esaslı bir iddia olduğu kabul edilmelidir.

55. Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinin yapılması Anayasa Mahkemesinin tekelinde olmasa da kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunun tespiti hâlinde bunu iptal etme yetkisi sadece Anayasa Mahkemesine aittir. Dolayısıyla gerekli temellendirme yapılarak bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi durumunda mahkemelerin bu itirazları ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılaması oldukça önemlidir. Nitekim Anayasa'nın mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasına ilişkin hükümleri düzenleyen 152. maddesinin (2) numaralı fıkrasında mahkemenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmemesi durumunda bu iddianın temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanacağı düzenlenmekle davanın taraflarınca ileri sürülen ve yeterli ölçüde temellendirilebilen Anayasa'ya aykırılık iddialarının karşılanması gerekliliğine işaret edilmiştir. Mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğu bulunmasa da kanun hükümlerini iptal etme konusunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi olduğuna göre Anayasa Mahkemesine başvurulmasını gerekli görmediklerinde bunu gerekçelendirmeleri beklenir. Aksi takdirde başvurucuların medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili esaslı iddiaların cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır (bazı farklarla birlikte bkz. Hilmi Kocabey ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 85).

56. Olayda zorunlu olarak sisteme dâhil olan başvurucunun dokuz yılı aşkın süre ödediği aidatları, enflasyon karşısındaki değer kaybı irdelenmeksizin, kanun hükmü gözetilerek aynen iade edilmiştir. Mahkemelerce 205 sayılı Kanun hükmünün anayasal güvencelere aykırılık taşıyıp taşımadığı yönünden başvurucunun açık itirazları karşılanmamış ve bu konuda ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulamamıştır. Bu nedenle somut olayda mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin yerine getirilmediği kanaatine varılmıştır.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

58. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ile yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

59. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2020/1078, K.2020/1105) iletilmek üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/2168, K.2020/22) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL YILMAZ

B. No: 2020/38164 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38164

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38164)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : İsmail YILMAZ

Vekili : Av. Tansu ER KIDAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocukların velayetinin geç verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi arasında görülen boşanma davası sonucunda Eskişehir 3. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 27/4/2017 tarihli kararıyla tarafların boşanmalarına ve çocukların annelerinin yanında mutlu olduğu, velayet hususunda verilen kararların her zaman değiştirilebileceği gerekçesiyle müşterek çocukların velayetinin anneye bırakılmasına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca çocuklarla başvurucu arasında her ay iki hafta sonu, bayram günleri, ara tatillerde ve ağustos ayını kapsar şekilde kişisel ilişki kurulmasına da karar vermiştir.

3. Mahkeme gerekçesinde değinilen yargılama sırasında alınan sosyal inceleme raporunda; müşterek çocukların başvurucuyla düzenli görüştükleri, çocukların eğitimlerinde herhangi bir aksaklığın olmadığı, çocukların anneyle birlikte yaşadığı ortamda sağlıklı gelişimlerini sürdürdükleri, bakım ve gözetim sorumluluğunda herhangi bir ihmal olmadığı ve çocukların

mevcut yaşam şartlarından memnun olduklarını ifade etmiş oldukları bu kapsamda çocukların velayet haklarının anne tarafından kullanılabileceği belirtilmiştir. Raporda ayrıca başvurucunun iddia ettiği gibi ilerleyen süreçte annenin, çocukların (özellikle N.M.nin) eğitim hayatlarını engelleme gibi bir tutumu olması hâlinde müşterek çocukların velayet haklarının değiştirilmesinin çocukların menfaatine olacağı kanaati bildirilmiştir.

4. Başvurucu; annenin vaktinin çoğunluğunu dergâhta geçirdiğini, müşterek çocukları da okul sonrası dergâha götürdüğünü ve bazı günler sabaha kadar dergâhta kaldıklarını, annenin çocuklara dini baskı uygulayarak çarşaf ve şalvar giymeye zorladığını ve karşı cinsten kişilerle konuşmalarını yasakladığını ayrıca okula düzenli göndermediğini ileri sürerek 29/6/2017 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

5. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 3/10/2018 tarihli kararında başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararda; çocukların idrak çağında olup uzmanla yaptıkları görüşmede annelerinin yanında mevcut koşullarından memnun olduklarını ifade ettikleri, Mahkemece görüşüne başvurulan uzmanın da çocukların velayetinin anneye verilmesinin uygun olacağını bildirdiği, dosyada uzman görüşünden ayrılmayı gerekli kılan bir olgu ve delil de bulunmadığı gerekçesiyle müşterek çocukların velayetinin anneye verilmesinin doğru olduğu ifade edilmiştir.

6. Başvurucu; annenin çocukları okula göndermemekte ısrarcı olduğunu, bu konuda Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunduğunu, dini baskılarını devam ettirdiğini, çocukların sosyal etkinliklere katılmakta ve karşı cinsle konuşmakta sorun yaşadıklarını, yaş gruplarına uygun olmayan kılık kıyafetlerinden dolayı diğer çocukların yanında dışlanmaya maruz kaldıklarını ileri sürerek 16/11/2018 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur.

7. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) 2/7/2019 tarihinde velayet konusunda verilen hükmün bozulmasına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun temyiz aşamasında küçük N. M.nin anne tarafından okula gönderilmediğine ilişkin Tepebaşı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün yazısı ile bu hususla ilgili anne hakkında Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma tutanaklarını eklediğini, velayetin kamu düzenine ilişkin olup karardan sonra gerçekleşen olayların dikkate alınması gerektiğini vurgulayarak psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan inceleme ve rapor istenip, iddia edilen okula gitmeme hususunda çocukların beyanı da alınarak velayet konusunda karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

8. Bozma ilamı sonrası Bölge Adliye Mahkemesince yeni bir sosyal inceleme raporu alınmış olup uzman görüşü doğrultusunda 20/2/2020 tarihinde çocukların velayetlerinin babaya bırakılmasına karar verilmiştir. 20/11/2019 tarihli sosyal inceleme raporunda; çocuk N.M.nin 4. sınıftan sonra eğitimine devam etmediği, başvurucunun bu konuda şikâyetçi olduktan sonra çocuğun hafızlık için kursa gitmeye başladığı ve annenin çocuğu eğitim konusunda ihmal ettiğinin düşünüldüğü tespiti yer almıştır. Raporda netice itibarıyla müşterek çocukların velayetlerinin başvurucuya verilmesinin çocukların yüksek yararına olacağı kanaati belirtilmiştir.

9. Anılan Bölge Adliye Mahkemesi kararı Daire tarafından 3/11/2020 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 12/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; velayet hususundaki iddialarının yargılama boyunca dinlenmediğini, Yargıtayın bozma ilamı sonrası velayet kendisine bırakılmış ise de sürecin yaklaşık üç yıllık bir zaman alması nedeniyle çocukların annelerinin yanında bulundukları dönemde eğitim hakkından mahrum bırakıldığını ve dini baskı altında kaldıklarını ileri sürmek suretiyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu olaya ilişkin bilgilere yer verildikten sonra başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinde başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığı ve başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurunun esasına ilişkin olarak ise başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuruda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

14. Başvurucunun şikâyetinin özü müşterek çocukların üstün yararının gözönünde tutulmayarak velayetin kendisine üç yıllık bir süre sonra verilmesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurucunun iddiaları bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 48). Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmüştür (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E. [2. B.], B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir (N.Ö. [2. B.], B. No: 2014/19725, 19/11/2015, § 36).

17. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun üstün yararına aykırı olmadıkça anne, babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Bahadır Üney ve diğerleri, § 51). Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup boşanma veya ayrılık davaları kapsamında aile ilişkisine müdahalede bulunulmuş olması, aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatı anne, babanın boşanma

sürecinde ve boşanma kararı verildikten sonra da devam eder (bkz. Murat Altılgan, § 25; Bahadır Üney ve diğerleri, § 54).

18. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Kamusal makamlar aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte kişisel ve ailevi durumların aileden aileye farklılık arz ettiği dikkate alındığında ilgili bütün bireylerin hakları arasında adil bir dengenin kurulması her somut olayın kendine özgü koşullarının incelenmesini gerektirmektedir (Ayşegül Pervane [2. B.], B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 37). Velayete ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin davalarda kamusal makamlarca alınacak tedbirlerin ya da verilecek kararların etkinliği ve yeterliliği, ilgili tedbirlerin ya da kararların mümkün olan en kısa sürede verilmesiyle yakından ilgilidir (M.M.E. ve T.E., § 125; Bahadır Üney ve diğerleri, § 52).

19. Bununla birlikte yargı mercilerinin çocukla ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleyen kararlarının gerekçeleri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi konusunda uzman bilirkişiler tarafından hazırlanmış yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar ile hâlen bulunduğu yerdeki yaşantısına ilişkin gerekli araştırma ve incelemeyle elde edilen somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır. Bu konudaki diğer önemli bir husus ise çocuğun beyanlarının alınmasıdır. Çocuğun dinlenebileceği uygun bir yaşa ve olgunluğa eriştiğinin anlaşılması hâlinde kişisel ilişki tesisi ve velayetle ilgili beyanları mahkeme tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır (Bahadır Üney ve diğerleri, § 58).

20. Somut olayda başvurucu, çocukların annelerinin yanında bulundukları dönemde eğitim hakkından mahrum bırakıldığını ve dini baskı altında kaldıklarını belirterek velayetin kendisine geç verilmesinden yakınmaktadır. Boşanma davasının görüldüğü Mahkeme tarafından alınan ilk uzman görüşünde; müşterek çocukların eğitimlerinde herhangi bir aksaklığın olmadığı, çocukların annenin yanında temel bakım ve gözetimlerinin sağlandığı, çocukların velayet haklarının anne tarafından kullanılabileceği ve ilerleyen süreçte annenin çocukların eğitim hayatlarını engellemesi durumunda velayet haklarının değiştirilmesinin çocukların menfaatine olacağı tespitleri yer almaktadır. Yargılama sonucunda ilk olarak Mahkemece uzman görüşündeki tespitler dikkate alınarak velayetin anneye bırakılmasına karar verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince yapılan istinaf incelemesinde de Mahkemece alınan uzman görüşüne değinilerek çocuklarının velayetinin anneye verilmesinin doğru olduğu ifade edilmek suretiyle istinaf başvurusunun reddine karar verildiği görülmektedir (bkz. §§ 2-5).

21. Başvurucu 16/11/2018 tarihli temyiz başvurusunda davalı annenin müşterek çocukları olan N.M.yi okula göndermediğini, bu konuda Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunduğunu, çocuklarına dini baskılarını devam ettirdiğini ileri sürmüştür. Daire 2/7/2019 tarihinde, karardan sonra gerçekleşen olayların dikkate alınması gerektiğini ifade ederek iddia edilen okula gitmeme hususunda çocukların beyanı da alınarak uzman raporu aldırılıp velayet konusunda yeniden karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

22. Daire kararında belirtildiği şekilde annenin çocuğunu okula göndermediği yönündeki sonradan ortaya çıkan durum da dikkate alınarak Bölge Adliye Mahkemesince yeni bir

sosyal inceleme raporu alınmış olup müşterek çocuk N.M.nin eğitimi konusunda annenin ihmali olduğu konusundaki görüş doğrultusunda çocukların velayetlerinin babaya bırakılmasına 20/2/2020 tarihinde karar verilmiştir.

23. Yargılama konusu velayet davasının kendine özgü koşulları değerlendirildiğinde müşterek çocuk N.M.nin anne tarafından okula gönderilmediğine ilişkin yeni bir vakanın ortaya çıktığı tespit edildikten sonra Mahkemece en kısa sürede uzman görüşü alınıp bu doğrultuda velayetin başvurucu babaya verildiği görülmektedir. Bununla birlikte Mahkemece alınan sosyal inceleme raporlarında başvurucunun yargılama süresince çocuklarıyla düzenli şekilde görüştüğü ifade edilmekte ve başvurucunun çocuklarıyla görüşemediği yönünde bir iddiası da bulunmamaktadır. Nitekim Mahkeme tarafından da yargılama süresince müşterek çocukların başvurucuyla her ay iki hafta sonu, bayram günleri, ara tatillerde ve ağustos ayını kapsar şekilde kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir. Netice itibarıyla somut olayda yargısal makamların çocuğun üstün yararını dikkate alarak ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar verdikleri görülmektedir.

24. Bu açıklamalar çerçevesinde yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde ilgili yargı makamlarınca aile ilişkilerinin devamını sağlamaya yönelik bir tedbir olarak kişisel ilişki tesisine karar verildiği ve velayetin de yeni gelişen durum dikkate alınarak ivedi şekilde karara bağlanması noktasında gereken çabanın gösterildiği görülmüştür. Ayrıca uyuşmazlığın çözümünde çocuğun yararı ilkesi de gözetilerek tarafların koşullarına ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerin yeterli olduğu, bariz takdir hatası ve keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir. Zira Mahkemece yargılama süresince velayet hakkına sahip olmayan başvurucu ile çocuğun şahsi ilişkinin tesisi yönünde uygulanabilir ve etkili bir karar verildiği ayrıca başvurucunun çocuklara anne tarafından dini baskı uygulandığı ve okula gönderilmediği iddiası yönünden gerekli araştırmaların yapılarak uzman görüşlerine başvurulduğu bu kapsamda makul sayılabilecek bir sürede velayet konusunda karar verildiği belirlenmiştir.

25. Sonuç olarak yargı makamlarının aile hayatına saygı hakkının güvencelerini gözeterek pozitif yükümlülüklere uygun bir yargılama yaptıkları değerlendirildiğinden Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN GÖRKEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/39937 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN GÖRKEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39937)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : Abdurrahman GÖRKEN ve diğerleri bkz. ekli tablonun (C) sütunu

Vekili : Av. İbrahim Halil YALÇIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna yapılan başvurunun süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, Batman ili Merkez ilçesi Karayün (Kohikan) köyünde bulunan 98, 99 ve 109 parsel No.lu taşınmazların hazine adına tespit edilmesi üzerine murisleri tarafından tespit tutanaklarının iptali ve tescil istemiyle 1955 yılında açılan davada makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini belirterek Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvuru 2017/18398 bireysel başvuru numarasına kaydedilmiştir. Anayasa Mahkemesi dosyanın 2017/5883 başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar vermiş, başvuruculların 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'la kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurmaları gerektiğinden bahisle 31/10/2018 tarihli kararla başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

3. Bunun üzerine başvurucular, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettikleri

tazminatlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle 19/2/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur. Tazminat Komisyonu 26/2/2020 tarihinde başvuruyu reddetmiş; kararda, başvurucular Abdurrahman Görken ve Ahmet Görken'in başvuru yollarını tükettiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine başvurmadıkları için kabul edilebilirlik koşullarından birini taşımadıklarını, diğer başvuranların ise şikâyete konu edilen davada taraf sıfatları olmadığını, dolayısıyla söz konusu yargılama nedeniyle mağdur olmadıklarını ifade etmiştir.

4. Başvurucular 30/7/2020 tarihinde karara itiraz etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 8/10/2020 tarihinde itirazı reddetmiş; kararda, başvurucu Abdurrahman Görken ve Ahmet Görken'in şikâyete konu yargılamada temyiz yoluna başvurmadığını, dolayısıyla yargılamanın son bulduğu 29/1/2015 tarihinden itibaren otuz günlük süre içinde Anayasa Mahkemesine başvurma gerektiğini ifade etmiştir. Bu tarihten yaklaşık iki yıl sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması nedeniyle de Tazminat Komisyonunun değerlendirmesinin yerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer başvuranlar yönünden ise başvuranların şikâyetçi oldukları yerel mahkemedeki davada taraf sıfatları olmadığını, diğer bir ifadeyle söz konusu yargılama dolayısıyla kişisel bir mağduriyetleri bulunmadığını belirtmiştir.

5. Nihai karar başvuruculara 16/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucular aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu Gülistan Kırbaş'ın başvuru tarihinden sonra (20/5/2021) vefat ettiği, başvurucunun mirasçılarının 5/12/2024 tarihli dilekçeyle başvuruyu devam ettirme talebinde bulundukları, başvurucu Ahmet Görken'in başvuru tarihinden sonra (29/5/2024) vefat ettiği, başvurucunun mirasçılarının 5/12/2024 tarihli dilekçeyle başvuruyu devam ettirme talebinde bulundukları anlaşılmıştır.

6. Başvuruculların murisleri tarafından açılan davada Batman Kadastro Mahkemesi (Mahkeme) 29/1/2015 tarihinde temyiz yolu açık olmak üzere davayı reddetmiştir. Başvurucular hariç davaya taraf olan kişiler karara karşı 5/3/2015, 10/3/2015 ve 19/3/2015 tarihlerinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Karara karşı yapılan temyiz başvurusu Yargıtay 16. Hukuk Dairesi (Yargıtay) tarafından 5/2/2020 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Ahmet Görken'in Mirasçıları ile Başvurucu Abdurrahman Görken Yönünden

8. Başvurucular; Mahkeme tarafından 29/1/2015 tarihinde temyiz yolu açık olarak karar verildiğini, Bölge İdare Mahkemesince kararın verildiği tarih itibarıyla Yargıtayın temyiz talebini reddederek mahkeme kararını onadığını belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesinin 29/1/2015 tarihindeki yargılamanın son bulduğuna dair yorumunun haksız ve hukuka aykırı olduğunu, yargılamanın 62 yılı aşkın bir süre devam ettiğini belirterek adil yargılanma haklarının ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle söz konusu davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, toplanması gereken delillerin çeşitliliği, başvuruculların yargılama sürecindeki tutumu, özen yükümlülüğü kapsamında kendi kusurlarıyla yargılamanın uzamasına sebep olup olmadığı gibi somut olaya özgü koşulların yargılama süreleri üzerindeki etkileri dikkate alınarak bir bütün hâlinde değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği

konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

10. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında uzun süren yargılama nedeniyle zarara uğradıklarını belirterek makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

11. Somut olayda temel mesele, başvurucuların taraf oldukları davaların makul sürede tamamlanmaması ve buna bağlı olarak yapılan başvurunun esasının değerlendirilmemesi olduğundan başvuruya konu şikâyetlerin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

12. Makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvuruda inceleme söz konusu kanun yolu olan Tazminat Komisyonu kararı ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olacaktır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

15. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

17. Somut olayda, anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile davaların niteliği ve uyuşmazlığın türü dikkate alındığında başvurucuların da taraf olduğu söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin yargılama sürelerinin makul olmadığı tartışmasızdır. Başvuruya konu mesele, Tazminat Komisyonunun ve Bölge İdare Mahkemesinin iç hukuk yollarının tüketilmesinden itibaren süresinde bireysel başvuru yapılmaması nedeniyle başvurunun reddedilmesine ilişkin yorumunun makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkına olan etkisidir.

18. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak mahkemelerin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus, mahkemelerin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili olarak mahkemelerin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan bir temel hak ve özgürlüğü ihlal edip etmediğini incelemektedir (Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53).

19. Mahkemeler, dava açma süresi öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen dava açma süresini bertaraf etmesi hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedelenmesine neden olabilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 67).

20. Tazminat Komisyonu herhangi bir tarih belirtmeksizin iç hukuk yollarının tüketilmesinden itibaren süresinde bireysel başvuru yapılmadığına, Bölge İdare Mahkemesi ise 29/1/2015 tarihli mahkeme kararı ile yargılamanın sona ermesi ve bu tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılmamasına dayanmıştır. Bu durumda yargılamanın sona erdiği tarihin değerlendirilmesi gerekir. Zira yukarıda belirtildiği gibi dava açma süresini öngören kanun hükümleri yorumlanırken sınırlamanın istisna olduğu ilkesi gözetilerek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsenmelidir.

21. Tazminat Komisyonu ile Bölge İdare Mahkemesinin yorumuna göre yargılamanın 29/1/2015 tarihli mahkeme kararı ile sona erdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak Mahkeme 29/1/2015 tarihli kararını temyiz yolu açık olarak vermiştir. Karara karşı 5/3/2015, 10/3/2015 ve 19/3/2015 tarihlerinde temyiz yoluna başvurulmuştur. Başvuruculların karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmaması onlar açısından yargılamanın kesinleşmesi sonucunu doğurmamakta, karara karşı temyiz yoluna başvurulmuş olması yargılamanın devamını sağlamaktadır. Nitekim Yargıtayın 5/2/2020 tarihli nihai kararıyla yargılama sona ermiştir. Bu durumda başvuruculların Tazminat Komisyonuna başvurduğu 19/2/2019 tarihi itibarıyla -yargılamanın temyiz aşamasında olması nedeniyle- yargılamanın sona erdiğini söylemek mümkün değildir.

22. Bu itibarla Tazminat Komisyonu ve Bölge İdare Mahkemesince yargılamanın sona erdiği tarihe ilişkin yapılan yorumun öngörülemez nitelikte olduğu ve başvuruculların Tazminat Komisyonuna başvurmasını imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içerdiği, dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği

sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

25. Başvuru konusu olayda, başvurucular murislerinin vefatından sonra yargılamada görev alan makamlara başvurarak yargılamanın tarafı hâline gelmediklerinden başvurucuları yargılamanın tarafı olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu itibarla başvurucuların güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmemiştir. Dolayısıyla başvurucuların bireysel başvuru yapma hakkı bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular, ihlalin tespiti ve her biri için 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının başvurucu

Ahmet Görken'in mirasçıları ile başvurucu Abdurrahman Görken yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurunun diğer başvurucular yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2020/407, K.2020/2795) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucu Ahmet Görken'in mirasçıları ile başvurucu Abdurrahman Görken'e MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HACI AHMET YAŞARTÜRK VE GÖKCEN AKŞİT

B. No: 2021/21342 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HACI AHMET YAŞARTÜRK VE GÖKCEN AKŞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21342)

Karar Tarihi: 27/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Hacı Ahmet YAŞARTÜRK 2. Gökcen AKŞİT

Vekili : Av. Hasan Serdar BAYKAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, asker kişinin tim görevi sırasında geçici köy korucusu tarafından öldürülmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Hacı Ahmet Yaşartürk'ün oğlu, Gökcen Akşit'in ise kardeşi olan Gökhan Yaşartürk teğmen rütbesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde görev yapmakta iken PKK silahlı terör örgütü mensuplarına karşı yapılacak pusu icrası için oluşturulan zıpkın timlerinden birinin komutanı olarak görevlendirilmiştir. Gökhan Yaşartürk 28/1/2005 tarihinde saat 02.00 sıralarında, pusu icrası esnasında timdeki geçici köy korucularını denetlerken geçici köy korucusu M.A.E. tarafından (yargı makamlarının kabulüne göre hataya düşerek başvuruculaların iddiasına göre kasıtla) ateşli silahla vurularak olay yerinde şehit düşmüştür. Yapılan soruşturmanın ardından başlatılan yargılama sonucu Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/3/2012 tarihli kararıyla M.A.E.yi taksirle öldürme suçundan 3 yıl 5 ay 20 gün hapis ve 339 TL adli para cezası ile cezalandırmıştır. Karar gerekçesinde öncelikle ''sanığın, tim komutanı gözetiminde mevzilere yerleştirildiği, tanık ifadeleri ve kendi beyanına göre olay anında dalgın ve uyku halinde olduğu, olay yerinin konumu ve

şartları itibariyle terör geçiş bölgesi olması ve her an tehlikeye açık durum arzetmesi sebebiyle sanığın maktülü terörist olarak algılayıp ateş etmek suretiyle ölüme sebep olduğu ifade edilmiştir. Kararda devamla olay gecesi ay ışığının olduğu, aradaki 39,5 metre mesafenin eşkallerin tanınmasına engel teşkil etmediği, bu nedenle sanığın tahlil etmeye çalışsa veya arkadaşları ile istişare etse karşısındakinin terörist değil komutanı olduğunu algılayabileceği, buna karşın sanığın dur ihtarında bulunmaksızın ve yanında bulunanları uyarmaksızın gerekli özen ve dikkati göstermeden ateş ettiği, bu nedenle gerek meşru müdafa gerekse zorunluluk hali sınırlarını söz konusu taksirli hareketi ile aştığı belirtilmiştir. Sonuç itibarıyla sanığın meşru savunma ve zorunluluk halinin şartlarında yanılgıya düşerek eylemini gerçekleştirdiği ve taksirle ölüme sebebiyet verdiği kanaatine ulaşıldığı'' ifade edilmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 25/9/2013 tarihinde, eylemin niteliğine ve suçun sübutuna ilişkin hususları hukuka uygun bulmakla beraber söz konusu suç için öngörülen ceza üst sınırı itibarıyla 7 yıl 6 ay olan dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşme kararı vermiştir (maddi vakanın ve yargılama sürecinin ayrıntılı aktarımı için bkz. Hacı Ahmet Yaşartürk ve Nurdane Yaşartürk [2. B.], B. No: 2014/850, 4/4/2019).

3. Başvurucular, söz konusu sürecin ardından Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 4/4/2019 tarihinde verdiği kararla yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu yönünden tazminat davası üzerine başvuru yapılmadığı için başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiş ancak usul boyutu (etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü) yönünden yaşam hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Kararda ihlalin gerekçesi olarak öncelikle sanık M.A.E.nin olayda kullandığını beyan ettiği Kalaşnikof marka tüfek, diğer geçici köy korucularına ait tüfekler ile olay yerinden elde edilen on boş kovanın yapılan mukayeseli incelemesinde aralarında bir ilişki olmadığı yönünde tespitler bulunmasına karşın bu Kalaşnikof marka tüfeğin başvuruculaların oğlunun şehit edildiği tarihte hangi askerî personelin zimmetinde olduğunun tespit edilmediği belirtilmiştir. Ayrıca alınan ekspertiz raporuna ilişkin inceleme sürecinde olay yerinden elde edilen söz konusu boş kovanlardan beşinin 2006 yılında yine aynı askerî birlikte bir astsubay çavuş tarafından bir piyade onbaşının kazaen vurularak öldürülmesi olayında da kullanıldığının ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu durumla bağlantılı olarak tanıklar F.G. ile O.P.nin beyanları arasında olay sonrası koruculardan silahların alınması noktasında çelişkilerin bulunduğu belirtilmiştir. Olay yeri incelemesine katılan asker kişi H.E.K.nın da mermi dağılımına baktığında ileri sürülenin aksine seri atış değil tek tek atış yapıldığı kanaatini ve olayda kasıt olabileceği fikrini ileri sürdüğüne dikkat çekilmiştir. Mahkeme kararında olaydan sonra kovanların sanık yakınları tarafından toplanmış olabileceği yönündeki sebep ile kovanların bulunamamasının gerekçelendirilmesinin kabul edilebilecek bir durum olmadığı ifade edilerek kullanılan silahın ve bu silahın olay günü kimin kullanımında olduğunun açığa çıkarılmasının maddi gerçeğin ve olayın gerçekleşme şartlarının ortaya konması açısından zorunlu olduğu, bu hususa dair belirsizlikler giderilmeden gerçekleşme koşulları yönünde farklı iddiaların söz konusu olduğu olayın koşullarının aydınlatılamayacağı vurgulanmıştır. Uygulamalı keşif yapılmamasının soruşturmanın etkililiği açısından önemli bir eksiklik olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca olay yerinde bulunan geçici köy korucularından birinin yasak olmasına karşın yanında telefon bulundurduğunu kabul ettiğinin, şahsın olay günü ve ertesi günü kapsayan cep telefonu görüşme dökümlerinin temin edildiğinin, o dönemde olağan dışı sayıda görüşme yapıldığının görüldüğünün ancak geçici köy korucusunun kimlerle görüştüğüne ilişkin bir araştırma yapılmadığının altı çizilmiştir. Son olarak bir

bütün hâlinde soruşturmanın makul bir süratle yürütülmediği ifade edilmiştir (Hacı Ahmet Yaşartürk ve Nurdane Yaşartürk, §§ 167-177). Giderim yönünden ise ihlal kararında, soruşturmanın makul bir süratle yürütülmemesi hariç diğer tespit edilen hususlar için (suçun niteliğini ve dolayısıyla zamanaşımı süresinin değişme ihtimaline binaen) yeniden yargılama yapılmasına ve başvuruculara etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için 73.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

4. Mahkeme, ihlal kararının ardından yeniden esas kaydı açarak yargılama yapmıştır. Mahkemenin ilk etapta keşif kararı aldığı, olay yerinde uygulamalı keşif yaptığı, keşif esnasında görüntü kaydı alındığı, M.A.E. ve tanıkların (olay yerindeki korucular B.A., S.K ve M.S.) dinlendiği görülmüştür. Keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda; M.A.E.nin ateş ettiği mevziden başvuruculaların yakınının vurulduğu yerdeki kişilerin silüet olarak görülebildiği ancak tanınamadığı, iki nokta arasında bağırılması durumunda sesin net olarak duyulduğu, sanık ve maktulün olay anında bulundukları yer itibarıyla yapılan atışların otopside belirlenen mermi giriş çıkış yaralarını oluşturmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Süreçte ilgili kurumlara yazı yazılarak olayda kullanıldığı belirtilen silahın hangi personele ait olduğu sorulmuş ancak arşiv kayıtlarında bu konuda bilgi olmadığı ilgili kurumlarca bildirilmiştir. Ayrıca Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) ihlal kararında belirtilen telefon görüşme kayıtları hakkında bilgi istenmiş ancak 2006 yılı öncesi kayıtların bulunmadığı yönünde cevap alınmıştır.

5. Diğer taraftan sanık M.A.E. ile başvuruculaların yeniden ifadesi alınmış, tanık B.A.nın kardeşi H.A.nın, B.A.nın tanıdığı M.E.nin, korucu H.Ş.nin de süreçte ifadelerine başvurulmuştur. Bununla beraber ihlal kararında beyanları arasında çelişki olduğu ifade edilen O.P. ile F.G.nin ifadelerine başvurulduğu yönünde kayıt bulunmadığı, askerler A.G. ve H.İ.M.nin de adresleri tespit edilmesine ve ilgili yargı birimlerine gereken talimat yazılmasına karşın ifadelerinin alınmadığı anlaşılmıştır.

6. Mahkeme 20/2/2020 tarihinde düşme kararı vermiştir. Karar gerekçesinde, ihlal kararında belirtilen hususlara ilişkin olarak yerine getirilen işlemler (silaha ve telefon görüşmelerine ilişkin yapılan yazışmalar, keşif uygulaması) aktarılmış; oluşa ve dosya kapsamına göre sanığın geçici köy korucusu olup olay günü teğmen olarak görev yapan maktul ile birlikte terör örgütü mensuplarının geçişinin engellenmesi maksadıyla oluşturulan timde pusu faaliyetinde bulunduğu, tim komutanı olan maktulün gecenin ilerleyen saatlerinde sanığın bulunduğu mevziyi teftişe çıktığı ve mevziye ulaşmasına 40 metre kala sanığın acele edip yanında bulunan diğer koruculara da haber vermeden ateş ederek maktulü tedbirsiz ve dikkatsiz davranmak suretiyle öldürdüğü ifade edilmiştir. Kararda devamla, ihlal kararı uyarınca yapılan yargılama esnasında toplanan delillere göre bu durumun aksini gösterir somut bir delilin elde edilemediği, bu hâliyle sanığın taksirle ölüme neden olma suçunu işlediği ancak sanığa yüklenen suç için kanunda öngörülen cezasının üst sınırı itibarıyla 7 yıl 6 ay olan uzatılmış dava zamanaşımı süresinin 28/7/2017 tarihinde dolduğu belirtilerek davanın düşürülmesine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

7. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay incelemesi aşamasında alınan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı mütalaasında ''ihlal kararı çerçevesinde, keşif, HTS kayıtlarının celbi, Kalaşnikof marka piyade tüfeğinin suç tarihinde hangi personelin zimmetinde olduğunun tespiti gerekliliği hususlarında yapılan incelemelerin sonuçlarından ayrı olarak, 2005 yılında sorumluluk sahasında bulunan Akdizgin P.Komd. Tb. Komutanlığı emrinde

görev yaptığı tespit edilen Albay A.G ve Astsubay H.İ.M. ile Binbaşı tanık H.E.K.'nin beyanlarının (yeniden yapılan işbu yargılamada, araştırması ve tespiti yapılan hususlar çerçevesinde) tespiti ile çelişkili hususların giderilmesi sağlanarak, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasında şüpheli bir eksiklik bırakılmaması gereğinde yasal zorunluluk bulunduğu ve yargılama bu suretle tamamlandıktan sonra sonucuna göre suçun hukuki tavsifinin değerlendirilmesi gerektiği'' belirtilerek hükmün bozulmasına karar verilmesi talep edilmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 19/1/2021 tarihinde hükmü onamıştır.

8. Başvurucular, nihai hükmü öğrenmelerinin ardından süresi içinde 31/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Nurdane Yaşartürk 5/12/2024 tarihinde vefat ettiğinden ve kızı Gökcen Akşit bireysel başvuruya devam etme iradesini Anayasa Mahkemesine yazılı olarak bildirdiğinden Nurdane Yaşartürk yerine kızı Gökcen Akşit başvurucu olarak dosyaya eklenmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular; ihlal kararının şeklen uygulandığını, ihlal kararında belirtilen eksikliklerin karşılanmadığını, bu anlamda etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı olarak aktarılarak adli makamların ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, değerlendirme yapılırken aktarılan hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Somut süreçte 28/1/2005 tarihli ölüm olayı nedeniyle yaşam hakkına ilişkin usul yükümlülüğü yönünden 4/4/2019 tarihinde ihlal kararı verilmiştir. Başvurucular, söz konusu ihlal kararının gereklerinin tam anlamıyla yerine getirilmediğini ve süreçte yine etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi söz konusu ölüm olayına ilişkin süreci 4/4/2019 tarihli Hacı Ahmet Yaşartürk ve Nurdane Yaşartürk kararında incelemiş ve usul yükümlülüğünün ihlaline neden olan hususları/eksiklikleri ortaya koymuştur. Bu bağlamda mevcut başvuruya ilişkin yapılacak değerlendirme, verilen ihlal kararı uyarınca yeniden yapılan yargılamanın ihlal kararında belirtilen gerekliliklerle örtüşüp örtüşmediği ile sınırlı olacaktır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 52, 54; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

14. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı/güç kullanımı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza

soruşturması yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Bu tür bir soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98).

15. İhlal kararında belirtilen eksiklikler öz olarak ölüme neden olan atışın yapıldığı silahın kime ait olduğu ve kimin tarafından kullanıldığının belirlenmemesi, olay anına ve sonrasına ilişkin (korucuların silahlarının alınması, toplanması hususunda vs.) çelişkili ifadelerin varlığı, keşif yapılmaması ve cep telefonu kullandığını beyan eden korucunun kimlerle olağan dışı görüşmelerde bulunduğunun tespit edilmemesi hususlarına ilişkindir.

16. Yeniden yapılan yargılama sürecinde uygulamalı keşif yapıldığı, keşif sırasında bazı korucuların ve sanığın dinlendiği, keşif sonrası bilirkişi raporu hazırlandığı, ihlal kararında belirtilen eksikliklerin giderilmesi için BTK ve TSK birimleri ile yazışma yapılarak cep telefonu görüşme kayıtları ile olayda kullanılan silahlara ilişkin bilginin temin edilmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu anlamda adli makamların mevcut durumda elde olmayan nedenlerle telefon kayıtları ve silaha ilişkin bilgi edinemediği anlaşılmakta ise de ihlal kararı uyarınca anılan hususlarda (keşif ve ilgili birimlerden bilgi edilnilmesi) gereken adımları attığı, araştırma yaptığı değerlendirilmiştir.

17. Bununla birlikte ihlal kararında adı geçen ve (olay sonrası silahlara, kovanlara ve koruculara ilişkin işlem sürecinde çelişen beyanları bulunması nedeniyle) olayın aydınlatılmasında beyanlarının önemli olduğu vurgulanan asker kişiler O.P., F.G. ve H.E.K.nın ihlal kararı sonrası ifadelerinin alındığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Ayrıca yine ihlal kararında anılan ve Yargıtay Başsavcılığı mütalaasında beyanlarının alınmasının olaydaki belirsizliklerin giderilmesi adına önem arz ettiği vurgulanan asker kişiler A.G. ve H.İ.M.nin de adresleri tespit edilmesine ve ilgili yargı birimlerine gereken talimat yazılmasına karşın ifadeleri alınmamıştır. İhlal kararının silaha ve silah ürünlerine dair belirlemenin yapılamamasından kaynaklı soruşturmaya dair eksikliğe ilişkin tespitin yapıldığı kısımda (Hacı Ahmet Yaşartürk ve Nurdane Yaşartürk, § 171) belirsizlikler giderilmeden gerçekleşme biçimi yönünden farklı iddialar bulunan olayı çevreleyen koşulların kuşkuya yer bırakmayacak şekilde aydınlatılamayacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda ihlal kararı üzerine yapılan yargılamada, olaya ilişkin belirsizliklerin giderilmesi için anılan kişilerin ifadelerine başvurulmaması soruşturmanın ciddiyeti ve derinliği üzerinde olumsuz bir izlenim yaratmaktadır. Ayrıca BTK ve TSK birimleri ile yapılan yazışmalardan silaha ve telefon kayıtlarına ilişkin olarak elde olmayan nedenlerle bir bilgi edinilememiş olması karşısında söz konusu kişilerin ifadesinin alınması -mevcutta az veri olması nedeniyle- olayın aydınlatılması için daha büyük bir önem kazanmakta ve ifadelerin alınmaması soruşturmayı etkileyecek ağırlıkta -suçun vasfının ve buna bağlı olarak zamanaşımı sürelerinin değişmesi ihtimali de dikkate alındığında- bir eksiklik

yaratmaktadır. Bu bağlamda soruşturma sürecine dair eksiklikleri tespit eden ihlal kararının gereklerinin yukarıda belirtilen nedenle tam olarak yerine getirilmemesi suretiyle değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılan yargılama sürecinin yaşam hakkının usul boyutunu ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti ile birlikte 2.000.000 TL maddi, 2.000.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Başvuruculara, etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculara uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalı ve maddi zarar bilgi/belge ile somutlaştırılmalıdır. Başvuruculara bu hususta herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/295, K.2020/81) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara, manevi zararları karşılığında net 225.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRETTİN DÖNMEZ

B. No: 2021/28287 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28287

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRETTİN DÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28287)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Abdurrahman Remzi AKPINAR

Başvurucu : Hayrettin DÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarılmanın ardından tesis edilen baro staj listesine yazılma işleminin yargı kararı ile iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Emniyet müdürü olarak görev yaptığı sırada olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerine (OHAL KHK'ları) dayanılarak kamu görevinden çıkarılan başvurucu, baro staj listesine avukat stajyeri olarak yazılma talebiyle Ankara Barosuna (Baro) başvurmuştur. Baro Yönetim Kurulu; başvurucunun OHAL KHK'sı ile görevinden çıkarıldığını, kamu görevlisi olma niteliğini kaybettiğini, hakkında devam eden kovuşturma olduğunu ifade ederek talebi reddetmiştir. Bu karara yapılan itirazı Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulu, avukatlığın kamu görevi olmaması ve istihdam olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle kabul ederek başvurucunun staj listesine yazılması konusunda dosyanın Baroya gönderilmesine karar vermiştir.

3. Söz konusu karar, Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri gönderilmiştir. TBB, önceki kararında ısrar ederek başvurucunun baro staj listesine yazılmasına karar vermiştir. Bakanlık, anılan karara karşı

Ankara 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) yürütmeyi durdurma talepli iptal davası açmıştır. Başvurucu, davalı TBB'nin yanında iptal davasında müdahil olarak yer almıştır.

4. Mahkeme öncelikle yürütmenin durdurulması talebini kabul etmiş, sonrasında ise 17/12/2020 tarihinde davanın kabulü ile idari işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan ceza davasının derdest olduğu, başvurucuya isnat edilen fiilin niteliği ile baro levhasına yazılması durumunda yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği vurgulanmıştır. Anılan hususlar ile 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun ilgili düzenlemeleri dikkate alınarak staj listesine yazılma kararı için kovuşturma sonucunun beklenmesinin yerinde olacağı sonucuna varılmıştır.

5. Söz konusu karara karşı TBB istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin 22/4/2021 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvuru 28/6/2021tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; avukatlık stajı listesine yazılma talebinin mahkeme tarafından reddedilmesi nedeniyle çalışma hakkı, eğitim hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvurucunun iddiasının avukatlık stajı listesine yazılma talebinin reddedilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Bu doğrultuda başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022). Başvurucunun staj listesine yazılma talebinin reddinin özel hayata saygı hakkına müdahale niteliğinde olduğu ve anılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edeceği açıktır (Ömer Özcan [GK], B. No: 2019/24047, 23/3/2023).

10. Anayasa Mahkemesi, Ömer Özcan kararında anılan müdahalenin meşru amacının olduğunu tespit ederek kanuni dayanağını demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük kriteriyle birlikte incelemiştir.

11. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında bazı suçlardan kovuşturma altında bulunulması hâlinde avukatlığa alınma isteği hakkındaki kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceğini ancak ilgili mevzuatta stajın ötelenmesine dair açık bir kanuni düzenlemenin bulunmadığını tespit etmiştir. Buradan hareketle stajın avukatlığa kabul talebinde bulunmanın ön şartı olarak

düzenlendiği dikkate alındığında bu kuralın staja başvuruda işlerlik kazandırılacak şekilde geniş yorumlanmasının öngörülebilir olmadığı, hak ve özgürlükleri daraltan bir yorum olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Özcan, §§ 61, 63).

12. Bununla birlikte anılan kararda kovuşturmanın mahkûmiyetle sonuçlanması hâlinde adayın staj listesinden ve avukatın baro levhasından kesin olarak silineceğinin mevzuatta düzenlendiği ifade edilmiştir. Bu açıklamalar bağlamında hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle başvurucunun baro staj listesine yazılmamasının hangi zorlayıcı toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (Ömer Özcan, §§ 64, 65). Somut başvuruda da anılan ilke ve tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

13. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın birer örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesi (E.2019/2302, K.2020/2036) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, avukatlık stajı listesine yazılma talebinin mahkeme tarafından reddedilmesi nedeniyle çalışma hakkı, eğitim hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle

başvurucunun baro staj listesine yazılmamasının hangi zorlayıcı toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Başvurucunun terör örgütüne üye olmak suçlamasıyla hakkında yürütülen kovuşturma nedeniyle avukatlık staj listesine yazılma talebi reddedilmiş, bu işlem aleyhine açtığı idari dava da ret ile sonuçlanmıştır.

3. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinde avukatlığa kabule engel haller sayılırken, söz konusu maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan suçlardan mahkûm olunması, kesin bir engel olarak kabul edilmiştir. Aynı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında ise birinci fıkranın (a) bendinde sayılan suçlara ilişkin derdest bir kovuşturmanın varlığı, avukat olabilmenin önünde takdiri ve geçici bir engel olarak düzenlenmiştir. Avukatlık Kanunu'nun avukat stajyeri olabilme şartlarının düzenlendiği 16. maddesinin birinci fıkrasında avukat olmaya engel haller stajyer olmaya da engel olarak kabul edilmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı suçlar nedeniyle hakkında açılmış bir ceza davası bulunan kişinin stajyerler listesine yazılıp yazılmama konusunda idareye tanınmış bir takdir hakkı bulunmaktadır.

4. Somut olayda başvurucu hakkında var olan davayı dikkate alan idare ise takdir hakkını olumsuz yönde kullanmıştır. Bu karar aleyhine açılan davada ise karar mercileri takdir hakkının keyfi olarak kullanıldığı yönünde bir tespite yer vermeyerek davayı iptal talebinin reddi kararı ile sonuçlandırmıştır. Başvurucu yargılama süreçlerinde iddialarını serbestçe dile getirmiş, kanun yollarına müracaat hakkını bir kısıtlamaya tabi olmaksızın kullanmıştır.

5. Gerek idare ve gerekse yargılama mercileri ilgili hakkındaki suç kovuşturmasının varlığını, kararlarına esas gerekçe olarak kabul etmişlerdir. Böyle bir soruşturmanın varlığı bir vakıa olup 1136 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrası, yapılan işleme yeterli bir kanuni temel de oluşturmaktadır. Yapılan işlem ve verilen kararlarda bariz bir takdir hatasından ve açık bir keyfilikten söz etmek de mümkün değildir. Ayrıca başvurucu, aşamalardaki iddia ve savunmalarında aksi yönde bir veriyi ortaya koymuş değildir.

6. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20.maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

AYSEL TUFAN

B. No: 2021/31417 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31417

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEL TUFAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31417)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Aysel TUFAN

Vekilleri : Av. Yakup GÜVEN Av. Abdullah ZEYTUN Av. Ercan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; güç kullanımı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay nedeniyle yürütülen soruşturmanın etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının, herhangi bir karar olmaksızın alıkonulma nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; ceza infaz kurumunda açlık grevi yapan çocuklarına destek olmak amacıyla 2/5/2019 tarihinde yanındaki kişilerle birlikte bir parkta oturma eylemi yapmak istediği esnada polis memurlarının hukuka aykırı biçimde güç kullandığını, bunun sonucunda da vücudunun çeşitli yerlerinde morluklar meydana geldiğini, gözaltına alınması için bindirildiği araçta tokat atıldığını, hakarete uğradığını, hukuka aykırı şekilde saatlerce gözaltında tutulduğunu iddia etmiştir.

3. Başvurucunun 2/5/2019 günü saat 20.22 sıralarında konuyla ilgili olarak polis merkezinde şikâyetçi sıfatıyla verdiği ifade üzerine soruşturma başlatılmıştır. İddiasına göre başvurucu, çocukları ceza infaz kurumunda açlık grevi yapan diğer annelerle birlikte bir parkta çocuklarına destek olmak amacıyla, oturma eylemi yapmak üzere bir parka gitmiştir. Bu esnada polis memurları başvurucunun da içinde olduğu topluluktan parktan ayrılmasını

istemiştir. Başvurucu ve yanındaki kişilerin bunu kabul etmemesi üzerine polis memurları güç kullanmıştır. İki polis memuru başvurucuyu kollarından tutmuş ve bir polis memuru da arkasından gelerek boynundan ve saçından yakalayarak başvurucuyu kaldırmaya çalışmıştır. Bu esnada diğer polis memurları da başvurucunun sırtına, boynuna ve bacaklarına vurmuş ve başvurucu bayılmıştır.

4. Polis memurlarının düzenlediği 2/5/2019 tarihli tutanağa göre başvurucunun da aralarında olduğu ve kendilerini barış anneleri olarak tanımlayan grubun gösteri yapmak istemesi üzerine Valilik tarafından alınan yasaklama kararı uyarınca dağılması yönünde grup ikaz edilmiş, grubun ikazlara uymamakta ısrar etmesi üzerine gruptaki erkeklere müdahale edilerek bu kişiler yakalanmış, akabinde grubun açıklama yapıldıktan sonra dağılacağını beyan etmesi üzerine polislerin takibinde grup açıklama yapmış ve kendiliğinden dağılmıştır. Tutanakta başvurucuya karşı güç kullanıldığına ya da başvurucunun gözaltına alındığına dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Tutanaktan anlaşıldığına göre grubun toplanması ve dağılması 11.15-15.15 saatleri arasında olmuş, gruptaki erkeklere saat 12.30 sıralarında müdahale edilmiştir.

5. Soruşturma dosyasında başvurucu hakkında düzenlenmiş 2/5/2019 tarihli iki adli muayene raporu mevcuttur. Bunlardan birincisi özel bir hastanede görevli doktor tarafından saat 15.20 sıralarında düzenlenmiştir. Raporda başvurucunun "sol kolunun medial yüzünde bir tane 3x2 cm boyutunda mor renkli ekimoz, yine sol kolunun ön yüzünde 3 tane 1x1 cm boyutunda mor renkli ekimozlar, sağ kolunun lateral yüzeyinde en büşüğü 1x1,5 cm boyutunda sarı ve kahverengi renkli 3 adet ekimozlar, sol bacak alt 1/3 medial kısımında 1x1 cm boyutunda yeşil renkli ekimoz ve palpasyonla saçlı deride hassasiyet bulunduğu" belirtilmiştir. Saat 19.35 sıralarında düzenlenen ikinci rapor, başvurucunun kolluk birimine müracaatı sonrasında bir devlet hastanesinde düzenlenmiştir. Bu raporda ise başvurucunun "sol humerus medialinde yaklaşık 5 cm boyutunda ekimoz, sol tibia medialinde 2 cm boyutunda ekimoz ve yine sol humerus medialinde 3 adet nokta tarzı ekimoz mevcut olduğu, bunların basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği ve hayati tehlikesinin bulunmadığı" ifade edilmiştir.

6. Polis memurlarının düzenlediği 22/5/2019 tarihli CD İnceleme Tutanağı soruşturma dosyasına sunulmuştur. Söz konusu tutanakta, olay yerini gören kameraların görüntü kayıtlarının temin edildiği fakat incelemeyi yapan polis memurlarının bu konuda uzman olmamaları ve teknik imkânlara sahip olmamaları nedeniyle incelemenin verimli yapılmadığı özel olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte görüntü kayıtları yine de izlenmiş, başvurucunun oturmakta olduğu noktanın kameranın görüş açısında yer almadığı, parkın dışında bir kadının kolluk görevlilerine direndiğinin görüldüğü ancak olayın nasıl gerçekleştiğinin tespit edilemediği ifade edilmiştir.

7. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma izni verilmesi için Valiliğe 30/9/2019 tarihinde yazı yazmıştır. Valilik, bu yazıya 20/1/2020 tarihinde cevap vermiş; yazı cevabında soruşturma izni talebi dosyasının 15/1/2020 tarihinde işlemden kaldırılmasına karar verildiğini belirtmiştir. Karar soruşturma dosyasına sunulmuştur. Kararda, olay hakkında bir emniyet amirinin hazırladığı 26/12/2019 tarihli ön inceleme raporunun sonuç kısmında yer alan başvuruculara güç kullanılmadığı ve incelenen kamera görüntüleri uyarınca da böyle bir duruma rastlanmadığı tespitleri uyarınca dosyanın işlemden kaldırıldığı belirtilmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine bu karar, Bölge İdare Mahkemesince kaldırılmıştır.

8. Başsavcılık 8/7/2020 tarihinde başvurucunun iddiaları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda Valiliğin hazırlattığı ön inceleme raporunun sonuç kısmında yer alan belirlemelere atıf yapıldığı ve başkaca değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Buna göre kararda, ön inceleme raporuna göre başvurucuya karşı güç kullanılmadığının tespit edildiği, incelenen kamera görüntülerinde de böyle bir duruma rastlanmadığı belirtilmiş; bu sebeple başvurucunun beyanlarının soyut olduğu kanaatine varılmıştır. Başvurucu, gözaltına alınması sonrasında bindirildiği kolluk aracında kendisine tokat atılıp hakaret edildiğini de belirterek anılan karara itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı, Sulh Ceza Hâkimliğince 11/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 15/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, polis memurlarının sırtına, omzuna ve bacaklarına vurmalarından, hakaret etmelerinden ve bindirildiği polis aracında tokat atmalarından yakınmıştır. Ayrıca yeterli delil bulunmasına rağmen iddianame düzenlenmemesi nedeniyle olaylar hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olmamasından şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde, değerlendirme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

12. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa’nın 17. maddesi; “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında, bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle

birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

15. Başvuruya konu olay nedeniyle düzenlenen kolluk tutanağında olay günü saat 12.30 sıralarındaki güç kullanımının muhataplarından birisinin de başvurucu olduğuna ve başvurucunun gözaltına alındığına ilişkin bir bilgi yoktur. Bununla birlikte başvurucu; şikâyetçi sıfatıyla verdiği kolluk ifadesinde bir polis memurunun arkasından gelip boynundan ve saçından yakalayarak kendisini kaldırmaya çalıştığını, bu esnada orada bulunan diğer polis memurlarının sırtına, boynuna ve bacaklarına vurduğunu iddia edip olaylar devam ederken bayıldığını öne sürmüştür. Kolluk müdahalesinden yaklaşık üç saat sonra özel bir hastanede görevli doktor tarafından düzenlenen adli muayene raporunda farklı renklerdeki çeşitli ekimozlardan bahsedilmiştir. Başvurucunun konuyla ilgili şikâyeti üzerine devlet hastanesinde görevli bir doktor tarafından alınan adli muayene raporunda da başvurucunun vücudundaki bazı ekimozlar tarif edilmiştir. Böyle bir durumda Cumhuriyet savcısı, oluşum sürelerini gözeterek farklı renklerdeki ekimozların kaynağı ve bu ekimozların başvurucunun iddia ettiği eylemlerin sonucu olup olmadığı konusunda bilirkişi raporu alması gerekirken bilirkişi incelemesine başvurmamıştır. Olay yerini gören görüntü kayıtlarını gerekli uzmanlık bilgisi ve ekipmanlara sahip kişilere incelettirmemiştir. Toplantıya müdahale eden kolluk görevlilerinin ve görgü tanıklarının tespitinin ve beyanlarının alınması için gerekli adımları atmamıştır. Cumhuriyet savcısı, başvurucunun vücudunda tespit edilen tıbbi bulgularla ilgili bir değerlendirme yapmadan, sadece Valiliğin soruşturma izni işlemleri kapsamında bir emniyet amirine hazırlattığı ön inceleme raporunu esas alarak başvurucunun iddialarının soyut olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

16. Tespit edilen hususlar kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılması için yeterlidir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucunun herhangi bir karar olmaksızın hukuka aykırı biçimde polis memurları tarafından alıkonulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150 kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

23. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/43686) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE TÜRK

B. No: 2021/33640 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33640

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE TÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33640)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Emre TÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerî bir birlikte üstün astını darbetmesi ve konuyla ilgili şikâyet hakkında yürütülen yargılamanın etkisiz şekilde yürütülmesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay tarihinde piyade uzman çavuş olarak görev yapan başvurucunun iddiasına göre hiyerarşik olarak üstü konumunda olan tabur komutanı, başvurucuyu 19/8/2014 tarihinde konteyner olan odasına çağırmış ve odada sadece ikisinin oldukları esnada başvurucunun boğazını sıkmış, ayaklarına tekme atmış, yüzüne yumruk atarak dişini kırmış ve başvurucuya hakaret etmiştir.

3. Başvurucu, bu iddialarını suç duyurusuna konu etmeden önce 22/8/2014 tarihinde (olaydan üç gün sonra) ilgili komutanlığın muayene merkezine giderek muayene olmuştur. Muayeneyi yapan hekim aynı tarihte adli rapor hazırlamıştır. Raporda başvurucunun sağ üst üçüncü dişinde küçük bir kırık ve sağ kaval kemiğinin ön yüzünde ağrı saptandığı belirtilmiştir. Yine aynı tarihte düzenlenen personel koordine formunda başvurucuda anksiyete bozukluğu gözlemlendiği belirtilmiştir.

4. Başvurucunun ilgili askerî birime verdiği 25/8/2014 tarihli ve 26/8/2014 tarihli dilekçeler üzerine Askerî Savcılık tarafından tabur komutanı hakkında asta müessir fiil ve hakaret

suçları kapsamında ceza soruşturması başlatmıştır. Ayrıca başvurucunun iddialarıyla ilgili disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; verdiği bu dilekçelerden sonra, görev yaptığı bölük komutanlığına sunduğu, tarihi belli olmayan bir başka dilekçeyle şüpheli tabur komutanı hakkındaki şikâyetinden vazgeçtiğini beyan etmiştir. Söz konusu dilekçe 29/8/2014 tarihinde başvurucunun bağlı olduğu alay komutanlığına iletilmiştir. Aynı dilekçenin işleme konulmak üzere Askerî Savcılığın soruşturma dosyasına gönderilip gönderilmediği konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

5. Başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak yürütülen disiplin soruşturması kapsamında söz konusu askerî birlikte görev yapan birçok kişinin bilgisine başvurulmuştur. Bu kişilerden hiçbiri iddia edilen olayı doğrudan gördüklerini ifade etmemiştir. İfadesi alınan kişilerden bazıları olay günü başvurucuyla görüştüklerini ve başvurucunun kendilerine tabur komutanı tarafından darp edildiğini söylediğini ifade etmişlerdir. İfadesi alınan kişilerden bazıları ise olayla ilgili daha somut beyanlarda bulunmuşlardır. Bunlardan sonuca etkili olabileceği değerlendirilenler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

i. Olayın gerçekleştiği iddia edilen askerî birlikte tabip teğmen olarak görevli olan K.B.Ç. (Bu tabip teğmen, 22/8/2014 tarihli adli raporu düzenleyen hekim değildir.) 30/8/2014 tarihli ifadesinde başvurucunun darbedildiğini ve dişinin kırıldığını söyleyerek 21/8/2014 tarihinde yanına geldiğini, kendisini muayene ettiğini ancak özellikle de ağız bölgesinde herhangi bir darp izi veya diş kırığı tespit edemediğini, bunun üzerine sevk kâğıdı alırsa kendisini diş polikliniğine sevk edeceğini söylediğini ancak sonrasında başvurucunun tekrar yanına gelmediğini beyan etmiştir.

ii. Başvurucunun muayenesini yapan ve 22/8/2014 tarihli raporu düzenleyen Tabip Asteğmen G.K. 1/9/2014 tarihli ifadesinde başvurucuyu muayene ettiğini, sağ üst üçüncü diş uç kısmında kırık ve sağ kaval kemiği ön yüzünde ağrı olduğunu saptadığını belirtmiştir.

iii. Başvurucunun bölük komutanı olan Üsteğmen Y.K. 1/9/2014 tarihli ifadesinde başvurucunun olay günü kendisini aradığını ve tabur komutanı tarafından darp edildiğini, dişinin ağrıdığını ve tabur komutanının üs bölgesinden ayrılmasına müsaade etmediğini söylediğini ifade etmiştir. Bunun üzerine tabur komutanını aradığını ve tabur komutanının başvurucunun beyanlarının doğru olmadığını ifade ettiğini, üs bölgesinden çıkacak araçlarda yer olduğunda başvurucuyu göndereceğini söylediğini belirtmiştir. Ayrıca Y.K. başvurucunun şikâyetten vazgeçme dilekçesini kendisinin havale ettiğini, başvurucunun bu dilekçeyi vermeden önce yanına gelerek telefonda başvurucunun annesiyle konuştuğunu, annesinin telefonda bu olayın büyümesini istemediğini, kalp rahatsızlığının olduğunu ve asker ocağında böyle şeyler olabileceğini söylediğini beyan etmiştir.

iv. Tabur komutanının habercisi olan M.S. 30/8/2014 tarihli ifadesinde olaya dair bir bilgisi olmadığını beyan etmiştir. 8/9/2014 tarihli ifadesinde ise önceki ifadesini baskı altında verdiğini, olay esnasında odanın önünde beklediğini, bağırışmalar duyduğunu, başvurucunun odadan çıktığı esnada yüzünde kızarıklık olduğunu gördüğünü ve çenesini tuttuğunu söylemiştir. M.S. olay esnasında odada tabur komutanı ya da başvurucudan başka biri olduğuna dair hiçbir şey söylememiştir.

v. Tabur komutanının eski habercisi olan İ.A. 2/10/2014 tarihli ifadesinde olay günü M.S. ile birlikte tabur komutanının odasının önünde olduklarını, tabur komutanının başvurucuya bağırdığını, bunun üzerine korkup uzaklaştıklarını, sonrasında tabur komutanının yanlarına gelip onları çağırdığını, bundan da yaklaşık iki saat sonra başvurucunun yanlarına geldiğini ve tanıklık yapıp yapmayacaklarını sorduğunu, sonuç olarak da tabur komutanının

başvurucuyu darbettiğini düşünmediğini belirtmiştir.

vi. Başvurucuyla aynı birlikte görevli Çavuş Y.Ç. 3/9/2014 tarihli beyanında başvurucuyu tabur komutanının konteynerinin önünde gördüğünü, tabur komutanının başvurucuyu içeriye çağırdığını, içeride Üsteğmen C.K. ve Başçavuş S.E.nin de olduğunu gördüğünü, içeriden arbede yaşandığına dair gürültüler geldiğini, beş dakika sonra başvurucunun çenesini tutarak dışarı çıktığını ve su istediğini, on dakika sonra tabur komutanının tekrar odaya çağırdığını ve daha sonra da kendisinin oradan ayrıldığını belirtmiştir. Ertesi gün M.S. ve İ.A. ile görüştüğünü, ikisinin de olayı görüp duymadıklarına dair beyanda bulunduklarını öğrendiğini ve bunun nedeninin onlara sorduğunda İ.A.nın tabur komutanının kendilerine nasıl davranacağını bilmediğini ve M.S.nin ise olayın kendisini ilgilendirmediğini söylediğini ifade etmiştir. Y.Ç.nin ifadesinde adı geçen Başçavuş S.E. 30/8/2014 tarihli ifadesinde olayı görmediğini, tabur komutanının başvurucuyu odasına çağırdığını telsizden duyduğunu beyan etmiştir. Yine Y.Ç.nin ifadesinde adı geçen Üsteğmen C.K. 30/8/2014 tarihli ifadesinde olayı görmediğini ve olayı başvurucunun yanına gelerek tabur komutanı tarafından darbedildiğini söylemesi vasıtasıyla öğrendiğini ifade etmiştir.

6. Disiplin soruşturması sonucunda hazırlanan ve tarihi belli olmayan "Disiplin Soruşturması Raporu" başlıklı belge incelendiğinde dinlenen tanıklar ve hazırlanan adli rapor doğrultusunda tabur komutanının başvurucuya asta karşı müessir fiil uyguladığı ve hakaret ettiği kanaatine varıldığı görülmüştür.

7. Askerî Savcılık yürütmekte olduğu soruşturma kapsamında başvurucunun, şüphelinin ve bilgi sahibi kişilerin ifadelerini almıştır. Başvurucu, askerî savcı huzurunda verdiği 13/3/2015 tarihli ifadede iddialarını tekrar etmiş ve şüpheli tabur komutanının kendisini kompozit başlık takmamışken gördüğünü, şiddet ve hakaret eylemlerinin bunun üzerine gerçekleştiğini ifade etmiştir. Şüpheli ise askerî savcıya verdiği 20/5/2015 tarihli ifadede başvurucuyu çelik yelek ve başlık kullanmadığı için defalarca uyarmasına rağmen başvurucunun uyarılarını dikkate almadığını, olay günü de başvurucuyu bu konuda sadece yüksek sesle uyardığını ve üzerine atılı suçlamaları kesinlikle kabul etmediğini belirtmiştir. Bilgi sahibi sıfatıyla ifadeleri alınan kişilerden biri olan M.S. 12/3/2015 tarihli ifadesinde tabur komutanının habercisi olması sebebiyle olay esnasında konteynerin önünde olduğunu, cam açık olduğundan içeriden gelen bağırışları ve boğuşma seslerini duyabildiğini, başvurucu odadan çıktığı sırada başvurucunun yüzünün kızardığını ve dişinin kanadığını gördüğünü söylemiştir. Bilgi sahibi sıfatıyla ifadeleri alınan kişilerden bir diğeri olan şüpheli tabur komutanının İ.A. isimli eski habercisi 6/8/2015 tarihli beyanında olay esnasında tabur komutanının odasının önünde beklediğini, şüphelinin başvurucuyu normal bir biçimde uyardığını, odanın içinden herhangi bir tartışma sesi gelmediğini belirtmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede Askerî Savcılık tarafından yürütülen soruşturmada Çavuş Y.Ç.nin ifadesinin alındığına dair bir belge görülmemiştir.

8. Askerî Savcılık 14/3/2016 tarihinde düzenlediği iddianameyle şüpheli tabur komutanının asta karşı müessir fiil ve hakaret suçlarından cezalandırılmasını Askerî Mahkemeden talep etmiştir. Söz konusu iddianamede dayanılan temel deliller, başvurucu hakkında düzenlenen 22/8/2014 tarihli rapor ve tabur komutanının habercisi M.S.nin verdiği 12/3/2015 tarihli ifadedir.

9. İddianamenin Askerî Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesiyle kovuşturma aşaması başlamıştır. Disiplin soruşturmasında da ifadesi alınan Y.Ç. isimli tanık istinabe yoluyla 16/1/2017 tarihinde alınan ifadesinde olay günü kendisinin de konteynerin önünde

olduğunu, tabur komutanının başvurucuyu odasına çağırdığını, içeriden gürültüler geldiğini, Başçavuş S.E.nin de odada olduğunu, başvurucunun çenesini tutarak dışarı çıktığını ve sonra tabur komutanın başvurucuyu tekrar içeri çağırdığını, kendisinin ise daha sonra oradan ayrıldığını belirtmiştir. Ayrıca tanık, ertesi gün tabur komutanının habercileri olan M.S. ve İ.A. ile görüştüğünü, bu kişilerin ikisinin de olayı görüp duymadıklarına dair beyanda bulunduklarını öğrendiğini, bunun nedenini sorduğunda İ.A.nın tabur komutanının kendilerine nasıl davranacağını bilmediğini, bu nedenle olayın kendisini ilgilendirmediğini söylediğini ifade etmiştir.

10. Askerî Ceza Mahkemesi, tarafların ve tanıkların dinlenmesi için gerekli işlemleri yürüttüğü esnada Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 7/6/2017 tarihli kararıyla söz konusu ceza dosyası, asliye ceza mahkemesine devredilmiştir.

11. Asliye Ceza Mahkemesi 12/7/2017 tarihinde düzenlediği tensip zaptıyla ilk duruşma tarihini 19/12/2017 olarak belirlemiş ve duruşma toplamda yedi celse sürmüştür. Bu celselerin üçünde duruşma yoğunluğu gibi çeşitli gerekçelerle dosyanın incelemeye alınmasına karar verilmiş, diğer celselerde ise tarafların ve tanıkların istinabe yoluyla dinlenmesi için işlemler yapılmış ve sonuçların beklenmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu; kovuşturma aşamasında istinabe yoluyla alınan 9/2/2018 tarihli ifadesinde soruşturma aşamasında söylediklerinden farklı olarak sanığın söz konusu eylemleri, sorumlusu olduğu termal kameranın ekranının çizilmesi sebebiyle gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Sanık tabur komutanının habercisi M.S. istinabe yoluyla alınan 16/4/2019 tarihli ifadesinde soruşturma aşamasında verdiği ifadeyle aynı yönde beyanda bulunmuştur. Buna karşılık sanığın adli ve disiplin soruşturması aşamasında ifadesi alınan eski habercisi İ.A. kovuşturma aşamasında dinlenmemiştir.

13. Asliye Ceza Mahkemesi 2/7/2019 tarihli kararıyla, sanık tabur komutanının asta müessir fiil suçu bakımından 2 ay 15 gün süreyle hapis cezası ile cezalandırılmasına, cezanın ertelenmesine karar vermiş; hakaret suçu bakımından ise sanığın 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Söz konusu kararda dayanılan temel deliller başvurucu hakkında düzenlenen 22/8/2014 tarihli rapor ve sanık tabur komutanının habercisi M.S.nin verdiği 16/4/2019 tarihli tanık beyanıdır.

14. Asliye Ceza Mahkemesinin mahkûmiyet kararına karşı sanık 7/8/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Mahkemesi 21/6/2021 tarihinde yaptığı duruşmada başvurucuyla sanığı dinlemiş ve sanığın her iki suçtan beraatine karar vermiştir. İstinaf mahkemesi, kararının gerekçesinde başvurucunun olay gerçekleştikten üç gün sonra adli rapor almasına ve olaydan kısa bir süre sonra şikâyetinden vazgeçmesine vurgu yapmıştır. Ayrıca başvurucunun sanıkla ilgili iddialarının birbiriyle çeliştiğine işaret etmiş, iddia edilen olayı doğrudan gören bir tanık olmadığını ve tanıkların beyanlarının birbirleriyle çeliştiğini ifade etmiştir. Son olarak dişin ne zaman kırıldığının belli olmadığını, yine ayağında ağrı olarak belirtilen durumun iddia edilen olaydan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda bir kesinlik bulunmadığını da özel olarak belirtmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 21/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu, komutanı tarafından dişi kırılacak şekilde darbedildiğine ve kendisine hakaret edildiğine ilişkin somut delilerin varlığına rağmen sanık hakkında beraat kararı verildiğini ve tüm ceza yargılamasının yedi yıl sürmesinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, bireysel başvuru incelenirken ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

21. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K. § 27).

22. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

23. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

24. Olay tarihinde piyade uzman çavuş olarak görev yapan başvurucunun başvuruya konu olay nedeniyle yürütülen ceza soruşturması ve kovuşturmasında tabur komutanı tarafından darbedildiğini ve hakarete uğradığını iddia ettiği görülmüştür. Tabur komutanının habercisi olan M.S. disiplin soruşturmasında verdiği 30/8/2014 tarihli ifadesinde olaya dair hiçbir bilgisinin olmadığını beyan etse de 8/9/2014 tarihli ifadesinde önceki ifadesini baskı altında verdiğini, olay esnasında odanın önünde beklediğini, bağrışmalar duyduğunu, başvurucunun odadan çıktığı esnada yüzünde kızarıklık olduğunu gördüğünü ve çenesini tuttuğunu söylemiştir. Ceza soruşturması kapsamında verdiği ifadesinde tabur komutanının odasından çıktığı sırada başvurucunun yüzünün kızardığını ve dişinin kanadığını gördüğünü beyan eden M.S. kovuşturma aşamasında da benzer söylemlerde bulunmuştur. Piyade Çavuş Y.Ç. de gerek disiplin soruşturması kapsamında verdiği ifadesinde gerek ceza kovuşturması kapsamında alınan beyanında başvurucunun tabur komutanının odasından çenesini tutarak çıktığını söylemiştir. Üsteğmen Y.K. disiplin soruşturması kapsamında verdiği ifadesinde başvurucunun olay günü kendisini aradığını, tabur komutanı tarafından darbedildiğini, dişinin ağrıdığını ve tabur komutanının üs bölgesinden ayrılmasına müsaade etmediğini söylediğini beyan etmiştir. Tabip Teğmen K.B.Ç.nin beyanına göre başvurucu 21/8/2014 tarihinde, darbedildiğini ve dişinin kırıldığını söyleyerek K.B.Ç.nin yanına gitmiştir. 22/8/2014 tarihinde yapılan muayene sonucunda düzenlenen adli raporda başvurucunun sağ üst üçüncü dişinde küçük bir kırık ve sağ kaval kemiğinin ön yüzünde ağrı saptandığı belirtilmiştir. Aynı tarihli Personel Koordine Formu'nda da başvurucuda anksiyete bozukluğu gözlemlendiği ifade edilmiştir. Tüm bu hususlar, adli raporda belirtilen bulguların tabur komutanının eylemi sonucu meydana geldiğini ortaya koymaktadır ve başvuru dosyasındaki hiçbir unsur tabur komutanının eyleminin başvurucunun kendi tutumu nedeniyle gerekli hâle gelen bir güç kullanımına karşılık geldiğine işaret etmemektedir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (Bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., § 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

İrfan Fidan bu görüşe katılmamıştır.

25. Anayasa’nın 17. maddesi; “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında, bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğu yönünde yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili olarak bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma

sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

26. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 100).

27. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler, hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemeli; sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlığın bulunmamasına dikkat etmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 77; Umut Tamaç, § 85).

28. Anayasa Mahkemesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi veya sonuç ceza olarak adli para cezasına hükmedilmesi, benzer kötü muamele fiillerinin önlenmesinde caydırıcı bir etki doğurmadığı gibi kamu görevlilerinin karıştığı bu tür eylemlere müsamaha gösterildiği veya kayıtsız kalındığı izlenimi oluşmasına sebebiyet verebilmektedir (S.D., §§ 101, 103; Edip Elma ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/14826, 18/4/2019, § 56).

29. Başvurucunun şikâyeti üzerine Askerî Savcılıkça derhâl bir ceza soruşturması başlatılmış; bu kapsamda başvurucunun, şüphelinin ve bilgi sahibi kişilerin ifadeleri alınmıştır. Askerî Savcılık 14/3/2016 tarihinde düzenlediği iddianameyle şüpheli tabur komutanının asta karşı müessir fiil ve hakaret suçlarından cezalandırılmasını Askerî Mahkemeden talep etmiştir. Sonrasında Asliye Ceza Mahkemesince yürütülen kovuşturmada başvurucunun ifadesi alınmış, sanığın sorgusu yapılmış ve bazı tanıkların beyanına başvurulmuştur ancak başvurucunun iddialarının değerlendirilmesi açısından gerekli olmasına rağmen İ.A.nın, K.B.Ç.nin, Y.K.nın ve Y.Ç.nin ifadesinde geçen S.E.nin ifadesi alınmamıştır.

30. Sanığın Asliye Ceza Mahkemesince verilen mahkûmiyet kararına yönelik istinaf başvurusunu inceleyen İstinaf Mahkemesi, sanığın her iki suçtan beraatine karar vermiştir. İstinaf Mahkemesi, kararının gerekçesinde başvurucunun olay gerçekleştikten üç gün sonra adli rapor almasına, olaydan kısa bir süre sonra şikâyetinden vazgeçmesine vurgu yapmış; başvurucunun sanıkla ilgili iddialarının birbiriyle çeliştiğine işaret edip iddia edilen olayı doğrudan gören bir tanık olmadığını ve tanıkların beyanlarının birbirleriyle çeliştiğini ifade etmiştir. İstinaf Mahkemesi başvurucunun dişinin ne zaman kırıldığının belli olmadığını, yine ayağında ağrı olarak belirtilen durumun iddia ettiği olaydan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda bir kesinlik bulunmadığını özellikle belirtmiştir. Ne var ki İstinaf Mahkemesi;

i. Bölük komutanı olan Üsteğmen Y.K.nın disiplin soruşturmasında verdiği ifadesinde başvurucunun olay günü kendisini aradığını ve tabur komutanı tarafından darbedildiğini, dişinin ağrıdığını ve tabur komutanının üs bölgesinden ayrılmasına müsaade etmediğini söylediğini, başvurucunun şikâyetten vazgeçme dilekçesini kendisinin havale ettiğini, başvurucunun bu dilekçeyi vermeden önce yanına gelerek telefonda başvurucunun annesiyle konuştuğunu, annesinin telefonda bu olayın büyümesini istemediğini, kalp rahatsızlığının olduğunu ve asker ocağında böyle şeyler olabileceğini söylediğini beyan

ettiğini,

ii. Y.K.nın ifadesinin içeriği dikkate alındığında başvurucunun olay tarihinde adli rapor alabilecek durumda olmayabileceğini,

iii. Başvurucunun tabur komutanınca darbedildiğini ve dişinin kırıldığını iddia ederek 21/8/2014 tarihinde Tabip Teğmen K.B.Ç.nin yanına gittiğini,

iv. Gerek M.S.nin gerek Y.Ç.nin başvurucuyu tabur komutanının odasından çenesini tutarak çıkarken gördüklerini beyan ettiklerini,

v. M.S.nin disiplin soruşturması kapsamında verdiği 8/9/2014 tarihli ifadesinde açıkça 30/8/2014 tarihli ifadesini baskı altında verdiğini söylediğini dikkate almamıştır.

31. Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmediğine işaret eden anılan eksiklikler insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağına ilişkin iddianın etkili biçimde soruşturulmadığını göstermektedir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti ile toplam 100.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

36. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edilmesine ilişkin sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesine (E.2020/533, K.2021/2653) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 3.518,70 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yüksekova 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2017/222, K.2019/882) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, fiziksel ve sözlü şiddet iddiasının etkili soruşturulmaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Başvurucunun iddiaları üzerine Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda, 2/7/2019 tarihli kararla, sanık tabur komutanının asta müessir fiil suçu bakımından 2 ay 15 gün süreyle hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve bu ceza ertelenmiş, hakaret suçu bakımından ise 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu kararda dayanılan temel deliller, başvurucu hakkında düzenlenen 22/8/2014 tarihli rapor ve sanık tabur komutanının habercisi tarafından verilen 16/4/2019 tarihli tanık beyanıdır.

3. İstinaf talebi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 21/6/2021 tarihinde yapmış olduğu duruşmada başvurucuyla sanığı dinlemiş ve sanığın her iki suçtan da beraatine karar vermiştir. Mahkeme, kararının gerekçesinde, başvurucunun olay gerçekleştikten üç gün sonra adli rapor almasına ve olaydan kısa bir süre sonra şikâyetinden vazgeçmesine vurgu yapmıştır. Ayrıca başvurucunun sanıkla ilgili iddialarının birbiriyle çeliştiğine işaret etmiş, iddia edilen olayı doğrudan gören herhangi bir tanığın bulunmadığını ve tanıkların beyanlarının birbirleriyle çeliştiğini ifade etmiştir. Son olarak dişin ne zaman kırıldığının belli olmadığını, yine ayağında ağrı olarak belirtilen durumun iddia edilen olaydan kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda bir kesinlik bulunmadığını da özel olarak belirtmiştir.

4. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen

delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 83).

5. Bütün kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir cezayla sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamaktadır ancak mahkemeler; hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçlar ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına veya af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemeli, sorumlulara yaptırım uygulamakta kararlı olmalı ve suçun ağırlık derecesi ile verdikleri ceza arasında açık bir orantısızlığın bulunmamasına dikkat etmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 77; Umut Tamaç [2. B.], B. No: 2014/13514, 18/7/2018, § 85). Etkili soruşturma yükümlülüğü ceza soruşturması yapma yükümlülüğünün içerir. Etkili soruşturma sonunda mahkûmiyet kararı verilmesi yükümlülüğü içermez.

6. Somut olayda başvurucu, 22/8/2014 tarihinde komutanlığın muayene merkezine giderek muayene olmuş ve aynı tarihte düzenlenen adli rapor sonrası, 25/8/2014 tarihli dilekçesi ile 19/8/2014 tarihinde tabur komutanı tarafından boğazının sıkılarak, ayağına tekme atıldığını, yüzüne yumruk atılarak dişinin kırıldığını ve hakaret edildiğini ileri sürmüştür. Daha sonra ise şikâyetinden vazgeçtiğini belirten dilekçe vermiştir. Bu dilekçenin veriliş tarih tam olarak belirlenememişse de 29/8/2014 tarihinde havale edildiği anlaşılmaktadır.

7. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi beraat sonucuna varırken delilleri hangi yönde değerlendirdiğini açıklamıştır. Ancak başvurucunun dayandığı adli raporun olayın üzerinden üç gün geçtikten sonra hazırlandığı ve dişindeki kırığın ne zaman meydana geldiğinin belirtilmediği tespiti yapılmışsa da başvurucudaki yaralanmanın niteliği gözönünde bulundurulduğunda olayın tam olarak açıklığa kavuşturulmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan ceza soruşturması ve kovuşturması sürecinin toplamda yedi yılı aşkın bir sürede tamamlanması hususu, başvurudaki hiçbir unsurun sürecin bu denli uzamasını haklı kılmadığı gerçeği de dikkate alındığında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın etkisiz olduğu kabul edilebilir.

8. Dolayısıyla öncelikle olayların açıklığa kavuşturulmasının sağlanması, başvurucunun yaralanmasının ne şekilde meydana geldiğinin tanıklar da dinlenerek ortaya konulması gerekir. Mahkemece başvurucuda tespit edilen bulguların iddiaları ile uyumlu olup olmadığı değerlendirilmemiş, bu konuda yeterli araştırma da yapılmamıştır. Bu nedenle öncelikle başvuruya konu maddi olayın açıklığa kavuşturulması önemlidir.

9. Sonuç olarak, başvurucunun yaralanmasının doğrudan kamu görevlilerinin müdahalesi sonucu meydana gelip gelmediği ortaya konulmadığı için insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği, usul boyunun ihlal edildiği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

BURAK AKIN (2)

B. No: 2021/42842 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKIN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/42842)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Burak AKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, İçişleri Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonu kararının iptal edilmesi sonucu açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkınınihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı emrinde yüzbaşı olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün engellenmesi sırasında yaralanması nedeniyle 16/7/2016 tarihinde Gülhane Askerî Tıp Akademisine (GATA) sevk edilmiştir. Burada gerçekleştirilen tedavisi sonrasında 19/7/2016 tarihinde taburcu edilmiştir.

3. Başvurucu 18/11/2016 tarihinde İçişleri Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Komisyon 16/12/2016 tarihinde başvurucuya 39.780 TL ödenmesine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun darbe teşebbüsü ve terör eylemleri sırasında, terör eylemlerinin etkisinin azaltılmasına veya bertaraf edilmesine yardımcı ve faydalı olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu daha sonra 8/7/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak

yürürlüğe giren 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (701 sayılı KHK) ekli listesine göre kamu görevinden çıkarılmıştır.

5. Ankara Valiliği (Valilik), başvurucunun kamu görevinden çıkarıldığını belirterek başvurucunun yaralanmasının 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında olup olmadığının tekrar değerlendirilmesi gerektiğini 10/10/2018 tarihli yazı ile Komisyona bildirmiştir.

6. Komisyon 12/12/2018 tarihinde, başvurucu adına çıkan tazminatın iptaline ve ödemesi yapılan 39.780 TL'nin yasal faiziyle birlikte geri alınmasına karar vermiştir. Başvurucu anılan işlemin iptali istemiyle 13/2/2019 tarihinde dava açmıştır.

7. Ankara 15. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/10/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Uyuşmazlıkta, davacının darbe girişiminden sonra Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne ifade verdiği, 701 sayılı KHK uyarında kamu görevinden çıkarıldığı, ardından Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/35 E. sayılı dosyasında yargılamasının yapılarak 'örgütün eylem ve faaliyetleri ile ilgili faydalı bilgiler verdiği...örgüt içerisinde yer aldığı....etkin pişmanlık hükümleri çerçevesinde cezasızlık hali oluştuğu kanaatine varıldığından' gerekçesiyle ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği, darbe girişiminin önlenmesine, darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı olunduğu sırada yaralandığına dair bir saptama bulunmadığı görülmektedir.

Bu durumda, 7091 sayılı Kanun'un 9. maddesine istinaden nakdi tazminat ödenebilmesi için gerekli olan '15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı olunduğu sırada yaralanmış' olma şartının somut olayda gerçekleşmediği sonucuna varıldığından, davacı adına çıkan nakdi tazminatın iptal edilmesine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

8. Başvurucu, karara karşı 11/3/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 27/4/2021 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan yargılamada Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 24/10/2018 tarihinde ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, başvurucu hakkında herhangi bir soruşturma işlemi başlamadan önce başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak örgüt faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suç işlemeksizin gönüllü olarak örgütten ayrıldığı, örgütün yapısı ve faaliyetleriyle ilgili bilgi verdiği belirtilmiştir. Örgüt içinde bulunan kişilerle ilgili teşhis işlemlerinde bulunduğu ifade edilmiştir. Örgütün ankesörlü telefon ve hatta sosyal medya platformları aracılığıyla haberleşme yöntemlerini kullandığı hususunda bilgiler paylaştığı vurgulanmıştır. Bu veriler ışığında etkin pişmanlık hükümleri kapsamında cezasızlık hâli oluştuğu sonucuna varılmıştır. Karara karşı yapılan 26/10/2018 tarihli istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesinin 13/11/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karara karşı temyiz yoluna başvurulmaması nedeniyle 3/12/2020 tarihinde karar kesinleşmiştir.

10. Nihai karar olan Bölge İdare Mahkemesinin 27/4/2021 tarihli kararı, 7/7/2021 tarihinde

başvurucuya tebliğ edildikten sonra başvurucu 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; dava konusu işlemin tesis edilme nedeni 701 sayılı KHK ile ihraç edilme olmasına karşın Mahkeme tarafından ceza yargılamasının gerekçe olarak gösterildiğini belirtmiştir. Ceza yargılaması neticesinde ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesine rağmen bu kararın mahkemeler tarafından irdelenmediğini ifade etmiştir. Darbenin önlenmesi sırasında yaralandığını ve bu konuda sağlık raporu bulunduğunu ancak bu hususların mahkemeler tarafından dikkate alınmadığını iddia ederek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru,gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

15. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

16. Mahkeme davayı reddederken, başvurucu hakkında Ağır Ceza Mahkemesi tarafından etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması neticesinde verilen kararda geçen ibarelere yer verdikten sonra başvurucunun darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesine yardımcı olduğu sırada yaralandığına dair bir belirleme bulunmadığı sonucuna varmıştır. Ancak Mahkeme, Ağır Ceza Mahkemesi kararı ile bu sonuç arasındaki bağlantıyı nasıl kurduğunu ortaya

koymamıştır. Başvurucu, darbe teşebbüsü sırasında yaralandığını ve bu sebeple GATA'ya sevk edildiğini; GATA tarafından düzenlenen raporun mevcut olduğunu söylemiştir. Öte yandan Komisyon kararında da, başvurucunun darbe teşebbüsünü bastırma sırasında yaralandığı belirtilerek başvurucuya tazminat ödemesine gerektiği sonucuna varılmıştır. Buna karşın Mahkeme söz konusu hususları değerlendirmemiş, başvurucunun darbe teşebbüsü sırasında yaralanmadığına yalnızca Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan tespitlere yer vererek ulaşmıştır.

17. Bununla birlikte dava konusu işlem, Valiliğin başvurucunun 701 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarıldığını Komisyona bildirmesi üzerine tesis edilmiştir. Mahkeme ise başvurucunun darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesine yardımcı olduğu sırada yaralandığına dair bir belirleme olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemi hukuka uygun bulmuştur. Mahkeme tarafından yapılacak araştırma neticesinde başvurucunun darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesinin sağlanmasına yardımcı olduğu sırada yaralanıp yaralanmadığı ortaya konulmalı ve Valiliğin yapmış olduğu bildirim ile birlikte değerlendirilerek işlemin hukuka uygun olup olmadığı tespit edilmelidir.

18. Öte yandan Mahkeme, başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılaması neticesinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanılarak ceza verilmesine yer olmadığı kararını aktarmakla birlikte söz konusu kararın idari işleme olan etkisini herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Kararda, Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan ifadeler belirtilmiş ve kararın sonucu hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu bilginin verilmesi yeterli değildir. Ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin dava konusu işleme olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından ceza yargılamasında yer alan verilerin tazminatın geri istenmesine olan etkisinin ortaya konulması gerekmektedir. Olaya bakıldığında ise Mahkeme tarafından ceza yargılaması esas alınmakla birlikte ceza yargılamasında yer alan olgular irdelenmemiştir. Mahkeme ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir.

19. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından ise bu karara atıf yapılarak ayrıca herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

20. Sonuç olarak başvurucunun yaralanmasına bağlı olarak tazminatı hak edip etmediği hususu Mahkeme kararının gerekçesinde yer almadığı gibi başvurucu hakkında mevcut veriler Mahkeme tarafından değerlendirilmemiştir. Mahkeme tarafından, elde edilen bilgilerin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesi ortaya konulmamıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun ödenen tazminatın haksız olarak geri istenildiğine dair iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucu tarafından masumiyet karinesinin ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 39.780 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2019/291, K.2020/1415) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harcın başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÇABUK VE REMZİYE ÇABUK

B. No: 2021/53176 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53176

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÇABUK VE REMZİYE ÇABUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53176)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucular : 1. Mustafa ÇABUK

2. Remziye ÇABUK

Vekili : Av. Fırat YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru ceza infaz kurumundaki infaz koruma memurlarının çıplak arama ve darp eylemlerine maruz kalınması, bu olaylarla ilgili etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculların oğulları S.Ç. 16/12/2020 tarihinde hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunmaktadır.

3. S.Ç. Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği 7/1/2021 tarihli dilekçeyle, nakil olarak geldiği ceza infaz kurumuna kabul edilirken infaz koruma memurlarının çıplak arama ve darp eylemlerine maruz kaldığını iddia ederek suç duyurusunda bulunmuştur.

4. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı, S.Ç.nin bulunduğu ceza infaz kurumuna 13/1/2021 yazı yazarak suç duyurusu dilekçesinde bahsedilen olaya dair araştırma yapılmasını ve olayın gerçekleştiği yerin kamera kayıtlarını istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu bu

yazıya 14/1/2021 tarihinde cevap vermiş ve söz konusu olayla ilgili S.Ç. hakkında yürütülen disiplin soruşturması evrakı ile olayın gerçekleştiği yerin kamera kayıtlarını soruşturma dosyasına sunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu tarafından soruşturma dosyasına sunulan disiplin soruşturması evrakı arasında bulunan 17/12/2020 tarihli Olay Tutanağı'nda S.Ç.nin üst aramasını kabul etmediği belirtilmiştir. Yine aynı Tutanağa göre S.Ç.nin PKK terör örgütüne üye olduğu için mahkûm edilmesi, disiplin sebebiyle söz konusu ceza infaz kurumuna nakledilmesi ve örgüt içi haberleşmeyi sağlayan bir not taşıyabileceği yönünde şüphe oluşması sebebiyle ceza infaz kurumuna kabul işlemleri kapsamında S.Ç.nin kıyafetlerinin önce üst kısmı çıkarılıp bunların X-RAY cihazından geçişi sağlanmış, daha sonra S.Ç.nin üst kısım kıyafetlerini giydikten sonra alt kısım kıyafetleri çıkarılarak bu kıyafetlerin de X-RAY cihazından geçmesi sağlanıp, kıyafetler S.Ç.ye teslim edilmiş ve aramanın bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Tutanakta S.Ç.ye karşı herhangi bir şekilde güç kullanıldığına dair bir ifade yoktur. Yine gönderilen evrak içindeki 30/12/2020 tarihli disiplin cezası verilmesine yer olmadığına dair karar incelendiğinde S.Ç.nin üst aramasını kabul etmemesi sebebiyle disiplin soruşturması başlatıldığı, soruşturma raporunda S.Ç.nin cezalandırılmasının mütalaa edildiği ancak disiplin kurulunun S.Ç.nin yapılmak istenen aramaya direnmediğine kanaat getirdiği görülmüştür.

5. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı, aramayı yapan infaz koruma memurlarının 19/2/2021 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadelerini almıştır. Bu kişiler başvurucunun herhangi bir direniş sergilemediğini, dolayısıyla da hiçbir güç kullanımının söz konusu olmadığını beyan etmiştir. S.Ç., tercüman eşliğinde alınan 27/1/2021 tarihli ifadesinde "Olay günü Ceza İnfaz Kurumuna giriş yapacağım esnada görevliler beni çıplak bir şekilde aramak istedi. Ben bunun hukuka uygun olmadığını söyledim. Ancak yine de aramak istediler ve üzerimdekileri zorla çıkardılar. Beni üstümü çıkardıktan sonra dövdüler ve ardından müşahede odasına aldılar. Adli rapor için hastaneye ya da revire sevk etmediler." şeklinde beyanda bulunmuştur.

6. Soruşturma dosyasına sunulan kamera kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmıştır. Hazırlanan 26/4/2021 tarihli bilirkişi raporunda S.Ç.nin infaz koruma memurlarıyla birlikte hareket ettiği, bir odaya götürüldüğü, S.Ç.ye karşı gerçekleştirilen herhangi bir müdahale olmadığı belirtilmiştir.

7. Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı 26/5/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Söz konusu kararda hazırlanan bilirkişi raporuna ve alınan ifadelere atıf yapılıp arama işleminin 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 34. maddesine uygun şekilde gerçekleştirildiği, şüphelilerin üzerilerine atılı suçları işlediklerine dair yeterli şüphe bulunmadığına kanaat getirildiği ifade edilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı 13/7/2021 tarihinde reddedilmiştir.

8. S.Ç. nihai kararı 4/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. S.Ç. 12/10/2022 tarihinde vefat etmiştir.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

11. S.Ç.nin vekili 12/9/2024 tarihli dilekçeyle, başvurucunun mirasçıları olan anne ve babasının bireysel başvuru sürecini takip edeceğini belirtmiş ve usulüne uygun düzenlenmiş

vekâletnameyi bireysel başvuru dosyasına sunmuştur. S.Ç.nin anne ve babası bundan sonra başvurucular olarak anılacaktır.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. S.Ç. ceza infaz kurumunda infaz koruma memurlarının çıplak aramasına ve fiziksel şiddet eylemlerine maruz kaldığını, bu olaylar hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ölmesi sebebiyle düşme kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine (derecesine) ulaşması gerekir. Asgari ağırlık eşiğine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm etkenler dikkate alınmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75).

15. Mahpusların ceza infaz kurumlarında çıplak olarak aranmaları, ceza infaz kurumu güvenliğinin sağlanması ve suç işlenmesinin ya da düzensizliğin önlenmesi bakımından haklı görülebilir ancak bu nitelikteki aramalar insan onuruna gereken saygı gösterilerek ve meşru bir amaç için uygun şekilde yapılmalıdır. Çıplak aramanın yapılma şekli, arama işleminin neden olduğu kaçınılmaz aşağılamayı önemli ölçüde ağırlaştıran küçük düşürücü unsurlar içeriyorsa veya çıplak arama işlemi ile ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması veya suçun ya da düzensizliğin önlenmesi arasında yerleşik bir bağlantı yoksa arama, kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Bayraktar, B. No: 2014/2316, 15/2/2017, §§ 33, 34; Elif Kaya, B. No: 2014/266, 6/4/2017, § 41).

16. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § § 45-47).

17. Somut olayda S.Ç 7/1/2021 tarihli şikâyet dilekçesinde, Cumhuriyet savcısı tarafından tercüman eşliğinde alınan 27/1/2021 tarihli ifadesinde ve bireysel başvuru dilekçesinde, aramanın şeklinden söz etmediği gibi aramanın kötü muamele için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaştığı sonucuna varılmasına imkân veren bir husus da belirtmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun yakındığı çıplak aramanın kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari

ağırlık eşiğine ulaşmadığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca S.Ç. ne tür bir fiziksel şiddete uğradığı konusunda herhangi bir detay belirtmediği gibi yaralanmasının boyutları ve niteliği hakkında da somut bir açıklama yapmadığı için bu iddialarının savunulabilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

G.T. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/53214 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53214

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

G.T. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53214)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : 1.G.T.

2.R.T.

3.U.C.T

Vekili : Av. Murat KAKİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranıldığından bahisle açılan tazminat davasında tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Birinci ve ikinci başvurucu, üçüncü başvurucunun anne ve babasıdır. Birinci başvurucu 20/10/2000 tarihinde A.S.H. şirketi tarafından işletilen özel bir hastanede doğum yapmıştır. Normal yolla gerçekleşen doğum sonrasında dünyaya gelen çocuğun doğum sırasında boyun sinirleri ezilerek sağ kolu işlevsiz kalmıştır.

3. Başvurucular; doğumunun sezaryenle yapılması gerekirken doğumu gerçekleştiren doktor tarafından normal doğum yaptırılarak çocuğun doğum kanalında fazla kalması

nedeniyle doğum esnasındaki zorlama sonucu boyun sinirlerinin ezildiği ve sağ kolunda ağır hasar meydana geldiği gerekçesiyle 25/10/2004 tarihinde doktor S.Z.ye ve ilgili özel hastaneye karşı Gebze 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde, 4.900 gram (g) ağırlığındaki çocuğun doğumunun sezaryenle yapılması gerektiğini ancak normal doğum yaptırılması sonucu doğum esnasında oluşan zorluk nedeniyle yapılan zorlama ve çekme sonucu çocuğun boynundaki sinirlerin ezildiğini ve sağ kolunun hasar gördüğünü yıllarca fizik tedavi yaptırmalarına rağmen sağ kolun işlevsiz kaldığını ve ömür boyu engelli kalacağını belirtmiştir.

4. Mahkeme tarafından konu ile ilgili ilk olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (ATK) 3. İhtisas Dairesinden bilirkişi raporu alınmıştır. 17/9/2007 tarihinde düzenlenen bir üyenin muhalif kaldığı raporda; annenin daha önce normal doğum yapmış olduğu, gebelik süresince düzenli takip yapıldığına dair belgenin olmadığı doğum ağırlığı 4.900 g olan çocuğun doğumu sırasında gelişen kalıcı sinir hasarının önceden öngörülemeyeceği belirtilmiştir. Sonuç olarak doğumu gerçekleştiren doktora kusur atfedilemeyeceği ve çocuğun %59 meslekte kazanma gücünü kaybetmiş sayılacağı kanaati bildirilmiştir. Muhalefet şerhinde annenin sevk edildiği Göztepe SSK Hastanesi kayıtlarında omuz distozisi tespiti olduğu ancak doğum yapılan özel hastane kayıtlarında bu ve buna benzer anormal doğum olayının kayıtlı olmadığı, annenin hiçbir tetkik yapılmadan gelişigüzel doğum eylemine yönlendirildiği doğum sonucunda çocukta horner sendromuyla birlikte kol felci ve göz rahatsızlığı meydana geldiği ve yüksek doğum tartılı bir bebekte bu durumun meydana gelmesinin doktor tarafından öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

5. Başvurucular; anılan rapora itirazlarında, annenin gebelik sürecinde beşinci aydan itibaren düzenli bir şekilde muayenelere ve kontrollere gittiğini özel hastane tarafından tıbbi belgelerin sunulamamasının kendilerine kusur olarak atfedilemeyeceğini ve doğumu gerçekleştiren doktorun hatalı ve özensiz davranışları nedeniyle çocukta maluliyet meydana geldiğini belirtmiştir. Maluliyet ve kusur incelemesi yönünden ATK Genel Kurulundan yeniden rapor aldırılmasını talep etmiştir.

6. Mahkeme, başvuruculaların itirazlarını da dikkate alarak ATK Genel Kurulundan rapor aldırılmasına karar vermiştir. ATK Genel Kurulunun 11/9/2008 tarihli raporunda; ATK 6. İhtisas Dairesinin yaptığı tespitleri de tekrar ederek doğum için anneye sezaryen düşünülmemesinin uygun olduğu, iri bebeklerde brokial pleksus hasarının doğum komplikasyonu olarak ortaya çıkabileceği belirtilerek doğumu gerçekleştiren doktora atfı kabil kusur bulunmadığı sonucuna oyçokluğu ile varılmıştır.

7. Anılan ATK Genel Kurulu raporuna 12 üye muhalefet şerhi yazmıştır. Muhalefet şerhinde özel hastanenin kapatılmış olması ve doğuma ait tıbbi belgelerin temin edilememesi nedeniyle doğum öncesi yapılan kontroller ve doğum travması hakkında ayrıntılı bir bilgi dosyada bulunmamasına karşın özel hastane tarafından Göztepe SSK Hastanesine yazılan yazıda düzenli takibi olup gebe olan annenin zor doğum ve omuz distozisi ile 4.900 g bir bebek doğurduğu belirtilmiştir. Annenin gebelik süresince kan şekerlerinin normal olduğu belirtilmiş olduğundan doğum öncesi kontrollerinin yapılmış olduğunun anlaşıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca normal ağırlıkla doğan bebeklerde de omuz distozisi görülebilmekle beraber, 4.900 g ağırlıkta olan bir bebeğin doğumunda omuz distozisi riskinin daha fazla olmasının doğumu gerçekleştiren hekim tarafından öngörülmesi ve böyle bir durumda sezaryen endikasyonu konulması gerektiği ifade edilmiştir. Netice itibarıyla doğumun zor ve omuz distokzisi riski yüksek bir bebek olacağının düşünülmeden zorlu manevralarla

yaptırılan doğum sonucunda bebekte Horner sendromuyla birlikte pleksus paralizisi meydana geldiği bu nedenle doğum eylemini gerçekleştiren doktorun kusurlu bulunduğu kanaati bildirilmiştir.

8. Başvurucular; anılan rapora itirazlarında, ATK Genel Kurul raporunun bir önceki ATK raporunun tekrarı niteliğinde olduğunu belirterek 19/3/2008 tarihli ATK raporuna itiraz dilekçesinde belirttikleri hususları yinelemiştir. ATK Genel Kurulu raporundaki muhalefet şerhindeki yapılan tespitlerin esas alınması gerektiğini belirten başvurucular, üniversite öğretim üyelerinden oluşacak bir heyetten bilirkişi raporu aldırılmasını talep etmiştir.

9. Mahkeme 25/5/2010 tarihinde davalı doktor yönünden zaman aşımı itirazının kabulü ile davanın reddine ve davalı şirket yönünden ise davanın kabulüne (4.000 TL maddi tazminat ve 100.000 TL manevi tazminatın davalı şirket tarafından başvuruculara ödenmesine) karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde bilirkişi raporlarındaki ve muhalefet şerhlerindeki tespitlere yer verildikten sonra raporlardaki muhalefet şerhlerinde belirtilen tespitler esas alınarak davalı şirket aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği belirtilmiştir.

10. Başvurucular, Mahkeme kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. 2/9/2010 tarihli temyiz dilekçesinde başvurucular, zamanaşımı süresinin hesabında Mahkemece hataya düşüldüğünü bu yönden kararın bozulmasını talep etmiştir. Davalı şirket 13/9/2010 tarihinde temyiz talebinde bulunmuştur.

11. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Yargıtay) tarafından 22/6/2011 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Kararda; davalı doktor yönünden zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğu, zararın öğrenildiği tarih ile dava tarihi arasında 5 yıllık zamanaşımı süresi henüz dolmadığından mahkemece işin esasına girilerek sonucuna göre hüküm kurulması gerektiği belirtilmiştir. Diğer taraftan Mahkemece Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu ve Genel Kurul kararındaki muhalefet şerhli azınlık görüşü benimsenerek karar verildiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak uyuşmazlık teknik incelemeyi gerektirdiğinden üniversite öğretim görevlilerinden konusunda uzman yeni bir bilirkişi heyeti oluşturularak bilirkişi heyetinden kusur durumu ve uyuşmazlığın nedenlerini açıklayıcı, taraf, hâkim ve Yargıtay denetimine elverişli rapor aldırılması gerektiği ifade edilmiştir.

12. Mahkemece Yargıtayın bozma kararı sonrasında görevlendirilen üniversite öğretim üyelerinden oluşan heyet 19/9/2014 tarihli bilirkişi raporunu sunmuştur. Raporda; mevcut olan muayene yöntemleri ve ultrasonografi incelemesine göre bebeğin ağırlığının tam olarak tahmin edilmesinin mümkün olamayacağı, bebeğin ağırlığının omuz takılmalarını öngörmede mutlak faktör olmadığı dolayısıyla bebeğin normal doğuma yönlendirilmesinin tıbbi hata olarak değerlendirilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca komplikasyon olarak kabul edilen omuz takılması durumu ile karşılaşıldığında hekimin omuz takılmasının derecesine bağlı olarak yapacağı fiziksel yardımın şekli ve derecesi değişebileceği için doğum sırasında nasıl bir omuz takılması ile karşılaşıldığı ve ne kadar zorlandığının tıbben söylenemeyeceği belirtilmiştir. Bu olgularla yapılan fiziksel yardımla brakial pleksus gelişmiş olmakla birlikte beyin felci ya da bebeğin kaybedilmesi gibi daha ciddi komplikasyonların gelişmesinin önlenmiş olduğu ifade edilmiştir. Netice itibarıyla olayın oluş şekli ve derecesi ile yapılan müdahalenin ayrıntılarına ilişkin detaylı bilgi notu bulunmasa da klinik tabloya göre gelişen bu komplikasyon durumunda hekimin yaptığı müdahalelerin tıp kurallarına uygun olduğu ve tıbbi hata olarak değerlendirilmemesi

gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Başvurucular anılan rapora daha önce sundukları itiraz dilekçelerindeki iddiaları tekrarlayarak farklı üniversitelerin öğretim üyelerinden oluşturulacak bilirkişi kurulundan rapor aldırılmasını talep etmiştir.

14. Mahkeme 2/6/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; Yargıtay bozma kararı sonrası alınan bilirkişi heyet raporundaki tespitlere yer verildikten sonra gerçekleştirilen doğum sürecinde davalı doktor S.Z.ye atfedilebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı, buna bağlı olarak davalı şirketin de olay nedeniyle sorumlu tutulamayacağı belirtilerek davanın sübut bulmadığı ifade edilmiştir.

15. Başvurucular, mahkeme kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucular; bilirkişi raporlarına itiraz ettikleri hususları yineleyerek hükme esas alınan bilirkişi heyet raporunun yetersiz olduğunu, annenin hamileliğin beşinci ayından itibaren davalı şirket tarafından işletilen özel hastaneye düzenli olarak gittiğini ve ATK Genel Kurul raporuna muhalefet şerhinde belirtilen tespitlerin esas alınması gerektiğini beyan etmiştir. Mesleğinde tecrübesiz olan doktor tarafından annenin muayene edildiğini ve doğumunun gerçekleştirildiğini beyan eden başvurucular, doğumun geciktiği ve iri bir bebek dünyaya geleceği bilinmesine rağmen annenin normal doğum yaptırılarak uzun süre bekletilmesinin doktor açısından ağır kusur teşkil edeceğini ileri sürmüştür. Sonuç olarak başvurucular, Mahkeme kararının bozulmasını talep etmiştir.

16. Yargıtay 9/10/2019 tarihli kararıyla Mahkeme kararının usul ve kanuna uygun olduğuna ve onanmasına karar vermiştir.

17. Başvurucuların bu karara karşı yaptığı karar düzeltme istemi Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 24/3/2021 tarihli kararıyla reddedilerek karar kesinleşmiştir.

18. Başvurucular, nihai hükmü 25/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

20. Başvurucular; doğum sırasında izlenilecek yolu belirlerken bebeğin kilosunun gözardı edildiğini böylece normal doğum yaptırılması sonucu bebeğinin kolunda sinir zedelenmesi oluştuğunu, ATK Genel Kurulu raporundaki muhalefet şerhindeki tespitlere itibar edilmeden açmış oldukları tazminat davasının reddedildiğini belirterek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tıbbi ihmal dosyalarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular, bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

22. Makul sürede yargılanma hakkı şikâyetini de içeren başvurunun Anayasa’nın 17.

maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk [2. B.], B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa'nın 56. maddesi belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

25. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli, mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamındarisklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli [2. B.], B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

26. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır [2. B.], B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu [1. B.], B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan [1. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

27. Tıbbi ihmallerden kaynaklandığı ileri sürülen ihlal iddiaları açısından ayrıca belirtmek gerekir ki sağlık kurumlarında işlenen kusurlu eylemlerin bilinmesi, ilgili kurumlara ve sağlık personeline, potansiyel kusurlarını giderme ve benzer hataların meydana gelmesini

önleme imkânı vermesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu tür olaylara ilişkin soruşturma veya davaların hızlı bir şekilde incelenmesi, sağlık hizmetlerinden faydalanan tüm bireylerin güvenliği için son derece önemlidir (İlker Başer ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1943,9/9/2015, § 76; Süleyman Ege/Türkiye, B. No: 45721/09, 25/6/2013, § 53; Eryiğit/Türkiye, B. No: 18356/11, 10/4/2018, § 49). Ayrıca yargı makamlarının ivedi davranmasının halkın güveninin ve hukuk devletine bağlılığının sağlanması, yasa dışı fiillerin hoş görüldüğüne veya böyle fiillerin işlenmesinin gizli şekilde kabul edildiğine dair her türlü görünümün engellenmesi için zorunludur (Eryiğit/Türkiye, B. No: 18356/11, 10/4/2018, § 51; İ.A. [2. B.] , B. No: 2018/24873,15/6/2022, §10).

28. Somut olayda Mahkeme; kusur tespitine yönelik olarak ATK İhtisas Dairesinden, ATK Genel Kurulundan ve son olarak bilirkişi heyetinden rapor aldırmıştır. Mahkeme, Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda kusur durumu ve uyuşmazlığın nedenlerini açıklayıcı üniversite öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi heyet raporuna dayalı olarak davanın reddine karar vermiştir. Bilirkişi heyeti mevcut olan muayene yöntemleri ve ultrasonografi incelemesine göre bebeğin ağırlığının tam olarak tahmin edilmesinin mümkün olamayacağını ve bebeğin ağırlığının omuz takılmalarını öngörmede mutlak faktör olmadığını belirterek bebeğin normal doğuma yönlendirilmesinin tıbbi hata olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut klinik tabloya göre gelişen komplikasyon olarak kabul edilen omuz takılması durumunda hekimin yaptığı müdahalelerin tıp kurallarına uygun olduğu ve tıbbi hata olarak değerlendirilmemesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

29. Ayrıca yargılama sürecinde bir avukat tarafından temsil edilen başvuruculara bilirkişi raporlarına ve kararlara karşı kanuni yollara başvurabildiği, bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip ayrıca bilgi ve belge sunabildikleri, toplanan delillerden haberdar edildikleri anlaşılmıştır.

30. Anne ve çocuğa yapılan tıbbi girişim ve uygulamaların tıp kurallarına uygun olduğunun uzman bilirkişi heyet raporuyla belirlendiği ve söz konusu raporun mahkeme kararına dayanak yapılarak ilgili hekimin ve özel hastanenin kusurlu olmadığının tespit edildiği gözönünde bulundurulduğunda başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılandığı, dolayısıyla uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların derece mahkemelerince Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelendiği anlaşılmaktadır.

31. Bununla birlikte başvuruculara tazminat davasının hızlı bir şekilde sonuçlanmasındaki menfaati ile gecikmede kendilerinin esaslı bir etkilerinin olmaması, davanın taraflarının çok fazla kişiden oluşmaması ve davanın çok karmaşık olmaması gibi hususlar değerlendirildiğinde 16 yıl 4 ay 29 günlük yargılama süresinin makul olmadığı kabul edilmelidir. Diğer taraftan devletin koruma yükümlülüğünün içinde müdahalenin sonuçlarını ortadan kaldırma, zararı giderme, benzer zararların oluşmasını engelleme konusunda ivedi davranması da yer almaktadır. Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma yükümlülüğünün yerine getirilmesinin bir gereklilik olduğu açıktır. Bu bağlamda başvuruculara tıbbi müdahaleye ilişkin ileri sürdüğü iddiaların ivedi şekilde hareket edilerek sonuçlandırılmadığı, dolayısıyla bu yönüyle Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde bir yargılama yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle ivedi bir yargılama yapılmadığından Anayasa’nın 17. maddesinde

güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucular, ihlalin tespiti ile toplam 200.000 maddi ve 300.000 manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Tıbbi ihmal nedeniyle açılan tazminat davası yargılamasının makul sürede ve Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği hızda sonuçlandırılmadığı gerekçesiyle ihlal sonucuna ulaşıldığı dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

35. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara toplam 300.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının usul yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara toplam 300.000 TL manevi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH BALTUK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/7015 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7015

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH BALTUK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7015)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : 1.Abdullah BALTUK

: 2.Abdulnasır ÇELİK

: 3.Adil BALTUK

: 4.Adnan ATABAK

: 5.Asya BAKAR

: 6.Ayni ÖZTÜRK

: 7.Bahaddin ÖZEL

: 8.Bayram UYSAL

: 9.Besna UYSAL

: 10.Bilal ERİK

: 11.Casim ÖZER

: 12.Caz ÖZTÜRK

: 13.Cebrail GÜVEN

: 14.Celil ALAN

: 15.Celil ÖZEL

: 16.Cemal ÖZEL

: 17.Cemil ÖZER

: 18.Çeto ÖZEL

: 19.Emine ÖZER

: 20.Fahri ÖZER

: 21.Faris ÖZEL

: 22.Fatma SARAÇ

: 23.Ferah UYSAL

: 24.Feyruz UYSAL

: 25.Gülçin ATABAK

: 26.Güzel UYSAL

: 27.Hafset SAKLİ

: 28.Halil ALAN

: 29.Halil BALTUK

: 30.Halis ATABAK

: 31.Hatun ATABAK

: 32.Hediye ÖZALP

: 33.Hizim TÜYLÜ

: 34.Hoştevi ALAN

: 35.Hüseyin ÖZER

: 36.İni ÖZER

: 37.Lalihan EROĞLU

: 38.Mecit ÖZER

: 39.Mehdi ÇELİK

: 40.Mehmet ÖZEL

: 41.Mevlüt ALAN

: 42.Murat ÖZTÜRK

: 43.Musa ÖZTÜRK

: 44.Ömer UYSAL

: 45.Recep GÜVEN

: 46.Sabahattin ALAN

: 47.Sadık ÖZTÜRK

: 48.Sami ÖZER

: 49.Sariye UYSAL

: 50.Selam SAKLİ

: 51.Tahir SAKLİ

: 52.Übeydullah ÖZEL

: 53.Vahide MENDO

: 54.Zeynep SARAÇ BEYTER

Vekili : Av. Zeydin KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararların tazmini istemiyle Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvurunun uzun süredir sonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Ayni Öztürk Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

3. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

4. Başvuru konusu olayda, UYAP üzerinden yapılan araştırmada, Ayni Öztürk'ün 23/6/2018 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Avukat Zeydin KAYA tarafından 16/1/2022 tarihinde başvurucunun anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda Ayni Öztürk'ün vefat ettiği konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

5. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

6. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye

kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

7. Bu durumda Avukat Zeydin Kaya aleyhine Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Fahri Özer, İni Özer ve Gülçin Atabak Yönünden

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

9. Somut olayda başvurucular, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 4/11/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Kırmızıgül [1.B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

10. Açıklanan gerekçelerle anılan başvurucular yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvurucular Yönünden

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12.Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Ayni Öztürk yönünden başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Fahri Özer, İni Özer ve Gülçin Atabak yönünden başvurunun başvurucuların ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Zeydin Kaya'nın 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Hakkari Barosuna GÖNDERİLMESİNE,

F. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLSÜM MUSLU

B. No: 2022/15541 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLSÜM MUSLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/15541)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Gülsüm MUSLU

Vekili : Av. Büşra DİNÇER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/2/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle ByLock sorgu raporuna göre başvurucunun ByLock isimli gizli haberleşme programını kullandığı, örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan eğitim kurumunda çalıştığı, bir kısım örgüt şüphelisi ile birlikte aynı otelde konaklama ve yurt dışına çıkış kaydının bulunduğu, örgütün finans kaynağı kabul edilen Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) talimat dönemiyle uyumlu artışa ilişkin hesap hareketlerinin bulunduğu belirtilerek üzerine atılı suçu işlediği ileri sürülmüştür.

4. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Adana 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme tarafından 16/2/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun kullandığı cep telefonuna ait HTS kayıtlarının istenmesine, ByLock görüşme içeriklerinin, Bank Asya hesap hareketlerinin ve Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarının araştırılmasına ve yine başvurucunun eşi H.M. hakkında devam eden kovuşturma dosyasının incelenmek üzere istenmesine karar verilmiştir.

5. Birinci celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak çalıştığı kurumun örgütle irtibatını bilmediğini, ByLock tespit edilen telefon hattının kendisine ait olduğunu ancak zaman zaman eşi H.M.nin de bu hattı kullandığını, Bank Asya hesabını yatırım amacıyla açtığını, konaklama ve yurt dışı kayıtlarının tatil ve gezi amacıyla yapıldığını beyan etmiştir. Mahkeme, HTS kayıtları ile dijital inceleme raporunun dosyaya sunulmaması nedeniyle duruşmayı ertelemiştir.

6. İkinci celsede Mahkeme, başvurucunun eşi H.M. hakkında devam eden kovuşturma dosyasındaki ByLock kullanımına ilişkin iddianın başvurucu hakkında görülmekte olan kovuşturma dosyasıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğinden 9/7/2018 tarihinde birleştirme kararı vermiştir.

7. Birleştirme kararı sonrası yapılacak üçüncü celse öncesinde Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa yazılı olarak dosyaya ibraz edilmiştir. Mahkeme, 24/7/2018 tarihli celsede, başvurucu ve birlikte yargılandığı eşi H.M. aleyhine soruşturma aşamasında beyanda bulunan ve aralarında M.K.nın da olduğu tanıkların dinlenmesine yönelik taleplerin mevcut delil durumu nazara alınarak dosyaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle reddine, başvurucu ve müdafiine esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapmak üzere süre verilmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu, dördüncü celsede daha önceki beyanları ile aynı doğrultuda savunmasını yapmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme; gerekçeli kararında, başvurucunun kullandığını beyan ettiği GSM hattına ait HTS ve CGNAT kayıtlarının birbiriyle örtüşmesi nedeniyle başvurucunun ByLock kullanıcısı olmasına, örgüte müzahir kurumlarda çalışmasına, haklarında örgüt üyeliği suçundan soruşturma ve kovuşturma bulunan şahıslarla ortak konaklama kayıtlarının bulunmasına ve yine örgüt içinde sorumlu düzeyde görev aldığına dair tanık anlatımının olmasına dayanmıştır. Mahkeme, temin edilen HTS ve CGNAT kayıtları nedeniyle başvurucunun ByLock kullanmadığına dair savunmasına itibar edilmediğini açıklamıştır. Ayrıca başvurucunun eyalet ablası olarak örgüt içinde sorumlu düzeyde görev aldığını ve örgütte kaldığı süre ile faaliyetlerini nazara alarak alt sınırdan uzaklaşılmasına karar verildiğini gerekçede açıklamıştır. Gerekçeli kararın başvurucu hakkındaki deliller kısmında yer alan ve kovuşturma aşamasında dinlenmesinden vazgeçilen tanık M.K.nın 29/3/2018 tarihli ifade ve teşhisinde "Bu şahsı Gülsüm abla olarak tanırım, Çukurova eyalet ablası olduğunu biliyorum..." şeklinde beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır.

9. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme gerekçe yapılan, tanığın mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanığa soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi ise karı koca olan ve birlikte yargılanan başvurucu ile H.M.nin ByLock kullanımına dair birbirleri hakkındaki

beyanları nedeniyle aynı müdafi tarafından savunulmalarının menfaat çatışmasına neden olacağı gerekçesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir.

10. Bozma kararı sonrasında Mahkeme tarafından başvurucuya başka bir müdafi tayin edilmiştir. Bozma kararına uyma kararı verilen ilk celseden sonra Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa verilmiştir. İkinci celsede başvurucu, müdafi huzurunda savunmasını yapmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemenin başvurucu hakkındaki mahkûmiyet ve alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi bozma kararı öncesinde açıklanan gerekçe ile aynı doğrultudadır (bkz. § 8).

11. Hüküm, temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 8/12/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 13/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu hakkında beyanda bulunan tanığın ifadesinin duruşmada okunduğu ve başvurucunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca Mahkemece söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi

edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

19. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

20. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

21. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/37533, K.2021/118; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714

sayılı kararları).

22. Somut olayda Mahkemece tanık M.K.nın başka bir soruşturmadan alınan başvurucu aleyhindeki beyanları, başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna dair geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

23. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliği ifadesinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

24. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin değerlendirmesinin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

25. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

26. Yine Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı].

27. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında, duruşmada dinlenmeyen tanık M.K.nın başvurucunun Çukurova

eyalet ablası olarak görev yaptığına dair beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Somut olayda derece mahkemesi ayrıca verilecek cezayı belirlerken cezanın alt sınırından uzaklaşarak başvurucunun teşdiden cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun kastının ve eylemlerinin yoğunluğu ile örgüt içindeki faaliyetlerini dikkate alarak alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle temel cezayı belirlemiştir. Gerekçeli karar içeriğinden başvurucunun örgütteki konumunun temel olarak tanık M.K.nın beyanı esas alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla derece mahkemesinin sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımlarını sadece mahkûmiyet hükmü bakımından değil cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde de belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

28. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin "...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen sözü edilen tanığı Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamıştır. Bu yüzden tanığın gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiştir. Böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken ve sorulara cevap verirken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili izlenim edinememiş, doğruluğu test edilmiş tanık beyanlarını hükme esas alamamıştır.

29. Doğrudan doğruyalık ilkesine de aykırılık oluşturan bu durumun uyuşmazlığın aydınlatılmasında bir zafiyete yol açma riski bulundurduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Arslan [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 94). Sonuç olarak doğrudan doğruyalık ilkesi kapsamında güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadesi cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda somut olayda hiçbir şekilde dinlenmemiş ve dinlenmesi için de herhangi bir çaba gösterilmemiş tanığın duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenmemesinin ve yazılı beyanlarının hükme esas alınmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. Tanık sorgulama hakkı, tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B.No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

35. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/210, K.2020/152) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HATİCE KAPLAN

B. No: 2022/20699 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20699

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE KAPLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20699)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hatice KAPLAN

Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan davada sonradan yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 18/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Seyfi Deniz [GK], B. No: 2021/56323, 21/11/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiş, somut olayda

başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmediği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

T.T.

B. No: 2022/56987 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/56987

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

T. T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/56987)

Karar Tarihi: 27/5/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : T.T.

Vekili : Av. Abdullah AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu; soruşturma kapsamında alınan ifadelerinde müştekinin rızasıyla birlikte olduklarını, müştekideki yaralanmaların müştekinin düşmesi nedeniyle meydana geldiğini beyan ederek atılı suçlamayı reddetmiştir. Bursa Şehir Hastanesi tarafından düzenlenen 31/8/2019 tarihli adli muayene raporunda; müştekinin sol diz, sağ bacak ve kolunda abrazyon ve ekimoz (sıyrık ve morarma) tespit edildiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, soruşturma kapsamında nitelikli cinsel saldırı suçundan 1/9/2019 tarihinde tutuklanmıştır.

4. Başsavcılık tarafından başvurucunun cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından cezalandırılması talebiyle 3/9/2019 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucunun müdür olarak görev yaptığı işyerinde çalışan müşteki ve diğer çalışanlarla birlikte alkol aldıktan sonra müştekiyi işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitlediği, sonrasında müştekinin alkollü olmasından faydalanarak zorla nitelikli cinsel saldırı eylemini gerçekleştirdiği olay kapsamında müştekinin kollarından ve bacaklarından basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek şekilde yaralandığına ilişkin adli rapor, müştekinin olaya ve oluşa uygun anlatımlarının tanık beyanlarıyla desteklendiği dikkate alınarak başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir.

5. Başvurucu hakkında yargılamaya Bursa 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) başlanmıştır. Mahkeme tarafından 16/9/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğer işlemlerin yanı sıra başvurucu ve müştekinin duruşmada hazır edilmesine karar verilmiştir.

6. Yargılama altı celsede tamamlanmıştır. Birinci celsede başvurucunun savunması alınmış, müştekinin şikâyet ve beyanları tespit edilmiş, başvurucu ve müştekiye ait DNA inceleme raporunun akıbetinin araştırılmasına ve yine dosya kapsamında adı geçen altı farklı tanığın dinlenmesi yönünde işlem yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu; mahkeme huzurundaki savunmalarında suçlamaları kabul etmediğini, müştekinin eski sevgilisi olduğunu ve şikâyetinden vazgeçmek için kendisinden para istediğini ileri sürmüştür. Müşteki ise işyerinde alkol aldıktan sonra başvurucu ile tanımadığı bir kişinin kendisini zorla odaya kapattığını, başvurucunun kendisine tecavüz ettiğini beyan etmiştir. Soruşturma aşamasında müştekinin iç çamaşırı ile başvurucudan alınan biyolojik örneklerle ilgili düzenlenmesi istenen kriminal rapor kovuşturma aşamasında dosyaya ibraz edilmiştir. DNA incelemesiyle ilgili düzenlenen söz konusu kriminal raporda müştekiden alınan svap örnekleri ile başvurucudan alınan kan örneklerine ilişkin genotip özelliklerin karışık olarak bulunduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

8. İkinci celseden itibaren daha önce dinlenmesine karar verilen ve kimlik bilgileri tespit edilen dört farklı tanık mahkeme huzurunda dinlenmiştir. Tanık M.S. müştekinin alkollü olduğunu ve kayıp düştüğünü; tanıklar İ.D. ve V.A. 15-17 kişi birlikte alkol aldıklarını, müşteki ve sanığın yanlarından hiç ayrılmadığını, tanık S.G. ise temizlik yaptığı yerde müştekinin düşüp bayıldığını, müştekinin alkollü olduğunu, sanık ile aralarında ne geçtiğini görmediğini, müştekiyi taksi ile bardan gönderdiğini beyan etmiştir. Soruşturma aşamasında bilgisine başvurulan tanık M.K.nın dinlenmesi amacıyla Saruhanlı Asliye Ceza Mahkemesine istinabe yazısı yazılmıştır. İstinabe Mahkemesi tarafından 29/9/2020 tarihinde beyanı alınan tanık M.K. ifadesinde olayın geçtiği işyerinde çalıştığını, işyeri müdürü olan başvurucunun bir kadın ile yanlarına geldiğini, başvurucunun kadını duvara yasladıktan sonra birlikte olduklarını, daha sonra birlikte odaya geçtiklerini, bir süre sonra kadının ağlayarak odadan çıktığını, kadının boğaz ve diz bölgesinin kızarmış olduğunu gördüğünü, başvurucunun da kadının arkasından gittiğini söylemiştir.

9. Altıncı celsede başvurucunun her iki suç bakımından da cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaa verilmiştir. Başvurucu önceki savunmalarını tekrar ederek müşteki ile rızasıyla birlikte olduğunu beyan etmiştir. Mahkeme; başvurucunun cinsel saldırı suçundan 10 yıl, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Mağdur beyanları, sanığın [başvurucu] tevil yolu ile katılanla cinsel ilişkiye girdiklerinin

kabulü, Bursa Şehir Hastanesi'nin 31/08/2019 tarihli adli raporu ve tanık [M.K.nın] beyanları nazara alındığında; katılanın Görükle'de bulunan T.B. Bar isimli işyerinde çalıştığı, sanığın da aynı işyerinde müdür olarak görev yaptığı, katılanın 30/08/2019 günü saat 22:30 sıralarında T.B. Bar'a gittiği, burada saat 06:00'ya kadar çalıştığı, müşteriler saat 06:00'da ayrıldıktan sonra işyerinde çalışan bütün personelin birlikte alkol almaya başladıkları, bir süre alkol aldıktan sonra sanık T.nin katılanı işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitlediği, sonrasında katılanın alkollü olmasından faydalanarak kanepeye yatırıp zorla katılanın pantolonunu ve iç çamaşırını çıkardığı, katılanın direnmesine rağmen sanığın cinsel organını katılanın vajinasına sokmak suretiyle nitelikli cinsel saldırıda bulunduğu, katılanın sanığa karşı koyması sırasında basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandığı, yaralamanın diz, kol ve boğaz bölgelerinde olması tanık [M.K.nın] ifadesinin bunu desteklemesi, yaralama bölgelerinin cinsel eyleme yönelik mukavemete karşı direnci kırmak için cebir kullanılabilecek bölgeler olması, olayın bu şekliyle bütünlük ve tutarlılık arz ettiği, dosya kapsamında dinlenen diğer tanıkların olaya ilişkin net görgü ve bilgilerinin olmaması, bazı tanıklar sanık ve mağdurun hep yanlarında olduğu ve herkesin aynı anda dağıldığı şeklinde beyan vermiş iseler de sanığın cinsel ilişkiye girdiğini kabul etmesi ve tanık [M.K.nın] ifadesinde geçtiği üzere olayın herkes gittikten sonra olduğunu belirtmesi karşısında tanık diğer tanık ifadelerine itibar edilemeyeceği..."

10. Başvurucu, istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra tanığın istinabe mahkemesi tarafından dinlenmesi nedeniyle çelişkilerin kendisine sorulamadığını belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi, Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) 29/12/2020 tarihinde esastan reddedilmiş ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden verilen hüküm kesinleşmiştir. Başvurucu, temyiz dilekçesinde tanık M.K.nın mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanığa soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay 9. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 15/3/2022 tarihinde onamıştır. Ceza Dairesi ayrıca istinaf denetimi sonrasında, kesin karar olduğu açıklanan kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden verilen karara karşı yapılan temyiz başvurusunun reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu; kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden nihai hükmü 4/1/2021, cinsel saldırı suçu yönünden ise 24/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Cinsel Saldırı Suçu Yönünden Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; gerekçeli kararda ifadelerine yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tanıkların başvurucunun hazır bulunduğu duruşmada beyanlarının alındığı, başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği, talimat yolu ile dinlenen tanık beyanlarının tek veya belirleyici delil olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı

yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanık M.K.nın İstinabe Mahkemesi tarafından alınan beyanını başvurucu ve müdafiine okumuş ancak tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Dosya kapsamında, müştekiye ait iç çamaşırı üzerinde yapılan DNA incelemesiyle ilgili düzenlenen kriminal raporda müştekiden alınan svap örnekleri ile başvurucudan alınan kan örneklerine ilişkin genotip özelliklerin karışık olarak bulunduğu tespit edilmiştir. 31/8/2019 tarihli adli muayene raporunda ise cinsel istismarın zorla gerçekleştiğine ilişkin müşteki beyanı ile aynı doğrultuda müştekinin kollarında, sol dizinde ve bacaklarında abrazyon tespitlerini içeren değerlendirme söz konusudur. Başvurucunun müdür olarak görev yaptığı işyerinde çalışan ve Mahkeme huzurunda dinlenen diğer tanıkların ise mağdurun ıslak zemine basmak suretiyle düştüğüne, alkolün etkisiyle bayılıp yere yığıldığına, müşteki ile başvurucunun ayrı bir yere geçmediklerine dair beyanları da vardır. Başvurucu, müşteki ile ilişkiye girdiğini ancak ilişkinin rızaya dayalı olarak gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

20. Açıklanan bu tespitler dışında İstinabe Mahkemesi tarafından dinlenen tanık M.K.nın başvurucunun bir kadın ile yanlarına geldiğine, başvurucunun kadını duvara yasladıktan sonra birlikte olduklarına, daha sonra birlikte başka bir odaya geçtiklerine, bir süre sonra kadının ağlayarak odadan çıktığına, kadının boğaz ve diz bölgesinin kızarmış olduğuna ve başvurucunun da kadının arkasından gittiğine ilişkin beyanları bulunmaktadır.

21. Başvurucunun müdür olarak çalıştığı işyerinde çalışan ve huzurda dinlenen diğer tanıkların müştekinin olay öncesinde yere düştüğüne ilişkin beyanları nedeniyle müşteki anlatımıyla uyumlu adli muayene raporunun ve yine başvurucunun müştekiyle rızaya dayalı olarak ilişkiye girdiğine dair beyanı nedeniyle de DNA tespitine ilişkin kriminal inceleme raporunun değerlendirilmesinde tanık M.K.nın beyanlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda huzurda dinlenmeyen tanık M.K.nın müştekinin beyanı ve adli rapor ile de örtüşen anlatımları dikkate alındığında tanık M.K.nın beyanlarının eylemin zorla gerçekleştirildiği ve başvurucunun cinsel saldırı suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşmasında Mahkemece önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık ifadesini destekleyen başka deliller de vardır. Ancak Mahkemenin başvurucunun da tanığa soru sormasına imkân sağlayacak şekilde, başvurucunun hazır bulunduğu oturumda ya da Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi gibi vasıtalarla tanığı neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Tanığın ses ve görüntülü aktarma yapılarak dinlenmediği, başvurucuya tanığa soru sorma hakkının tanınmadığı görülmüştür. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle cinsel saldırı suçuna ilişkin yargılama yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

B. Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin

Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirilebildikleri vurgulanmıştır. Somut olayda, başvurucu müdafiinin İstinaf Dairesi kararını UYAP üzerinden 4/1/2021 tarihinde okuduğu ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin nihai karardan haberdar olduğu açıktır. Bu bağlamda nihai kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresinin geçirilmesinden sonra 24/5/2022 tarihinde gerçekleştirilen başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B.No:2013/1664, 16/7/2014, § 53).

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Cinsel saldırı suçu yönünden tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Cinsel saldırı suçu yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 15. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/106, K.2020/270) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

3. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın

sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

4. Adalet Bakanlığının 26/12/2023 tarihli cevabi yazısı içeriğine göre; Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında nitelikli cinsel saldırı, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sonucunda 3 Eylül 2019 tarihinde Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianameyle başvurucu hakkında ilgili suçlardan ceza davası açılmıştır. İddianamede, başvurucu hakkında şu iddialara yer verilmiştir:

"...

...Olaya ilişkin tanıklar M.K. ve S.İ. beyanlarının alındığı,

Tüm dosya kapsamı, müştekinin iddia ve beyanları, tanıklar anlatımı, şüphelinin kaçamaklı savunması, müştekinin beyanıyla uyumlu Bursa Şehir Hastanesince tanzim edilen adli rapor içeriği bir bütün halinde değerlendirilip incelendiğinde; müştekinin şüpheliyle herhangi bir husumetinin bulunmadığı, bu itibarla suç atmasını gerektirecek bir nedeninin bulunmadığı, müştekinin olaya ve oluşa uygun anlatımlarının tanık beyanlarıyla desteklendiği, tüm bu anlatılanlar ışığında şüphelinin müsnet suçları işlediği yönünde 5271 sayılı CMK'nun 170/2 maddesinde sayılı, kamu davası açmaya yeterli şüphenin oluştuğu, aynı yasanın 160/2, 170/5 maddeleri uyarınca yapılan araştırmada, şüpheli lehine delil elde edilemediği anlaşılmakla, ..."

İddianamenin Bursa 15. Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından kabul edilmesiyle yargılama aşaması başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi önündeki yargılama 6 celse sürmüştür. Söz konusu celselerde mağdur, başvurucunun ve müdafiinin ifadeleri ile iddia makamının mütalaası alınmıştır.

15 Ekim 2019 tarihli ilk celsede mağdur ve başvurucu beyanda bulunmuş başvurucu suçlamaları reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi bir sonraki duruşmada tanık İ.D., V.A, M.K., S.İ., M.S.'nin hazır edilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına karar vermiştir.

24 Aralık 2019 tarihli ikinci celsede tanık İ.D., V.A, , M.S. dinlenilmiştir. Başvurucu ve müdafi tanıklara sorular sormuş ve aleyhe beyanları kabul etmediklerini beyan etmişlerdir.

14 Temmuz 2020 tarihli beşinci celsede tanık S.İ. dinlenilmiştir. Başvurucu ve müdafi tanığa sorular sormuş ve aleyhe beyanları kabul etmediklerini beyan etmişlerdir.

7 Ekim 2020 tarihli son celsede tanık M.K.'nın talimatla alınan beyanı okunmuştur. Başvurucu ve müdafi tanık beyanına karşı beyanda bulunmuştur. Cumhuriyet Savcısı esas hakkında mütalada bulunmuş başvurucu ve müdafi mütalaya karşı suçlamaları reddeden beyanlarda bulunmuştur.

Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun nitelikli cinsel saldırı suçundan 10 yıl hapis cezası, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan neticeten 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"...

Dosya kapsamı ve mevcut deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde; mağdur beyanları, sanığın tevil yolu ile katılanla cinsel ilişkiye girdiklerinin kabulü, Bursa Şehir Hastanesi'nin 31/08/2019 tarihli adli raporu ve tanık M. K.'ın beyanları nazara alındığında Katılanın Görükle'de bulunan Takıl Bar isimli işyerinde çalıştığı, sanığın da aynı işyerinde müdür olarak görev yaptığı, katılanın 30/08/2019 günü saat 22:30 sıralarında Takıl Bar'a gittiği, burada saat 06:00'ya kadar çalıştığı, müşteriler saat 06:00'da ayrıldıktan sonra işyerinde çalışan bütün personelin birlikte alkol almaya başladıkları, bir süre alkol aldıktan sonra sanık T.nin katılanı işyerinde bulunan bir odaya götürerek kapıyı kilitlediği, ... bazı tanıklar sanık ve mağdurun hep yanlarında olduğu ve herkesin aynı anda dağıldığı şeklinde beyan vermiş iseler de sanığın cinsel ilişkiye girdiğini kabul etmesi ve tanık M.K. ifadesinde geçtiği üzere olayın herkes gittikten sonra olduğunu belirtmesi karşısında tanık diğer tanık ifadelerine itibar edilemeyeceği, sanığın katılanın eski sevgilisi olduğu, birlikte rıza ile ilişki yaşadıkları, katılanın kıskançlık yaptığı ve suçlamayı kabul etmediği şeklindeki savunmalarına mağdur ifadesi, tanık ifadesi ve doktor raporu karşısında itibar edilmeyerek suçtan kurtulmaya yönelik beyanlarda bulunduğunun anlaşıldığı, bu haliyle sanığın katılana nitelikli cinsel saldırıda bulunup bu amaçla hürriyetinden yoksun bıraktığı anlaşıldığından sanığın Cinsel Saldırı ve Kişiyi Hürriyetinden Cinsel Amaçla Yoksun Kılma suçlarından TCK'nın 109/2, 109/5, 102/2, cezalandırılması gerekmiş, sanığın aldığı ceza miktarı, tutuklu kaldığı süre nazara alınarak tutukluluk halinin devamına karar verilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurumuştur.

...."

Başvurucunun söz konusu karara karşı istinafa kanun yoluna başvurması üzerine Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza dairesi tarafından 29 Aralık 2020 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir.

Kararın temyiz edilmesi üzerine 15 Mart 2022 tarihinde Yargıtay 9. Ceza Dairesi hükmün onanmasına karar vermiştir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun (CMK) "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenmeleri" kenar başlıklı 180. maddesi şöyledir:

"Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

Bu hüküm, konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanık ve bilirkişinin dinlenmesinde de uygulanır.

Davayı görmekte olan mahkeme, zorunluluk olmadıkça, büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan şikâyetçi, katılan, sanık, müdafi veya vekil, tanık ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenmesine karar veremez.

İstinabe olunan mahkeme, büyükşehir belediye sınırları içerisinde ise, ilgililer kendi yargı çevresinde bulunmasa da büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerine getirilmesi gereken istinabe evrakını geri çevirmeksizin gereğini yapar.

Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve

kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

CMK'nın“Doğrudan soru yöneltme” kenar başlıklı 201. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.”

CMK'nın “Delillerin ortaya konulması ve reddi” kenar başlıklı 206. maddesinin 3. fıkrası şöyledir:

“Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.”

CMK'nın “Duruşmada okunması zorunlu belge ve tutanaklar” kenar başlıklı 209. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada okunur.”

CMK'nın “Duruşmada okunmayacak belgeler” kenar başlıklı 210. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.”

CMK'nın “Delilleri takdir yetkisi” kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

Öncelikle tanık dinletme ve sorgulama hakkına ilişkin AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına dikkat çekilmelidir:

Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır.

Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin

dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bir yargılamanın adilliğini değerlendirirken uyguladığı genel ilkeleri Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık ([BD], B. No: 26766/05, 22228/06, 15/12/2011) ve Schatschaschwili/Almanya ([BD], B. No: 9154/10, 15/12/2015) kararlarında özetlemiştir. Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık kararında belirlenen ve Schatschaschwili/Almanya kararında geliştirilen ilkelere göre somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen ve duruşmada okunulmasıyla yetinilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 119-125). İkinci olarak okunmasıyla yetinilen tanık beyanlarının karara götüren tek ya da belirleyici delil olup olmadığına bakılacaktır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 126-147). Üçüncü aşamada, duruşmada sınanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğini sağlayan dengeleyici unsurların mevcudiyetine bakılmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, § 147).

Yukarıda belirtilen üç adım birbiriyle ilişki içindedir ve birlikte ele alındığında bu üç ölçüt, duruşmada dinlenmeyen tanık ifadelerinin okunmasıyla yetinilmesinin yargılamanın adilliğine halel getirip getirmediğinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Dolayısıyla geçerli neden şartının karşılanıp karşılanmadığı önemli bir ölçüt olmakla birlikte yokluğu tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle bu üç ölçüt, hak ihlalinin olup olmadığı hususunda hangisinin daha belirleyici olduğuna bağlı biçimde farklı bir sıra takip edilerek incelenebilir (Schatschaschwili/Almanya, § 118).

Mevcut başvuruda, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu hakkında cinsel saldırı, kişi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından verilen mahkumiyet kararında dayanılan mağdur ve tanık beyanları başvurucu müdafiin de bulunduğu duruşmalarda dinlenilmiştir. Başvurucu müdafii söz konusu beyanlara yönelik karşı beyanda bulunmuş ve suçlamaları reddetmiştir.

Yargılama sonunda Ağır Ceza Mahkemesi gerekçeli kararında başvurucu hakkındaki tüm dosya kapsamındaki delilleri değerlendirerek mahkumiyet kararı vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkındaki mahkumiyet kararında mağdur beyanı yanı sıra dosya kapsamındaki tanık beyanları ve diğer delillere de yer vermiştir. Bu hususun mağdur beyanlarının tek başına veya belirleyici ölçüde hükme esas alınıp alınmadığı konusunda

yapılacak incelemede göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

5. Görüldüğü üzere başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının tek bir beyan veya delile dayalı olduğu söz konusu değildir. Bir yargılamada hangi delil veya hangi tanığın beyanına üstünlük verileceği, delilleri takdir ve değerlendirme ile yetkili olan ilk derece mahkemelerine aittir. Anayasa Mahkemesi keyfilik ve bariz takdir hatası dışında delilleri değerlendirme yetkisine haiz değildir. Başvurucunun iddiaları ile mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında tanıkların duruşmada dinlenmemesinin yargılamanın hakkaniyetini zedelediği de söylenemez.

6. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

Ç.A.

B. No: 2022/66069 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66069

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ç.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66069)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Ç.A.

Vekili : Av. Gülseren TEKEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından 8/10/2014 tarihinde boşanma ve ferilerine ilişkin dava açılmıştır. Yapılan yargılamada deliller toplanmış olup 31/3/2016 tarihinde tarafların boşanmalarına, başvurucu lehine tazminat ve nafakaya hükmedilmiştir. Dosya kapsamında hükmün 8/9/2016 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlendiğinden boşanmanın kesinleştiği tarih başvurucunun nüfus kaydına 2016 yılında işlenmiştir.

3. Başvurucunun eşi anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından 15/5/2019 tarihinde yoksulluk nafakasının miktarı yönünden kısmen bozma kararı verilmiştir. Başvurucunun eşinin karar düzeltme yoluna başvurması üzerine ise dava dilekçesi ve ön inceleme duruşma günlerinin tebliğinin usulsüz olduğuna karar verilerek hükmün bu gerekçeyle tamamen bozulmasına 11/11/2019 tarihinde karar

verilmiştir. Anılan karar üzerine davaya bakan mahkeme 6/8/2020 tarihinde kesinleşme şerhinin geçersiz olduğu ve kesinleşme şerhinin kaldırılması gerektiğine dair müzekkereyi Nüfus Müdürlüğüne göndermiştir. Bu müzekkere akabinde Nüfus Müdürlüğünce 20/8/2020 tarihinde alınan kararla başvurucunun nüfus kaydında yer alan kesinleşme bilgisi kaldırılmıştır.

4. Bozma kararı sonrasında başvurucunun eşi de karşı dava açmıştır. Her iki davanın yargılamasına birlikte devam edilmiş olup 6/4/2022 tarihinde her iki davanın kabulüyle tarafların boşanmalarına, nafaka ve tazminat taleplerinin reddine karar verilmiştir. Her iki taraf temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesince 4/7/2023 tarihinde verilen kararla bozma öncesi verilen 31/3/2016 tarihli kararda, tarafların boşanmalarına karar verildiği, başvurucunun eşi tarafından kusur belirlemesi ile kadın lehine hükmedilen nafakalar ve tazminatlar yönünden temyiz yoluna başvurulduğu belirtilmiştir. Bunun yanında anılan davada verilen boşanma hükmünün temyiz edilmediği vurgulanarak bozma sonrası verilen kararda boşanma hükmünün kesinleştiği ve taraflar arasında evlilik birliğinden söz edilemeyeceği vurgulanarak asıl davada yeniden boşanma hükmü kurulması ve boşanma davası açılmasına yasal olanak bulunmadığı hâlde başvurucunun eşinin kesinleşen boşanma hükmünden sonra açtığı karşı davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir. Böylelikle belirtilen gerekçeler yönünden bozma kararı verilmiştir.

5. Anılan karar sonrasında 9/1/2024 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Sistemine (UYAP) işlenen kesinleşme şerhinde hükmün sadece boşanmaya ilişkin kısmının 8/9/2016 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Bu kesinleşme şerhi nüfus kaydına 2024 yılında tekrar işlenmiştir.

6. Komisyonca adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğini ve yaşının ilerlemesi nedeniyle çocuk doğurma ihtimalinin gün geçtikçe azaldığını belirterek evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasını ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

9. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Sözleşme'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

10. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50, Ö.Ç., § 51;

D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

11. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç., § 7; Sabire Güngör, § 52).

12. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

13. Başvuru konusu olayda başvurucunun boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Somut olayda 2014 yılında açılan çekişmeli boşanma davasında hükmün 8/9/2016 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlenmiş olup bu kesinleşme tarihi nüfus kaydına 2016 yılında işlenmiştir. Ardından Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin kararı doğrultusunda yapılan işlem sonucunda 20/8/2020 tarihinde başvurucunun nüfus kaydında yer alan kesinleşme bilgisinin kaldırılması kararı alınmıştır. Bozma kararı sonrasında

yargılama devam ettiğinden son olarak 9/1/2024 tarihinde UYAP sistemine işlenen kesinleşme şerhinde hükmün sadece boşanmaya ilişkin kısmının 8/9/2016 tarihinde kesinleştiği tespit edilmiştir. Bu kesinleşme şerhi de 2024 yılında nüfus kaydına işlenmiştir. Sonuç olarak başvurucu boşanma davasının devam ettiği süreç ve kesinleşme şerhinin kaldırılmış olduğu dönem birlikte değerlendirildiğinde toplamda 5 yıldan uzun bir süre boyunca evlenme hakkından mahrum kalmıştır. Son aşamada da boşanmanın 8/9/2016 tarihinde kesinleştiği tespiti yapılmakla bu kesinleşmenin nüfusa kaydının 2024 yılında yapıldığı dikkate alındığında başvurucuya evlenme hakkını zedeleyecek şekilde külfet yüklendiği değerlendirilmektedir.

15. Yargılama süreci bir bütün hâlinde incelendiğinde başvurucunun yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirmediğinden söz edilemez. Bunun yanında yargılamanın uzamasında başvurucunun bir dahlinin bulunduğunun söylenemeyeceği dikkate alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Böylece devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğünü yerine getirmediği söylenebilir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınanevlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruya konu boşanma davasında verilen boşanma kararının kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı kapsamında bulunan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplamda 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 21. Aile Mahkemesine (E.2021/140, K.2022/218), Yargıtay 2. Hukuk Dairesine (E.2022/7153, K.2023/3619) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ARSLAN

B. No: 2022/74624 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74624

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74624)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Erhan ARSLAN

Vekili : Av. İsmail UYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, evliliğin iptali davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi N. 19/3/2002 tarihinde evlenmiştir. 2003 yılında ise müşterek bir kız çocukları olmuştur. Başvurucu 18/11/2004 tarihinde eşinin akıl hastalığı nedeniyle evliliğin iptali davası açmıştır. Anılan davada başvurucunun eşinin evlenmeden önce akıl hastalığı bulunduğu, bu nedenle evliliğin mutlak butlanla batıl olduğu ileri sürülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda 4/12/2006 tarihinde verilen kararda başvurucunun eşinin evlilik sırasında yasal anlamda bir akıl hastalığının bulunmadığı ve sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından verilen 18/6/2008 tarihli kararla ilk derece mahkemesinin kararının bozulmasına dair hüküm kurulmuştur. Kararın gerekçesinde, başvurucunun eşi hakkında alınan hastane raporları arasında çelişki olduğu tespiti yapılarak anılan çelişkinin giderilmesi için Adli Tıp Kurumundan (ATK) yeniden rapor alınıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerektiği ifade

edilmiştir.

3. Bozma sonrası yapılan yargılamada ise davanın kabulüyle evliliğin iptaline karar verilmiştir. Kararda, alınan ATK raporunda tarafların evlilik tarihi olan 19/3/2002 tarihinde başvurucunun eşinin fiil ehliyetini haiz olmadığının belirtildiği ifade edilmiştir. Kararın temyiz incelemesinde başvurucunun eşinin akıl hastalığının sonradan iyileşip iyileşmediği veya ayırt etme gücünü sonradan kazanıp kazanmadığı hususunda ATK Genel Kurulundan rapor alınması gerektiği belirtilerek bozma kararı verilmiştir.

4. Anılan bozma kararı doğrultusunda mahkemece ATK Genel Kurulundan rapor alınarak 10/11/2014 tarihinde yeniden davanın kabulüne karar verilmiştir. Karara karşı temyiz yoluna başvurulması üzerine Daire 7/9/2015 tarihli kararında alınan raporu yeterli görmeyerek yeniden bozma kararı vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi reddedilmiştir.

5. Ardından yapılan son yargılamada 20 celse sonunda 15/2/2022 tarihinde evliliğin iptaline karar verilmiştir. Daire tarafından ise 9/6/2022 tarihinde karar onanmıştır. Karar düzeltme talebi 8/11/2022 tarihinde reddedilmiştir. Evliliğin iptali kararının 9/6/2022 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlenerek nüfus kaydına işlenmiştir.

6. Başvurucu, Dairenin onama kararını 5/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, akıl hastalığı nedeniyle evliliğin iptali davasının uzun sürmesinin hızlı ve etkili bir yargılama süreci yürütülmemesinden kaynaklandığını ifade ederek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca eşinin akıl hastalığının evlilik öncesi kamu makamlarınca tespit edilmemesi sonucunda akıl hastası olan bir kişiyle evlenmesine neden olunduğunu ve bu kişiden çocuk sahibi olmasıyla da maddi ve manevi olarak sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu 18 yıl boyunca başka biriyle evlenemediğini ve aile kuramadığını, bu nedenle de evlenme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

10. Başvurucu, evliliğin iptali davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Sözleşme'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici [1. B.], B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç. [1. B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K. [2. B.], B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A. [1. B.], B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

11. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma

hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A., § 50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör, § 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§ 50, 51; Sabire Güngör, §§ 40-43).

12. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör, § 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç., § 7; Sabire Güngör, § 52).

13. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerinin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç., § 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Muhammet Seme [1. B.], B. No: 2021/24581, 17/9/2024; Sabire Güngör; sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

14. Başvuru konusu olayda başvurucunun evliliğin iptali davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden ve aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Somut olayda 2004 yılında açılan akıl hastalığı nedeniyle evliliğin iptali davasında hükmün 9/6/2022 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleşme şerhi düzenlendiği görülmüştür. Yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde iki dereceli yargılamanın yaklaşık 18 yıl sürdüğü, yargılamanın uzamasında başvurucunun bir dahlinin bulunmadığı dikkate

alındığında somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı, dolayısıyla başvurucunun evlenme/aile kurma hakkına ilişkin devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile toplamda 3.000.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruya konu evliliğin iptali davasında verilen iptal kararının kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı kapsamında bulunan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplamda 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 22. Aile Mahkemesine (E.2021/7, K.2022/164), Yargıtay 2. Hukuk Dairesine (E.2022/4279, K.2023/5582) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SONGÜL KÖSE

B. No: 2022/78183 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/78183

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SONGÜL KÖSE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/78183)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Songül KÖSE

Vekili : Av. Serhat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltının makul süreyi aşması, soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmeme ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara itirazı İstanbul 40. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Bu karar başvurucuya 30/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle

müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gerekçeyle talebin kabulüne karar vermiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini ifade etmiştir.

7. Başvurucu 27/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 15/12/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir. Yargılama sonucunda 5/2/2024 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 20/2/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

10. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile örgütlenme ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

16. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı görülmektedir.

17. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suç İsnadıyla İlgili Bilgilendirilme Yapılmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

20. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine yazılı veya bunun hemen mümkün bulunmadığı hâllerde sözlü olarak açıklanmayan kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesi, yakalama nedenlerinin ve suçlamaların bildirilmemesine yönelik iddialara ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat, B. No: 2013/7929, 01/12/2015, §§ 52, 53).

22. Somut olayda anılan içtihat da gözetildiğinde başvurucunun 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinde belirtilen ve mezkûr iddia yönünden etkili bir hukuk yolu olan yargısal yolu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

24. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

27. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

28. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

29. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

30. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

31. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

32. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

33. Somut olayda 5271 sayılı Kanun’un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla

kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

35. Başvurucu 300.000 TL manevi tazminat ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

37. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Suç isnadıyla ilgili bilgilendirilme yapılmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin

sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

KAMİLE KANDAL VE KIYASETTİN CÜHEYLAN

B. No: 2022/82341 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82341

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİLE KANDAL VE KIYASETTİN CÜHEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82341)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucular : 1. Kamile KANDAL 2. Kıyasettin CÜHEYLAN

Vekili : Av. Ahmet Baran ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltı süresinin makul olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucular, sorgularının ardından İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Başvuruculların anılan karara itirazları İstanbul 40. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Bu karar başvuruculara 20/7/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucular hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına

karar verilmesi için talepte bulunmuştur. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gerekçeyle talebin kabulüne karar vermiştir. Başvurucular kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz ettiklerini, ancak itirazları hakkında karar verilmediğini ifade etmiştir.

6. Başvurucular 18/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucular hakkında kamu davası açılmıştır.

8. Başvurucular, yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından farklı tarihlerde verilen kararlarla tahliye edilmiştir. Yargılama sonucunda 5/2/2024 tarihinde başvurucuların beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 12/3/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Komisyon tarafından başvurucuların adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

10. Başvurucular, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucuların iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucular; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen haklarında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucular; ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluklarına dayanak kılındığını belirterek haklarında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucular bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile örgütlenme ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yer verilmiş ve incelemenin bu kapsamda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer

olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmıştır. Bu yol, başvuruculara tutukluluk nedeniyle uğradıkları zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Başvurucular, haklarındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmektedir.

17. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvuruculara siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti ile örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

19. Başvurucular; soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle haklarındaki suçlamaları ve bu suçlamaların delillerini öğrenemediklerini, bu nedenle tutuklamaya etkin bir şekilde itirazda bulunamadıklarını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Başvuruculara bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

22. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

23. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

24. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt

yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

25. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

26. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucular hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucular kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

27. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

28. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvuruculara belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

30. Başvurucular 300.000 TL manevi tazminat ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla

soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

32. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken toplam 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadıkları için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvuruculara net 60.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

BİLAL YILDIZ VE VEYSİ YILDIZ

B. No: 2022/89299 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89299

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLAL YILDIZ VE VEYSİ YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89299)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucular : 1. Bilal YILDIZ 2. Veysi YILDIZ

Vekili : Av. Gulan Çağın KALELİ KOÇER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltı süresinin makul olmaması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirme yapılmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı ve tutuklama tedbirinin uygulandığı süreçlerde kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz bırakılma nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 3/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucular, sorgularının ardından İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/6/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvuruculların anılan karara itirazları İstanbul 42. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 22/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucular, bu kararı 2/9/2022 tarihinde öğrenmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun

153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucular hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gerekçeyle talebin kabulüne karar vermiştir. Başvurucular kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz ettiklerini, ancak itirazları hakkında karar verilmediğini ifade etmiştir.

7. Başvurucular 12/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. 1/9/2022 tarihli iddianame ile başvurucular hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucular yargılamayı yürüten İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından farklı tarihlerde verilen kararlarla tahliye edilmiştir. Yargılama sonucunda 5/2/2024 tarihinde başvurucuların beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

9. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

10. Başvurucular, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucuların iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucular; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen haklarında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucular; örgütlenme hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluklarına dayanak kılındığını belirterek haklarında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucular bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile örgütlenme hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı

tanınmaktadır. Bu yol, başvurucuların tutukluluk nedeniyle uğradıkları zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

16. Başvurucular, haklarındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmektedir.

17. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucuların siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

19. Başvurucular; soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle haklarındaki suçlamaları ve bu suçlamaların delillerini öğrenemediklerini, bu nedenle tutuklamaya etkin bir şekilde itirazda bulunamadıklarını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Başvuruculara bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

22. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

23. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

24. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına

almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

25. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

26. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucular hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucular kısıtlama kararına 3/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

27. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

28. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvuruculara belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

D. Suç İsnadıyla İlgili Bilgilendirilme Yapılmadığına İlişkin İddia

30. Başvurucular, gözaltına alındıktan sonra soruşturma konusu suçla ilgili olarak taraflarının bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

31. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine yazılı veya bunun hemen mümkün bulunmadığı hâllerde sözlü olarak açıklanmayan kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

32. Anayasa Mahkemesi, yakalama nedenlerinin ve suçlamaların bildirilmemesine yönelik iddialara ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat, B. No: 2013/7929, 01/12/2015, §§ 52, 53).

33. Somut olayda anılan içtihat da gözetildiğinde başvuruculara 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen ve mezkûr iddia yönünden etkili bir hukuk yolu olan yargısal yolu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucular, gözaltı ve tutuklama tedbirinin uygulandığı süreçlerde kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldıklarını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde etkili bir soruşturmanın yapılması gerekmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını da sağlamaya elverişli olmalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

37. Devletin sahip olduğu etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında, işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler mevcut olduğunda -kişilere müdahale üçüncü kişilerden gelmiş olsa dahi- şikâyet ya da ihbarda bulunulmadığında bile resen soruşturma açılmasının sağlanması gerektiği açıktır (Tahir Canan, § 25).

38. Başvuruya konu olayda başvurucular, genel olarak kamu görevlileri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıklarını ileri sürmektedir. Başvuruculara anılan iddialarını herhangi bir adli ve/veya idari merciye ilettiğine dair bir bilgi veya belge sunmadığı da gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucular 300.000 TL manevi tazminat ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

42. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken toplam 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadıkları için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Suç isnadıyla ilgili bilgilendirilme yapılmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

5. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvuruculara net 60.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin

kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

ROHAT BULUT

B. No: 2022/89488 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/89488

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ROHAT BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/89488)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Rohat BULUT

Vekilleri : Av. Resul TAMUR Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 8/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunda gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Hâkimlik örgütün medya yapılanmasına ilişkin olgulara genel olarak değindikten sonra "söz konusu yapılanmalar kapsamında sürekli ve düzenli bir şekilde faaliyet yürüttüğüne yönelik gerçekleştirilen tespitler, ikametinde gerçekleştirilen aramalar neticesi ele geçirilen örgütsel dokümanları gösterir ikamet arama tutanakları, değerlendirme tespit tutanakları ve tüm dosya kapsamını" gözeterek başvurucunun isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun karara itirazı, Diyarbakır 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 1/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 19/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; sürecin sonunda bu talep Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz ettiğini, ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu 15/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 24/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. PKK/KCK terör örgütünün KCK sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanmasına gittiği, bu kapsamda örgüte müzahir olarak yurt dışı merkezli yayın faaliyeti yürüten ve Türkiye'de yayınları yasaklı olan Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organlarından Diyarbakır'da bulunan yapım şirketlerine örgüt propagandası olarak kullanılmak üzere içerik üretilmesi yönünde talimatlar gönderildiği, başvurucu ve diğer şüpheliler tarafından bu talimatlar doğrultusunda programlar hazırlanıp bahsi geçen yayın organlarına gönderildiği ve uluslararası alanda terör örgütü güdümünde yayınlar yapıldığı ileri sürülmüştür. Başsavcılık, başvurucunun ve Sterk TV, Medya Haber TV gibi yayın organları ile Diyarbakır merkezli yapım şirketlerinin örgütle iltisakına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık U.Ü. "...Türkiye'den uçak kalkışı olduğunda Sterk Tv ve Denge Kürdistan Radyosu üzerinden bilgilendirmeler yapılmaktadır. Yerel istihbarat kaynaklarından da bu tür bilgiler elde edildiği olmaktaydı..."

- Tanık A.B. "...Kırsal alanda Sterk TV, Med Müzik, Jin TV, Ronahi TV yayınları izlenir. Bu kanallardan özellikle Sterk TV ve Med TV hareket ve eylem talimatları için kullanılır. Son dakika olarak yayın yaparlar, daha sonra cihazlarla tedbir alınması yönünde talimatlar verilir..."

- Tanık G.U. "...Ben 2016 yılı Mayıs Haziran ayı gibi Suriye'de faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV isimli televizyon kanalından 25/5/2012 tarihinde Kayseri Pınarbaşında Emniyet Müdürlüğüne yönelik fedai eylemi yapan Andok kod ve Eriş kod isimli örgüt mensuplarının videolarını izlemiştim ve bu olaydan etkilenerek eğitim almak istedim..."

- Tanık M.B. "...Karargahtan ayrıldıktan sonra örgüt içerisinde başka bir bölgede faaliyet yürüttüğüm sırada Sterk TV'de bu örgüt mensubunu -KCK yürütme konseyi üyelerinin açıklama yaptığı sırada- yürütme konseyi üyelerinin yanında gördüm. Sterk TV'de gördüğüm bu açıklamayı Cemil BAYIK yapıyordu..."

- Tanık K.K. "...PKK terör örgütü güdümünde yayın yapan Pel Ajans isimli yapım şirketi

tarafından Diyarbakır ilinde örgütsel konulara dair ya da gündemde olan konulara dair haberler ve programlar yapılarak Avrupa'da yayın yapan Sterk TV, Medya Haber, Jin TV isimli televizyon kanallarına göndererek yayınlatmaktadırlar. Pel Ajans'ın Urfa yolu üzerinde bulunan yerleşkesi bulunmaktadır. Çekilen programlar burada hazırlanıp gönderilmektedir. Özellikle Kadro örgüt mensupları kendi aralarında konuştuklarında mutlaka haftalık olarak Sterk TV'de yayınlanan PKK terör örgütünün üst yönetiminin vermiş olduğu röportajlarının izlenmesini ve kaçırılmamasını söylemektedir. Örgüt üst yönetiminin Sterk TV, Jin TV ve Medya Haber gibi kanallarda verdiği röportajlar talimat olarak algılanır ve alt kadrolar tarafından ona göre uygulanır. Avrupa'da faaliyet gösteren Sterk TV'den Türkiye'de faaliyet gösteren basın alanına haftanın belirli günleri canlı yayın yapmaları ve konu/gündem belirlemeleri istenir. Bu talimata istinaden de Diyarbakır ilinde yayınlar yapılmaktadır."

- CV23TY45UP78 kod isimli gizli tanık ''...Şanlıurfa yolu üzerinde halen faaliyet yürüten Pel Yapım isimli işyeri daha önce Bağlar ilçesi Bağcılar mahallesinde bulunan Zümrütkent villalarında faaliyet yürütüyordu. Burada bir villa içerisinde terör örgütüne yönelik yayınlar hazırlanarak terör örgütünün kanalları olan Sterk TV, Medya Haber, ANF, Nuçe Ciwan gibi haber kanallarına bu haberler gönderiliyordu. Avrupa'da faaliyet yürüten bu haber kanalları Ari Yapım, Pel Yapım, Pia Yapım ile anlaşmalar yapıp sanki yasal programlar yapılıyormuş gibi fiş ve fatura keserek Avrupa'dan yüklü miktarda para alınmakta, bu paralarla terör örgütüne yönelik eylem faaliyet ve propaganda yayınları yapılmaktadır. Aynı zamanda bu prodüksiyonlar HDP'ye bağlı belediyelerden çekim, belgesel, tanıtım adı altında fatura keserek yüksek miktarlarda parayı belediyelerden kendilerine aktarmaktadırlar. Aslında çok fazla maliyeti olmayan bu yayınlar karşılığında belediyelere çok yüksek miktarlarda faturalar kesilerek, belediyelerden alınan bu paralar sanki yasal bir iş yapılmış gibi terör örgütüne aktarılmaktadır. 2020 yılında PKK terör örgütü Şanlıurfa yolu üzerinde bulunan bir plazanın alt katını stüdyoya çevirerek üst iki katını ise montaj, düzenleme ve haber alma birimi olarak kullanmaya başladı. Pel Yapım, Pia ve Ari Yapım tamamen PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılmak üzere kurulmuş şirketlerdir. PİA Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi S.D., ARİ Yapım şirketinin sahibi/imtiyaz sahibi B.K., PEL Yapım isimli şirketin sahibi H.Ç. olarak gözükmektedir fakat PEL, ARİ ve PİA Yapım şirketleri PKK/KCK terör örgütüne aittir. PEL Yapım şirketinin tüm mali işlerini ise R.T. yürütmektedir. Avrupa'da faaliyet gösteren Medya Haber ve Sterk TV ile PEL Yapım arasındaki koordineyi E.T. sağlamaktadır. PKK/KCK terör örgütü adına yurt dışında faaliyet yürüten Sterk TV, Medya Haber gibi yayın organları HİVRON isimli şirket aracılığıyla Türkiye'de faaliyet yürüten PEL Yapım, ARİ Yapım ve PİA Yapım isimli şirketlerden program satın almakta, bu programlar PEL yapımın stüdyolarında ya da farklı alanlarda çekilerek Avrupa'ya gönderilmekte, Sterk TV ve Medya Haber'de yayınlanmaktadır. Bu şekilde Avrupa'dan yüklü miktarda para sanki yasalmış gibi fatura kesilerek buradaki yapım şirketlerine aktarılmaktadır. Şanlıurfa yolu üzerindeki terör örgütünün kurdurmuş olduğu stüdyonun yerini ve kullandıkları bilgisayar monitörleri, bilgisayar kasaları, led ekran televizyonlar, kamera ve fotoğraf makineleri, ışık ses görüntü sistemleri, ofis ve dekorasyon malzemelerinin tamamım 6.500.000 milyon TL'ye mal ettiler. Pel Yapım içerisinde çalışan K.B., M.P., M.G., A.Ö., F.K., G.K.,R.G., L.A. ve İ.K. isimli şahıslar terör örgütü içerisinde yer alan bu ajanslarda kameramanlık, montaj işleri ve kamera çekim işleri yapmakta, ideolojik olarak PKK/KCK terör örgütüne bağlı kişilerdir. Zaman zaman yurt içinde ve yurt dışında terör örgütüne yönelik haber çekimlerini bu şahıslar yapmaktadır. Aynı zamanda terör örgütünün kongre ve konferanslarında gösterilmek üzere terör örgütü propagandası içeren sinevizyonlar hazırlayarak terör örgütünün gençlik yapılanmasında ya da HDP partisi

içerisindeki kişilere vererek yayınlatmaktadırlar. Ben de Şanlıurfa yolundaki bu stüdyoya gittiğimde bu stüdyolarda çekim yapıldığını gördüm. Benim stüdyoda bulunduğum zaman yapılan bu çekimi daha sonra Medya Haber isimli kanaldan da izledim. K.B. benim de bulunduğum bir ortamda terör örgütünün açlık grevlerine yönelik program çekimi yapacaklarını, özellikle cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının ajitasyon yaparak terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a yönelik tecritle alakalı program hazırlayacaklarını söyledi. Bu şekilde kamuoyunun ve örgüt tabanının harekete geçmesini sağlamaya çalışacaklarını anlattı.''

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan M.Ç. "Ben Ari Yapım isimli prodüksiyon şirketinde 2020 yılının Şubat ayından itibaren çalışmaya başladım. 2020 yılı şubat ile mart aylarında ARİ Yapım'ın eski yerinden yeni yerine taşınacağı için yeni binadaki temizlik işlerinde bulundum... A.Ö, İ.K., K.B., M.Y., L.A. ve S.D. isimli şahısların Ari Yapım prodüksiyon şirketinde kameraman olarak çalıştıklarını biliyorum ve şirkete girip çıkarken ellerinde kameralar ve çekim işlerinde kullanılan cihazlar ile görüyordum. R.G. isimli şahsı da dış çekimlere gidip geldikleri zaman elinde kamera ve çekim malzemeleri ile görüyordum. E.T., G.A.K., M.A.E., M.Ş., N.T., E.T., Ö.Ç., S.A. ve Rohat Bulut isimli şahısların da Ari Yapım isimli şirkette çekilen programlarda sunuculuk yaptıklarını görüyordum ve genelde ben temizlik yaptığım sıralarda stüdyonun çekimlerin yapıldığı zemin katın kapısını kilitleyerek çekimler yapılıyordu ve bu ismini verdiğim şahıslar stüdyo kısmında oluyorlardı. B.K. isimli şahsın Ari Yapım prodüksiyon şirketinde çalıştığını görüyordum fakat ne iş yaptığı hakkında bilgim yoktur. ARİ Yapım isimli şirketin finans ve muhasebe işlemleri ile R.T. isimli kadın şahıs ilgilenirdi benim maaş işlemlerim ve diğer çalışanların maaşları ile ilgili konularda ve şirketin finans işleri ile ilgilenirdi. Ari Yapım isimli şirkette yukarıda ismini verdiğim şahıslar tarafından stüdyolarda çekilen programların STERK TV'de yayınlandığını ve STERK TV, MEDYA HABER isimli kanalında gönderilen programlar karşılığında ARİ Yapım isimli prodüksiyon şirketine finansman sağladığını biliyorum."

- Soruşturma aşamasında ifadesine başvurulan H.A. "Ben yaklaşık 4 yıl önce Pia Yapım isimli iş yerinde gece bekçisi olarak çalışmaya başladım. A.Ö., E.T., İ.K., R.G., S.A., S.D., M.G. ve M.S.Y. isimli şahıslar da bu firmada çalışıyordu, bu saydığım isimler dışarıda çekim yapıyorlardı ama o dönem iş yerinde stüdyo olmadığından iş yerinde herhangi bir çekim yaptıklarını ben görmedim, o dönem yaptıkları çekimleri televizyonda izlemedim ancak daha sonraki yani Urfa yolu üzerindeki işyerine taşındığımızda Sterk Tv ve Medya Haber'e program yaparak sattıklarını öğrendim. 2020 yılı Mart ayında pandemi yasakları başlamadan önce Zümrütkent'teki iş yeri kapatılarak Urfa Yolu üzerinde bulunan bir katı altta stüdyoya çevrilmiş, iki katı bürolar halinde olan iş yerine taşındık. Yeni işyerine taşındığımızda daha önceki işyerindekiler ile beraber B.K.,G.A.K., K.B.,L.A., M.A.E., M.Ş., Ö.Ç, R.T. ve Rohat Bulut isimli şahıslar da bu işyerinde çalışıyorlardı. İşyerinde stüdyo bulunduğundan işyeri içerisinde program çekimleri yapılmaktaydı. Maaş ve muhasebe işlemlerini R.T. yapıyordu. İşyeri girişinde bulunan televizyonda Sterk TV, Medya Haber v.b kanallar açıktı, yapılan programların Sterk Tv ve Medya Haber'de yayınlandığını gördüm. Yapılan programlarda tecritle, Abdullah ÖCALAN, 15 Şubat- 27 Kasım gibi örgüt için önemli günler ile alakalı örgütsel konuların işlendiğini gördüm. Yeni yerine taşındıktan sonra Pia, Pel ve Ari Yapım'ın beraber hareket ettiklerini anladım." şeklinde beyanlarda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık, yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramalarda ele geçirilen belgelerde para transferlerinin görüldüğünü ve bu şirketlerin mali kaynaklarının ayrı şirketler olmalarına rağmen tek bir merkezden sağlandığını, ayrıca Belçika merkezli Hivron

Nv adlı şirkete 93 adet program karşılığı toplam 846.800 avro tutarında faturaların kesildiğini ve mezkûr şirketin örgütle iltisaklı Medya Haber TV'nin bir iştiraki olduğunu ileri sürmüştür.

iii. Başsavcılık, Pel Yapımda radyo-televizyon spikeri olarak sigorta kaydı bulunan başvurucunun örgütle iltisaklı yayın organlarına yönelik içerik üretiminde doğrudan görev aldığını ileri sürmüş ve bu duruma ilişkin olarak yapım şirketlerinin merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara yer vermiştir. Başsavcılık, "Destane Wesane Rap2" başlıklı dokümanın içeriğinde başvurucunun Sterk TV'de yayımlanan "Çavderi" isimli programın sunucusu olduğunun belirtildiğini ve belgede yayın muhteviyatına ve başvurucuya yönelik değerlendirmelerin bulunduğunu, yine "Önderlik 05441" ve "Kadın Şiddet 2539" isimli dokümanlarda başvurucunun sunucusu olduğu programda tartışılacak hususların talimat olarak bildirildiği ve sonraki tarihlerde yayımlanan program bölümlerinin bu talimatla uyumlu olarak örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın tecrit altında tutulduğu iddialarını konu edindiğini ifade etmiştir.

iv. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise içinde örgüt üyelerinin fotoğraflarının ve örgüt propagandası niteliğinde bazı görsellerin bulunduğu dijital materyal ile haklarında yasaklama kararı bulunan 17 adet yayının ele geçirildiğini vurgulamıştır.

9. Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/69 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Mahkeme 11/7/2023 tarihli ilk duruşmanın sonunda yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

12. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

13. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

14. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya

çıktığına..."

15. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

III. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

20. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri; başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun yapım şirketindeki faaliyetlerine, hakkındaki tanık beyanlarına ve şirket merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dokümanlara dayanmıştır (bkz. § 8).

23. Yargı mercilerinin başvurucunun çalıştığı yapım şirketleri ve bu şirketlerin iltisaklı olduğu belirtilen yayın organlarının terör örgütü yapılanması içinde olduğuna yönelik genel nitelikteki tespitleriyle (bkz. §§ 8, 13, 14) birlikte şirket merkezlerinde yapılan aramada ele geçirilen doküman içerikleri ve başvurucu hakkındaki -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan- tanık beyanları gözetildiğinde, belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının

verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

25. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

31. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

34. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin

yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 250).

35. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk halinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

36. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

37. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

38. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 9/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

39. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

40. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim

olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

IV. GİDERİM

42. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

43. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hali sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

“Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması” yönünden 2023/102251 sayılı başvurudaki karşı oy gerekçesine atfen aynı gerekçelerle çoğunluğun vermiş olduğu karara katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

HASAN HÜSEYİN ÖZAN

B. No: 2022/103754 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103754

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN HÜSEYİN ÖZAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103754)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Hasan Hüseyin ÖZAN

Vekili : Av. Muhammed Kürşad TÜRKSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve diğer anayasal hakların ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tokat Cumhuriyet Başsavcılığında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hakkında adli işlem yapılan Y.R.nin "...2011 yılında Tokat iline Başkomiser rütbesindeyken tayinin çıktığı, burada cemaat toplantılarına devam ettiğini, bu toplantılarda burs adı altında para toplandığını, kendisinin de verdiğini, bu toplantılara..., 2014 yılında tayini çıkan Lojistikte görevli Hasan Hüseyin Özan isimli emniyet amiri,....katılıyordu,..." şeklinde beyanda bulunması üzerine Antalya İl Emniyet Müdürlüğü nezdinde 4. sınıf emniyet müdürü olan başvurucu hakkında Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 23/11/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede, kendi soruşturması sırasında etkin pişmanlık müessessinden

faydalanmak isteyen Y.R. adlı şahsın beyanı ve başvurucu ile ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının bir soruşturma kapsamında Garson kod adlı gizli tanıktan elde edilen micro SD karttaki bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından düzenlenen veri inceleme raporunun dosya arasında bulunduğu iddianamede belirtilmiştir. 28/11/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar verilmiştir.

4. Tanık Y.R. istinabe yoluyla 20/12/2017 tarihinde dinlenilmiştir. Bu kapsamdaki ifadesi şu şekildedir:

"Benim hakkımda halen aynı suçtan soruşturma devam etmektedir. Daha önce verdiğim ifade doğrudur, aynen geçerlidir. Aynı zamanda yaptığım teşhis de doğrudur ve geçerlidir. Sanık Hasan Hüseyin Özan'ı tanırım, sanık 2014 yılında tayini çıkması nedeniyle Tokat ilinden ayrılmıştır; ancak öncesinde 2012-2013 yıllarında birkaç kez sohbet toplantılarında görmüştüm, kendisi emniyet amiriydi, benim meslektaşımdı. Ben Sanık Hasan Hüseyin'in toplantılarda para verdiğini görmedim. Sanıkla ilgili bildiğim başkaca bir husus yoktur,..."

5. Yapılan duruşmada başvurucunun savunması alınmıştır. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmuş ve başvurucunun cezalandırılmasını talep etmiştir. Duruşma sonunda Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu hakkında 1/3/2018 tarihinde beraat kararı verilmiştir. Beraat kararının gerekçesinde başka bir mahkemede aynı suç kapsamında yargılanan tanık Y.R.nin beyanlarının soyut olduğu ve başkaca delillerle desteklenmeyen veri inceleme raporu dışında, başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısına dâhil olduğuna yönelik dosya içerisine yansımış herhangi bir delil bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Hükme karşı Cumhuriyet savcısı tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Bu kapsamda dosyada yer alan tanık beyanı ile veri inceleme raporunun dikkate alınması suretiyle sanığın cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir. İstinaf dilekçesi başvurucuya 4/4/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından 17/12/2018 tarihinde davanın yeniden görülmesine ve duruşma yapılmasına karar verilmiştir. Tensip Tutanağında, sanığa ait cep telefonunun 2013-2016 yıllarına ait HTS dökümlerinin istenilmesine ve HTS dökümleri geldiğinde duruşma günü beklenmeksizin HTS analiz raporu aldırılması için terörle mücadele şube müdürlüğüne (TEM) gönderilmesine karar verilmiştir.

8. Yapılan duruşmada başvurucunun savunması alınmıştır. HTS kayıtlarının gelmesinden sonra bilgilerin liste hâlinde olması gözetilerek bilirkişi raporu alınmasına gerek görülmediği duruşma tutanağından anlaşılmaktadır. Duruşma sonunda beraat kararının kaldırılmasına, başvurucunun üzerine atılı suç kapsamında 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Bu kapsamda gerekçeli kararda başvurucu gibi üst düzey polis memuru olan Y.R.nin fotoğraf üzerinden yaptığı teşhis ve bu kişinin kolluktaki ifadesi ile ilk derece mahkemesince talimat yoluyla alınan beyanıyla başvurucunun Tokat'da görev yaptığı dönemde FETÖ/PDY'nin sohbet toplantısı adı altında gerçekleştirdiği örgütsel toplantılara katılmasına dayanılmış ve böylelikle terör örgütünün hiyerarşik yapısı içinde bulunduğu kabul edilmiştir. Ayrıca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen emniyet mahrem yapılanması soruşturmasında ele geçirilen micro SD kart içeriğindeki bilgilere istinaden hazırlanan veri inceleme raporu da gözönüne alınmıştır. Bu noktada başvurucunun FETÖ mensubiyeti olan, sadakati ve bağlılığı olan ancak bazı konularda sorgulayan veya zaafı olan kişileri ifade eden B4 koduyla kodlanması; bu kapsamda İzmir büyük bölge altında, Antalya küçük bölgesine bağlı Antalya merkezinde

tanımlanması ile tayin olduğu Antalya'da da faaliyetlerini sürdürdüğü yorumu yapılmıştır.

9. Hüküm, temyiz denetiminden geçerek 27/9/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu vekili nihai hükmü 10/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Diğer taraftan başvurucu da nihai kararı, yakalanmayla birlikte 16/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiş ve 13/12/2022 tarihinde 2022/106475 No.lu başvuru ile bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLERDİRME

12. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/106475 numaralı bireysel başvurunun, mevcut 2022/103754 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

13. Başvurucu; altı gün süreyle gözaltına kalmasını gerektirecek bir durumun olmadığını, ayrıca tanık Y.R.nin ifade ettiği şekliyle mahrem boyutu olmayan dinî içerikli ve barışçıl bir toplantıya katılmanın mahkûmiyet kararında dikkate alınmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

14. Başvurucu vekili, nihai hükmü 10/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Diğer taraftan başvurucu da nihai kararı, yakalanmayla 16/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiş ve 13/12/2022 tarihinde 2022/106475 No.lu başvuru ile bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi şartı, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınması gereken bir başvuru koşuludur (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19). Bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre geçtikten sonra yapılan eksiklik giderimlerinde daha önce öz olarak dahi ileri sürülmemiş hak ihlaline dair yeni iddialarda bulunulması mümkün değildir (Ferhat Yildeniz, B. No: 2017/20129, 15/12/2020, § 29).

16. Somut olayda başvurucu 13/12/2022 tarihli ve 2022/106475 No.lu başvuru ile anılan hakların ihlal edildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte ilk sunulan bireysel başvuru formunda öz itibariyle dahi olsa kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin söz konusu iddialar ileri sürülmemiştir. Dolayısıyla söz konusu şikâyetin nihai kararın öğrenilme tarihi de dikkate alındığında süresinde başvuruya konu edilmediği sonucuna varılmıştır. Aksinin kabulü hâlinde Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşüne karşı beyan veya ek beyanları içerir dilekçelerle farklı ve bağımsız ihlal iddialarının her zaman dile getirilmesi mümkün olacaktır. Bu da bireysel başvuru için öngörülen otuz günlük süre kuralını anlamsız hâle getirecektir (benzer yöndeki karar için bkz. Ümüt Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31; Sinan Oğan, B. No:

2017/32685, 2/6/2020, § 29; Ferhat Yildeniz, § 33).

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; istinaf ilamında örgütsel bir eylemi olduğuna dair bilgisi olmadığını açıkça belirten tanık beyanına ve SD karttaki kodlamaya atıf yapmaktan ibaret bir gerekçe oluşturulduğunu, toplanılan delillerden başka yeni bir delil olmamasına rağmen mahkûmiyet kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu, dosyadaki delillerle terör örgütü suçunun oluşmasının mümkün olmadığını, suçun manevi unsurunun dikkate alınmadığını, kaldı ki 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesindeki hata hükümlerinin neden uygulanmadığının değerlendirilmediğini, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde; derece mahkemesinin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında iddialarını yinelemiştir.

20. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa’nın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” kenar başlıklı 38. maddesinin birinci maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir (bkz. AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13). Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 5237 sayılı Kanun’un 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir.

24. Bununla birlikte ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kurallar için yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyulabilir. Ancak yargı organlarınca yapılacak yorumun kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2.B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47). Bu nedenle, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller

çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 62).

25. Anayasa Mahkemesi önüne gelen birçok başvuruda FETÖ/PDY'ye üyelik suçu bağlamında suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kapsam ve içeriğini incelemiş, ayrıntılı değerlendirmelerde bulunmuştur (bkz. Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, §§ 26-52; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 44-64; Yahya Turgut [GK], B. No: 2021/43694, 9/10/2024, §§ 44-58).

26. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine yönelik şikayetleri kapsayan başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meselenin, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi gerektiğini vurgulayan Anayasa Mahkemesi, başvurucunun örgütün terör niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği, örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığı ortaya konulduğu takdirde söz konusu fiillerden dolayı cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40; Hasan Sarıcı, § 33).

27. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarihin verilmesi yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Yahya Turgut, § 53; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36).

28. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan sonra dahi terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirildiği tespit edilen örgütsel faaliyetlerin varlığının ortaya konulması suretiyle örgütün nihai amacının bilindiği sonucuna varılan durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine de karar vermiştir (Yahya Turgut, §§ 57-59).

29. Somut olayda Bölge Adiye Mahkemesinin temyiz denetiminden geçerek onanan gerekçeli kararına göre başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller, tanık Y.R.nın beyanları ve Garson adlı gizli tanıktan elde edilen SD karttaki verilerdir. Bölge Adliye Mahkemesi, SD karttaki verilere dayanarak başvurucunun FETÖ/PDY hiyerarşisi içinde konumunu sürdürdüğünü belirtmiştir.

30. Yargıtay uygulamasına göre 2013 yılı öncesine ait olan ve bu tarihten sonra devam etmeyen, gizlilik ve himmet vermek/toplamak gibi örgütsel özellik taşıdığı da belirlenemeyen dinî sohbetlere katılmaktan ibaret eylemlere istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi mümkün değildir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/2/2021 tarihli ve E.2019/10348, K.2021/972; 10/5/2018 tarihli ve E.2017/4179, K.2018/1541 sayılı kararları; hata hükümleri uygulanarak ceza verilmesine yer olmadığına dair kurulan hükümde, beraat yönünde hüküm kurulması gerektiği gerekçesiyle verilen bir bozma kararı için bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/1/2025 tarihli ve E.2023/24901, K.2025/1910 sayılı kararı]. Dolayısıyla başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılan sohbetlere katılma eyleminin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik

taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20; Hasan Sarıcı, § 37).

31. Bölge Adliye Mahkemesinin mahkûmiyet hükmüne esas aldığı tanık Y.R.nin ifadesinde, başvurucuyu 2012-2013 yıllarında birkaç kez sohbet toplantılarında gördüğünü, başvurucunun toplantılarda para verdiğini görmediği yönündeki beyanları karşısında toplantıların örgütsel niteliğine ve Yargıtayca kritik olduğu belirtilen tarihlerden sonra devam edip etmediğine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmediği görülmüştür.

32. Yargıtay uygulamasında ise sanıkların Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde "B4" olarak kodlanması mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/1/2025 tarihli ve E.2023/26776, K.2025/1399 sayılı kararı; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/2/2025 tarihli ve E.2022/11020, K.2025/2707 sayılı kararı.)

33. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi tarafından tanık Y.R.nın beyanlarında bahsedilen sohbet toplantılarına katılma eyleminin -gerçekleştirildiği tarih dikkate alındığında- neden örgütsel nitelikte bir faaliyet olarak kabul edildiğine dair herhangi bir izahat yapılmadığı gözönünde bulundurulmalıdır. Başka bir deyişle sohbet adı altındaki toplantılara katılması şeklinde mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngörebileceği somut olayda gösterilememiştir. SD karttan elde edilen verilerle ilgili olarak yeteri kadar araştırma da yapılmamıştır. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç, Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyeti nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyesi olduğuna dair kabulün hukuka aykırı delillere dayanıldığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu, dijital verileri Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına teslim eden Garson kod adlı gizli tanığın duruşmada dinlenilmemesinden yakınmış; savunma hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Diğer taraftan başvurucu, soruşturma evresinde gerekçe belirtmeksizin dosya hakkında gizlilik kararının alınmasını şikâyet etmektedir. Ayrıca iddianamede kendisi hakkındaki deliller yönünden kişiye özgü bir değerlendirme yapılmadığını, matbu içeriklerle düzenlenen iddianame üzerine yargılandığını, savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Son olarak davanın yeniden görülmesi sırasında GSM numarası hakkında 2013-2016 yıllarına ait HTS dökümlerinin istenmesine karar verildiğini, bu deliller üzerinden inceleme yapılarak mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Başvuruda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkının birtakım güvencelerine ilişkin ileri sürülen şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

37. Başvurucu, ilk başvurusunda ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Sonraki başvurusunda ise ayrıca maddi ve manevi tazminat istemi yer

almaktadır.

38. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

40. Başvuru süresinden sonra istenilen tazminat taleplerinin değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle başvurucunun tazminat taleplerinin reddedilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/254, K.2018/89) GÖNDERİLMESİNE,

F. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RİFAT SERDAROĞLU

B. No: 2022/108288 | Karar tarihi: 27.05.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/108288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RİFAT SERDAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/108288)

Karar Tarihi: 27/5/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Rifat SERDAROĞLU

Vekili : Av. Nizamettin BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, internet sitesinde yayımlanan köşe yazısı nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilmenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; belediye başkanlığı, milletvekilliği ve bakanlık görevlerinde bulunmuş olup başvuruya konu olayların gerçekleştiği tarihte hâlen bir siyasi partinin başkanlığını yürütmekte ve kendisine ait internet sitesi üzerinden yazılar yayımlamaktadır. Müşteki N.B.E. ise Türkiye'nin eğitim alanında faaliyet gösteren bazı vakıfların kurucusu veya mütevelli heyeti üyesidir.

3. Başvurucu, kendisine ait internet sitesi üzerinden 8/9/2017 tarihinde "Çember Daralıyor" başlıklı bir yazı paylaşmıştır. Yazıda kamuoyu tarafından siyasetçi, iş insanı, bürokrat kimlikleriyle tanınan birden fazla kişi hakkında çeşitli ifadelere yer verildiği görülmektedir. Yazı içeriğinde davacıyla ilgili olan kısım ise şu şekildedir;

"[B.E.] kimdir?

İtalya'nın Bologna kentinde hakkında kara para aklamak iddiasıyla dava açılan ve İtalya'dan apar topar Gürcistan pasaportu kullanarak kaçan kişidir. Konu hakkında siyasetçi olan [H.U.]'un mahkemeye gelememesi sebebiyle soruşturma durdurulmuştur. [B.E.]'ın İtalya'ya gidemeyişi ve doktorasını tamamlayamamasının sebebi bu davadır. [T.O.] Vakfı ve diğer vakıflar kanalıyla kamu mallarını üzerine geçirtmiştir. Yurt dışında 128 milyar dolarlık bir serveti olduğu 30 Ocak 2013 tarihli Time Gazetesinde [P.Z] tarafından iddia edilmiştir."

4. Yazıda sarf edilen sözler nedeniyle müşteki onur ve saygınlığının rencide edildiği gerekçesiyle başvurucu hakkında şikâyetçi olmuştur. Bunun üzerine İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) başvurucu hakkında hakaret suçundan iddianame tanzim etmiştir.

5. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılamada başvurucu dile getirdiği ifadelerinin dayandığı haber kaynaklarına ilişkin bilgi ve bazı belgeler sunmuş, yazısında sadece N.B.E. hakkında basında yer alan haberleri derlediğini, bu konuda ilk kez kendisinin bir iddiada bulunmadığını belirterek toplumu bilgilendirmek amacıyla ifade hürriyetini kullandığı savunmasında bulunmuştur. Başvurucunun mahkemeye sunduğu savunma dilekçesi ekinde; 30/12/2013 tarihli The Times dergisinde yer alan bir yazı, 24/1/2017 tarihli BBC Türkçe internet haberi, 16/12/2014 tarihli BBC Türkçe internet haberi, 1/10/2017 tarihli Cumhuriyet gazetesi haberi yer almaktadır. Yargılama sonucunda, 20/1/2021 tarihinde başvurucunun 2 ay 27 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Asliye Ceza Mahkemesi kararının gerekçesinde şu hususlar belirtmiştir;

"Sanık müdafii müvekkilinin basın özgürlüğünden yararlanması gerektiğini, ifadelerinin kamuoyunu aydınlatma ödevi doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmekle, Mahkememizce bu bakımdan da değerlendirme yapılması gerekmiştir. Bilindiği gibi Yargıtay içtihatlarına göre, bir ifadenin basın özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilebilmesi için bir kısım kriter belirlenmiştir. (Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2020, s. 653; Yargıtay CGK 20/03/2007 tarih ve 4-65/70 E-K sayılı kararı) Sanık bir basın mensubu değil ise de, daha önce kamu görevi üstlenmiş olması nedeniyle kamuoyunu aydınlatma ödevinin bulunduğu kabul edilse de, sanığın yazısında referans verdiği haberin tarihinin 30/01/2013 olduğu, yazının ise 08/09/2017 tarihinde paylaşıldığı anlaşılmakla güncellik kriterinin somut olayda gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca sanığın yazısında katılan ile ilgili diğer iddialarında herhangi bir referansa yer vermediği, katılana yönelik bir kısım suçlamalarda bulunduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle sanığın ifade özgürlüğünün bir görünümü niteliğinde bulunan basın özgürlüğünden de istifade etmesi mümkün değildir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde sanığın ifade özgürlüğü kapsamında kalamayacak şekilde sözler sarf ederek katılana alenen hakaret ettiği anlaşıldığından,sanık hakkında TCK m. 125/2-1, 4 gereğince mahkumiyet kararı verilmesi gerekmiştir."

6. Başvurucu, Asliye Ceza Mahkemesinin kararı sonrasında istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; N.B.E. hakkında İtalya'da kara para aklama suçlamasıyla soruşturma başlatıldığına ilişkin 11/12/2015 tarihli internet haberi linkine, bu soruşturmanın müştekinin ifadesine ulaşılamaması nedeniyle sona erdirildiğine ilişkin 24/1/2017 tarihli internet haberi linkine, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan yardımın kesilmesi üzerine N.B.E.nin yöneticiliğini yaptığı vakfın kapanacağına ilişkin 26/6/2019 tarihli internet haberi linkine ve N.B.E.nin yurt dışında serveti olduğuna ilişkin

iddiaları 2013 yılında dile getiren köşe yazısının ilk derece mahkemesine sunulduğu bilgisine yer vermiştir. Bunun dışında başvurucu istinaf dilekçesi ekinde aynı köşe yazarının benzer içerikteki 29/11/2017 ve 22/8/2018 tarihli iki yazısına da yer vermiştir. Bu yazılarda ihale yolsuzluklarından elde edilen paraların yurt dışına transfer edildiği konusundaki siyasetçiler arasında geçen söylem ve iddialar aktarılmış, iddialar arasında Cumhurbaşkanı'nın yakınları ifadesi geçse de N.B.E.nin adına yazıda yer verilmemiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 27/9/2022 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin esastan reddine karar vermiş ve karar böylece kesinleşmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi karar gerekçesinde şu hususları belirtmiştir;

"Sanığa yükletilen hakaret eylemiyle ulaşılan çözümü haklı kılıcı zorunlu öğelerinin ve bu eylemin sanık tarafından işlendiğinin kanuna uygun olarak yürütülen duruşma sonucu saptandığı, bütün kanıtlarla aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların kanun yolu denetimini sağlayacak biçimde ve eksiksiz sergilendiği, özleri değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı,

Eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve Kanunda öngörülen suç tipine uyduğu,

Cezanın kanuni bağlamda uygulandığı,"

7. Başvurucu, nihai kararı 2/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu vekili; yayımladığı köşe yazısına konu iddiaların daha önce basında yer aldığını, bu nedenle söz konusu haberleri derleyerek yayınladığını ve haberlerin suç unsuru içermediğini belirtmiş; aynı zamanda başvurucunun siyasetçi, yazar ve gazeteci kimliği nedeniyle halkı aydınlatma yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucunun kaleme aldığı köşe yazısı nedeniyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği bazı kararlara değinilerek başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun yayımladığı köşe yazısındaki ifadeler nedeniyle mahkûmiyetine karar verilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, … yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere

bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

13. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin, başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

14. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1.B], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1.B], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1.B], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

15. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun müşteki hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

16. Somut olayda; siyasetçi olan ve kendi internet sitesinde yazılar paylaşan başvurucu, ismi bazı sivil toplum kuruluşları ile anılan müştekiye yönelik bazı iddialarda bulunmuştur. Bu iddialar kapsamında; müştekinin hakkında kara para aklama suçundan İtalya'da dava açıldığını, bu nedenle İtalya'dan Gürcistan pasaportuyla kaçtığını ve İtalya'ya geri dönemediğini ve son olarak vakıflar aracılığıyla kamu mallarını kendi üzerine geçirdiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, yazı içeriğinde yurt dışında büyük bir serveti olduğuna ilişkin iddiasının Time gazetesinin 30 Ocak 2013 tarihli bir yazısına dayandığını belirtmiştir. Bu kapsamda, başvurucunun ileri sürmüş olduğu iddiaların N.B.E.nin şeref ve haysiyetini rencide ettiği gerekçesiyle başvurucu hakkında yürütülen ceza davası kapsamında hakaret suçundan mahkûmiyete karar verilmiştir.

17. Başvurucunun ifade özgürlüğü ile şikâyetçinin şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı incelenirken ele alınması gereken ilk husus müştekinin toplum içindeki konumudur. Müşteki hem Cumhurbaşkanı'nın oğlu olması hem de tanınan bir iş adamı ve eğitim alanında faaliyet gösteren bazı vakıfların kurucusu veya mütevelli heyeti üyesi olmasıyla toplum önünde olan birisidir. Demokratik bir ülkede ülke yöneticilerinin aile fertleri her zaman kamunun ilgisini çekmiştir. Dolayısıyla davacıya yönelik eleştirinin sınırlarının sıradan insanlara göre daha geniş olduğunu kabul etmek gerekir. Halkın tanınmış kişilere ilişkin bilgileri alma hakkı da gözetildiğinde davacının izleneceğini, hakkında haberler yapılacağını, ağır eleştirilerde bulunulabileceğini öngörmesi ve demokratik çoğulculuk açısından bunlara daha fazla tahammül etmesi gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Aykut Küçükkaya, B. No: 2014/15916, 9/1/2020, §§ 48, 61). Bununla birlikte her ne kadar tanınmış kişilerin eleştirilere karşı toleranslı olması beklenmekteyse de suç isnadı içeren ve olgusal temeli bulunmayan söz konusu dil ve üslup karşısında siyasetçilerin ve ailelerinin lekelenmeme haklarının korunması gerektiği de gözardı edilmemelidir (Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 58).

18. Somut olayda ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için gözönüne alınması gereken ikinci husus ise başvuruya konu

ifadelerin türü ve olgusal temele dayalı olup olmadığıdır. Gerçekten de dava konusu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir (Meral Özata Özgürol [2. B.], B. No: 2015/2326, 26/12/2018, § 46). Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

19. Başvurucunun yazısında müştekiyle ilgili olarak ileri sürdüğü iddiaların değer yargısı olmadığı, yer ve eylem belirten olgusal iddialar olduğu açıktır. Bu durumda başvurucunun yazısında şikâyetçi ile ilgili olarak ileri sürdüğü iddiaların bir temelinin bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir. Söz konusu temelin bulunup bulunmaması basın ödev ve sorumluluklarıyla da yakından ilgilidir (Çetin Doğan (2), §§ 54-58). Başvurucu, ceza yargılaması kapsamında verdiği savunmalarında ısrarla yazısında dile getirdiği iddiaların ilk kez kendisi tarafından ortaya atılmadığını belirtmiş ve buna dair basında çıkan bazı haberleri delil olarak göstermiştir. Öncelikle belirtmek gerekir ki başvurucunun delil olarak sunduğu haberlerin birçoğu başvurucunun yazısının yayımlandığı tarihten (8/9/2017) sonra yapılan haberlerdir. Mevcut başvurunun koşulları dikkate alındığında sonraki tarihte yayımlanan haberlerin başvurucunun yazısına referans oldukları söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun olgusal iddialarının temeli bulunup bulunmadığına yönelik incelemede sadece ihtilaflı yazıdan önceki tarihte çıkan haberler esas alınmalıdır. Buna göre 30/12/2013 tarihli The Times dergisinde yer alan makalenin, 16/12/2014 ve 24/1/2017 tarihli BBC Türkçe internet haberleri ile 11/12/2015 tarihli internet haberinin başvurucunun iddialarına dayanak olması mümkündür.

20. The Times dergisinde yer alan makalede genel olarak 17-25 Aralık soruşturmaları kapsamında ileri sürülen yolsuzluk iddialarına yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda, yazıda müştekinin yöneticisi olduğu vakfın usulsüz gayrimenkul kazanımları olduğu iddialarının bulunduğu belirtilmiş ancak müştekinin yurt dışında 128 milyar dolar serveti olduğu gibi bir iddiaya yazıda değinilmemiştir. 16/12/2014 tarihli haberde 17 ve 25 Aralık soruşturmalarında kronolojik olarak yaşanan gelişmelerin haberleştirildiği, müştekiyle ilgili olarak sadece soruşturma kapsamında ifade verdiği bilgisinin yer aldığı görülmektedir. 11/12/2015 tarihli haberde İtalya'da müşteki hakkında kara para aklama suçlamasıyla soruşturma başlatılması için bir avukatın şikâyette bulunduğu, avukatın H.U. adına şikâyette bulunduğunun iddia edildiği belirtilmiş, konu hakkında İtalyan basınında iddia boyutunda çıkan bazı haberlere de yer verilmiştir. 24/1/2017 tarihli haberde ise müşteki hakkındaki soruşturmanın H.U.nun ifade vermemesi nedeniyle delil elde edilemediğinden kapatıldığı belirtilmiştir. Sonuç olarak, İtalya'daki soruşturmaya ilişkin her iki haberde de müştekinin Gürcistan pasaportuyla ülkeden kaçtığına ilişkin bir iddiaya yer verilmediği görülmüştür.

21. Bu durumda başvurucunun yazısında müştekiyle ilgili olarak ileri sürdüğü olgusal iddiaların, dayanak gösterilen haberlerle temellendirilebildiği söylenmez. Özellikle müştekinin sahte pasaportla İtalya'dan kaçtığı yahut yurt dışında 128 milyar dolar servetinin olduğu gibi önemli iddiaların başvurucu tarafından neye dayanılarak ileri sürüldüğü, en azından başvurucuyu bu kanaate varmaya iten nedenlerin ne olduğu izah edilebilmiş değildir. Toplumu bilgilendirme gibi önemli bir misyona sahip basın çalışanlarının bireyler hakkında özellikle olgusal iddialar ileri sürerken üzerlerine düşen araştırma yükümlülüğü ve özen sorumluluğuyla hareket etmeleri beklenir. Aksi hâlde ifade ve basın özgürlüğü ile bireylerin şeref ve itibarlarının korunması arasındaki denge bireyler

aleyhine haksız şekilde bozulabilir.

22. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (Önder Balıkçı, § 47; Haci Boğatekin (2), B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Yukarıdaki yapılan tespitler kapsamında, ilk derece mahkemesi ile bölge adliye mahkemesi kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun ifade özgürlüğü karşısında davacının şeref ve itibar hakkının korunmasına ilişkin adil bir dengeleme yapıldığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla, başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve başvurucu aleyhine hükmedilen cezanın orantılı olduğu, bu hâliyle derece mahkemelerinin çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir paylarını aşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, istinaf aşamasında dinlenilmemesi nedeniyle duruşmalı yargılama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri de Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen, yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. İlk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin duruşmasız yapılması hâlinde adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olmaz (Nevruz Bozkurt [1. B.], B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

26. Somut olayda; ilk derece mahkemesindeki yargılamanın duruşmalı olarak yürütüldüğü, başvurucunun iddia ve savunmalarını ortaya koyabildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvuruda ileri sürülen iddialar kapsamında bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurucunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmalı yargılama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 27/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.